

HISTORIA
ECCLESIASTICA
ISLANDIAE

II

Tome II

HAVNA

The Copenhagen Book

Edvard Gjeddes Gade No. 10

1862

Jónsson, Finnur, 1704-1789.

FINNI JOHANNÆI

EPISCOPI DIOECESIOS SKALHOLTINÆ
IN ISLANDIA,

HISTORIA ECCLESIASTICA ISLANDIÆ,

EX

HISTORIIS, ANNALIBUS, LEGIBUS ECCLESIASTICIS, ALIISQUE RERUM
SEPTENTRIONALIUM MONUMENTIS CONGESTA, ET CONSTITUTIONIBUS
REGUM, BULLIS PONTIFICUM ROMANORUM, STATUTIS CONCILIORUM
NATIONALIUM ET SYNODORUM PROVINCIALIUM, NEC NON
ARCHIEPISCOPORUM ET EPISCOPORUM EPISTOLIS, EDICTIS ET DECRETIS
MAGISTRATUUM, MULTISQUE PRIVATORUM LITTERIS ET INSTRUMENTIS
MAXIMAM PARTEM HACTENUS INEDITIS, ILLUSTRATA.

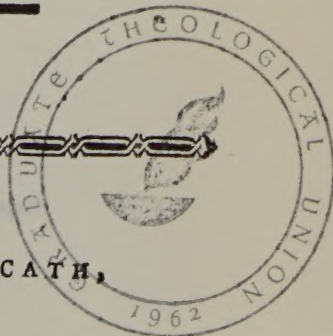

T O M U S II.

H A V N I Æ,

TYPIS ORPHANOTROPHII REGII

EXCUDIT GERHARDUS GIESE SALICATH,
MDCCLXXIV.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise without the prior permission of Gregg International Publishers Limited

DL
338
J7
1970
v. 2

Complete set - S.B.N. - 0.576.78539.3

This volume - S.B.N. - 0.576.78969.0

Republished in 1970 by Gregg International Publishers Limited
Westmead, Farnborough, Hants., England

Printed in offset by Anton Hain KG, Meisenheim/Glan
Western Germany

PRINCIPI HÆREDITARIO.

336962

Quemadmodum altero abhinc anno primam historiæ hujus ecclesiasticæ partem **REGI AUGUSTISSIMO** inscribere sustinui, ita hanc secundam, **TIBI, CELSISSIME PRINCEPS!** dicare jam sustineo. Cui enim operis, **REGIS** auspiciis cæpti, continuatio majori jure inferberetur, quam **TIBI**, cui, post **REGEM**, res publica & ecclesia plurima debent.

Fateor eqvidem, **TE**, quæ reipublicæ bene gerendæ scientia vales, & quo veræ religionis ac virtutis studio teneris, dum, quod jam præ oculis est, historiæ ecclesiasticæ Islandicæ intervallum, animo perpendis,

nimis multa offensurum esse, ex quibus maxime deplo-
randam his temporibus, reipublicæ . ecclesiæ, omnisque pu-
blici & privati moris conditionem, non sine dolore agno-
fces. Attamen vicissim augurari liceat, T E, qui di-
vinæ circa universum, resque humanas, providentiæ vias,
pernoscis, non sine omni voluptatis sensu ista confide-
raturum esse, quatenus exoptatam illam religionis & regi-
minis publici reformationem, ita præpararunt, ut affir-
mari jure posse videatur, vix ac ne vix quidem locum
huic esse potuisse, nisi ista præcessissent.

Cumque eandem cogitandi & agendi rationem,
qua, divino adspirante favore, Augustissimi Majores TUI
insigne

insigne illud opus , innumerorum in subditos beneficiorum
utiqve maximum , olim peregerunt , rebusqve reipublicæ &
ecclesiæ desperatis medelam adtulerunt , in T E redivivam
ipsis rerum experimentis pridem comprobaveris , - & indefessis ,
qvas publicis commodis continuo impendis , curis & labori-
bus qvotidie comprobes , singulari etiam jure hanc historiæ
partem T I B I ut propriam vere asseruisti. Unde spem
foveo certissimam , eadem eam benignitate a T E suscep-
tum iri , qva omnium bonorum in res publice utiles
conatus amplecti & promovere soles.

Qvod superest , ardentissime voveo , placeat Deo
Ter Optimo Maximo T E quam diutissime fervare , ut

R E G I

REGI nostro AUGUSTISSIMO, TUIS con-
filiis suffulto, verum religionis & virtutis studium, publi-
camque, hoc auspice, salutem penitus statuminare, nobis
vero tanto pietatis virtutisque exemplo perfrui, detur.

Scriebam Skalholti
die 4 Sept. 1773.

FINNUS JOHANNÆUS.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ISLANDIÆ

PERIODUS III.

SECTIO III

Continens gesta Episcoporum Skaltholtensium.

CAP. I.

De Arna Thorlaci filio.

§. I.

Arnas Thorlaci filius, natus Anno 1237 (a), primos adolescentiæ annos, cum amicis & cognatis, nunc literis, nunc operibus mechanicis operam navans, (ingenio enim ad omnia docili præditus fuit) sæpiissime autem cum Brando Abbate Thyckvabajensi trans-egit, cujus se informationi, literarum dulcedine captus, totum tradidit. Deinde a Sigurdo Episcopo sacro Diaconi officio inauguratus, tum artium mechani-

---

(a) Ex celeberrima Oddensium gente oriundus, quippe Jonæ Lopti ex filia pronepos. Conf. *Vitam Arnæ* satis prolixam, nec inepte, sed ut videtur, a viro quodam Ecclesiastici Ordinis, non multo post ipsius tempora conscriptam, ex qua hæc mutuati sumus.

mechanicarum exercitio, tum literarum scientiarumque studio animum corpusque exercens, eminentioris indolis signa exseruit. Quapropter Brandus eum impotente fere amore complectens, a se divelli noluit: unde etiam Anno 1262 in Norvegiam insula potiturus transiens, illum sibi comitem adscivit, indeque in patriam revertens secum reduxit, ipsiusque fideli opera & famulatu, quoad vixit, usus est (a).

§. 2.

Anno 1264 cum præcocia nimis fata Brandum demessuerant, Holanæ curiæ cives Arnam Skalholtum ad Sigurdum ablegarunt, rogantes, ut spectate quendam prudentiæ & pietatis virum viduatæ diocesi præficere vellet, qui haut ignarus, quantam in funere Brandi borealis quadrantis incolæ jacturam fecerant, habita de re tanti momenti debita deliberatione, tandem ex Optimatum consilio, ipsum Arnam, ut defuncti Præfulis Amanuenssem & intimum familiarem, cui ideo Ecclesiarum status notissimus esse potuit, sacerdotio initiatum, vacanti sedi, usque dum ordinarius Præful cathedram adscenderet, præfecit, quo officio per integrum triennium summa cum gravitate & integritate functus est; cujus specimen potissimum in causa Oddi Diaconi cujusdam valde pecuniosi, edidit: Huic virgo quædam, Gissuro Comite nuptiarum conciliatore, desponsata fuerat, sacrisque nuptialibus adornandis certum tempus destinatum erat; Quod ubi Arnas audivit, tale conjugium severe prohibuit. Henricum & Brandum Holanos Præfules, conjugium cunctis sacri Ordinis viris interdixisse prætendens; cumque Comes hæc susque deque ferens, nihilo minus nuptias celebrari curaret, Arnas extemplo, non tantum Oddum, sed ipsum etiam Comitem cum reliquis omnibus qui nuptiis interfuerant, excommunicavit, templaque occludi iussit. Paulo autem post in conventu quodam, Comiti vehementius de hac re secum exposulanti, veteraque & nova exempla producenti, Arnas Pontificis decreta & potestatem opponens, ut Oddus uxore jure jurando repudiata,

---

(a) Maximam hujus hyemis partem Brandus in aulis Regum Norvegiæ Haconis & Magni transegit, quod Arnæ in Regis Magni notitiam perveniendi, ipsiusque gratiam & favorem sibi conciliandi, quo, quamdiu Rex in vivis fuit, usus est, peropportunam præbuit occasionem.

repudiata, cum Comite & universis convivis, absolutionem supplices petere, tandem obtinuit (a).

§. 3.

Anno 1267. Hacon Nidarosienfis Jorundo Holanam Cathedram ascendenti, Skalholtinæ diœceseos, ob Sigurdi ægrimonia & senio confecti debilitatem, inspectionem commiserat; ille autem Arnam ipsi Coadjutorem dedit, qvî mox anno sequenti in Sigurdi locum sublektus, in Norvegiam transfretavit. Sed Jonas, qvî Archicathedram nuper ascenderat, ipsum præteriens, Thorleifum qvendam eligi curavit; Hoc autem paulo post mortuo, Arnæ electionem confirmavit, ipsiqve 3 Cal. Junii, Skalholtensium Præfuli ordinato, in singularis amicitia documentum, Decretalia cum Apparatu dono dedit.

§. 4.

Anno 1269 Arnas Cathedram Skalholtensem calcare incipiens, extemplo Clericorum & Laicorum conventum habuit, in qvo Archiepiscopi Constitutiones, sequentes continentes articulos promulgavit:

1) *In Missa, dum caro & sanguis Domini elevatur, quicumque sublati manibus in genua procumbito, ut &, quando ad ægrotos defertur.*

2) *Matrimonium, nisi prævia trina in templis proclamatione, inire, nemini licitum esto.*

3) *Scortatoribus, nisi concubinis aut penitus repudiatis, aut in thori consortium legitima copulatione adscitis, Corpus Domini interdicitor.*

4) *Templa omnia, eorumque latifundia Episcopo traduntor.*

5) *Nemini res inanimatas elocare licitum esto (b).* Tres primos Articulos incolæ in leges referri non recusarunt, sed postremi duo minus accepti fuere.

A 2

§. 5.

(a) Quanti noster fuerit fastus & audaciæ, vel inde patet, quod nondum Episcopus factus, sed tyro adhuc & sacerdotio nuper initiatus, ipsum Comitem, virum summæ auctoritatis, una cum pluribus Magnatibus, ob tantillam rem, nondum publice in leges relatum, excommunicare ausus sit.

(b) Hæ Constitutiones in *Juris Ecelesiastici Recentioris* cap. 44. leguntur.

§. 5.

Primam deinde per Quartam Australem eodem autumnō visitationem adornans, minora & pauperiora pleraque templa suæ potestatis fecit. sed qui majora aut ditiora tenebant, de jure suo haudquaquam cedere, & ne possessionum aut reddituum quidem rationem Præsuli reddere, voluerunt.

Anno 1270 litem de præbendarum ecclesiasticarum jure renovare cœpit. primumque Ketillum Lopti filium feudi Hytdalensis injuste detenti, accusavit. qui, etsi initio deditiōnem abnueret, tandem tamen Episcopi minis, quem ad anathematis fulmen sibi impingendum in procinctu stare cernebat, permotus, ad consuetum domicilia mutandi terminum, cessurum se promisit, ea tamen conditione, si Regi id justum æquumque videretur, cujus etiam judicio, modo ab Archiepiscopi sententia non discreparet, staturum se Præsul pollicitus est. Hoc Ketilli exemplum plures imitati sunt. Præfinito tempore Præsul Abbates Olaum Hiorleifi Helgfellensem, & Runolfum Olai Videjensem, cumque illis Presbyterum quendam Thorgrimum Magni filium ad prædium Hytdalense suo nomine recipiendum misit; Qui, cum re infecta rediissent, Ketillum, ipso Thorlaci festo anathematis fulmine percussit; Quo anno sequente, quorundam intercessu, sibi suisque posteris omne fundi jus & dominium, ni Regi & Archiepiscopo aliud rectius visum foret, abjurante, proque promissi violatione satisfactionem, ex ipsius Episcopi sententia, stipulante, tandemque prædium cum universis possessionibus & pertinentibus tradente, lis inpræsentiarum sedata fuit. Pari, aut non dissimili omnino ratione, controversia de nobili prædio Odda hac vice sopita est.

§. 6.

Cum autem Satrapa Regius Rafnus Oddi & has Episcopi exactiones, & civium nullius criminis convictorum excommunicationes injustas esse, citraque Regis consensum & voluntatem fieri contestaretur, reliqui templorum patroni Archiepiscopo, quibus conditionibus præbendæ hæ primo legatæ fuissent, ignotum esse; si vero de re tota recte informatus fuerit, ab incepto omnino destitutum, contententes, in sententia persistebant. Præsul autem & hæc verba, non ex Regis, sed mendacis Rafni

Rafni ore fata esse; Et præterea Legibus Canonicis cautum esse, ne laïcis possessionum sacris usibus destinatarum dispensatio concederetur, eaqve tantum in quovis contractu, quæ legibus & honestati non inconvenientia reperirentur, servanda & implenda, reliqua autem, ut nullius pretii abroganda & rejicienda esse, dixit; quæ tamen plerique, ut minus grata, furdis auribus excipiebant. Eodem anno, Orientalem Quartam visitans, omnia hujus generis latifundia, (præter Thvottaënse & Hallormstadenſe, quæ Thorlacus Sanctus Episcopus quondam subjecerat) suæ potestatis fecit. Sub hyemem domum reversus, templum ædesque prædii episcopalis ruinam minitantes, refici curavit, quo, alioque sumtu, ingentem æris alieni summam conſlavit, quam fero aut nunquam solvit.

§. 7.

Hinc multa priorum Episcoporum statuta, ut nimis rigida, mitigare cœpit, ex. gr. Infantes, qui sine baptismo decesserant, ut profani & proscripti a Sanctorum requietorio, huc usque procul sepulti fuerunt: Ille autem de eorum salute non omnino desperans, proxime cœmeterium eos jussit recondi. Mulierum, quæ aut in partu, aut ante solennem in Ecclesiam introductionem exspiraverant, funera non templo inferri, sed in sepulcreto condi licuit; Ille autem, modo mulier cereum tenens, funus præcederet, templo inferri permisit. Puerperas moribundas, clericis invisere, earum confessiones audire, absolutionem impertiri, extremæque unctionis participes facere, concessit, quod antea, ut illicitum, ab Episcopis prohibitum fuerat (a).

§. 8.

Anno 1271 novus Legum Codex, jussu Magni Regis per Sturlam Thordi & Thorvardum Thorarini conscriptus, ab iisdem, quibus Indridus Boggull adjunctus erat, Islandis fuit commendatus, qui tamen non totus statim obtinuit, sed tantum Liber primus de fori judicialis constitutione tractans, & secundus, qui mutuam Regis & subditorum obligationem continet, cum duobus Capitibus Tituli de hæreditatibus agentis, ab incolis hac vice recepti sunt.

A 3

Eodem

(a) Hæ Constitutiones in *Juris Ecclesiastici Recentioris* cap. 44. leguntur.

Eodem anno Præful Regi & Archiepiscopo præsentem controversiæ de præbendis statum, per literas significavit, Regis in ea re favorem & auxilium expetens. Cui Rex Anno 1272, additis epistolæ pretiosis donis, humanissime respondit, expetitum favorem & auxilium promittens, modo Præful leges, quas Rex Islandis miserat, ab iis recipi curaret; Persvasum enim sibi esse, ipsum hac in re plurimum posse; tandemque, ut ad se venire non gravaretur, oravit. His ille literis acceptis, ut Regiæ voluntati satisfaceret, omnem movit lapidem, effecitque, ut totus codex, præter reliquum de hæreditatibus titulum hoc anno communibus suffragiis approbaretur, quo facto in Norvegiam extemplo transtulit, a Rege perhonorifice exceptus

§. 9.

Hac tempestate, Sighvatus Lande, Canonicus Nidarosienfis Arnæ Episcopo in paucis amicissimus, Romæ egit, qui ipsi a Gregorio X. triginta causarum, ante ad Episcopi dispensationem non pertinentium, solutionem expetivit. Hic in Norvegiam rediens, Bullam Pontificis, quæ Generale Concilium Lugduni ad Cal. Maji Anni 1274 habendum, indicabatur, secum attulit, ad quod totius christianismi Archiepiscopi, Episcopi, aliique Proceres Ecclesiastici evocabantur. Arnas vero, qui tantum comiteatuum ex Islandia ut ad tam longæ professionis sumtus tolerandos sufficeret, secum non attulerat, cui nec temporis ista angustia in Islandiam, ad hæc, aliaque negotia quæ ipsius præsentiam omnino exigebant expedienda, reverti permisit; Sighvatum, consentiente Archiepiscopo, suas in Concilio vices acturum, substituit, (a) patriam data occasione revisurus.

§. 10.

-
- (a) Anno 1274 Gregorius X. Concilium Lugdunense 2 celebravit, cui interfuerunt Cardinales Metropolitani & Episcopi 500. Abbates & Prælati 1000 fere, Jacobus Aragonum Rex & complures Regum & Principum Oratores. Inchoata Synodo, expositis concilii convocandi causis, actum fuit: de Decimis reddituum Ecclesiasticorum in subsidium belli sacri concedendis; de Concordia inter Ecclesiam Græcam & Latinam, præcipue in Articulo de Processione Spiritus Sancti; de Disciplina ecclesiastica, de loco & modo eligendi Pontificem Romanum; de pace inter Christianos Principes constituenda. In hoc Concilio Arnæ Schalholtenfis Episcopi vices egit Sighvatus Lande Canonicus

§. 10.

Anno 1273. 3 Cal. Julii, quæstionibus Islandorum de præbendis litigantium audiendis, Rex, Archiepiscopus, aliique Proceres magno numero Bergis convenerunt; Aderant etiam complures Islandorum, suam, suorumque causam dicturi, Actoris partes sustinente Arna Episcopo; Rex, etsi suum esse, hac in causa judicis munus obire, contenderet, aliud tamen quam gregarii cujusdam Assessoris vicibus fungi, aut auscultantis auditoris instar adesse, ab imperiosissimo Archiepiscopo obtinere non potuit, quam conditionem ut sua Majestate indignam, Rex, qui miti & placido præditus fuit ingenio, respuens, ex suis, Audinum Hesta korn & Haconein Thoreri Archiepiscopi filium, illum Juris Civilis, hunc Ecclesiastici, peritissimos, præmonitos, ut quantum in iis esset, caverent, ne laici graviore actione aut censura premerentur, suo loco adesse jussit, qui tamen, ut eventus docuit, parum vel nihil efficere potuerunt.

§. II.

Archiepiscopo itaque pro tribunali sedente, controversia de prædio Odda, ut omnium nobilissima & maximi momenti, prima in arenam producitur, hac enim pro arbitrio expedita, reliquas sua sponte aut minore negotio casuras rebantur. Prodiens itaque Arnas Episcopus, *Sighvatum Halfdani, ejusque fratres, coram Deo & Archiepiscopo, quod templum Oddense, Divo Nicolao sacrum, ejusque bonorum usum fructum, contra leges divinas, in sua potestate teneat, sibi quoque lucro usurpet, accusat, postulatque ab Archiepiscopo, ut sibi suisque successoribus, legitimis Skalholtensibus Episcopis, hujusce templi & prædii patronatum, ejusque bonorum dispensationem adjudicet.* Idem etiam Einaro Vatnsfiordensi, aliisque

---

Canonicus Nidarosiensis, vir primariæ dignitatis & non vulgaris eruditionis. Scripsimus eque supra Tom. I. pag. 444. Eilifum Korti has vices Arnæ Episcopi egisse, quod quædam exemplaria Manusc. *Vita Arnæ* innuunt, sed cum Arnas in Norvegia 1273 agens Sighvatum absentem, tunc enim Romæ fuit, ad hoc mandato intruxerit, hand est vero dissimile Archiepiscopum secum duxisse Eilifum Korti. ut si Sighvatus ab itinere quocunque modo impediretur, Eilifus præsto foret, qui vicibus Skalholtensis non deesset.

aliisque laicis, crimini dedit. Adhæc Sighvatus & Einarus responderunt: Prædia quidem hæc de quibus jam disceptabatur, a suis majoribus, templis donata & attributa fuisse, sed ea conditione, & cautione adhibita, ut eorum posteri, ipsius templi ejusque bonorum mobilium & immobilium patronatus jure semper gauderent, & usum fructum sibi haberent, modo templa, eorum utensilia & ornamenta facta tecta servarent, personas ecclesiasticas, sacris in templis peragendis destinatas debito modo sustentarent, unumque aut alterum pauperum, gratis alerent; cum itaque hæc jura legitima hereditate ad se sint devoluta, prædictæque conditiones a sua parte inviolatæ servantur, ab Episcopis minime rescindendas, sed illis, firmiter standum esse. Regessit Præsul: Leges divinas (sic enim Jus Canonicum nominabant) propriæ Laicorum interpretationis non esse, sed genuinum earum intellectum esse, omnia templa cum quibusvis suis bonis Episcopi dispensationi unice subesse, a Laicis autem, sine præsentis animæ periculo non posse contrædari. His utrinque dictis, Archiepiscopus Arnæ Præfuli ejusque successoribus horum templorum patronatus jus, plenumque dominium adjudicavit, Laicis autem omnem eorum dispensationem, additis gravissimis anathematis minis interdixit, Factum hoc fuit, Bergis, 9. Cal. Aug. 1273. (a) Quæ sententia in Oddenses & Vatnsfiordenses lata, aliorum ita animos & audaciam fregit, ut jure, quod in talia prædia habere sibi visi sunt, in præsentiarum decederent. Sighvatus autem, ne oleum & operam omnino perderet, Cathedram Skalholtensem rei pecuniariæ 240. Joachimicorum valorem æqvantis, quam ipse avus Sæmundus, fratri Paulo anno 1194. mutuo dederat, postulavit; sed cum Paulus fratri decimas quasdam ex villis in parœcia Oddensi sitis, ex quibus usuram caperet, usque dum ipsa fors solveretur, oppignorasset, Archiepiscopus ducto accurate calculo mutuatitiam pecuniam primi decennii decimis repensam fuisse, jam vero Sighvatum ejusque cohæredes sexaginta annorum decimas, quæ 1440. Imperialium pretium æqvarent, Skalholtinæ Cathedræ debere, pronuntiavit, quod debitum Præsul ex liberalitate, ut videri volebat, Sighvato totum remisit.

§. 12.

In patriam redux, frequentem Skalholti conventum habuit, in quo, ipso, ut & Rafno Oddi & Sturla Thordi adstipulantibus, Liber
supra

(a) Totam hanc sententiam ad calcem hujus capituli sub Litr. A. exhibebimus.

supra memoratarum legum de hæreditatibus agens, qvi hactenus in Islandia non obtinuerat, receptus tandem fuit. Hinc ineunte hyeme, visitationem per Tractum Borgfiordensem instituens, ab Egillo Sölmundi filio, qvi prædium Reykholt tenuit, splendido excipitur convivio. Hunc, cum subdiaconus esset, ad eam, quam injussu Sigurdi Episcopi duxerat, & ex qua numerosam prolem susceperat, uxorem repudiandam, adhibitis anathematis minis, invitum coëgit. Cum hinc discederet, accidit, ut Gudlaugus quidam, Martinum Mauri filium, Abbatis Helgafellenfis Procuratorem, in ultionem paternæ necis graviter vulneraret, cumque sanguinis quædam guttulæ ex vulnere ebullientes in Præsulis vestimenta deferrentur, in Gudlaugum, quod dignitatis suæ præsentia penitus neglecta, tantum facinus ausus esset, tantopere excanduit, ut eum sævissima exantlata pœna, longo post tempore, vix tandem in gratiam reciperet.

§. 13.

Anno 1274. Jonas Nidarosienfis Archiepiscopus, Andreas Osloënsis & Askatinus Bergensis, Episcopi, concilium Lugdunense frequentarunt, annoque seqvente Archiepiscopus inde reversus, statuta & conclusa quædam Concilii in Islandiam misit, quorum præcipua fuerunt: α) *Ut Clerici omnes, decimiam reddituum partem per integrum sexennium in liberationem Palestinæ contribuerent.* β) *Laici sacræ militiæ nomen darent, seu ad liberandum Hierosolymas, & si Diis placeret, totam Palestinam a potestate Saracenorum, crucem assumerent.* γ) *Omnibus qui propriis sumtibus & impensis hanc militiam susciperent, cruceque signarentur, Pontifex plenariam & perfectam peccatorum, quæ corde vere contrito confessi fuerint, remissionem, deindeque meritum mercedis æternæ promitteret.* δ) *Omnes Cruce signatos, eorumque omnia, Pontifex in suam & Petri Apostoli tutelam & patrocinium susciperet.* ε) *Episcopis injungitur, ut hos præ reliquis omnibus sibi commendatos habeant, eosque in omnis justis & licitis rebus adjuvent.* Additæ etiam præterea aliæ non parvi penderæ indulgentiæ. His acceptis, Præsul primariæ sortis sacerdotibus, ut crucem prædicarent, plebemque ad dandas eleemosynas instigarent, injunxit: Ministris Ecclesiasticis certum censum imposuit, Rusticis autem, ut aliquid etiam pro modulo facultatum penderent, persuasit: Ex templorum redditibus decimas solvi jussit: Certum præterea cujusvis septi-

manæ diem, sacris celebrandis, ad quæ populus felicem bello eventum a Deo exoraturus spontaneamque oblationem viritum erogaturus, conflueret, constituit, Quorum nihil frustra fuit, nam quidam crucem assumerunt. quidam vero pecuniam in medium contulerunt, quæ, per ad id delegatos congregata, ingentem tandem summam effecit, eaque demum Anno 1279. in Norvegiam transmissa fuit.

§. 14.

Anno 1274 novum *Jus Ecclesiasticum* jussu & consilio Jonæ Archiepiscopi adornavit, qui in sequentis anni generalibus Comitibus, paucis tantum capitibus exceptis, seu ad Regis & Archiepiscopi confirmationem rejectis seu comperendinatis, approbatus fuit; De quo a Magnatibus Rex Anno 1275. per literas certior factus, (a) anno proxime subsequente rescripsit, monens rogansque, ne *Jus Ecclesiasticum*, nec ullæ aliæ Constitutiones, se inconsulto in leges referrentur; eas enim condere suum & Archiepiscopi, non vero cujusvis alius opus esse, severe simul prohibens, ne a subditis vel obolum quidem præter constitutum censum exigi paterentur; Spontaneas autem eleemosynas cujusvis arbitrio interim permisit;

Episcopos

(a) Hæc litterarum initium exstat in Codice membraneo Bibliothecæ Magnæ in Quarto No. 175. reliqua forte periere. Sed cum initium illud nomina Procerum tunc degentium sistat, operæ pretium erit illud hic legisse. Ita vero sonat: "Virdulig-
 " um herra sinum magnúsi kóngi hinum kórúnada senda árne biskup í skálaholti
 " oc hrafn-bóndi. Þórvarðr bóndi. álgrímur bónde. sturlla laugmadr. figuatr bónde.
 " ellindr bónde. oc aull hirdin sú sem í skálaholltz biskupsdæmi er. qvediu gudz oc
 " sína skylduga þiónuðu. Vier uilium ydr kunniqt giora at kristinsdóms bálk
 " þann sem sam ydr (lego samidr) var til íslands med ráði virduligx herra íóns erki-
 " biskups. haufum vier med samþykkt alþýðu í skálaholltz biskupsdæmi laugtekid á
 " almennelegu þingi í laugriettu. oc lá skal standa þar til Þer og herra erkbiskup
 " í niðarósti hafid honum andrúvúss skipað. ef ydr . . . . ." Id est: Domino suo
 illisrissimo Regi Magno coronato, Arnas Episcopus Skálholtenfis, Hrafn Bondo, Thor-
 vardus Bondo, Algrimus Bondo, Sturla Legifer Sigbratus Bondo, Erlendus Bondo,
 & omnes aulici in diœcesi Skálholtenfi constituti, salutem Dei & suam ac officium
 debitum mittunt. Notum vobis facere volumus quod nos Titulum illum Juris Eccle-
 siastici, qui in Islandia conscriptus fuit, e consilio Reverendi Domini Jonæ Archiepi-
 scopi cum plebis in diœcesi Skálholtenfi consensu, in comitiis universalibus intra dica-
 sserium in leges referri fecerimus, quod (Jus) eo usque valebit, quo Vos & Dominus
 Archiepiscopus Niðarósenfis illud aliter constitueritis, si Vobis . . . . .

Episcopos enim non tantum domesticos, aliosque suorum a censu & pensionibus, quas hactenus solvere consueverant, immunes esse velle, sed etiam plebi nova tributa & exactiones imponere, Satrapæ ad Regem perscripserant (a). Archiepiscopus autem contra, Episcopis, ne vel minima quidem in re Regiis cederent, aut de suo & Ecclesiæ jure remitterent, per literas severe mandavit.

§. 15.

Utræque literæ, Regis & Archiepiscopi, Episcopis nostratibus, nuptias quasdam Modruvallis in tractu Ejsiordensi una cum reliquis Magnatibus sua præsentia cohonestantibus, redditæ fuerunt. Quibus Arnas extemplo ad Regem rescribens, respondit: *Jus Ecclesiasticum a se compositum in leges relatum esse, & deinde in Norvegiam ad Regis & Archiepiscopi confirmationem acquirendam transmissum fuisse, factum infectum fieri non posse, subinnuens* (b). Adjecit deinde quædam de regimine & statu Reipublicæ, ajens: *etsi unius in reliquos omnes imperium populo minus expedire videretur, Rasmus tamen Oddi aptissimum & dignissimum esse, cui Summa rerum deferatur, Jonam Nomophylacem prudenter se gerere, Sturlam autem, minore, quam præsentis status ratio posceret, auctoritate uti, aut præditum esse: Hos, licet inter se non satis concordessent, Regi tamen omnes debitam fidem servare; se quidem cum omnibus illis, excepto Thorvardo Thorarini satis hactenus concordare, cujus tamen discordiæ invidiam a se remove velle visus est; Thorvardus contra, de Episcopi rigore & de rerum ad eum nihil pertinentium curiositate conqueustus, plerisque provinciæ*

B 2

vinciarum

-
- (a) Nova illa tributa, quæ Rex hic indigitat, fuerunt non tantum decimæ Saladinæ, sed etiam tributa seu pensiones, quæ jam ultra quam antea moris fuerat, in sustentationem pauperum a plebe poscebantur: Quondam enim ex præscripto *antiqui Juris Ecclesiastici* quivis patefamilias trium tantum dierum, quorum jejunium sanctissime observandum fuit, totius familiæ cibaria egenis pendeat, quales fuerunt: festum omnium Sanctorum & bini dies quatuor temporum, quæ hyeme, sc. tempore Adventus & Quadragesimæ, incidunt. Vid. *Juris Ecclesiastici. Antiq.* cap. 15. Sed alios tres Arnas prioribus adjecerat, qui fuerunt festum Soteriorum, Divi Olai, & Sanctæ Virginis; quibus tandem Denarius Petri accessit.
- (b) Ea quæ sequuntur quædam exemplaria *Vite Arnæ Episcopi* ad Annum 1277 referunt. vid. §. seqv.

vinciarum administrationem, ni omnia ad Episcopi nutum fierent, qui omnia solus ex sua libidine dirigere vellet, arduam fore, dixit. Hac enim tempestate Thorvardi & Præfulis dissensiones maxime viguerunt, quarum causa & origo fuit Episcopi polypragmosyne, qui rusticos quosdam, in quos Thorvardus animadvertere statuerat, defendendos suscepit, tandemque, ut Thorvardi vires frangeret, perfamiliari excommunicationis gladio pugnare coepit (a).

§. 16.

Anno 1277 Regii Legati, Indridus Boggull & Nicolaus Oddi Islandiam intrarunt, qui provinciam peragrantes maximo verborum pondere, minisque, quam unquam antea factum fuit, gravioribus, Regia negotia prosequébantur. Illos qui a Nomarchis & Præfectis Regiis in causis civilibus ad Episcopos provocaverant, ut seditiosos & contumaces Regionum mandatorum transgressores plectendos pronuntiantes. In recentiore autem *Jure Ecclesiastico* victualium pensionem plebi injectam severe prohibebant, solam sacrorum festorum, jejuniorum & disciplinæ ecclesiasticæ curam & dispensationem pro Regia concessione Episcopis relinquentes. Licet autem Rex & Episcopus hanc de Jure Ecclesiastico controversiæ ferram animose inter se reciprocarent, non tamen obstitit, quin optimus Princeps pervicacem Præfulem donis, ab Indrido perlatis, demulceret; Quæ hic remisso eqvo generoso, compensasse sibi visus est (b). Sequente anno Indridus & Nicolaus reliquum Insulæ eodem modo percurrentes, in contentionem quandam cum Clerico quodam inquieti ingenii & incautæ lingvæ, sed magni roboris, ad trajectum fluminis Olviæ inciderunt, qui ad Episcopum pervolans, sarcinas suas in profundum fluvii projectas fuisse deplorat, deque illata injuria acerbè queritur. Præful

-
- (a) Regis & Archiepiscopi literas huc pertulit Adalbrandus Presbyter, vir doctus & magni semper æstimatus, quem Arnas secum subsequens hyemem perhonorifice habuit.
- (b) Huc quædam exemplaria *Vite Arnæ Episcopi* referunt, ejusdem epistolæ partem posteriorem, §. præced. commemoratam; tunc etiam Episcopus inter alia scripsit: " Lög-
" þáttum þeim sem lögtekner voru fyrir tveimr vetrum atla ec hvörgi meir fram at
" hallða enn hófi gegner. " Id est: *Titulos juris ante duos abhinc annos in leges
relatos, ultra quam fas est, non urgebo.*

ful autem, ne sacri Ordinis viro deesse videretur, utque suam etiam in Regios animositatem & auctoritatem omnibus monstraret, Legatis acutissimum excommunicationis telum intentat, ni juramento præstito absolutionem supplices peterent, quam illis conditionem respicientibus, justamque subfuisse causam reagentibus, cum Sacerdos scrinia Regia, Diplomata, aliaque magni momenti continentia in fluvium immittere conatus fuisset; Hoc tandem pacto lis sedata fuit, ut Sacerdoti sex uncii satisfacerent, & injurati absolverentur (a).

§. 17.

Status Regni Norvegici hac tempestate etsi ab intestinis seditionibus & bellis civilibus liber fuit, valde tamen turbulentus ob Ordinum dissensiones. Rex Magnus, qui tunc temporis Norvegis imperitavit, fuit Princeps moderatus, justus, pius, pacificus, Juris Civilis instaurator diligentissimus, cœnobiorum, templorum, monachorum, clericorum patronus indulgentissimus: Quæ Regiæ virtutes, superciliosæ Monachorum & Clericorum turbæ, quorum Archiepiscopus Nidarosiensis Jonas coryphæus & antesignanus fuit, stimulos adeo addiderunt, ut quo majora Rex ipsis concederet, eo majora expeterent, sibi que assumerent; In quibus modestissimus Rex connivit, quoad salva Majestate potuit: Tandem vero, cum non solum leges politicas pro arbitrio condendi, aut a Rege conditas rejiciendi, sed & ipsos Reges eligendi & creandi, auctoritatem sibi arrogarent, Rex eorum fastum non ultra tolerandum ratus, sævamque discordiarum & seditionum, quæ impendere videbatur, tempestatem averfurus, anno 1277. postquam multum temporis in litibus & controversiis sedandis triverat, Ordinum Regni Tunsbergæ frequentem habuit conventum, in quo, de jure Regem eligendi, ut & leges Canonicas ferendi potestate, inter ipsum & Archiepiscopum quadamtenus transactum fuit; cujus idcirco *Transactionis* hic mentio facienda

B 3

viderur,

(a) Hinc patet, non tantum fastus Clericalis, quod vulgaris quidam Sacrificulus Regiis Legatis in tantillo cedere nollit, sed etiam Episcopi ambitio & contumacia, qui ex *Juris Ecclesiastici* cap. 38, excommunicationis peram Regiis intentavit: Ibidem enim quibusvis, Clerico aut Canonico molestiam creantibus, anathematis pœna injungitur.

videtur, quod ea deinde Islandi pro lege usi fuerint, adque eam sæpius suas controversias revocaverint (a). Hinc Novum illud ab Arna Episcopo conditum *Fus Ecclesiasticum*, quamdiu Rex Magnus superfuit, in Islandia sine controversia obtinuit.

§. 18.

Eodem hoc anno, Archiepiscopus ad utrumque nostratium Præfulem literas dederat, quibus præter alia continebatur, ut Bergis Norvegorum, Concilio Nationali, quod ibidem celebraturus foret, interfuturi post biennium se sistant, antea tamen ossa Oddi Thorarini absolvant: Qua de re, Episcopi anno 1278 in tractu Skagafjord collocuti quidem sunt, & licet Arnas ad exsequendum statim mandata paratum se ostenderet, Jörundi tamen tergiversationibus factum est, ut res hac vice dilata fuerit, quæ anno sequenti tandem perfecta est (b).

§. 19.

Anno 1279 Rafnus Oddi, qui biennium abfuerat, Vexillarii interea dignitate auctus, ad totius Islandiæ Præfecturam; Thorvardus vero Thorarini filius, & Lodinus de Bakka ad Nomothesium Islandiæ redierunt. Hi Arnæ Episcopo literas Regis tradiderunt, per quas ipsi significabat, Jonam Archiepiscopum centum dierum indulgentias, omnibus, qui pro anima Magni Regis, Reginæ, eorumque liberorum quotidie orarent, dedisse; id enim ipse Pontifex omnibus Regni Episcopis antea injunxerat, Literis Rex binas vini amphoras, aliaque sacris celebrandis necessaria addiderat. Alteras ab Archiepiscopo etiam accipit literas, qui severe monuit mandavitque, ne Regiis latum quidem ungvem cedat, sed templorum & Cleri Privilegia, quæ sub statu Aristocratiae habuissent, ut

(a) Transactionem istam vid. supra Tom. 1. pag. 386 sqq.

(b) De Oddi Thorarini filii morte & causis, ob quas anathematibus percussus fuerat, vid. supra Tom. 1. pag. 365 sqq. Sed de ejusdem absolutione infra Sect. 4. cap. 1. §. 5. 6. 7.

ut sulphuris (a), falconum (b), taliumque capturam, facta tecta eis conservanda curet.

§. 20.

(a) Islandia & nunc & quondam sulphure abundavit, unde tam incolæ quam peregrini mercatores, præsertim post inventum pyrii pulveris & machinarum usum, haud contemnendum lucrum perceperunt. Hinc anno 1561 Regis Friderici Secundi interdictum, ne sulphur exportetur, sed Stephano Lossio monopolium concessum, qui & jramento se obstringeret illud Havniam deportandi, ut ibi defæcetur; quod interdictum cum Hamburgenses fusque deque habuissent, eorum naves ob hanc & alias causas in freto Öresundico anno sequenti detinebantur. Magnus quidam Jonæ filius de sulphuris fodinis litem movit, quam tandem ad Regem & Senatum detulit, de qua exstat Rescriptum Regium, datum 17 Julii, 1592. Anno 1598 portus Eyafjordensis centum imperialium mercede elocabatur, qui sulphure expendendi erant, aut argento numerato. Exstat etiam Christiani 4. edictum de 27 Aprilis 1605, quo Enevoldus Kruse quindecim sulphuris lastas Hafnarfiordo exportare jubetur, & Privilegium, datum 1 Maji, 1606 quo Gregorio Brochenhusio & consortibus 15 annorum monopolium sulphuris Islandici conceditur, modo selqui lastam defæcati sulphuris Regi quotannis tributis loco pendant. Simile quid etiam Fridericus 3. patri & filio Magno Nomophyiaci & Gislao Magni diplomate Anno 1547. (Vid. *WORM. Epistol.* Tom. 2. pag. 853.) & 1665. 9 Februarii Gabrieli Marfelio concessit, modo Regi quotannis 200 Imperiales solveret. Fridericus 4. duobus Fridericis Holzmanno & Sechmanno, anno 1724. 28 Junii idem renovavit, non tantum gratis, sed & certis adjunctis Privilegiis. Et nostra tandem ætate Rex Fridericus Quintus privilegium hoc Societati Islandicæ clementissime concessit, cujus sulphuris depuratio & exportatio cum lucro haud spernendo adhuc exercetur. Conf. *Udbyg af Poel Widalins Afhandling om Islands Opkomst: Deo Regi & Patriæ* pag. 223 liqq.

(b) Falconum captura olim Archiepiscopo Nidarosiensi in Islandia competiisse videtur, illi ad minimum jus falcones capiendi in fundis templorum sibi vindicabant, cum Codex Legum anno 1280 in Islandiam missus, falcones istos generosos inter Regalia per totam insulam soli Regi competentia numeravit, quæ lex & exinde valuit, quæ de re multæ Regum constitutiones agunt, ex. gr. Friderici Secundi de falconibus albis a Bucholtio conquirendis die 19 Maji 1579. Christiani Quarti de falconariis Anglorum die 16 Aprilis 1606. De falconariis Principis Auranæ die 2 Januarii, & Regis Angliæ die 16 Maji 1624. Rescriptum ad Profinundtium de falconibus albis die 22 Martii 1634. Constitutio contra falconariorum in Islandia mercationem die 19 Apr. 1636. De captura falconum Mumio concessa die 13 Octobr. 1641. Friderici Tertiæ constitutio de sustentatione falconariorum die 28 Februarii, & interdictum, ne falcones exteris vendantur die 17 Maji 1662. Christiani Quinti constitutio de falconibus Islandia exportandis die 19 Maji 1671, ut multas alias Regum & antiquiores & recentiores constitutiones taceam.

§. 20.

Eodem anno uterque Episcopus in Norvegiam transit. Arnam Rex humanissime excepit, præterque munera vere Regia in eum collata, convivii honore non raro dignatus est. Anno 1280. Jonam Archiepiscopum prædictum Nationale Concilium celebraturum, Bergas venientem, Arnas sibi valde offensum invenit; Nam præterquam quod tantum ei honorem a Rege haberi, obliquis aspexit oculis, Ecclesiæ eum jura & privilegia in Regis gratiam prodidisse, calumniatus est; Tanta enim erat viri superbia, ut Episcopo Regis amicitiam omnino indecoram, eamque cum debito Archiepiscopo honore & obsequio nullo modo consistere posse judicaret. Sed cum Arnas ei se de objectis purgaret & persancte asseveraret, nihil hac in re a se peccatum esse, tandem ei reconciliatus est (a). Cumque hoc eodem anno Rex Magnus fatis concessisset, filiorum natu major Ericus, patri, ut in universo Norvegiæ Regno, ita etiam in Islandiæ dominio, successit, qui præstito prius juramento, a Jona Archiepiscopo & octo aliis Episcopis (b), durante concilio coronatus fuit; qua peracta solennitate nostrates in patriam reversi sunt.

§. 21.

Hoc anno novi Regis nomine Lodinus Leppus & Jonas Islandiæ Nomophylax homagium ab Islandis exigebant. Novum etiam *Legum Codicem* (nam Rex Magnus, rogatu Islandorum, ut ipse in procæmio fatetur, Islandorum leges denuo emendari curaverat, aut emendationi a se prius susceptæ ultimam limam adhibuerat) (c) secum adferebant, cujus

---

(a) Acta hujus Concilii vid. supra Tom. I. pag. 455 — 471.

(b) Hos tali ordine recenset Biographus Arnæ Thorlaci: Andreas Osloënsis, Jörundus Holensis, Erlendus Færoënsis, Arnas Skatholteusis, Arnas Stafangrensis, Narfus Bergensis, Thorfinnus Hamarensis, Marcus Hæbudenis, jusjurandum autem, quod mitratæ hæc capita Regi extorserunt, vid. supra Tom. I. pag. 399.

(c) Susceperat quidem antea Rex Magnus emendationem Legum Islandicarum, Codicemque ad normam Juris Norvegici a se emendatum ipsis Anno 1271 ut supra relatam est, transmiserat, qui, cum incolis minus grata quædam contineret, Regem rogaverunt, ut quædam ejus capita mitigari, quædam mutari aut expungi permittere vellet.

cujus quædam capita, præsertim ea, quæ de criminalibus agunt, quidam ut intoleranda & utilitati publicæ adversantia reprehendebant; Præfules, præsertim Arnas, hunc Codicem haut pauca legibus divinis ex diametro opposita continere contendens, plebi auctor fuit, ut aut totum, aut saltem ex parte rejicerent. Adpropinquantibus itaque anni 1281 ordinariis comitiis, multitudo in partes discissa est: Primam factionem Episcopi & Clerus cum suis amicis & affeclis, alteram Regii, tertiam Plebs effecit, quarum unaquæque, quod sibi minus placeret, scripto protulit. Quæ cum omnia publice recitata fuissent, Lodinus, cui bilis moveri cœpit, inauditam & nefandam fere esse Islandorum superbiam & temeritatem, quod potestatem legislatoriam solis Regibus competentem, sibi arrogare auderent, pronuntiavit, poposcitque ut sine exceptione totum Codicem adprobarent; Deinceps vero a Rege & Senatu mutationem humillime orandam. Prælecto postea publice Regio Diplomate, quo dictus Codex Islandis injungebatur, Regis iram contradicentibus minatus est.

§. 22.

Huic Præful statuta & conclusa Concilii Bergensis opposuit, adjiciens quædam de honore & audientia Archiepiscopo ut spiritali patri debita: de Privilegiis, quæ Rex Magnus Ordini Ecclesiastico, severe interdicens omnibus suis successoribus ne ea invaderent, concesserat; tandemque antiquam illam Constitutionem memorans, quæ leges humanas divinis in omnibus cedere jubet, palam professus est, nunquam se ita ab ephippiis ad asinos descensurum, ut avitam & quasi per manus traditam libertatem tam turpiter prodatur. In hanc sententiam ab adstante multitudine pedibus manibusque itum est, dicentibus, cunctis intolerandum

---

Denuo itaque ejus emendationem ad tenorem antiquarum Legum Islandicarum suscipiens, ante mortem supremam quidem manum operi adhibuit, sed non publicavit: Quod sibi relictum ejus filius & successor agendum suscepit, Codicemque hoc anno per ipsorum Nomophylacem Jonam, cui etiam suum ad ipsos Legatum Lodinum Lepp, homagii exigendi causa adjunxerat, transmissit.

randum omnino fore, simul novis hisce, divinis legibus (a) quæ 35 anathemata, & juri humano, quod 40 crimina, quorum quodvis capite constet, contineant, obedientiam præstare. Leppus itaque, ut multitudinem ab Episcopo distraheret, nec in Archiepiscopi potestate situm, ut leges universales omnibus præscriberet, nec has leges justas & bonas esse, dictitavit, aut si tales sint, non tamen ab Episcopis recte usurpari, illos enim fœnerationes ut gravissimum peccatum, quales etiam revera sint taxare & prohibere, interim perfricta fronte easdem exercere, dum decimas ex virorum & mulierum ornamentis, domesticisque vilissimis quibusvis utensilibus exigent, & sane se plebis in talibus injuriis tolerandis patientiam non satis posse demirari; Cui Præsul verbis Innocentii Papæ respondit; Decimarum solutionem non esse fœnerationem, nec unquam animarum saluti posse nocere (b).

§. 23.

Post longam tandem altercationem Codex ab omnibus receptus & approbatus fuit, novem tantum Episcopi affectis exceptis, quorum coryphæus fuit Loptus Helgonis, Præsulis sobrinus, quos omnes Leppus perduellionis reos publice proclamavit. Loptum vero præprimis, cui, ut bis perjuro, custodiam & carcerem Regis nomine indixit; Quod susque deque habens Præsul, Loptum in suo satellitio abduxit (c). Lodi-nus autem itineri Norvegico se accingens, omnibus, qui in leges jurare noluerant,

- (a) Vel ex hoc solum capite discitur, *Jus Ecclesiasticum* Jonæ Archiepiscopi, quod Norvegis obtrusit, diversum fuisse ab illo, quod Arnas Islandis præscripsit, nam Jonæum illud 35 anathemata continuit, Arnæum vero cap. 38. tantum 12 enumerat, quæ tamen ab *Antiqui Juris Ecclesiastici* Patronis, suæ subservientibus hypothese vulgo confunduntur.
- (b) Sine dubio hic Innocentius est, ejus nominis 3, qui scripta duobus comprehensa tomis reliquit, in quorum posteriore Constitutiones & Decretalia continentur, quæ publicam mox auctoritatem acceperunt, quæque Jonas Nidarosienfis Arnæ olim, ut supra retulimus, dono dederat.
- (c) Loptus una cum aliis Anno 1272 in leges Magni Regis juraverat; Deinde 1277, quasi de Rege contumeliose verba fecisset, apud Indridum Boggul delatus, non tantum jure jurando semet purgare coactus est, sed etiam fidem suam Regi & Principi jramento obligavit: quorum jam oblitus a Præsulis partibus contra Regem stetit.

noluerant, ut coram Regis Tribunali sese purgaturi comparerent, dicam scripsit; Loptum vero compedibus constringi & avehi iussit, quod etiam factum fuisset, ni Rafnus Oddi, aliiqve Magnates semet interjecissent, quorum intercessione factum est, ut Lodinus Præfulem ad convivium invitaret, in quo tandem convenit, ut quatuor refractariorum iter Norvegicum se suscepturos, reliqui vero Regis iudicio se staturos, jure jurando promitterent. De multis autem, de quibus Rex & Præful contendeabant, ut inter eos æque dividerentur, pactum est. Reliqui vero Primates de quibusdam Codicis capitibus mutandis aut mitigandis supplices libellos ad Regem scripserunt, atque ita in præsentiarum, verbo amice discessum est.

§. 24.

Loptus autem Helgonis in umbra potentie Episcopalis delitescens, Regia monita contempsit usque in annum 1283, quo demum in Norvegiam transit, Episcopo multum prolixèqve pro eo deprecante, ejusque protectionem non ex contumacia, sed per accidens quoddam dilatam tamdiu & retardatam fuisse, obtendente; Quo id tantum obtinuit, ut non pro merito plecteretur; Non tamen Regem alloqui, multo minus in aulam venire permissum fuit, donec tandem Lodini Leppi & Thorvardi Thorarini intercessione factum est, ut Rex, remissa ira, exacto ante ab eo fidelitatis juramento anno 1287 ad suos revertendi veniam daret, quod Episcopo pergratum fuit.

§. 25.

Hac tempestate dissidia Præfulis & Asgrimi Thorsteini filii maxime flagrarunt; Hunc Præful, quantum in ipso erat, ad summa quæque evexerat, & ut præturas Arnesensem & deinde etiam Rangarvallensem adipisceretur, commendaverat; Asgrimus vero, ut gratum se ob tot tantæque accepta beneficia Episcopo ostenderet, cognato ipsius Lopto Helgonis neptim ex fratre nuptum dederat (a). Quamdiu autem eorum

C 2

amicitia

(a) Asgrimus hic fuit frater Ejulfi Thorsteini filii, qui in prælio Thveraënsi Anno 1265 occubuit, ejusque filia, sed Sturlæ Sighvatidæ e filia neptis fuit Borghilda, quam Asgrimus Lopto nuptum locavit.

amicitia duravit, reliquis graves & vix tolerandi videbantur. Sed tandem Asgrimus Episcopi imperiosum dominium non amplius ferens, acerbissimo ipsum odio cœpit prosequi, primoque ipsius carissimum cognatum, suum vero affinem Loptum Helgonis apud Indridum Boggul, tanquam de Rege contumeliose locutum, detulit. Deinde anno 1282 jussu Regis ipsi dicam scripsit, tandemque, ut perduellionis convicti, omnia bona proscripsit, & Regio fisco adjudicavit. Præterea ab Episcopi domesticis, quos hic ab omnibus civilibus oneribus immunes esse voluit, tributa aliasque ordinarias pensiones, ut a reliquis laicis poposcit, quæ illi, reluctante quidem Episcopo, inviti pependerunt. Idcirco Præsul anno 1283 eum, non tantum repetundarum accusavit, sed etiam ob falconum capturam, & quod e mandato Regis jurisdictionem ecclesiasticam contra novum illud *Jus Ecclesiasticum* sibi fumeret, quo impediret legum divinarum progressum & valorem, quibus, ut contendebat Præsul, Regiæ sive humanæ semper & ubique cedere deberent. Quæ ille furdis auribus excipiens, adversus Episcopum eo magis exasperabatur, ab ipso denique anathematis fulmine percussus.

§. 26.

Tandem Asgrimus 1285 prope Skalholtum in lethalem repente incidens morbum, absolutionem supplex petiit, quam non tantum, sed etiam honestam in sepulcreto Skalholtensi, ipso Præsule, ab Ejulfo Asgrimi filio pretiosis donis delinito, exequias magnifice faciente, sepulturam nactus est. In eorum numero qui funus Asgrimi Skalholtum deducebant, fuit Ormus Klangi Haukdalensis, cui Præsul cathedralis sedis appropinquatione interdixit, ipsi enim hac de causa insensus fuit: Klango Ormi patre Haukdalo Videyam discedente, cucullumque accepturo, Ormus non tantum latifundium Haukdalense, ut indubium suum patrimonium occupaverat, sed & 6 vaccas & 60 agnas a Klango, Divo Martino Haukdalensium Tutelari dono datas, consueto domestico characterē signaverat; Oddo Præposito cui Præsul præbendam Haukdalensem attribuerat, invito & prohibente, qui ab Ormianis verbis, & tantum non verberibus male mulctatus, Præsulem injurias questum adit; Ille vero, ne suo muneri deesset, Omo extemplo sacris interdixit. Quod Episcopi interdictum, virum pium & sacris assidue libenterque auscultantem, atque
animum

animum advertentem, summopere afflixit Similem autem fortunam subire omnes Omni sodales & amici coacti sunt, sed iste exinde Episcopo minus grata negotia facessere non destitit.

§. 27.

Anno 1282 Rex Ericus Jonæ Archiepiscopi fastum & arrogantiam amplius non ferens, Senatus Procerumque impulsu, non tantum Privilegia quædam Clero a majoribus concessa revocare, sed etiam Patris & Archiepiscopi pactionem annihilare aggressus est, quod in universo regno maximarum turbarum causa existit; Nam Archiepiscopus anathematis fulminum alioquin sit lareus, iis jam non parcendum ratus, Regios, unum post alterum, diris devovit, quæ illi non tantum susque deque hiberunt, sed quantum in illis erat, par pari referentes, varias ipsi molestias exhibere non intermiserunt, quo tantum ei tedium crearent, ut unacum Asloënsi & Hamarensi Episcopis in Gothiam exulatum iret, ubi sub anni finem vitæ etiam finem fecit; Ejus autem afflæ Regi tributa & censum solvere contumaciter detrectantes, perpetuo exilio damnati sunt (a).

§. 28.

Anno 1283 Rafnus Oddi, qui anno priore Norvegiam petierat, & Erlendus quidam, ad Præfecturam Islandiæ revertentes, Regia Edicta attulerunt, quibus mandabatur, ut Præbendæ Ecclesiasticæ, quarum jus & dominium justa hæreditate aut diutina usucapione penes laicos fuerit, jam vero ab illis injuste in Clericos translatum sit, veris dominis & possessoribus restituantur, idemque hostiæ foret Jus Ecclesiasticum, quod Rege Hacone & Archiepiscopo Sigurdo ad gubernacula sedentibus viguisset; obnitentes autem ut perduelles plecti jubebantur (b). Quæ

C 3

ubi

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 401. 404.

(b) Vid. supra Tom. I. pag. 402. In codice quodam pergamento admodum lacero & mutilo in Bibliotheca A. Magnæ in Quarto No. 174 initium cujusdam edicti occurrit, quod ad hunc annum referendum esse videtur: En illud: "Eirekr kóngr med guds

ubi divulgari cœperunt, læici novum induerunt animum, dictasque præbendas, ductu Rafni, cui id negotii Rex dederat, repetiverunt. Ingrato hoc atque insperato nuntio Episcopus primum haud leviter permotus, recollecto mox animo, Runolfum Abbatem Verensem, quid sibi agendum, per literas interrogat. Qui, ne ex pristina virtute & ardore animi, vel minimum remitteret, consuluit. Idem etiam eadem super re Jörundum Holensem consuluisse fertur.

§. 29.

” guds miskun oc hákon hertugi syner magnús kóngs senda fýslumönnum sínum
 ” oc handgeingnum mönnum oc aullum guds vinum oc línum á íslandi qvediu
 ” gudz oc lína: Lof sie uorum herra iesu christo er aullum hlutum rædr ok stýrer
 ” at uer spyrium þau ein tíðindi til ydar um hrid er ofþ þicker harlla samilig vera
 ” at mestur þorri af almúganum er dyggr ok oruggr kóngdóminum hlýðinn oc
 ” góðuiladur vorum umbodsmönnum satter ok samþycker sín í millum. sem gud
 ” hafí lof fyrir. þó at nocker menn dragizt meir til epter biskupum enn tilheyrer
 ” edur audrum þeim lærdum maunnum er lánnga stund hafa gagnstæðiliger verit bæði
 ” kóngdóminum og suo ydr í margfaldri áleitni ok margri óvirkuaniligrí pint-
 ” ingu bæde í stórum fiárpínum oc mörgum audrum óheyrligum hlutum. svo
 ” sem heyrazt mun er fyrir retta dómara kann fram at koma. einkanliga í þeim
 ” nefndum hlutum. þó at marger sie adrer til. sem sýnizt opinbert. at rángliga er
 ” aftekit þeim góðum mönnum er sannliga hafa í setid epter fogligri hefd þeirra ok
 ” þeirra forelldra ok medr fögru skilordi gefit suo mörgum lærdum mönnum á huer-
 ” ium tólf mánuðum slíkann kost sem forn er sídenia á oc þeir játuðu er í aund-
 ” verdu haufðu þessar gjafer til samdar heilagri kirkio og hier til sálubótár suo sem
 ” her má síá at slíker hluter fylgia meir fullkominne yfgeringd enn nauckurom ret-
 ” indum oc því er þat. . . .” Id est: *Ericus Dei clementia Rex, & Hacon Dux, filii Regis Magni, praefectis suis & juratis, & omnibus Dei & suis in Islandia amicis, Dei & suam salutem mittunt. Domino nostro Jesu Christo omnium rerum moderatori & gubernatori laus sit, quod ea de vobis fidem inaudiverimus, quæ nobis honestissima videntur, quod maxima pars vulgi fidelis, constans, imperio regio obsequens, in nostros praefectos benevola, & invicem concors invenitur, quare Deo laus sit, quamvis quidam plusquam fas est, inclinent in Episcopos & alios clericorum, qui tam imperii regii, quam vestrum, adversarios, multis vexationibus, multisque indignis tam ingentis multæ pecuniaria, quam aliarum rerum inauditarum irrogationibus, se diu commonstravere, ita ut palam fiet, si res coram iudice competente ventilata fuerit; nominatæ res præprimis tales sunt, quamvis multa alia adsint, ita in propatulo est, quod bonis illis viris, (prædia) injuste ademere, qui vi iustæ eorum & parentum usucapionis illa tenere, & tot clericis quovis anno talem conditionem ex pacto laudabili & antiquo more præstiterunt, qualem polliciti fuerant illi, qui hæc dona in honorem sanctæ ecclesiæ & propriam sibi salutem contulerant; hinc igitur patet talia meram potius avaritiam quam vel juris speciem sequi, quare. . . .*

§. 29.

Ineunte vere anni 1281 in conventu, qvi Brautarholsti Kialnesensium institutus fuit, inter Præfulem & Rafnum de hac controversia disceptatum fuit. Ille se Regis sententiam & animum ita intelligere affirmavit, quod eas saltem præbendas laicis injuste abstractas esse dicat, quas ipsi ipsorumque majores continua serie a primo constitutore, adhibita conditione, ne unquam abalienarentur, ad tempora Regis Haconis & Sigurdi retinuerint & incoluerint; earum autem, quæ sine hac conditione legatæ fuerint, jamque ex donatoris familia, venditione, dote, aut alia permutatione transierint, quæve a legitimis dominis, Episcopis sponte traditæ, aut quæ cœnobiiis quondam legatæ fuerint, licet ea alio jam transvecta sint: Tandem etiam earum, quæ Episcopi juris ante tempora Haconis & Sigurdi fuerint, longe aliam esse rationem, neque talium ullam in Edicto Regio mentionem fieri. Ad quæ Rafnus: Si Regis mandato reniti perseveraret, eodem cum ipso ac cum Norvegis modo sibi agendum esse, sine ambagibus respondit. His debilitata Præfulis mens adeo concidit, ut, quantum Deo debitæ obedientiæ non obsit, ne publica patriæ pax turbaretur, se in gratiam Regis, usquedum legitimus Archiepiscopus cathedram Nidarosensem ascenderit, hæc toleraturum promitteret. Rafnus contra, decimas ex omnibus Regis & Regni jam factis futurisque possessionibus intra limites diœceseos Skalholtensis sitis, Præfuli & templis solvendas, omniaque cathedræ jura, quæ ante Arnæ adventum habuisset, intacta conservanda spondit. Quod sigillis & subscriptionibus utrinque confirmarunt. Sed minus diutina pax fuit, nam Præful dictorum pœnitens, circuncirca emisit literas, quibus non tantum pacta dissimulavit, sed & Clericos, ne præbendas ullave earum bona laicis traderent, serio monuit & prohibuit (a). Nihilo autem fecius laici, Clericis invitis & prohibentibus, plurimas, de quibus controvertebatur præbendas, receperunt; Præful vero cavillatoria pacti expositione utens, se eo minime teneri jactabat, in vocabulo tolerationis, quod adhibuerat, frivolos quærens mæandros.

§. 30.

(a) Vid. infra ad finem capituli Litr. B.

§. 30.

Consueto tempore Ragnus cum Regiis Comitibus adiit, certiorque de Præfulis tricus & ambagibus factus. Diploma Regium & Pactum Brautarholtense publice prælecta, communi omnium consensu in leges referri curavit; Quod audiens Præsul, novas eos & Privilegiis Ecclesiæ perniciosas leges introduxisse clamavit, ideoque in Comitibus a Magnatibus invitatus adesse recusavit; verebatur enim, ne si compareret, eadem fata subire cogeretur ac Jonas Archiepiscopus Nidarosienfis, decimisque & redditibus privaretur, ni omnino in leges Regias juraret. Sed cum ipsi affectibusque de salvo conductu a Ragnone amplissime cautum esset, tandem semet stitit, iraque inflammatus, ipsos, *Statutis Concilii Bergensis ex diametro opposita in leges referendo, majorem excommunicationem meruisse* dixit, addens præterea ipsos limites in Regio Edicto præscriptos non parum excedere, Cathedralam Skalholtensem suosque domesticos antiquis Privilegiis privare, novis vero oneribus aggravare, decimis de Regiis possessionibus solvendis, ut & falconum captura in templorum fundis spoliare; Recens Jus Ecclesiasticum in novis Decretis fundatum impedire, cum tamen dudum ut leges divinæ humanis in omnibus cederent, receptum fuerit: Regios jurisdictionem Ecclesiasticam contra jus & fas sibi sumere; Navigio cathedralæ Skalholtensis liberum in Norvegiam transiitum & mercaturam non concedi; Nidarosienfi etiam Archi-cathedralæ, antiquum Privilegium, sulphur falconesque, farina, aliisque rebus commutandi, interdici (a). Præterea de vadiimoniis pro templis eorumque possessionibus, quæ laici Clericis invitis receperant, aliisque rebus controversis non pauca adjecit: Quæ, dum summo animi ardore & verborum pondere intonuit, Ragnus & reliqui conticuere, intentique ora tenebant.

§. 31.

-
- (a) Nostrates quondam agriculturæ operam dedisse, non tantum Historiæ & Annales, sed & hodiernum exstantia signa abunde testantur. Non tamen quotannis tantum frugum proventum terra tulit, ut externæ opis indigi non essent. Hinc Haraldus Sigurdi filius iis gratificaturus, quatuor naves farre onustas misit, qui Regi Norvego sese dedituri, ut copia faris eis quotannis prospiceret, stipulati sunt. Cum ergo talis mercatura lucrosa valde esset, Archiepiscopi Nidarosienfes, quibus odor lucri ex qualibet re dulcis fuit, sibi relinqui voluerunt, ut farinam Islandis adveherent, falcones autem & sulphur rursus asportarent, quæ alibi magna fœneratione tandem venderent.

§. 31.

Ipsa autem dicendi finem faciente, regessit Rafnus: *Perverse & irreverenter agere Præsulem, qui alios accuset, cum ipse reus sit: Laicos pactis non stetisse asserat, cum ipse ea prior ruperit; limites in Regio Edicto præscriptos excessisse, cum mandatis nondum satis fecerint, multas enim præbendas adhuc restare, quæ non sint receptæ; Tantum abesse, ut Ecclesiæ Privilegia imminuerint, ut sua sarta tecta retinere non valeant: Clericos quidem jam in quorumvis possessiones impune involare prohiberi; sed id ex Edicto Regis fieri, cui soli leges & jura dare competat, ideoque excommunicationis minas aut patienter tolerandas aut nihili pendendas. Se itaque, nequis in talibus Præsuli pareat, Regis nomine severe edicere, ipsi autem ut debitam audientiam præsent, omnibus mandare, ni commeritam pœnam exantillare velint. Quod de domesticorum immunitatibus, decimis, Privilegiis cathedræ Nidarosiensis & falconum captura in templorum fundis Præsul questus sit, quandam veri speciem habere, Regios etiam pariter ac alios, Antiquo Jure Canonico stare, consentaneum sibi videri: Interim, cum hæc jura ad Regis potestatem devoluta sint, omnia ad ipsum referenda & ab ipsius clementia expetenda esse dixit. Tandem post longam altercationem, datis a Rafno pro præbendis earumque possessionibus, quas laici receperant, idoneis vadibus, & sufficiente præstita satisfactione, Pactum Brautarholtense renovari & confirmari placuit. Et ut Præsuli gratificarentur, ipse Præfectus Rafnus & Nomophylaces Sturla & Jonas cum eo, Regi supplicabant, ut decimas de suis possessionibus in Islandia solvi, Cathedras a tributis immunes esse, Navigio Cathedræ Skalholtensis liberum in Norvegiam navigationem permittere, tandemque, ut Lopto Helgonis in patriam redeundi veniam dare vellet. Ignis autem semel accensus non potuit exstingvi, præsertim cum multæ, quamvis leviores, controversiæ quotidie nascentes eundem alerent; Quæ, ut hic referantur indignæ quidem videntur. Omnes tamen de Præsulis ardore & pervicacia, luculentum præbent testimonium.*

§. 32.

Anno 1285. Præsul pariter ac antea pœnitentia pactorum ductus, laicis, qui præbendis manus injecerant, sacris interdixit, quæ unacum

aliis incidentibus irritamentis Räfno ita ftomachum moverunt, ut literas, minis & qverelis plenas Præfuli mitteret, quas ille timens, in templo Sancti Thorlacii, tanquam fu nmæ fanctitatis aſylo, diu ſe continuit; Räfno obijciens, quod pro niſſum vadimonium non obiſſet. Approquinquante autem ſtato Comitiorum tempore, domi hærebat, neque ullo modo, ut forum ædired, exorari potuit. Qvocirca Räfno cum Regiis, Skalholtum revolans, cum ipſo in cella templo adfixa (alibi enim ſe non tutum putabat) colloquitur. Ubi, cum multum diuque altercati eſſent, tandem, ne recentia aut majora mala periculave prioribus accumularent, priſtina Pacta renovari viſum eſt. Et præterea, ſi forte præbendæ unquam Clericis reſtituendæ forent, laici etiam uſum fructum reddere teneantur, prout Rex & futurus Archiepiſcopus æquum judicarent, ſi minus Clerici a reſtituto, quos inde perceperant, reſtitutione liberi eſſent, niſi Regi & Metropolitano aliud viſum foret. Laicis etiam ad ſacra accellus permiſſus fuit. Quo factò, verbo in præſentiarum reconciliati ab invicem diſceſſerunt. Sed paulo poſt Præful Sæmundum Sturlæum, partim perſuaſionibus, partim minis adegit, ut præbendam Gardenſem, adjecto juramento, ne unquam invito Præfule eam repeteret, ſibi reſignaret, quam ſtatim ſuo ſobrino Biarno Helgonis conceſſit, majora ſine dubio auſurus, ni e Norvegia audiſſet, nec ullum adhuc conſtitutum eſſe Archiepiſcopum, nec Regem, ſuas Magnatumve ſupplicationes priori anno emiſſas exaudiſſe, quibus ei nihil acerbius accidere potuit. Thorvaldum autem Helgonis Præpoſitum Provinciæ Occidentalis conſtitutum, etiam præbendæ Holtenſi præpoſuit, quod Räfnum peſſime uſſit (a), qvi par quodam modo pari relaturus, Clericis quibusdam,

-
- (a) Räfno inter alia hæc Epifcopo ſcripſit: " Vitit þat til viſs. medan ek hefer fylgu af " Noregs konógs hende í Veſtförðum. ſkal Þórvaldr eigi haſa þrófaſtdami. ok " eigi helldr ſtadin í Holtti nema hann verdi ríkari enn ek — Vilie þer eigi " hallda vorn ſamning. þá vitit fyrir viſt. at ver ſkulum fylgia konógs hofdkap " med öllum þeim styrk ſem ver megum. ſva at hanns vilie gáangi fram. ef ek er " heill. hvat ſem þer kenne menn ſegit. " Id eſt: Pro certo ſcítote, quod quamdiu ego Regis Norvegiæ nomine Præſeclura quartæ occidentalis fungar, Thorvaldus nec Præpoſitus erit, nec præbenda Holtenſi fruetur, niſi potentior ſit quam ego. Et paucis interjectis: Si pactis noſtris ſtare nolueritis, certo ſcítote nos mandata Regiæ, omnibus, qua potes erimus, viribus nos exſecuturos, ita ut Regis voluntas fiat, modo ſalvus perduravero, quicquid vos ſacrificuli dixeritis.

dam, ut coram Magistratu Civili causam dicerent, dicam scripsit, id enim Præfulem ægerrime laturum scivit. Convenerunt quidem sub autumnum Stafholti in tractu Borgarfjord, sed id colloqvium mox, ut alias, in rixas abiit.

§. 33.

Anno 1286 cum Præsul nondum in Comitibus sui copiam facere vellet, Rafnus Jonam Nomophylacem cum quibusdam aliis Skalholtum, de concordia cum eo acturos, ablegavit. Quibus post longum colloqvium re infecta reversis, alteram denuo adornavit legationem, cui præfuit Erlendus & Thorsteinus Vendeli filius, natione Norvegus, vir animi præsentis. Qvos cum Præsul nec aspectu, nec colloquio dignaretur, Erlendus ira accensus, ipsi, & Biarno Helgonis, ut coram Rafno, aliisque Regiis, eodem die in Comitibus causam dicturi comparerent, dicam scripsit, quam ille susque deque habuit. Rafnus itaque cum hæc omnia frustra esse cerneret, *se, non tantum servitia ab Episcopo abacturum, & sedi Episcopali laicos impositurum, sed præterea etiam Episcopi visitationem impediurum, Clericos vero, quos contra expressum Regis mandatum præbendis præposuisset, proscripturum esse dixit, ni Præsul de tam contumaci contentione remittere vellet.* Nomophylaces itaque denuo litteris a Thorsteino Skeggio & Magno Petræo perferendis, Episcopo significarunt *velle populum unanimi consensu, ut Rescriptum Regium & Pactum Brautarholtense de præbendis rata habeantur, Episcopus, quæ ceperit, inter quæ sit præbenda Gardensis, restituat, excommunicatis accessus ad sacra permittatur; omnesque tandem orare, ut id consilii, quod pro re & tempore optimum sit, capere velit.* Quibus ille respondit: *ut cernat Rex, Regina & Dux hereditarius, quantum ipsorum honori & voluntati tribuat, se, hac vice omnes has contentiones Regis & Archiepiscopi arbitrio permitturum, ea tamen conditione, ut sibi ab Erlendo Crasso satisfactionem adjudicent, quod sibi contra leges divinas, ut coram laicis compareret, dicam dixerit. De laicorum autem absolutione idem se quod proximo anno toleraturum; quas condiciones Rafnus lubenter accepit (a).*

D 2

§. 34.

(a) Verba Isaudica hæc sunt: " Næst verdugre heilsan. Til þess at herra Eyrikt kóngur. " oc herra Hákon hertuge. oc frá Ingibiörg skilie at ec vil giarna þola. oc til þess " vægia.

§. 34.

Hac ætate Presbyter quidam Islandus, Gudmundus Halli edicta & rescripta Regia secum attulit, quibus mandabatur, ut Ragnus cum 120 armatis, ad resistendum Svecis, qui in Norvegiam irruptionem facturi timebantur, quam primum in Norvegiam transfretaret. Ille autem inanem (quod & revera fuit) tumultuationem esse conjectans, senium & valetudinem prætexens, diu hæsitabundus, tandem itineri sese accingit. Sed antequam enavigandum esset, in morbum incidit, qui eum in multum usque autumnum lecto affixum detinuit. Præsul autem, cui Rex idem hoc negotium commendaverat, & ut suis viaticum & mercimonia, modo indigerent, mutuo daret, rogaverat (a), summa alacritate imperata fecit, quod ipsi postea Regis gratiam conciliavit.

§. 35.

" vægia. at þeirra virðing oc sæmd være sem mest heil oc halldin. gjaure ek þat tit-
 " læte at sinne. at um þau mál er Ragn frír á. at ec hafe eigi halldit þann sama.
 " sem ec gjaurda í fyrra sumar. oc vær sömdum. Þótt mer syniz at hann megí eigi
 " miök at sinne átelia. þá legg ek þat under dóm Eyriks konóngs. oc þess orki-
 " biskups sem gud lætr verda til Nidaróls kyrkiu. slík sem þau prófaz. at því til-
 " skildu. at þeir dame heilgre kyrkiu oc mer sæmd fyrir þat er Erlendr Digre
 " stefnde mer oc prestum mínum til leikmannadóms móte guds lögum. oc fyrir þat
 " annat. er til brygda hefr giört verit af leikmanna hende í móte þeim samnnige
 " sem gjaurdiz med ofs í Skálaholte. enn um þionustutaukr þeirra sem kyrkiur hafa
 " tekit sem konóngsbref syniz ávísa. þole ec slíkt sem hit fyrra sumar. " Id est:
Digna in antecessum salutato. Ut Dominus Ericus Rex, & Dominus Hakon Dux,
& Domina Ingibörge, comperiantur, me toleraturum & concessurum, ut eorum di-
gnitas & honor factus testis conservetur, in presenti in his cedo, quod causas, de
quibus ego & Ragn ætate præcedenti pactum iniimus, quod pactum violasse Ragn me
inveniat, quamvis illa inenatio huc usque sine fundamento esse mihi videatur; senten-
tia Regis Erici, & Archiepiscopi, quem Deus Ecclesiæ Nidrosensi dabit, tales, qua-
les tunc probata fuerint, subjicio, hac tamen conditione, ut sancta ecclesiæ & mihi
condignam reparationem adjudicent, pro eo quod Erlendus Crassus me, meosque sacer-
dotes, contra leges divinas, in jus laicorum vocavit, & pro secundo de violatione
pacti, quod Skálholsti iniimus, a laicis commissi. Sed de illorum ad sacra adminis-
tratione, qui præbendas, prout literæ regie indicare videntur, capefferunt, idem, ac
præcedenti ætate, tolero.

- (a) Rex hæc inter alia scripsit: " Þer hafit heyrt at ver höfum kallat til vor fólk af Íslande
 " med miklum skunda. bidium ver oc at þer láut ofs heimila vera ydra menn.
 " nefndar.

§. 35.

Nondum suum Norvegia Archiepiscopum acceperat; Electus quidem fuerat Narfus Bergenfis; sed cum officio impar esse videretur, ab incepto destitutum fuit. Deinde in Indridum quendam, qui quondam fuerat Canonicus Nidarosienfis, sed in dissidio Jonæ Archiepiscopi & Erici Regis, exilio multatus, Bononiæ jam litteris operam navabat, omnium Canonicorum vota consentiebant, Rex autem cum Senatu, electionem viri turbidi & iniqui, inflatque ingenii, summopere improbat, & omnibus modis impediabat, quod ubi cognovit Indridus; has partes suscipere recusavit. Hujus electionem Arnas gestiens audivit, idque quod tantopere cupiebat, omnino futurum confidit.

§. 36.

Sub autumnum visitationem Quartæ occidentalis ingreditur, in qua Ericum Mördi filium, qui invito Episcopo, præbendas Holtensem & Selardalensem sui juris fecerat, cum Holtensem sub Episcopi patrocinio a diebus Thorlaci Sancti fuisse, quatuor Clerici jure jurando confirmarent, cetum etiam in littora templi Eyrensis ejectum, suo lucro verterat, & prætera edicta Rafni per Quartam occidentalem publicari curaverat, cum Præfulis arbitrio omnia concedere jureque jurando judicio festaturum promittere nolle, ut & Clementem quendam, qui ipso inconsulto præbendam Nupensem repetiverat, in templo Holtensi, ingenti solennitate, accensis cereis & sonantibus campanis, ipso B. Virginis Nativitatis Festo diris devovit. Deinde etiam Einarum Vatnsfiordensem, qui præbendam, spreto Jonæ Archiepiscopi judicio occupaverat, excommunicatus sacra frequentarat & corpus Domini acceperat, incestique insultatus, jure jurando se purgare noluerat, unacum Thorgrimo Eina-

D 3

ride,

” nefndarinnannum til búnadar. enn þer takit adra jafnmikla. þegar útgreidiz.
 ” reynum ver oc nokkurn góðvilja af ydar tillögum. þá skal ydr auðveldare ydar
 ” bænaftadr til vor. ” Id est: *Audiistis quod nos copias de Islandia, subito colligendas, evocaverimus, (quare) & vos rogamus, ut vestros homines, quo prius conscripti isti instructi sint, nobis concedatis, & vos tot invicem quando instructi fuerint, recipietis. Si vestram quandam benevolentiam & procuracionem (hæc in re) experiemur, precibus exinde vestris apud nos facilius erit exoratie.*

ride, qvi Stadum Steingrimsfiordensem invaserat, ceteqve in templi litora ejectum divenderat, pari ac priores modo exsecratus est.

§. 37.

De his Præfulis gestis Rafnus ab Erico certior factus, valida stipatus manu obviam ire parat, Thorvaldumqve Helgonis, qvem, ut supra diximus, templo Stadenſi Episcopus præfecerat, cui non tantum ob recentes offensas & Præfulis gratiam, sed etiam ob antiquam de re pecuniaria controversiam infensus fuit, intercipere cogitat. Sed Præful nutu cujusdam, Rafni consilia subolens, Thorvaldum captivitatem fuga prævertere jussit; Rafnus itaqve spe dejectus, Episcopo primum in tractu Kollafjordensi occurrit, qvi eum, post aliquantulum colloqvii, abire jussit; Nam in septimana qvatuor temporum, qvæ autumnō incidit, Præful ordinationibus Clericorum & officio missatico intentus fuit, qvæ in Rafni præsentia, sui & ecclesiæ hostis, ut ajebat, peragere noluit. Paruit quidem ille hac vice, sed invitus; Episcopo denuo ad villam Hvolum occursurus, ubi non multum absuit, qvin in gratiam redirent, ni Præful, ut omnia qvæ de rebus controversis ipse pronuntiaturus esset, rata se habiturum, Rafnus jure jurando promitteret, inflexibilis exigere perseverasset, qvæ conditio, pacta & concordiae spem abruptit.

§. 38.

Anno 1287 Præful jam tandem prædictum Indridum aut qvendam alium Archi cathedram ascendisse confidens, prioris anni pacta rescidit, præbendarumqve occupatores denuo excommunicavit. Qvōd cognoscens Rafnus, ne nihil facere, & qvantum in se esset, laicis deesse videretur, profligato Biarno Helgonis, ipsiusqve bonis fisco adjudicatis, Sturiam Sæmundi latifundio Gardensi denuo præposuit. Deinde in publicis Comitibus, omnes, quotqvot Episcopus præbendis de qvibus controvertabatur, Clericos, invitis laicis præposuerat, proscripsit; Ab eo vero excommunicatos infantes & injuste multatos esse, proclamavit, cumqve iis non tantum ipse communicavit, sed & aliis, ut idem facerent, auctor fuit. Se autem Præfulem decimis privaturum & visitationem ejus impediturum minatus est. Sed res non ultra minas venit; Nunquam enim a
fuis,

fuis, qui eum ut exempla Norvegica imitans, Episcopo manus injiceret, instigare non destiterunt, induci potuit, majorem enim ministerio Ecclesiastico reverentiam deberi dixit. Sed neque Præsul furdis hæc auribus prætermisit, neque ad ea omnino siluit; Nam Rasni affectas & quotquot Comitiorum decreto consenserunt similiter & Clericos, qui non per fas nefasque laicis restiterant, excommunicavit, ipsum autem Rasnum anathematis telo aggredi, consilio Runolfi Abbatis Verensis, distulit, aut non ausus est; verebantur quippe, ne hoc modo exasperatus, nulli parciturus omnia misceret. Eodem anno Jorundus Holensis Norvegiam petiturus, Arnæ suæ diœceseos curam commendavit (a).

§. 39.

Anno 1288 Rasnus ex improvise Thorvaldo Helgonis superveniens, eum, ut se, suæque omnia sibi, salva tamen, quam Ecclesiæ & Præsulī debebat, reverentia, committeret, prædiumque Holtense, restitueret, adegit. Qui paulo post a Rasno dimissus Præsulem convenit, cujus animum, non tantum ob initam cum Rasno pactiōem, sed & ob liberam nimis templorum Holtensis & Vatnsfiordensis redituū dispensationem & dilapidationem, ut & pecuniam, quam Thorvaldus Nialo cui-dam debebat, a se alieniorem offendit. Quem ut reconciliaret, prioribus pactis rescissis, ipsi se suæque omnia subicere coactus est, itaque facultatum ejus inter creditores divisorem agens Præsul, Nialo dentem balænæ qvatuor cum dimidia ulnas longum (b), inter alia addixit, quod Thorvaldum

(a) Scilicet, ut Clericos ordinaret, majora templa purgaret, si profanari contingeret, & graviores causas aut casus judicaret, reliqua vero suis officialibus coherediderat.

(b) Hos dentes veteres maximi fecerunt, Reges enim & Magnates capulorum loco illis usi sunt, testibus; inter alios SOLINO c. 22. *Qui student cultui, (inquit,) dentibus mari nantium belluarum insigunt ensium capulos, candicant enim ad eburneam claritatem.* Et STURLEO in *Vita Magni Nudipedis Norvegiæ Regis*, de cujus ense ille ita: *Cinctus acutissimo gladio, cui nomen Leggbitr; ejus capulus ex dente ursi marini fuit, aureis limbis exornatus.* Ex talibus dentibus Paulus Præsul Skalholtensis circa annum 1210 lituum affabrefactum Thorero Archiepiscopo transmisit; Et Ögmundus Skalholtensis ex duobus magnis dentibus binas tubas fieri curavit, quas Regi Christiano II. 1521 dono dedit, ut infra monebitur. Ad nostram usque ætatem Skalholti talis lituus exquisitè factus visebatur. Hodie ejus modi dentes rariores sunt, & qui

Thorvaldum male habuit, Nialum enim, cui tantum cimelium obtingeret, omnino indignum putavit, quod ut ipse Episcopus dono a se accipiat, rogans, veniamque sibi ad externos abundi concederet, flagitans, repulsam tulit, quam ægre ferens, ut Episcopo vicissim aliquid molestiæ adferret, dentem Regi Erico a se assignatum fuisse, professus est. Paulo post Præsul, Rafno, ipsum majoris excommunicationis hoc facto jam denuo reum a se festo Thorlaci diris devovendum fore, nuntiari curat, qui se ejus maledictiones susque deque ferre, ipsum autem non leve in Regiam Majestatem crimen commisisse, cum ejus cimelia vulgari cuidam rustico adjudicasset, regeffit.

§. 40.

Sub ipsa Comitibus appulerunt Regii Legati, Olaus Ragneidæ filius Regis Aulae Magister, & Sighvatus Halfdani filius Islandus, qui sub autumnum e Norvegia solventes in Hetlandia hybernauerant. Hos statim convenit Rafnus, qui de controversia præbendaria Olavum certiore facit, præoccupare, & in suas partes trahere satagit. Quod audiens Lop-tus Helgonis, Præfuli, qui ineunte hoc vere visitationem quartæ orientalis susceperat, obviam volat, quid facto opus sit moniturus. Hic accepto nuntio, tanta celeritate usus est, ut septem diebus longum & arduum iter ad Comitibus emensus sit, quod alii quatuordecim vix possent conficere. Acceptis deinde Regiis literis, gratiarum actionem pro præstita prioribus Legatis benevolentia & horum commendationem continentibus, antiqva de præbendis controversia disceptari cæpta est, quam hac vice sua intercessione & auctoritate ex Regii Edicti tenore pronuncians, ita sopivit Olaus, ut absolutis, quos excommunicaverat Præsul, datis acceptisque mutuo vadibus, utrique sua jura, usque dum Rex & Archiepiscopus litem dirimerent, facta tecta manerent (a).

§. 41.

---

qui jam conspiciuntur, unius aut sesqui ulnæ longitudinem raro excedunt. Hic, de quo jam agimus, dicitur *nálvalstónn*, cujus longitudo fidem fere superat. Hippopotamorum dentium mentionem facit *OTHERI Periplus* §. 5. quibus magni pretii ossa inesse, & postea Biarmiorum & Finnorum Regum censum in balænarum ossibus, id est, hisce dentibus consistere, ait. De dentibus balænarum erudite agit *WORM*. in *Epistolis* passim.

(a) Formam hujus *Transactionis* vid. ad finem hujus capituli Litr. C. ex *Vita Arne* Manuscr. desumptam.

§. 41.

Exactis autem Comitibus, Jörundus Holensis & Thorvardus Thorarini in Islandiam revertentes, literas Jörundi, quondam Hamarensis, sed jam electi Archiepiscopi Nidarosienſis adtulerunt, quibus Arnæ, ut præbendas a laïcis, five eas hæreditate, emtione, donatione, dotis nomine, aut quocunque tandem jure teneant, reposcat, tergiversantes autem anathematis fulmine feriat. Idemque illud Jus Ecclesiasticum, quod ipse quondam instinctu Jonæ Archiepiscopi Islandis præscripserit, urgeat, mandabatur (a). Alteras autem Archielectus laïcis misit, quibus acta & judicia Jonæ Archiepiscopi de præbendis confirmavit: Regium autem Diploma, quod Rafnus anno 1283 attulerat, rescidit & nullius valoris pronuntiavit: Omnibusque præbendarum occupatoribus pro injusta earundem invasione & tractatione, ad Præfulis nutum satisfactionem præstare mandavit; obnitentibus autem, ut Dei Ecclesiæque contemtoribus justissimam execrationis pœnam minatus est. His acceptis literis Præful ad ingrediendum iter Norvegicum in procinctu stans dubitare cœpit anpropositum mutaret, & mandata prius executioni daret, sed consilium Olai sequens, in incepto perstitit. Vicario sibi dum abesset substituto Runolfo Abbate Verensi; Minime tamen eodem ac Rafnus navigio avehi voluit, quem etiam ante abitum non semel a convictu suo arcuerat; Rafnus enim ab ipso absolutionem accipere, utpote sibi inſons viſus, dedignatus fuerat. De supra memorato balænæ dente etiam ante eorum abitum litem recrudeſcere incipientem Olaus ita ad tempus sedavit, ut is Præfulis inter navigandum arculis inclusus, Regi in Norvegiam transvectus traderetur.

§. 42.

Præful felici fatis navigatione usus, Nidarosiam eodem fere tempore pervenit, quo ipsius, cujus ante injecimus mentionem, in paucis carissimus, Sighvatus Lande Canonicus Nidarosienſis Roma Pallium attulit, quo Dominica post festum Trinitatis 20, Eyvindus Osloënsis & Arnas

---

(.) Vid. supra Tom. I. pag. 471.

nas Stafangrensis Episcopi, Arna Skaltholteni & Thorsteino Hamarenfi adstantibus, Jorundum Archiepiscopum induerunt. Hic Arnam quod Rastum ejusque asseclam Erlendum, aliosque sacrilegos non dudum devovisset, acriter increpavit; summam enim sibi totique ecclesie infamiam hac indulgentia contraxisse dixit: Objiciens inter alia Jorundi Holensis acta & exempla, qui omnia ex voto perfecerit, suaeque, quotquot in ipsius dioecesi sitae essent, praebendas potestati subjecerit; (id enim Holensis superiori anno in Norvegia manens Archiepiscopo persvaserat) Arnas autem rem aliter se habere asseverans, fidem non invenit.

§. 43.

Anno 1289 Jorundus Archiepiscopus Rastno Bergae in Regis satellitio commoranti, ut coram se causam dicturus, praesertim quod anno 1282 in Norvegia constitutus Jonae Archiepiscopi persecutioni consensisset Nidarosiae compareret, diem dixit: Arnas etiam eidem, ob commissa in Islandia crimina, dicam scripsit. Sed has evocationes contemnens a Rasto Praefule Bergenfi diris devovetur, quibus tandem Tunsbergae ab Archiepiscopo absolvitur, edita ante liberrima confessione, & se laicorum in occupatione praebendarum coryphaeum fuisse, & ipsos hac in re haudquaquam tantundem processuros fuisse, ni ipse Regia fultus jussione, praescriptis a Majoribus conditionibus omnino manendum dictitasset, etsi Archiepiscopi Pontificis auctoritatem praetendentes summa injuria eas evertere conarentur, praestitoque demum solenni juramento in gratiam & communionem recipitur. Praeful autem Arnas, ineunte vere Nidarosia Bergam veniens a Rege perhumaniter excipitur, a quo etiam eadem aetate domum revertendi veniam eblanditur. Quod ubi cognovit Rastus, laicorum rationibus haud conducibile putans, si Episcopus se absente solus omnia dirigeret, per Audinum Hestalon Regis intimum Consiliarium, non tantum ut concessa abeundi venia revocaretur, sed & ipse Praeful expeditionis Danicae, quam jam parabat Rex, socius esse juberetur, effecit. Paruit quidem Praeful, sed valde invitus, missisque cum sacerdotibus Jona Ormi & Ormo Dagi literis & mandatis ad Runolfum Abbatem, Regem sequitur.

§. 44.

§. 44.

Adulta ætate Archiepiscopus & reliqui Præfules, qui hætenus itidem expeditioni interfuerant, reverti cogitabant, quod sentiens Arnas, conscensa scapha ad Metropolitani triremem tendens, cum eo discedere parabat. Quod ubi Regi nuntiatum est, quosdam suorum, ut discessum ejus prohibeant, misit. Qui sive fortuito scapha Præfulis depressa, ipsum pæne submersum, in lembum, quo vehebantur, adtractum, Regi stiterunt, qui ipsum humaniter exceptum secum detinuit, honesteque & liberaliter tractatum, non modo sæpe sanctioribus consiliis adhibuit, sed & ejus opera in legationibus ad Daniæ Regem usus est. Nihilo tamen fecius militiam, cui invitus nomen dederat, graviter tulit, nam raptu conquisitis vesci abnuens, domo tantum avectis esculentis, ut pane, butyro, talibusque, quæ tamen situ corrumpi cœperant, uti voluit, unde scorbutum & dentium quorundam maxillarium jacturam contraxit. Huic etiam expeditioni (a) interfuit Rafnus Oddi, qui strenuum prudentemque virum semet præstans, Regi in multis operam suam probavit, ipsiusque & Præfulis animi concordia jam coalescere visi sunt; Sed vergente ætate minimo digito ictu sagittæ vulnus accepit, haudquaquam initio lethale: Quod cum homo militaris negligeret & parvi faceret, nihil, quantum vires permittebant, consuetis muniis intermissis, primo digitus, deinde manus & brachium tabuerunt, tandemque vi mali latius serpente, & omnem prorsus medicinam respuente, Tunsbergæ, Anno ætatis 65. 10 Calend. Decembris obdormivit.

§. 45.

Rex Ericus ex hac expeditione redux Tunsbergæ aliquantisper substitit. Tandem vero ineunte hyeme religiosam ad Sanctum Olausum Nidarosiensem professionem una cum Duce Hacone suscipiens, Præfulem nostrum secum habuit. Quem, cum Provinciæ, cui nomen Rings-

E 2

akur

(a) Bellum hoc Ericus Norvegiæ Rex, Erico VII. Danorum Regi, alias dicto Menved, indixit: ob maternum hæredium sibi denegatum, additis non nullis de Jacobo Comite Hallandiæ, qui inter Regis Erici VI. parricidas habebatur. Conf. *PONTANI Rer. Dan. Hist.* lib. 7.

akur appropinquaret, cum universo satellitio Jonas Brynjolfi (a) Regionis Præfectus splendido convivio excipere voluit, ipse etiam festivitati non tantum interfuturus, sed etiam Rege sic jubente, cui Præful alterum latus clausit, ab altero proximus sessurus, (Dux enim Hacon cum suis in altero cænaculo convivabatur) quod conspiciens Præful, Regi satis imperiose in os dicere ausus est; aut Jonam mensa arcendum, aut se discessurum alibi quæ cœnaturum. Ad quæ Rex rubore suffusus, Jonam discedere iussit: Quæ Regis humanitas & Præfulis arrogantia omnibus admirationi fuit. Nihilominus Rex ipsi omnem benevolentiam præbere & necessaria subministrare, non tantum in itinere, sed etiam quamdiu Nidarosæ mansit, perseveravit (b). Eo autem discedente, Archiepiscopalis mensæ particeps factus est, usquedum pecuniam ad sumtus sustinentes ex Islandia reciperet (c).

§. 46.

A proposito in Islandiam remeandi, ut, supra diximus, retractus Præful noster, Sacerdotes Jonam Ormi & Ormum Dagi f. ad Runolfum Abbatem,

- (a) Hunc Jonam, ob consentionem profligationis Jonæ Archiepiscopi factæ 1282, & quod cum uxore sua aliquando in ipsius Archiepiscopi lecto dormire ausus fuisset, excommunicaverat. Et sane Rex Ericus Arnæ Skalholtensi cognominis sui rationem non probavit; ipsi enim & nunc & alias non Misoclerum, sed tanquam indulgentissimum Patrem se præbuit, vid. supra Sect. I. cap. 3. §. 3. Tom. I. pag. 401.
- (b) Tunc etiam in prima jejunii quadragesimalis hebdomade anno 1290 testimonium edidit, a nobis supra Tom. I. pag. 569 commemoratum.
- (c) Doctissimus ARNGRIMUS *Crynog.* lib. 3. cap. 5. ut & Auctor appendicis *Vitæ Arnæ Episcopi*, (quæ non unum agnoscit Authorem, nam Partem priorem, usque ad annum 1291 antiquitus conscriptam esse, Appendicem vero a recentiore manu adjectam res ipsa clamat) Arnam dum hac vice per aliquot annos aulam secutus, id gratiæ apud Regem meruisse, ut præbendarum jura in clericos a laicis transferrentur; Decretumque Regium, quo id declaratum est, datum fuisse anno 1295 asserunt, sed ntrumque perperam; Nam 1) ipsum Decretum seu Diploma Regium quod ad calcem perantiqui *codicis legum Islandicarum* membranacei exaratum extat, plenè literis dicit hoc factum esse anno regiminis Erici 17 quod non in 1295, sed 1297 optime quadrat. 2) Dictum Diploma mentionem facit Arnæ Præfulis ut præsentis, qui cum fex Clericis interposito juramento pactioni una cum Archiepiscopo subscripsit & sigillum affixit; sed Arnas ab anno 1291 ad 1297 in Norvegiam non venit, ut testantur *Annales Flateyensis*, *Skalholtensis*, & *Vita Laurentii Episcopi Holensis*.

Abbatem, suum in Islandia vicarium, suas & Metropolitanæ literas & mandata perferentes, ablegaverat. Quibus acceptis Abbas, ut mandatum erat, Erlendo Olai filio tunc temporis Nomophylaci, dicam scripsit, injunxitque, ut quam primum ab ipso Archiepiscopo, anathematis, in quod consentiendo persecutioni Jonæ Archiepiscopi inciderat, absolutionem accepturus Nidarosiæ se sistat. Qui periculum in mora putans, extemplo enavigat, absolviturque, antequam Arnas ex Dania Nidarosiam reversus est. Qui adveniens Erlendo denuo dicam scripsit, non tantum quod una cum Rasno laicos ad occupandum præbendas instimulasset, sed etiam jurisdictionem ecclesiasticam sibi arrogasset, gloriæ divinæ & Ecclesiæ emolumento non parum obsuisset, aliaque ejusdem furfuris obijciens. Erlendus vero consilium ab occasione mutuans, & a Rasno, si convalesceret, aliquid subsidii sperans, ut actionem hac vice eluderet, omnia quæ sibi præsidio aut excusationi esse possent, jam ad manus non esse obtendens, causæ comperendinationem postulavit, quæ ei ad subsequenter 18 Cal. Septembr. concessa est, ad quem ille non comparuit, sed anno 1290 a Rege Quartæ occidentalis Præfecturam adeptus, insalutato Archiepiscopo Islandiam petiit. Runolfumque Abbatem primo Statholti, ubi amice collocuti sunt, & deinde ad transitum amnis Hvita, qui Feriubacke vocatur, convenit, unde discordes discesserunt. Erlendus enim se pænis & disciplinæ quam Abbas ei dictabat, submittere recusavit.

§. 47.

Paulo post, acceptis, quorum supra mentionem fecimus, Archiepiscopi & Arnæ Skalholtensis edictis & epistolis, Abbas conventum Clericorum Gunnarsholti coëgit, in quo eadem publice prælegit, quæ Jorundo Holensi præbendas a laicis intra dioccesin Skalholtensem reposcere, severissime injunxerunt. Quod cum ille jam in quarta orientali aggressus esse nuntiaretur, Abbas in occursum ejus volat, qui ambo conjunctis viribus, talia agendo, æstatem consumserunt. Shalholtum pervenientes, qui se habeant redditus cathedrales perscrutabantur, reperiebantque hoc anno ex decimis & prædiorum pensionibus, reddituum summam esse 1600 Imperialium valorem. Hinc visitationem ultra persequentes, laicis ubique expulsis, Clericos rursus præbendis præfecerunt,

usque dum Hiardarholtum ventum esset. Illic Biornus Dugfusi ab Arna Episcopo ob præbendarum invasionem excommunicatus in templo, jussu Rafni sepultus quævit; Sed cum jam quidam coram Jörundo juramenti fide interposita, Biornum sub mortem pœnitentia ductum absolutionem petiisse confirmarent, cadaver effodi & ab Abbate absolvi curavit. Ipse autem templum ob sepulturam excommunicati profanatum lustravit. Quo facto, hac vice domum quisque suam revertentes discesserunt.

§. 48.

Præsul, cujus reditus in Patriam etiamnum differebatur, Abbati denuo Anno 1290 mandata dederat de præbendis a laïcis extorqvendis, similiter de judiciis & pœnis, refractariis infligendis, statuta quædam, a se, jussu Archiepiscopi, sed consilio Sighvati Landi & Magistri Oblaudi concinnata, transmiserat, ex quorum præscripto Abbas execrationibus debacchando plurimis laïcorum præbendas extorsit. Nam audita morte Rafni animos demiserunt. Anno autem 1291 Arnas Episcopus ex Norvegia rediens, paucas quæ restabant præbendas a laïcis in Clericos transtulit, haudquaquam ita volente aut jubente Rege, sed ex Archiepiscopi mandato & auctoritate (a).

§. 49.

Anno 1292 Thordus Halli & Christophorus Vilhelmi nova Regis Edicta adtulerunt, quibus laïcis præbendas, quotquot sub Aristocratia eorum juris fuissent, a Clericis reposcerent, mandabatur. Illi itaque cristas erigentes (b) hoc & sequente Anno 1293, signa præferente Thorvardo

---

(a) Hoc, & superioribus annis, dissensiones Jörundi Archiepiscopi & Canonicorum Nidarosienſium, quorum coryphæi fuerunt Sighvatus Lande, Eilifus Korti, qui Jörundo tandem successit, & Audinus Ruffus, postmodum Episcopus Holenſis, viguerunt, quæ tandem in plusquam vatiniæ odium eruperunt. Quam in suam & laïcorum rem vertens occasionem, Rex litem de præbendis ultro movit, quod etiam, præter supra allata, probat ante annum 1295 inter ipsum & Præsules de præbendis transactionem non fuisse. Conf. supra Tom. I. pag. 448.

(b) Ex hoc Pacto inter alia patet, fracto jam & submisſo plane animo fuisse Jörundum Archiepiscopum; Non enim fecit, ut antea ejus antecessor Jonas anno 1273, qui Regi gregarii

vario Thorarini, Clericos ejicere & præbendas sibi vindicare aggressi sunt. Quos Præsul, anathematum haud parvus diribitor anno 1294 diris devovit. Sed Thorvario anno 1295 ad externos proficiscente, Præsul pactum quoddam cum laicis de præbendis iniit; Quorum duodecim anno 1296 præbendarum jura & dominium sibi abjurarunt. Quod ubi in Norvegiam relatum est, duodecim illi anno 1297 a Rege evocantur. Eodemque anno ipse Præsul, quinta vice a quo electus fuerat, nunquam reversurus Norvegiam petiit, ubi tandem, longa illa de præbendis controversia, unacum ipso, quodam modo sepulta fuit, ut patet ex Edicto Erii Regis, dato Augvaldsnesiæ, in festo exaltatæ St. Crucis, anno 1297, quo laicis templorum, quorum ipsi fundos dimidios vel ultra possiderent, jura confirmabantur, reliquis omnibus Episcoporum potestati relictis aut traditis (a). Ipse autem Præsul Anno 1298. 15 Cal. Maji. ætat. 61 officii 29 Bergæ in Monasterio St. Michaelis sepeliendus, vitam cum morte commutavit (b).

§. 50.

gregarii ejusdam assessoris in simili causa locum implere, obtulerat; Decidendi autem & decernendi potestatem penitus pernegaverat; sed ipse jam tali conditione contentus, fasces Regi submittere coactus est. In causa autem fuit quod supra notavimus, inter ipsum & Capitulum Nidarosiense ortum dissidium, in quo ille Regis sibi patrocinium emendicare conducibile ratus est. Vid. supra Tom. I. pag. 449. Si Rafnus laicorum Patronus indefessus, Regisque semper flagrantissima gratia fruens, vitam hætenus produxisset, forte tot tamque ampliarum præbendarum jure & fruitione laici non spoliati fuissent. Sed agnoscenda hic ut alias divina providentia, quæ actiones etiam in se & per se malas ad bonum finem dirigere & potest & solet. Nam hoc modo Ministerio in Islandia in hunc usque diem quodantenus provisum esse voluit. Huncque tandem, longa & injuriosa de præbendis controversia finem sortita est, quæ a Thorlaco sancto primum mota, cum ipso obdormivit, sed ab Arnâ cathedram Skalholtensem ascendente resuscitata, cum ipso etiam sepulta fuit. Ille autem hinc cognomen sortitus est. Nam a posteris non immerito *Stada-Arne* vocatus fuit, quo etiamnum nomine in nostratum Annalibus insignitur.

(a) Regium illud Diploma exhibuimus supra Tom. I. pag. 411.

(b) Huic Sancti Michaëlis Monasterio anno 1230 cum Bergis esset, Ecclesiam *Kirkiubæ* in Insulis Vestmannicis sitam legaverat, diuque deinde hoc Monasterium donum obtinuit; nam 1414, decimas inde accepit; & hæc (ni fallor) causa est, quod Vestmanneyenses, non Islandico sed Norvegico more, decimas solvunt. Literæ donationis e tabulario A. Magnæ exscriptæ ita se habent: *Universis Sanctæ Matris Ecclesiæ filiis, tam Prelatis quam subditis, præsentis literas inspecturis, vel audituris Arnifus Dei gratia*

§. 50.

Talis in vita & morte fuit famosissimus ille Skalhøtensis Episcopus Arnas Thorlaci, de quo vere dici potest, ingentes viri virtutes ingentia vitia æquasse, sed quæ temporis, quo vixit, magis quam personæ aut ipsius naturæ fuerunt. Quænam, præter allata, de ecclesia sibi concredita, merita habuerit, Statuta ab illo sancita uberius commonstrant (*). De eo Author vitæ *Arneanæ*, quæ satis prolixè & non inconcinne scripta exstat, tale fert iudicium: *Convivia, & frequentia & splendida instituit, dator & exactor seu acceptor fere immodicus fuit; Causis Civilibus & Politicis multum sæpe temporis impendit dijudicandis, plurimique ei causas discernendas sua sponte subjecerunt, quod ei plebis quidem favorem, sed Optimatum odium & rei domesticæ dispendium contraxit; inter Clericos & laicos iudicem agens, illis sæpe iniquior videbatur, quod ideo fecit: primo ut nocentibus omnem impunitatis spem præcideret; deinde ut laicos hoc modo sibi devinciret; tandemque ut eos in Ecclesiæ jura peccantes, gravius puniendi, eo speciosorem prætextum haberet.*

Litr. A.

- (a) Vier Bróder Ogmundr under gudz þolinmæði ábóti í Videy giðrum godum mönnum kunnugt með þessu voru opnu bresi, að vier hofum yferlesit ok sed gamallt regístrum heilagrar Skálholts kirkiu so látan-
de

---

gratia Skalhøthenfis Episcopus; Salutem in Domino sempiternam! Caritatem vestram nolumus ignorare Nos Ecclesiam Beati Nicolai Archiepiscopi & Confessoris, in loco qui dicitur Kirkiubör in Vestmannaöy fundatam, auctoritate & consensu Venerabilis Patris, Johannis Dei gratia Nidarosienfis Archiepiscopi, Monasterio Sancti Michaelis circa Bergenfjenn Civitatem constituto, cum omnibus pertinentiis canonice contrulisse perpetuis temporibus possidendam, salvo Pontificali jure in omnibus & parochiali. In cuius rei testimonium, Sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum Bergis; anno gratie 1280. Pridie Calend. Augusti.

(*) Vid. mox infra Litr. D. E. F.

- (a) Id est: Nos Frater Ögmundus divina tolerantia Abbas Videyensis, per has nostras patentes omnibus bonis notum facimus, quod perlegerimus & viderimus regístrum antiquum sancti templi Skalhøtensis, verbotenæ tale, quæle hic subnectitur: Constituto die
Idus

de ord epter ord sem her stendr skrifad. At tilsettum degi Idus Julii, voru fyrir ofs virduligr bróder vor Arni biskup at Skálholtti af helstu kyrkiu sinnar, ok sá leikmadr er Sighvatr heiter Hálfðánarson af sinne hálfu ok brædra sinna, ok Einar Þórvaldsfson fyrir sína brædur. Þá bar fram þessi biskup í dóm fyrir ofs sína beidflu með þessum hætti sem her sger:

Virduligum herra Jóni Erkebiskupi. Ek Arni biskup að S'álholtti kærir þat fyrir gudi ok ydr uppá Sighvatr Hálfðánarson, at hann helldr ok kallar sér kyrkiu hins Helga Nicolai í Odda til forráds ok allrar aftöku ok sínum bræðrum. Nú af því at Sighvatr á at hafa svar fyrir alla her um, þá beidunf ver at þer dæmet Heilagri Kirkiu aull þau rettindi sem hún á at hafa, enn mer ok minum lögligum epterkomendum friálft valld ok forráð kirkiunnar slíkt sem til Skálholts biskups heyrer epter lögum.

Þessi andsvör hafdi Sighvatr á móti Arna biskupi, at hann hyggir at þat skilord megi standa, sem Sæmundr Sigfúsfson gjörði fyrir Oddastad at hann skildi sér forráð ok vardveitflu ok sínum erfingium æfingliga. Síðan var Sighvatr spurdr: Hvört Oddastadr væri kyrkiu eign kalladr? Hann svaradi: Hann mundi eigi á móti því mæla; so þó að Oddveriar skyldu vardveita. Svo ok gekk Sighvatr við fyrir Erkebiskup-

---

Idus Julii coram nobis comparuere Reverendus frater noster Arnas Episcopus Skalholtensis, suæ ecclesiæ vice, & laicus quidam nomine Sighvatus filius Halfdanis, sua & fratrum vice, & Einar filius Thorvaldi sui ipsius vice. Deinde iste Episcopus petitionem suam coram iudice hoc modo protulit: Reverendo Domino Jonæ Archiepiscopo: Ego Arnas Episcopus Skalholtensis Sighvatum filium Halfdanis coram Deo & Vobis postulo, quod templum Sancti Nicolai Oddense sibi suisque fratribus, quoad curatellam & omnium proventuum interceptionem detinet, ac jure competere urget. Cum igitur Sighvatus unus omnium vice hac de re respondere debeat, nostra est petitio, ut Vos Sanctæ Ecclesiæ omnia, quæ ei competunt, jura, mihi autem meisque successoribus legitimis liberam templi dispositionem & curatellam, prout ex præscripto legum Episcopus Skalholtensis habere debet, adjudicetis. Hæc responsa Sighvatus contra Arnam Episcopum regeffit, se reputare, conditiones illas stare debere, quas Sæmundus Sigfufius prædio Oddensi imposuerat, dum sibi, suisque in perpetuum hæredibus, dispositionem & curatellam reservavit. Sighvatus exinde interrogabatur: Num prædium Oddense possessio templi audiret? Ille se haud infensurum, respondit, si modo Oddenses curatores essent. Sighvatus quoque coram Archiepiscopo confitebatur.

biskupinum, at Steinun móðer hanns keypti Oddastad af Birni Sæmundsþyne ok Sæmunde Hallsfyni; ok síðan tóku þeir Sighvatr ok bræðr hanns í erfð epter hana, ok hann átti svörum uppi at hallda fyrir bræðr sína uppá þetta mál, ok þeir hafa þetta samþykkt. Med sama hætti beiddist Arní biskup af Joni Erkibiskupi at hann dæmdi honum valld ok forráð slíkt sem Skálholtsbiskupi heyrer at guds lögum fyrer kyrkiunni í Vatnsfirði undan Einari Þorvalldsfyni er fer kalladi kirkiuna til forráða.

Þá voru svör Einars at Þórðr föðrfader hanns let giöra kirkiu í Vatnsfirði, ok let vígia med þeim skilmála, at hann ok hanns retter erfingiar hvör epter annan, skylldu eiga forræði ok vardveitflu. Arne biskup feger svo þeim báðum Sighvati ok Einari, at honum sýndist, at þeir megi ei at rettindum þær hallda eiga ne hafa; baud ok virduligr Herra Jon Erkibiskup hann svo í skyllduga hlýdni vid Gud ok sig med valldi síns biskupslegs embættis leidretta, ok einkanliga slíka hluti med öðrum þeim sem hann fer umbóta þurfa á Islandi í Skálholts biskups umdæmi. Hann segir ok at biskup egi valld yfir kirkium ok þeirra eignum öllum, enn leikmenn edr ólærder menn megi þær med engu móti eignast. Nu af því at Heilög Kír iulög votta at liótligr kaupmáli ok at rettindum onáttúrligr á ekki at fullkomna bóndans rettu, ok þat sem í fyrstu er einkisverdr,

þá

---

tur, quod mater sua Steinunna prædium Oddense de Börno filio Sæmundi & Sæmundo filio Halli emerit, in quod, illa defuncta, Sighvatus, snique fratres jure hæreditatis successerint, & quod ille hac de re, fratribus suis in id consentientibus, illorum sit mandatarius. Eodem modo Arnas Episcopus a Jona Archiepiscopo postulavit, ut illi dispositionem & curatelam templi Vatnsfordensis, quales Episcopo Skálholtenfi e legibus divinis competunt, ab Einare filio Thorvalldi, qui illas sibi competere urgebat, adjudicaret. Respondit Einar, avum suum Thordum templum Vatnsfordense exstrui, & tali conditione adjecta consecrari curasse, ut ille ipse, ejusque legitimi hæredes, unus post alterum ejus curatelam & dispositionem possiderent. Arnas Episcopus utrique, & Sighvato, & Einari responderet, sibi videri, illis præbendas istas jure nec habere nec retinere licitum esse, Reverendum quoque Archiepiscopum Jonam vi debita Deo & Sibi obedientia se jussisse, ut potestate officii sui episcopalis tales præfertim, ut & alios defectus, quos in diœcesi Skálholtenfi in Islandia emendari debere videret, emendaret. Addit & ille: Tempa, omniaque illorum bona in Episcopi potestate esse, sed laicis, & illis, qui non sunt clerici, illa nullo modo possidere licitum esse. Cum igitur sanctæ Ecclesiæ leges testentur, conditionem turpem & jure incongruam jus possessoris non perficere, & quod primo nullum fuit, succedente tempore

þá má þat síðan eigi fyrir nokkru standa þá stunder líða; Ok vardveitslu þessara stada mætti enginn biskup undan sínum epterkomendum gefa, ok einginn leikmadr mætti helldr eignast, ok mega þar skilmála tilleggia. Enginn má kirkiu kaupa ne selja vid verdi utan mikils sálar háfska, ok því fær sá ei rettiliga halldit er svo kemst at. Af slíkum skynsemdum beiddist Herra Arni biskup af Öfs, at Vier dæmdum af Sighvati ok bræðrum hanss, svo ok af Einari Þorvalldsfyni forrædi ok alla aftekt ok vardveitslu Oddastadar ok Olafskirkiu í Vatnsfirði med öllu því sem þar til liggr, at ónýtum þeirra vörnum, sva allðri egi þeir síðan ne þeirra erfingiar nokkut tilkall til greindra kirkna. Nú af því at þetta mál er til vors dóms komit, þá giörum Vier þenna örfskurd á, í nafni Födur, Sonar ok Heilags Anda, at valld ok skipan forrædi ok vardveitsla Oddastadar ok Olafskirkiu í Vatnsfirði med öllu því sem þar til liggr hvört þat er tekit edr ötekit, nýtt edr ónýtt, nema þat eitt sem til þarfenda hefr haft verit, ok þó skynsamliga tært verit, þá dæmum ver Arna biskupi í Skálholti ok hanss lögligum epterkomendum, hönum ok þeim eilífiga at ráða; Ok fyrirbiódum Vier Sighvati ok bræðrum hanss ok svo þeirra örfum, Einari ok hanss örfum, nokkut ákall um þetta mál at veita. Var þetta bref giört í Biörgvin, þá lidit var frá hingatburð vors Herra Jesú

F 2

Christi

tempore etiam nec valere posse, & nullum Episcopum harum præbendarum dispositionem in suorum successorum damnum abalienandi jus habuisse, aut ulli laico illas possedisse vel conditionem imposuisse integrum esse; Nemini enim sine ingenti animæ periculo templum pretio emere vel vendere licere, nec illum legitime retinere, qui tali titulo acquisiverit. Ob has rationes Dominus Arnas Episcopus a Nobis postulavit, ut Nos Sighvato ejusque fratribus ut & Einari filio Thorvalldi dispositionem, interceptionem proventuum & curatelam præbendæ Oddensis & templi Olafi Vatnsfirðensis unacum omnibus templorum pertinentiis, exceptionibus illorum annullatis, abjudicemus, ita, ut illi eorumque hæredes dicta templa nunquam exinde postulare queant. Cum igitur hæc causa Nostro judicio submissa fuerit, hanc sententiam in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti ferimus, quod dominium & dispositio, administratio & curatela præbendæ Oddensis & templi Olafi Vatnsfirðensis unacum omnibus eorum pertinentiis, sive accepta fuerint sive non, sive utilia sive inutilia, illis tantum exceptis, quæ in usus (templi) & quidem prudenter erogata sunt, Domino Arnæ Episcopo Skálholtenfi & ejus successoribus legitimis, tam illi, quam his, in perpetuam adjudicamus dispositionem; sed Sighvato, ejus fratribus & illorum hæredibus, & Einari ejusque hæredibus, omnem hac de causa postulationem interdicimus. Hæc scripta sunt Bergis anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1273

pridie

Christi 1273 á sancti Jacobs vöku aftan; Ok til sanninda her um, setium Vier Vort insigfi fyrir þetta Transcriptarbref, skrifat í Videy Anno 1518.

Litr. B.

(b) Ver trúum ydr kunnugt vera, at konóngsmenn kváduz stadfesta med löfataki í lögregtu í sumar, at ofs fráverondum allt þat grein-
arlausit stöð í brefum þeim sem í fyrra sumar komu til Islands under inn-
figle konongs oc drottningar, oc hvörfu þeir öptrudu fer er ver komum á þingit, svo sem Jón Logmadr vottade í lögregtu, at þeir villdi þat eigi stadfest hafa sem móti væri guds lögum oc retti. lýndiz ofs fyrir þessa hanns framfögn oc þeirra samþycke at þeir fordadiz banns áfelli meðan þat hellz er þeir hetu, enn ef þeir seilaz á guds rett oc heilagrar kyrkiu med framkvæmd verkanna, med framkvæmd á dómum yfer kristnum rette, edr lögsaugum, þá falle þeir í þat bann, sem lögbækr heilagrar kyrkiu votta, oc þar med opit bref mins herra erkibiskups oc hanns undirbiskupa. Nú af því leikmenn eiga eigi valld ne rett at segia lög edr skipa yfer kristnum rette, þótt nokkrer af þeim hafe annat flutt, þá vilium ver oc at allir þer vitit, at um almennilega (tru) oc helga skírn, um faust-
ur

---

pridie Vigiliam Sancti Jacobi. In quorum testimonium nos Transcripto huic sigillum nostrum appendimus scripto Videy Anno 1518.

(b) *Id est:* Vobis notum esse credimus, quod Regii hac ætate Nobis absentibus stipulata manu in Comitibus omnia ea, quæ ætate præterlapsa, sub sigillis Regis & Regina in Islandiam pervenere, siue ullâ exceptione f: confirmasse asseruerint, sed postquam Nos Comitibus adiimus, se ipsos cohibuerint; Jonas enim Nomophylax nihil, quod juri & legibus divinis repugnaret, confirmare illos præsumsisse in Comitibus contestatus est. Ex qua ejus contestatione & reliquorum consensu concludebamus, eos excommunicationi, quousque his promissis starent, non esse obnoxios; sed quam primum juri divino & sanctæ Ecclesiæ, siue opere, siue sententiis de jure Ecclesiastico latis, siue jurisdictione derogaverint, eos in excommunicationem incidere, quod Sanctæ Ecclesiæ Decreta, & patentes præterea Domini mei Archiepiscopi & illius Suffraganeorum literæ (*) testantur. Cum igitur laici de jure ecclesiastico leges sancienti, vel sententias ferendi, nec jus habeant nec potestatem, quamvis eorum quidam aliud disitent, tum omnibus vobis notum facere volumus, quod de (fide) universali,
de

(*) Vid. supra Tom. I. pag. 455 sqq.

ur oc helgihölld. um biskups forræde á kyrkiðum oc eignum þeirra valveidum oc tíundum um kyrkiupírmið oc lærðra manna um lýsingar fyrir brullaup oc um aull hiúfkaparmál. um gudsfíar. um skriftamál. oc okkr er menn byggja daudt fe. oc allt þat annat sem til biskups heyrer at eins eftir guds lögum valld oc dóm yfir at segja. edr þeir sem hann skipar til. þá skal svo standa sem ver haufum ádr umbodit oc skipat. — Nú er fá vor bænaftadr til allra yðar at þer geymit vel oc forsiálliga fkyllðuga hlýdni við jarðligann konóng enn variz allra mezt mótgiaurder oc hlýdnibrot við himnakonóng. er valld hefr á lífe oc fálu jarðligs konóns. oc allra vor. oc ofs veitir allt gott. þat sem hvör vor hefr. hann dæmer sína óvine í endalykt með eilífre pínu. oc aumbunar sínum sonum oc þjónustumaunnum stundligt starf með eilífre dýrd oc glede.

Litr. C.

(c) **I** nafne faður oc sonar oc anda heilags. eftir brefe virðuligs herra Eiríks konóns þat sem hann sende til Íslands með herra Ólafi oc herra Sighvate. þá studdu með sér á alþíngi þann samning sem þar-var ádr gíaurr oc í Skálahollte. herra Arne biskup. oc herra Rafn. herra Runólfr

F 3

---

de sancto baptismo, de jejuniis & festorum celebratione, de templorum eorumque bonorum administratione, aucupio falconum & decimis ad Episcopum pertinentibus, de sanctitate templorum & clericorum non violanda, de banno nuptiarum, de omnibus causis matrimonialibus, de cognatione spiritali, de absolutionibus, de favore rerum inanimatarum elocatarum, & de omnibus, de quibus sententiam ex lege divina ferendi jus & potestas soli Episcopo, aut ejus mandatario competit, illa adhuc valent, quæ vobis antea injunximus & præcepimus — Vos omnes nunc rogatos volumus, ut debitam Regi terrestri obedientiam probe & circumspecte servetis, sed ante omnia caveatis a delictis & violatione obedientiæ in Regem cælestem, qui vitam & animam Regis terrestris & omnium nostrum in sua habet potestate, & omnia bona, quæcunque unus quisque nostrum habet, largitur; ille suos hostes æterna pœna tandem damnabit, filiis autem suis & ministris laborem temporarium æterna gloria & jucunditate remunerabitur.

(c) *Id est:* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ex præscripto literarum Illustris Domini Eriki Regis, quas in Islandiam cum Domino Olaf & Domino Sighvato misit, pactum in Comitibus & Skalholti antea initum, Dominus Arnas Episcopus, & Dominus Rafn, Dominus Runolfus Abbas de Videya, Dominus Olafus filius Ragnaris,

ólfr ábóte í Videy. herra OlafR Ragnarson. lögmennerner báder. herra Þórdr. Nikulás. oc Grímr prestR. ok marger adrer góder menn lærder ok ólærder. so festiz ok med handtake í dóm virduðligrs herra Eiriks konógs oc andligrs faudurs Jörundar erkebiskups af Nidaróse um aull þau mál ok afbrot sem síðan hafa gíaurz mille lærðra manna ok leikmanna. nema þat sem þeir skilia at Skálaholltsbiskup á um at dæma. oc voru þesser vörðflumenn. herra OlafR Ragnarson fyrir herra Arna biskup. ef nokkut være konóginum þægt ok erkibiskuþe af hanns medferdum. enn vörðflumenn fyrir herra Rafn var herra Jón Lögmadr. ok herra Þórdr á Maudruvöllum. þar sem hanns gíaurder skorter fyrir slíkt allt sem á hann dæmdiz fyrir sín afbrot. síðan konógs bref kom til Islands um stada mál. svo gengu ok skríker menn í vörðflur fyrir stadafe. at þat eigi eyddiz þar til dómr felle á. efter þat leyfste herra Arne biskup alla þá menn ór banne ok forbodum sem fyrir þesse mál hafde hann þeim yferlýft eftir því sem hann hafde valld til. at fyrirfarande þessum eidstaf. til þess leggr þú hönd á helga bók. ok því skýtr þú til guds. at þú skalt á dóme virduðligrs herra Eiriks konógs ok erkibiskups um allt þat. sem þú hefr brotit við gud ok heilaga kyrkiu ok Skálahollts biskup. hann skal ok aptr á mót bæta þat sem hann hefr þer móte brotit. ok audrum leikmaunnum. svo se þer gud holtr.

Litr.

---

ris, Nomophylax uterqve, Dominus Thordus, Nicolaus, & Grimus sacerdos, & multi alii viri boni clerici & laici in Comitibus confirmabant. Ita etiam Illustris Domini Erici Regis, & Patris spiritualis Jörundi Archiepiscopi Nidarosienfis iudicio, omnes causæ & læsiones ex illo tempore inter clericos & laicos, iis exceptis, quæ Episcopi Skálholtenfis iurisdictioni subfunt, enatæ, stipulata manu submittuntur. Hi prædes dati erant: Dominus Olafus filius Ragnaris a parte Domini Arnæ Episcopi, siquid ille in Regem vel Archiepiscopum deliquerit, sed pro Domino Rafno Dominus Jonas Nomophylax, & si quid ille non præstiterit, Dominus Thordus de Möðruvalis, pro omnibus, quas illi infligi contigerit multis, ob ejus, a tempore, quo literæ regiæ de præbendis in Islandiam allatæ sunt, delicta, spondebant; Viri præterea integri pro bonis præbendarum, usque quo sententia lata esset, non profundendis, suam fidem interposuere. His factis Dominus Arnas Episcopus omnes ob has causas a se excommunicatione majori vel minori potestate sibi competente perstrictos, prævio hoc juramento absolvit: *Ideo manum sacro libro imponis, Deumque antestaris, quod illustris Domini Erici Regis & Archiepiscopi, omnia, quæ in Deum & sanctam Ecclesiam & Episcopum Skálholtensem deliquisti, iudicio submittis. Ille vicissim, quæ in te & alios laicos deliquit, reparabit. Ita te Deus adjuvet.*

Litr. D.

(d) Skipan Arna biskups Þórlákssonar.

Enn á þessum lutum gerdi árne biskup nýja skipan með ráði wírdoligs herra Jörundar erkibiskups. at prestar í skálholts biskupsdæmi skulu þau ein hið samanvígia sem brúðrin war æi fyrr manni gipt. Sua baud hann ok at agnus dei þríu saman se súngin eda lesin í huerri messo þegar sagt er *pax domini* &c. þulat nú er sua súngit at erkibiskupsstólinum í nidarósi. (Credo in dominum skal hafva Olafsmesso hina fyrri ok svo hinn sídazta dag in octavis beate virginis) Post octava natiuitatis dei skal hafa De domina missam. Salue sancta parens. at sōng. ok prefacio. Et te in ueneratione. Ewangeliū. Erat ioseph. ok annat. les þat sem þar fylger fram til kyndilmesso. Eigi skal Credo in unum in festo reliquiarum nema á drottinsdag beri. Mannakonur má leida í kirkju páskdag ef þær beidaz ok gefa þeim þíonofu. ef þriár vikur eru lidnar frá því er þær fæddu barn. af bónda sínum getid. en at öðrum hátíðum ef mánadr er frá lidinn. In vigilia natiuitatis domini skal cotidiana prefacio. ok sua in vigilia assumptionis beate Marie (*).

Litr.

(d) Statuta Arnæ Episcopi filii Thorlaci.

Has autem res Arnas Episcopus e consilio Reverendi Domini Jörundi Archiepiscopi primus præcepit: Sacerdotes diœceseos Skálholtensis illos tantum conjuges copulanto, si sponsa alteri antea non nupserit. Ita & præcepit, ut *Agnus Dei* ter simul canatur vel legatur in missa qvavis, dum intonatur: *Pax Domini* &c. ita enim nunc in archicathedra Nidarosiensi canitur. (Credo in Dominum festo Olai priore & feria ultima in Octavis beatæ Virginis canatur). Post octava nativitatis Dei adhibebitur missa de Domina: *Salve Sancta parens*, cantus & Præfatio: *Et te in veneratione*, Ewangeliū: *Erat Ioseph*, & alia quæ legenda sunt usque ad festum purificationis. In festo Reliquiarum, nisi in dominicam inciderit, *Credo in unum* ne canitor. Uxores feria prima paschatos, si petierint, introduci & ad sacram cœnam admitti licitum esto, si tres hebdomades transierint, a quo infantem, a proprio marito susceptum, enixe sunt, sed in aliis festis postquam mensis præterit. In vigilia nativitatis Domini adhibebitur præfatio quotidiana, ita & in vigilia Assumptionis Beatæ Mariæ.

(*) Hæc & sequentia Statuta exscripta sunt e libro pergameno No. 351 in Fol. Biblioth. A. Magnei, collata cum altero libro pergameno ejusdem Bibliothecæ No. 175 in Quar- to, cujus lectiones variantes duobus semicirculis incluse hic leguntur.

Litr. E.

(e) Þessum lutum sem her fylgia. villdi herra árne biskup lýsa láta á prestat stefnum. Þat er hit fursta sem stendr í brefi þuí sem wírdulighr herra Jón erkibiskup skipadi med ráði biskupa sinna þeirra sem hann hafdi til síns fundar stefnt í berguín anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo octavo at hverr prestur viti sik skyldugan at skipa til heilagrar kirkiu hinn tíunda part hit minnzsta af þuí gódzi sem hann hefer af henni astat í landi edr lausum eyri. en huerr sem æi vill þess geyma hedan af. þá falli allt til kirkiunnar epter hanns andlát sua sem guds lög segia. Annarr lutr er sá er hann vill enn lýsa láta at prestar geymi þess at einginn þeirra hafi þá konu innan sína kirkiusökn sem hann hefer börn vid átt. eda hann hefer úfrægd af at hón se hanns frilla. Hit þridia mál er um opinbera frillumenn þó at leikmenn se. at herra biskup býdr enn sem fyrr at einginn prestur gefi þeim corpus domini edr veiti nockura gudliga þíonostu nema hann handsali fyrir vattum at binda saman lögliga edr skilia allar samuister. sua ok ef nockurr rýfr síðan þat handsal þá se utan kirkiu þar til er hann skilft vid löstin ok vill bæta wid gud. Þat hit fiórda at prestur heimti saman Petrastoll af öllum sínum hwiðföstum mönnum huerr í sínum þingum ok leysi til sín. eda sá annarr sem

---

(e) Quæ sequuntur Dominus Arnas Episcopus in synodis promulgari præcepit, quorum primum est, quod in literis a Reverendo Domino Jona Archiepiscopo e suorum Suffraganeorum consilio, quos Bergas Anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo octavo ad se convocaverat, conscriptis exstat, ut quivis sacerdos decimam ad minimum omnium bonorum partem, quæ de templo, sive illa mobilia fuerint sive immobilia, sanctæ ecclesiæ legandum, se obstrictum agnoscat, quod si quis ab hoc usque tempore neglexerit, omnia post ipsorum obitum ex præscripto legum divinarum sanctæ ecclesiæ cedunto. Alterum quod promulgari vult, est, ut sacerdotes observent, ne quis horum intra parochiam secum habeat mulierem, ex qua liberos susceperit, vel quæ diffamata fuerit; quod ejus sit concubina. Tertium est de notoriis concubitoribus, quamvis vel laici sint, quibus ab ullo pastore Corpus Domini, aut ullum aliud officium sacrum præberi, Episcopus interdicat, nisi illi coram testibus stipulata manu spondeant, se aut legitimum inituros conjugium, aut a tali convictu destitutos; Ita & si quis hanc sponsonem postea violaverit, a templo, usque quo a vitio illo destiterit, & Deo expiare voluerit, arcetor. Quartum est, ut sacerdotes, in sua quivis parœcia, ab omnibus domicilium fixum habentibus cathedriticum Petri colligant, & aut ipsi,

sem biskups umbodsmadr fer fyrir. ok greidi í mót vadmál sua at nú se til reidu til skips at flytia í sumar á eyrar. ok se hit þridia huert ár þadan frá slíkt sem þá er vordit. síðan næst war samantekit. Þat hit fimta at huerr prestfr hafi vitund yfer biskups tíund í sínum þíngum huerfu mikil hón werdr. ok se greind frá kirkiutíundum síðan saman eru teknar huar-artueggju. af þeim sem kirkiuluta hefer. býdr hann ok at huerr prestfr se widbúinn at gera honum kunnigt þann tíma sem hann ferr í sýflu sína huerfu mikil ward serhuert ár biskupstíund í hanss þíngum. upp frá þersum tíma.

Litr. F.

(f) Þessi bod vóru sett af herra Arna biskupi oc í samþykkt tekin af öllum lærdum mönnum á prestastefnu at hallda þau sömu bodord öll sem standa ádr (*) ritud í skipan herra Magnúss biskups. Fastafkal tveggja postula messo ef ber a gagnadaga. en hafa tvímællt krossmessu. nema beri á midvikudag firer ascensionem domini. vinna eigi lengr en til midsaptans firer hvarutveggja messodagin. Eigi skulu prestar gefa leyfi rúmhelga dagha. þó at tíða halld se mikit þá daga sem (ádr er skylldufastaf) ei

---

aut ex Episcopi mandatarum præscripto, alius, suis oculis inferant, sed pannis inquilinis rependant, qui jam hac ætate præsto sint ut Eyrae devehantur, & tertia exinde quavis ætate, ex quo ultima vice collectum fuit, ita obtineat. Quintum est, ut quivis sacerdos in sua parochia noscat, quantæ ibidem decimæ Episcopo cedant, quæ a decimis templi, ex quo utræque ab illo, ad quem decimæ templi pertinent, collectæ sunt, discernantur. Præcipit etiam, ut quivis sacerdos paratus sit ad rationem reddendum Episcopo, dum hic diocæsin visitando peragraverit, quantæ in ejus parochia singulis ab hinc annis decimæ Episcopo cesserint.

(f) Hæc præcepta a domino Arna Episcopo lata fuerunt & ab omnibus clericis in Synodo approbata, ut servantur omnia illa mandata, quæ exstant antea scripta in Constitutione Domini Magni Episcopi. Jejundandum est festo duorum Apostolorum (Philippi & Jacobi) si inciderit in hebdomadem Rogationum; at bis edendum festo crucis nisi incidat in diem mercurii ante ascensionem domini, Labor non est continuandus diutius quam usque ad dimidium vespere festum utrumque antecedentis. Sacerdotes preestis diebus, quamvis plurima sacra iis diebus peragantur, veniam ne dam-

(*) Vid. supra Tom. I. pag. 309 lqq.

ei er alþýdu fasta skyld. oc eigi föstunáttaleyfui nema lögtekna daga. (oc friádaga í Páskavíku). (Ef Andresmesso, Nicolásmesso, Máriumesso, Magnúsmesso, Thomasmesso, Thorláksmesso, ber á mánudag um íólafostu, þá se lofat at eta kiöt tvímælt) En ef Nicolásmesso eda Þórláksmesso berr á föstudagh. er lofat hvítt at eta einmælt. En ef Andresmesso edr Nicholásmesso Thómasmesso oc Thórláksmesso berr á midvíkudag. þá er lofat hvítt at eta tuímællt. oc eigi slátr. (En ef þá ber á föstudag. þá se lofat at eta einmælt hvítan mat) Hverr sá prestur er hión skal saman vígia. þá skal hann lýsa ádr þríá drottinsdaga hvern á bak ödrum. í sónghúfsdyrum at sá madur vill fá þeirrar konu. oc ef nockur er sá þar víd. at vite á vera frændsemi edr sístkapi. þá beri hann þar vítni um ádr en festar eda brúðlaup se. prestur skal oc heyra jáyrði konunnar naudúngarlausft. at hún samþýckir þann mann at eiga. Á þat skulu oc prestar minna alþýdu oc bíða skylddugliga. at hverr madur falli á kne meðr upphalldandi höndum. þann tíma í messo er prestur helldr upp holldi oc blóði várs drottins. oc bíde ser mískunar. oc se klykt til þess íafnan. oc halldit upp logandi vaxkerti híá prestinum. Eigi skal prestur sýngia tvær messor um dag at einu alltari naudsýnialausft. skyllt er at þríár se íóladag. Eigi skal prestur bergia því vatni er hann þvær innan kalec með, ef hann skal

---

to, quibus (alii jejunare deberent) universorum jejunium non est debitum, nec veniam jejuniarum nocturnorum nisi diebus lege statis (& diebus veneris hebdomade Paschatos). (Si festum Andreæ, Nicolai, Mariæ, Magni, Thomæ vel Thorlaci tempore jejunii Adventus in diem Lunæ inciderint, carnes bis illo die comedere licitum est) si autem festum Nicolai vel Thorlaci inciderit in diem Veneris, permissum est lacticia semel edere, si vero festum Andreæ vel Nicolai, Thomæ & Thorlaci inciderit in diem Mercurii, permissum est lacticiniis vesci, non autem carnibus (Si vero in diem Veneris inciderit, lacticia semel comedi permittitur). Quicumque sacerdos conjuges copulare debuerit, publice indicabit in antecessum per tres dies dominicas continuas (stans) in ostio sacrarii, quod vir hic vel ille matrimonio sibi jungere certam quandam facinoram sibi proposuerit, & si quis fuerit qui propinquitatem vel affinitatem ob stare noverit, hac de re testimonium dicat antequam sponsalia vel nuptiæ contrahantur. Audiat & sacerdos facinoræ assensum non coactæ, quod (scilicet) illi viro nubere affirmat. Hoc quoque sacerdotes in memoriam revocent plebi & imperent severe, ut quilibet in genua procumbat elevatis manibus tempore missæ, quo sacerdos elevat corpus & sanguinem domini nostri, & expetat sibi misericordiam, & semper simul fiat campanæ pulsatio, & apud sacerdotem candela cerea elevata teneatur. Sacerdos ne canat duas missas uno die ad idem altare sine necessitate, tres autem prima feria nati-

tatis

skal sýngja adra messö síðar þann sama dag. láti diákn sinn bergja því vatni. eda steypa í sacrarium. þvíat eingi skal messö sýngja nema fastandi. *Credo in unum* skal hafva í messö Olafsmessodag hinn fyrri (oc sva in octava nativitatis beate virginis). Ef eigi er vín oc vatn í kalec þá er upp er halldit fórninni. þá skal böta í hvarotueggja. oc taka adra oblátu. oc hefia upp *Te igitur* en leggja hina fyrri í brott í nockurn sæmiligan stad. oc bergi henni síðan er hann hefuer. neytt corpus (& sangvinem) domini. Þat er fastliga firerbodit at nockur láte sem hann sýngi messö ef hann má eigi sýngja. edr hann veit at vantar nockur þau fong til sem hann ueit at skyllða kreft at hafva. En ef opinbert uerdr saurlífi prests med barngetnadi. þá skal leggja messösaung þar til hann finnr biskup eda hans umbodsmann (profast) oc tekr af þeim skript oc iferbót. (síðan má biskup edr prófastr dispenfera med honum at hann taki upp messösong á þeim tíma er hann vill ákveda). Prestar eigu oc at minna á þat sóknarmenn sína at þeir kunne rett pater noster. *credo in deum*. oc *ave maria*. (*requiem eternam*) sva börn at skíra þá er naudsýn kreft. oc prófa þá þar (á) af. ecki eiga ólærdir menn vatn at vígia. Þat er oc fastliga firerbodit at nockur skíre í öðru en í vatni. edr síó. edr sníó bræddum. því at eigi er skírn rett nema bæði se vidhaft vatn oc ord. oc því er ónýt hrakaskírn þó at nockurer hafvi kallad hana retta.

G 2

Ef

tatis christi celebrari oportet. Sacerdos (ne gustet) aquam illam qua calicem lavit, si eodem die alia missa ei canenda est. Diaconus illam aquam gustato, vel sacrario infundat, nemo enim missam celebrare debet nisi jejunans. *Credo in unum* canendum in missa festo priori Sancto Olafso consecrato, & item in octava nativitatis beate virginis. Si vinum & aqua non sint in calice dum elevatum fuerit sacrificium, utrumque (calici) infundatur, & substituenda quoque nova hostia & canendum *Te igitur*, prior autem hostia reponenda est in loco decenti, ipse deinde illa vescatur quando comederit corpus (& sangvinem) domini. Severe interdictum est, ne quis timelet se missam canere, si id facere illi non licuerit, vel si noverit deesse aliquid eorum, quæ ad manum haberi debere noverit. Si vero sacerdotis concubinatus nativitate infantis manifestus fiat, sacra peragere cesset, donec convenerit episcopum vel ejus vicarium, & ab eo absolutionem ceperit, & se emendaverit, (Episcopus vel Præpositus, ut tempore determinato sacra celebrare ei liceat, dispensare possunt). Sacerdotes etiam revocare in memoriam cætui suo parochiali, ut *pater noster*, *credo in deum* & *ave maria* (*requiem eternam*) & formulam infantem, si necessitas postulaverit, baptizandi probe sciunt & eos in his examinare debent. Laici non debent aquam consecrare, severe etiam interdictum est ne quis alio (liquore) quam aqua dulci vel salsa vel nive liquefacta baptizet. Nam non recte peractus est baptismus, nisi simul adhibeantur & aqua & verbum,

Ef barn þat sem skemri skírn var skírt er lifanda fört presti. þá skal hann signa þat oc gefa fallt vígt oc lesa gudspíall yfer. oc gera kross med hráka firer eyrum oc nösum. oc leida í kirkíu. smyria síðan á brjóste oc millum herða med oléo sancto oc síðan med krísma í höfði. föra í skírnarklæði oc fá kerti loganda í hönd. oc gera þessa alla hluti med tilskipudum ordum en fella níðr allar sáríngar oc þessháttar böner sem firer í skírn at eins eiga at vera. Þat er oc firerbodit at þeim mönnum se þjónosta gefuín sem opinberliga liggja í fríllulífvi nema þeir handsali kennimanni firer váttum at skílja. efter því sem hann býdr. edr gáangi ella lögliga saman. Ecki skulu þeir menn saman gánga er nánari se at frændsemi edr sísum en at fimta manni hvart. nema biskup vile frammar orlof tilgefua. Ef sú kona andaz fyrr en hón se í kirkíu leidd er barn átte vid bónda sínum. þá se leidd kona í kirkíu firer líkíno med loganda kerti. (Þat er fyrerbodit at prestar gefi nockurum þeim corpus domini sem opinberliga ligr í höfudsyndalífvi sva sem hókallar oc saurlífismenn oc ránsmenn oc þvílíker adrer. nema þeir vili leidrettaz epter gudligri skipan) En ef þeir menn andaz er (rettar) settar ero útístaðr firer opinber brot sín. þá skal hvers þeirra lík í kirkíu bera ef þeir fara sva af heiminum

at

bum, inde irritus baptismus qui fit ex sputo, quamvis quidam illum legitimum censuerint, si infans ille, qui baptizatus fuit baptismo compendiaro vivus ad sacerdotem deferatur; illum (cruce) signabit, & sal consecratum dabit & leget super illo evangelium, & sputo signum crucis faciet in auribus & naribus, & in templum introducat; ungat deinde tum in pectore tum inter scapulas oleo sancto, & deinde chrismate in capite, imbuat veste (vestibus) baptismali & candelam ardentem in manum dabit, & has omnes res conceptis verbis peragat, omnes autem exorcismos & ejusmodi orationes quæ solennimodo ante baptismum recitari debent, omitat. Interdictum quoque est iis hominibus sacram præberi synaxin, qui manifesto indulgent concubinatui, nisi stipulata manu promiserint sacerdoti coram testibus (hanc suam concubinam) ex ejus mandato deserturos, vel alias legitimum inituros matrimonium. Matrimonium, qui propinquiores sunt consanguinitate vel affinitate quam in quinto gradu, nisi episcopus veniam dederit, ne contrahunto. Si uxor illa, quæ de marito suo peperit, decesserit, priusquam in templum introducat, tum introducat alia mulier ante funus cum candela ardente. (Sacerdotibus, ut cuiquam, qui peccato capitali manifeste indulget ex. gr. mœchis, concubitoribus, latronibus aut talibus corpus Domini præbere interdictum est, nisi illi secundum mandatum divinum emendari velint). Si moriantur illi homines, quibus propter manifesta eorum peccata introitus in templum interdictus fuit, tunc funus in templum introferatur, si ita mundo exiverint, ut

recon-

at þeir vóru í sætt við heilaga kirkju. at fráteknum þeim sem efter forn-
um landzsid ero eigi at kirkju (græfver) grafner. sicut fures & latrones
qvi pro sceleribus suis morte condemnantur & hoc ad terrorem. Prest-
ar skulu eigi hafua raud klædi. gul edr græn. edr helmingum. edr rönd-
óttum nema í váfi. fara eigi með mángi ne okri. Eingi prestur ne klerkr
skal sueria leikmanne nockurn eid edr leggja sig edr sín mál under leik-
manz dóm utan biskups síns ráð. Eigi skulu prestar reka leikmenn ór
kirkju nema opinberar faker se til (oc gefinne þó glöggliga þrennar
áminningar gere prestur ádr leikmanni til leidrettu af þeirre sömu sök.
Rite síðan sökna skilvísflga oc so forbodit kirkju innngöngunnar. þat
sem hann leggur vit ef hann leidrettiz ei. oc hafe loglig vitne uit er hann
giorer honum áminningar. Síðan lese hann í kirkju so sem ritad er fyrir
sinnar kirkju söknaðönnum. Ecker skilazst þau mál under þessu reglu
ef nockur feller á sig páfans bann edr forbod af síálfs síns verki) þær sem
þeir vita vísan vilia biskups til edr hanns umbodsmanz. Ef bannsettr
madr beidiz prestsfundar í lífsháfka oc vill hann sueria (at) oc böta við
gud oc heilaga kirkju efter dómi biskups síns þat sem hann hefer brotid.
þá skal prestur láta hann sueria þenna eid at bók at hiáverandum lögligum
uitnum síðan skal prestur leyfa hann ef hann er dauðvona. oc veita hön-
um

G 3

um

---

reconciliati sint sanctæ ecclesiæ, exceptis iis qvi ex more antiquo non sepeliuntur juxta
templum, sicut fures & latrones qvi pro sceleribus suis morte condemnantur & hoc
ad terrorem. Ne utantur sacerdotes rubris vestibus, flavis vel viridibus, vel dimidium
vel striatis, nisi pænulis. Nec mangonio nec fanerationi illi operam navanto. Ne-
mo sacerdotum juramentum aliquod præstet laïco, nec se suasve causas sine Episcopi
sui venia ejus judicio submittat. Sacerdotes laïcos e templis, nisi adsint causæ mani-
festæ, cum iis de certa episcopi voluntate vel ejus vicarii constiterit, ne ejiciunt. (Et
tamen tribus admonitionibus clara voce prolatis a sacerdote laïco isti in emendatio-
nem datis. Causam deinde ut & interdictionem introitus, & pœnam, si emendatio
non subsecuta fuerit infligendam, exquisitè descriptas mittat, & dum admonet, testes
idoneos admittat. Postea, ita ut scriptum est, in templo coram suis parochianis ista
prælegat. Sub hac regula non comprehenduntur causæ per quas quis in excommu-
nicationem Papæ, vel ex ipso facto incidit) Si homo excommunicatus in periculo vitæ
præsentiam sacerdotis postulaverit, & se deo & sanctæ ecclesiæ juxta sententiam sui
episcopi, pro omni, qvò commisit, peccato satisfacturum juramento asseruerit, tum
sacerdos tale ab eo juramentum fieri curet, libro (manibus impositis) præsentibus
testibus idoneis, deinde sacerdos illum, si moribundus fuerit, absolvat, illique tale præ-
stet

um slíka þíonofito alla sem öðrum kristnum mönnum. Verdr hann fyrr ómáli en prestfr komi til. en löglic vitni beri þat at hann var búinn slíkt at fueria sem fyrr var skilt. þá má prestfr leyfa hann ef þeir fueria at hann beiddi sættar oc villdi allt tiluinna þat er hann var skylldr. Retter hann vid efter lausnina. þá skal hann sækia sem fyrst má hann á fund biskups síns oc standa á hannis dóme um allt þat sem hann er sakadr uid (hann) gud oc heilaga kirkiu. liggr hönum oc slíkt uid ef hann bregdr því sem suarit uar firir hann. sem þá at siálfr hann hefði suarit. En sá er fallit hefver í páfuabann ad uerki sínu siálfs skal fueria ádr hann se leystr at fara á páfuafund edr erkibiskups ef hann má. nema biskup vile annat sæma. En ef bannsettr madr deyr óleystr þá má eingin leyfa hann nema sá er ualld hafdi til at leyfa hann heilan oc ósiúkan. oc skulu erfingiar hannis allt aftur böta þat sem hann hafdi brotit oc se þó ádr sannprófuat at siálfr hann villde sæzt hafua ef hann hefði nád. Eingi á sá at uera halldinn firir leyftan er sá leysir sem ecki ualld hefuer. (*) (Hvert þat lík sem at kirkiu á at grafva, þá lofvade hann í kirkiu at bera oc sýngia þar yfver.

---

stet officium quale aliis christianis hominibus. Si loquendi facultas illi præripiatur priusquam sacerdos eum convenerit, sed testes idonei asseverent, illum istud, quod nuper præcipiebatur, jurasse, tum illum absolvere sacerdoti licet, si juraverint, illum reconciliationem expetivisse, & illum expiaturum fuisse pro viribus omne id cuius reus erat. Si post absolutionem ad sanitatem redierit, tam primum, quam poterit, episcopum suum adeat, ejusque judicio, quod ad omne illud quod debet, tum deo (ei) tum sanctæ ecclesiæ, se committat, tantique illius interest, si migraverit, quod ejus vice juratum fuerat, quanti si ipse jurasset. Qui vero in excommunicationem Papæ ipso facto inciderit, juret priusquam absolvatur, se Papam si poterit, vel Archiepiscopum aditurum esse, nisi episcopus in aliud quidquam consenserit. Quod si quis excommunicatus mortuus fuerit non absolutus, tum nemini illum absolvere licet, nisi ei, qui potestatem habebat illum absolvendi sospitem & incolumem, ejusque hæredes expient omne id quod deliquit, & tamen antea evidum esse debet, quod ille ipse, si potuerit, reconciliari voluerit. Nemo illorum pro absoluto habeatur, quem absolvit, qui absolvendi potestatem non habet. (Omnia funera quæ ad templum sepelienda sunt, templo

(*) Hæc quæ sequuntur solum exemplar No. 175 in quarto habet, quæ corrigenda sunt ad amissim eorum quæ supra pag. 10. dicta sunt. Sed ipsa hæc Constitutio exscripta est e Codice pergameno No. 354. in Fol. Bibliothecæ A. Magnæ, collata cum Codicibus No. 351. Fol. 175 in Quarto ejusdem Bibliothecæ membranceis, & nostro exemplari bonæ notæ, sed cartaceo, quorum variantes casus inclusæ leguntur.

yfver. epter bodfkap oc yfversýn virdoligs faudr Jóns erkibiskups af Nidarósi skipadi herra biskup nýian kristinrett yfver skálaholltz biskupsdæmi oc med ráði erkibiskups let hann í lögregtu þann sama kristinrett í laug leida med rettu þingtaki anno domini millesimo ducentesimo octogesimo).

CAP. II.

De Arna Helgonis.

§. I.

Arnas Helgonis (a) ab avunculo Arna Thorlaci sacris initiatus, ipse a confessionibus diu fuit. Nam 1288 cum ipso in Norvegiam, indeque 1291 in Islandiam trajecit, illoque ultima vice Anno 1297 Norvegiam petente, in Islandia relictus, usque ad Annum 1299 diœcesis Skalholtinæ Inspectorem gessit, quo ipse vicarium relinqvens Runolfum Abbatem Verensem, ad consecrationem accipiendam iter in Norvegiam suscepit, quam tandem anno 1303, aut ut quidam volunt 1304. 8. Cal. Novembr. adeptus (b), ad diœcesin anno 1305, cum Cathedra
ab

---

templo etiam inferri permittit. Ex mandato & sub auspiciis Reverendi patris Jonæ Archiepiscopi Nidrosiensis Dominus Episcopus novum Jus Ecclesiasticum per diœcesin Skalholtensem sanxit, quod idem Jus Ecclesiasticum e consilio Archiepiscopi in leges, legitimo consensu Conventorium, referri fecit anno domini millesimo ducentesimo octogesimo).

- (a) Quem nonnulli imperite cum Arna Thorlaci confundunt, vocantque *Stada-Arnam*. Fratres habuit Loptum (vid. supra pag. 18. 19.) & Biarnum Helgonis (ibid. pag. 26. 27. 39.); Sorores Agatham Antistitam Kirkiubajensem, aliasque.
- (b) Quidam *Annales* ordinationem Nostri ad 1304, quidam ad 1303 referunt; cæterum parum interesse videtur quid in tantillo statuatur; sed quia de causa ejus ordinatio tamdiu dilata fuerit, non facile dixerò, interim mihi verisimile fit, factum id ob absentiam Archiepiscopi Jörundi. Hunc & Canonicos Nidarosenses Rex Hacon anno 1299 in gratiam reducerat, sed brevi recrudit simulas, ut tandem Archiepiscopus a Pontifice Romano exautoratus fuerit. Qui ideo ad Romanam curiam, quæ hoc tem-
- pore

ab habitu decessoris octo circiter annos vacaverat, reversus est. Pacata fatis nactus est tempora & quietum Ecclesiæ statum; Nam ut supra relatum est, lis de præbendis inter Clericos & laicos Edicto Regio diremta fuit, in quo omnes acquieverunt (a), & novum illud, de quo prius disceptabatur *Jus Ecclesiasticum*, Rex Hacon, qui fratri Erico anno seculi 99 successerat, approbaturus videbatur; Ipse enim denarium Petri, Anno 1305 in Islandia colligi curavit (b).

§. 2.

Anno 1307 Jorundus Archiepiscopus Laurentium Kalfi, natione Islandum, & Biornum Monachum Dominicanum ad visitandum ecclesias in Islandiam misit, qui cum paululum Skalholti se refecerant, injunctum munus per Quadrantes australem & occidentalem prosequentes, Monasteria & majores Parœcias præsentibus lustrarunt, quod sine strepitu & molestia in dioecesi Skalholtina processit, paucos enim sacrificulos inicitia causa ab officio removerunt, quod Arnas, vir mansuetus & pacatus aut patienter tulit, aut prudenter dissimulavit (c).

§. 3.

---

pore Avenione in Gallia fuit, tendens, Lutetiæ in morbum incidit, sed per Legatos Pontifice reconciliato, honori restitutus in patriam tandem tertio post anno reversus esse videtur. Vid. supra Tom. I. pag. 449.

- (a) Certe post tempora Arnæ filii Thorlaci nulla majoris momenti lis de præbendis orta est, sed tamen animi novi oneris impatientes aliquid mussitasse visi sunt, quod tam ex sententia de Vatnsfiordo lata, quam infra Period. 4. Sect. 3. cap. ult. exhibebimus, quam ex responsois Audfinni Episcopi Bergenfis literis ad nostrum apparere videtur, nisi statuendum sit scrupulum illum Arnæ Episcopi visitationem generalem § seq. memorandam concernere. Literæ istæ e Cartophylacio A. Magnæ exscriptæ huic capiti subnectentur sub Litr. A.
- (b) Denarium Petri Islandos Cathedræ Romanæ solvere jubet *Jus Ecclesiasticum Recentius* cap. 31. sed novum hoc tributum subditis imponi Magnus & Ericus Reges ægre tulerunt. Hacon autem qui fratri Erico 1299 successit, id jam concessisse videtur, cum hic ipse Denarium colligi curaverit.
- (c) Inter alios quos ab officio removerunt Visitatores, fuerunt Pastores Gufudalensis & Flateyensis, quorum posterior, ut refert Auctor *Vita Laurentii*, Canticum *Audite* recte canere nescivit.

§. 3.

Anno 1309 templum Skalholtense de cælo tactum, unius aut sex-
 qui horæ spatio penitus cum ornamentis & sacris instrumentis, variisque
 aliis utensilibus & opibus, quæ templi curæ & sanctitati concredita fuerant,
 conflagravit, excepto tantum Sancti Thorlaci scrinio & calicibus quibus-
 dam (a). Mittuntur itaque per totam regionem, qui stipem a populo
 emendicarent, ingentemque pecuniam congefferunt: Ipse autem Præsul
 in Norvegiam transiit, unde Anno 1310 magnam materie vim templi
 structuræ destinatam, aliaque cimelia, quæ Rex, Regina & Regni Proce-
 res templo Skalholtensi dederant, secum adferens revertitur. Ex qua
 anno 1311 templum tantæ magnitudinis, ut (quod ex fundamentis pa-
 tet, quæ hodiernum visuntur) par Islandia non habuerit, exstrui cœptum
 est; cujus atrium nimiam suam molem non ferens, anno 1318 tempestate
 fuit dejectum.

§. 4.

Anno 1310 Bulla Clementis Papæ allata est, qua universale Con-
 cilium indicebatur, Episcopisque, ut pecuniam in liberationem Palæsti-
 næ colligi curarent, mandabatur. Adjectæ his fuerunt tot tantæque
 indulgentiæ, quantæ nec ante nec post in Islandia auditæ sunt (b), quæ
 etiam denuo anno 1314 repetitæ fuerunt. Anno 1308 Præsul, consilio
 Hatki Nomophylacis usus, Nosocomium Clericorum in prædio Gaulve-
 rjabaj fundavit, quod diu deinde, & ut conjicere licet, usque ad an-
 num

(a) In hoc omnes nostratium Annales consentiunt, ut fundamento careat relatio & chro-
 nologia PONTOPPIDAN. *Anal. Eccl. Dan.* Tom. 2. pag. 103.

(b) Hic est Clemens 5. qui Concilium Viennense Anno 1311 celebravit, quod tribus de cau-
 sis congregatum, totidem sessionibus absolutum fuit. In prima sessione 16 Octobris,
 de recuperatione Terræ Sanctæ actum est, utque Crux per universum orbem prædica-
 retur, decretum. Secunda sessione, 3 April 1312 sententia adversus Templarios lata.
 Tertia 6 Maji, constitutiones variæ circa fidem & mores, quæ Clementinæ vocau-
 tur; ut de Festo corporis Christi, feria quinta post Octavam Pentecostes quotannis
 celebrando, factæ fuerunt. Teste CAVEO *Hist. Eccl.*

num 1618 duravit, sed postea exolevit (a). Sæpius Ecclesias invisum ille, documento sunt, visitationes Quartæ occidentalis, quam anno 1306. 1308. & 1317 peragrassæ, certum est (b). In hujus perniciem omnia elementa conspirasse videntur: Ignis, qui anno 1308 magnam pabuli copiam ad Cathedralam pertinentem absumpsit, & anno sequente ipsum templum delevit. Aër, cujus inclementia ingens pecorum multitudo anno 1313 extincta est. Ventus & aqua, quæ navem onerariam Cathedralæ anno 1314 perdiderunt; Et tandem ingens fames & pestis species, quæ, ipso sedente, magnam mortalium catervam misere perdidit. Ab Eilifo Archiepiscopo evocatus, in Norvegiam Anno 1319 transiit, ubi anno 1320 die 21 Januarii vitam cum morte commutavit.

§. 5.

Huic, eodem anno sublegitur Ormus Thorsteini, ipsique in Norvegia ante ordinationem defuncto alter Ormus Steini filius invitatus succenturiatur, qui in peregrinatione Romana decedens, sedem Grimo vel Grimaro Skuti filio vacuum reliquit, qui ex Abbate Holmenfi Episcopus tantum trimestris fuit; Tantillo autem temporis spatio 1440 imperialium pretium profudit, unde ei *Skurdgrimr* cognomen natum, (2: Lanio seu dilapidator), vix dignus, qui inter Episcopos Skalholtenses numeretur, cum Cathedralam nunquam adierit, aut diocesin rexerit (c).

Litr.

-
- (a) Nosocomium hocce, usque ad seculum 17 vel ultra duravisse, testantur *Annales Domini JONÆ EGILLI*, ut & literæ abavi mei BÖDVARI JONÆ filii, Pastoris Reykholtensis & Præpositi Borgfiordensis, datæ ad Skalholtensem Episcopum Oddum Einari, circa annum 1618, quibus parentem suum, pensionem, cum sacris initiaretur, huic Nosocomio ex antiqua lege debitam, solvisse asserit.
- (b) Anno 1308 templum & Abbatem novum Helgellensem eodem die ordinavit. Anno 1317 Templum Eyrense, in tractu qui vocatur Bitra, consecravit, cui ipse 20 Imperialium pretium donavit, incolisque persvasit, ut quotannis lactis, casei & corii portionem eidem pendant, quæ contributio usque ad annum 1600 duravit, ut patet ex Epistola Oddi Episcopi, data 1599.
- (c) Horum mentionem faciunt *Vita Laurentii* & *Annal. Flat. & Brev.* Grimus hic fuit Islandus natione, sed Abbas Holmenfis in Norvegia. Formula homagii quod Archiepiscopo Nidrosiensis præstitit, legitur in MÖLLMANNI *Spicileg. Ant. Patr.* Peric. 3. pag.

Litr. A.

(a) Virðulegom herra oc andalegom bróðr sínun herra Arna með guds miskun Biskupe í Skálholte sendir A(udfinnr) með samre miskun Biskup í Biörgwin, qvediu guds oc sína bróðorlega elsku. Gud þakke ydr herrá fagra sending oc sömelega. er þer sendur til var með Pále svæini ydrum. kom þat alt hæilt oc haldet til var eftir því sem bref ydart sagde. kennumzst ver vid os skylduga vera fyrir þenna godvilía oc allan annan. er þer hafed os teet. ydr oc hæilagré kirkiu í Skálholte til hæillra ráða. eftir kunnoftu oc viti. ero os þó þau mála emni. er þer gátod í brefi ydru. eigi so kunnigh. at ver megom nokor endileg ansvor tilgefa. þó at ver hafem þar oft hoyrt omtalat. kann þat oc oft æinum manne þikkia lióft fyrer liggia er málit er kunnigt. þat sem odrum synist bæde vant oc vafvet, þeim sem málemninn ero ókunnigh. En þat synist os lióft fyrir liggia. at þeir æigi prófazst hver máldagi sem hán hefir uppruna oc han gerezst. ydr se oc kunigt um þess ágæta manz fráfáll. virðulegs herra góðrar minningar. Erlenns Biskups í Færöygum. er andadzst í Biörgwin idibus Junii. mege þer þá fkrá láta hans ártídar dagh
H 2 ef

pag. 91. Sed mandatum Archiepiscopi de Grimaro ab Audfinno Bergensi consecrando, vid. ad finem hujus Capituli Litr. B. Testimonium quoddam de Monasterio Thingörensi edidit anno 1322, vid. infra Sect. 4. cap. 3. *TORFÆUS Hist. Norv. Tom. 4. l. 9. cap. 1. pag. 455. PONTOPPID. Annal. Eccl. Dan. Tom. 2. pag. 128.*

(c) *Id est:* Reverendo Domino & spirituali fratri suo Domino Arnæ Dei gratia Episcopo Skalholtensi inivit Audfinnus eadem gratia Episcopus Bergensis Dei salutem, suumque amorem fraternum. Deus vobis Domine pulchrum & honorificum munus, quod per famulum vestrum Paulum nobis misistis, remuneretur, venit id in omnibus factum testum ad nos, tale, quale epistola vestra indigitabat; pro qua benevolentia & omnibus reliquis in nos a vobis præstitis, pro modulo scientiæ & ingenii bona consilia vobis & sanctæ ecclesiæ Skalholtensi impertiendi obstrictos nos esse agnoscimus. Sed causa de qua in literis vestris scripsistis, nobis non ita nota est, ut certa dare responsa queamus, quamvis multoties de illa relatum audiverimus; sæpe etiam fit, ut omnia manifeste pateant illi qui causam novit, quamvis alii & difficilis & intricata videatur, qui circumstantias ignorat. Id autem nobis evidens esse videtur, quod examen institui debeat, quænam sit conditionis origo & constitutio. Vobis quoque notum esto, de viri egregii Reverendi Domini bonæ memoriæ Erlendi Episcopi Færeysensis obitu, qui idibus Junii Bergis decessit, ad quem (diem) ejus anniversaria, si vobis

ef. ydr synizst. Tíðendi ero þau í lande varo at þeir hæfer til mikillar óróar. uttan gud snúi á betri læid. Sendu ver ydr litla áminning. eic stykki klæðefs. æina peteam af silki. þríú pund vax. oc hálsa lefþ biorfs. biðiande at þer fyrerletid ei þessa fending þvíat annan tíma skal om bætra þægar gud lofar. biðium ver ydr at þer ritid til vaar kunleggha um þá luti er ydr taka oc kirkiu ydra. Scriptum Bergis decimo Calendas Julii anno domini millesimo, trecentesimo, octavo.

Litr. B.

Venerabili in Christo Domino, Fratri Audfinno Dei gratia Episcopo Bergensi, Haqvinus eadem gratia Episcopus Stavangrensis salutem & fraternam in Domino caritatem. Noveritis nos anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo primo, Dominica prima ante Ascensionem Domini, Vestras literas per Arnulfum famulum Vestrum Stavangriae recepisse, tenorem, qui sequitur, continentes:

Venerabili in Christo Fratri Domino Haqvino, Dei gratia Episcopo Stavangrensi, Audfinnus eadem gratia Episcopus Bergensis salutem & fraternam in Domino charitatem. Noveritis nos anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo primo apud Lyghru in festo Beati Hallvardi Martyris, cum iremus versus Soghnam causa visitandi, recepisse literas Venerabilis in Christo Patris ac Domini nostri, Domini Elavi Dei gratia Archiepiscopi Nidrosensis, mandatum, sub forma quæ sequitur, continentes:

" Elavus miseratione divina Nidrosensis Archiepiscopus, Venerabili Fratri Domino Audfinno eadem gratia Episcopo Bergensi, salutem in Domino sempiternam. Laboribus & expensis Vestris, & aliorum
" Cocpi-

---

fi vobis videtur, adscribi possunt. Res novæ in nostra regione turbas minantur, nisi Deus illas in melius convertat. Mnemosynon vobis mittimus unum volumen panni, unam peteam lenici, tres libras ceræ, & dimidiam lassam cerevisiæ, rogantes ut hoc munus, acceptare ne dedignemini, altera enim vice, Deo volente, largius erit. Rogamus ut de rebus Vos & vestram ecclesiam concernentibus familiariter nobis rescribatis. Scriptum Bergis decimo Calendas Julii, anno Domini millesimo trecentesimo octavo.

” Coëpiscoporum parcere volentes, fraternitati Vestræ tenore presen-
 ” tium committimus, & auctoritate Metropolitica demaridamus, qvate-
 ” nus Venerabili filio Domino Grimaro Electo Scalotenſi convocatis ad
 ” hoc Dominis Stavangrenſi & Farenſi Episcopis, munus episcopalis con-
 ” ſecrationis ex parte noſtra impendatis. Datum Nidroſiæ in Inven-
 ” tione Sanctæ Crucis, anno Domini milleſimo tricenteſimo viceſimo
 ” primo.”

Nos igitur Episcopus memoratus fraternitatem vestram requirimus
 & rogamus auctoritate Metropolitana nobis concessa, nichilo minus vobis
 precipientes, qvatinus Dominica proxima post nativitatem beati Johannis
 Baptistæ proxime futuram in cathedrali ecclesia Bergis hora debita in
 dicto consecrationis officio Nobiscum assistatis, remittentes Nobis in
 signum hujus per nos recepti mandati Vestras patentes literas per presen-
 tium portitorem. Actum apud Kælastraum in crastino beati Hallvardi
 Martyris anno Domini supradicto. *In cujus mandati requisitionis & ro-
 gationis testimonium, ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum
 Stavangriæ, anno & die ſupradictis.*

CAP. III.

De Jona Halthoris filio.

§. I.

Tot jam frustra electis, tandem Jonas Halthori filius, Monachus Præ-
 dicatorum (a) Ordinis, vir eloquens; doctus (b) & probus, qui
 H 3 multum

(a) *Dominicus Gasmann* ex Humiliatorum ordine, novum alium ab Honorio Papa confirma-
 tum anno 1216 fabricavit, qui vel *Dominicanorum* ab Auctore, vel *Prædicatorum* ab
 officio prædicationis sibi vindicato, indifferenter vocari solet: Nam Romanæ Ecclesiæ
 contra quosvis hæreticos, defensionem & doctrinæ prædicationem gratuitam pro-
 fessus est.

(b) Ille etiam libris scribendis vacavit; In Bibliotheca *A. MAGNEI* No. 624. in Quarto nar-
 rationes quædam existunt, inter alias de obitu Abſalonis, quæ nostrum Authorem
 agnoscunt.

multum temporis Luteriæ & Bononiæ studiis impenderat, succenturiatus, ipsisque Augusti Calendis anno 1322 ordinatus, Cathedram Skaiholtensem anno 1323 calcare cepit (a). Hic primus Festum Corporis Christi (b) feriâ quinta post festum Trinitatis celebrandum, Islandis obtrudit, inque leges anno 1325 referri curavit. Anno 1326 Festum Magni Orcadensium Comitis mense Decembri celebrandum statuitur, sed rursus feriâ quinta Natalitiorum, & diebus Mercurii, qui tempore Quadragesimali & Adventus incidunt, consuetis laboribus operam dare conceditur. Cumque nec hoc, nec superiore anno naves mercatoriæ Islandiam adirent, vini penuria officium missæ intermissum fuit. Anno 1333 precum formulas de Passione Christi a Johanne 22 compositas, multis adjectis indulgentiis, Ecclesiæ obtrusit.

§. 2.

Anno 1326 Præsul Constitutionem fecit, quæ casus in quibus quis excommunicationem ipso facto incurrit, enumerat, & vetat ne quis sponsalia aut nuptias privatim contrahat, sed ad minimum in duorum testium præsentia factas, confessionario intra quatuordecim dies significari iussit; secus facientibus, publicam absolutionem, eamque negligentibus, excommunicationem injungens (c). Alterum insuper edidit statutum de eleemosynis

agnoscunt. Præterea *Clarusfaga Keisarasonar* ex antiqua membrana ejusdem Bibliothecæ No. 589. in Quarto in principio suum Translatorem his verbis cominontrat: " Her byrium var upp eina frásauðu sem sagdi virðuligr herra Jón biskup Halldórsfon " ágíatrar minningar. enn hann fann hana skrifada med látinu í Franz í þat form " er þeir kalla *rím*os en var kaullum hendingum. " Id est: *Hic narrationem inchoamus, quam Venerabilis Dominus Jonas Episcopus filius Halthoris bonæ memoriæ retulit, illam vero Latine scriptam invenerat, sub forma, quam ii rhytmos, nos vero hendingar appellamus.*

- (a) Anno quarto regni Magni Smeek noster unus eorum fuit, qui Dominica ante diem intercalarem Erlingum Vidkunni-filium Pro-Regem Norvegiæ elegerunt.
- (b) Festum Corporis Christi Urbanus IV. hortatu Thomæ Aquinatis instituit: Bulla data est, d. 8 Septembris, Anno 1264, quam Clemens V. in concilio Viennensi confirmari fecit. vid. supra Tom. I. pag. 565.
- (c) Prolixam hanc Constitutionem ex Biblioth. A. Magnæi Codice pergamento No. 351. Fol. exscriptam, & cum Codicibus No. 671. Quarto & No. 39. in Octavo collatam vide ad hujus Cap. finem Litr. A.

eleemofynis ex balænis & pifcibus, qui feftis diebus capiuntur, folvendis, quod ex afle cum *Juris Ecclefiaftici Recentioris* Cap. 26 concordat (a). Tribuuntur ei etiam constitutiones aliæ, quarum una cuivis ordinando Nofocomio Gaulveriabajenfi penfionem ftrenæ loco dare injungit (b). Præterea, habitum fuiſſe in Norvegia, ipſo præſente Concilium Nationale, in quo varia ad ceremonias Eccleſiaſticas & mores Clericorum ſpectantia, ſancita fuerunt, ex *Juris Eccleſiaſtici* cap. 39. patet (c).

§. 3.

Eodem anno controverſiæ inter Laurentium Holenſem & Monachos Modruvallenſes arbitri, cum Thorlaco Abbate Verenſi, ab Archiepiſcopo conſtitutus, Monachis ſe faciliorem præbens, Collegæ offenſam incurrit, qua de re infra agendum erit. Monasterio autem Modruvallenſi inauratum calicem & bina ſuperhumeralia ad expiationem peccatorum dono dedit. Cumque anno 1329 templum Salvatori ſacrum, quod Nidarofiæ fuit, cum campanis aliisque ornamentis igne abſumtum eſſet, non tantum ipſe munificum ſe præbuit, ſed etiam aliis, ut idem facerent, auctor fuit. Similiter & anno 1330 Johanni, ejus nominis 22, ab Epifcopis Islandiæ ſtipem & auxilium contra Romanos emendicanti, pro facultatibus large ſuppeticas tulit (d).

§. 4.

-
- (a) Hanc Conſtitutionem e Codice membraneo No. 354 manu, ut videtur, Magni filii Thorhalli exſcriptam infra ſub Lit. B. exhibebimus Vid. ſupra Tom. I. pag. 410. Collata eſt cum Codice membraneo ſæpius a nobis laudato No. 351. fol. & apographo quod penes nos eſt optimæ notæ, quorum lectiones emendatiores caſis incluſimus.
- (b) Conſtitutiones illas, quas quidam Jonæ Sigurdi filio (vid. infr. cap. 5) adſcribunt, vid. infra ad finem hujusce Capituli Lit. C. D. E. quarum binæ priores ex noſtris chartis exſcriptæ ſunt.
- (c) Initium Conſtitutionis ita ſe habet: *Hæ ſunt Conſtitutiones Reverendi Domini Eliſi, Dei gratia Archiepiſcopi Nidarofenſis, Epifcoporumque Norvegiæ, & fratris Jonæ, eadem gratia, Epifcopi Skulholtſenſis*; Vid. ſupra Tom. I. pag. 478. ſqq. Qui Jonas non poteſt alius eſſe quam hic Halthorides, nam nullus ab hoc diverſus Eliſo ſynchro-nus fuit; unde etiam ſeqvitur factas eſſe has Conſtitutiones anno 1322 vel 23, nam certus annus ipſis non eſt adſcriptus.
- (d) Hic Johannes Ludovicum Imperatorem excommunicavit, quod ut & alia ejusdem acta Romani improbantes, Ludovicum in Italiam acciverunt, quo ille profectus, novum conſtituit,

§. 4.

Qvotannis ipſum unum diœceſeos trientem ex præſcripto legis Eriſi Regis viſitaſſe, ejus per Qvartam occidentalem inſtitutæ viſitationes indicio ſunt. Nam anno 1324 eandem peragrans, Theodorum Abbatem Helgafellensem ab officio removît, ſed Thorſteinum qvendam eidem ſuffecit. Similemqve ignominia notam Andreæ Videjenſi Anno 1325 inuſſit, cui Helgonem Sigurdi filium ſubſtituit. Et anno 1327 denuo ipſam tranſiens, in templo Reykholtensi ſacris nonnullos initiavit, templumqve Sælingsdalstungenſe inauguravit (a). Tractum, zephyrum corumqve ſpectantem, Præpoſitis diſtribuit, balanasqve oræ maritimæ ad Cathedram Skalholtensem pertinenti appulſuras, certis conditionibus elocavit (b). Anno 1330 tertia vice hunc tractum percurrans, Encænna templorum Selardalenſis, Budardalenſis & Stadenſis in lingua Reikianes celebravit, Anno 1333 hancce Qvartam qvarto inviſens, templum Eyrenſe in tractu Skutulſfiord inauguravit, ipſiqve 20 dierum indulgentias in Dei gloriam & templum frequentantium ſalutem attribuit (c). Tandem & ultima vice anno 1336 eundem huncce tractum viſitans, Vatnsfiordenſe templum conſecravît. Qvæ non ideo annotanda duxi, ut Lectorem talibus delectari putem, ſed ut oſtendam, qvam laborioſus & officio ſedulo imcumbens vir iſte fuerit.

§. 5.

Anno 1334 Præful, a Vigfuſo Presbytero Nuntium Apoſtolicum in Norvegia agente, ad reddendam rationem Denarii Petrini evocatus, in Norvegiam tranſiit. Sed anno proximo Cathedræ reſtitutus, quadran-

tem

---

conſtituit Pontificem Joh. Portum Corbatienſem, Nicolaum V. nominatum, qvi a contraria factione captus & Avenionem perduſus, in carcere periit. Johannes Papa noſtro ſcripſerat, & ſtipem poſtulerat, ut teſtatur *TORFÆUS Miſt. Norv. Tom. 4. pag. 458.*

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. M.

(b) Diploma ejus hac de re vid. ad finem hujus Cap. Litr. F.

(c) Diplomata hac occasione ab illo edita vid. ad finem hujus Capitis Litr. G. H. qvæ unicuique præcedenti e noſtris chartis exſcripta ſunt.

tem templi cujusvis redituum, Sniolfo Presbytero, Nuntii Apostolici Emissario, tradi iussit (*). Altera autem vice, anno 1338, exactis in episcopatu annis 17 nunquam reversurus enavigavit; Nam anno 1339 in ipso Purificationis Mariæ festo in Norvegia obiit, & honorifice in templo Monasterii Prædicatorum, cujus olim membrum fuerat, procurante exsequias Hacone Episcopo Bergenfi (**), sepultus est.

Litr. A.

(a) Bróder Jón med gudz myskun byskup í skálaholtti. sender aullum maunnum í sínu byskupsdæmi qvediu gudz oc sína þat má aungvum skynsaumum maunnum uundarligt þikia. þó at nockurer menn fiái ei vid því at giöra sem þeir vita ei bannat vera. þar sem þat henter optliga at fá óttazt ei laustin at fremia. þó at hann viti ádr bannadan vera. ef hann trúir ath litil pina skal á hann leggiazt þó at hann giöre. Enn faker þessi at þat er skyllda byskupligrar (tignar ok áhyggia) sýflu. at vísa þeim rettan gudz veg ok kenna þeim at varazt alla villu stiga. (þar) sem þeir eru til andlagra hluta yferskipader. þessi kreft off skyllda vors embættis

(*) Factum hoc, aut sub Johanne 22, qui hoc anno decessit, aut ejus successore Benedicto 12, qui antecessoris in Imperatorem confirmavit sententiam, & omni dignitate, Bavariæ quoque Ducatu, indignum pronuntiavit. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. pag. 462. dicit Bullam Papalem hac de re in Islandiam missam fuisse. Apochem nostræ datam ab Haqvino Bergenfi pro subsidio & censu Petri vid. supra Tom. 1. pag. 574.

(**) Amicitie inter nostrum & Haqvinum Episcopum Bergensem documentum sunt binæ hujus ad illum literæ, quas ex tabulario A. Magnæi sub Litr. I. K. mox dabimus. In prioribus literas salvi conductus commemorat, quarum forma Litr. L. ibidem conspicitur. Epistola Litr. K. videtur scripta esse postquam Episcopus Jonas morbo lethali ægrotare cepit.

(a) *Id est:* Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus in sua diœcesi salutem Lei & suam mittit. Nemini sapienti mirum videbitur, quamvis quidam ab iis, quæ vetita esse noverunt, patrands non caveant, cum sæpe contingat illos crimina committere non vereri, qui parvam tantum pœnam, factum subsecuturam, præsumunt. Cum vero curæ (& dignitatis) episcopalis sit, iis veram Dei viam monstrare, & ab omnibus tramitibus seductoribus cavere, eos docere, quibus in rebus spiritualibus (episcopus)

embættis sem vier erum óverduger ískipader. at vara ydr vid stórglæpe. þá einkanliga sem vera má at sumum maunnum fýnizt (eckí) (lítit vera edr eckí um) lítis um verdt at vinna verkit. ok megi þat vera at sumer hyggizt veita í því gudi þíonuftu. en sier sæmd ok sínum yfermaunnum hlýdni ok dygileik. Enn þeir felli á sik med óhlýdni vid gud ok heilaga kirkiu af síalfri giördinni banz þínu. ok skili sik (sfa) vid allt (gott) gódz heilagrar kristni) kirkiu. þar til er gudz mýfkunn lýsir þeirra hiörtu til idranar ok yferbótar. ok gefur at þeir þiggi aflausn sinna glæpa. því er þat ætlan vor. at sýna ydr med þessu voru brefi hverir þeir hluter eru sem menn falla í bann af síalfu verkinu. þvíat einginn má íllt varazt nema viti. Hinn fursti atburdr af þessum ef nockur maðr fellur í fyrir-dæmda villu. móti sídum ok kennidóme heilagrar trúar. Annar er sá ef nockur setr saman edr diktar nýia villu af síalfs síns bríóste. hvort sem þat er opennbert edr leynt. eru þeir allir í þessu eilífu banne bundner sem audruvís skilia edr læra. en heilaug rómveria kirkia predikar ok vardveiter af heilagri fíkrn. af helgan holidz oc blóds drottins vors Jesú Chrsti. ok af fkyldum fkrítagángi. hióna sambande ok audrum helganum heilagrar kristni. Svo ok allir þeir menn er einnhver biskup hefer villumenn dæmda í sínu biskups dæmi. Sá hinn þridi ef nockr trúer villu

---

(episcopus) præfectus est, requirit ergo muneris nostri, quod indigni gerimus, officium, ut a delictis gravissimis vos dehortemur, iis præsertim, quæ commississe quibusdam (parvi vel) nihili referre videbitur, quidam forte etiam Deo condignam operam se collocare, sibi ipsis honorem comparare, & superioribus suis obedientiam & fidelitatem præstare, reputabunt potius, quam quod, sua in Deum & sanctam Ecclesiam contumacia excommunicationem ipso facto incurrentes, omnibus sanctæ Ecclesiæ bonis se ipsos privent, usque quo divina misericordiæ eorum corda ad pœnitentiam & resipiscentiam illuminaverit, & scelerum absolutionem concesserit; quare nobis est propositum his nostris literis vos erudire, quænam delicta excommunicationem ipso facto adferant, nemo enim a malo, nisi id cognoscat, sibi cavere potest. Primus horum casuum est, si quis in hæresin damnatam contra mores & doctrinam sanctæ fidei inciderit. Secundus est si quis novum hæresin ex proprio suo pectore sive publice, sive privatim composuerit vel extinxerit; omnes in hoc æterno excommunicationis vinculo innodati sunt, qui secus intelligunt & docent quam sancta Romana Ecclesia prædicat & servat de sancto baptismo, de consecratione carnis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, & de confessionis necessitate, vinculo matrimoniali, & aliis sanctæ ecclesiæ sacris, ita & omnes illi qui a suo quisque Episcopo in ejus diocesi hæreseos damnati sunt. Tertius casus est, si quis hæreticorum persuasionibus fidem habuerit,

villumanna fortalum. edr tekr þá til sín veriandi ok fylgiande þeirra mále. þessir falla í það sama bann. Ok ef nockr af þessum hafnar at leidrettazt. innann tólf mánada. síðan hann er bodadr bannsettr. þá fellr á hann æfinlig ófrægd. skal hann (síðan) í aungvum laugskilum hæfur ok med aungvu móti vitnisbær. frá er hann ok skilldr at þiggja þat sem nockur vill haunum gefit hafa. í sínu testamento Eingi madr má ok skipa hann sinn erfingia ok aungvan arf skal hann taka. ei skal hann ok mega giöra sitt testamentum. á aungvann (mann) skal hann ok kæra mega. enn naudgast skal hann til at svara audrum rettu. oc ef hann hefer dómari verit. þá skal hanns dómur fyrir ecki standa eiga. oc eingin mál at koma undir hanns dóm. oc nú ef hann hefer klerkr verit. þá skal hann liggja undir saumum þínum. ok vera ádr affettr sínum vígflu paullum af sínum byskupi. Hinn fiórði atburdr er fá ef nockur seiger þat ok fylgir því at rómaborgar kirkia sie ei haufut kristninnar. ok (henni) haunum se ei at aullu hlýdanda. Sá er hinn fimti atburdr ef nockur leggur haund med heipt ok illvilia a klerk edr klauftra mann. þá fellr hann af siálfs síns verki í páva bann. Býdr þat ok nockur audrum at giöra. þá eru báder í banne. fá er baud ok hinn er giórði. Sá þellur ok í bann (er) ef veita mátti vernd klerkinum í slíku tilferli ok veitti eigi. þat er af þeim manni

I 2

rett

---

aut eos, eorum causam defendens vel ei patrocinans, receperit; Hi in eandem excommunicationem incidunt. Quod si quis horum intra annum emendari recusaverit, ex quo excommunicatus proclamatus est, æterna infamia notatur, & exinde ad actus forenses non admittetur, nec ullo modo testis idoneus habebitur. Non erit ei integrum accipere quod quis ei testamento legaverit, nec ullus eum hæredem scribere poterit, nec ei ipsi testamentum condendi facultas erit. Actionem contra alium instituere ei non licebit, sed ad jus aliis præstandum cogitor. Si iudex fuerit, sententia ab illo dicta rata non habetor, nec ulla causa ejus iudicio submittor. Quod si clericus fuerit, iisdem obnoxius pœnis omnibus antea ordinationis gradibus a suo Episcopo deponitor. Casus quartus est si quis asserit & contendit Ecclesiam Romanam non esse caput christianismi, nec ei in omnibus obedientiam deberi. Quintus est casus si quis violenter & malitiose clerico vel monacho manus immiserit, tunc ipso facto in excommunicationem Papæ incidit; & si quis imperaverit alteri hoc faciendum, uterque excommunicati sunt, tam qui imperavit, quam qui exsecutus est. Ille & in excommunicationem incidit, qui clerico hoc in casu auxilium ferre potuit, sed non tulit, quod jure postulandum est a quolibet qui potestatem & jus habet alios gubernandi, qui interdicendi (tuendi) facultate gaudens, ea non erat usus. Sola interdum vis hujus instar delicti æstimanda venit, quamvis manus (clerico) non immittantur, verbi

rett skilit sem valld edr yferskipan hefer til at stiórna audrum. mátti hann (forstod) forbod veita ok villdi eigi. Eitt saman ofríke má ok stundum metazt slík fama fauk. þó at ei sie hendr á menn lagdar. Svo sem þá ef nockur fetr-klérk í baund edr læfir í myrkvaðstofu edr í audru vardhalldi. Þvíat aungvum leikmanni gefzt svo mikít valld yfer nockurum klérk. þá fordazt fá ei bannít sem þat giörer. verdr ok fleira vega misþyrmt klérkum. enn skedia líkami þeirra síálfra. Sá er hinn sietti atburdr. ef veralldliger valldzmenn. stiórnamenn (rádamenn) hyat stíett edr starf sem hver hefer í borgum edr bæium giöra krafer edr ófkyllduligar pyndingar á klérka edr kirkiur edr þeirra eignér. fyrirkomandi svo valldi ok framqvæmd forstióra heilagrar kirkiu. Þessir ef þeir láta ei af. þá er þeir eru laugliga á minnter eru í banne. ok svo hver sem þeim fulger til þessa. Þvíat aungvar krafer edr (þúnga) þegnfskylldr mega leikmenn með rettu leggja á klérka edr kirkiur. mega þeir ok ei afleyfzt fyrr enn þeir hafa bætt það sem þeir brutu. hvört sem þeir hallda stíettum edr staurfum sínum edr ei. Hver ok sem tekr stíett edr starf epter þann sem í bann hefer fallit með laugdum hætti. ok vill ei aprt bæta innan mánadar. þá fellr hann í þat sama bann. Því hann samþycker því fama sem hinn giörde. ok má ei afleyfzt helldr enn hinn. þar til sem bætt er. Sá er hinn síauundi atburdr ef menn giöra skipaner í móti fríde

---

verbi causa: si quis clericum vinculis constringat, aut carceri aut cuius alteri custodiae includat, cum nulli laico tanta in clericum potestas sit, ut, qui talia facit, excommunicationem haudquaquam escugiat; clerici quoque pluribus modis quam ipsorum corporum lesione violari possunt. Sextus casus est si magistratus secularis, praefecti (quaestores) cujuscunque dignitatis vel muneris in civitatibus vel villis fuerint, irrogationes vel onera injusta, clericis, templis, vel eorum possessionibus imposuerint, quibus potestati & executioni Antistitum sanctae Ecclesiae praedjudicant; qui nisi legitime admoniti desistant, excommunicati sunt, una cum omnibus qui eos hac in re adjuvant, nullas enim irrogationes vel tributa (onera) laici clericis vel templis jure imponere possunt, nec illos absolvi oportet, priusquam pro lesione satisfecerint, sive illi dignitatem & officium retinuerint, sive minus. Quisque in excommunicati officio & munere successerit, & dicto modo intra unius mensis spatium non satisfecerit, in eandem excommunicationem incidit, alterius enim illius factis consentit, nec magis quam ille, usque quo satisfactio praestita fuerit, absolvi potest. Casus septimus est cum quis constitutiones contra pacem & libertatem sanctae ecclesiae sancit, nisi intra bimestre spatium, ex quo promulgatae fuerunt, libris suis, quibus inscriptae fuerant, eximant; vel etiam qui illas constitutiones (tanquam libris inscriptas vel non desasas) urget.

fríde ok frelsi heilagrar kirkíu. nema þeir hafi innan tveggja mánaða. síðan þeim var lýst tekít þær af sínum bókum ef þær eru ritadar. edr ef þeir hallda fram þessum skipunum (þvíat þær væru ei afskafnar bókunum edr áritadar). Svo þeir ok sem þá dóma rita til stadfestningar. Slíkt hit sama ok þeir menn er rita ok vardveita slíkar skipaner. ok ei síðr valldsmenn ráðsmenn ok rettarar stadanna ef þeir dirfæzt at dæma ept-er þess háttar skipanum. svo ok þeir menn sem vardveita ok víð láta hafa veniur þær sem helldr mega heita óveniur. ok upp hafa tekízt móte frelsi heilagrar kirkíu. þá bindæzt þeir allir í banz atqvæði at gudz laugum. þat er ok vítanda at frelsi heilagrar kirkíu stendr saman í þeim privilegiis sem henne ero veitt yfer andligum hlutum edr stundligum audæfum. andliga edr likamliga (almenniliga edr einsliga). Nú eru sum privilegia heilagrar kirkíu veitt af síálsum gudi. Svo sem þad er vor lausn-are Jesus Christus sagði petro postula. hvat sem þú munt binda í iordu. þat mun bundit í himni. ok hvat sem þú munt leyfa á iordu þat skal ok leyft á himnum. Svo ok þad at tíund ok frumfórn. ok allt þad gótz sem gude. ok hans heilogum maunnum offrazt heyrer klerkum til. Þat privilegium er ena veitt heilagri kirkíu af gude at klerkar eiga valld yfer hennar eignum ok audæfum. ok hennar forstiórar eiga laug at skipa af andligum hlutum. ok hafa þar dóm yfer ok fleira annat þat sem

I 3

stendr

urget. Ita & qvi tales sententias confirmandas exscribunt, easque transcribunt & conservant, nec minus magistratus, quæstores & iudices civitatum, si secundum talium constitutionem sententias ferre ausi fuerint; ita & qvi consuetudines, quæ potius cacoëthes appellari merentur, & contra libertates sanctæ Ecclesiæ invaluerunt, servandas approbant; omnes hi ex tenore legum divinarum sententiæ excommunicationis obnoxii sunt. Sciendum quoque est libertatem sanctæ Ecclesiæ in privilegiis ei in res spirituales & opes temporales, tam spiritualiter quam seculariter (generaliter & specialiter) concessis, consistere. Quædam vero sanctæ Ecclesiæ privilegia ab ipso Deo concessa sunt, exempli causa illud Salvatoris nostri Jesu Christi ad Petrum Apostolum effatum: *Quodcumque ligaveris in terra erit ligatum in calo, & quodcumque solveris in terra, erit solutum in celis.* Ita & quod decimæ & primitiæ, omniaque bona, quæ Deo & Sanctis ejus offeruntur, ad clericos pertineant. Illud præterea a Deo sanctæ Ecclesiæ, concessum est privilegium, quod ejus bona & facultates in clericorum sint potestate, ejusque Antistitibus de rebus spiritualibus leges sancienti & sententias ferendi jus, ut & alia quæ in antiquo & novo Jure occurrunt, competunt. A Domino Papa sancta quoque Ecclesia quædam privilegia habet, quale est illud, quod qvi manus violentas clerico immiserit, ipso facto excommunicationem incurrit; sum-

liter

stendr í hinu forna laugmáli ok nýja. af herra páfvanum eru ok privilegia veitt heilagri kirkju. svo sem þat at sá er í banni af sílfu verkinu sem heiptuga haund leggr á lærda menn. Svo þat at tveir vottar vinni þaurf um testamenta þau aull sem salugiafer mega kallazt. ok mörg aunnr privilegia hafa páfvarner veitt heilagri kirkju. Keisararner hafa ok sum privilegia veitt henni. Þvíat þat mega þeir vel giöra af veralldligu valldi. Svo sem þat er at hverium manne er lofat at leggja til heilagrar kirkju faudurleifð sína suma edr alla. hvört sem hann vill at hún eignizt epter hans sídazta dag edr fyrr. med hverium hætte er hann vill. ok ei þarf hann nockurn at spyria ordlofs um þá giöf. Þvíat í þeirri giöf er madr gefr (gudi ok) heilagri kirkju. fyrer sál sinne er þat hit bezta endamark. at ecki endimark sie henni (manni) sett. Nú hver sem veiter mótgáng þessu frelsi almenniligrar kristne. þá fordazt hann ei þanz áfelli. Sá er hinn áttande atburdr at þeir sem brenna (med illvilia) heilaga stæde edr kirkjur edr þau herbergi sem standa innan kirkjugardz. ok þess vidernis sem heilaug kirkia á vernd at veita umbergis (umhverfis) sík þá eru þeir bannsetter at laugum gudz. ok síðan er þeir hafa bannsetter (bodader) verit af heilagri kirkju um þá sauk. skulo þeir af aungvum lausn taka utan síalfum páfvanum. nema í lífsháfka. Níunde er sá atburdr ef nockr brýtr kirkju edr (og) ræner hana (síðan) edr giörer í henni nockut ódáða verk. sem er at fara óþrymiliga med gudz líkama. edr brióta alltare edr kross.

---

liter & quod duo tantum testes ad testamenta, quæ pro salute animæ scripta dici possunt, requirantur, præter plura alia privilegia quæ Pontifices Maximi sanctæ Ecclesiæ concesserunt. Imperatores etiam quædam ei privilegia, nam in rebus secularibus hoc penes illos est, impertiti sunt. Tale est unicuique patrimonium suum, ex asse, aut ejus partem sanctæ Ecclesiæ donandi facultas, sive illa possessionem ex donatoris voluntate die ejus emortuali, sive prius, quocunque modo libuerit, adeat, nec donator ullius consensum hac in re requirere tenetur; nam in illa donatione, quam quis pro anima sua in (Deum &) sanctam Ecclesiam confert, optimus is est limes, quod limite careat. Quicunque se huic Ecclesiæ catholicæ libertati opposuerit, condemnationem excommunicationis non evitabit. Octavus casus est si qui loca sancta & templa, sive ædes intra cæmeterium & limites intra quos templum circumcirca asylo gaudet, constitutas, (malitiose) combusserint, illi ex legibus divinis excommunicati sunt, & ex quo hanc ob causam a sancta Ecclesia excommunicati pronuntiati sunt, nisi ab ipso Papa, excepto vitæ in periculo, a nemine absolvi debent. Casus nonus est si quis templum effingat, & (deinde) deprædatus fuerit, aut scelus quodquam perpetraverit, exempli causa corpus Dei maletrachaverit, altare vel crucem diffregerit,

kroft, edr annat flíkt. skulu þeir ei lausn fá. fyrr enn þeir hafa bætt sín ránginde ok skada ok taka lausn af þávanum. Tíundi er fá ef nockur falsar brief þáfvans. fyrer sík edr annan mann þá er fá af síálfum laugunum bannsettr. med aullum þeim er hönum veita fulltíng til þess vitande. edr veria hanns mál. Svo ok fá sem sier nýter til nockurar framm-qvæmdar falsat þáfvans bref vitz vitande. þat sem annar feck haunum ok falsade. enn fá sem vardveiter at eins brefet skal innan tuttugu daga (sídan) hann veit (falsit) fyrerkoma því brefe. edr fá í þess valld sem vel má trúa vid at taka. ef hann vill fordazt banz þínu. þat er ok þeim til eidhiálpar er sier nýter óvitande falsat þáfvans bref at hann hafe prófat þat sem bezt hann kunni. ok fá hann eigi svo seint aptur hvarfit at fyrer þat megi hann sýnazt sannsakadr. í ellista atburd fella þeir á sík fullkomit bann sem Saracenis flytia til handa vopn. edr skip. vidu edr iárn. edr giöraszt skipstíornar menn þeirra. edr veita þeim nockurskonar fulltíng. til ágangs ok ófridar heilugu iórsalalande ok kristnu fólke. Tólfti er fá atburdr. ef nockurer ræna þá menn er skipbrot hafa þolt. þá falla þeir í bann af síálfum laugunum nema þeir bæte þat sem þeir (brutu. ok gialde apr þat sem þeir) ræntu þá er þeir eru laugliga áminter. I þrettánda stáð fellr bann á alla þá sem med nockru móte þraungva biskupa edr lærda menn til þess at leysa nockura af bannz þínu. edr atqvædum

---

rit, vel alia his similia commiserit, qui nisi damno prius reparato, & satisfactione pro iniustitia præstita, absolutionem, nisi a solo Papa, non accipient. Casus decimus est si quis literas Papæ in suum vel alterius commodum falsaverit, is, una cum omnibus, qui scientes, ejusque causam tuentes, illi opem ferunt, ex ipsis legibus excommunicatus est. Ita & qui vitiatas Papæ literas, quas alter falsavit eique tradidit, in suos usus sciens converterit. Qui vero tales literas tantummodo retinet, intra viginti dies (ex quo falsas esse) novit, illas aboleto, vel tali viro, cui tuto concedi possunt, tradito, si excommunicationis pœnam effugere voluerit. Ei, qui literas falsas ignorans in suos usus adhibuerit, beneficium juramenti adferet, si illas, pro posse quam optime exploraverit, & pœnitentiam non tam sero fecerit, ut ideo revera reus reputandus sit. In casu undecimo plenam incurrunt excommunicationem qui Saracenis arma, naves, ligna vel ferrum advehunt, eorum navium gubernatores agunt, aut qualecunque subsidium in impetum vel invasionem sanctæ Palæstinæ aut populi christiani, adferunt. Duodecimus casus est, si quis naufragos spoliaverit, is ex ipsis legibus in excommunicationem incidit, nisi crimen expiet, & prædam restituat, ex quo legitime admonitus fuerit. Loco decimo tertio in excommunicationem incidit, qui Episcopos vel clericos ad quæcumque excommunicatum absolvendum, clerico offi-

cium

um edr gefa lærdum maunnum aptr embætti. edr leyfa tíðagiörð í þeim staudum sem hann er ádr af tekin. Sá er hinn fiórtánde ef leikmenn í hverre ftiett sem þeir standa. edr hveria tign sem þeir hafa. neyda til þess forstíóra heilagrar kirkiu. ok capitula. edr adra klerka at under leikmanna valld leggizt kirkiur. edr þeirra fasta góðz edr retter Svo at formenn heilagrar kirkiu. prestar edr perfonur. kallizt þat lien af leikmaunnum hallda sem af sinum yfermaunnum þá sie þeir bundner med bannz atqvæde nema þeir gefe allt aptur (med frelsi) í þeirra valld sem eigu síðan þeir eru laugliga áminter þat er þeir hafa ádr (med ofríke) under sik dregit. Fimtánde atburdr er sá er leikmenn krefia skatta edr tolla af klerkum edr kirkium edr þeirra góðze sem þeir flytia edr flytia láta. Eigi sem kaupskatt. utan helldr sakir sinna þarfinda. edr naudga þá til at lúka. hvört sem þeir giöra þat siálfer edr fá adra menn til. hvorrar tignar. starfs edr ftiettar sem þeir eru. hvat vana sem þar se til. sem helldr er kallandi ósidr. hvört sem þeir giöra þat. í sínu nafne edr annara. ef þeir eru einfliger menn. þá falla þeir í bannz pínu af siálfu verkinu. Enn ef sielag edr almenningr nockurs kaupstadar. borgar edr annars stadar verdr í þessu brotligur þá fellur hann í forbod. med sama hætte ok skulu ei aflausn fá banzins ne linan forbodsins. þar til sem aptur er feingit þat sem kraft var. ok tilheyriliga er bætt fyrer vanrettid Hinn sextánde

---

cium restituendum, vel celebrationem sacrorum, ubi abrogata fuit, permittendum quodammodo cogunt. Casus decimus quartus est, si laici, cujuscunque gradus vel dignitatis fuerint, Antifites sanctæ Ecclesiæ, Capitula vel alios clericos vi coëgerint, ut templa, eorum prædia & jura potestati laicorum subijciantur, ita ut sanctæ Ecclesiæ Antifites, sacerdotes & personæ feudum illud a laicis, tanquam dominis directis tenere dicantur, sententiæ excommunicationis obstricti sunt, nisi, ex quo legitime admoniti fuerint, ea omnia quæ (violenter) antea sibi arripuerant, possessoribus (libera) restituant. Casus decimus quintus est, si laici de clericis & templis, eorumque bonis, quæ non mercium nomine, sed in proprios usus vehunt aut vehi faciunt, tributa vel vestigalia postulaverint, vel ad ea expendenda adegerint, sive illi ipsi hoc fecerint, sive per alios, cujuscunque dignitatis, muneris, vel status fuerint, qualiscunque consuetudo, quæ cacoëthes potius dicenda est, huc usque obtinuerit, sive illi proprio, sive alieno nomine id fecerint, si personæ fuerint particulares, in pœnam excommunicationis ipso facto incidunt. Si vero societas aut universitas cujusvis civitatis aut loci in his deliquerit, interdictum eodem modo sibi attrahit, nec absolutio de excommunicatione, nec remissio interdicti, usque quo postulata restituta, & satisfactio pro injuria præstita fuerint, impetrentur. Casus decimus sextus est si præto-

sextánde at rettarar. sýslumenn. dómárar ok adrer veralldliger dómárar ok haufdingjar ef þeir hindra edr tálma at þeir sem sín málaferle vilja kára fyrer rettaranum tilskipudum af Páfvanum. edr þeim sem til þess eru siálffkipader um þau mál sem kirkiunne heyra til at laugum. edr af vana at dæma. at þeir megi þar fyrer ei sínum málum fram koma. eda naudga þá til at láta af sínum málum. edr at hafa þau framme fyrer veralldligum dómendum. med því at annathvört fanga þeir kirkiunnar dómendr. edr þá sem páfva bresin (afsa) esla til dómara. edr þá sem sín málaefne þreyta edr þreyta vilja. fyrer (fyrir) saugdum kirkiunnar dómárum. edr (náunga þeirra) naudgar þeim edr þeirra góðz kirkiur edr annat. edr hverium hætti audrum sem þeir meina at þeir megi ná sínum rettindum af heilagrar kirkiu dómendum. hvört sem þeir giöra siálfer edr láta adra giöra. Svo fá hver sem til þessa gefr ráð. traust edr eptermæle. þá liggir hver þeirra under banne af siálfsu verkinu. ok má ei afleysfatz fyrr en hann hefer bætt dómara kirkiunnar. þat sem hann hefer hindrat málit fyrer þeim er kára edr heyra. edr hvers stierr sem hann hefer til sín gripit. ok svo þeim sem rettindinn eru tálmod fyrer. ok þar er í bætt. bædi fyrer skada. kost ok skapraun med fullnade. Siatiánde atburdr er fá ef nockur fá sem veralldligt herradæme hefer fyrerbyðr sínum undirmaunnum at selia edr kaupa af formaunnum heilagrar kirkiu.

---

res, Toparchæ, judices & alii magistratus seculares impediverint aut obstiterint, ne ii qui causas coram iudice a Papa delegato, vel illo cui ex legibus vel consuetudine competit juris dictio causarum ecclesiasticarum, agendas habent, ideo actiones persequi nequeant, vel eos ad desistendum ab actione causarum, easve coram iudice seculari instituendum coegerint, aut iudices ecclesiæ, aut illos, quos literæ Papales in iudices evehunt, aut eos demum, qui causas suas coram prædictis ecclesiæ iudicibus persequantur vel persecuturi sunt, capiendo, sive eos ipsos, eorum (propinquos) bona, templa vel res alias premendo, quocunque demum alio modo impediverint, ne jus suum coram sanctæ ecclesiæ iudice persequi queant, sive hoc per se, sive per alios fecerint. Ita & quicunque ad hanc rem consilio, præsidio vel defensione aliquid contulerint, omnes & singuli ipso facto excommunicationi subiacent, nec nisi iudici ecclesiæ, quem a causa disceptanda & audienda prohibuit, cuiusque dignitatem sibi arripuit, ut & ei cuius iura impedivit, plena satisfactione, tam pro damno. quam impensis & læsione, prius præstita absolvi possunt. Casus decimus septimus est, si quis magistratus secularis suis subditis cum sanctæ ecclesiæ antistitibus, clericis vel aliis

kirkiu. klerkum edr audrum persónum. edr at mala þeim korn. edr at baka þeim braud. edr veita þeim adrar þiónustur. þá fellr hann í bann af siálfu verkinu. Sá er hinn átiáandi atburdr at ef veralldligr haufðinge edr formadr heilagrar kirkiu. edr hvat manne sem hann er lærdr edr leikr sem dirfízt at fenda flugumenn til þess at láta drepa nockurn kristinn mann þó at hann biódi þat at eins. ena fylgi ei nockurs manz lát. edr hver sem veiter vidurtauku flugumanne edr verndar hann. edr leyner haunum þá fellr hann í páfvans bann af siálfu verkinu. ok í affettning sinnar tignar heidsr ok vígflu. starfs ok stíettar ok beneficii ok skulu þeir sem med hafa at giöra. þetta friálfliga allt saman ádr í hendr fá. Er hann ok med áullu sínu veralldligu góðze svo sem óvin heilagrar kristne af aullu fólke útlægr því sem kristid er. at síðan þat er bert (med) prófannligum skynsemdum at nockur hafe þann ógurliga glæp giört. þurfi ei banz dóm annan edr affettningar. edr útlegrar á hann at leggja. Hinn nítiánde er sá atburdr ef nockur madr dirfízt fyrir þá sauk. at banz dómr edr forbodz er dæmdr á kónga edr haufðingia. baróna. sýflumenn edr annars kostar velborna menn edr þeirra þiónustumenn edr hvat maunnum sem þeir (eru) ætti at gefa ordlof til nockurum manni. drepa edr fanga. edr annars kostar at þýngia þeim edr þeirra góðz edr manna þeirra. (sem þeim tilheyra) sem þá dóma hafa dæmt. edr medr hverra valde þeir

---

aliis personis emtiones vel venditiones, vel iisdem frumentum molere, panem coquere, vel aliud ministerium prestare prohibuerit, ipso facto excommunicationem incidit. Casus decimus octavus est, si princeps secularis vel sanctæ ecclesiæ Prælatus, cujuscunque ordinis, sive clericus sive laicus, sicarium in necem hominis Christiani, quamvis tantummodo præcipiat, sed mors hominis subsecuta non fuerit, submiserit, vel sicarium receperit, tutatus fuerit, vel occultaverit, ipso facto excommunicationem Papæ, & suæ dignitatis, honoris & ordinationis, officii & beneficii privationem, incurrunt, qui vero his præditus est, illa omnia libera alteri in manus tradito. Ille præterea una cum omnibus suis bonis secularibus sanctæ ecclesiæ hostis, ab omni universitate christiana exulis, loco habendus est, ita ut ex quo per rationes probabiles aliquem nefandi hujus sceleris reum esse innotuerit, nulla in eum ulterior excommunicationis, exauclorationis vel exilii sententia requiratur. Casus decimus nonus est si quis, eo quod sententia excommunicationis vel interdicti in Reges, Principes, Barones, Præfectos, vel viros alias nobiles vel eorum officiales, cujuscunque ordinis fuerint, inflicta est, cuiquam, judices, qui sententias illas dixere, aut quorum auctoritate sententia lata est, vel eos tandem, qui sententias illas, communionem istorum tanquam excommunicatorum fugientes, observant, interficere, capere, vel alio modo illos,

þeir hafa dæmdir verit. edr (þeir) þeirra sem dóma þeirra geyma (edr) þeirra sem ei vilja (sam-) neyta svo bannsettum maunnum. utan þeir taki aptur þat ordlof ef til er farit at grípa góðz epter svo lofat. ef þad góðz er gripit (hefer verit) ok ei apturfeingit med fullnadi edr (bætt) borit fyrer átta daga. þá falla þeir í banzins pínu af síalfu verkinu. I þat sama bann skulu falla allir þeir menn sem þess orlofs neyta ok svo þeir sem af síalfra sinna hræring giöra þetta sem her er fyrerbodit at orlofa. hver ok sem í þessu banne er um tveggja mánada tíma. þá má (hann) þadan af ei aflausn taka ne þiggja. utan í þásva garde. Tuttugsti er sá atburdr at ef í forbodz tíma iardar nockr lík í kirkiugardi. í þeim atferlum sem eigi eru (at lögum) lofut edr lík bannsettra manna. opinnberliga edr nafnliga forbodadra. edr okurkarla. ok giöra þetta vitande. þá fellur sá hver í bann af síalfu verkinu ok megu eigi afleysazt nema þeir hafi ádr bætt þeim sem þeir hafa órett giört eptir dómi þess biskups sem þar á yfer at síá. Fysti ok tuttugsti er sá atburdr ef nockr bindr hiónalags band vid fiórmenning sinn. edr þadan af skylllara at frændsemi edr sísskap eda med (nunnum) meinum. Svo ok ef klaustra menn nunnr klerkar sem súbdiáknar eru at vígslu. edr þadan af meir vígdr. Ef þessir bindazt til hiónalags. ok þeir sem þessi hión vígia saman. þá falla í bann af síalfu verkinu. ef þeir vita þessi mein. ok mega ei afleysazt fyrr en skilt er

K 2

med

---

illos, vel illorum & aliorum (qui ad hos pertinent) bona lædere, permittere ausus fuerit, nisi permissionem ex quo bona illa ex permissu rapi cæpta sunt, retractaverit, & rapta intra octiduum cum plena satisfactione restituta fuerint, pœnam excommunicationis ipso facto incurrit. Eandem excommunicationem omnes hac permissione nisi, ut & qui proprio instinctu, ea, quæ hic permitti interdicitur, commiserint, incurrunt. Quicumque in hac excommunicatione per biemestre spatium permanferit, ex illo tempore, nisi in sede Apostolica, absolutionem impetrare vel accipere nequit. Vicelimus est casus, si quis in casibus (lege) prohibitis tempore interdicti, aut publice vel nominatim excommunicatorum, aut sœneratorum etiam funus in cœmeterio sciens sepeliverit, ipso facto excommunicationem incurrit, & nisi præstita læso e sententia episcopi, cui inspectio competit, satisfactione, absolvendus non est. Casus vicissimus primus est si quis conjugium cum nepote consobrini vel cognatione aut affinitate propinquire (cum monialibus) incestuosum contraxerit. Ita & si monachi, moniales, clerici qui ordinatione subdiaconi vel eminentiores sunt, conjugio fuerint copulati, tam ipsi, quam copulans, si impedimentum noverit, excommunicationem ex ipso facto incurrunt, nec priusquam conjugium fuerit dissolutum, absolvendi sunt.

Casus

med þeim. Annar ok tuttugsti er sá atburdr ef stiórnnarar almúgans. radz menn. dómarar. rádgjafar ok adrer starfsmenn hverir sem einer ef þeir giöra þær skipaner sem þeir losa med at krefia okur edr giallda edr naudga þeim til al giallda þat. edr þola ei at okur þat sem út er lokit verdi aptur kraft. Svo ok þeir sem þessar skipaner dikta skrifa edr dæma epter þeim vitande. Svo ok ef þeir skafa ei ór almenning's bókum. þessar skipaner innan þriggia mánada ef þeir mega. edr þeir er geyma þær. edr þann vana nockurn er þeir krappt hafe. þá falla þeir í bann af siálfu verkinu. Sá atburdr er hinn þridi tuttugsti at hver sem slær biskup. edr fangar. leggur í útlegd. edr býdr at giöra eithvert af þessum. edr stadfester (epter) annars giörd edr er at verkinu. kompán þess er giörde. edr leggr ráð til edr samþyckt. edr hann verndar vitande þá sem þetta giöra. þá er sá í banne af siálfu verkinu. eptir nýium laugum í þeim tilfellum iafnel sem hann være ei í banne eptir fornnum laugum. ok má hann af aungum leysast utan siálfum pávanum (nema hann se í lífsháfka). Fiórði ok tuttugsti er sá atburdr. at hver sem veira lætr gudz embætti í forbodadum stad. edr naudgar nockurum til þess. edr kallar bannsetta menn til edr forbodada at hlýða gudz embætti. edr fyrirbýður at þeir sem opinberliga eru bannsettir edr forbodader gangi út. Þó at sá minne (þá) á er embætti skal veita. Svo ok þeir sem svo eru áminter, ef þeir eru inne ei ad sídr. þá fella

---

Casus viceſimus ſecundus eſt ſi moderatores plebis, ſenatores, iudices, conſiliarii & quivis alii miniſtri, conſtitutiones, ſænus poſtulari aut ſolvi permittentes, ſanxerint, aut alios ad ſolvendum coëgerint, aut ſænus ſolutum reſtituendum poſtulari non toleraverint, ut & qui tales conſtitutiones ſcientes componunt, exſcribunt, aut ad earum normam ſententiam ferunt, ſimiliter quoque qui tales conſtitutiones e libris plebis intra ſpatium trimeſtre, ſi penes illos fuerit, non deradunt, aut conſuetudinem quandam, quæ inde robur mutuetur, obſervant, ipſo facto in excommunicationem incidunt. Caſus viceſimus tertius eſt, ſi quis Epiſcopum verberaverit, captivum duxerit, exulem fecerit, aut aliquid horum imperaverit, vel alterius factum (ex poſt facto) approbaverit vel ſocium hoc committenti ſe adjunxerit, vel conſilio aut conſenſu adjuverit, vel ſciens illum tutatus fuerit, ille excommunicationem in his caſibus e novis legibus ipſo facto incurrit, quamvis ex antiquis legibus excommunicationi obnoxius non ſit, nec ab ullo alio (niſi in vitæ periculo) quam Papa abſolvi poteſt. Caſus viceſimus quartus eſt ſi quis officium ſacrum in loco interdicto celebrari fecerit, aut quengvam, ad excommunicatos vel interdicto obnoxios officio divino interſuturos advocandam vi adegerit, vel prohibuerit, ut publice excommunicati, & ii, quibus interdictum eſt, monente licet illo, qui ſacra peragit, exeant; ſimiliter & admoniti,

fella þeir allir bann á sik ok mega ei aflausn þiggja utan í páva garde. Marger hluter eru þeir adrer sem menn mega bann á sik fella af seálfu verkinu þeir sem eigi eru her skrifadir. þvíat ei er iasnhætt at menn falli í þersa her á lande voru. sem um þessa er nú eru taldir. Margt er þat ok sem laugin bióða biskupum at bannsetia menn fyrer. ok þarf þá ecki at skrifa. því skal iasnan áminning fyrer fara. ein edr fleiri. ok má þat met-
 azt þriótzka ef þeir vilia ei bæta sik fyrer áminningar þær sem formenn giöra þeim. edr ef þeir forsmá at koma til ansvara um sín afbrot. þá er þeim er til þess laugliga stefnt. ok þeir menn skyldazt einkum til þess at banzspíoti væri gegnum þá skotid. Nú sakir þess at ydr aullum er kunnigt hverfu manzins salu er þessi pína hin ógurliga miök háskalig. þá minnum vier ydr á alla iasnfaman ok sierhvern ydarn. at þier varizt sem invirduligazt þá glæpe alla sem her eru ritader. ok þessa pínu leida inn med sier. ok til þess at þat (variz) megi at betr geymazt. þá biódum vier aullum prófaustum vorum at taka transcriptum af þessu voru bresi. ok at þeir skyldi síðan framleidis alla söknapresta sína at hafa þat ok lesa fyrer sínum söknaumaunnum hit minzta tvísvar á tolf mánadum at (menn) megi ei hedan af þat vid bera (því vidberia) at þeim. sie eigi sagt þat sem varazt er. Biódum vier ok fyrr saugdum prófaustum. at þeir skripti aullum þeim hiedan af sem opennberer verda at tvífaulldum hör-

K 3

dóme

moniti, si nihilominus in templo restiterint, omnes hi excommunicationem incurrunt, nisi ad limina ipsa Apostolorum, non absolvendi. Plures sunt casus in quibus quis excommunicationem ipso facto incurrit, quorum hic non fit mentio, cum in hac insula ii, non æque ac illi enumerati, obtinere præsumantur. Multæ quoque causæ excommunicationem ab Episcopo ex prædicto legum insigendam promerentur, quas hic exscribere non refert, cum semper una aut altera admonitio prævia requiratur, ut contumaciæ loco sit, si facta ab Antistitibus admonitione, satisfacere recusaverint, vel legitime vocati, de delictis suis responsi daturi venire neglexerint, hi, qui hæc excommunicationis transigantur, specialiter obnoxii habentur. Cum igitur omnibus vobis notum sit in quantum animæ humanæ terribilis hæcæ pœna periculosa sit, vos omnes & singulos, ut ab omnibus ante memoratis sceleribus quæ dictam pœnam simul conjunctionem habent, accuratissime caveatis, inoneinus, quod ut eo fidelius observetur, omnes nostros Præpositos, ut harum nostrarum literarum transcriptum fieri procurent, suosque parochos, illud in posterum habere, & ad minimum bis quotannis parochianis prælegere adigant, jubemus, ne excusationi isti exhinc locus sit, cavenda non inculcari. Prædictos quoque Præpositos jubemus, ut omnibus adulterii duplicis vel delicti gravioris convictis pœnam condignam imperent, Skalholtum die

Cinerum

dóme. edr þadan af meire glæpum. at koma til skálholltz at aufku deigi. ok skírdeige. ok leidazt þar (af biskupi) í kirkiu ok ór sem sidr er til stórkriptamanna. Þat sama vilium vier um alla þá sem útkasta húsfreyum sínum. ok halda inne. edr fylgia opinnberum hórkonum. fyrerbjóðum vier ok sterkliga (öllum leikmönnum) bædi körlum ok konum at giöra leyniligar festingar. edr hiónalags band. edr heit. svo at ei sie vid hit minzta tvö vitne ok sie þau skyllð at lýfa fyrer sökna presti sínum innan hálfis mánadar. Enn lá sem móte giörer þessum vorum bodskap. viti sier fyrerbodin vera inngáng heilagrar kirkiu. Hlýdir hann ok tíðum í heilagri kirkiu síðan hann hefer þetta forbod á sik fellt ádr hann er af því leystr. þá vite hann sik vera í banne. ef þat verdr giört síðan prestir hefer ámint at bannsetter mennu gänge (út) edr forbodader þeir ok allir. sem ádr hafa leyniligri festing edr hiónalage frammfarit edr þat mál eiga at kiæra þá sie skylduger at hafa þat frammi fyrer oss sem skíótazt geta þeir. svo at þetta mál meigi sem skíótazt ennt vera. innan tólf mánada hit seinazta. því stefnum vier aullum þeim sem þetta mál hafa ath kæra. edr því hafa at svara til vor edr til vors prófastz. med aullu sínu skilríke ok prófe þar. ok þann tíma er þau mega (hógligast) laugliga tilkoma bæde saman. svo at þar sie eingin (hindran) svik edr undandráttr af annars hvörs þeirra vegna. Enn hvört þeirra sem ei kemur kallad af audru med saugðum

---

Cinere & Viridium se conferendi, ut ex more eorum, qui pro delictis atrocioribus poenitentiam agunt, (ab Episcopo) in templum introducantur. Ut idem de iis qui uxores proprias abigunt, adulteras vero publicas vel retinent, vel iis adhærent, valeat, volumus. Ita & (omnes laicos) tam viros quam mulieres, sponsalia clandestina, & vinculum vel votum matrimonii contrahere strikte prohibemus, nisi duo ad minimum testes adsint, qui intra dimidium mensem suo parochio id profiteri teneantur. Quicumque contra hoc nostrum mandatum deliquerit, introitum sancti templi sibi interdictum sciat; quod si, ex quo hoc sibi interdictum attraxerat, usque quo ab illo absolutus fuerit, post quam Parochus, ut excommunicati & ii quibus interdictum est, exeant, mandaverat, sacris interfuerit, is se excommunicatum esse sciat. Omnes præterea qui sponsalia vel conjugium clandestina contraxerunt, vel talem causam agendam habent, quam primum potuerint, coram nobis comparere tenentur, ut causa illa quam citissime, & ad minimum intra spatium duodecim mensium, finiri queat. Quare & nos omnibus tales causas acturis vel defensoris dicam scribimus, ut coram nobis vel nostro Præposito probationes & rationes adferentes, tempore utriusque (commodissimo) legitimo, compareant, ita ut a neutris dolus (impedimentum) vel dilatio interponatur. Quicumque vero ab altera parte dicto modo compellatus non venerit, introitum

um hætti. Þá viti þið fyrerbodna vera inngaungu heilagrar kirkju. Þaðan af. ok síðan falli í bann ef þat hlýðer tíðum at kirkju ámint út at gánga. Þar til sem þat er leyst. Enn (þat) fyrerbiódum vier sterkliga under bannz þínu at nockur fá sem veit von slíkrar ákæru fari undan í fjarlæga sveit edr dvelizt þar síðan er hann hefer frett af feingit þessu voru bresi. Þó at hann hafi þat ei heyrt. Biódum vier aullum fóknarprestum at þeir minne a hvern tíma er þeir skulu messu sýngia at forbodader menn ok bannsettir gáangi ór kirkju. Ok til sanz vitnisburdar setium vier vort infigli fyrer þetta bref er giört var í skálaholtti. anno millesimo tricentesimo vicesimo sexto. (in Translacione Sancti Thorlaci).

Litr. B.

(b) Bróðer Jón með guds miskunn biskup í skálholtti sendar öllum mönnum þeim sem þetta bref seá edr heyra í sínu biskupsdömi qvediu guds oc sína. Marger menn bödi lördar oc leiker hafa spurt os at. hverfu skipta skyldi afgiof hvals þess sem fluttr verdr á helgum tíðum edr annara heilagra daga veida. einkannligha ef hún verdr meiri enn hundrat. enn ver höfum frettad. at gefa her órfkurd firer. Þvíat ver villdum vita fyrr (hvílíka) slíka skipan (hinir fyrri biskupar) hinna fyrru biskupa. sem landzhátt var her kunnigri. hefdi á þessum gert. at eingi mötti

---

introitum sancti templi sibi ex illo tempore interdictum sciat, & si exeundi monitus, sacris in templo, usque dum absolutionem impetret, interfuerit, excommunicatus esto. Sub pœna quoque excommunicationis severe prohibemus, ne quis hanc actionem contra se instituendam subolens, in tribum longe disitam, ex quo famam de his nostris literis perceperit, quamvis illas non audiverit, demigret, ibique commoretur. Omnes Parochos jubemus, ut quoties missam celebraturi sunt, eos, quibus interdictum est, & excommunicatos templo exeundi moneant. In quorum testimonium sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Skalholti anno millesimo trecentesimo vicesimo sexto (in Translacione Sancti Thorlaci).

(b) *Id est:* Frater Jonas dei gratia episcopus Skalholtensis omnibus hanc epistolam visuris vel auditoris in sua diœcesi salutem dei & suam mittit. Multi viri tam clerici quam laici nos consuluerunt, quo modo dividenda sit expensio de balœna illa quæ festis transportatur, vel de aliorum dierum sacrorum captura, imprimis si hundreda major sit. Nos vero nostram hac de re sententiam promulgare distulimus, prius enim volumus scire, quale statutum priores episcopi, quibus natura loci accuratius perspecta fuit, hac

mötti þat með faunnu segia at ver gerdim nockura nýbreitni á mönnum til ónáða. enn ei firir því at ver öttum einer þessu at ráða. sva sem öðrum tíundarskiptum. þar sem her er tuífallda tíund at lúka. en í öðrum stodum einfallda. hugdum ver at þessi vor bidan. skyldi verða mönnum til fridar oc náða. þvíat ver ötludum at menn mundu bída vors örfkurdar með þolinmodi. oc hallda þar til þá skipan sem menn vissu at hiner fyrri biskupar hofdu gert. en ver hofum fregid þat sem ver megum ei utan sorg segia. at þat sem ver hugdumz gera til fridar oc samþyckis með stundarþaun. hefer mönnum ordid til greinar oc sundrþyckis öfyr-sýniu með þeim hötti. at sumir hafa viliad þessi tíund skipta í fjóra hluti. sem annari skiptitíund. hafande fyrer fer skipaner biskupanna. en adrer hafa kallad hana eiga ad skiptaz fátökra manna í millum. oc segia þat vera vana oc forna hefð. en oss er sagt her með at lítill verði fátökra manna hluti. af því at sva segiz. at ei se fátökir menn betr byrger í þeim hrepp sem koma þrír hvalir edr fjórir. oc verdr þeirra fimtúngr (allr) allra þeim til handa tekinn af nafninu. en þar sem engi kemr. Siá þesser ei edr vilia ei siá at leikmenn mega ei hefða þvílíka hluti undan kennimannavaldi. nú þar til at menn greini ei lengr á um þetta. oc at öllum mönnum se vor vili kunnigr. þá stadfestum ver oc endrnyum með þessu varu brefi gerd oc skipan, hinna fyrri biskupa. einkannligha andligs

hac in re ediderint, ne quis jure dicere posset, quod nos innovationibus alios vexaremus. Sed non ideo, quod penes nos solos hac in re uti & in reliquis decimarum partitionibus, jus dispensandi esse nesciremus, cum hic duplices decimæ sint solvendæ, alias simplices, cogitavimus hanc nostram dilationem publicæ paci & quieti inservituram fore, cum putaremus nostram sententiam patienter expectandam iri, & eo usque illam constitutionem observandam, quam priores episcopos fecisse notum est. Nos vero fama accepimus, id quod sine dolore eloqui non possumus, illud (nempe) quod in pacem & concordiam paulisper tacendo intendimus, id dissensum & discordiam ex improvise promovisse, eum quidem in modum, quod nonnulli has decimas quadrifariam ut reliquas decimas dividendas esse, secuti in hoc episcoporum constitutiones asseruerint; alii autem statuerunt inter pauperes distribuendas, dixeruntque esse consuetudinem & antiquam præscriptionem, nobis vero insinuat refertur, partem pauperibus concessam admodum exiguam esse, cum fama sit pauperes in illa tribu non plus habere, quo tres vel quatuor balænæ veniunt, si vel earum integra quinta pars iis nomine tenus assignetur, quam ubi nulla accedit balæna. Hi vel non vident, vel videre nolunt, quod laicis non licet tales res clericorum subtrahere dominio. Jam ne ulterius hac de re litigetur, & ut omnibus nostra voluntas nota sit, confirmamus & renovamus hac nostra epistola statutum & constitutionem priorum episcoporum, imprimis

andligs faudr vors herra Arna biskups Þórláksfouar. sem hann gerði með bodi oc yferfýn virduligs herra heilagrar áminningar. herra Jóns erkibiskups í nidarósi. at hvar sem afgjöf af hual edr annarri heilagra dagha veidi verdr meiri en hundrad. þá se henni skipt í fjóra stadi sem annarri skipti-tíund. En hvar sem er hundrat at eins edr þadan af minni. þá hafi fátöker menn einer saman. hafa oc nockurer menn ödruvís skipt en nú er sagt. síðan nú er ver komum til biskupsstólsins. þá kollum ver alla þá skyldduga aptr at lúka þat sem ver höfum þar ecki orlof til gefid. en engi hafdi annar valld til. skylddum ver til prófasta vora under hlýdni. at þeir láti þessa vora skipan haldaz hverr í sínu umbodi. þar sem þetta málefni kann til at bera. edr til hefer borid á nefndum tíma. Svo þó at þeir sem her til hafa móti gengid. hafi enga þínu adra en at giallda aptr. þat sem á þeirra hlut kemr af mótigerdum. utan þeir vili þriótzkaz vid. oc til sannz vitnisburdar þessarar vorrar skipanar oc gerdar. settum ver vort innzigli firir þetta bref er gert var í skálholhti: Anno domini millesimo trecentesimo vicesimo sexto in vigilia apostolorum Simonis & Jude.

Litr.

---

imprimis patris nostri spiritualis domini Arnæ episcopi Thorlaci filii, quam fecit ex mandato & sub auspiciis venerabilis domini, sanctæ memoriæ domini Jonæ Archiepiscopi Nidrosensis, quod ubicunque expensio de balæna vel alia quacunque sacrorum dierum venatione hundreda major est, tum dividatur in quatuor partes, ut ceteræ decimæ quadripartitæ, verum ubi hundredæ æqualis fuerit vel minor, tum pauperibus solum cedat, & si qui secus, quam nunc præceptum est, postquam nos sedem episcopalem accessimus, partiti fuerint, tum omnes illos obligatos edicimus ad restituendum, dum modo nostram dispensationem non dederimus; nullo alio talem habente potestatem. Nostros Præpositos sub obedientia, jubemus, ut hanc constitutionem in sua singuli ditione, ubi hic casus accider, vel difinito tempore acciderit, observari curent, ita tamen, ut qui hæcenus contra hanc constitutionem deliquerunt, nullam aliam pœnam delicti sustineant, quam quod restituant quod iis cessit, nisi contumaces deprehendantur. Et in verum testimonium hujus nostræ constitutionis atque statuti nostro sigillo has literas munimus, quæ scriptæ sunt Skalholti, anno domini millesimo trecentesimo vicesimo sexto, in vigilia Apostolorum Simonis & Judæ.

Litr. C.

(c) In crastino Jacobi í Synodo sem virduligr Herra, Herra Jón Biskup hafði í Skálaholti. baud hann at katlar þeir sem börn eru ískírd edr keröld ok heilagr krísmi kemr við, skal til einfskis annars hafa þaðan af. Item skipaði hann at fyrir austan Lónsheidi ok fyrir vestan Gílsfiörd skulu prestar tekit hafa nýa krísmu hit seinazsta at Þórláksmessu. En fyrir austan Jökullsa á Sólheimasandi ok fyrir vestan Hvíta í Borgarfirði, í millum ádrnefndra takmarka, hit seinasta at Jonsmessu Baptiste. Enn um allan Sunnlendingafíordung at Uppþigningar degi. Item at aller kirkiufóknarmenn þeir sem at færar eru til, skulu koma til fóknarkirkíu sinnar alla þá daga sem í sextándagahaldi eru, ella lúki hálfa mörk fyrir hvörn dag sem þeir missa tíða viliandi. Item at bóndi fari hvert ok fæki til sinnar kirkíu hinn þridia hvörn sunnudag ef hann er heima, edr einhvör skynsamr madr af þeim bæ hanss vegna, nema einhvör forföll komi til at fækia tíder til fóknarkirkíu sinnar. Item vanrækir hann þriá sunnudaga samfasta án forfalla, gialdi Umbodzmanni biskups þriá aura. Siti þeir svo um adrar þriár vikur med samri vanrækt lögliga áminnter, þá skulu þeir hálfsetter út af heilagri kirkíu ok af hennar sacramenta, þar til sem þeir taka skrift sína ok sættaz við gud ok heilaga kirkíu, ok lúka þar

---

(c) *Id est:* In crastino Jacobi in Synodo a Reverendo Domino, Domino Jona Episcopo, Skalholti habita, præcepit, ut lebetes in quibus infantes baptizati sunt, & vasa quæ sanctum chrisma continuere, nulli alii usui exinde adhibeantur. Præcepit etiam, ut ab oriente tesqvarum Lonsheidi & ab occidente sinus Gílsfiordi, sacerdotes ad minimum ante festum Thorlaci, sed ab oriente amnis Jökullsa in Solheimasando, & ab occidente amnis Hvita in Borgarfírdo, intra dictos terminos, ad minimum ante festum Johannis Baptiste, & per totam quartam australem habitantes ante festum ascensionis novum chrisma accipiant. Item ut omnes parochiani, qui infirmitate non præpediuntur, templum suum parochiale omnibus diebus solennitate sedecim dierum celebrandis, frequentent, marcam alioquin pro cujusvis diei sacris voluntarie neglectis solvant. Item ut quivis paterfamilias, si domi sit, vel alius de eadem villa, vir sanæ rationis usu gaudens ejus vice, templum tertia quavis die dominica adeat, nisi impedimenta illum a templo suo parochiali frequentando prohibuerint. Item si tribus diebus dominicis continuis, non impeditus, neglexerit, procuratori Episcopi tres oras solvito. Quod si alias tres hebdomades simili incuria legitime admonitus neglexerit, ipso facto ei sancta ecclesia ejusque sacramenta interdicta sunt, usque quo pœnitentia perfecta, Deo & sanctæ Ecclesiæ satisfecerit, & Procuratori Episcopi dimidiam insuper marcam

þar til í fekt hálfa mörk Umbodsmanni Biskups. Item at bænhús þau sem Biskup lofar at sýngja at, hafi þvilíkar þyrmsflur sem adrar sóknarkirkjur. Svo ok hvörr sem þadan tekr annars manns góðz með stuld, gripi eða ráni, edr nokkurs konar ofvaldi, falli í bann af sílfu verkinu. Item at útlender menn ok svo aller adrer skulu þar lúka tíund sína retta sem þeir eru í vetrsetu stadder ok þeir eru nóttina helgu, nema þeir séu at heimbodum í öðrum stad, þá snúist þó tíund til vetrsetu.

Litr. D.

(d) Þessa articulos skipadi ok baud at hallda Virduligr Herra Jón með gudz miskunn Biskup í Skálaholsti in craftina die Jacobi Apostoli. Inprimis at aunger katlar edr keröld se til nokkurs annars höfd þau sem börn eru ískird. Item at aller sóknarmenn komi til kirkju þeir sem færar eru alla þá daga sem í sextán daga halldi eru. Item at engi prestir sýngi á burt páskadag, enn fari annan dag í páskum ok gefi þá folki gudz líkama, þat sem ei má komaz í kirkju. Item at engi prestir segi svo mello at færri menn seo vid enn tveir, ok kunni þó annar at svara presti. Item at aller prestar sýngi edr lesi tíder sínar í kirkju forfallalaust, hafi medan

L 2

flopp

---

marcam multæ loco expenderit. Item ut sacella, in quibus Episcopus sacra celebrari permiserit, eodem jure asyli ac alia templa parochialia gaudeant. Ita &, ut quicumque alterius facultates, furto, rapina vel latrocinio, aut vi qualicunque inde abstulerit, ipso facto excommunicationem incurrat. Item ut peregrini, æque ac omnes reliqui, decimas ibi iuste solvant, ubi hyemem transegerint, & nocte sancta (*nativitatis Christi*) præsto fuerint, nisi alibi convivio interfint, tum decimæ loco hyemationis cedant.

(d) *Id est*: Hos articulos Reverendus Dominus Jonas Dei gratia Episcopus Skálholtenfis in craftina die Jacobi Apostoli observandos injunxit & præcepit: Inprimis ne ullus lebes vel vasa, in quibus infantes baptizati sunt, alii usui adhibeantur. Item ut omnes parochiani, viribus ad id sufficientibus gaudentes, omnibus diebus solennitate sedecim festorum celebrandis, templum frequentent. Item ne quis sacerdos missam alibi prima feria paschatos celebret, sed feria secunda, iis, qui ipso paschatis festo templum adire nequivant, corpus Domini præbeat. Item nequis sacerdos missam, nisi duobus ad minimum viris præsentibus celebret, quorum alter sacerdoti respondere faciat. Item ut omnes sacerdotes officia in templo, cum nullum obfuerit impedimentum,

flopp edr kápu. Item at aller prestar fýngi heima at kirkiu sinni óttu-
faungva ok aptanfaungva hinar stærstu hátíðer, utan Biskupa skipan
standi annan veg til. Item at prestar gefi ei gudz líkama nockurum
manni edr oléan þeim sem ei eru skírder edr biskupader ádr. Oléa skal
alla þá menn sem gudz líkama hafa tekit, taki skynföm börn tíuvetra
edr eldri gudz líkama, enn ei ýngri. Item at manna konur gangi í
kirkiu ef þær vilja at páfkkum, enn fylli síðan útíftödur epter tölu.
Item at prestar fýngi ei á burt til bænhúfa alla þá daga sem í sextán daga
halldi eru, enn fýngia skulu þeir til kirkna (*).

Litr.

tum, albam interea vel togam induti canant vel recitent. Item ut omnes sacerdotes
domi in proprio suo templo festis maximis matutinas & vespertinas dicant, nisi man-
datum Episcopi aliud præcipiat. Item ne quis sacerdos corpus Dei & unctionem,
tilli, nisi qui antea baptizatus & confirmatus fuerit, præbeat. Extrema unctio omni-
bus impertienda est, qui corporis Domini participes facti sunt; Hoc præberi poterit
adolescentulis decennibus vel natu majoribus, si ingenio perspicaci fruantur, non vero
natu minoribus. Item ut uxoris templum, festo paschatis, si voluerint, intrare
liceat, quæ tamen tempus exclusivis exinde pro rata completo. Item ne sacerdotes
alibi in sacellis, diebus solennitate sedecim festorum celebrandis, sed tantummodo in
templis (parochialibus) sacris operentur.

(*) Sequentia statuta sine dubio Episcopum Jonam Halthori authorem agnoscunt, quamvis
nomen ejus in titulo, quippe qui abest, non gerant, ita vero illa e Codice pergameno
Bibliothecæ A Magnæ in Quarto No. 671. " Festum Corporis Christi skal heilakt
" hallda sem upptígníngardag midsaptans helgur. ok fasta fyrir við þurt. Enn ef
" ber á fardaga skal við verki varna sem drottínsdaga. Magnúsmeßu á jóla föstu
" skal heilagt hallda sem drottínsdag. Þar eykr ekki föstu fyrir. eta tvímællt ok kiör
" sva sem níkulásmeßu. Setta dag í jólum lofum ver at vinna ok eta hvítan mat
" einmællt ef á föstudag berr. Frá átta degi til hins þrettánda lofum ver alla
" daga at vinna nema á drottínsdag beri. ok fasta viðr þurt ef á freðdag ber. Mid-
" vikudaga frá Marteínsmeßu til jólaföstu lofum ver tvímællt at eta ok tva í níuvíkna
" föstu. " Id est: Festum corporis Christi instar festi Ascensionis (inde ab) hora sex-
ta pomeridiana (diei præcedentis) sanctum celebretur, quod jejunium siccum præcedat.
Si in tempus mutandi habitaculi incidit, a laboribus, æque ac die dominica, absti-
netur. Festum Magni tempore Adventus diei instar dominicæ sanctum celebrator, ante
illud jejunium non augetur, bis enim, quid? quod carnibus, æque ac ante festum Ni-
colai, vesci licet. Festi natalitiorum feria sexta labores & comestionem lacticiniorum,
semel, si dies fuerit Veneris, permittimus. A feria octava usque ad decimam ter-
tiam quovis die, præter dominicam, labores, sed die Veneris jejunio sicco observato,
permittimus. Omnibus diebus Mercurii a festo Martini usque ad tempus Adventus, æ
& duobus per tempus quadragesimale, bis cibo vesci permittimus.

Litr. E.

(e) Þessi articulos baud virduligr herra Jón biskup in synodo. en herra gydr góðrar áminningar stadfesti hanns efterkomandi með samþykkt lærdra manna á prestastefnu. Inprimis at hverr prestur skal láta brott ór sínum þingum sína frillu innan fyrsta hálfis mánaðar sem hann kemr heim. Item at eingr kirkjuvider leggiz í önnur hús utan biskups orlof. Item at yfer einfskis andads manz leidi gioriz edr pentiz kroffar á iordu edr steinum til at þeir fóttröðiz. Item at sökarmenn giore gard um kirkju innan mánaðar síðan þeir verða áminnter. ella setiz þeir út af kirkju. þar til sem þeir giora at. Item at hverr prestur leggi til heilagrar kirkju decimam partem omnium acqvifitorum. Item til þeirrar kirkju leggiz tíund af allri fastaeign sem hón liggir í sökinni. Item at þeir menn sem eigi ero heima faster lúki lýsitoll þar sem þeir taka guds líkama at páskum ella missi þjónoftu. Item at þeir aller ei koma til prests (í lángaföstu) neittiz at taka guds líkama á páskadag. Item skipaðe hann firer sann (laun) festing slíka skript oc fepínu sem firer opinberan hórdóm. Item at hverr prestur eigi ser allar tíðabökur oc messóklæði oc kalec innan fimm ára síðan hann var vígdr. Item at aller klerkar leggi (af) fjölgeirunga innan mánaðar. Item at eingi bóndi taki

L 3.

meiri

(e) Hos articulos injunxit venerabilis dominus Jonas episcopus in synodo Sacerdotali, verum dominus Gyrdus, bonæ memoriæ, ejus successor confirmavit, e consilio clericorum in synodo, in primis ut quicumque sacerdos concubinam, ex quo domum venerit, intra primum dimidium mensem ex sua parochia dimittat. Item ut nulla ligna templorum ad alias domus (*exstruendas vel reparandas*) sine venia episcopi adhibeantur, item quod super nullius demortui tumulto fiant vel pingantur cruce in terra vel lapidibus, quominus pedibus conculcentur. Item parochiani templum intra mensem, postquam admoniti fuerunt, aggere circumdato, alias templo, donec emendaverint, excluduntur. Item quicumque sacerdos sancto templo decimam partem omnium acqvifitorum donato. Item templo a prædiis, quæ intra paræciam jacent, decimæ adjiciuntur. Item homines, qui fixum non habent domicilium, tributum pro candelis in eo loco, ubi corpus dei sumunt, festo Paschatis solvunt, secus iis sacra synaxis denegetur. Item qui ad sacerdotem (tempore quadragesimali) non veniunt, iis corpus dei primo die paschatis denegetur. Item pro sponfalibus clandestinis talem pœnam condignam & pecuniæ multam, qualem pro manifestis adulterio, imperavit. Item ut quilibet sacerdos habeat omnes libros officiorum & vestes sacras & calicem intra quinque annos ex quo fuit ordinatus. Item omnes clerici pomposam (vestium) variationem intra (unum) men-

sem

meiri tíund at kirkiu en af þeirri fastaeign oc lausagózi. oc þeirra manna tíund oc lýfitoll er hann heldr á sinn kost þá tólf mánadi. Item at hverr prestfr skal eiga kerti þat er konor offra í kirkiugöngu sinne. Item at eigi fskulu konur leidaz í kirkiu at bönhúsum. edr böra fskíraz. ne hión sam-anvígiaz. oc hvergi nema at fóknaðkirkiu sinne. Item at aller prestfr officere einn veg oc neyti guds líkama af patenu. Item at aller prestfr eige ser flopp oc kórkápu innan tólf mánada sídan hann vígiz. Item at eingi prestfr oléadi optar hinn sama mann en um sinn á tólf mánadum oc öngan framar en einn tíma med sama krísma. (Item at in prefacione sancte Marie *Et te in veneratione* segiz eigi *Huic*) item at *Credo in unum* segiz cotidie in natali domini usque ad ultimam diem octavarum epiphaniæ inclusive excepto uno festo innocencium. Item infra octavam assumptionis beate virginis. & infra octavam ascensionis. & infra octavam festum corporis Christi. Item at hverr prestfr leggi mörk til spítals. Item at *dominus vobiscum* segiz lágt í hverri messo ante secretam. Item bannadi hann at eta kiot á páskatíma fyrr en þeir töki ádr várs herra líkama. Item bannadi hann at eta kiot mánadag oc þridia dag firer öfkudag. Item at mannakonur ef þær standa af sængarför firer páska gänge

---

sem deponunto. Item ut nemo colonus plus decimarum a templo, quam ab illius bonis immobilibus & mobilibus, & illorum virorum decimis & tributo pro candelis, quos per duodecim illos mensas suo cibo sustentat, sibiumat. Item ut quilibet sacerdos possideat candelam illam, quam uxores obferunt in sua in templum introductione. Item ut uxores in templa, quæ sacella sunt, non introducantur, nec infantes baptizentur, nec conjuges copulentur, & nullibi nisi in templo cujuslibet parochiali. Item ut omnes sacerdotes uno modo officiant & vescantur corpore dei e patina. Item ut omnes sacerdotes habiant albam vel cappam choralem intra duodecim menses, ex quo ordinati sunt. Item ne quis sacerdos hominem eundem sapius, quam (una) vice per duodecim menses, nec ullum sapius quam semel eodem chrisinate ungat. (Item ne in Prefatione Sanctæ Mariæ *Et te in veneratione* dicatur *Huic*). Item ut *credo in unum* recitetur quotidie in natali domini usque ad ultimam diem octavarum epiphaniæ inclusive, excepto uno festo innocencium. Item infra octavam assumptionis beate virginis & infra octavam ascensionis & infra octavam festi corporis Christi. Item ut quilibet sacerdos nosocomio unam marcam pendat. Item ut *Dominus vobiscum* pronuntietur submissè in quacunqve missa ante secretam. Prohibuit item esum carnis tempore paschatos, priusquam antea domini nostri corpus sumserint. Item prohibuit esum carnis die lunæ & die martis (proxime) ante diem cinerum. Item ut faminæ maritata, si e puerperio ante festum pascatos surrexerint, templum introeant sine candelâ

gángo í kirkju án kertis oc taki guds líkama á páskaðag. oc se í kirkju um alla páska. en standi síðan utan kirkju efter rettri tiltaulu (*).

Litr. F.

(f) Þenna máldaga giörum vær Bróðer Jón med guds miskunn biskup í Skálholtti á eign kirkjunnar í Arnesi, ok umbodi kirkjunnar í Skálholtti, at biskups tíunder skulu takast heim í Skálholt úr Arnesshrepp. Skal hann hafa helming spiks úr þeim hvölum sem í Arnes rekamárke kunna á land at koma. Svo hit fama af tíundarhvölum sem þángat eigu at greiðast, enn fallta nidr vorn hluta ófkaddan ok flytia í Hrutafjardarbotn, ok lábyrgift vid handvömmum þeirra sem meðfara, ok fenda skír ord í Skálholti nær vitia fkal. Trekylley leigir hann hundradi, ok Avíkr land hálft fyrir mörk. Her med tekst umbod á öllum þeim rekum sem Skálholtstzftadr á á Ströndum med þeim hætti, at fá sem umbod hefr fkal þá hvali til sín flytia, ok fara med at öllu sem fyrr er skrifat, ok hafa þar af þridiung spiks, enn Skálholtstzftadr tvo hluti.

Skálholts-

---

dela & sumant corpus dei (primo) die paschatos, & templum frequentent quavis feria pascatos, deinde vero extra templum pro rata permaneat.

(*) *Hæc statuta exscripta sunt e Codice pergameno Bibliothecæ Magnæanæ No. 354 Fol. collata cum apographo, quod penes nos est, optimæ notæ, cujus lectiones emendatiorez semicirculis inclusas inferuimus.*

(f) Hoc diploma daticum Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis de bonis Ecclesiæ in Arneso, & templi Skalholtensis bonis per procuratorem ibidem administrandis, constituimus, quod decimæ episcopales de tribu Arnesensi domum vehantur. Lardi balænarum, quas in terram intra limites maris ejectione Arnesenses, in terram ejici contigerit, dimidietas procuratori cedat. Idem & de decimis balænarum eodem expendendis valeat; pars autem nobis cessura integra salietur, & in intimam finus Hrutafjörð regionem, devehetur, cum a procuratore, vestorum, si quæ acciderit, culpa præstanda est, & Skalholtum nuntius securus mittendus, qui tempus (lardum advehendi) moneat. Insulam Trekilley hundreda, sed fundum Avikensem dimidia marca locabit. Præterea maris ejectione in Strandis ad cathedram Skalholtensem pertinentium administratio eo pacto conceditur, ut procurator balænas illas ad se vehat, & secundum jam dicta administret, lardi vero trientem retineat, sed cathedræ Skalholtensi bes reliqua cedat.

Tractus

Skálholtsrekar fyrir vestan:

Þessa reka á stadinn. Fiórdung reka í Trekyllisey, ok áttung úr helmingi þeim er Reykhylltingar hafa átt. Fiórdung úr hvalreka á Rúteyarströndu, at úrteknum enum sextánda lut þeim er Jón Sighvats-son átti. Gudmundr Skállð gallt svo mikid sem hann átti í Arnesi í hvalreka, Avíkrland hált hit eystra, ok hálfan hvalreka ok vidreka á milli Rúteyar ok Knararnefs. gulldu þat fyner Einaris Audmanns Brandr ok Bergþór. Þórgrímr Einarsson gallt stadnum fiórdung vidreka ok hvalreka millum fyrrnefndra takmarka. Gudlaugr Oddsson greiddi fiórdung í hvalreka milli Gils ok Melslækjar, áttung hvalreka í Nordfirdi milli Melslækjar ok Dranga. Fiórdung hvalreka í Rúteyarströndu milli Hvalar ok Merkihamars. Enn ef þá hvali rekr á at eigi eru falltandi, þá skal Umbodsmadr stadarins hafa fullt valld til med skilríkra manna vitordi at selia þá hvali, ok kaupa þar med adra betri hvali. Var þessi máldagi giör í Vatnsfirdi Anno Domini 1327 in octava assumptionis beatæ Virginis.

Litr. G.

(g) Anno Domini 1333 vígdi Herra Jón biskup kirkju á Kirkiubóli í Skutulsfirdi, gudi til dýrðar ok Mariu Drottningu ok Helgum Jóni

---

Traetus in quarta occidentali in quibus ejectamenta maris Skalholto cedunt.

Hæc jura ad ejectamenta maris ad cathedram pertinent: Quadrans ejectamentorum in Trekyllisey, & octans semissis, quam Reykholtenses possederunt. Triunx balænarum ejectitiarum in Rúteyarströnda, decima parte decima sexta, quam Jonas filius Sighvati possedit. Gudmundus Poëta tantum balænarum in Arnesi ejectitiarum expendit, quantum possedit. Semissem territorii Avikensis orientalis, & balænarum ac lignorum inter Rúteyam & Knararnefum, ejectitiorum semissem, Brandus & Bergthor filii Einaris Audmanni expenderunt. Thorgrímus filius Einaris triumcem lignorum & balænarum intra prædictos terminos ejectitiarum cathedræ exsolvit. Gudlaugus filius Oddi balænarum inter Gílum & Melslækum ejectitiarum quadrantem & partem octavam balænarum in Nordfirdo inter Melslækum ac Drangos ejectitiarum erogavit. Quadrans balænarum in Rúteyarströnda inter amnem Hvala & Merkihamar ejectitiarum.

Quod si balænas ejici contigerit, quæ sale conservari nequeunt, illas, consensu viris integris, vendere, & alias meliores iterum emere, procuratori cathedræ integrum esto. Scriptum fuit hoc diploma daticum in Vatnsfirdo, anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo septimo, in Octava Assumptionis Beatæ Virginis.

(g) Anno Domini millesimo tricentesimo trigesimo tertio, Dominus Jonas Episcopus templum Kirkiuboli in Skutulsfirdo in gloriam Dei & Mariæ Reginae, & Sancti Johannis

Jóni gudspíallamanni með þeim skilmála, at þar skal sýngja annanhvern dag helgan messu, ok hinn fiórda hvern óttusaung, greida presti tvær merkr í tíða ofur. Þar er kirkiumessudagr Olafsmessa sídari, skal þar þá hallda heilagt ok á Fossu ok Engidal. Herra Jón biskup gaf þar til kirkjunnar gudi ok henni til heidurs ok þeim til fyndalausnar er þangat sarkia, ok í skilum væri við gud ok heilaga kirkju, tuttugu daga afgift æfinliga á kirkjudagin, Mariumcátr fiórar, ok báda messudaga Jóns postula. Þar skal grafa lík heimamanna ok frá Fossu, ok þeir sem þar andaz heima edr þar í landeigninni. Þar tekst heima tíund ok lýsitollr heimamanna ok svo frá Fossu, ok tíund úr Engidal, enn eigi lýsitollr. Kyrkian á land at Fossu ok tvö kúgillde. Þeir menn eru ei skylldir at hallda kirkjudag á Eiri sem hallda hann á Kirkiubóli ok á fyrrnefndum bæum á þangat lúka tíund. Þangat liggir tíund þeirra manna er ei giöra skiftitíund af sögðum bæum.

Litr. H.

(h) Þeim öllum góðum mönnum sem þetta bref síá edr heyra, sender Bróder Jón með gudz miskunn Biskup í Skálholtti kvediu gudz ok

---

nis Evangelistæ, ea conditione, ut ibi festis diebus alternatim missa, sed quarto quoque matutinæ celebrentur, sacerdoti vero pro officiis duæ marcæ oblationis loco cedant. Natalis templi est festum Olai posterius, qui ibi, Fossis & Engedali celebrandus est. Dominus Jonas Episcopus templo in Dei & templi honorem, & iis, qui contra Deum & sanctam Ecclesiam contumaciter non deliquerunt, peccatorum absolutionem, & natali templi, festis Mariæ quatuor, & utroque Johannis Apostoli festo illud frequentaturi sunt, in aeternum viginti dierum indulgentias concessit. Ibi domicilium Fossis habentes, & in ipso templi prædio ejusque fundo demortui, sepeliendi sunt. Decimæ & pensio pro candelis a domesticis fundi & de Fossis, ut & decimæ de Engidalo, non vero pensio pro candelis, pendantur. Templum fundum Fossensem & duæ vaccæ æquivalenta possidet. Natalem templi in Eira celebrare non tenentur, qui illum in Kirkiubole celebrant, & de prædictis villis decimas eodem solvere debent. Decimæ illorum, qui decimas quadripartitas erogare non tenentur, dictis de villis illuc expendendæ sunt.

(h) Omnibus bonis viris has literas visuris vel audituris Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skálholtensis Dei & suam salutem mittit. Notum facimus nos pactum approbavisse, quod

ok sína. Vier kunnugt giörum at ver höfum samþykkt skilmála þann sem síra Marteirn Þorarinsfson giörði fyrir sik ok sína epterkomendr milli kyrkiunnar á Eyri í Skutulsfirði ok Jóns bónda Þórvaldzsonar á Kirkiubóli í fyrrnefndum firði, ok þeirra er epter hann koma lögliga. Samdi þeim at þar væri saungr sem at fornu hefr verit, enn lúkiz tvær merkr í tíða offr, tíunder ok lýsitollar allra þeirra manna sem þar eru heimilisfastir skulu heim takazt. Her í mót gaf fyrrnefndr Jón í fasteign kirkiunnar átián ær, tvær kýr, hundrad frídt. Nú af því þeir tóku höndum saman her um fyrir Ofis, þá stadfestum ver þessa þeirra giörd ok vilium at halldist heda af. Ok til sannz vitnisburðar her um, fetium Ver Vort innfigli fyrir þetta bref, er giört var í Selárdal anno Domini 1333 tertio Calendas Septembris.

Litr. I.

(i) Ad dominum Johannem episcopum skaloholtensem.

Salutationem ut prius. ydrum kærleika gerom ver kunnicht at nokot so vanmætte ok kránkleika hofum ver haft frá ofkodens degi ok hingat til. sínýt þat nú þó fast til bata sem ver gudi þokkum oc þí vurðum ver seinazt varer um bunad þeirra góðra manna sem nú fara til Islandz aat þessu

quod Dominus Martinus filius Thorarini sua suorumque successorum vice inter templum Eyra in (sinu) Skutulsfirðo, & Jonam Colonom, filium Thorvalldi, de Kirkiubolo ad dictum sinum, ejusque legitimos successores, iniit. Consenferunt in id, ut sacra juxta antiquam consuetudinem celebrentur, sed pro his officiis, oblationis loco duæ marcæ perfolvantur, decimæ vero & pensio in candelas de omnibus ibi domiciliis habentibus erogentur. Dictus vero Jonas in horum compensationem octodecim oves lactarias, duas vaccas & unam hundredam pecoribus constantem, fortem templo permanfuram donavit. Cum igitur stipulata manu hæc coram Nobis declaraverint, Nos hoc eorum pactum confirmamus, quod ut exhinc valeat, volumus. In quorum testimonium Nostrum sigillum his literis appendimus, scriptis Selardali anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo tertio, tertio Calendas Septembris.

(i) Ad Dominum Johannem episcopum Skaloholtensem.

Salutationem ut prius. Vestra caritati notum facimus nos inde a die Cinerum hæc usque infirmitate & valetudine quadam laborasse, quæ jam in melius vergit, cujus Deo gratias referimus, hinc & abitum bonorum virorum in Islandiam jam iter parantium

þessu sinni. enda maatte her hwarke vín fá ne aðra luti er vinum sínum væri fendandi. kom alldri af flaandr ne englande so mykit at æitt kær af raudu. hvítu ne foetu víni uttan slíkt sem kom af þýðesko lande vinum de Reno. oc þó þöyghi gott. sendom ver ydr biðlande at þer æi fyrer smaar ein hæidneskan væf skínande ok æin budk med gingibraad. er þetta æi uttan hin minzsta ok fátækazsta áminningh til þefs góðvilia er ver værem ydri godsko skylduger. skulum ver umbœta med þeim skipum er sýdare fara. ef gud vill at nokot meghi til manna koma af flaandr edr englande. sendom ver ydr ok æitt varnadarbref kóngs vaars undir þúllíkri forma sem þer meger seálsuer seá qve si vobis videatur in articulo vel articulis defectiva nobis super hoc plene rescribatis & novam vobis temptabimus procurare de qua fiduciam gerimus optinenda. Tíðendi ero her enghin uttan at bródr peter Abo hæilsar ydr í hwæriu brefe sem hann ofs ritar. inter cetera pro nobis retulit qvòd dominus papa bononienses excommunicaverat publice in consistorio suo pro eo qvòd legatum ibi volentem intrare irreverenter & violenter expulerunt & ecclesiam cathedralem una cum castro qvòd noviter edificaverat funditus destruxerant bona usurparunt. spoliis saturati sed nunquam absolventur nisi satisfactione condigna precedente. Þórare er nokot so kan penta

M 2

ok

parantium admodum sero hac vice compertum habuimus; ceterum, nec vinum, nec aliæ res dignæ quæ amicis mittantur, haberi potuerunt, cum nec de Flandria, nec Anglia, ne unum quidem vasculum vini rubri, albi vel dulcis advectum fuerit, præter quam tale quale Germania nobis suppeditat, vinum de Reno, nec hoc satis bonum; Vobis mittimus, qvòd ne accipere dedignemini, rogamus, volumen ferici splendidi & unam pyxidem gingiberis, minimum tantum & vilissimum benevolentia, quam favori vestro debemus, munemofynon, sed reparabimus ista per naves postmodum abituras, si modo Deus voluerit ut aliquid de Flandria vel Anglia huc advehatur. Similiter & literas tutelares Regis nostri mittimus, sub forma quam ipsi videtis (*), quæ si vobis videatur in articulo vel articulis defectiva, nobis super hoc plene rescribatis, & novam vobis tentabimus procurare, de qua fiduciam gerimus obtinenda. Nova hinc nulla referenda sunt, nisi qvòd frater Petrus Abo in omnibus suis ad nos datis literis vos salutat. Inter cetera pro nobis retulit, qvòd Dominus Papa Bononienses excommunicaverat publice in Consistorio suo, pro eo, qvòd Legatum ibi volentem intrare, irreverenter & violenter expulerunt, & ecclesiam cathedralem unacum castro, qvòd noviter ædificaverat, funditus destruxerant, bona usurparunt, spoliis saturati; sed nunquam absolventur, nisi satisfactione condigna præcedente. Thorarinn,

qvi

(*) Vid. infra pag. 94. Litr. L.

ok skrifua. er med oss. seghjande sik aflöystan af ydr væra fyrer þá violentiam er hann hefuer gortt presti ydhrum nokorom. en ef æi er sem hann seger. þá bidium ver qvod committatur nobis vices vestras ipsum absolvendi. qvod secure si placet potest. virtute privilegii sabinensis. si tamen nullum ei membrum mutilaverit. bad hann oss ok ydhr bidia. at þeer hylpir honom so at hann mætte sýt gódz fá. af herra æiriki. ok þeim odrom. er þess ero handhafve. göymi &c. Skrifat í biörger in festo basilii episcopi & confessoris. Anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo octavo.

Litr. K.

(k) Ydr se kunnicht at vyrduleger herra bródr jón biskup af íslande vin vaar hinn kærastste kom í búzu vaarre miok kránker ok módr. fæker þess at hann var kalladr af vaarom verduleghom herra erkibiskupinum. hefer han þó í biörger dwalst sýdan bæde fæker sinnar mödo. sem aadr soghdum ver ok þæs annars at hann hugdizst mega funnit fá minn herra her med þuí at hans tilkoma veentizst til biörger daghlegha. Sendir

---

qui pingere & delineare aliquantum novit, nobiscum agit, & se violentiæ, quam sacerdoti cuidam vestro intulit, a Vobis absolutum esse asserit; qvod si secus se habeat quam ille refert, rogamus, qvod committatur Nobis vices Vestras ipsum absolvendi, qvod secure, si placet, potest virtute privilegii (**) Sabinensis, si tamen nullum ei membrum mutilaverit. Ille etiam nos rogavit, ut preces nostras apud Vos interponeremus, ut Vos ei Vestrum concedatis auxilium, qvo sua bona a Domino Erico & cæteris illa retinentibus recuperare qveat (***). Servet &c. Scriptum Bergis in festo Basilii Episcopi & Confessoris. Anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo octavo.

(k) Vobis notum esto Venerabilem Dominum Fratrem Johannem Episcopum de Islandia, amicū nostrum carissimū oneraria nostra admodum ægotantem & delassatum advenisse, eo qvod a Venerabili nostro Domino Archiepiscopo evocatus erat; Bergis exinde cominoratus est, tam commemoratæ lassitudinis causa, quam qvod Dominum meum, cujus ad Bergas adventus quotidiē expectatur, hic convenire speravit. Jam, sacerdotem

(**) Vid. *supra* Tom. I. pag. 596.

(***) Thorarenn ille Pictor in Islandiam postea eodem anno, ad bona sua recuperanda, iter fecit, literis Haqvini Episcopi ad nostrum commendatoriū instructus. Sed fidem Haqvino interposuerat, se post annum reversurum.

Sendir han nú prest sínn. góðan dughande mann síra ronólf norðr til hans sína affakan at gera med þúi er hann síalfuer skrifar sem ver hyggjum ok til mærrar varýghdar til þess hefer hann fenghit honom fullt umbod ef þess kann med at þurswa. tröystum ver ok bidium at þer fer hans hialpsmadr ok bæinamadr í þúi sem hann kann ydar med at þurswa namfntegha í þí at hann mætte fkiótt ok væl afgræidazst med ydarre tilhiólp þar þer komec henni vidr. Minnir oðl at wer hafwem vanswarat til æinhwers þess er þer hafer of skrifwat. er þat þó víst ok ifuardarlaust. at mín herra má sem hwer annar biskup med raade (*forte kórsbrøedra*) brøedra sinna fer hallda fructus beneficiorum vacancium edr annat kirknagóz er hann þröngist af stoorfskuldum. misfellum. edr odrum loghlegdom naudhsynium. sicut de hoc notant innocencius & hostienus de censibus. & idem in summa. ut ecclesiastica beneficia sine diminucione conferantur. Vildum ok ver. at enghan lutt næittade þer honom. þan er hann á ok má med loghum krefwia. aat þessu hofum þó æi mæira gort her hiá oðl. ok hælldr minner. en forn siduenia er til. at nýir biskupar ero vaner at taka. sendo ver ydr tvo budka ghinghibraad. Göymi ydr gud. Skrifwat í börger. nikulaas mössu æftan. Anno domini qvo supra.

M 3

Litr.

---

sacerdotem suum Dominum Ronolfum, virum probum & integrum septentrionem versus, ut ipse scribit, ad se illi exculpandum mittit, quod & nos tutius credimus, ei quoque plenum mandatum, si opus fuerit, commisit; Nos confidimus & rogamus, ut Vos ejus adjutor & promotor, in omnibus, quorum opus habuerit, præsertim autem ut cito & bene, vestro, quantum in Vobis est, auxilio mandata exequi queat. Animum subit nos quibusdam quæ nobis scripsistis non plene respondisse; dubio tamen caret & certum est, Domino meo æque ac alii cuius Episcoporum fructus beneficiorum vacantium, vel quævis alia ecclesiæ bona, e suorum canonicorum consilio retinere licitum esse, si nominibus gravioribus, casibus adversis vel necessitate legitima adactus fuerit, sicut de hoc notant Innocentius & Hostienus de censibus, & idem in Summa, ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. (Volumus & ut nullam ei rem, quam illi jure postulare licet & incumbit, denegeris.) Hæc tamen nos, non magis, sed minus quam mos est novorum Episcoporum sibi sumendi, heic extendimus. Vobis duas pyxides gingiberis mittimus. Deus vos seruet. Scriptum Bergis pridie festi Nicolai. Anno Domini qvo supra.

Litr. L.

(1) **M**agnus med guds miskun Noregs, Svía, ok Gota konnger sendir allum monnum þeim sem þetta bref sea, edr hoyra qvediu guds ok sína. Veer vilium at þer vitir, at ver höfum tekit verduleghan herra ok andaleghan fadur herra Jón med guds miskun Biskup í Skálaholte kirkiu hans ok gard. med iordum ok íkóghum mylnum, fiskivaidum, skip hans ok alla hans swæina ok villdarmenn ok allan annad varnad hans ok gódz, sem han á ædr eighande verdr í lande ok lausum öyri. í minna lutt, ok mæra. í guds valld. vaara værnd ok konngleght traust til alra rettra mála fyrerbiodande fullkomlegha hwerium manne hværrar stettar edr tighundar sem hver er. nokorar rángleghar ágongur at væita herra Biskupi hans varnade, ok godz í nokorum lutt afloglegha. nema hwer sem aat þí værdr keendr. kunnur edr sannur. vili fæta af ofs rædi refsinghom ok hordum afvarkostum ok á ofvan svara ofs fullu brefwa brote ok herra Biskupi fullrette epter loghum en hinir aller sem til hans gera væl ok vinattosamlegha skolu odiazst af off aast ok vinaatto med sonnum godvilja. biódom ver allum monnum æinkanlegha syflumonnum loghmonnum handgengnom monnum ok umbodsmonnum vaarom allum at gera til herra Biskups væl ok vinsamlegha ok hanns varnad
adar

---

(1) Magnus Dei gratia Norvegiæ, Svecorum Gothorumque Rex, omnibus has literas visuris vel audituris suam & Dei salutationem mittit. Volumus vos scire, Nos Venerabilem Dominum & patrem spiritualem Dominum Jonam Dei gratia Episcopum Skálholtensem, ejus ecclesiam & prædium cum fundis & sylvis, molendinis, piscatu, nave ejus, famulos & omnes ejus necessarios, & omnes ejus facultates & bona quæ possidet vel possidebit fundos & res mobiles, minora & majora in Dei potestatem, nostram tutelam & regium præsidium in omnibus causis justis recepisse, plene omnibus, cujuscunque conditionis vel dignitatis fuerint, prohibentes, nequis ullam injustam violentiam Domino Episcopo, ejus facultatibus vel bonis in ulla re injuste inferat, nisi quicunque hujus compertus, convictus vel deprehensus fuerit, iram, penam, & duram reprehensionem a nobis expectare, nobis etiam ob violationem mandati, & Domino Episcopo ob ejus dignitatis læsionem, plenam præterea multam expendere malit. Omnes autem ceteri qui eum benigne & amice habent, a Nobis favorem & amicitiam unacum vera benevolentia adipiscuntur. Omnes homines, præprimis autem Prætores, Nomophylaces, Nobiles & Præfectos nostros omnes jubemus, ut Dominum Episcopum ejusque omnes necessarios, tam quoad nomina legitima postulanda,

adar allz bæde um loghleghar skyllða hæimtingar hans ok adra luti þí ollu frammar at han hefver þetta vaart værndarþref ok later han sva þess niótande værða sem þer vilir nokors goodvilía af oss niótande verða. Þetta þref var gort í Oslo þórsdaghen næfta æfter Marie mössö á nítianda aare ríkiss vaarfs ok insighlat oss sialfum hiaværandom Paall styrkars son ritade.

Litr. M.

(m) Kirkian í Sælíngsdals Túngu í Hvammzsfueit er vígd ad upphafi til heidurs allsvalldanda gudi og selli guds móður og hinum heilaga Johanne Baptista. Þángad liggir tíund öll af tvennum Skógum, Leyfíngiafstöðum, Hólum, Laugum, Sælíngsdal, grófr ok lýsitollr, ok öll skyllða. Þángat gafft á þann dag er kirkian var vígd. eyristollr af þessum bæium fiórum: Leyfíngiafstöðum, Hólum, Laugum ok Sælíngsdal, land at Saurum liggur til kirkíu ítölulauft með öllum gögnum ok giædum, fimm kýr ok tólf ær enn hundrads hestr. Vidreka ok hvalreka í Stíkuvík, tólf manna íferd í Saurbæiarfióru. Kirkian á ecki í heima-landi, þar á ad vera heimilisprestr ok fýngia til Asgards hvorn helgan dag,

---

postulanda, quam res alias, benigne & amice habeant, & hoc tanto magis, quantum ille his nostris literis tutelaribus gaudet, quarum usum vos illi in tantum promovete, quantum de nobis benevolentia quadam frui desideratis. Hæ literæ scriptæ sunt in Oslo feria quinta proxime post festum Mariæ; anno regni nostri decimo nono, & nobis ipsi præsentibus obfignatæ. Paulus filius Styrkaris scripsit.

(m) Templum in Sælíngsdalstunga in tribu Hvammenfi, primitus in gloriám omnipotentis Dei & beatæ Virginis Deiparæ & Sancti Johannis Baptiste consecratum est. Pertinent ad illud decimæ de utroque prædio Skogis, Leyfíngiaftadis, Holis, Laugis & Sælíngsdalo, jus sepulturæ, pensio in candelas, & omnia (ordinaria) tributa. Die quo templum consecratum fuit, datum ei fuit tributum unciale de quatuor hisce prædiis, Leyfíngiaftadis, Holis, Laugis & Sælíngsdalo; Fundus Saurentis cum omnibus bonis & emolumentis absque servitute, quingve vaccæ, duodecim oves lactariæ, & equus hundreda æstimandus, jus balænarum & lignorum in Stíkuvika ejestitorum, & duodecim hominum collectio (fuci palmati) in littore Saurbaieni ad templum pertinent. Templum nihil fundi domestici possidet. Ibi sacerdos domicilium figet,

dag, ymbrudaga alla ok tvo daga um lángeföstu, midvikudaga ok föstu-
daga, utan á föstudaginn lánge heima. Skal prestur fá er sýngr í Túngu
taka tvö hundrud í tíða ofur af þeim er býr í Asgardi ok fæda mann
med presti á vetur. Biskupsgeiting er ad hvöruveggiu kirkiu. Prestur
í Túngu skal taka fiórar merkur heima. Jón bóndi í Hvammi lagdi þar
til kirkiu eyristoll æfniliga af hvöriu sínu landi er Skógar heita, á þann
hátt ad í Túngu skulu skrifast ártíðer födur hanns ok móður, ok hanns
fiálfs ok tveggja húsfreya hanns æfniliga, ok segiaft fálumessa ártíðardag
hvors þeirra. Kirkian á smeltan kross, líkneski Jóhannis Baptista, Mar-
iufkrift, glerglugg, elldbera, líkakraf, ein messolædi, tiölld um kirkiu.
Kertistíkur tvær, munnláugar tvær ok glóðarker, ok óttusaungsfloppur.
Ártíðardag hvorn födur ok móður ísleifs bónda úr Asgarde skal seigiaft
fálumessa í Túngu, ok so hanns þegar hann andaft. Ok til fanns vitnis-
burdar hier um setium vör bróðer Jón med gudz miskun biskup í Skála-
holti vort innfigle fyrir þennan máldaga sem skrifadur var á þann sama
dag er vier vígdum kirkiuna anno Domini millesimo vicesimo septimo.

figet, qui in Asgardo quovis die festo, omnibus quatuor temporum diebus, & duo-
bus per tempus quadragesimale (quavis hebdomade) diebus, diebus (scilicet) Mercu-
rii & Veneris, excepto die passionis Domini quo domi sacris operabitur, sacra cele-
brato. Sacerdos, qui sacra in Tunga celebrat, salarium duas hundredas ab incolis
Asgardi, qui & sacerdotem cum uno comite tempore hyberno alere tenetur, pro
sacris celebrandis accipito. Ab utriusque templi prædio hospitium Episcopi est præ-
standum. Sacerdos in Tunga (ex illo ipso prædio) domi quatuor marcas recipiet.
Jonas colonus Hvammenfis templo isti tributum unciale de utroque suo prædio, no-
mine Skogi, in æternum expendendum dedit, co pacto, ut in Tunga anniversaria
patris ejus & matris, ipsius & duarum ejus uxorum in æternum scriptæ existant, & in
unius ejusque eorum anniversaria inferiæ illis dicantur. Templum crucem encausto
pictam, imaginem Johannis Baptista, effigiem depictam Mariæ, fenestram vitream,
laternam, harpagonem sepulchralem, vestes sacras unicas, tapetes templum circum-
dantes, duo candelabra, pelves duas, thuribulum & albam ad matutinas possidet.
Anniversaria quavis patris & matris Illeifi coloni de Asgardo, ut & ejus, post
ipsius fata, inferiæ in Tunga dicentur. In horum verum testimonium Nos Frater
Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis sigillum nostrum Diplomati huic datico ap-
pendimus, scripto, die quo templum inauguravimus, anno Domini millesimo trecent-
esimo vicesimo septimo.

CAP.

CAP. IV.

De Jona Indridi filio.

§. I.

Eodem, quo Jonas Halthoris mortuus est anno, in Norvegia, Norvegus ipse, Jonas Indridi, Abbas Sæloënsis 8 Cal. Augusti Episcopus Skalholtensis ordinatus, 10 Calend. Septembris Islandiam attigit; Skalholtum vero 3 Calend. Septembris venit (a). Anno 1340 visitationem Quartæ occidentalis exorsus, ne dimidia quidem parte absoluta, in tractu Saurbaj regredi cœpit. Templo Snoxdalensi argenteum calicem, ut & jus cædendi centum arbores seu stipites in sylva Sveinatungenfi donavit. Sed alterum aureum Stafholtenfi ablatum, Skalholtum secum reportavit. Eodem anno, 16 calend. Januarii, dimidium prædii Urskalensis cathedræ Skalholtensi acquisivit. Post tantula in officio gesta 17 calend. Aprilis 1341 Skalholti supremum diem obiit, exacto in episcopatu minus biennio.

§. 2.

Interim de fuorum temporum conditione quæri, opus non habuit, quod nulla re memorabili insignirentur. Nam anno 1340 hyems tam mitis fuit, ut etiam aves sylvestres in Martio ova parerent, proxima autem, omnium post hominum memoriam, frigidissima & gravissima. Eodem, quo Indridides, anno etiam Egillus Holensis obiit, unde generalis totius Islandiæ visitatio, quam hoc anno, jussu Pauli Archiepiscopi Nidarosienfis, hujus Archicathedræ Canonicus, Aslacus quidam instituebat, in cassum ivit. Anno 1340 sententia lata est de decimis de mercibus

---

(a) Vid. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. libr. 9. cap. 4. pag. 463.

bus Islandicis Archiepiscopo solvendis (a). Post hunc, dum cathedra Skálholtenfis vacavit, Inspectorem seu officialem egit Sigmundus Enari, qvo

- (a) Hæc sententia, e tabulario A. Magnæ exscripta, unicum habuit sigillum appensum, nec unquam ibi plura adfuere; Illa talis est: " I namfne guds amén. Þá er lidner " voro fra burd vars herra Jesu Kristi M.CCC ok XL váttra in cathedra sancti " Petri komu þeir á stömfnu fyrir okker Hakon Öystæinsfon ok Arna Halkiælsfon " Korsbróðr ok Commissários virðulægs herra Pals Ærkibiskops i Nidarosi i Com- " muns stofuo Korsbróðra, Sira Thorer Aronson Korsbroder i umbode Capituli ok " Sira Siugurdr Rædesmadr a Ærkibiskopsgarde af æinni halfu, Nikulas i Löxo ok " Biærne Sælbygger af annare. Kiærdo fyrnæmder Thorer ok Sigurdr a Nikulas " ok Biærna aðrnæmda Islandsfara um kaupöyris tiund af skráid lyfi ok brenna- " stæini. er þeir hafdu adr optlæggha krapst ok æigi fengit, en þeir suarado sua til " at þeir atto enga tiund af fyrnæmdom lutum gera adra en i vadmalom i þeirra stad " þi öllu mæira æfter rettre tiltalu marchatals sua sem aller adrer Islandsfarar hafdu " adr firer þæim gort at fonnre siðueniu. Var þæim sua þar til suarat at firer " skommu fluttiz litil skráid af Islande, er þa var kallad *matfskræid* en i vadmalom " hinn meste varnengr. en nu flytz af Islande hinn meste ok bæziti varnengr i " skráid ok lyfi. Varo þeir ok spurdir en þær hæfði nokkorskonar priuilegium af " Pauanom ædr adrum hæilagrar kirkiu formonnom um línan fyrsgadrar tiundar- " gerdar. En þær quadozt ækki annat hafua firer ser utan sagdu at sua hafdu " adrer firer þæim gort. æfter þat krafdu þær Sira Thorer ok Siugurdr laga orskurd " af okker. Ok at skodadom tiltalum ok suarom huarartuæggja halfu, lagagræinum " ok skynsfæmdum med godra manna raade, funnum mit at texter bokarennar bæde " i nyum kristnumrette ok fornóm. ok sættargiærd millom kirkiunnar ok kongdom- " fens ok sua bæilagrar kirkiu logh bioda at gera tiund af öllum rettom fongum ok " afla. þi er þat okkar domer ok fullr laggha orskurdur at þær gere tiund sua sua af " skráid, lyfi ok brennastæini ok öllum adrom rettom fongum ok afla, slikt i hver- " iu sém fællr sem af vadmalom. Ok til sanz vitnisburdar settom mit officialatus " infigli firer þetta domsbref er gort var i stad ok tima sem fyr segir. " Id est: *In nomine Dei amen. Annis a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1340 transactis, in Cathedra Sancti Petri, coram nobis Haquino filio Öylsteinis, & Arna filio Halkielis Canonicis & Commissariis Venerabilis Domini Pauli Archiepiscopi, Nidarosie in æde Communis Canonicorum, Dominus Thorer filius Aronis Canonicus vice Capitali, & Dominus Sigurdus Dispensator cathedra archiepiscopalis ab una parte, ab altera autem Nicolaus de Löxo & Biarnius Selboënsis. Prædicti Thorer & Sigurdus antea nominatos Nicolaum & Biarnium mercatores Islandiam frequentantes decimarum de mercibus piscium arefactorum, olei piscium & sulphuris, non solutarum, quas illi sæpe, sed frustra, exposulaverant, incusarunt. Illi vero responderunt, se nullas alias de prædictis rebus decimas solvere debere, quam barum mercium loco, pannos inquilinos, ad computum marcarum pro rata æstimatos, velut & omnes alii mercatores Islandum*

quo res moderante, ingens dissidium inter fratres & Thorlacum Abbatem Verensem incidebat, quapropter Abbas iter in Norvegiam paravit, sed successu destitutus, suadente officiali, in monasterio Videyensi usque ad adventum Episcopi delituit.

CAP. V.

De Jona Sigurdi.

§. I.

Jonæ Indridi filio suffectus est Monachus quidam, Jonas Sigurdi, ut videtur natione Islandus, qui anno 1340 in Norvegiam, insulam acquiriturus transiit, qua tandem anno 1343 accepta, ad orientale Islandiæ latus in sinu Reidarfjord adpellens, ibique ordinariam visitationem incipiens, Skalholtum perrexit. Cænobium Kyrkubajense adpropinquans, Jorunam Hauki Nomophylacis filiam Antistitam eligi curavit, quam anno demum sequenti, sub Agnetæ nomine sacris initiavit, simulque ejusdem

N 2

Gynæci

---

landiam frequentantes ante illos ex more antiquo fecerant. Hac in contrarium responsa iis data sunt: Usque ad tempora pridem elapsa parum piscium arefactorum, qui pisces comestioni destinati appellabantur, plurimæ vero merces in pannis inquilinis advehebantur, nunc vero plurimæ & optimæ merces in piscibus arefactis eorumque oleo ex Islandia advehantur. Interrogati etiam fuerunt, num a Papa vel aliis sanctæ ecclesiæ antistitibus de prædictarum decimarum remissione privilegium quodquam haberent? Illi vero nulli tali se inniti, sed ita sese, ac alii ante illos fecerant, genere affirmabant. Deinde Dominus Thorver & Sigurdus sententiam judicalem a nobis exposularunt. Igitur ex utraque parte quæstionibus & responsis, articulis legum & rationibus ex bonorum virorum consilio perpensis, invenimus, quod textus libri tam in novo quam veteri Jure Ecclesiastico, & Transactio inter ecclesiam & imperium (*) ut & leges sanctæ ecclesiæ decimas ab omnibus justis subvectionibus & fructibus fieri præcipiant. Nostrium igitur judicium & plena sententia judicialis est, ut decimas pendant, tam de piscibus arefactis, oleo piscium & sulphure, quam omnibus aliis justis subvectionibus & fructibus, in ipsa rerum specie, æque ac in pannis inquilinis (sevi confectis). Et in verum testimonium sigillum officialatus his literis judicialibus appendimus, scriptis loco & tempore ut supra.

(*) Vid. supra Tom. I. pag. 395.

Gynæcei sororem, Catharinam, stupri & prophanationis corporis Christi convictam, & quod se scripto fathanæ mancipium dederat, flammis adjudicavit (a). Sunt & qui ei crimen blasphemiae in Papam intentatum fuisse scribunt. In Monasterio autem Verensi tres Monachos, Eyfsteinum, Magnum & Arngrimum, qui non tantum superiore anno Abbatem Thorlacum per seditionem ejecerant, sed etiam stupris & aliis flagitiis semet contaminaverant, captos compedibus ligavit.

§. 2.

Album quoddam seu indicem quorundam in parte orientali templorum cum eorundem universarum possessionum catalogo conscripisse, extra controversiam positum esse videtur (b). Sunt, qui ipsi duas tribuunt

(a) Incendia integrarum villarum cum patrefamilias, domesticis quibusdam & universis facultatibus, a furentibus hostibus excitata, qualia fuerunt *Blundketilsbrenna*, *Níals Brenna*, *Önundar Brenna*, *Flugunýrar Brenna*, aliaque, de quibus *Hænsna Thoris Hist. Níala* & *Sturlunga* consulendæ sunt, antiquitus equidem memorantur. Sed hocce vivicomburium, a legitimo judice pœnæ loco inflictum, primum, quantum recordari possum, in *Annalibus* nostratibus occurrit, neque immerito tantorum & tam enormium flagitiorum exercitium, tanto tamque imminenti supplicio expiarunt; sed posterioribus seculis tali modo non pauci, ut Satanæ cultores & mancipia puniti leguntur, ex quibus quidam forte tales fuerunt, lique mercedem laboribus dignam accepisse censendi sunt; sed quidam forte non revera tales. Causæ enim tum temporis non semper ex duorum vel trium testimoniis dijudicabantur, sed sufficere videbatur, si actor rationem quandam, vero non omnino dissimilem & suspiciosam criminationem jurejurando confirmare auderet, & si reus seu incantationum & magiæ infirmulatus duodecim ad id denominatorum virorum testimonio, seu conscientiae dictamine jurejurando itidem corroborando, additoque tandem proprio juramento exculpasse non posset, revera reus habebatur, quales juramentorum focii nostra lingua *Eidvætte*, Danica *Sandemænd* dicti fuerunt, quorum in antiquis legum codicibus crebra admodum mentio occurrit, sed horum usus dudum obsolevit, nomen tantum superest; Neque jam per 60 retro annos quisquam talis abominationis infirmulatus, multo minus convictus fuit. Blenni autem & buccones, qui tales videri volunt, naticidio quam incendio digniores sunt. Interim cessante pœna & inquisitione ipsa, res & superstitio cessasse & in contemptum venisse videtur; Nam: *Nitmur in vetitum, semper cupimusque vetata*: Et quod contemnitur a cordationibus, pauci cupiunt.

(b) Album hocce seu templorum Catalogus incipit ab Hofe in tractu Alftafjord, & sic porro notum versus. Sed id a nostro confectum esse, probat annus 1343 visitationi Thykkva-

unt ecclesiasticas constitutiones (a), sed illæ revera ad Johannem Halthori referendæ videntur.

§. 3.

Anno 1344, ipso Sancti Benedicti festo, seu 12 cal. Aprilis, in Cænobio Videyensi Regulam Sancti Augustini abolevit, sed Sancti Benedicti introduxit, eaqve sex fratres initiavit, quibus Sigmundum Einari, Skalholtinæ qvondam dioceseos officialem, Priorem præfecit; eodemqve anno primam Skalholti Synodum more Normannico celebravit (b). Litem etiam de decimis, templorumqve expensis ex redditibus, aliisque, quæ cum tempore in desuetudinem venisse causabatur, movere cœpit. Quartam occidentalem visitans, facellum Alvidrense consecravit. Thor-killum Einari Abbatem Helgfellensem officio deposuit. Gislum Philippi filium de Haga, diris devovit, cum quo tamen anno 1345 in gratiam rediit (c). Anno 1347, eodem ac Ormus Holensis navigio, in Norvegiam transiit, non dissimilem clementiæ & justitiæ laudem a subditis reportans. Noster autem anno 1348. in patriam redux. unacum Erico Presbytero Thorsteini filio, literas ab Ormo apportavit, quas, institu-

N 3

to

Thykkvabajensi adscriptus, Idem etiam Codicilli continent descriptionem templorum B. Virginis, quæ qvondam ad Raudalæk & Breidamork fuerunt, quæ unacum tota Provincia, qvondam *Litla berad* insignita, notabilis illa ex monte Hnappafellenfi ignis eruptio desolavit anno 1350 ut testantur *Annales Flateyenses*.

- (a) Vide supra pag. 83. 85. Lit. D. E. Mendum in Doctiss. JOH. OLAVII *Syntagma de Baptismo* Proleg. §. 14. irrepſit, ubi dicit nostrum anno officii duodecimo statutum ecclesiasticum sanxisse, cum post quinquennium tantum in officio exactum, obierit.
- (b) Jonam huncce, cum *frater*, Monachis solito epitheto, nominetur, Ordinis Benedictini fratrem fuisse, mutatio illa Regulæ Augustinianæ in Benedictinam, in Cænobio Videyensi ab ipso instituta, verosimile facit. Sed quodnam fuerit discrimen inter antiquum & receptum in Islandia Synodos celebrandi modum & Norvegicum illum morem, quem ille primum introduxit, non facile probatur, nisi dicere liceat, ipsum omnino ad formam & normam in Juribus Canonicis Norvegicis præscriptam id fecisse.
- (c) Tales mutationes, novitates & rigidæ exactiones, licet in se non malæ, sed quodam modo, vel viderentur, vel revera necessariæ esse possent, ipsum tamen incolis exolum reddiderunt; Nam omnis repentina mutatio periculosa esse solet, paucique Reformatores gradum seu zelum in tempore & ad justam metam sistere sciunt, quod multoties usum comprobasse novimus.

to Holis frequentissimo conventu publicarunt. Sed incolis Jonam judicem inter se & Ormum recusantibus, omnis eorum conatus frustra fuit (a). Hinc domum reversus, in lethalem incidit morbum, ex quo tandem, exacto in episcopatu quinquennio, Cal. Jun. 1348 decessit; vir non quidem tam malus ut subditi mustitabant, sed rigidus & pecuniæ corradendæ intentus (b).

CAP. VI.

De Gyrdero Ivari filio.

§. I.

Anno 1349 Gyrder (c), Abbas Templi Sancti Johannis, quod Bergæ fuit, a Salomone Episcopo Bergenfi, nam Arnam Vadum Archiepiscopum, reliquosque Norvegiæ Episcopos, pestis, quæ totam Evropam excepta sola Islandia tum temporis vastabat, absumserat, in Episcopum Skalholtensem consecratus, qui tamen non prius quam 1351 Cathedram adiit; Nam anno 1350 nullum navigium e Norvegia in Islandiam commigravit, quo factum est, ut ob vini penuriam officium missæ in plerisque minoris notæ templis cessaret.

§. 2.

Anno 1352 Quartam australem visitavit, ut patet ex codicillis templorum quæ Gardis & Reinevallis sunt. Nam hic primus Skalholtensium

---

(a) Vid. infra Sect. 4. cap. 5. §. 3.

(b) Quod lucri faciendi cupidus fuerit, testantur *Annal. Flateyenses, Holenses & Antiqui*. Comprobant id etiam ejus gesta, inter alia tot oræ maritimæ partes seu littora ad quæ in mari natantia & fluitantia adpelluntur, quæ cathedræ subjecit, qualia fuerunt in Birgsvik triens excepto dodrante; in Knararnefe & Thraungvabas, quadrans; in Kroffnesi & Munadarnesi, bessis; in Ofeigsfyrde, triens, ut & quædam in littore Rutfiordenfi.

(c) Si hic Gyrder idem statuatur cum Canonico Asloënsi hujus nominis, a PONTOPPIDANO nominato *Annal. Eccl. Dan. Diplom.* Tom. 2. pag. 170, Chronologiæ non repugnat, si ex Canonico Albas factus esse statuatur.

tenſum Epiſcoporum annum Chriſti omnibus templorum Rationariis adſcripſit; eodemque anno, Regula Benediſti, quam in Videyenſe cœnobium introduxerat Jonas Sigurdi, abrogata, Auguſtinianam reſtituit; Proximoque anno Biornum Audini filium Videyenſis & Asgrimum Helgafellenſis Monafterii Abbates ordinavit. Anno 1353 viſitationem Rangarvallenſium eccleſiarum ſuſcepit. Anno 1354 occidentalem Quadrantem invifens, Eiſteinum Monachum ſecum habuit, eaſque æſtate Catalogos poſſeſſionum quorundam templorum, conſcribi curavit (a), Conſtitutionemque edidit; qua, ne poſthac coloni fundorum decimas eorum poſſeſſoribus extra parœciam habitantibus traderent, vetuit, ſed ut Patrono templi in cujus parœcia fundi eſſent, prout jubet Jus Eccleſiaſticum, ſolveretur, mandavit, talem enim conſuſionem & legum transgreſſionem ſe poſthac minime paſſurum profiteretur (b). Eodemque anno Statutum de variis ad rem eccleſiaſticam pertinentibus ſanxit (c). Anno 1355 Catalogum littorum ſeu orarum maritimarum rejectaneis oceani excipiendis aptarum ad Cœnobium Helgafellenſe pertinentium, in commentarios regeri curavit, pauloque poſt, cura & inſpectione diœceſeos Snorroni Thorleifi filio, cognomento Klinger, commiſſa, in Norvegiam enavigavit.

§. 3.

Anno 1356, in Vigilia Epiphaniæ, Clerici Skalholtlenſes Acolytum quendam Sigurdum Asgrimi omni ſupplicio affectum necarunt, cujus facinoris & illatæ necis author, Sockus quidam, officio ſubdiaconus, quamvis ut factionis primipilus potiſſimum inſinularetur, nunquam tamen de vero homicida certo conſtitit. Sed eapropter templum Cathedralẽ,

---

(a) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. A. B. Conf. & antiquos codicillos templorum Preſtbackenſis & Selardalenſis, in quibus prima vice occurrit mentio lucroſiſſimi redditus quo templo Selardenſi tribuuntur decimus quique teretum piſcium, (nam plani, ut rajæ, ſolæ &c. excipi videntur) quos in Kopavik capi contingit. Quæ conditio, ut templo eſt lucroſa, ita Ruſticis ſeu piſcatoribus oneroſa, iisque, plus vice ſimplici murmurandi occaſionem præbuit. Tunc etiam conſtitutio de tributo in candelas erogando & aliis emolumentis templo Akrenſi cedentibus a Gyrdero facta eſſe videtur, quæ a Snorrio (§. 8.) & pluribus poſtea confirmata fuit. Vid. infra Period. 4. Sect. 3. cap. I.

(b) Vide infra ad finem Capitis Litr. C.

(c) Vid. ibid. Litr. D.

thedrale, ut innocenti pollutum sanguine a cantu & sacris ceremoniis vacavit, usquedum Præsul hac ætate Cathedræ restitutus consveto more idem lustraret.

§. 7.

Anno 1357 Ejulfus Brandi Canonicus Nidarosiensis, & frater Eisteinus Asgrimi ab Olao Archiepiscopo totius Insulæ constituti visitatores, Islandiam ingrediuntur, qvi utramqve diocesin pervagantes, variis indictionibus & exactionibus, Ecclesiæ commodum & emolumentum prætexentes, clericos pariter ac laicos vexabant; unde brevi inter eos & Episcopum discordia oriri cæpit. Eodem etiam anno Andreas Gislavi filius & Arnas Thordi, orientalis & meridionalis Qvadrantum, borealis vero & occidentalis Thorsteinus Ejulfi & Jonas Gutthormi Skraveifa Satrapæ in triennium a Rege constituuntur, qvi, ne ab Archiepiscopi emissariis superari viderentur, plebi varia genera tributorum onerumqve imponebant: unde accidit, ut Provincia non parum exinaniretur (a).

§. 5.

Anno 1358 Gyrderus Provinciam Borgarfjord visitando peragravit, qvòd patet ex Codicillis templi Reykholtenis, qvos tum confici curavit. Hoc anno Præsulis & Visitatoris Eysteini discordia in apertum odium erupit, ita ut Eysteinus, qvi insignis erat poëta, Episcopum probrosis carminibus proscinderet, & in Norvegiam reverfurus, ad dicendum coram Archiepiscopo causam, dicam impingeret. Præsul vero tandem ad sacram illam anathematis anchoram confugiens, Eysteinum diris devovit, qvi, prius qvam ad supremum ventum esset, suppliciter veniam poscens in gratiam recipitur.

§. 6.

Anno 1359. feria 3 Paschatos, frequentem Cleri synodum Skalholti habuit, in qva de termino peremptorio solvendi pensionem pro candelis in usum sacrarum ædium, pro agnorum pastione, Præpositorum redditibus;

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 426. 453.

reditibus; de sacerdotum vestibus sacris; sustentatione pauperum & ejusdem farinae constitutum (a). Deinde Eysteino per Quartam occidentalem, sibi, dum abesset, constituto Vicario (b), naviculam Andreæ Gislavi filii, unacum pluribus aliis, conscendit. Quæ prope e terræ conspectu in altum provecta cum universo onere undis absorpta fuit, exceptis solum hominibus, qui in scapham se conjecerunt, quæ cum alias vix viginti quinque virorum capax esset, tunc quadraginta vehens, terræ omnes incolumes restituit. Quod divinum plane miraculum illi Sancto Thorlaco acceptum retulerunt. Scrinium quod Præfulus argenteam suppellectilem, cimelia & Pontificalia continebat, post modum etiam intermaris rejectamenta inveniri contigit.

§. 7.

Anno 1360 (c) Gyrderus Skalholtensis & Jonas Erics Skalle, seu Calvus, Holensis, Skalholti 13 Cal. Aug. de nominibus & versuris, quas invicem fecerant ipsorum antecessores, rationes amice computantes, eo modo illas expediebant; ut aureum Calicem, Skalholtensis Holano restitueret, cujus pondus erat 24. unciarum, hic vero Skalholtensi 152 imperiales numeraret. Quo facto, Gyrderus & Helgo Abbas Sancti Johannis Bergensis, aliique, numero 90. inter quos non pauci melioris notæ viri fuerunt, navigium Ormi Longi, qui priore anno e Norvegia in Islandiam venerat, conscendunt, quod cum universo onere virisque omnibus, circa Insulas Færeyenses periisse creditur. Nunquam enim ejus nec vola nec vestigium deinde apparuit.

§. 8.

(a) Vide ad finem Capituli Litr. E.

(b) Gyrderum fuisse in curandis officii partibus non indiligentem, documento sunt tot ab eo factæ Visitationes; sed de viri tolerantia & æquanimitate testatur humanitas & amicitia, quam petulantis linguæ viro Eysteino, toties sædifrago, probavit.

(c) Doctissimus OLAVIUS in *Syntagmate de Baptismo* Proleg. §. 15. vult nostrum periisse anno 1356, quod tamen anno 1360 factum esse liquido constat.

§. 8.

Post discessum Gyrderi, qvi diœcesi Skalholtensi decem annis præfuerat, Vicarium denuo egit Snorro Klinger, qvi 18. Cal. Maji Holis cum pluribus Primorum, Jonam Calvum & Eyafjordenfes invicem conciliare voluit, sed frustra. Et 15. Cal. Septembris, ejusdem anni, Videyæ, de tributo casuario, Cænobio Videyensi solvendo, anathematis pœnam & trium marcarum multam tergiversantibus minitans, sententiam dixit (*). Ille etiam hoc anno in profesto Simonis & Jūdæ sententiam edixit de ove lactaria ab incola insulæ Ædey templo Vatnsfjordenfi persolvenda (**).

Litr. A.

(a) Vier Gydr med gudz miskun biskup í Skálholsti heilfar öllum góðum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra meður gudz kvediu ok vorri. kunnigt giörandi at vier höfum stadfest meður samþycki Arnolfs Jónssonar svo fallin máldaga kirkjunnar unnder Stadarfelli sem hier fylger. Inprimis á kirkian tíu hundrud í heimalandi. tuttugu kúgyllði. tólf hundrud vöruvirðt. enn fyrir innan sig kalek og tiöldd um kirkju. smeltan kross. skrín ok brík yfer alltare. messoklædi ein ok hókull til annara messoklæda. kluckur siö. Mariufkrift. Peturskrift. Þórláks fkrift. tvo krossa fornna. alttarisklædi tvö með pell, ok dúka.
ok

(*) Casariam hanc contributionem primus instituit Magnus Gissuri, ut supra memoratum est, Tom. I. pag. 308.

(**) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. F.

(a) Nos Gyrderus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus viris bonis has literas visuris vel audituris salutem Dei & nostram mittimus. Notum facientes nos consentiente Arnulfo filio Jonæ tale rationarium templi ad Stadarfell, qvale sequitur, confirmasse. Inprimis templum possidet decem hundredas fundi domestici, viginti vaccarum æquamentum, & duodecim hundredas ad pretium mercium æstimatas. Sed intra se possidet calicem & aulæa per (totum) templum, crucem encausto pictam, scrinium & tabulam erectam super altare, vestes missaticas ad unum omnes, & præterea humerale, septem campanas, effigies Mariæ, Petri, & Thorlaci depictas, duas cruces anti-
qvas,

ok tvö altarisklædi forn. munlaug. glódarker ok elldbere. kertahiálmur. ok kertaftikur tvær: kantarakápa með pell. ok onnur of salúni ok flopp. Þáingat liggja unnder tuttugu bæer at tíundum ok lýfistollum. sex bæn-hús ok sex aurar af hveriu. Þar skal vera heimilisprestur: Aller þeir menn sem hafa málnytu í Stadarfellsþíngum eiga at lúka þáingat máls miólk á Petursmessudag:

Nú síðan þessi máldagi var gior hefur gefist til kirkju under Stad-arfelli. Inprimis gaf Aurnolfur Jonsson Andreas líkneski enn Guttormur játti at lúka þat elligar þriár merkur vöruvirdar: Item hefur gefist átta kýr ok eitt ásaudar kuilldi. fjórer hestar ok tvö hundrud í vadmálum: kertaftikur tvær með kopar. floppur ok patinur tvær. sext-án hundrud vöruvird er fallid hafa í porcionem á millum þess er Orn-olfur giördi fyrir Herra Oddgeira reikningskap ok hinns er Guttormur son hanss giördi fyrir Herra Vilkin hit fyrsta sinni at hann vísceteradi Vestfiordu.

Litr. B.

(b) Ver Gydr med Guds miskunn biskup i Skálholte sendum öllum þeim sem þetta bref síá edr heyra kvediu guds ok vora. ydr se
O 2 kunnigt

quas, peristromata altaris duo textilia & mappas, duo peristromata altaris vetera, pelvim, thuribulum & laternam, coronam & duo candelabra, cappam cantorum intertextam, alteram quinqvelicem, & albam. Illi, qvoad decimas & pensiones in candelas, viginti mansa subsunt, sex itidem sacella, qvorum qvovis sex uncias expendere debet. Ibi sacerdos domicilium habeto. Omnes qui in parœcia Stadarfellenfi pecora lactaria habent, dimidium lactis festo Sancti Petri eodem expendere tenentur.

Ex quo hoc rationarium confectum fuit, templo Stadarfellenfi sequentia accessere: Inprimis Aurnulfus filius Jonæ inaginem Andreæ dedit, Guttormus autem, aut illam, aut tres marcas, ad pretium mercium æstimatas, expendere pollicitus est. Præterea templum dono nactum est octo vaccas, oves uni vaccæ æquivalentes, quatuor equos, & duas pannorum inquilinorum hundredas; Duo candelabra ænea, albam & duas patinas. Ex quo Ornulfus Domino Oddgeiro, usque quo filius ejus Guttormus Domino Vilchino prima vice quartam occidentalem visitanti, rationem reddidit, portio sedecim hundredis ad pretium mercium æstimatis aucta est.

(b) Nos Gyrdus Dei gratia Episcopus Skálholtenfis, omnibus has literas visuris vel auditoris, salutem Dei & nostram mittimus. Vobis notum esto, nos sub anno Domini millesimo

kunnigt at sub arno Domini millesimo trecentesimo quinqvagesimo quarto 12 kalend: Augusti svo sem ver vorum í vorre visitacione under Felli í Kollafirdi skipudum ver svo fallinn máldaga med samþycke Vermundar Gudlaugssonar er þá átti iördina under Felli. svo sem hann batt sig under med handabande hiáverande Bróður Eysteine. Síra Þorsteini Pálsfyne. Síra Hálfðane Guthormsfyne. Gudmundi Snorrasyne. Þórgílfí Steinólfsfyne ok mörgum audrum góðum mönnum at nefndri kyrkiu sem her seger. Inprimis skal þar vera heimilisprestfr: skal bóndi lúka honum fiórar merkr hvört ár í tíðarentu. Kirkian á hvert ár faud vetr gamlan úr Steinum. annan frá Liúfustöðum þridia úr Fiardarhorni. fiórda á Broddanefi. fimta úr Þrúdudal. lambaelde af öllum bæum millum Hrauns ok Deildar. Hálf vætt skreidar af hvörum bæ millum Deildar ok Kárhafnar. Tiund á millum Hornshöfða ok Kárhafnar ok lýsetollr. Þadan er söngr til fimm bæn húfa. ok takast sex aurar af hveriu. Kyrkian á þriár kýr. fimm hundrad vöru. Kyrkian á innan sig kroífl ok Olafsskrift. ok tiölld felítill um alla kirkiu. Alltarisklædi tvö ok einn hökul. kluckur þriár. elldbera ok munnlaug. Þángat er at lúka sex álner vadmáls ór Hlíð hvert ár. Ok til sannenda her um settum ver vort incigle fyrer þenna máldaga skrifadan dag ok stad sem fyrr seger.

Litr.

---

millesimo trecentesimo quinqvagesimo quarto, XII kalend. Augusti, in visitatione nostra Felli in Kollafirdo constitutos, e consensu Vermundi filii Gudlaugi, qui fundum Fellensem tum possedit, pravia ejus stipulatione, in praesentia Fratris Eysteinis, Domini Thorsteini filii Pauli, Domini Halfdani filii Guttormi, Gudmundi filii Snorrii, Thorgilfis filii Steinolfi, & multorum aliorum virorum integrorum, in dicto templo tale rationarium constituisse, quale hic sequitur: Inprimis sacerdos ibi domicilium habebit, cui colonus quatuor marcas, salarium pro officiis, quotannis expendat. Templum verveem anniculum de Steinis, alterum de Liufustadis, tertium de Fiardarhorno, quartum de Broddanefo, quintum de Thrududalo, quotannis expendendos, saginationem agni de quacunque villa inter Hraunum & Deildam, quadragepondium piscium arefactorum de quacunque villa inter Deildam & Karhöfnam, decimas & pensiones in candelas (de quavis villa) inter Hornshöfðum & Karhöfnam possidet. Inde sacra celebranda in quinque facellis procurantur, quorum singula sex uncias expendant. Templum tres vacas & quinque hundredas ad pretium mercium aestimatas possidet. Templum intra se crucem & effigiem Sancti Olai depictam, ut & aulæ totum templum circumdantia vilis pretii, peristromata altaris duo, humerale unum, campanas tres, laternam & pelvim possidet. Eo sex ulnæ pannorum inquilinorum de Hlíða quotannis expendendæ sunt. In quorum testimonium nos sigillum nostrum huic rationario appendimus, scripto die & loco supradictis.

Litr. C.

(c) Ver Gyrdr med guds náð Biskup í Skálhollte heilsum aullum maunnum í kyrknafóknum at Stad á Öllduhrygg ok á Kolbeinsstöðum med guds kvediu ok vorre. Saker þess þat er bæde fornt lögmál ok nýtt at þar lúkeft tíund af hverre jördu sem hún liggr í fóknenne ok kristinrettr seger svo at þeim er rett tíundar heimta sem á jördu býr. fá sem samþyktr hefer verit um allt Skálholltsbiskupsdæme svo af lærdum sem leikum. Enn ver vilium med engu móte þola. at bændur úr audrum kyrkiufóknum take til sín þær tíunder sem kyrkiurnar ega ok þeirra máldagar standa til epter biskupanna skipan. Því fyrerbíðum ver aullum ydr ok ferhverium sem á ádrnefndum jörðum búa í fyrrnefndum kyrkiufóknum á Stad ok Kolbeinsstöðum at lúkist þangat árliga preststíund ok kirkiutíund. hvar þeir sitia sem iardernar eiga. enn þat er mögulegt at þeir lúke þeim leigu því minne sem þeir lúka kirkiunum þetta gótz er under þeirra nafne. Ok til sannenda her um er þetta bref skrifad á Kolbeinsstöðum anno Domini 1364 (*).

Litr. D.

(d) Anno domini 1354 (quarto) tertio calendas Augusti í Holsti í í Aunundarfirdi in synodo, skipadi herra Gyrdr biskup med ráði
O 3 prófasta

(c) Nos Gyrdus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, omnibus parochianis de Stado in Öllduhrygg & Kolbeinsstadi salutem Dei & nostram mittimus. Cum leges tam antiquæ, quam recentiores ferant, ut decimæ de quacunque villa pendantur ad templum cuiusvis parochiale, sed ius ecclesiasticum, quod per totam diocesium Skalholtensem, tam a clericis, quam laicis, approbatum est, ita habet: *Incola prædii, decimarum iuste postulatur.* Nos autem decimas ad templa, ex eorum rationariis, episcopis ita iubentibus, pertinentes, a colonis in alias paræcias transferri haudquaquam passuri sumus. Quare omnibus & singulis prædictarum paræciarum de Stado & Kolbeinsstadi incolis, decimas templo & sacerdoti quotannis expendendas, eo, ubi villarum possessores habitant, perfolvere prohibemus, fieri tamen potest, ut locarium pro rata diminuat, cum ad istos hæc bona, templi pensioni obnoxia, pertineant. In quorum testimonium hæc literæ scriptæ sunt Kolbeinsstadi anno Domini 1364.

(d) Anno domini 1354 tertio (quarto) calendas Augusti Holsti in Aunundsfiordo in Synodo dominus

(*) Ita quidem exscriptum quod nobis est, ast legi debet 1354, nam hoc anno Episcopus Gyrdus quartam occidentalem visitavit, sed ad annum 1364 vitam non protraxit.

prófasta sinna oc annarra presta þar nærverandi þessi statuta oc articulos um allt Skálholts biskupsdæmi. oc baud at halldaz skyldu sem her fylgia. Imprimis at hverr prestur í sinne kyrkiusókn predike firir sínu sóknarfólke á funnodöghum oc á hátídisdöghum af heilagri trú almenniligrí oc hennar articulis. af septem sacramentis. oc af síau höfutsyndum. af himinríkis fagnadum. oc af helvítispíslum oc at þeir menn yferböte er ádr hafua vangeymt. *Credo in deum. pater noster.* Máriuvers oc barnskírnarord. bide oc opinberliga firir almenniligrí guds kríftni. bædi firir lærdum oc leikum lífuöndum oc framlidnum. oc sýnge *Deus misereatur.* oc *De profundis* medr tilskipadum versum. oc collectum. Þeir skulu oc merkiliga lýsa í kyrkium um heilagra daga halld oc föstutíder. Svo oc um ártíder merkiligrá manna sem í hverium seu nóttum til berr. Item ef bóndi vanrókir þríá funnudaga samfast ef hann er heima. ella fare hanns vegna einnher af bæ hanns at sækia tíder til sóknarkirkíu sinnar. lúki tva ára. Sitr hann sva um adrar þríár vikur med samrí vanrókt. þá skal hann síálf-fettr vera út af heilagrí kyrkíu þar til er hann tekr skrípt sína oc lausn. oc fættiz vidr heilagra kirkíu. oc lúke þar til biskups umbodsmanne hálfá mörk. Item at hver fú kona sem opinber hefer vordit at barngetnadi (barneign) med prestí. se huergi til heimilis í hanns kirkíu sókn. oc ef hún

---

dominus Gyrdar episcopus consilio Præpositorum suorum aliorumque sacerdotum ibi præsentium hæc statuta & articulos per totam diæcesin Skálholtinam injunxit & observari mandavit, quales hic sequuntur: Imprimis quod quilibet sacerdos intra suam parochiam coram cætu suo parochiali diebus dominicis & festis de sancta fide catholica & ejus articulis, de septem sacramentis & de septem peccatis capitalibus, de celestis regni gaudiis & de inferni tormentis sermones habeat, & (hortetur) ut illi homines semet emendent, quæ antea male servarunt. *Credo in Deum, pater noster* & hymnum Mariæ & verba in pædobaptismo (doceant), orentque pro catholica dei ecclesia, etiam pro clericis & laicis, vivis & mortuis publice, & canant *Deus misereatur*, & *de profundis*, cum constitutis hymnis & collectis; ii quoque clare in templis sanctorum dierum observationem, tempora jejuniorum, ita & anniversaria hominum insignium, quæ in quamvis septimanam incidunt, promulgant. Item si colonus negligit (templum frequentare) per tres dies dominicos continuos, modo domi sit, nisi aliquis ex ejus domicilio ejus nomine facris in templo parochiali interfuerit, solvat ille duas oras. Si eadem negligentia per tres hebdomadas neglexerit, tum (ipso facto) exclusus sit a sancta ecclesia, donec pœna condigna & absolutione accepta, sanctæ ecclesiæ reconciliatus fuerit, & insuper episcopi vicario dimidiam marcæ solverit. Item ut quæcunque fœmina quæ convicta est suscepti (progeniti) cum sacerdote infantis,

hón veit þat, skal hón eigi duellaz á prestzins heimile eina nótt lengr forfallalaust, ella se hón siálfstett út af heilagri kyrkiu oc hennar sacramentis utan í lífsháfka svo framt sem hón trúlofar at böta við heilaga kirkiu. En þær konor sem fer eiga iarder edr hafa ráðit fer heimili í þeirri kirkiu sókn sem þeirra barnfedrum verdr tilskipat. skulu þær eigi flýja sitt heimili þar firer. En þeir prófastar sem vitande skipa svo prestunum þeirra barnfedrum, skulu vera siálfstetter út af þeim heidri oc umbodi sem þeir hafua af biskupinum (í Skalholti). Þó þeim konum undanteknum sem eigingiptar ero edr grunfemdarlausar (af illum lífnadi) firer trúlofvan edr lánga frávero. Item at bönahús þau sem biskup leyfer söng at, hafvi þvílíkan rett oc þyrmlir sem sóknarkirkia. sva at hverr sem þadan tekr annars mannz góðz með stuld, gripe, edr ráne edr nockurskonar ofvalidi falli sá í bann af siálfu verkinu. Item at matgíof lúkiz firer þá menn at eins, sem prestar oc bændr hallda á sinn kost um tólf mánadi efter skylldu sinnne, oc sá búnaðr má eigi þarnast. Item at í því prófastdömi leysiz hvör oc taki skript firer brot sín sem hann braut þó at í annars umbodi kunni opinbert at verða (*).

Litr.

infantis, nuspian in ejus parochia habeat domicilium, et si noverit istud, ne in domicilio sacerdotis amplius (ne quidem) per unicam noctem, citra necessitatem commoretur, alias ipso facto exclusa erit ab ecclesia sancta ejusque sacramentis, nisi in periculo vitæ, & tum quidem sanctæ ecclesiæ se satisfacturam fidejusserit, illæ autem mulieres, quæ prædia possident, vel sibi in ista parochia domicilium conduxerunt, quæ iis demandata est quibus cum infantem progignunt, non ideo suum deferant domicilium, ii vero Præpositi qui scientes (has parochias) sacerdotibus eorum infantum patribus, demandant, ipso facto illo honore & præfectura, quem ab episcopo (Skalholtensi) habent, decident, exceptis tamen iis mulieribus, quæ vel nupsere, vel sine omni suspicione (vitæ inhonestæ) ob desponsationem vel longam absentiam degunt. Item quod sacella illa, in quibus sacrorum celebrationem episcopus permisit, talia habeant jura & jus asyli, quale templa parochialia, ita ut quilibet alius hominis opes furto, præda, rapina, vel qualicunque violentia, inde auferens excommunicationem ex ipso facto incidat. Item ut expensio cibaria pro iis tantum viris solvatur, quos sacerdotes & coloni per duodecim menses, necessitate adducti, vel sine quibus res eorum familiaris consistere nequit, suis impensis alunt. Item ut in quacunque ditione Præpositi absolvatur & pœnas condignas pro peccatis suis quilibet exantlet, in qua quis deliquit, quamvis peccata manifesta fiant in alterius præfectura.

(*) *Hæc & sequentia statuta exscripta sunt ex codice pergameno Bibliotheca Magnæane No. 354 in Folio, collata cum No. 351 in Folio, & apographo nostro cartaceo, quorum lectiones variantes semicirculis inclusa sistuntur.*

Litr. E.

(e) In nomine domini amen. sub anno domini millesimo trecentesimo quingvagesimo nono. þridia dag í páskum (í Skálholti) in synodo skipadi (virduligr) herra Gyrdr med guds náð biskup í Skálholti þessa articulos sem her fylgia med samþykkt presta þeirra sem þar voru tilkallader. Inprimis ef lýsitollr er eigi lokinn at páskum. take fá ei guds líkama oc stände utan kirkiu þar til er hann lýkr. oc lúki hálfá mörk. hálfst hvart þeim er kirkiu helldr oc prófaste. Item at heytollr se lúkr at Máriomessu sídarri. en fá (prestr) er eigi vill taka millum Mariumessna lögliga tilbedinn. hafvi eingan. oc se sektalust á því áre. En fá sem eigi vill lúka í settan tíma. gialde presti þeim sem hann helldr firer þriá aura. Item at hverr prestr fá sem prófastsdéme helldr. kalle saman alla presta í síno umbodi þá er hann kemr heim af synodo oc opinbere firer þeim greiniliga alla þá articulos sem á prestastefnu voru skipader. oc fá þeim öllum in scriptis. Item at hverr prestr eige innan fyrsta árs síns prestskapar kórkápu. en flopp innan tveggja ára. ella lúke hálfá mörk firer hvert er missir. en messöklædi oc kalek. oc allar tíðabækr innan fimm ára. ella lúki tólf álner firer hveria bók sem hann missir. Svo oc firer hvert messöklædi. oc firer kalek. oc misse hann þó officium sacerdotale

(e) In nomini domini amen. Sub anno domini millesimo trecentesimo quingvagesimo nono, tertio die pascatos (Skalholti) in Synodo injunxit dominus Gyrdar dei gratia episcopus Skalholtinus hosce articulos, qui sequuntur, cum consensu sacerdotum illorum, qui eo erant vocati. Inprimis si quis expensionem pro candelis ad tempus pascale non solverit, ille ne sumat corpus dei, & extra templum esto donec solvat, & dimidiam marcam, ex æquo dividendam inter illum qui templo præstet, & præpositum, expendat. Item quod expensio de fæno soluta sit ad festum Mariæ posterius, qui vero (sacerdos) inter festa Mariæ legitime postulatus (hanc expensionem) accipere noluerit, nullam omnino habeat, eoqve anno nulla multa ideo irroganda est. Qui vero legitimo tempore solvere non vult, sacerdoti, cui solvere detrectat, tres oras numerato. Item ut quilibet sacerdos qui præpositi officio fungitur, omnes sacerdotes in sua ditione, cum a synodo domum venerit, convocet, iisque omnes illos articulos, qui in synodo injuncti fuerunt, diserte promulget, eosque illis in scriptis communicet. Item ut quilibet sacerdos intra primum sacerdotii annum sibi cappam choralem, verum albam intra duos annos comparet, cæteroquin dimidium marcæ pro utroqve, dum non habuerit, solvat, vestes vero sacras, & calices, & omnes libros officiorum intra quinqve annos; Alias duodecim ulnas pro quolibet libro quem non habuerit, ita & pro quacunque

sacerdotale svo leingi sem hann á eigi. Item at prestar oc diáknar sýne öngua laufúng edr leykaraðkap í klæðabúnadi sínum, beri hvarki taufkur ne stíkknífva, oc eigi dreglahúfur opinberliga, hafvi eigi breidari (miórri) (meiri) hettustruta en tveggja fíngra, oc eigi síðare en álnar, ella se upptökt af biskups umbodsmanne innan mánadar frá því er þeir ero áminnter. Item at eingin prófastr take nockurn prest til reidar med ser brott ór sinne kirkiuðökn, oc at hver prest sita heima at sinne kirkiu, oc fare þvíat eins frá henne at full naufsyn se til, oc þó med formanzen síns orlofui, oc se þá annar í hanns stað medan. Item at (prestar ok) diáknar ríde hvergi med syflömönnum í adrar fueiter ne med böndum frá kirkium þeirra sem þeir ero skipader til utan med orlofve, ella miðfi þeir vistar sinnar. Item at eingi prest hafvi meðföklæði ne kalek í þíng utan med þess orlofui sem kirkju helldr (oc leggi fyrir hálfu mörk ef hann hefur). Item at hver prófastr taki út (kríðma) vín oc hveite af skálhollte, oc skippte hverr med sínum prestum, í síno umbodi (nema öðruvís fáist). Item at bónde se skylldr at fæða mann med presti íafnvel þó at hann se ríðande frá Mikíalsmeðso oc til krosmeðso um var, en prestur se skylldr at hafa þann mann sem hönum er full fylgd at, oc hann se

cunqve veste sacra, & pro calice solvat, & officio sacerdotali, quamdiu sibi non comparaverit, abstineat. Item ut sacerdotes & diaconi nullam levitatem vel luxuriam in vestitu ostendant, nec peras gerant, nec pugiones, nec pileos linteos palam, aut emblemata pilei duobus pollicibus latiora (majora) (angustiora), nec una ulna demissiora; secus confiscationi procuratoris episcopi, intra mensem unum, ex quo admoniti fuerunt, obnoxia sunt. Item ut nemo prapositorum secum ullum sacerdotem extra ejus parochiam comitatus ergo equitare faciat, & ut omnes sacerdotes maneant juxta templum suum (domi), & inde solummodo proficiantur, si gravis urgeat necessitas, hoc tamen cum sui antistitis venia, alius quoque aliquis in ejus locum substituatur. Item ut (sacerdotes &) Diaconi nusquam equitent cum Pratoribus in alias provincias, nec cum colonis a suis templis, quæ iis sunt demandata, nisi cum venia (proficiantur), alias loco mansionis privantor. Item ut nullus sacerdos secum intra parochiam vestes sacras vel calicem, nisi ejus venia, qui templi bona administrat, vehat, (cæterogvin dimidium marcæ solvat). Item ut quilibet prapositus Skalholti (christina) vinum & triticum sumat, & deinde inter suæ ditionis sacerdotes partiatur (nisi alio modo acquiri possit). Item ut colonus ei qui sacerdoti comes est, quamvis & hic eqvo vehatur, inde a festo Michaëlis usque ad festum crucis vernale alimenta ministrare obligatus sit, at sacerdos talem secum habere debet virum, cujus comitatus ei sit

se þá betr förr en ádr. oc sá þíone í messo. en heimabónde fáe mann til þá er madr fylger eighi prestfi. (Item hvör bóndi svo prestfi sem leikmadr lúki matgiafer fyrir oll sín hión þau sem þeir hallda á sínum kosti íafnvel á fumar sem á vetr. þá er skyldu vatnsfalta stendr yfer. epter því sem kristinretr býdr, edr lúke slíka sekt sem þar liggr við.) (*)

Litr. F.

(f) **O**llum godum mannum þeim sem þetta bref sea eda heyra. sender. Snorri prestfi þorleifs-son kirkiunnar í skálholtti commissarius generalis oc specialis in spiritualibus. qvediu gudz oc syna. kunneght gerandi at sub anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo in profesto symonis oc iude. komo þeir a stefnu fyrir mik í vazfirdi. Einar bonde. eireks-son. af annarre. halfu. oc vermundr Gudmundars-son af annare. teedi Einar bondi mer. maldagha. kirkiunnar í uazfirdi. í huerium skrifuat er. ad gefaz skál vr ædey. ær huert uar. til uatzfiardarkirkíu. oc med þi at alldri hafdi luckt uerid. medann vermundr bio í edey. oc enn lengur um daga fódur hanns. kierdi Einar bondi fyRnefsdur. epter fyRsfagdrí

fit utilis & cujus auxilio plus valeat, quam sine eodem, eiqve in missa ministret, cæterum prædii colonus alium conducito, si nullus sacerdotem comitetur. (Cæterum qvivi colonus, tam clericus quam laicus pensionem cibariam pro omnibus suis domesticis qvibus tam æstate quam hyeme victum præbet, temporibus jejuniæ siccæ ex præscripto Juris ecclesiastici solvito, alias multam indictam expendito).

(*) *Ad hanc etiam Constitutionem pertinere videtur ejusdem Episcopi Statutum, feria tertia Paschatis scriptum, quo præcipit, ut terminus redemptionis sepultura & mortalium sit idem ac solutionis decimarum, multa vero ob tergiversationem æqualis sit multæ ob pensionem in candelas non solutam.*

(f) Omnibus viris bonis has literas visuris vel auditoris Snorrius sacerdos, filius Thorleifi, ecclesiæ Skálholtensis Commissarius generalis & specialis in spiritualibus, suam & Dei salutem mittit, notum faciens, sub anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo, in profesto Simeonis & Judæ, in conventu Vatnsfjordi, Einarem Colonum filium Erici ab una parte, ab altera autem parte Vermundum filium Gudmundi coram me comparuisse, Einar Colonus librum daticum templi Vatnsfjordenfis mihi monstravit, in quo scriptum exstat: vere qvovis ovem templo Vatnsfjordenfi de Ædeya expendendam esse, qvæ cum tempore quo Vermundus Ædeya habitavit, & tempore adhuc longiore diebus patris ejus, nunquam soluta fuerit; prædictus Colonus Einar dictam

fyRfagðri aa. oc krafði mig urrfkurdar. huert kirkian etti eda hefði att þessi aa. eda ei. epter þui sem kirkjunnar maldaghi uottar. nu af þui ad uermundur optnefndr. leiddi ekki prof. oc onghu vendiz hann. at nockud metti infirmera eda mötistanda. optnefndum maldagha. kirkjunnar i uatzfirdi. þui lagda ec þenna urfkurd. a. sem her fylger. in nomine domini amen. saker þess. vermundr Gudmundarson. ad þu stefndr af mer her i dagh snorra. presti. þorleifsfyni commissario generali skalholtz kirkiu in spiritualibus til anzfuara oc Reikninghs um aa þa sem skrifuat er i maldagha uatzfiardarkirkiu. ad þangat skal giefaz ær. huert uar ur edey. Oc þu beiddr oc krafður af mier profs oc skilrikis fyrir hueria fok þu hefder ei luckt fyrrfagða aa. oc þu uillder ecki prof syna. eda hafder ekki til. þui i gudz nafne seghi ec. snorri. prestr. þorleifsson. fyrrnefndur. med. urfkurdi oc dome. med fullu doms atkuedi at maldaghi kirkjunnar i uatzfirdi skal standa. oc hafuaz fyrir fullt i þessare grein. oc þu vermundr fyrrnefndr hefr verid skylldur at luka. aa. til vatziardar kirkiu. so frammt sem hon hefuer heimt verid. oc er skylldr ad luka hedan af. var þessi urfkurdr giór. oc frammborinn in skriptis i uatzfirde mer sirianda i doms sete. þer vermundur optnefndr loghlegga. fyrerstefndum morghum godum monnum. hiaverondum in profesto sym-

P 2

onis

dictam ovem postularit, meque sententiam rogavit, an templum ex libri datici præscripto ad dictam ovem jus habeat & habuerit, nec ne. Cum igitur sæpe nominatus Vermundus nullam probationem attulerit, nec ullam se habere professus sit, quæ dictum librum daticum templi Vatnsfiordensis infirmare vel ei contrariari possit, hinc ego talem sententiam, quæ sequitur, edico: In nomine Domini amen. Cum tu Vermunde fili Gudmundi a me Snorrio sacerdote filio Thorleifi, Commissario generali ecclesiæ Skalholtensis in spiritualibus, in hunc locum & diem citatus sis, ut responsa & rationem redderes de ove, de qua liber daticus templi Vatnsfiordensis præcipit, ut templo isti ovis quovis vere de Ædeya perfolvenda sit, tu quoque rationis & probationis a me rogatus & postulatus, quam ob causam prædictam ovem non perfolveris, talem probationem aut producere nolueris, aut producendam non habueris; hinc, in nomine Dei, ego Snorrius sacerdos filius Thorleifi prædictus, decisione, iudicio, & plena sententia judiciali, librum daticum templi Vatnsfiordensis ratum, & in hoc articulo authenticum habendum esse, teque Vermundum, antea nominatum, ovem templo Vatnsfiordensi, si modo postulata fuerit, perfolvere debuisse, & abhinc debere, edico. Hæc sententia lata, & in scriptis prolata fuit, in Vatnsfiordo, me pro tribunali sedente, te Vermundo sæpe nominato legitime citato, & multis bonis viris præsentibus, in profesto Simeonis & Judæ, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo.

onis & iude. anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo. Oc til fanninda. setta ec min innfigle. fyrir þetta bref oc vrfkurd er gert varr i greindum stad. degi oc are sem fyrr seiger (*).

CAP. VII.

De Thorarino.

Mortuo Gyrdero, Thorarinus natione Norvegus, successit, qui anno 1363 eodem in navigio ac Jonas Holensis in Islandiam transfretans, sub ipsum Michaelis festum, terram cum collega appulit, quo facto navis periit. Anno 1363 occidentalem Provinciam circumvixit, ut ex templorum quorundam schedis discimus; Et in octava Laurentii Constitutionem Jonæ Halthoris de conditionibus templorum Eyrensis & Kyrkebolensis in sinu Skutulsfjord confirmavit (a). Tum quoque Constitutionem Snorrii Klinger & rationarium templi Vatnsfjordensis datis patentibus confirmavit (b). Eodemque anno, 3 Non. Aug. Olav Svart-höfði, Thorarini Episcopi vicarium agens, de limitibus littorum ad templa Holtense & Breidabolstadenſe pertinentium iudicavit. Anno 1364. Festum conceptionis Mariæ 6 id. Decembris celebrandum, svasore Thorarino, in leges relatum esse refertur (c). Hoc anno tres Episcopi in

---

gesimo. Et in horum testimonium ego sigilla mea his literis & sententiæ appendo, scriptis in dicto loco, die & anno, ut supra.

(*) *He literæ, ut & Litr. B. C. capitis sequentis, secundum transcriptum Skalholti anno 1609 factum, editæ, interpunctionem minus accuratam habent, quam tamen interpunctionem in originali sententiâ ita etiam fuisse, vero haud est dissimile.*

(a) Vide ad finem Capitis Litr. A.

(b) Vid. ibid. Litr. B. C.

(c) **JOHANNES DUNS SCOTUS**, qui circa annum 1307 claruit, inauditum antea in ecclesia dogma de immaculata B. Virginis conceptione propalare cepit, idque solenni habita disputatione, ducentis ordine prolatis argumentis, demonstratum ivit, tantumque apud Academicos Parisienses potuit viri doctissimi fama, ut in sententiam ejus, pedibus manibusque transfirent, Festum immaculatæ conceptionis instituerent, neqvis,

in Islandia fuere. Nam Arnas Svæla Færeyensium Præful huc delatus, hic etiam hyemavit, quo ad finem vergente, Thorarinus, transacto in episcopatu biennio, in vivis esse desiit (a), Vicarium diœceseos agente Snorrone Klinger (b).

Litr. A.

(c) Uær Þóraren med guds náð biskup í skálholsti heilsum aullum dugandi mönnum þeim sem þetta bref sia edur heyra medur guds kuediu oc vorri. Vær vilium at þer vitid at ver hofum sett oc skyniat maldaga kirkiunnar aa kirkiubóli þennan sama sem hier er med bundenn. oc medur þui at ofs syndizt hann vel oc skynsamlega settur oc skipadur. Því samþyckium ver hann oc stadfestum med þessu voru brieffi i aullum sinum articulis oc sierhuerium. oc uiliom obrigdulega halldazt lata. Med samri grein samþyckium uær oc stadfestum þau bref herra jóns skálholtz biskups godrar minningar vors forverara sem eru hier med byndit oc uottar um saung til fagdrar kirkiu oc skilmala sem gior var

P 3

þessum

neqvis, nisi ejusdem opinionis sectarius ad gradus scholasticos admitteretur, edicto caverent. Vid. *HEN. WHARTON. App. ad Hist. litter. Cavei.* Sixtus autem 4 anno 1476. id demum confirmavit.

(a) Thorarini mortem, ad annum 1364 refert *JONAS EGILLI* in *Annal. Episc. Skalholt.* cujus sententiæ nos lubenter subscribimus. Bonis an malis annumerandus sit. brevis officii administratio dubium facit.

(b) Hujus sententiam de Vatnsfiordo vid. ad finem Capituli Litr. D.

(c) *Id est:* Nos Thorarinus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnes viros probos, has literas visuros vel audituros, salute Dei nostraque salutamus. Volumus, ut sciatis, nos diploma daticum templi de Kyrkiubolo (*), idem quod his nostris appenditur, vidisse & perspexisse; & cum illud egregie & sapienter factum & constitutum esse nobis videatur, ideo illud in omnibus & singulis suis articulis, his nostris literis confirmamus, & ut stricte observetur volumus. Similiter & literas Domini Jonæ, bonæ memoriæ Episcopi Skalholtensis prædecessoris nostri, his appensas (**) de officiis sacris in dicto templo & pacto in hujus Episcopi præsentia inter templa Eyrense & Kyrkiubolense inito, agentes, approbamus & confirmamus; indulgentiæ etiam, de.

(*) Vid. supra pag. 88. Litr. G.

(**) Vide supra pag. 89. Litr. H.

Þessum biskupinum hiaveranda mille eyrarkirkiu oc kirkiubóls. oc afgipt-
er þær sem þar standa i vilium vør ei sídur halldazt lata oc fyrirbiod-
um hverium manne þat at brigda sem kirkiuna um uardar oc til sann-
inda hier um settum uier uort insigli fyrir þetta bref skrifad aa eyre i
fkvtilsfirdi in octava Laurencii anno domini millesimo sexagesimo
tercio.

Litr. B.

(b) Ver Þorarin medur gudz nad biskup i skalholte heilsum óllum
dughandi monnum þeim sem þetta bref sea edur heyra medur
gudz qvediu oc uarre saker þers ad uær hofum seed oc skyniat. opid
bref síra snorra. þann tyma officialis heilagrar skaalaholtz kirkiu. sem
þetta bref. er her err med bundit uattar. ok medur þy. at ofs litz það
uera. skynsamlight. oc skiluifliga. skipat i ollum sinum styckium. þy
samþyckium uær oc stadfestum þat medur þessu varu brefue. alla þa
articulos sem þar standa i. oc sierhueria. um sik. sva at einghinn kirki-
unnar umbodzmadr skal þar megha. nockura kierü edr kallz uppaa gief-
ua hedan af. utan það skal sua standa um ofs. oc uara epterkomendr.
hedan af. sem þat er gort. i sierhuerium synum greinum. sua ad uær
fyrirbiodum huerium manne. huart sem er. lærdur eda leikür hedan af.
þar

---

de quibus ibidem scriptum est, ut ratæ habeantur, nihilominus volumus, & omni-
bus ac singulis ea, quæ templi sunt, retrahere prohibemus. In quorum testimoni-
um nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Eyre in Skutulsfiordo, in
octava Laurentii, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo tertio.

(b) *Id est*: Nos Thorarinus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus viris bonis has
litteras visuris vel auditoris salutem Dei & nostram mittimus. Quia nos litteras pa-
tentes Domini Snorrii, tunc temporis officialis sanctæ Ecclesiæ Skalholtensis, his
nostris appensas (*) vidimus & perspeximus, cumque illæ rationabiles & in omnibus
suis articulis sapienter constitutæ videantur, hinc illas his nostris literis, & omnes
inibi ac singulos articulos confirmamus, ita ut nemini ecclesiæ procuratorum requisi-
tionem vel actionem contra illas instituere liceat, sed firmum per nos, nostrosque
successores exhibere, quodcunque inibi in singulis articulis constitutum est, manebit;
Prohibemus igitur omnibus, sive clericus sit, sive laicus, ut postulationem vel actio-
nem

(*) Vid. supra pag. 114.

þar kallz edr kiæru uppaa giefu. utan huerR sem þat gerer. uile þiliku tilfæra. sem heilagrar kirkíu logh bida þeim aa hendr sem onæda edr aaganga heilagrar kirkíu eighner. stadfestum ver oc eigi sídur. oc styrkiu:n medr þessu. uaru briefue þann maaldagha. uatzfiardar kirkíu sem her bindz med. oc biödum skyldugleggha ad obrigðiliga halldiz sua lenghi sem uier eighum medur ad gorra. oc allir vorir epterkomendr vtann so mikid. sem hündradum gefz samann. þa aukiz kirkíunnar eign sua fræmt sem þat. legz eighi henne:edur bónum til atbótar. edur þat. sem henne. edur hennar þynghum innann sik edur utann tilheyrrer. Oc til fannenda her um. settum uær. uart infighli fyrir þetta brief: skrifuat. i uatzfirdi duodecimo kalendas septembris anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

Litr. C.

- (c) Þessa reka aa kirkia i vatzfirdi at haalfu vid heimaland; Settuñgh i ollum reka i Rekavik. aa bak latruin. allann Reka áá teigh. under hueftu: or hálfum hual i flíote fimmta lut meira enn helmingh: Tua lute ofkerda i kagadar vik. aa griðtleite oc i sanduik. en grasnautnargiedi oll. i kiarRansvik. oc hloduuk sex vættir af hueriu hundradi uætta. j. hælaruik

---

nem in his instituant, nisi quicumque id fecerit, tantum luere malit, quantum Leges Ecclesiasticæ violatoribus & aggressoribus bonorum sanctæ ecclesiæ minantur. Nec eo secius diploma daticum ecclesiæ Vatnsfiordensis his nostris literis (**) appensum stabilimus & confirmamus, quod ut stricte, quam diu nostræ omniumque nostrorum successorum inspectioni subest, observetur, severe mandamus, nisi accessio fiat hundredæ æqualis, illa bonis ecclesiæ addatur, excepto tamen si ista in templi, villæ, vel aliorum ad illud ejusve cinelia interius vel exterius pertinentium reparationem erogetur. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis in Vatnsfiordo, duodecimo kalendas Septembris, anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

- (c) *Id est:* Hæc jura maris ejectamentorum ad templum Vatnsfiordense pertinent: Dimidium ejectamentorum in ipso prædii fundo; Pars sexta ejectamentorum in Rekavika intra Latras; Omnia ejectamenta in tractu apud Hveftam; In Flíoto pars dimidia, prætereaque pars quinta, semissis balænarum; Duæ trientes integræ in Kagadarvika, Griðtleito & Sandvika, sed omnes de gramine & fæno in Kiaransvika usus fructus;

In

(**) Vid. mox infra.

hælaruik allann hualreka. oc oll giedi onnur. Súlraftapa j hofn. fimt-
ung oc settung i hualreka i bardsuik hinum ejstra meghin. fiordungh i
hualreka medur aagoda. enn attungur fyrer nordann i Sæbolsreka. i
Reykiarfirdi fiordungr i hualreka. i fighluuik toltfunghi minna. enn þrid-
junghur i hualreka. enn þridiung i uidreka. kirkian i vatzfirdi aa flora-
tighi vetta. i huerium hual er kemur aa almenningar. enn eyn ef minna
kemür. i bolungharuik toltfunghür hualreka. medur aagoda. þagath skal
huerr madur bufaktur. ok fa er af landi hefuer ala lamb. ok abyrgiazt
edur giefu ella i mille ifafiardarbots. og kleifua. i feydis fyrdi. þangat
skal gefua aa ór ædey. huert uaar attfedming torfs. skal giefu huert
fumar gilldan. or Unadzdal ok fa eyke til ad færa til fiöfuar. þa er fottur.
fkogarr hogg a tiarnanefe fua fem uill. fkogar hogg i ifafiardarbotne.
fua fem uill oc gielldfiarhagar þar ollo fe. florunytiaf allar fra geruidals
aa oc til megen aar i ifafiardarbotne. faadiord i Reykianefe fem uill. oc
þaranytiaf. torffkurdur i haalshüfaland fem uill. þriär uættar fifka fkarpa-
ra. huer miffere i fkalauik. fex Rüta hofn. i. Rutey til brundtidar: fker
ad

In Hloduvika fex octogepondia de quolibet octogepondiorum centenario; In Hælar-
vika omnes balænx eješitix & omnia alia emolumenta; In Sulnaftapo in Höfna;
qvincunx & sextans balænarum eješitiarum; Qvadrans balænarum ad latus Bards-
vikæ orientale eješitiarum, una cum reliquis emolumentis, fed pars tantum octava
ad latus feptentrionale; Qvadrans balænarum ad litora Sæbolensia in Reykiarfiorde
eješitiarum; In Sigluvika demta uncia, triens balænarum eješitiarum, fed ligno-
rum integra triens. Templum Vatnsfiordensæ qvådraginta octogepondia cujusvis
balænx in oras communes eješitæ poffidet, qvæ fi tanta non fit, unicum faltem octo-
gepondium poffidet; In Bolungarvika unciam balænarum eješitiarum, cum cæteris
emolumentis; In ejus (templi Vatnsfiordensis) gratiam qvilibet paterfamilias, &
qvi fundum qvendam incolit, inter intimam finus Ifafiordi partem & Kleifas in
Seidisfiordo agnum alere, damnumqve, fi qvod acciderit, præftare, vel etiam (agnum
faginaturn) expendere tenetur. De Ædeya qvovis vere ovix illi expendenda eft.
Oðo orgyæ (cubicæ) turfæ foßilis de Unadzdalo qvavis æftate illi perfolvuntor,
fimulqve jumenta, qvibus ad litus devehantur, fubminiftrantor, qvancocunqve re-
qvifitæ fuerint. Jus ligna cædendi in Tiarnarnefo quantum libuerit; Jus ligna ad
intimam finus Ifafiordi partem, quantum libuerit, cædendi, & jus omnis generis pe-
cora non lactaria ibidem pascendi; Omnia emolumenta littoris inde ab amhe Geira-
dalſaa, ufqve ad amnem primarium in intimam finus Ifafiordi partem delabentem;
Fundi ad fementem faciendum in Reykianefo, quantum libuerit, fimul cum alga in
ufus vertenda; Jus turfam effodiendi in fundo Halshufienfi, quantum libuerit; Tria
octogepondia piſcium arefactorum qvotannis de Skalavika; Jus fex arietes in Ruteya
ufqve

ad ollum nytium. reki under eyarhömrum. heimel selueidi i fkerfundi. kolgierd i iokuls kieldü fköghi. fkojarhögg í fkeidarmüla sem uill: stod Roffahagi i berfadal laxueidur hit þridia huert sumár i laughardals aa.

Littr. D.

(d) Ollum góðum maunnum þeim sem þetta bref síá edr heyra fendir Snorri prestfr Þorleifsfr Officialis í Skálholtti qvediu guds ok sína. Saker þess at Einar Eireksfr kærði fyrir mer at þeir fedgar í Ögri Þórdr ok Sigurdr. hefði ei. viliat ala lamb. kirkiunni í Vazfirði. á sínum búgárdum. Enn so læter máldaghi kirkiunnar í Vazfirði. at *huerr búfastr madr ok sá er af landi þesuer millum Isafiardarár. ok Kleifua í Seydisfirði. skal ala lamb Vazfiardarkirkíu eda gefua ella* Þuí segher ek med fullum órskurdi. alla þá menn. sem búu. millum fyrrfagdra takmarka fkyllđu at ala lamb nefndri kirkíu í Vazfirði edr gefua ella. ok so þá alla sem nockut hafua af landi. jamuel þá fedga Þórdr kall. ok Sigurdr af Öghri. ok oðrum sínum útiörðum þeim sem þeir hafua búnat á. sem adra menn í greindum takmorkum. Ok til fanninda setta ek officialatus innfighli fyrir

---

usque ad tempus admissionis, pascendi, (simulque) omnes de scopulis usus; Ejectamenta maris ad rupes insulæ; Jus phocas iusto titulo in freto Skersfund capiendi; Jus carbones in sylva Jokulskelldensi adurendi; Jus ligna in Skeidarmulo, quantum libnerit, cædendi; Pascua eqvaria in Berfadalo; Jus salmones tertio quovis anno in amne Langardalsa capiendi.

(d) *Id est:* Omnibus viris bonis has literas visuris vel auditoris, Snorrius sacerdos filius Thorleifi, Officialis Skálholstens, suam & Dei salutem mittit. Cum Einar filius Erii coram me conqvestus sit, quod pater & filius (incola) in Ögur, Thordus & Sigurdus in eorum villis templo Vatnsfiordensi agnum alere recusaverint, rationarium autem templi Vatnsfiordensis ita habeat; *In templi Vatnsfiordensis gratiam quilibet paterfamilias, & qui fundum quendam incolit, inter intimam sinus Isafirdi partem & Kleifus in Seidisfiordo, agnum alere, vel etiam expendere, tenetur*, hinc plena sententia edico, omnes intra prædictos terminos villicantes, ut & omnes fundi quoddam inhabitantes, tam patrem simul ac filium Thordum illum senem & Sigurdum, de Ögur & aliis illorum villis minoris nominis, in quibus villicationem habent, quam alios intra dictos limites habitantes, in templi nominati Vatnsfiordensis gratiam agnum alere, vel etiam expendere debere. In quorum testimonium sigillum officialatus

fyrir þetta bref er gert var í Reykiahóliti. pridie kalendas septembris Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto.

CAP. VIII.

De Oddgeiro Thorsteini.

§. I.

Oddgeirus Thorsteini, natione, ut videtur, Norvegus (a), Skalholtensem cathedram anno 1366 calcare cœpit; Eodemque anno Ivarus Holm litteras a Pontifice Romano adferens, quibus ipsi ad colligendum Denarium Petri potestas concedebatur, Islandiam intravit. Hunc in officii administratione non incuriosum aut frigidum fuisse, paucula quæ exstant ejus acta satis probant. Nam anno 1368, Quartam occidentalem visitavit, eodemque anno festo Botolphi testimonium edi fecit a Snorrio Klinger, Flofio Jonæ, & Thorlako Narfii, sacerdotibus, de hospitio Episcopi ad templa minora diœceseos Skalholtensis, tempore Episcoporum Jonæ Halthori, Jonæ Sigurdi, & Gyrderi. Anno 1370. 4 Id. Junii templum Hvalsnesense inauguravit, quod in Qvarta australi situm est, eodemque, Quartam occidentalem iterum permeavit. Anno 1371. templum Lœkenfense in Provincia Fliotshlid constituit. Anno 1375. quo tractum occidentalem visitavit, constitutionem fecit de decimis de prædiis, in quibus sacella exstructa sunt, expendendis (b), & Olao Thorlaci filio, pensionem ex Præbenda Hytdalensi, pauperi cuidam solvendam, adjudicavit, codicillosque de templi Krisevikenfis possessionibus & redditibus confici curavit. Anno 1376 literas consecrationis templi Vallanesensis subsignavit, legavit etiam templo Kalfafellenfi unam vaccam & fex

officialatus his literis apposui, scriptis Reykiahóliti, pridie Kalendas Septembris, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto.

- (a) Idem ille, ut videtur, Canonicus Bergenfis, qui loco Capituli Bergenfis synodo nationali Nidrosienfi 1351 interfuit. Vid. supra Per. 3. Sect. 1. cap. 9. Litr. O. pag. 536.
 (b) Vid. infra ad finem Capituli Litr. A.

& sex agnas. Anno 1376, cum Nicolaus Thorsteini filius Presbyter ipso Divi Petri festo in templo Holtensi a sicariis occisus fuisset, Oddgeirus illico advolans, templum denuo purgavit, simulque de peculio quodam templi Vatnsfiordensis, litteras decretales edidit (a). Anno 1378 tractum occidentalem denuo visitans, templum Eyrense, in tractu Arnarfjord 19 Cal. Septembr. consecravimus, & rationarium templi Hagensis conscripsit (b): anno 1379 templum Eingeyense, 4 Id. Maji, & mox postridie Laugarnefense consecravimus.

§. 2.

Cum itaque occidentalem Quartam quinquies visitaverit, documento est, eum reliquas etiam invisisse (c). Interim tamen non semper intra dioecesin hæsit; Nam anno 1371 in Norvegiam, per integrum biennium abfuturus, prima vice transiit; iterumque anno 1379. Sed anno 1381 in festo Assumptionis B. Virginis, seu 18 Cal. Septembr. in Islandiam, ut videtur, reversurus, a navis operculo seu foris ad imam usque carinam præceps datus, cervicem fregit. In templo Salvatoris quod Bergen est, cum annis 15 Skalholtensium Præsul fuisset, sepultus.

§. 3.

Ab ipsius discessu ad successoris adventum negotia dioeceseos Paulus Presbyter administravit; quo tempore memorabile quidquam accidisse aut gestum fuisse non legitur, præter inquietudines, quas Vigfusius quidam Flofii filius suscitasse fertur, & testamentum Einari filii Erici, qui templis munificum se præbuit (d).

Q²

Litr.

(a) Vid. ibid. Litr. B. C.

(b) Vid. ibid. Litr. E.

(c) Exstat in Codice pergameno Bibliothecæ Magnæanæ No. 175. Quarto fragmentum Statuti, cui nullus certus annus adscriptus est, a nobis ad finem hujus Capituli Lit. D. subnectendum, quod, præter cætera, vigilantiam nostri loquitur.

(d) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. F.

Litr. A.

(a) **O**llum góðum mönnum sem þetta bref síá edr heyra heilsum ver Ottgeir med guds náð Biskup i Skálholtti med guds qvediu ok vorri. af því Ormur bónde Snorraðon kærde fyrer ofs sem ver vorum i vorre visitacione næst at Skarde. at um nockr ár hefði ei lokizt tíund af Svíney til Skards kirkiu ok hefer feingit offur presturinn ok ei bóndinn fyrer prestfæde. Svo ok ei síðr at bændr þar i fókinnne vilia ei med skylldu taka rúmhelga daga saung til bænhusa, epter því sem vort skipunar bref svo þar sem annarstadar um allt biskups dæmit stendr. ok iasfvel þar sem bænhus eru niðrfallin, vilia þeir sem ábúa hvörke lúka prefti offur ne fyrer kostnad. því giörum ver þá skipun á um fyrðagdar greiner at tíund lúkizt af Svíney til Skards kirkiu árliga hedan af svo sem hennar máldage vottar ok se á þeim löglic heimta er á iördu byr hverr sem land á. en slíka skipan görum ver á, um allar iarder adrar þar sem i Skards þingum ero, æfinliga. at þángat lúkizt aull kirkiu tíund svo sem kirkiunnar máldage vottar þeim iörðum undanteknum sem annat tveggia ero klauftra edr kirkna eigner, þar giörum ver öngva sierliga skipan á at sinne. Under samre grein skipum ver at bændur take med skylldu rúmhelga

(a) *Id est:* Omnibus bonis viris has literas visuris vel audituris, nos Ottgeirus Dei gratia Episcopus Skaltholtenfis, salutem Dei & nostram mittimus. Cum Ormus Colonus filius Snorrii coram nobis, in visitatione nostra Skardi pridem versantibus, conqvestus sit, decimas de Svíneya per aliquot retro annos templo Skardenfi solutas non fuisse; & quamvis sacerdos munus oblationis acceperit, Colonus tamen pensionem pro sacerdote alendo non recepisse; Nec minus patresfamilias parochiales sacra in facellis diebus profectis ex (*) statuto nostro, tam hic quam alibi per totam diæcesin observando, celebranda acceptare nolle; Quid? quod, incolas prædiorum, ubi facella diruta sunt, nec sacerdoti oblationem dare, nec impensas rependere velle. Hinc constitutionem de prædictis articulis sancimus, ut decimæ de Svíneya, templo Skardenfi, prout ejus liber datus fert, quotannis exhinc solvantur, quarum iuste postulare incolam fundi licet quisquis demum fundi possessor fuerit. Sed de omnibus aliis prædiis intra paræciam Skardenfiensis sitis, talem constitutionem in perpetuum observandam edimus, ut templo integræ decimæ illi cessuræ ex præscripto libri datici ejusdem templi solvantur, exceptis tamen prædiis, quæ vel a cænobiis vel templis possidentur, de quibus nullam specialem decisionem hac vice statuimus. Similiter & præcipimus, ut patresfamilias diebus pro

(*) *Hinc patet Statutum infra sub Litr. D. adferendum, anno 1375 recentius non esse.*

rúmhelga daga faung þar sem prestur má ei löghelga daga fýngia at bænhúsum svo sem er í úteyrum er ei má iafnan framkoma er menn villdu edr þar sem prestur hefur fleire kirkiur til faungs enn eina. en þar sem eigi er bænhúsum uppehaldit. segium ver þá skylduga er á búa iördunum lúka söknapreste fullt offur svo framt sem hann feger á heimiles kirkiunne iafnmargar messur sem bænhúse til heyra. appá þess kostnad at lýngu oc ordum lutum sem á bænhús iördu býr. ok þó at þeir vili ei sem skyldunne eiga at svara þessar messur at sækia ok kostnad fyrer hafa. þá er prestur býdr sig til at segia. segium ver prestinum iafnfullt offur sem han hefdi sagt ádrgreindar messur. ok heimiliskirkiu bónda fullan kostnad fyrer prests fæde svo mikit sem því svarar ok vane er til góðra manna í millum. En þeir sem iarder eiga þar sem bænhús ero nidrfallin se til skyldader af kirkiunnar umbods mönnum aptur at giöra innan ánefnds tíma. finnez ok nockurer þeir er ei villia þessur vorar skipaner giöra. biódum ver skylduliga prófostum vorum at þeir fare fram í móte þeim med maklegre stríðu epter heilágrar kirkiu lögum. En sáker þess at þat er ei heyrilegt at þar skere nockur sem hann sár ecki til. vilium ver at prestarner sege at heimilis kirkiunne átta messur fyrer hvert bænhús þar sem nidr er fallit ok fæe siálfer vax til þó at þeir vili

Q 3

vili

profestis sacra in sacellis celebranda acceptare jure teneantur, ubi sacerdotes diebus festis illa celebrare nequeunt, exempli causa in insulis procul dissitis, quo non semper pro lubitu iter fieri potest, vel ubi sacerdos in pluribus templis sacris operari debet. Ubicunque vero sacella integra non conservantur, incolis prædiorum curioni plenam oblationem solvendam debere edicimus, si modo ille in templo suo domestico, tot missas, quot in sacello dici debuerant, incolæ prædii, in quo sacellum situm est, tam quoad candelas, quam reliqua, sumtibus, dixerit, quamvis & illi qui expensas subministrare tenentur, nec missæ interesse, nec sumtus suppeditare, voluerint; si modo sacerdos missam se dicturum profiteatur, æquale sacerdoti jus ad oblationem requirendam & Colono, fundum templi incolenti, redemptionem victus sacerdotis pro rata & consuetudine inter bonos recepta integram addicimus, ac si sacerdos dictas missas dixisset. Villarum autem, in quibus sacella diruta sunt, possessores, ad illa intra certum tempus reedificanda a procuratoribus ecclesiæ adiguntur. Qvod si qui hæc nostra statuta negligere præsumserint, Præpositos nostros, ut merito rigore secundum sanctæ ecclesiæ leges iis obviari erant, stricte jubemus. Cum vero absolum sit, ut quis metat ubi non seminavit, volumus, ut sacerdotes in templo domestico octo missas pro quocunque sacello diruto dicant, & quamvis incola prædii in quo sacellum situm erat, nec missam frequentare, nec sumtus subministrare velit, ipsi

vili ei sem á bænhus iördu búa tilfækia edr sinn kost tilleggia, ok odlezt prestarnar svo fullt offur epter því sem bænhus skyldinne svarar. Ok til fanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref skrifat at Skarde septem idus Augusti anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo quinto.

Litr. B.

(b) Þeim góðum mönnum sem þetta bref seá edr heyra sender bróðer Jón med gudz miskunn ábóti í Videy qvediu guds ok sína. Sak- er þess at minn virdulighr herra, herra Othgeirr med guds náð biskup í Skálholtti skipadi mer umbod yfuir ollum heilagrar kirkiu málefnum þeim sem ei eru serligha próföftum skiput í Vestfirðingafíordungi meðan ek færi í hans erendum til Vestfiarda framm ok aptr. en Einarr bóndi Eireksfön kíerdi fyrer mer at honum þickir kirkian í Vatzfirde uanhalldin af hvalfskiptum þeim sem gior hafa verit á huolum þeim er komit hafua á almenningar nú í vár ok fyrri. medr þí at bændr þeir sem fyrstir koma til huals taka fyrst sinn lut af óskiptu suo mikinn ok þar af hualnum sem þeim líkar. en setia kirkiuna í sídarzsta skipti þuert í móti þí sem logh váttu okj medr þí at suo er látandi kirkiu máldaghi í Vatzfirði at hún

---

ipsi (sacerdotes) ceram suppeditanto, & integram oblationem pro rata sacelli accipiendo. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his litteris appendimus, scriptis Skardi septimo idus Augusti, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quinto.

(b) *Id est:* Bonis viris has literas visuris vel auditoris, Frater Jonas Dei gratia Abbas Videyensis salutem Dei & suam mittit. Cum Venerabilis meus Dominus, Dominus Othgeirus, Dei gratia Episcopus Skálholtensis, omnes sanctæ ecclesiæ causas, quæ Præpositis per provinciam Vestfiordensem non sunt specialiter commissæ, mihi, dum ejus vice dictam provinciam eundo & retroeundo peragrarẽ, decidendas demandaverit, sed Einar Bondo filius Erii coram me conqvestus fuerit, templum Vatnsfiordense, sua ex sententia, divisione balænarum in litora universitatis hoc vere & antea ejestiarum, defraudatum fuisse, cum coloni, qui balenam primi deprehendunt, tantum sibi de balæna nondum divisa, & de quacunqve ejus parte, quantum, & unde illis placet, sumant, templo autem partem ultimam contra præscriptum legis relinqvant. Cum autem diploma daticum templi Vatnsfiordensis testetur, ad illud pertinere quadraginta

hún á fiórátighi vetta í huerium hual þeim sem kemr á almenningar. en ein samt ef minna er. þá seghir ek í míns herra biskupsins umbode með lagha vrfkurdi. at kirkian í Vatzfirði á fyrst af ollum óskiptum hual þeim sem á almenningar komit hefuir edr koma kann hedan af fiórátighi vetta í sinn lut óskerðan. ok eingi má retligha nockurn part fyrri fer eigna edr undanskjóta rettu jafnadar skipti en vitath er at kirkian hefuir adr sinn lut fullan. vtan huerr sem odru uiff gerer vili svara slíku sem heilagrar kirkiu logh seghia þeim á hendr er kirknanna gódzs grípa edr aflogligha vndir sík dragha. Ok til fannenda setta ek mitt innsigli fyrer þetta bref skrifuat í Vatzfirði in profesto sancti Basilii anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

Litr. C.

(c) **A**llum góðum maunnum þeim sem þetta bref seá edr hæyra heilsum wer Othgeirr með guds náð biskup í Skálholte með guds qvediu ok varre. Af þí at wer höfum glöggligha skyniat ok yfuerseed máldagha kirkiunnar í Vatzfirde infighladan með herra Thorarins Skálholtz biskups góðrar minninghar várs forverara innsighle. sua váttanda at kirkia

---

ginta octogepondia (120 libras) de quacunque balæna quam in litora universitatis ejici contigerit, sed unum tamen (*ad minimum*) si minor fuerit; Ego igitur, Domini mei Episcopi vice, sententia judiciali edico, templum Vatnsfiordense primum de balæna in litora communitatis ejecta, vel abhinc ejicienda, & nondum divisa, partem suam integram, octogepondia quadraginta, habere debere, nec ulli partem quandam sibi appropriare, vel justæ divisioni subducere jure licitum esse, prius quam compertum fuerit, templum integram suam sortem accepisse, nisi quicunque secus fecerit, tantum luere malit, quantum Leges sanctæ ecclesiæ raptoribus & defraudatoribus bonorum ecclesiarum minantur. In quorum testimonium ego meum sigillum his literis appendi, scriptis Vatnsfiordi, in profesto Sancti Basilii, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

(c) *Id est*: Omnibus viris bonis has literas visuris vel auditoris, nos Othgeirus Dei gratia Episcopus Skalholtensis salutem Dei & nostram mittimus. Cum diploma daticum (*) templi Vatnsfiordensis, sigillo Domini Thorarini bonæ memoriæ Episcopi Skalholtensis prædecessoris nostri obsignatum accurate perspexerimus & observaverimus, quod templum

(*) Vide supra pag 119.

kirkia í Vatzfirde á fiórátighe vetta af öllum huðlum þeim sem koma á almenninghar enn ein ef minna kemr. ok sáker þefs at ofs sýnizt ei annat rett ne skynsamlicht enn kirkian í Vatzfirde eighi fyrst sín part vskerðan at hafua at öllu öðru úskiptu meðr þí at ei má vita fyrer víst huart meira er enn hennar lutr er afreiddr. Þí stadfestum wer ok styrkium med þessu váru brefui þat sama herra Jóns ábótabref sem hann hefuer í váru serlighu umbøðe wtgefsuit ok her er þessu varu brefui med bunndit. biððannde skylldulegha at þat se vbrigdiligha halldit ok ein-kannliga sakir þefs at eptir gamalla manna sluttninghe hefuer sua at fornu skipt verit. Ok til sannenda her um settum wer várt insighle fyrer þetta bref skrifuat í Vatzfirde terciio idus Julii anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

Litr. D.

- (d) Vær Oddgeir &c. af því at vín hefer ecki &c. því er þath vor skip-an med góðra manna ráði, ath hver sóknarprest, sá sem hefer tvær sóknarkirkjur at halda sýngi sinn sunnudag ath hverri, ok loghelga daga, þá sem ber sunnudaga í millum, sýngi til útkirkna þeirra sem liggja í hvorum tveggjum þíngunum at iasnadi epter tiltöldu, utan stærstu

---

templum Vatnsfiordense quadraginta octogepondia omnium balenarum quas in littora communia ejici contigerit, si vero minor ejedā fuerit, unum octogepondium possidere, testatur, cumque nobis aliud justum & rationabile non videatur, quam ut templum Vatnsfiordense suam partem integram de tota balæna nondum divisā fortia-tur, cum nec certo constare possit num balæna major sit, prius quam demta templi parte, quare his nostris literis eisdem Domini Jonæ Abbatis literas (**), quas spe-ciali nostro mandato conscripsit, & his nostris literis appensæ sunt, approbamus & confirmamus, stricte jubentes, ut illæ inviolabiliter observentur, præprimis cum ex virorum ætate provectorum traditione divisio ita olim obtinuerit. In quorum testimo-nium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Vatnsfiordi tertio idus Julii, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

- (d) *Id est:* Nos Oddgeirus &c. Cum vini copia non &c. Hinc e bonorum virorum consilio præcipimus, ut quicunque curio cui duo templa parochialia curæ sunt, al-ternis diebus solis sacra in iis celebret, sed in templis minoribus, in utraque paro-chia

(**) *Vid. supra pag. 126.*

stærstu hátíðer þær sem í sextán daga halldi eru. Þá skulu þeir sýngia at sóknar kirkiu, enn þeir sem eina sóknarkirkiu hafa. sýngia hvern sunnudag at sóknarkirkjunne. en messodaga adra ok hátíðer sem fyrr greinir.

Litr. E.

(e) Þá er lidit var frá hingatburd vors Herra Jesu Christí 1358 ár Petursmessu ad vincula þá er virduligr Herra Oddgeir med gudz nád Biskup í Skálholtri vísiteradi um Vestfirðu ok var á Haga á Bardastrond. reiknadið sva fallinn kyrkiunnar máldagi í Haga. Inprimis hún á Haga hinn minna. Múlaland allt. hálf Holtt. ok slíkt í rekum ok skógum sem hún hefr at fornu haft. Skógr í Vatnsdal í ámótum &c. Kirkian í Haga á Bardaströnd á Sandeyar allar med hólum ok útskerium sem til hafa legid at fornu ok nýju ok svo heita: Heimey. Háey. Rif. Skarfey. Þóriseyar. Kidhólmar-tveir. Flatasker er liggr í Drápskerium sudr ok út frá Kidhólum. Duratindr. Raudsdalshólmar tveir. Ædarsker þridiung. Item eigr kyrkian í Haga á Bardaströnd allan skóg í Laugarhvammi í Mórudal frá Ölldugile ok fram at Hagagardi uppá háll oc ofan

at

chia fitis, iusto ordine pro rata diebus festis cum die solis non coincidentibus, sacris operetur, exceptis tamen festis maximæ observantiæ, quæ sanctitate sedecim festorum celebranda sunt, tum sacra in templo parochiali peraguntur. Qui vero unico templo parochiali præfunt, in illo quovis die solis, aliis vero diebus feriatis & festis ex prædicto, sacra celebranto.

(e) *Id est*: Annis a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1358 translapis, festo Petri ad vincula, cum Venerabilis Dominus Oddgeir, Dei gratia Episcopus Skalholtensis quartam occidentalem visitaret, tale erat templi Hagensis in Bardaströnda rationarium: Inprimis illud Hagium minorem possidet, totum fundum Mulsensem, Holtum dimidium, & tantum ejectamentorum maris & sylvarum, quantum olim habuit. Sylvam (scilicet) in Vatnsdalo ad confluvia &c. Templum Hagensæ in Bardaströnda omnes insulas Sandeyas cum minoribus insulis & scopulis maritimis, qui illis & nunc & olim subjacebant, possidet, en illorum nomina: Heimey, Háey, Rif, Skarfey, insulæ Thoriseyæ, binæ insulæ Kidholmi, Flatasker inter Drápskeros a libanoto Kidholmorum situs, Duratindus, duæ insulæ Raudsdalsholmi, triens Ædarskeri. Templum prætera Hagensæ in Bardaströnda totam sylvam Laugarhvammi in Mórudalo, inde ab Ölldugilo usque ad Hagagardum, jugum montis & amnem inter;

sylvam

at á. Skóg í Arnarþýlesdaltúngu Múlamegin frá Algile ok fram í Geitarmúla sem skógr vex uppá fiall ok ofan at á. Skógarpart í Trostransfirdi í Otrárdals kirkiufekni í Surtdal.

Litr. F.

(f) **I**n nomine Domini Amen. Gerum ver Skeggi Elldjárnsson, Helghi Einarsson Prestar. Þorvalldr Snartarson, Þorvarðr Gudmundarson, leikmenn kunnikt ath sub anno gratie MCCCCLXXXII í Vatzfirde fimta dagin nætta epter pháskaviku sam ver testamentum Einars bónda Eirikssonar godrar minningar med hanns secreto insigle ok síðan iferláfum sua uattanda ord efter ord sem her seger.

Ek Einarr Eiriksón gerir sua fellt testamentum sem her seger. kíofandi líkam mínum legst ad at kirkiu heilaghs Olafs í Vatzfirde. gefande þar til jord á Hálshúsum, ok í Wágum, Miphúsum, ok eyri hálfua í Mióuafirdi. ok þúllík hvalgiedi sem prófuaz at ek ok fader minni hafua átt í fljóte, ok her til kalek gyllðan er vegr tuær merkur, skal sá madr sem kirkiunnar góz hellðr láta gefua her fyrer árliga á minn ártíðardagh. fátækum mönnum hundrat í kofte ok láta segia fálumessu fyrir minni fát.

fylvam in Arnarþýlesdaltunga, inde ab Algilo, usque ad Geitarmulium, supremam montis fylvam inter & amnem; partem sylvæ in Trostransfiordo intra parœciam Otrardalensem in Surtdalo, possidet.

(f) *Id est:* In nomine Domini Amen. Nos Skeggíus filius Elldjarnis, Helgius filius Einaris, sacerdotes; Thorvalldus filius Snorti, Thorvardus filius Gudmundi, laici; notum facimus, nos sub anno gratiæ millesimo trecentesimo octogesimo secundo, Vatnsfiordi; die Jovis proximo post hebdomadam Paschatos, Einari Bondonis filii Eriici, bonæ memoriæ, testamentum cum ejus sigillo vidisse & perlegisse, ita verbotenus sonans, ac sequitur.

Ego Einarus filius Eriici tale testamentum scribo, ac sequitur: Corpori meo conditorium ad templum Sancti Olai in Vatnsfiordo eligo, cui fundos Halshus, Vagos, Midhusa, & dimidium Eyra in Miöufiördo, ut & tanta de balænis emolumenta, quanta patrem meum in Fljóte possedisse probari poterit, calicem insuper deauratum duas marcas pendentem, dono. Qui templi bona procurat, quotannis in mea anniverſaria inopibus victum hundredæ æquivalentem erogabit, & pro anima mea inferias

fál. Kirkiu Heilags Laurencii á Grund gefr ek. fimm hundraht. Hrafnagils kirkiu tvö hundrat. Til Munkaþverár tvö hundrut. Til Hólaftadar fimm hundrut. Til Reynisnes ftadar hundrat. Til Þingeyra tvö hundrut. Til Kirkiubæjar klauftrs þriú hundrut. Til Helgafellz hundrat. Til Gufudals kirkiu hundrat. Til Stadar kirkiu í Steingrímsfirði hundrat. Til Skálholtz kirkiu tíu hundrut. Arnefs kirkiu tvö hundrut. Adalvíkr kirkiu settúng í hvalreka í Hofn. Til Grunnavíkr kirkiu fjórdúng hvalreka í Hlöðuvík. Kirkiunne at Snjófjöllum þriú hundrut. Kirkiubóls kirkiu í Lángadal hundrat. Kirkiu í Augre hundrat. Kirkiu á Eyre í Skutilsfirði hundrat. Kirkiu á Hóle hundrat. Kirkiu á Stad í Súgandafirði hundrat. Kirkiu í Holte í Önundarfirði. tólftúng í reka í Siglúvik. land á Draungum ok tvá hlute í reka skal taka Biörn son minn til eignar. ok skal hann feda þar fyrir einn ölmöfu manna mer fkyllðan efnaliga ok á þuí góze odru fem ek hefer honum gefit. Presti þeim er mik lýngt til molldar gefr ek tvö hundrut. Prestum tál fálumeffna tíu hundrut. Skal fira Eindridi Kópe taka þar af tvö hundrat. Fátækum mönnum fimm hundrut í koste. ok fe gefit í fíó náttum frá andláti mínu. Fátækum frendum gefr ek tuttugu hundrud. Skal

R 2

Valgerdr

inferias dici curabit. Templo Sancti Laurentii in Grunda quinque hundredas lego; templo Hrafnagilensi duas hundredas; (monasterio in) Munkaþvera duas hundredas; cathedræ Holensi quinque hundredas; (monasterio) in Reynisnes hundredam; (monasterio) Thingeyrensi duas hundredas; monasterio Kirkiubænsi tres hundredas; (monasterio) Helgafellensi hundredam; templo Gufudalensi hundredam; templo Stadenfi in Steingrimsfiordo hundredam; templo Skálholtensi decem hundredas; templo Arnefseni duas hundredas; templo Adalvíkenfi sextantem balænarum in Höfnam ejectionum; templo Grunnavíkenfi quartam balænarum in Hlöðuvíkam ejectionum partem; templo Snæfjallensi tres hundredas; templo Kirkiubølenfi in Langadalo hundredam; templo Ögrenfi hundredam; templo Eyrenfi in Seidisiördo hundredam; templo Eyrenfi in Skutulsfiördo hundredam; templo Holensi hundredam; templo Stadenfi in Súgandafiördo hundredam; templo Holtenfi in Önundarfördo unciam ejectionum in Siglúvika, fundum Drangenssem, sed ejectionum bellum filius meus Biörn possidebit, eumque & alia bona, quæ illi dedi, ad sustentationem egeni unius cognatione me tangentis in perpetuum adhibeant. Sacerdoti, qui mihi iusta persolverit, duas hundredas lego; sacerdotibus ad inferias dicendum decem hundredas, quarum dux Domino Eindridio Kopio cedent; Pauperibus quinque hundredas edulium, quæ intra septiduum a meo obitu erogantor. Cognatis meis egenis viginti hundredas lego, quarum quinque Valgerdæ filiz Nicolai, sorori ejus Ceciliz tres, Ingigerdæ

duæ

Valgerdr Nicholasdóttir eiga þar af fimm hundrut. Cecilia systir hennar þrjú hundrut. Ingigerdr tvö hundrut. ef Brigith módir þeirra erbir mik eige ella take þeir er meirr þurba af mínum frendum. Ok til fannynnda her um settum ver fyrr sagder menn vór insigle firer þetta utskriptum er gior var sunnudaginn næsta post festum Sancti Ambrosii Confessoris í fogdum stað ok áre.

CAP. IX.

De Michaele.

§. I.

Michaël, natione Danus, qvi Romæ Pænitentiarum egerat, ibidem Episcopus Skalholtensium ordinatus, anno 1383, in Islandiam venit (a). Sed ipso in continentem una cum decem aliis scapha delato, navis cum reliquis & universo pondere in altum rejecta, inter Færejas & Hetlandiam periisse creditur, ut ex reliquiis seu rejectamentis ad utriusque provincie littora compulsis, colligi potuit. Eadem etiam tempestas quatuor alia navigia in Grönländiam propulit, quorum uno Biörnus Hierosolymipeta vehebatur, unde post biennium tandem reversa sunt.

§. 2.

Anno 1384 Michaël omnia mutare & miscere cepit, multosque melioris notæ Clericos ab officio removit, & anno sequenti in ordinaria per

duæ hundredæ, nisi Brigitha ejus mater in hæreditatem meam successerit, tum illis meorum consanguineorum cedunto, qvi magis indigebunt. In quorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra huic Transcripto apposuimus, factò Dominica proxima post festum Sancti Ambrosii Confessoris, dicto loco & anno.

- (a) *Annal. Breviores* adventum ejus anno 1383, ut & *TORFÆUS Hist. Norv. Tom. 4. pag. 51.* & *PONTOPPIDAN. in Annal. Eccles. Dipl. Tom. 2. pag. 228.* adscribunt, *Flateyenses* vero eum in annum 1385 rejiciunt.

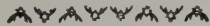
per Quadrantem orientalem visitatione, Thorgerdam Antistitam Kirkiubajensem honore privavit, substituta in ejus locum Haldora Runolfi filia, quæ & mox eandem poenam subire coacta est. Hinc anno 1388 in Comitibus Generalibus, multæ gravesque de eo querelæ, multaque indigna Episcopo vitia ipsi exprobrabantur, quæ ut audivit, relicto vicario, Ario Gunnlogi filio sacerdote Reykholtensi, peregre abiit. Sed Ario, anno 1389 ad plures congregato, nemineque negotia dioceseos curante, statutus & conditio Ecclesiæ valde tristis & turbata apparuit. Quidam enim sacri ordinis viri in exilium acti, quidam officio privati, quidam etiam morte absumpti fuerant: Nam his annis gravis provinciam morbus vexavit, magnamque incolarum partem abstulit, sed pecora & jumenta, ex nivium & frigoris insveta & continua magnitudine orta fames consumsit: Præterea inundationes ex pluviarum assiduitate, multos, in quibus Rafnum Nomophylacem cum familia & habitatione Launguhlid Horgdalensium absorberunt, adeo ut in nostram perniciem universa malorum Ilias conspirasse videretur.

§. 3.

Anno demum 1391, Thorsteinus Snorronis, qui cum Michaële abierat, in Dania ab ipso Abbas Helgafellensis ordinatus & Skalholtinæ dioceseos officialis constitutus, in patriam revertitur, qui, quantum in ipso fuit, parœciis a sacerdotibus vacantibus de idoneis Ministris prospicere conatus est, quos Petrus Holensium Præsul sacris initiavit. Eodem quo Thorsteinus rediit anno, Roma etiam, quam religionis ergo inviserant Haldorus Lopti, Thordus Runolfi sacerdotes, Biornus Einari & Thordus Sigmundi, reversi sunt. Nobilitavit etiam tempora Michaëlis Archiepiscopus Nidarosienfis, mittendo in Islandiam 1384 sacrificulum quendam Thorkillum Sæl, seu *felicem*, & Hallum Magni, qui pro ipso subsidium Pallii exorarent aut extorquerent. Quando vitæ aut episcopatu Michaël renuntiaverit, incertum est. Ipsum autem omnium Skalholtensis curiæ, cui septennium circiter præfuit, Episcoporum inutilissimum fuisse, certum est. (a).

(a) *Annales Breviores* statuunt Michaëlem cathedram resignasse anno 1390, sed num eodem anno etiam mundo valedixerit, incertum est.

CAP. X.

De Vilchino, seu Vilhelmo.

§. I.

Vilhelmus gente Danus, e Priore quodam Episcopus Skalholtensis factus, cathedram anno 1394 adscendit (a). Hic, ubi more majorum non minus frequens quam sumtuosum convivium Skalholti celebraverat (b), primaque vice, 18 Calend. Octobris, seu festo Exaltationis Sanctæ Crucis, sacra fecerat, sub autumnum, primam visitationem per tractum occidentalem instituit, alteram anno 1395, quotannisque inde eodem modo continuans, non tantum hominum mores correxit, & religionis usum exercitiumque inculcavit & confirmavit, sed etiam diœcesi a doctis viris evacuatæ, quosdam a Michaële extrufos restituit.

§. 2.

Codicem, qui ab ipso *Vilchinianus* vocatur, omnes omnium totius diœceseos templorum possessiones, ædificia, prædia, fundos, prata, sylvas, pascua, piscinas, littora oceani reſectamentorum exceptionibus apta, decimas, mercedes prædiorum, jumenta, agnas, vaccas, adhæc ornamenta, calices, patinas, vestes, libros, atque id genus alia; denique etiam ad candelas sacras aliasque annuas expensas rationes comprehendentem, primus confici curavit. Statutum etiam anno 1396 de bonorum templorum, ab eorum patronis, rationibus reddendis, & variis aliis

---

(a) Sunt, qui eum Romæ ordinatum fuisse, sunt &, qui a Vinaldo Norvegorum Archiepiscopo consecratum tradunt; sed parum refert utrum verius sit, & si lubet, conciliatio in promptu est; Nam si statuimus eum pro more seculi collationem seu confirmationem Episcopatus Romæ attulisse, sed ab Archiepiscopo ordinatum fuisse, res in vado est.

(b) Ad hoc convivium, integram septimanam duraturum, Petrum Holensem & totius Insulæ Maguates convocavit, tantaque fuisse Præfulis largitas & comitas dicitur, ut unumquemque vini & cerevisiæ nobilioris, quantum liberet, promere jufferit.

aliis fanxit (a), & alia etiam non silenda opera perfecit, ut reparationem templi Skalholtini, cujus anteriorem partem a fundamentis excitavit, quod deinde pretiosis vestibus & nave oneraria donavit. Arculam ex argento defœcato ad condendum Sancti Thorlaci caput fabricari fecit; Simulacro B. Virginis & Divi Olai templum ornavit; Antiqua prædecessorum nomina penitus dissolvit: Pretiosissimos etiam tapetes templo Kyrkiubajensi donavit, & anteqvam in Islandiam venit, turriculum monasterii cujusdam in Norvegia ædificasse fertur (b).

§. 3.

Anno 1402, atrox Islandiam pestilentia pervagari cœpit, qua multi mortales ita subite extincti sunt, ut quidam dicto citius perirent, puerique, adulti, & senes, indifferenter animam efflarent, tantusque fuit contagionis furor, ut sæpe ex 12 vel 15 qui unum mortuum sepultum ibant, vix duo aut tres domum incolumes redirent. Quod primo statim autumnno partem australem ad solitudinem redegit, ita ut sub initium novi anni, Skalholti, præter Præsulem & duos hæcos superstes nemo esset. Unde ad cæleste auxilium implorandum transitum est, Deoque de tribus Missis, cum precatiunculis & crebris luminibus, præterea jeuniis, Psalteriorum recitationibus & B. Virginis salutationibus, tandemque de 1280 Joachimicis in orationem scrinii seu sandapilæ Divi Gudmundi erogandis, votum nuncupatur. Quo factò, complures coram sacerdote peccata ante mortem confitendi facultatem nactos fuisse, creditum est.

§. 4.

Anno 1403, lues in occidentalem & orientalem Quadrantes non minus furiose grassabatur, omnesque Abbates, Canonicos, Clericos, Pri-
mates,

-
- (a) Vid. ad finem hujus capitis Litr. A. Cui sub Litr. B. subjungimus sententiam ab Olao filio Svarthöfdii sub hujus auspiciis anno 1399 latam de balænis templo Vatnsfjordenfi competentibus.
- (b) Vid. *Annal. Recent.* unde colligitur, eum, anteqvam cathedram Skalholtensem adscendit, fuisse Priorem Monasterii cujusdam in Norvegia, forte Nidarosientis.

mates, & utriusque sexus melioris notæ plurimos misere sustulit, tantaque in parœcia Kyrkebjajensi fuit mali labes, ut 1675 funera in rationem libitinæ venirent, in cœnobio autem Thyckvabajensi duo tantum moriachi cum uno servulo in vivis essent. Anno 1404 pestis hæc maxime quidem partem borealem vastavit, Skalholtum tamen non omnino reliquerat; nam hoc anno sedem episcopalem ita denuo vexavit, ut episcopus cum binis tantum sacerdotibus superesset; sed in universa diœcesi vix 50 residui presbyteri numerarentur.

§. 5.

Hanc humani generis insolitam cladem, tanta pecudum strages subsequuta est, ut vix decima pars relicta putaretur. Cujus mali causâ, frigoris vis & nivium altitudo fuere, quæ anno 1405 inciderunt. Hæc autem omnia Islandiam ita afflixerunt, ut nunquam posthac pristinum splendorem aut vires recuperare potuerit. Non enim tantum integri Tractus & Parœciæ ad perpetuam solitudinem redactæ sunt, sed etiam studia & artes liberales, ut & opera & exercitia quædam summe necessaria nunquam posthac instaurata, ut agricultura salisque fabrica & id genus alia, obsoleverunt.

§. 6.

Vilchinus vero tot tantisque pressus malis, non tamen animum despondit, sed pro virili obviam eundo, rem ecclesiasticam erexit & sustentavit. Quem in finem Vermundum Abbatem Helgafellensem & Biarnum Videyensem consecravit. Totius Skalholtinæ diœceseos tres in proximum triennium constituit officiales; Vermundum Abbatem occidentis usque ad amnem Botnsa, Oddum Jonæ quartæ australis, usque ad Lomagnups sand, cui etiam rei œconomicæ ad sedem episcopalem pertinentis dispensationem concedidit; sed Thorarinum Andreæ orienti præposuit. Quo facto, in Norvegiam enavigavit, ubi insequente hyeme, cum diœceseos Skalholtinæ moderatorem non sine laude, per 12 annos egisset, vitam cum morte commutavit. Exequias ipsi fecit Bergis, Biörnus Einari Hierosolymipeta sat splendidas, viro, nisi superis aliter

aliter placuisset, longiore vita digno; Nam omnium alienigenarum qui Skalholtinam dioecesin rexerunt, utilissimus & vigilantissimus fuisse videtur.

Litr. A.

(a) Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto, tueim náttum firer petrsmessö í Skálhollte in synodo vóru þessi bod sett af virduligum herra Vilkin meðr guds nád biskup í Skálhollte oc í samþykt tekin af öllum lærðum mönnum. Inprimis at þær constituciones er giort hafua góðrar áminningar Skálhollts biskupar. Magnús. Arne Þór-lákston. oc Jón Sigurðarson fýnaz ofs skynsamligar oc vel halldandi. Serliga at prestar láti í brottu sínar opinberar barnamöður oc frillur af fíno heimile oc þingum innan háls mánadar næsta. Item at prestar uande alla lute sem reinligaz til gudz þíonofu. vín oc bakstr oc adra lute. oc geymi heilaga krísmu oc evcaríftiam í hreinligri hirdzlu læftri. oc halldi hrein corporalia meffoklædi oc sacrarium, handklædi, lesi dags-tíder heima forfallalaust í kirkju dagliga. en fýngi helga dagha oc hátíðis allar tíder. oc halldi hver prestur sinne víft tólf mánudi forfallalaust. Item at aller prestar predike alla þá daga sem í sextán daga halldi ero.

oc

---

(1) *Id est:* Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto, duabus noctibus ante festum Petri, Skalholti in synodo, hæc mandata a reverendo domino Vilkinio dei gratia episcopo Skalholtino lata, & ab omnibus clericis approbata, erant. Inprimis quod illæ constitutiones, quas bonæ memoriæ episcopi Skalholtini, Magnus, Arnas Thorlaci filius, & Jonas Sigurdi filius tulere, nobis videntur sapientes & probe observandæ, imprimis quod sacerdotes dimittant de suo domicilio & parochia mulieres, de quibus liberos susceperunt, & concubinas, intra dimidium mensis. Item ut sacerdotes omnes res ad dei cultum (pertinentes), vinum & panem, aliasque res, sollicite tractent, & sanctum chrisma & evcharistiam in mundo resecrato (que) reposito-rio conservent, mundaque servent corporalia, vestes sacras, & sacrarium, ac tersorium. Diurna sacra in templo quotidie legant, dum nulla prohibent impedimenta, sacris vero diebus & festis omnia sacra celebrant, nec suum domicilium ullus sacerdos quolibet duodecim mensium spatio, sine urgente necessitate migrato. Item ut omnes sacerdotes omnibus illis diebus concionentur, qui sanctitate sedecim dierum observandi sunt, & in priori parte jejunii Adventus atque jejunio quadragesimali & circa festum paschatos.

oc í öndverðri jólaföstu. oc lángeföstu. oc í móti páskum. Heyri inn-
 virduliga skriptanál oc gódfúfliga. oc kenni finum söknaðinnömmum hverfo
 þeim berr at skriptaz innvirduliga með allri gódfýfi oc fannri einord
 með vidrkomningu hiartans oc fullum huga til við at skiliáz fyndirnar.
 fegi til vikuhalldz hvern funnodag fva hátt oc skilit. at tíða söknaðmenn
 heyre. Leggi preftar af alla laufúng oc leikaraskap bæði í klæðabún-
 adi oc vapnaburdi. Taki preftar saman róma skatt oc geyme trúligha.
 oc afhendi prófastinum allan óskerðan. oc umskipte hann ecki oc fordiz
 fva þá þíno er páfui leggr þar meðr. Item at aller preftar þeir sem tuær
 söknaðkirkjur hafua fýngi rúmhelga daga at útkirkium oc bönhúsum.
 Item at aller preftar oc böndr þeir sem söknaðkirkjur hallda taki með bif-
 kupstíundum oc afhendi fva prófastinum eðr þeim hann tilfkipar.
 halldi kirkjur oc bönhús fæmiligha oc vel geymd fvo at eigi megi fenadr
 innkomaz. gjörizt upp kirkjur oc bönhús innan tólf mánada. ella lúki
 þriár merkr firer hálfkirkju. en tólf aua firer bönhús. Item at böndr
 þeir sem kirkjur hallda fe skylliduger at gjöra reikning próföfum af öllum
 eignum þeim er þeirra kirkjur eiga. tíundum oc öllum öðrum þeirra eign-
 um oc afhendi tíunder kirknanna þá er þeir meðskiliáz oc fýni eigi
 síðr allt kirkjunnar gódz þá er þeir skiliáz með iörð. Sva ei síðr þeir
 fem

---

paschatos. Diligenter & benevole confessiones audiunto, & suos parochianos, quo-
 modo exquisite cum omni animi bonitate & vera sinceritate resipiscentia cordis &
 pleno proposito a peccatis desistendi confiteri oporteat, docento, & die quolibet solis
 observationem hebdomadis tam alte & distincte, ut parochiani intelligant, proclamanto.
 Sacerdotes omnem levitatem & futilitatem tum in vestitu, tum portatione armorum de-
 ponunto, sacerdotes quoque denarium Petri colligunto & fideliter custodiunto, &
 proposito integrum tradunto, nec eum commutanto, atque ita poenam quam minatus
 est Papa evitanto. Item omnes sacerdotes qui duo habent templa parochialia, diebus
 profestis in templis, juxta quæ non habitant, & sacellis, sacra peragunto. Item omnes
 sacerdotes & coloni, qui templa parochialia (administranda) tenent, decimas episco-
 pales colligunto, & proposito dein, vel alteri, quem in suum locum constituit (propo-
 situs), tradunto. Templa & sacella decenter & bene conservari curanto, ne pecora
 illa introgredi possint. Templa & sacella intra duodecim menses exstruuntur, alias
 tres marcae pro templo annexo, duodecim vero ora pro sacellis erogantur. Item co-
 loni qui templa administrant, proposito omnium honorum, quæ eorum templa possi-
 dent, ad decimarum & omnium reliquarum illorum possessionum rationes reddendas
 obligati sint, tradantque decimas templorum, cum illorum (administratione) decedant,
 & nihilominus monstrent omnia templi bona cum prædium deserunt. Nec minus
 qui

sem útkirkiur hallda leggi efter kirkjutiunder. oc se sýnt kirkiunnar um-
bodsmanne edr þeim sem hann tilskipar. Item at fríer launfesting setiz
þvílík skript sem fríer opinberan hórdóm. Item at opinberum fríllu-
lífsuismönnum gefuiz ei guds líkami utan þeir skiliz við oc böti yfer.
Item at þeir menn sem hlaupaz prófastdóma í millum. stefnizt afr af þeim
profasti. í hvers umbodi þeir brutu. oc retti fá yfuer þeim.

Litr. B.

(b) Ollum monnum þeim sem þetta bref sea edr heyra sender síra Oli
Suarthofdason officialis heilagrar skálholz kirkju (qvediu guds
oc sína. kunnigt giorandi) ath sub anno gracie millesimo trecentesimo
nonagesimo (*male cx*) nono i vazfirde næsta dagh epter nativitatem beati
(beate) virginis kom aa stefnu fyrir mik biornn einarsson af einne alfu
ok kiærði til Illhuga gudmundz sonar ok marteins peturssonar ath þeir
hefde ath ser tekith hual kirkiunar i vazfirde sem rekith hafdi aa almenn-
ingha en æfinligh eign er kirkiunar i uazfirde fíorer tiger vætta af ollum
haulum (*rectius* huaulum) sem rekur aa almennigha ein ef minne kemr
kiærði biorn ath einghi lagha skiípte hefde aa geingit sagdann hual ok
þeir ólagum brott fært ok eingi aa hanns vegna edr kirkiunar til lagha
S 2 skipptis

---

qui templa annexa tenent relinqvant templi decimas, monstrenturqve vel templi cura-
tori, vel ei qvem ille (sui loco) constituit. Item pro sponsaliis clandestinis talis con-
stituatur pœna condigna, qvalis pro manifesto adulterio. Item notoriis concubinis
corpus dei non dator, nisi (concubinatum) relinqvant atqve expient. Item homines,
ex unus prapositi ditione in alterius vagantes, ab eo praposito, in cuius ditione
peccatum commiserunt, citentur, illeqve de iis sententiam dicat.

(b) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris, Dominus Olaus filius Syarthöfði offi-
cialis sanctæ ecclesiæ Skalholltenfis, Dei & suam salutem mittit, notum faciens, qvod
sub anno gratiæ millesimo trecentesimo nonagesimo nono, Vatnsfiordi, postriedie
nativitatem beatæ Virginis, coram me comparuit Biörn filius Einaris ex una parte,
qui Illugium filium Gudmundi, & Martinum filium Petri insinulavit, qvod balenam
templi Vatnsfiordenfis in littora universitatis eješlam, arripuerint, sed templum Vatns-
fiordenfse perpetua possessione gaudet quadraginta octogepondiorum de omnibus bal-
ænis, quas in littora communia ejici contigerit, sed unius octogepondii si minor
fuerit balæna; Biörn actionem instituit, eo qvod nulla divisio legitima dictæ balænæ,
quam illi asportarunt, peracta fuerat, nec ullus ejus vel templi vice, qui legitimam
perageret

skipptis verid. Hafdi oc laghligur umbodszmadr kirkjuunar beitt ok kraft nefnda menn lagha skipptis oc feingit eghi. Þy i guds nafni amen sagða ek med fullum domi oc lagha urfskurde kirkjuone i vazfirde fiora tighe vætta til eignar af adr greindum hual oc nefnda menn Illhuga oc martein eppter reittum reikninks skap skyldugha ath luka apptr kirkjuone i vazfirde greint huals uerd fiorar vætter til hundraz. utan þeir profi med fullu skilrike ath heim hafi komit til vazfiardar fyrir fardagha. oc her til i rett kirkjuone i vazfirde firer vlaghligha medferd ok rangligha brottfærflu hualsins þrettan merckr skal allt þetta goz lukazst aa næstum fardaugum heima i vazfirde eppter ifirfion þerra godra manna sem ek þar til nefnir. Ok til fannyda her vm sette ek officioloror (*rectius officialatus*) inzfigli firir þetta mitt vrfskurdar bref skrifad stad oc ari deghi fidar en fyrer seger.

---

perageret divisionem, præsto fuerat, templi prætereæ procurator competens dictos viros divisionem legitimam exposulaverat & rogaverat, sed frustra; Hinc in nomine Dei amen. Ego plena sententia & legitima decisione edixi, templum Vatnsfiordense quædraginta octogepondia prædictæ balanz possidere, & dictos viros Illhugium & Martinum ex iusta computatione templo Vatnsfiordensi dictæ balanz pretium, singula quatuor octogepondia una hundreda, rependeré, nisi plena probatione, illa Vatnsfiördum ante tempus habitacula mutandi devecta fuisse, evincere queant; templo prætereæ, ob jus ejus, illegitima balanz tractatione & injusta ablatione, violatum, tredecim marcas expendere debere; Quæ omnia bona proximo habitacula mutandi tempore, domum in Vatnsfiordo, ex virorum integrorum, quos ego ad hoc negotium denominabo, æstimatione persolvuntur. In quorum testimonium ego sigillum officialatus his literis decisionis appendo, scriptis loco & anno, sed postredie, ac supra.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ISLANDIÆ

PERIODUS III.

SECTIO IV.

Continens gesta Episcoporum Holensium.

CAP. I.

De Jorundo Thorsteini filio.

§. I.

De natalibus Jörundi Thorsteinidæ, quod tanquam certum exploratumque scribam, non habeo: Ambigi enim potest, cui *Q*uadrantum, boreali an meridionali ejus origo adscribenda sit. Nondum enim ephebis egresso, in consortium Brandi Abbatis Verensis, literis operam navatum adscisci contigit, unde talis evasit, ut Præceptor neminem tam tenacis egregiæque memoriæ se unquam expertum esse confiteretur. Paulo post sacerdotio initiatus, in familiam Sigurdi Episcopi Skalholtensis receptus est.

§. 2.

Anno 1258, relicto Episcopo, itinereque in toparchiam Ejafiord, ubi se navigio (dicto Grábulfi) commissurus erat, suscepto, in finibus Mælefellenfibz seu Mælefellsdal, crus equi quo vehebatur comminutum est. Quæ propter mutato profectonis consilio, in ostio Kolbeinsárós

navem conscendit, oportunamque nactus tempestatem in Norvegiam faustis avibus transfretavit. Navis autem Grábussa, qva prius uti constituta erat, itidem in altum provecta est, sed pelagi fluctibus, ne uno quidem superstite, absorpta fuit.

§. 3.

Anno 1255, defuncto Brando Episcopo, iter in Norvegiam, episcopalem dignitatem ambiturus, denuo ingreditur, Holanæque Cathedralæ, in festo Pentecostes anni 1267, ministerio Haqvini Archiepiscopi Nidarosienfis, qvi paulo ante, sc. die viridum Archihathedram adscenderat, præficitur (a). Ex Norvegia discedens, ab Archiepiscopo totius Insulæ, ob Sigurdi Episcopi senescentis debilitatem Inspector constitutus, eademque ætate in patriam redux, Arnam Thorlaci filium Skalholtensi coadjutorem misit, eundemque anno 1268, Sigurdo e vivis sublato, literis diœcefeos Skalholtinæ, suisque præmunitum, ad externos insulam accepturum ablegavit. Sequente anno, acceptis Archiepiscopi literis, ut quæcunque iisdem de statu ecclesiastico emendando continebantur, publicaret, frequentes egit conventus (b).

§. 4.

Anno 1273, in Norvegiam transiit, consumtaque ibidem hyeme, sequente ætate 1274 a Jona Archiepiscopo nuper e concilio Lugdunensi, (vel, ut nostri scribunt, Leontino) reverso, Pontificis literas accepit, quibus omnes signum crucis fuscipere, sacramque militiam sanctam terram ex potestate Saracenorum liberatum, jubebantur; Illisque, qvi eandem propriis perficerent impensis, plena delictorum prævia confessione, absolutio a Pontifice, meritumque æternæ compensationis promittebatur, publico edicto addito, ut Episcopi, qva late pateret orbis christianus, iisdem injuste pressis, sine personarum respectu patrocinentur, clerici

---

(a) Huc pertinet permissio Jörundo anno 1267 data, & *TORFÆO Hist. Norveg.* Tom. 4. pag. 347 memorata, de Capitulo & ordine Canonicorum Holis instituendo, quamvis talis ordinis mentionem actu fieri, priusquam sub sequenti Periodo, nobis non occurrerit.

(b) Conf. Sect. præced. cap. 1. §. 4. pag. 3.

clerici vero sexennii decimatione ex universis redditibus solvenda, sanctam expeditionem occupaturis subvenirent (a). Sequenti autem anno, Jörundus *Jus Ecclesiasticum* a Skalhøltensi concinnatum, suæ dioceseos incolis observandum obtulit, quæ de re Regem mox certiores fecit, penes quem legum ferendarum potestatem esse scivit (b).

§. 5.

Anno 1277, uterque Episcoporum literis Archiepiscopi definito ad comparandum biennio, Bergas, ubi Concilium Nationale habere statuerat, evocantur; simulque iis in mandatis datur, ut reliquias Oddi Thorarini, qui duplici anathemate percussus, anno 1255 sublatus erat, absolvent. Ipse enim primum ab Henrico Episcopo ob pecuniæ in templis Liöfavatnensi Grimseyensiqve depositæ ablationem, & publicationem bonorum Thorsteini Hvammenfis, quæ proscripserat, quibus & accessit, quod cetera ejestitium, Episcopi alioquin peculium, in suos usus convertisset, excommunicatus fuerat. Deinde, cum Episcopum vi arreptum, & munimento Flugumyrensi inclusum, priusquam clerus Hølanæ dioceseos inde extractum secum abduxit, affligere non destitisset, eandem denuo poenam promeruerat. Cum autem moriens, oblata satisfactione, promissaqve poenitentia, absolutionem, sed frustra, petisset, prout oculati & auriti testes juramento confirmarunt, Sighvatus Canonicus Nidarosienfis, rogatu Thorvardi fratris Oddi, ipsius reliquiis absolutionis veniam a Pontifice Romano impetraverat, ejusque negotii executionem Archiepiscopus utrique Præsulum mandaverat. (c).

§. 6.

Proxima itaque ætate hac de re Episcopi per literas consultantes, in diversa trahebantur. Arnas enim rei accelerandæ studiosus, Jörundum, ut causæ in ejus diocesi enatæ decisorem, testium juramenta, quæ

(a) Conf. quæ supra scripsimus Per. 3. cap. 1. pag. 9.

(b) De literis Episcoporum, Magnatum & vulgi ad Regem datis 1275, deqve Regis ad eos responsis per Adalbrandum quendam 1276 transmissis. Vide supra pag. 10. 11.

(c) Vid. supra Tom. 1. pag. 365. 366. 403. Tom. 2. pag. 14.

qua valerent, enuntiare oportere contendit. Jörundus vero differendi cupidus, Arnæ, ut gravioris quæstionis arbitro, decisionem, competere asseveravit. Deinde Reykiavallis in tractu Skagafiord convenerunt, ubi deliberatione ejusdem rei habita, non idem utrique placuit. Timebat enim Jörundus, ut pecunia, quæ cathedræ Holensi ex Oddi facultatibus debebatur, bona fide solveretur. Arnas autem talem ex Collegæ animo dubitationem eximere studens parum profecit. Præsules itaque hac vice re infecta digrediuntur. Holensis provincias visitaturus domum, Arnas vero Skalholtum, indictamque pecuniæ summam a vidua Oddi, reliquisque consanguineorum, non sine magna in Præsulem Holensem, ob acta Henrici Episcopi, offensa, coëgit. Vidua autem ab Arna Episcopo petebat, ut ossa defuncti mariti Skalholtinæ cathedræ advehenda curaret, quam, etiam pecuniæ participem fieri præoptans, insigni donario pro concessio sepulturæ loco se ornaturam promisit. Anno 1279, circa initium veris, cum uterque Episcoporum peregrinationi se accingeret, Arnas Jörundo per litteras significavit, velle se mandato Archiepiscopi de ossibus Oddi resecrandis prius satisfieri, quam peregre abirent. Qui nuntio accepto, protinus ordinariam visitationem ingreditur. Quo Arnas cognito, alias denuo literas per Audunum cognomine Siole, Jörundo perferendas dedit, quibus se Seilam, 8 id. Julii, voluntatem Archiepiscopi exsequendi gratia venturum prædixit. Tabellarius repentino itinere Jörundo Skinnaftadis obviam factus, epistolam ipsi tradidit, nihil vero literularum domino reportavit, qui cum nobili comitatu profectus, priusquam definito loco & tempore non substitit.

§. 7.

Hic duo sacerdotes ab Episcopo Holensi, qui illum ad convivium invitarent, occurrebant; sed oblatam benevolentiam declinans, se ibidem Collegam expectaturum dixit. Mane præstitutæ diei, ossa effodienda curavit, aquaque scrupulose diluta, & novo, quem secum advenxerat, capulo inclusa, in australi templi sepimento collocari præcepit. Hinc brevi, Episcopi non sine mutuæ humanitatis officiis convenientes, multum diei inter varia deliberandi consilia, neutro, quod alter voluit, affirmante, consumserunt, usquedum Arnas, Decreto Pontificali publice recitato, consensum Jörundi impetravit. Quo facto, clericorum grege
circum

circumfusi, templum intravere, & debita celebritate reliquias Oddi anathemati olim addictas in pacem Ecclesiasticam revocarunt. Postquam ita convenit, ambo Holas digressi, biduum epulis impendebant, multam autem 280 Joachimicorum ab Arna numeratam, proprio æri addere nolens, Cœnobiis Jorundus distribuit, Collegamque donis ornatum honorifice dimisit (a).

§. 8.

Posthæc Præsul navigationi sese committens, proximam hyemem in Norvegia transegit, ibique sequenti anno, qui fuit Magno Regi emortualis, in festo Vilhelmi, 3: 5 Calend. Junii, cum Ericus Magni filius, Regalis

- (a) Anno 1255, sedente Holis Henrico, ut supra notavimus, occisus fuit Oddus Thorarini, plus una vice ab Henrico diris devotus. Thorvardus autem Oddi frater, per Sighvatum Landum Canonicum Nidarosensem, Pontificis Diploma acquisiverat, quo Episcopis Islandiæ, auspiciis Archiepiscopi Nidarosensis, ut Oddi reliquias absolverent, & in templo aliquo honeste sepeliendas curarent, injungebatur, ea tamen conditione, ut facultates & possessiones Oddi, quas moriens habuerat, templo Holano, in quod præcipue peccavisse videbatur, bona fide restituerentur, quæ 240 imperialium valorem efficiebant. Jörundus itaque, qui Oddi viduam & cognatos, in Holanos, ob ipsi parum juste inflictam devotionis pœnam, iniquiore esse animo probe cognovit, de solutione dubitavit, quam sine fraude futuram Arnas in se recepit. Interim hic etiam observandum, diversas Oddi causas diversis Episcopis commendatas fuisse, Jörundo, ut Holanæ diœceseos Præsuli, gravior illa de Antecessoris sui Henrici captivitate & templorum expilatione dijudicanda erat. Arnæ autem, quanto quævis expianda, & quo loco Oddi morientis absolutionis petitio habenda esset. Hic etiam, quasi *ex præfata* notandum, nostros omnes, quotquot inspicere liuit, & hac de re aliquid scripserunt, multum a veritate aberrasse in denominatione Pontificis, qui Diploma de Oddi absolutione edidisse perhibetur. Id enim tribuunt Innocentio 4, sed immerito; nam is 1254. 7 id. Decembr. æternitatem ingressus est; Oddus autem vita privatus fuit anno 1255 prid. id. Januarii, vel, ut alii volunt, biduo post, id est, integro plus mense post Innocentii fata. Referenda itaque hæc constitutio, aut ad Innocentium 5 qui anno 1276 quinque tantum menses sedit, aut ad alium aliquem; qui hoc temporis intervallo Romanæ præfuit Ecclesiæ. Siquid conjectare valeo, ad Gregorium 10 istud referendum dixero, cujus tempore Sighvatus Lande, cui Thorvardus Oddi frater valde familiaris fuit, sæpius ad Curiam Romanam compevit, qui etiam in amici gratiam hocce de Oddi cinerum absolutione Diploma acquisivisse fertur. Conf. supra pag. 14. & Tom. I. pag. 365 sqq.

Regalis fastigii hæres a Jona Archiepiscopo publice est declaratus & coronatus, præsentī Episcoporum ogdoadi interfuit. Cumque in Nationali Synodo, quæ Bergis hoc anno celebrata fuit (a), comparuisset, in patriam reversus est, eademque ætate, cum Lodinus, cognomento Leppr, & Jonas Nomophylax codicem legum in Islandiam adferrent, illis quidem restitit, sed ita ut collegæ locum principem lubens concederet (b).

§. 9.

Anno 1283, Rafno Oddi & Erlendo Nomophylace cum edicto Regio e Norvegia revertentibus, controversiæ de præbendis Ecclesiasticis, quas episcopi ad clericos iussu Archiepiscopi transtulerant, inprimis in dicecesi Skalholtina recrduere. Hoc enim anno Jonas Archiepiscopus (ut & plures Episcoporum e Norvegia) expulsi in fata concessit, quod Proprietariis de novo ad amissa Patronatus jura reposcenda, animos addidisse videtur. Cum ergo Jörundus tantæ multitudini se imparem cerneret, Regia voluntate & impetu protestantium adactus, ex pristino ardore aliquid remisit, in tantumque cum Rafno, totius tunc Insulæ Præfecto, & sectæ adversantis Coryphæo consensit, ut citra apertas inimicitias res gereretur. Super his etiam Jörundus Regi scripsit, promittens se dictas Præbendas, quæ in sua Provincia essent, & sub Episcopi potestate non fuissent priusquam Insula Regi subijciebatur, Rafno & Laicis concessurum, idemque Jus Ecclesiasticum fore, quod Hacone Rege & Sigurdo Archiepiscopo ad regni gubernacula sedentibus viguerat, donec ipse Rex & Archiepiscopus has contentiones certum quid statuendo solverint.

§. 10.

Hinc factum est, ut Episcopus Holensis ejusque domestici libertatem, cathedris antequam insula Regiæ potestati cessit, usitatam obtinerent, & a censu comitiis tribuendo, publica que vectigalium lege immunes

---

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 455.

(b) De illis illorumque in Islandia gestis, vide supra, pag. 16. sqq.

nes essent. Nec minus emolumentum inde ad templum Holense redundavit; Nam Margareta Alexandri Scotiæ Regis filia, prior Erici Magnæi Norvegiæ Regis Regina, pretiosam illi, quæ utebatur, togam dono misit, unde Jörundus togam episcopalem confici curavit, "Drottningar naut", *o: Reginæ munus* postea appellatam.

§. 11.

In plerisque præterea Jörundus parti adversæ cessit, ne in aperta odia dissidium erumperet, Theodoroque Halli portionem fundi Mödruvallensis, quam cathedra possidebat, concessit. Quam ob rem, novennio post, cum laici Regio edicto præbendas aliqua ex parte recuperarent; Sigurdus Hlidenfis Mödruvallas Hörgadalensium hæreditatis titulo occupavit, cui, cum multoties discessum suadendo Præsul, nihil profecisset, Laurentium postea Holensem Episcopum Mödruvallas misit; Sigurdo redditionem detrectanti anathema dicturum. Id ut audiit Sigurdus, frequenti satellitio Holas processit, & licet hac de re initio acrior esset disceptatio, eo tamen res deducta est, ut Episcopus, quod in fundo parti cathedrali supererat, pecunia numerata redimeret, id quod Laici ipsi laudi & æquitati duxere, prædia Ecclesiastica a laica magis, quam clerica manu regi, ut sibi pervaserunt, juste indignati. Sed Præsul tempori serviens, majori arte quam crediderunt Proprietarii, rem tractabat, ut postea eventus docuit. Nihil enim de Privilegiis Ecclesiasticis nisi sub conditione, concordibus Regis & Archiepiscopi suffragiis, remisit. Quidam vero Sacerdotum, imprimis qui Arnæ favebant, cui ne latum quidem ungvem cedenti, crebræ altercationes dissidiaque cum Laicis intercessere; Jörundo hoc, ut ecclesiasticæ juxta ac clericorum libertatis parum studioso, vitio dederunt.

§. 12.

Ipse autem Arnas, intentione coliegæ perspecta, aliter explicans dixit: *Hac tam atroci tempestate cuique majus minore redimere licet: Bona mobilia, quæ facile comparari queunt, expendendo, latifundia, quæ moveri nequeunt, obtinere, proinde ac si sicarius in quendam innocuum incidens, ejusdem pedem manumve securi subjicit, istumque ni pecuniam pro arbitrio prædonis*

prædonis solvat, minatur. Si vero insons in sicarium temporis beneficio jure agere posset, lytron quod illi prædator expresseerat reposcere integrum, est. Pariter Jörundus, quæ invitus nunc amittit bona, oportunitate ferente repetiturus erit. Rafnus hæc audiens, pedibus manibusque in Episcopi sententiam ivit, addens, Arnæ Skalholtinum & Jörundum Holensæm, quamvis pari essent affectu in retinendo jure Patronatus, eodemque consilia dirigerent, diversa tamen ratione adniti. Arnæ quidem aperta quadam simplicitate, nil indulgendo, leonis instar grassari, Jörundum autem astutia plusquam vulpina, retrusis ambagum offuciis, quo minore labore ad propositi finem attingat, eadem moliri.

§. 13.

Anno 1286, e Norvegia revertitur Gudmundus Halli Skridensis, cum literis Eirici Regis, quosdam Islandorum ad expeditionem obeundam evocantibus, una asserens vestes holosericas, Dalmaticam (a) & templi Holensis materiem, quæ Rex muneri Divo Jonæ Holensî quondam Episcopo dederat, perivasu ejusdem Gudmundi impulsus, qui in fatellitio Eirici ad Regum conventum accelerantis constitutus, dum vota Sanctis pro felicitate navigandi suscepta incassum caderent, Jonam ut votorum observantissimum in subsidium vocandum contendit; Regem animans, ut vestimenta, quæ pretiosissima habebat, ipsi promitteret. Quod ubi factum est, tranquillitate protinus reddita, vela pandi jussit, flatuque

-
- (a) *Dalmadika* est vestimenti nomen, sæpius in antiquis templorum codicillis occurrens, sed nostro ævo fere ignotum, & adeo insolitum, ut nobis unicum tantum inter antiquitates templi Skalholtini videre contigerit, quod undique nisi inferne clausum est, superne foramen habens, quo caput exeritur, adstrictum & ad genua tantum aut paulo plus mediocris stature viro pertingit; manicas habens per breves. Materia ex lino & lana mixta. Fuit autem *Dalmadica*, seu *Dalmata*, vestis candida cum clavis purpureis, quæ primum in Dalmatia Græciæ Provincia texta & adornata fuit, fæminis primo in usu, crescente autem luxu, ad effæminatos Imperatores usus abiit. Hinc est, quod scribit *LAMPRIDIUS* in *vita Commodi & Heliogabali*, quod *Dalmadici* non raro apparuerint. Et *JULIUS CAPITOLINUS* in *Vita Pertinacis* mentionem facit Chiridotæ Dalmatarum. Tandem vero hujus vestis usus etiam ad clericos pervenit, non tamen nisi ad episcopos, idque in summis rerum sacrarum solennitatibus. Sed quam dissimilis illa nostra fuerit, constat ex descriptione *ISIDORI*, qui eam dicit esse tunicam candidam, clavis purpureis.

que fecundissimo in optatum portum intra quadriduum provehebatur, nomen Jonæ Holensis exinde culturus (a).

§. 14.

Anno 1286, tertium ab accepta insula iter in Norvegiam Jörundus ingressurus, per literas Arnæ Skalholtensi curam sacerdotum ordinandorum, olei chrismatisque consecrandi, templa majora lustrandi, & casus graviores dijudicandi, ad reditum usque suum usu postulante commisit; Subsequentemque hyemem Thrundhiemi cum Jörundo Præsule qvondam Hamarenfi, jam vero Archiepiscopo designato exegit, qui tamen Sighvatum Landum Roma Pallium allaturum expectans, Archicathedram nondum calcare cæperat. Hinc proxima solventem ætate, inter diversas judicantium censuras, quod Regem ne semel quidem adiisset, patria recepit (b). Mödruvallas Hörgadalensium delatus, Arnæ Skalholtensem Norvegico itineri accinctum obviam habuit. Anno autem 1289, literis Archiepiscopi & Arnæ Skalholtensis admonitus, Jörundus iter per dioecesin Skalholtinam, prædia ecclesiastica recuperaturus, suscepit, eaque in diocesi Skalholtina gessit, quæ supra Sect. 3. cap. 1. pag. 37. sq. notata sunt.

T 3

§. 15.

(a) Si nusquam aliunde patet, tamen hinc, Ericum Regem non fuisse *Misocleron*; Et, si vera dicere licet, bona cum venia optimi Regis diffamatorum, fuit haud pœnitendus, & suo tempori, in quod supremum numen eum incidere fecit, aptissimus, qui Regium fastigium clericorum vestigiis conculcatum aut conspurcatum videre non sustinuit. Et, si non aliud, certe hocce & talia exempla ipsum ab imputato crimine vindicant. Hinc etiam Margareta Regis Erici conjux, sed Alexandri 3. Scotorum Regis filia, togam suam pretiosissimam Cathedræ Holanæ donavit, quam in speciosissimum episcopalem habitum Episcopus transmutari curavit, quod factum puto circa annum 1383. vid. supra pag. 147.

(b) Qvis credat Jörundum, sui seculi Episcoporum humanissimum & mansuetissimum hoc in contentum Regis fecisse? Verisimilius est illum ipsius congressum & archiorem familiaritatem eo respectu vitasse, ne Archiepiscopi offensam incurreret, quemadmodum tali facilitate qvondam fecerat ipsius collega Arnas Skalholtensis. Vid. supra Sect. 3. cap. 1. pag. 16.

§. 15.

Anno 1290, in Norvegiam evocatus Jorundus, sequentem hymem ibidem transacturus, Halthorum qvendam Grimi filium rebus ecclesiasticis, Hassidum vero Stenonis, qvi olim Regi Erico Reginaeque in Norvegia a concionibus fuerat, Oeconomicis, praefecit (a). Biennio autem extra patriam consumto revertens, literas Pontificis Archiepiscopi-que attulit, qvæ clericis, eodemque fere tempore, Theodorus Halli, Christophorus Vilhelmi & Petrus Moënsis, mandatis Regiis instructi, qvæ laicis, eodem modo qvo priusquam Regi Norvegiæ Islandia paruiisset, prædia ecclesiastica adjudicarunt, unde controversiæ de præbendis de novo retractari coeperunt. Eadem vice Jorundus secum apportavit Bullam Pontificis & Acta Synodi Bergenfis (b) hoc anno celebratæ, de expeditione cruciata seu bello sacro denuo suscipiendo, qvæ plerique jam furdis prætermiserant auribus, pauci autem cruce signari sibi persuaderi passi sunt, nunquam tamen militatum abierunt, nec hac vice multum in hanc militiam contribuerunt, usu enim, quid sibi vellent tales petitiones, discere coeperunt.

§. 16.

Anno circiter 1295, Cænobio Reineftadenfi magnifice fundato, Jörundus amplissimas possessiones & latifundia adjecit, quorum catalogum Tabulæ, quas successor ejus Audinus in hujus rei confirmationem edidit, exhibent, redditumque inde quot annis provenientium summam, si prædium, ubi monasterium constitutum fuit, exceperis, 144 Joachimicorum æqvamentum faciunt. Persvasit præterea Halberæ Thorsteini filiæ (ejusdem postea cænobii Antistitæ) nec non aliis mulieribus ab opibus paratissimis, ut ad vitam monialem ibidem promovendam, pro re nata pecuniam erogarent. Prima autem hujus Cænobii Abbatiſsa fuit Catharina, anno 1298, Vestalium societati præposita, qvæ Episcopum Holensem

---

(a) Hoc etiam anno testimonium una cum Collega edidit nobis memoratum supra Sect. 2. cap. 1. §. 17. not. pag. 36.

(b) Vide supra Tom. I. pag. 472.

Holensæm pro Abbate agnoscerent (a). Exiguo tempore interjecto, Jörundus Cænobium Mödruvallensæ, qvòd a Priore regeretur, erigi curavit, eidemqve divitiis magnifice ornato, se cum successoribus Abbatibus vices sustenturum promissit, qvi solus cultui monastico Priores, rebus vero Oeconomicis Procuratores præficeret. Huic Monasterio affixum egregiæ structuræ templum anno 1303 ejus opera sacris personare cœpit, qvo ipse Præful, Runolfus Verensis, aliqve utriusqve sortis homines peregre evocati sunt. Peregrinationem tamen ipse Episcopus nunquam suscepit.

§. 17.

Anno 1302, in Islandiam missus est Alfus de Kroke, qvadrantum borealis & orientalis Præfectus, qvi proxima ætate, cum Norvegiæm repetiisset, Regi promiscua sublesta fide de Islandis narravit. Qvare biennio post, eadem qva prius dignitate notabilis, Islandiam cum literis Regiis revisit, gravem adeo exactorem agens, ut unicuiqve laïcorum, unam ulnam Islandicam seu centesimam partem ex qvovis assis magni pretio Regi solvendam indiceret, plurimaqve supra fas postulans, multos popularium exules denunciavit. Id qvòd diœceseos Holanæ cives ægre ferentes, Alfum in comitiis Hegransensibus adoriebantur, ubi circulatorum qvorundam fremitu, clypeos tumultuose pulsantium, adeo perterritus est, ut qvo se verteret nescius, opera Theodori Halli Mödruvallensis, clanculum discederet.

§. 18.

Eodem tempore Haqvinus Rex per literas declaravit Svenonem Thoreri, qvi se ad pauperum in territorio Skagafiordensi patrociniū contulerat, Jörundum repetundarum accusasse, qvippe qvi contra Jus Ecclesiasticum Antiquum ex portione balænarum, festis diebus opera rusticorum continenti advectarum, qvæ pauperum sustentationi cederet, ad

56

(a) Literas de Cænobio Reinestadenſi, quas edidit Jörundi ſucceſſor anno 1315, vide infra ad finem cap. ſeqv. Litr. A. ex quibus noſtri pro ſeculi genio pietatem, & in ſacros uſus liberalitatem dignoſcere licet.

56 Joachimicorum summam detraxerit, sibiqve quintam partem balænæ, *Reidur* dictæ, cujus arvina circiter 50 imperialium pretium adæquasset, vendicaverit. Factum ministerio ecclesiastico plane indignum. Horum restitutionem ei Rex injunxit ultra diem a publicatione Diplomatis decimum quartum nullo modo differendam, si autem detrectaverit, Præfecti Regii tantum e facultatibus ejus auferrent, quanto pauperes antea defraudaverat, observato itidem fœnore ex communi temporis lege, justaqve æstimatione persolvendo (a).

§. 19.

Anno 1307 Archiepiscopus Jörundus in Islandiam legatos amandavit, Biornum qvendam ex ordine Prædicatorum Nidarosiensium, & Laurentium Kalfi filium Jörundi Holensis olim alumnum, qvem Norvegia, in mandatis Archiepiscopi non sine favore exsequendis, per tredecim annos occupatum detinuerat. Hi utramqve diœcesin Holanam & Skalholtensem peragrare jussi, visitationem in Quadrante australi ordiebantur, eandemqve cum continuis itineribus nulla re offensi per occidentalem peragressent, Holar adventante hyeme concesserunt, qvam Biornus ab Episcopo summa qvidem humanitate exceptus ibidem transegit, sed Laurentius Mödruvallis apud Theodorum Halli hyemavit, cui cognati episcopi non sine irrisione pristinam fortunam exprobravere, qvod Præful ipsum omnibus rebus egentem erudiendum suscepisset, jam vero sibi potestatem eundem Episcopatu deponendi, auctoritate Archiepiscopi suffultus, arrogaret.

§. 20.

Auxit diffidium mors & sepultura Solveigæ cujusdam Lopti filiæ, qvam maritus contra legis ecclesiasticæ morem, præterito templo Bajefanensi

---

(a) Ipsissimum Regiæ Majestatis rescriptum in nostra de *Jure Ecclesiast. Islandorum Dissert. Hist. Critic.* & supra Sect. I. cap. 4. §. 2. Tom. I. pag. 417 legi potest, Jörundum autem immerito apud Regem diffamatum fuisse, non tantum iptius in egenos & sacros usus erogationes evincunt, sed & *Annalium* fides testatur, Alfum de Kroke, aliosqve, Regi multa ex Islandia falsa & meram spirantia calumniam retulisse. Vid. supra Tom. I. pag. 544.

ensi in cœmiterio Munkathveraænsi sepelivit, quod Laurentius prohibuit, Episcopus autem permisit, tandemque eam ob causam Visitator nomine Archiepiscopi Monasterio Thveraænsi sacris interdixit. Quod interdictum Præful, assentiente Biørno Laurentii Collega contempsit & rescidit. Qui etiam in Episcopi gratiam ulteriorem per Holensem dioccesin visitationem omisit. Laurentius autem imperata peragere volens, multa scandalosa, malos mores, incestus, adulteria, illicita connubia, taliaque invenisse sibi visus est, quæ senescentis Episcopi aut vigilantiam effugerant, aut in amicorum & cognatorum gratiam dissimulata fuerant, quæ omnia, priusquam abiret, eidem publice exprobravit. Præful itaque, Gudmundum quendam, cum literis & ingenti pecunia, ut Laurentii acta traduceret, ipsumque summopere diffamaret, sibi amicos pararet, illum vero everteret, in Norvegiam ablegavit. Qui Laurentium antevertens, rem ex voto confecit. Nam quam primum Laurentius Nidarosiam appulit, ferreis ligatus catenis, in teterrimum conjicitur carcerem, & ex vinculis causam dicere coactus, tandem ad ipsum Jörundum, quem adeo offenderat, victus remittitur, ut ex ejus arbitrio pœnas daret. Qui, tantum ab inimici adversa pressa fortuna, insultatione aut graviore ulla pœna abhorruit, ut eundem statim absolveret, offensasque condonaret; & ubicunque locorum, sive in sua sive in Skalholtina diocesi manere placeret, liberum fecit, ex quo ille literario otio semet reficiens aliosque informans, ab anno 1313. in Monasterio Thingörensi, suscepto cucullo ad annum 1322, plerumque delituit.

§. 21.

Coenobio Thingörensi Jörundus, præsidente ibidem Vermundo Abbate decimas Episcopo debitas, quas Monasterio Jonas Ogmundi addiderat, ademit, sed earum vice prædium Hialltabackam Monasterio adjecit, quod postea Audinus Rufus revocavit, unde inter ipsum Abbatemque Gudmundum dissensiones exortæ sunt. Erat Jörundus plerisque id temporis contreraneorum sagacior, in rebus dignoscendis perspicacior, a diffidiis alienus, cujusvis fortis adversariis, cum res judicio esset experienda, palmam facile præripiens, quem fortuna & communis mortalium favor constanter adjuverunt, munificentia vero & quam in ædificia sacra fecerat impensarum magnitudo commendarunt. Disciplinam ecclesiasti-

cam sub Gudmundo, Botolpho, & Henrico Episcopis collapsam in diœcesi Holana erexit (a). Cœnobium Reineftadense & Mödruvallense magno sumtu latifundiorumque adiectione fundavit. Templum cathedrale sumtuose magnificeque Holis exstruxit. Templo Skalholtensi incendio consumto omnia vestimenta Pontificalia dono misit. Scholam præterea Holis aperuit, unde multi prodire, Rectore Oblaudo Sacerdote, qui olim in Norvegia Archi Præfuli, nunc autem Jörundo cognationis jure in intimis fuit, Laurentio Kalfi filio, aliisque.

§. 22.

Extremo ætatis tempore, cum Jörundus ob ingravescentem senectam visitandæ diœcesi non sufficeret, pluraque crescente licentia in deterius ruerent, Kodranus Sacerdos Rani filius illi ab Eilifo Archiepiscopo coadjutor adjunctus fuit. Ipse vero morti vicinus, Thorsteinum quendam Illugonis, vulgo Skardensem dictum, Officiale constituit. Tandemque ipsis calend. Februarii anno 1313, cum 46 annos in episcopatu consumisset, vitam cum morte commutavit. Post cujus mortem maxima quæque Kodranus sibi arrogans, gratia & favore Archiepiscopi fretus, regimen ecclesiasticum in diœcesi Holana, spreto Thorsteino & Jörundi constitutione arripuit. Cumque Thorsteinus & Kodranus diversa spirarent, & ex animorum & affectuum diversitate nil boni evenire posset, Thorsteinus Norvegiam Archiepiscopum consulturus abiit, qui anno sequente rediens, Archipræfulis votum retulit, Holanæ diœceseos Inspectorem usque ad subsequens Episcopi adventum acturus.

CAP. II.

De Audino Rufo, Thorbergi filio.

§. I.

Audinus Rufus, natione Norvegus, ex antiquissimæ nobilitatis familia ortus, inter Canonicos Nidarosienses principe loco ponendus,
diu

(a) Ejus statutum ad hanc rem pertinens, vid. infra cap. 3 ad finem.

diu Thrundhiemi Haconis Regis Magnæi Qvæstorem egit, ipsique semper fuit carissimus, patrocínio templi Thrundnesensis, qvò Matri Virgini dicatum erat, rerum affluentia, & communi Nobilium veneratione spectabilis. Anno 1291, inter Jörundum Archipræsulem cæterosque Canonicos Nidarosienſes discordiæ primum enasci cœperunt, qvæ sub auspiciis Coryphæorum, Eilifi postea Archiepiscopi, Sighvati Landi & Audini Rufi tandem in odium plusquam vatinianum excrevere. Illi enim, jugi provocatione ad Papam facta, e Roma literas Archiepiscopo officientes accersiverunt, eo rem deducentes, ut Jörundus a Bonifacio Pontifice, ejus nominis 8 anno 1297 ab officio suspenderetur. Qvi iter ad Pontificem ingressus, Parisiis subitanea morbi vi ulteriorem profectio- nis facultatem præripiente subsistens, per Legatos ad Papam missos, pri- stina dignitate recuperata, post integri anni absentiam domum rediit,

§. 2.

Mutuas hæc dissensiones licet Hacon Magnæus in festo omnium sanctorum anni 1299, cum diademate ornaretur, ad pacſionem perdu- xerit, ea tamen diurnitatis impatiens, brevi exspiravit; nam cum Archi- episcopus admonitionibus & minis obsequium illis extorqvere conatus frustra esset, tandem in eorum partes Abbas Holmenſis & oppidani cum scholasticis abierunt, eo successu, ut, qvi mandata Archiepiscopi sectæ adversanti inimica exsequi auderet, inter Laicos Clericosve inventus esse- nemo, eaqve propter Jörundus per Laurentium Islandum sibi amicissi- mum, solenni qvòdam die in templo Nidarosienſi, dum sacra perageren- tur, anathematis in Canonicos profundi curavit, qvo sibi Lauren- tius ad futuras calamitates & infortunium viam stravit. Qvoniam au- tem summa gratia apud Regem fuit Jörundus, per literas ei similitates & injurias, qvibus se a turba monastica laceſſi conqvestus est, declarat, ejus auctoritatem qva ipsorum furor coerceri posset, expetens. Rex votis annuens, cum ingenti utriusqve status satellitio profectus est, Thrundhiemiqve, qvo Archiepiscopum & Canonicos conciverat, con- ventum agitavit, optione illis delata, aut ultra, non solum Norvegiam, sed etiam totius regni limites, cum asseclis exulandi, aut Archiepiscopi se fidei committendi, qvem ductu & consilio Regis optimatumqve arbitrum

agnoscerent, quod potius ducentes, ad pactas inducias aliquantisper quiescebant (a).

§. 3.

Anno 1308, cum Jörundum Archiepiscopum gravior valetudo electo surgere prohiberet, sectæ adversariæ Coryphæi Eilifus & Audinus (nam interjectu temporis Sighvatus in fata concesserat) summam regiminis arripuerunt. Eilifus enim partem mox Officialis dignitatem, defuncto postea Jörundo, cum Archipræfulatu permutavit. Hic vero ab Eilifo & Canonicis in Jörundi Episcopi Holensis locum delectus, 4 Calend. Decembr. anno 1313 infulam accepit. Proximo hinc anno Thorstanus Skardensis & Sniolfus, sacerdotes, qui procuracionem diœceseos Holanæ in adventum Audini, gererent, Decreta Pontificis secum adportarunt, quibus decimas a bonis Ecclesiasticis publice solvendas, redimendæ Palestinæ ergo, exegit. Ipse vero Audinus eodem anno paulo post, vel ut alii (b) 1315 ad lingulam Seleyre in sinu Borgarfjordenfi delatus, Islandiam ingreditur, unde per tesqva, vulgo Sand, recta ad Cathedram profectus est, quo cum adventum esset, a Clero eminentioris notæ ibidem congregato, nulla pompa aut honore excipitur, sed ob itineris molestiam gravis, dictæis quorundam, Kodrani præpomis & Sniolfi laceffitur. Hic totius diœceseos Clerum ad obsequii juramentum adegit (c).

§. 4.

Erant in eo multæ virtutes, præter magnificentiam summa liberalitas. Hic primus hypocaustum, quod fornace caleret, Holis exstruendum

(a) Conf. supra Sect. I. cap. 9. §. 9. not. Tom. I. pag. 448.

(b) Secundum *Annales Flateyenses* Audinus in Islandiam venit anno 1314. Sed secundum *Vitam Laurentii* & *Annal. Skálholiensis* anno 1315, quod etiam verum esse probat Diploma, Audini Nidarosicæ anno 1315 agentis mentionem faciens, quod invenitur in Celeberr. *SCHÖNINGS Beskrivelse over Trondhiems Domkirke. Anhang pag. 59. No. 69.*

(c) *Annal. Flateyenses*. Tantus jam fuit fastus clericalis, tantaque Audini auctoritas, ut a clero juramentum fidelitatis seu homagium, non secus ac Reges, exigeret.

dum curavit (a). Ille etiam saxa viva, in monte quodam, dicto Raftahlid, ab Holis austrum versus primus invenit, domumque comportari fecit, ex quibus officinae lapidariae, quam secum advexerat, beneficio elaboratis, altare concavum, addita janua ferrea aedificari curavit, in quo pretiosa Cathedrae & ornamenta templi, tutius ab incendiis, si forte grassarentur, servari possent. Ex eadem materia, gradus circa altare contiguos, mœnia templi & caminum hypocausti confici iussit. Supremum altare exquisita pictoris arte decoravit, cujus signa hodieum conspici dicuntur. Superiorem aedium partem, ubi Episcopi sedem habent, tanta magnificentia exornari curabat, ut omnes structuras in Islandia excellentiae laude superaret. Cathedram insuper sacris vestibus & superhumerali magni splendoris dotavit. Quæ omnia, licet citra bonorum Cathedralium detrimentum acquiri non potuerint, ejus tamen generositatem & magnificentiam deprædicant. Quibus accessit singularis hospitalitas; Nam non solum amicos, sed etiam inimicos convictu dignatus est. Sæpe enim adversarios suos Holis ob causas tractandas comparentes, cum prandendi aut cœnandi tempus instaret, his verbis compellasse fertur: *Mensam accedamus, nec offensionem mei in escas transferte.* Talique munificentia & hospitalitate multorum animos demulsit, ut arbitrium rei obtineret.

§. 5.

Cætera officio rite satisfecit, vir adeo religiosus, ut quotidie tertiam partem Psalterii Mariæ & Davidis perlegeret. Festis Mariæ & Apostolorum, & diebus quibusdam Episcoporum memoriæ dicatis, ab omni ciborum genere, præter aquam, abstinuit. Tempore Quadragesimali, & Adventus jejunio, pariter ac in festis cardinalibus, sacra frequentavit, tantaque erat vocis majestas, ut auditorum sensus canendi dulcedine moveret. Primo episcopatus anno, svasu Regis Haconis, sepulchrum Gudmundi Episcopi investigavit, sed cum inquisitio in interiore templi parte

U 3

facta

(a) Hoc Cœnaculum, idem quod ab initio accepit schema, hodie adhuc retinere perhibetur, præter trabem ferream, quam nostra ætate, circa annum 1710, cum mercatores ob bellum Dano-Svecicum Islandiam non frequentarent, Biørno Thorleivius instulit. Estque sine dubio omnium in Islandia ædificiorum vetustissimum.

facta incassum caderet, Kolli fabri opera, qvi ex relatione Jörundi, sepulturæ locum demonstrabat, ossa ejus in anteriore templo reperta sunt, tibiæ nodis & fracturis, quas passus fuerat, veritatem indicantibus. Quæ novo capulo inclusa, ante crucem, quæ dicitur Major, collocari, clathrisque circumdari curavit. Hinc postea Die Translocationis Gudmundi, 6. scil. Cal. Novembris, magnus mortalium confluxus Holis apparuit, ipsissimo Episcopo inferias celebrante, qvi Gudmundum semper exinde veneratus est. Hactenus autem memoria Gudmundi pari ac reliquorum Episcoporum oblivione usque ad neglectum tumuli exoleverat.

§. 6.

Audinus etiam, Divi Jonæ Diem e sepulchro subblati, qvi ante ejus tempora sacrorum tantum exercitio colebatur, inter majoris notæ festa numerari jussit. Anno 1320, magna incolas annonæ penuria cum affligeret, quam hyems tempestatibus fœda & glacies Grönlantica, vulgo *Hafis* terræ nostræ advoluta exasperavit. Auditor erat Audinus, votis Jonæ Holensi Episcopo in ipso festo Paschatis nuncupandis, quibus coloni tributarii per tractum Skagafjordensem ad pendendum pellem seu vellus ovile, unde simulacrum ejus conficeretur, se obstringerent. Quo facto actutum in processione, dum scrinium Jonæ exportaretur, turbida æquilonis rabies in commodam æris temperationem transmutata est; exactaque missa, zephyris blande adspirantibus, nix resolvī cœpit, tellusque aggesta glacierum strue paulatim liberata, ver sequens rara agrorum fertilitate nobilitavit.

§. 7.

Canit insuper Audini encomia ludus literarius quem Holis habuit, Egillo Ejulfi & Jona Kodrani moderatoribus a multis frequentatus, unde inter complures alios Einarus Hassidinus, Thorsteinus Halli, Jonas Kodrani, Paulus Thorstanides, & Thormodus Ketilli, non sine eruditio-
nis laude prodierunt (a). Ille quoque foundationem Monasterii Reinesta-
densis a Jörühdo factam confirmavit (b).

§. 8.

(a) Vid supra Tom. I. pag. 591. sq.

(b) Hoc Diploma vid. ad finem Cap. Litr. A. De quo non abs re esse putamus monere, illud

§. 8.

Quamquam Audinus multa probitate conspicuus erat, tamen consuetudinis provincialis ignarus, nimium sermoni quorundam indulgit, facies illi ad discordias adversus alios suscipiendas præferentium. Domum enim reversus e visitatione prima, quam fecit per occidentales diœceseos tractus, circa autumnum ejusdem, quo cathedram adiit, anni, in quo templum Thingeyrense consecravit, sacerdotem Skulonem Illugonis Procuratore deposite, non sine bonorum iactura expulit; instantique mox hyeme, discordiæ illi cum Sniolfo & Kodrano sacerdotibus intercedentes eo creverunt, ut Sniolfus eandem cum Kodrano exauctorationis pœnam subiisset, nisi obsequii maturitate declinasset. Quam tamen reconciliationem Præbenda Grenjadarstadeni stabilitam, diu Sniolfus non retinuit. Nam paucis post annis, Episcopus ob sustentationem, quam viro cuidam, e bonis iisdem ecclesiasticis assignaverat, denegatam stimulus, non solum præbendæ beneficio Sniolfum privavit, sed etiam cum iurjurando septem Sacerdotes, e penu ecclesiastico Grenjadarstadis gratis alendos esse probatum dedisset, consortio christianorum exclusit, quia ille pœna haut multum commotus, anno 1319, ad externos abiit.

§. 9.

Prima episcopatus hyeme, Clerus melioris notæ Holis, Die Gregorii comparuit, ab Episcopo in plerisque alienus, excepto Hafli Sacerdote Breidabolstadeni ei amicissimo, ideoque non sine muneribus dimittendo. Simul his quoque adfuit Kodranus sacerdos, cujus causa factum est, ut cum eam partem missæ absolvisset, quam Evangelium exciperet, sacris ulterius peragendis desisteret. Illum enim triplici crimine excommunicationis multam sibi contraxisse judicabat. 1) Quod Canonicis Monasterii Mödruvallensis, non sine bonorum

---

illud omnium antiquissimum esse quæ nobis videre contigit, quod annum salutis, locum, & diem, adscriptum habet. Unde suspicati sumus, Audinum hunc morem primum in Islandia usurpassè & indigenas eundem docuisse. Et, si annus & dies huius Documenti recte se habent, necesse est Audinum in Islandiam venisse anno 1314. Confer supra §. 3. pag. 156.

rum profusione, administrationem civilem concessisset. 2) Officialis dignitatem post mortem Jörundi, præter fas, arripuisset. 3) In sui contemptum conspirasset. Hic igitur Audinus & Kodranus, nulla pacis conditione adhibita, ultima vice se invicem adspiciebant. Nam Kodranus in Norvegiam delatus, anno 1319, supremum diem obiit, sui ordinis, complurium testimonio, decus.

§. IO.

Anno 1319, quo Audinus Thororum Abbatem Munkathveraensem exauctoravit, templum & monasterium Mödruvallense, una cum campanis & cultu religioso, communi incendio deflagrarunt. In causa fuit incuria Canonicorum, qui noctu domum e Gafeyra reversi, lumina, probe adpoti, incaute vibrabant, unde scrinium, quo ornamenta templi servabantur, flammam primum avide excipiens, latius ignem diffudit. Episcopus tanta forte impulsus, sodales monasticos in diversum expulit, alios parœciis præficiens, alios Holas deducens, Thorbiörnum nempe & Jörundum, quos ad extrema ibi vitæ sustentavit. Ingemundus autem in Norvegiam trajecit, canonicis Helgafetrensibus ad tempus adjungendus. Reditus autem universos e bonis Monasterii in usus cathedræ Præful convertit.

§. II.

Eodem anno prædium Hialtabacka, cui sacerdotem Jongeirum præfecit, retractat (a), magna cum offensione Abbatis Thingörensis, restitutionem decimarum ex territoriis ultra amnem Vatnsdalsa sitis, pendendarum frustra urgentis, quas ex constitutione primi fundatoris Sancti Jonæ Holensis Episcopi, cœnobio nequaquam adimendas contendit, omniaque arbitrio Archiepiscopi commissurus, iter ad externos anno 1318 ingreditur; sequens biennium in Norvegia consumere coactus, ab Archiepiscopo,

---

(a) Causa hujus retractationis mera erat avaritia, nam Jörundus Audini antecessor decimis monasterium privaverat; & rationibus suis æconomicis prospiciens, prædium Hialtabacka redhøstimenti loco monasterio dederat (Vid. supra pag. 153). Sed Audinus monasterio, nec decimas ex primi fundatoris voluntate, nec redhøstimentum ex antecessoris contractu, concedere voluit.

episcopo, qui absente Audino, in paucis amicissimo, causarum transactionem differebat. Episcopus vero post discessum Gudmundi Abbatis, ordinariam per occidentales Quartæ angulos visitationem exorsus, cum Thingeyras perveniret, nulla processione a Canonicis, januas templi monasteriiqve occludentibus, excipitur, nec colloquio dignatur. Bionus id temporis Cœnobiarcha cum fociis turmam rusticorum congregaverat, quæ illum a monasterio potiundo, si forte audacius aggrediretur, prohiberet. Sed tanti conatus indicia non fecit. Cibus tantum in promptu erat, potus vero negabatur.

§. 12.

Circa eundem annum, Episcopi & nomophylaces, una cum primatibus & popularibus quibusdam, peregrinari jussi sunt, quapropter Egillus Ejulfi, uno socio, qui fuit Grimus Ofeigi, contentus, vices Episcopi Audini expeditum, patria egredi statuit, sed itineris prosperitate destitutus remansit. Idem temporis Audinus libellos daticos seu rationaria omnium in diœcesi Holana templorum conscribi curavit, quæ Holis adhuc conspiciuntur (a). Anno 1319 magnum denuo strepitum in Quarta boreali, exactiones Audini, svasu quorundam decimas quadripartitis ex quovis asse postulantis excitaverunt. Quibus effectum est, ut circulatorum turma, quæ angusta viarum, vulgo Hofdahóla obsepserat, in Episcopum ferme irruisset, nisi Rafnus Glaumbajensis pacificorum opera adjutus supervenisset, efferatosque animos sponfione demulisset, Episcopum novitate pensionum eos nequaquam vexaturum. In Comitibus universalibus ejusdem anni, laici diœceseos Holanæ in reprobationem novitatum Audini consentiebant. Grimusque Nomophylax cum Nobili Procerum satellitio Holas profectus, de eadem re coram disputavit, Episcopo nil prorsus concedente, qui illum offenderant, pacem obsequio redimentibus.

§. 13.

(a) Regia auctoritate confirmata. Vide Regis gloriosiss. Christiani VI Instructionem (ut loqui amant) *Episcopis Islandiæ* anno 1746 d. 1 Julii datam, Art. 16, in qua tamen conscriptio hujus *rationarii* ad 1398 refertur, quod ad nostrum calculum corrigendum esse nemo non videt.

§. 13.

Hac ætate, Arnas Skalholtensis, Ketillus & Snorro Nomophylaces, cum multis aliis, superioris anni evocationi morem gesturi, patriam reliquere. Audinus vero circa autumnum pari necessitate Norvegiam visurus, adversa tempestate rejicitur. Per hos, ut puto, literæ quadrantis septentrionalis civium, quibus insolentiam Audini conquesti erant, Haconi Regi deferendæ fuerunt (a). Iisdem autem aspectum Haqvini Regis, accelerans fatum, cui anno 1319 ad 8 idus Maji concesserat, interclusit, quod etiam Magno Erici, ejus e filia nepoti Regiam dignitatem, quæ quatrimum affectus est, detulit, Erlendo vero Vidkunni filio, svasu Archiepiscopi & concordii popularium suffragio, administrationem regni, donec Rex ad justam ætatem perveniret, acquisivit. Sequente autem anno, quo Snorro Nomophylax & Ketillus Regi ab Insulanis homagium exegerunt, alias sub ejusdem nomine literas, dioceseos Holanæ alumnos responsi loco accepisse, verosimile est (b).

§. 14.

Circa hæc Egillus Sacerdos Audino Præsuli amicissimus, cum Episcopo probasset quantum opera Laurentii, qui tunc cucullum Thingeyris susceperat, in suas partes deducti, auctoritati ejus adderet, eo Præsulem compulit, ut eadem hyeme Egillum Thingeyras mitteret, qui Laurentium Holas ab Episcopo honorifice accipiendum secum adduxit. Cujus amicitiam obsequii sponsione comparatam, ut Laurentius firmiorem efficeret, Eysteinum Episcopi ex filia nepotem secum abduxit, literis probe imbuendum, quæ postero tempore eum adeo nobilitarunt, ut præbenda templi Thrundnesensis, quæ avus quondam fructus fuerat, longo tempore gavissus sit.

§. 15.

-
- (a) Norvegis suis Rex Hacon anno 1316 ad reprimendam Episcoporum insolentiam & avaritiam edictum proposuerat, quod in Islandiam circa annum 1318 seu 1319 perlatum, Audinus rejecit, ut in hoc anno ad Regem datis literis Holanæ dioceseos incolæ congeruntur. Vide ad finem hujus Cap. Lit. B.
- (b) Vide *Dissert. de Jure Eccl. Island.* part. 1. cap. 4. & supra Tom. 1. pag. 545.

§. 15.

Anno 1320. Audinus Archiepiscopi literis evocatus, eadem ætate Egilli Sacerdotis, Ormiquæ Thorstanidæ fodalitio stipatus, Norvegiam petiit, Thrundhiemumque delatus, ab Archiepiscopo summa cum hilaritate excipiebatur. Hic toto tempore Natalitiorum (a) Audinus magnificum celebravit convivium, in quo Archiepiscopus complures dies contrivit. Quæ ineunte festivitate, ipse hospes dolorem circa poplitem sensit, qui magis magisque ingravescens, medicorum tandem opem omnino respuit, & per totum corpus diffusus, ad remediorum usum vehementius exarsit. Quæ tamen ægritudo ne quicquam de singulari, quæ pollebat, animi præsentia & in convivas lautitia, detrahere valuit. Ipse enim quotidie sua præsentia eos exhilaravit, usque dum tandem, epoto Beatæ Virginis scypho, gratis Deo & Marri Virgini impense actis, præsentibus, ut preces pro se ad Deum funderent, exoptulatis, se intra paucos dies e vivis excessurum prædixit. Cumque optimates donis magnifice cumulasset, orans, ne a convivali festivitate sua fata detertere paterentur, lectum male firmus petiit, supremaque constitutione exanime corpus, cum in templo Beatæ Matri sacro, cui præfuerat, condi nequireret, ad ædem ejusdem nomini dicatam Thrundhiemi sitam sepeliendum flagitabat.

§. 16.

Hic, cum extremam unctionem accepisset ab Archiepiscopo, quem episcopali successionem dignissimum censeat, interrogatus respondit: Islandiam quidem penuria bonorum sacerdotum non laborare, sed coram Deo se testari, neminem æque ac Laurentium Kalsi filium, muneri suscipiendo esse idoneum, quem, præter vitam monasticam & religionis observationem, peritia Juris Ecclesiastici magnopere commendet. Pollere præterea ætatis judicii maturitate, non solum ad privilegia ecclesiastica tuenda, sed & ad diocesanos Holanæ contumaces refrenandos

X 2

aptissimi-

(a) Hinc etiam nostri divitiæ & magnificentia intelliguntur. Nam tempus Natalitiorum usque ad festum Purificationis extendendum esse, inde colligitur, quod ipse nondum finito convivii tempore decesserit, quod tamen 9 cal. Februarii accidit. Ipso autem mortuo id in ejusdem parentalia mutarunt amici.

aptissimum, quorum licentia Præfulem, qui eis non minus scienter quam severe imperet, requirat. Et quanquam Archipræful pristinam Laurentii adversus ipsos pertinaciam, quam in anathematismis declarandis exseruerit, multum exagitaret, illam tamen offensionem necessitati ecclesiæ cedere debere Audinus asseveravit, decereque, siquam ab illis injuriam expertus fuerit, eandem hac dignitate repensam deprehendat, nec illi vitio vertendum, quod ab obsequio domini non recesserit. Hæc magno adstantium applausu, & largo utrinque fletu elocutus, anno 1321, 6. Cal. Februarii, animam exhalavit, cum 7. aut ad summum 8. annos in episcopatu transegisset.

Litr. A.

- (a) In nomine Domini Amen. Þar se öllum mönnum kunnigt. at þá er lidit var frá hingatburdi vors herra Jesu Christi 1315 ár prófudum ver Audun með guðs miskunn biskup á Hólum fyrir síálfra vorra raun ok margra dugandis manna framfögn. hvörsu fagrliga ok heidrliga forsió virduligr herra góðrar minningar Jörundr er næst var fyrir öff biskup H. Hólakirkíu hefr henne veitt. ok síálfa hana ok hennar dætur margfalldliga prýdt með vitrligri fyrerhyggju hvadan af er hann setti Systraklaustr at Stad í Reinisnesi fyrr enn Möðruvallaklaustr. gefande þar til þeistar eigner meðr fullu skilríki. Hálfan stadinn heima. Haffsteinstade. Grafer

---

(*) Mortem ejus ad annum 1322 referunt, *Vita Laurentii* Manuscr. & *Annales Flateyenses* *Annales* vero *Breviores* ad 1321. Unicam habuit Audinus filiam nomine Olufam, quæ primum nupsit Thorsteino, ex quo Eysteinum & Thorsteinum, Rufos etiam cognominatos, filios habuit; deinde eam Clemens duxit, & ex ea Vigleikum suscepit. Conf. *Laurentii Vita* Manuscr.

- (a) *Id est*: In nomine Domini, amen. Innotescat singulis nos Audinum divina misericordia Holanæ cathedræ Præsidentem, anno post Christum natum 1315, non minus propria experientia quam frugi hominum testimonio compertos fuisse; quanta cum laude & ratione venerabilis noster prædecessor, Jörundus, bonæ memoriæ, Holentis Ecclesiæ Episcopus, curam ejus gesserit, eandemque æque ac filias ejus prospicienter ornaverit. Non enim tantum Cænobium Sororibus dictum Stadi Reenenensium fundavit, sed aliud Möðruvallis erigi fecit, cui, sc. Reenestadenti latifundia quæ sequens recenset Catalogus, adject. Dimidium fundi monastici, *Haffsteinstade*, duo prædia comuni

Grafer tvær. Pávaftade. Vermflaland hálf. Híallsland. Skarðfá. Hólstöpul. Dadaftade. Hóla. Fofs hálfan. Brókarlæk hálfan. Hundsnes. Selá hálf. Hof. Feriuhamar. Káraftade. Hróarsdal. Keildudal. Backa. Skaurdugil ytra. gekk landsleiga af þessum iörðum utan heima ok Haffsteinsstöðum in summa þriátio ok sex hundrud. So leiddi hann til. med heilum for-
tölum ok fögrum kenningum Frú Hallberu er síðan varð Abbadís sagðs klaustrs oc margar adrar ríkar konur medr miklu gótze at styrkia stadiinn ok heilaga reglu ok prýða medr fögrum lifnade. Nú af því at ofs sýneft þesse hanns skipan íva híalpsamlig sem nytsamlig. bæde til salu ok sámdar honum ok ofs ok vorum lögligum epterkomendum. þó at í nokkrum greinum sýniþt hann framarr geþit hafa af Hólaftadargótzi enn heilagrar kirkíu lög votta. þá stáðfestum ver þessa hanns skipan ok giöf æfinliga. úbrigðanliga halldnum rette sámd ok lögum heilagrar Hóla kirkíu um biskupstíunder af eignum optnefnds klaustrs. Vitit ok fyrir víft at ver skulum vera þeirra formadr ok ábóte þeim ok stáð þeirra ok gótze til verndar ok hagenda. Bidium ver vora lögliga epterkomendr Hólabiskupa at þer vendit góðvilía til klaustrsíns ok systtranna medr ástfemd ok föðrligri umhyggíu. tyrirbíóðandi hverium manni at kallfa þær edr únáða. hindra edr tálma. yfer sogdu gótze af sínnum rettindum.

X 3

Væntum

muni nomine Gröf, Pávaftade, Vermflaland dimidiatum, Fíallsland, Skarðfá, Hólstöpul, Dadaftade, Hóla, Hundnes, Hof, Feriuhamar, Káraftade, Hróarsdal, Keildudal, Backa, Skordugil ulterius, Sela, Brokarlæk & Foss, sed tria postrema e parte dimidia, ex quorum locatione 144 Joachimorum summa redibat, si Haffsteinslade & portionem in prædio Stadenf assignatam de serie expunxeris. Movit itidem speciosis argumentis & pia exhortatione Halthoræ, ejusdem Cænobii postea Antistitæ, assentionem, una cum aliis, quas præmio proposito allexerat, sáminis, ad vitam monasticam ibidem suscipiendam, quæ ceremonias & cultum religiosum, honesta morum integritate perornarent. Hanc igitur ejus tam necessariam quam utilem dispensationem, quoniam ipsius pariter ac nostri, nobisque legitime succedentium samæ ac salutis profuturam videamus, quamvis cathedræ, præter leges Ecclesiasticas circumscriptæ speciem præbeat, perpetuo ratam & inviolabilem declaramus, salvo jure honore & privilegio Cathedræ Basilicæ Holanæ, decimas ex universis facultatibus laudati Cænobii Episcopo pendendas exigentis. Et pro certo habebitis nosmet eorundem prædiis possessionibusque tutandis, Procuratorem & Abbatem fore, simul orantes vos, qui justo ordine nobis in Cathedram Holensem successuri estis Episcopi, ut Cænobium cum monialibus benigno favore & paterna cura amplectemini, omnibus prohibentes earum quietem interrumpere districtissime laceßere, sive a jure in concessa bona deterere. Specramus

Væntum ver ok treystum fastliga at aller þeir góðer menn sem til þeirra gjöra vel ok vináttusamliga, öðlest af gude siálfum í himnaríke sámd ok saluþjálp. enn þeir skulu fá af ós þökk ok afuso. Ok at aller menn verande ok epterkomande viti fyrir víst ok trúi stadfastliga þessa vora skipan settum ver fyrir þetta bref vort inncigli. Datum anno domini prædicto. loco præfato. qvarto nonas Aprilis. ordinationis nostræ anno tertio.

Litr. B.

(b) Virðugligum herra sínum Hákonni með guds náð Noregskóngi hinum kórónada fenda bændr ok almúgi úr Hólabiskupsdæmi á Íslandi kvædiu gudz ok vora með audmiúkri þjónustu.

Jesus Christus ambuni ydr fyrer margar ok fagrar rettarbætur sem þer hafit ós gefit ok einkannliga þær sem í því brefi stóðu sem Gunnar Ráðsveinn ydar hafde til Íslands. Þó ver hefðum þar minni letta af enn ydar góðvilld hafdi grundvallat. fæker þess at virðuligr herra Audun Biskup vill þeim með aungu móte samþykkr verda. so sem þat Lögmadr sege lög um fefekter í Kristindómsbálki. ei vill hann ok at fefekternar mínneft í Kristindómsrette sem ydar bref býdr. Her með hefr hann nokkr nýmæli á ós þegnum ydrum þau sem ver vilium ei undergánga. Er þat fyrsta at hann seger

ramus & confidimus futurum, ut quicumque illis se fautores & amicos exhibuerint, a Deo in regno calorum compensationem salutis & gloriæ accipiant, a nobis vero gratiam & commendationem; Denique quo universi sive in præfenti sive in futuris seculis hanc nostram constitutionem certam firmamque retineant, sigillum nostrum appendimus. Datum anno Domini prædicto, loco præfato, qvarto nonas Aprilis, ordinationis nostræ anno tertio.

(b) *Id est*: Venerabili Domino suo Haconi, divina clementia Norvegiæ Regi coronato, diæceseos in Islandia Holanæ incolæ & populares; salutem & obsequium! compensationem vobis a Jesu Christo pro tot tantisque in nostram gratiam editis constitutionibus exoptamus. Illis speciatim, quæ literis per consiliarium vestrum Gunnarum in Islandiam allatis comprehensæ sunt, etiamsi nostræ levationi benigna vestra intentione minus servierint, eo quod honorificus Episcopus Audinus iisdem adversatur, indignans multas in Jure Ecclesiastico definitas juxta mandatum vestrum minui & ad sententiam Nomophylacis distribui, qui novis prætereā indictionibus subditos vestros onerat, quas admittere nolumus. Prima enim ejus instantia est, quæ bonorum ecclesia-

seger biskupinn ráða ega öllu því góttu sem til kirknanna er gefit eða gollit. svo ok tíundum ok sálugjöfum ok offri. í móti fornum landsins vana. Þvíat kirkiubóndinn hefir æfniliga haft allt þat offur sem minna er enn hundrat. með biskupanna samþykkt. kirkiunum til upphelldes ok kennemönnum til kostar. ok svo tíunder allar. Enn ver segium at tíundar offret ok sálugjafarnar hafa felst kirkiubændunum til matarverds prestenum ok til tíðakaups er bóndinn greiðir hvarttveggja. ok þat æfniliga haft ok halldit. ok því vilium ver eigi biskupanna áform samþykkia. Sú er önnr grein at biskupinn sefir at kirkiubóndinn ege at sýna með lögligum vitnum at kirkiunnar skulder hafa lagst í lausafe ok útiarder. elligar sefir hann kirkiuna ega fimmtíger hundrud í þá iörd er hún ástendr. enn ver vilium þat eigi samþykkia. Þegar ok at nokkut er kirkiu eignat sem hún stendr á. hefir æfniliga kirkiubóndinn einn vardveitt. þat vill hann prestum sínum til hallds veita. Allar þær smátíunder adrar sem at fornu hafa fátæker haft. ok minna er enn evristíund. vill hann parta sem adrar tíunder í fióra stæde. verdr þat guðs ölmusum mikell skade ok bændum einnin ok þat vilium ver ei þola. Þer hafit fyrerbodit í ydrum brefum at prófastar uppdikte nokkrar fesechter með útfetningu af heilagre kirkiu edr öðrum forbodunum. enn vilia ei lögmans úrskurdi hlýða.

---

ecclesiasticorum dispensationem sibi arrogat, siue decimæ siue legata sint, siue oblationes, siue denique quocunque titulo templis obtrigerint. Contra atque ex prisca consuetudine & Episcoporum consensu fieri solebat, quasvis oblationes infra 4 imperialis valorem Patrono templorum ad eadem restauranda & Personas Ecclesiasticas sustentandas cum universis decimis condonantium. Nos vero asseveramus decimas, legata, donariaque Procuratoribus expensæ loco cessisse, quam in alimoniam sacerdotum & mercedem pro sacrorum operatione solvendam facerent, quapropter Episcoporum decretum recusamus. Altera est, quæ beneficia nos oportere contendit, ut idoneis convincant testimoniis bona mobilia aut rura præcui sita, pecunia, quam templa in nominibus habuerint, comparata fuisse, sin minus, eadem in fundo cui affixa sunt, L. portiones possidere. Similiter etiam, cum aliqua pars, ubi templa locata sunt, ad eorum usum pertineat, quæ curatorum tutelæ semper paruit, eandem sacerdotibus contribuere studeat. Decimas minores, quæ scilicet pretium non æquiparant, pauperum sustentationi ante hac deputatas, non sine elemosynarum dispendio quadripartiti legi subiciens, quas novitates cum colonorum damno conjunctas nulli approbamus. Vos præterea literis prohibuistis, ne præpositi proscriptione ecclesiastica aliarumve interdictionum titulo multas pecuniarias in nos contingant, qui tamen decretum Nomophylacis susque deque habentes, pro lubitu in nos agere non verentur,

hlýða utan sekta ofs ok sækia epter sinne villd. eru flíkar sökner bæde í móti lögum ok landfins vana. þeim sem her hefer gengit í lande med ofs. Góde herra Hákon Kóngr! Þat hefer her lítt ok óheiriliga ordit ok tiltekist þá útlender biskupar hafa her þreyngdir verit inn í landit í móti landfins vana sem at fornu hefer yferstadi. ok í þeirri samþykkt ok ásetninge er skiput var þá heilagur Jón biskup var kosinn af lærðum ok leikum á Islandi. Þat til teikns at biskupar skyldu svo æ kiófast her í landit síðan. bidium ver ydr miúkliga at þer síait svo til med guds miskunn at ei se lengi saman agiarn höfðinge ok heimskt fólk. því þar af hefer opt mikil óhæfa sket. Síáum ver ok fyrer at á fárra vetra freste hefr kóngdómrinn her ekki utan erfide ok kostnad. enn kirkian allt gótt í landinu med at giöra. Ok því biódum ver ofs ok öll vor málefne í guds valld ok ydvart. bidjande at þer hallder ofs vid fornan ok nýan rett þann sem her hefer verit samþykkt at rettu samtaka ok styrkia ofs til at ver hölldum voru frelse ok födrleifdum. skipande ofs öruggt traust svo at ver megum vandræðalaust vors rettar niotande verda.

Gefe þat vor herra Jesus Christus at þer síait svo fyrer. at allsvalldande gud hafe lof ok dýrd. enn þer sæmd ok heidr. ver ydrer þenarar náð ok nytsemd bæde nú ok at eyliðu. Amen.

---

tur, multisque fangiendis tam consuetudinis huc usque receptæ quam legum terminos transiliunt. Rex optime Hacqvine! Extra ordinem & successu e republica alieno factum est, cum exteri Episcopi contra prisca instituta regioni nostræ obtrusi fuerunt, neglecta passionē jam olim confecta, cum Jonas sanctissimus Præsul unanimi clericorum laicorumque calculo in Episcopum eligeretur, quæ conclusum est, ne successio Episcopalis ab indigenis ad extraneos in posterum transiret. Rogamus igitur, quæ par est veneratione, divina suffulsi gratia providere dignemini, ne avarus princeps in rudem plebeculam diuturna obtineat imperia, ut quo nefarium sæpiusculē irreperit malum, probe scientes aliquot hyemum decursu, bonis per universam regionem censu Ecclesiastico descriptis, nil præter laborem impensasque Regiæ potestati reliquum fore, quæ de causâ res nostras vestræ cum Deo prospicientiæ committimus, orantes, ut leges, tam recentioribus quam antiquis legitima approbatione receptas, factas testasque nobis reservetis, & ad libertatem patrimoniumque nostrum tuendum retinendumque concurratis, nec non suppetias detis, ut jure concessio frui possimus.

Faxit Dominus Jesus Christus, ut omnia in laudem & gloriam Dei omnipotentis, vestri honorem & commendationem, subditorum vero temporalem & æternam gratiam & emolumentum dirigatis. Amen.

CAP.

CAP. III.

De Laurentio Kalfi filio.

§. I.

Laurentius Kalfi, natus 1267 (a), usque ad annum 1283 a Thorarino Sacerdote Vallenfi educatus, annum ætatis 16 agens, a Jörundo Episcopo, ludi, quem Holis aperuerat, literarii alumnis annumerari cœpit, in quo brevi tantum fecit profectum, ut coætaneis doctrinæ & morum integritatis palmam facile præripiens, aliis informandis præficere-tur. Anno 1289, sacerdotio cathedrali initiatus, ita volente Præsule, fasces scholasticos suscepit. Hinc triennio parœciæ Halsensi præponitur, sed rei œconomicæ insuetus, anno vertente Holas ad pristinum vitæ ge-nus lubens remigravit.

§. 2.

Eadem tempestate Sigurdus Hlidenfis, Modruvallis occupatis, a Præsule quantumvis admonitus, renunciare tergiversans, tantam apud eum offensam incurrit, ut Laurentium anathematis in illum fulmen vi-braturum, ni statim resipisceret, ad ipsum amandaret, qui non sine magno labore, tempore hyemali Mödruvallas pedes delatus, Sigurdum post oblatam & ab ipso rejectam pacificationem solenniter nomine Episcopi excommunicavit. Qua de causa minaciter appellatus, vix illæ-sus

---

(a) *Laurentii Vitam* Islandice satis prolixam & non inconcinne a viro quodam Ecclesiastici ordinis non indocto, neque longe post Laurentii mortem conscriptam habemus, ex qua sequentia excerpere visum fuit: Natus est Laurentius, non sine miraculo, ut vult Auctor indigitatus ad 4 idus Augusti, qui est dies Laurentio facer, ideoque infanti Laurentii nomen inditum fuit. Paternum genus ab Helga sorore Snorronis Sturlæ-sonij celeberrimi Historici, maternum autem ab Illugio, qui primus Holas sedem episcopalem fecit, derivare videtur. Hicce autem Thorarinus est Kuggus ille cogno-minatus, qui Henrico Episcopo fidum quondam Achatem semet præstitit. Conf. *Star-lunga* lib. 2. cap. 2. *Hist. Jonæ Holensj.* & *Arnæ Episc.* cap. 12.

fus elabitur. Quo factò Sigurdus via compendiosiori Laurentium antevertens Holas advolat, apud Præfulem contendens, ex ipsius dignitate & officii haut esse, Regios ab ipso taliter exagitari. Quo Præfulis mentem ita vertit, ut culpa in Laurentium conjecta, qvi secus ac imperatum fuisset, fecisset, Sigurdum reconciliatum domum dimisit. Laurentius autem suscepti itineris molestiam, Sigurdi conviciis & Præfulis indignatione compensatam videns, accedente præterea Jörundi cognatorum & familiarium exagitatione, & indigna, qva quotidie lacescebatur invidia, ab ipso mente alienior, Petri Heidenfis, qvi anno 1293 Holis hyemaverat, comitibus adscriptus, bona cum Præfulis venia peregre abire cogitavit. Sed anteqvam solveret, Skalholtum ad salutandum Arnam Thorlaci proficiscitur, a qvo perhonorifice accipitur, & ut semet Juris Ecclesiastici, tanqvam summe necessario studio consecraret, admonitus, addito de futuro vitæ cursu non vano præfagio, summa cum benevolentia dimittitur.

§ 3.

In Norvegiam delatus, per Heidenfem Regi innotuit, qvi doctrina viri captus, mensæ sacris adhibitum Aulicorum numero inferere voluit. Ipse autem gratiis impense actis, oblatam benevolentiam, qvo minus hac vice amplecti posset, religiosæ peregrinationis necessitate, qvam Sancto Olao Nidarosienfi promississet, excusavit (a). Hinc anno 1295. Nidarosiam

-
- (a) Haud minor ad salutandum Sanctum Olaum Nidarosiensem a Norvegis, Islandis, aliisque, concursus fiebat, qvam ab aliis nationibus ad limina Apostolorum, Jacobum Compstellanum &c. Hinc illæ divitiæ superbaqve templi cathedralis Nidrosiensis ædificatio, qvæ passim in Historiis ad sidera usque tollitur. Laurentius in aula Erici Regis versans, amicitiam cum quodam, natione Flandro, nomine *Fyslior* contraxit, qvi in festivitate, qvam Rex in celebratione festi Natalitiorum instituit, specimen dedit ludi, qvem tum temporis *Herbrest*, s: Strepitum militarem vocabant, cujus nominis ratio ita exponitur: *Ludus ille ideo sic nominatur, qvia in bello inimici eo terrirentur, si ex improvviso edatur, late diffugiunt, tantum edit strepitum, ut perpauci consistere possint; Prægnantes ad ejusdem sonitum abortum faciunt, sed viri ex sedilibus proni sternuntur, aut ad minimum quasi attoniti deficiunt.* A Fysliero expiscari Laurentius potuit, qvatuor rerum species tantum sonitum efficere, scilicet, *ignem, sulphur, stupam & membranam* seu chartaceum quid, qvòd nostra lingua, *bókfell* insignitur.

ofiam veniens, exhibitis Archiepiscopo, quas ab Holensi Præsule acceperat, literis commendatis, datoque scribendi peritiæ, eruditionis & poëseos studii specimine, cui magnopere deditus fuit (a), Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ ut diligentem posthac operam daret, admonitus, inque ejusdem domesticorum & satellitum album inscriptus, Johanni natione Flandro, celebri Juris studioso, informandus traditur. Eadem tempestate odia Archiepiscopi & Capituli Nidarosiensis adeo exardere cæperunt, ut ille tandem Laurentii ministerio usus, ipsos solenniter excommunicandos duceret. Quo Laurentius plusquam vatinianum sibi apud eos odium contraxit. Archiepiscopus autem præstiti officii memor, ipsum non tantum templo Divi Olai, quod Nidarosiæ est, præfecit, sed etiam ejusdem Thesaurarium & isthic religiose peregrinantium Pœnitentiarium constituit.

§. 4.

Anno 1307, cum ab Archiepiscopo & Consistorio Nidarosiensi constitutum esset, ut Visitator Archiepiscopali præmunitus auctoritate in Islandiam mitteretur, Laurentius a consultantibus unanimiter,

Y 2

---

gnitur. Hæc *Vita Laurentii* Manusc. refert, sed licet scriptor ejusdem ex ipsius Laurentii ore sua hauserit, statimque post ejus mortem litteris mandaverit, ut ex ipsa historia concludi potest, in eo forte erravit, (nisi artificium quoddam pyrotechnicum hic saltem intelligatur) quod papyrus & stupam ad hunc *strepitum militarem* edendum requiri dicat, cum altero tantum farturæ loco opus sit, sed nitrum omnino excludat, quod ejus oblivioni & oscitantæ adscribendum putamus. Nihilominus validum hinc sumi potest argumentum, pulverem pyrium in Europa, imo in Norvegia notum fuisse anno 1294, quod haudquaquam mirandum, cum nunquam nimis laudatus GRAMMIUS in *Act. Societ. Reg. Scient. Havn.* Tom. I. pag. 228. FELICIS MALLEOLI, qui 1456 obiit, testimonium adferat, qui dicit artem tormentariam infra spatium ducentorum (ut concludi potest) annorum primitus inventum, sive circa annum 1250. Huc etiam facit nomen *Fysilier*, quod scriptor Vitæ Laurentii nomen proprii Flandri istius fuisse putat, cum revera sit appellativum sclopetarii, cum Gallico hodierno *Fusilier* sono & sensu conveniens.

- (a) Tantus fuit versificator, ut ex tempore de quovis objecto versus pro more seculi fundere posset; cujus specimen dedit cum Jörundo Archiepiscopo certans. Hic enim Laurentium a Poëseos ad Juris Ecclesiastici studium traditurus, talem protulit versiculum; Scisne, quod *Versificatura nihil est nisi falsa figura*? Cui Laurentius alterum ejusdem farris ex tempore opposuit, dicens: Id quidem non nego, sed scire puto vestram Excellentiam, quod *Versificatura nihil est nisi maxima cura*.

iter, utpote ipse Islandus, eruditione & auctoritate pollens, eidem muneri destinatur. *Qvi*, licet omnem moveret lapidem, ut hoc onus in alium devolveretur, frustra tamen fuit. Quapropter Biørnum quendam ex ordine Prædicatorum, pari præditum auctoritate, Archiepiscopo tantum non invito, & ex diviso imperio, nil boni sibi illive pollicente, reliquis vero Canonicis odio magis quam amore Laurentii inductis, strenue suffragantibus, comitem sibi elegit. Quos literis & mandatis Archiepiscopus instruxit. In Laurentium tamen multo pronior, ternas ei chartas seu membranas puras, suo munitas sigillo, quibus, prout casus aut necessitas exigeret, ex lubitu inscriberet, modo ne id Archiepiscopi ejusdemve officio & auctoritati officeret, ad quod præsentibus tantum binis ex intimo amicorum collegio jurejurando Laurentium obstrinxerat, clam Biorno tradidit. Quas ipsum aut adulterasse aut ementitum fuisse, inimici postea calumniati sunt.

§. 5.

In Islandiam translati, Skalholtensem diocesin sine insigni ulla offensa visitarunt (a); Paucos enim indoctos sacerdotes ab officio removerunt, quod Arnas Helgonis, tum temporis diocesanos Præful, aut patienter tulit, aut omnino dissimulavit. Sed Holanam ingredientibus, non eodem modo accipiuntur. Biørnum quidem Jörundus Episcopus peramice, Laurentium vero obliquo valde vultu aspexit, quasi is Episcopi nuper cliens, ab ipso educatus & e luto elevatus, eidem jam imperare & insultare gestiret. Quo factum est, ut Biørnus Holis apud Episcopum, Laurentius vero Mödruvallis apud Thordum Halli hyemarent. Igniculum autem in favillis latentem, casus Solveigæ Lopti filia, heræ Långuhlidenfis maxime excitavit. Hanc & maritum Thorvaldum Geiri filium invicem dissentientes, sacerdos tribuarius ut connubialem amorem colerent, multoties, sed frustra, monuerat. Hac vero hyeme Die Viridium Solveiga una sui sexus comitata in templo Bajesaënsi sacris ausculta-

---

(a) Hæc inter primas, si non omnino prima ecclesiastica visitatio per Islandiam instituta, nil boni quod recitari possit, protulit, & pleræque eam subsequentes eundem finem fortitæ esse videntur. Plurimi enim proprio magis emolumento quam publicis necessitatibus velificarunt. Non tamen diffiteor, quasdam suos habuisse haud contemnendos usus, sed rariores hæ sunt, nigroque cygno similes.

auscultatura, inter iter faciendum in amne Hörga submergitur, cujus cadaver Thorvaldus Muncha-Thverá deportari curavit (a), quo etiam magni pretii legata transfudit, non tamen neglecto tetradrachmæ æquamento templo Bajesaënsi ex Juris Ecclesiastici præscripto, loco sepulturæ solvendo. Hoc Hildebrandus sacerdos primum Episcopo, sed frustra, & deinde Laurentio detulit, ad se munus pertinere, corpusque in Bajesaënsi cœmeterio condendum esse contendens. Laurentius Thorvaldum multum de ea re hortatus, Cadaver Bajesa remittendum asservit, nisi a curione sepulturam in cœmeterio Munka-Thveraaënsi pacifceretur. Ille autem ejus decissionem respuens, Jörundum arbitrum appellavit. Hildebrandus itaque, cum omnia frustra esse cerneret, Laurentium ut Archiepiscopi vicarium eo sua sollicitatione impulit, ut postquam admonitione Thorero Abbati, cætuique monachorum de corpore restituendo vel parcho placando facta nihil effici vidisset, festo quodam die in Munka-Thvera præsens, sententiam, qua cadaver Bajesai terræ mandandum affirmavit, publice pronuntiaret, templumque Munka-Thveraaënsē sacris indignum, quamdiu tale corpus ibidem quiesceret, judicavit. Abbas confestim nil interera de cæimoniis remittens, Jörundo per literas litem exposuit. Qui missō Sniolfo sacerdote veniam missas, in adventum sui causam cognituri, celebrandi concessit. Cum vero Sniolfus Thveraa pervenisset, Laurentium protinus accersit, libellumque, quo decisio perscripta fuisset, poposcit, quem Laurentius cum nondum recitare absolvisset, Abbas aliique eundem e manibus ejus ereptum, rupto sigillo disceperunt. Ipsum autem cum comitibus e templo limitibusque sacris exturbarunt. Theodorus vero Mödruvallensis, graviori quod imminere videbatur periculo, eum eripuit.

Y 3

§. 6.

-
- (a) Quid Thorvaldum ad hanc legis transgressionem, ut uxoris corpus in alieno & legibus vetito sepulcreto conderet, inconsultis Magistratibus Ecclesiasticis, non facile dicitur. Non improbabilis conjectura est, cogitasse eum, animam defunctæ, quæ in notorio & scandaloso dissidio conjugali, morte repentina perierat, ob sanctitatem monasterii & assiduas inferias, quas ab Abbate & Monachis, ingenti-illa pecunia stipulatus fuerat, mitiorem purgatorii cruciatum habituram, quam si ad vulgare illud templum Bajesaënsē sepulta fuisset. Sed factum ejus contra *Jus Ecclesiasticum* fuisse, patet ex ejusdem Cap. II.

§. 6.

Ineunte vere, Jörundus Biörno comitatus Mödruvallas proficiscitur, ubi inter Thordum Abbatem & Hildebrandum sacerdotem exigua pecuniæ summa delinitum de cineribus Solveigæ eadem, quæ recepti sunt, tellure quiete continendis fœdus feriendum curavit. Tanta enim auctoritate erat Jörundus, ut universi diœceseos incolæ ipsius arbitrio lubentissime semet submitterent. Laurentii autem ibidem præsentis nec sententia hac de re requirebatur, nec Collega Biörnus jam ipsi, sed Episcopo assentiebatur, in cujus gratiam visitationem per Provinciam Jörundi continuaturum se pernegavit. Consilio itaque Episcopi, ætate nondum adulta, ab eodem donis mactatus, Norvegiam revisurus discessit, & Nidarosiam 6 id. Septembr. delatus, cum literas, quas illi Præsul Holensis Archiepiscopo cæterisque Canonicis perferendas credidit, tradidisset, acta Laurentii non leviter exagitavit, multa eum in Islandia nomine Archiepiscopi promulgasse referens, quorum authorem nesciverit. Hac ipsa ætate, Gudmundum quendam sacerdotali dignitate in Norvegiam Jörundus amandat, qui grandi nummorum pondere ad Archiepiscopum & Canonicos Nidarosienfes deferendo instructus, literas de Laurentio acerbe loquentes secum adportat, quæ fidem minus suspectam fecerunt, utpote ab ipso Episcopo profectæ.

§. 7.

Post discessum Biorni, majoribus difficultatibus Laurentius semet implicitum sentiens, quod ea quæ in mandatis intra diœcesin Holanam peragenda habuerat, nondum expedita cerneret. Culpam autem in Jorundum transferre optans, cui nil gratius accidere posse cognovit, quam ut visitatores ejus Provincia inexplorata redirent, dubius hæsit. Nonnulli amicorum, inter quos fuit Haflidus Steini, vir spectatissimæ fidei, auctores ei fuerunt, ut Biornum socio itinere in Norvegiam comitaretur, caveretque ne quicquam is Archiepiscopo, ipso insciente aut absente referret, neque ipse, quamvis nulli Palliatorum secundus esset, Jorundum Holensem vel in minimis læderet. Quam admonitionem, ut a contrariæ partis studio promanantem, mandata Archiepiscopi deferere nefas ratus, eorum consiliis postposuit, qui ipsum ad omnia ex præscripto exsequenda

exsequenda concitarunt. Quare visitationem exorsus, cum nihil commode efficere posset, plerisque Episcopum appellentibus, ejus vero dispensationem respuentibus, Holas se contulit, ab Episcopo flagitans, ut publico Edicto jus hospitii sibi decerneret, ad quod præstandum se Jörundus nulla officii ratione teneri respondit, cum in discessu Biörni auctoritas ejus expiraverit.

§. 8.

His talibus utrinque peractis, festo quodam die Laurentius templum Cathedrale intrans, ex pulpito, fervido dicendi genere, in perversos Episcopi domesticorum mores, libidine & incestu impurissimum pecus invehitur, consanguineos præsertim Episcopi, qui ejusdem turpitudinis labem animadversione ecclesiastica non expiaverant, haud oblique pungens, orationemque obsecratione conclusit, ut singuli turpi & flagitiosa consuetudine rejecta, honestoris vitæ tenorem ordirentur. Quam, cum vix absoluta esset, tumultus adstantium excepit, cognatique Præsulis eum foedissimis conviciis protelarunt. Complures præterea inter ipsum Episcopumque lites hostilis in posterum odii materies acceperunt. Quibus impulsus, cum sibi nullum amplius successum polliceretur; Norvegiam cogitans, priusquam solvit, Holas denuo profectus, Episcopum, qui jam senio langvescens visitandi laborem domestica permutarat quiete, convenit, coram quo libellum, vitiorum ab incuria & illegitima Episcopi in matrimoniis contrahendis dispensatione profectorum iliadem prolixè exponentem, recitavit, addens, se eosdem Holanæ dioceseos nævos Archiepiscopo detecturum. Quibus Jörundus perceptis, amice rogavit, positis discordiis, libellum discindat, literasque mutæ benevolentiae indices a se Archiepiscopo perferendas accipiat. Quæ cum Laurentium majorem jurisjurandi, quo Archiepiscopo vera de Islandiæ Episcoporum officii administratione relaturum firmaverat, quam ipsius opum & auctoritatis rationem habentem, nil movere cerneret, confestim profiliens, occasionem de his ulterius disquirendi abruptit. Laurentius itaque destinatum iter exorsus, post longam tandem navigationem, pelagi insuetus, prope festum Michaëlis in Norvegiam venit.

§. 9.

§. 9.

Qvæ dum in Islandia geruntur, Jörundus Archiepiscopus adeo gravi correptus est morbo, ut lecto affixus, omnem rei tam ecclesiasticæ quam politicæ administrationem in Canonicos Nidarosienſes, Eilifum ſcilicet Kortum poſtea Archiepiſcopum, & Audinum Ruſum Holenſis diœceſeos olim Præſulem, nolens volens devolutam cerneret. Hi rerum potiti, omnibus Archipræſulis amicis ſerviſqve expulſis, unius tantum coqvi & duorum ſervorum famulitio ægrotanti gratificabantur; priſtinæ Laurentii Archiepiſcopo in anathematifmſis ſibi denunciandis præſtitæ operæ indignabundi, illum ex Islandia in Norvegiam tranſvectum, ſcaphaqve egredientem, actutum comprehendendum curant, miſerrimeqve exagitatatum, ad infamem urbis cuſtodiam, vulgo *Gulſkitne* dictam, tenebris, algore & graveolentia abominabilem, inter verbera abripiunt, eademqve foribus ferrea janua munitis includunt, bona autem publicata fiſco eccleſiaſtico Nidarosienſi adjudicarunt. Nec qvîcqvam præter libros, prætextu qvorundam ex Clero Iſlando, eosdem ſibi vendicantiſum ſervatos, ultorum manus effugit. Cuncta etiam teſtimonia, & literarum qvas habuit ſubſidia ad ſe tranſtulerunt. Biduo in carcere abſumto, ad ſe Laurentium in conclave qvoddam compedibus vinctum & ſqvalore obſitum deduci jubent, dupliciqve crimine accuſant; Primo qvòd oblationes Divi Olai Regis, qvas olim procurandas ſuſceperit, turpiter profudiſſet; Deinde, qvòd literis Jörundi Archiepiſcopi nomine & ſigillo adulteratis uſus fuiſſet, qvibus additi ſunt Codicilli Jörundi Holenſis eum non leviter diffamantes. Qvam vitiorum ſeriem ut citra tormenta libenter confiteatur, cum fruſtra tentaffent, aut in Norvegia ab Officiali indictum cenſuræ genus ſufferendi, aut in Islandiam revertendi, Præſule Holano agenda dictitante, optionem illi permittunt. Poſterius autem amplexus, in cuſtodiam reducitur.

§. 10.

Sequenti æſtate, catenis onuſtus cum literis Jörundo Holenſi adferendis, in Islandiam remittitur. Qvî ut primum Holas devenit, Epiſcopum adiens, in genua procubuit. Præſul vero totius tragediæ ex literis præmiſſis gnarus, illi confestim aſſurgens, proxima ſibi ſede receptum,

tum, ut illic triduum recreationi impenderet, amicissime invitabat. Quo transacto, Laurentium & quosdam sacerdotes publicationi mandatorum, quæ ab Eilifo & Nidarosienfibus acceperat, interfuturos, in Vestiarium templi convocavit, illique, quid sibi sperandum esset, sciscitanti respondit, dispensationem Collegii monastici ob stare, quo minus sacerdotii functionem ei concedere auderet, utrum vero in suo comitatu morari, an alibi in diœcesi Holana Skalholtensive domicilium sibi constituere vellet, eruditione, qua haud vulgari pollebat, multis profuturo, libenter permisit.

A quo tempore, seu anno 1309 usque ad 1313, qui fuit Jörundo emortualis, partim in Skalholtensi, partim vero Holensi diœcesi, variorum, præsertim monachorum Thyckvabajensium informationi operam impendens, tempus trivit. Tandem anno 1313 Thingeyris sedem fixit, scholæque, auspiciis Gudmundi Abbatis apertæ præficitur (a), ubi non Abbatem tantum, sed & totum monachorum gregem, multosque alios egregios viros, ad studia excitavit. Anno 1316. in Ordinis Benedictini, qui Thingeyris fuit, fratrum numerum cooptatus, ejus Regulas tanto obsequio & honore coluit, ut ne in minimo quidem deficeret (b).

§. II.

(a) Abbas Thingeyrensis Gudmundus fuit equidem vir non malus, & licet indoctus, literarum tamen cupidus & amans, ideoque Laurentium virum doctum, qui timore chori Nidarosienfis nusquam tutus agebat, ambabus ulnis accepit; Neque spes eum de illo concepta omnino fefellit; Nam non solum ipsum Abbatem & monasterii alumnos multo doctiores reliquit, sed plurimos etiam alios, qui literarum dukedine capti, hinc inde ad eum confluebant, iisdem probe imbuit. Quorum celebrioris fuerunt Thordus, Gudmundi Nomophylacis filius, Olaus Hialti, Egillus Ejulfi, Bergus Sokki, alique, de quibus suo loco dicendum. Conf. supra Tom. I. pag. 550.

(b) Thingeyrensis monasterii alumnus factus Laurentius Regulæ a Sancto Benedicto suis affectis præscriptæ semet præbuit observantissimum, nunquam sine Abbatis venia ex monasterio exiens; nunquam, ne ipsi quidem Abbati, tempore summi silentii interpellanti respondit, omnibusque numeris absolutum monachum præstitit; tantumque hoc vitæ instituto delectatus fuit, ut filium Arnæm duodecennem ad se accersitum, eidem mancipandum curaverit.

§. II.

Circa hæc tempora Egillus Ejulfi, Laurentii quondam discipulus, Pastor Cathedralis & Rector scholæ Holanæ factus, Audino Episcopo in paucis carus, ipsi Laurentium reconciliavit. Quo factum fuit, ut moriens Laurentium successorem nominaret. Quam Præsulis electionem, prisca seponentis dissidia, Archiepiscopus Chorusque Nidarosienſis ægre tandem perſaſi, ratam eſſe juſſerunt (a), Egillumque Ejulfi, qui tum in Norvegia agebat, binas ab Archiepiscopo adferentem literas in Islandiam ad Laurentium miſerunt, unas, quibus ipſi & culpa & pœna antiquarum offenſionum penitus remittebatur; Alteras, quibus ut rite electo Holanæ diœceſeos Episcopo, quam primum ad ſacram ordinationem accipiendam in Norvegiam ſe conferret, injungebatur. His acceptis, gratiſque Deo ampliſſime actis, Ketillum Satrapam Regium, & Thorſteinum tum temporis diœceſeos Officialem ad ſe accerſivit, quibus ſtipatus, Holas advolat, inque ipſo Laurentii feſto electionem ſolemniter proclamari curat. Rebus deinde Oeconomicis maxime ad methodum & modum quem tenebat Jorundus ordinatis, viſitationem borealis diœceſeos partis auſpicatur, & ſub autumnum Holas revertens, ſcholam ibidem aperuit, cui Olauum Hialti filium præfecit. Ineunte autem vere anni 1323 verſus occidentem viſitationem inſtituens, omnia quæcunque ei a recto aberrare viſa ſunt, emendare cœpit. Vergente tandem æſtate, navigium ingreditur. Sed ad Halogalandiam appellens, naufragium quidem paſſus eſt, ſociis tamen & magna parte impedimentorum ſalvis, unde ſe Nidarosiam ab Archiepiscopo peramanter excipiendus contulit, hyemeque ibidem in convictu Archiepiscopi tranſacta 8. Calend. Julii, ſeu ad feſtum nativitatſ Baptiſtæ, adſtantibus Audſinno Bergenſi & Vilhelmo Orcadenſi Episcopis aſ Eiliſo ordinatus, eadem æſtate domum revertitur, demandatumque ſibi munus ſumma diligentia adminiſtrare aggreditur.

§. 12.

Reliquerat Audinus moriens varias, easque magni momenti tricas & controverſias, ad ipſius enodationem ſeu jurisdictionem pertinentes,
aut

(a) Vid. ſupra pag. 164.

aut semisopitas, aut omnino intactas, quas Laurentius sibi in patriam reduci decidendas prævidens, omnia ex Archiepiscopi sententia acturus, de his consuluit. Præcipua harum videbatur incendium cœnobii Mödruvallensis, quod cum Episcopus monachorum incuriæ imputaret, monasteriique restaurationem detractaret, Archiepiscopus vero ne hilum quidem in prima fundatione mutare volens, monasterium ab Holano, modo inventarium Cathedræ cessisset, reædificandum esse censuit. Sed de hac controversia delegatos judices daturum se promisit, quod tandem anno 1326 perfecit. Tunc enim Ingemundus Skuti filius, monachus quondam Mödruvallensis, Norvegia in Islandiam transiens, Archiepiscopi literas attulit, quæ Jonæ Halthori filio, Episcopo Skalholtino & Thorlaco Abbati Verensi causam Mödruvallensem, aut legitimo judicio aut pactione terminandi potestatem demandarunt. Qui extemplo partes litigantes Mödruvallas convocarunt, & post causæ in utramque partem disceptationem, tandem in conditiones, quas Fratribus obtulit Laurentius, pactionem literis & sigillis munitam fieri curarunt (a). Cujus præcipua erant contenta, ut exstructo & pro re nata ornato monasterio, additisque omnibus ad victum & amictum necessariis, Præsul tot fratres ibidem sustentandos curaret, quot Jörundi primi Fundatoris Constitutio alendos præscriberet. Prioreque imposito, ipse Abbatem ageret. Quæ omnia Laurentius magna cura neque minoribus impendiis sine mora executioni dedit.

§. 13.

Sed non diu duravit hæc pactio, nam anno 1327 fratres acceptæ conditionis poenitentes, per Ingemundum Skuti filium Shalholtum ablegatum, Jonæ Episcopo Laurentium pactis non stetisse persvaserunt. Qui Collegam confestim hac de re certiore faciens, proxima ætate Mödruvallis præfens, controversiam sententia judiciali discreturum minabatur. Quo accepto, Laurentius, nuntio, mittit cum epistolio excusationis pleno Legatum, qui semet amicissime purgaret. Capita autem excusationis talia fuisse accepimus: Collegam plus nimis credulum alteri parti aures dedisse. Prius utramque audiendam, quam sententiam definitivam pronuntiandam.

Z 2

(a) Vid. supra pag. 63.

nuntiandam Archiepiscopalem illi Collegæque concessam auctoritatem cum prima causæ transactione expirasse. Præterea a pactis nihil a bono & honesto aberrantibus semel unanimiter initis minime resiliendum esse. His Jonas auditis, tantum a gradu sistendo abfuit, ut paullo commotior, venturum se nec officio hac in re defuturum minaretur, minarumque non immemor, binos e Clero Skalholtino rei perficiendæ aptissimos Diaconos, quorum primas tulit Thordus Gudmundi Nomophylacis filius, Laurentii, cum Thingeyris ageret, discipulus, Holar misit. Qvi ipsissimo Trinitatis festo dum Laurentius sacrorum operatione absoluta Pontificales vestes exuit, sanctum ingrediens vestiarium, codicillos a Jona Skalholtensi scriptos ipsi exhibendos habere se confessus est. Præsul vero, tanti momenti negotio in aliud talibus tantisque rebus aptius audiendis tempus rejecto, legatos blanditiis mensæ aliisque honoribus delinitos dimisit. Sed Episcopo in folio postridie constituto, anniversariis in templo Høleni sacris auscultanti, præter spem ad supremum altare apparuit Thordus, sanctitate loci semet tuens, satisque sonore dicam intonans, quam præsens herus pristino scripserat. Quapropter tantum non attonitus Laurentius sanctissimi missatici officii interpellationem prohibere non contentus, sed abitum parans, satellitum in Provocatorem paratissimum impetum, quantum sua auctoritate temperari potuit, maxime temperavit.

§. 14.

Judices autem in loco & tempore comparentes, Laurentio se non statim sistenti, officii abrogationem minabantur, tandemque præfenti legatorum tractationem objiciens Episcopus, ipsius communionem dedignatus est. Ille vero suam in conventis prioris anni servandis integritatem commemorans, Collegam sententiam contrariam tanto verborum ornatu propugnantem, ut nemini ab æquo & bono aliena esse videretur, minime movere potuit. Deliberatione itaque cum suis habita, ex Præsidum & contrariæ partis sententia, cœnobii ejusque possessionum dispensationem, studio pacis & incerti causæ eventus, timore, prioris anni pactione abolita, monachis tradidit, nisi Archiepiscopo aliter visum foret. Egillo autem Grenjadarstadeni, sibi fidissimo & amicissimo, legationem ad ipsum obeundam injungit, qvi donis & literis instructus in Norvegiam transiit. Quo delatus Laurentii innocentia optimatum Hølenium

lenſum teſtimoniis probata, ad priorem paſſionem confirmandam, poſteriore rejecta, Archipræſulem impulit. Skalholtſiſ vero legatus re infecta non ſine domini rubore & ſtomacho reverſus eſt. Sed dum hi in Norvegia agunt, de monachorum Mödruvalleniſum prodigalitate certior factus Laurentius, Mödruvallas advolans, armatis impletum monaſterium reperit; qvare hac vice diſcedens, ſed biduo poſt, diſperſa ruſticorum turba revertens, Thorſgeirum Priorem monaſterii facultatum rationem reddere denegantem, Steinthoro Sokki filio Diſpenſatore conſtituto, omnibuſqve pro lubitu ordinatis, Holas, ſecum adduxit.

§. 15.

Altera ei ab Audino relicta de decimis Thingeyrenſibus cum Gudmundo Abbate controverſia interceſſit. Hanc Electus, nondum autem inſula potitus, ea conditione, ut monaſterium prædium Hialta-backam, qvod Jörundus addiderat, Audinus vero retractaverat, retineret, tranſegerat. Sed lite deinde recrudefcente, duorum prædiorum Hvammi & Hunſtadi adjectione, contrariæ parti ſatiſfecit, qvod etiam ſuis literis Archiepiſcopus confirmavit (a). Idem deinde monaſterium Kalfi fratris ſui hæredem ex aſſe ſcripſit, qvo facto aliisqve ejuſmodi in ſacros uſus expenſis, liberalitatis laudem adeptus eſt. Laurentius præterea quadringentos octoginta imperiales, ab Auduno monaſterio Munkathveraëniſi mutuo datos, requirere debebat (b). Habuit etiam cum aliis, ſed viliores, controverſias, qvales fuerunt: Illa cum Sniolfo (c) Sacerdote, qvi Præſulem diu dedignatus, tandem neceſſitate adactus, ipſi ſe ſubmittere cogebatur;

Z 3

-
- (a) Literas ad hanc rem pertinentes calci capitis ſub Litr. A. B. C. ſubjungemus. Primas qvidem, ſubſcriptas a Grimo Skuti filio, qvi tandem trimeſtrem Episcopum Skalholtſem egit, dictuſqve fuit Skurd. Grimus, ſeu *Lanio*, forte Ingenundi Skuti filii, qvi cauſæ Mödruvalleniſis fax & tuba fuit, frater. Conf. ſupra pag. 58.
- (b) Vid. infra ad finem Capitis Litr. D.
- (c) Principium harum rixarum a Generali Laurentii viſitatione repetendum eſt (vid. ſupra §. 5. pag. 173.), qvæ ſimultates eo uſqve proceſſerunt, ut Sniolfus Laurentium Electum oſculo ſalutare dedignaretur, & dudum factum Episcopum in convivio qvodam diſteriis invaderet.

batur; & cum Celebrī viro Gissuro Galle, qvem falsæ possessionum decimationis examine objecto, ad sanīorem mentem revocavit (a).

§. 16.

Postquam Cathedram ascendit, idem vitæ, qvōd, dum in monasterio Thingeyrensi degit, habuerat; institutum retinuit, nihil fere in qvotidiano victu & amictu mutans aut innovans, sacrorum semper observantissimus, disciplinæ Ecclesiasticæ exactor severissimus, morūqve censor incorruptus, literarum & literatorum amantissimus, in pauperes vero & egenos largus & benignus semper mansit, qvo tamen non obstante, providum semper se œconomum gessit. Hinc factum est, ut ipso sedente omnibus ejus exemplo & admonitionibus ad pietatis & honestatis studium accensis, res ecclesiasticæ in diœcesi Holana majorem in modum florere inciperent. Post reconciliationem cum Eilifo Archiepiscopo, flagrantissima semper ejus gratia usus est, qvi anno 1330 Laurentio insulam qvæ Holis pretiosissima est, duoqve alabastra dono dedit, qvæ ille 30 mercium Islandicarum fascibus compensavit. Holanum præterea templum & cathedram variis magni pretii donariis ornavit; qvalia fuerunt. Patera Sancti Jonæ Holensis, Gudmundi effigies, calix, scrinium, Textus duo (b), & id genus alia. Anno 1330 morti vicinus Egillo Ejulfi successore

---

(a) Multæ qvidem notæ singularis penitentiae & pænæ ecclesiasticæ signorum ab Episcopis disciplinæ tenacioribus indictorum occurrunt, qvorum coryphaeus fuit Thorlacus Thorhalli, Sanctus & ante & post mortem vocatus, ejus *Skriftabod*, seu leges de pænīs competentibus exstant. Singulare, autem qvid & non ubiqve obvium legitur in *Hist. Laurentii*, qvi indurato urfi corio die cinerum & Viridium incestuosos superinduxit, talique affectos contumelia aut exinanitos, affabilitatis statim & mensæ commercio honoravit. Exstant adhuc in Bibliothecā A. Magnæ libro pergameno No. 175 in Quarto Statuta Jöründi, Laurentii & Egillis hac de re, qvæ inde exscripta vid. ad finem Capituli Lit. E. Gissurus autem Galle, cum qvo Laurentio fuit de decimatione lis, idem certe est, ac ejus mentionem facit *Chron. Norveg.* pag. 834 (rectius 833) ut legati ab Hacone Rege Norvagico ad Fennos missi, qvem, ad tributum ipsi diu denegatum exposcendum, Regia ornatum auctoritate & satellitio præmunitum amandavit. Hic est ille Gissurus Galle, qvi Jonæ Calvo sedecim prædiorum littora donavit, & tandem ad annum ætatis 101 devenit, Gissuri comitis cognatus & eponymus.

(b) *Textus*, & *Texta* qvid proprie notent pueris etiam notum est; sed hic aliud qvid significare

cessore nominato, & Archiepiscopo literis impensissime commendato, indigenam Episcopum peregrino multo esse utiliore dicens, conditoque testamento, anno ætatis 63, officii 6, ad 16 Kalend. Maji placide obdormivit (a).

Litr. A.

Nostrum Thoreri Abbatis & Grimi Holmenfis hoc est testimonium: Thorkillus Trandill sacerdos Thingoris Vatnsdalensium in septentrionali Islandia, ea intentione, ut inibi Cœnobium fundaretur, primus omnium ædificia exstrui curavit, conditoque mox templo, inaugurationem a Jona primo Holensi Episcopo impetravit. Cumque nulla, præter fundum in quo cœnobium constitutum fuit, bona illi adessent, Venerabilis idem Sanctusque Episcopus in perpetuam Monasterii templique conservationem,

ficare manifestum videtur; Est autem *Textus* apud Scriptores Hist. Eccl. Rom. 1) Liber seu codex Evangeliorum, atro gemmisque ut plurimum exornatus, interdum etiam aureis literis exaratus, juxta versus:

*Codex auratus, confecto grammate scriptus,
Austus evangelicum servans in corpore Textum.*

Qui Pontifici apertus, reliquis vero clausus, ad osculandum offerri soluit, & super quo, altari imposito, jurare consueverunt; unde forte originem habet jurandi formulæ initium quod in antiquis nostris legibus præscribitur, ita incipiens; " Hier legg eg " höi. l a helga bók, og sege þad gudi &c. id est: *Hic manum sacro codici imponens, Deo confiteor*, &c. Vid. supra Tom. I. pag. 578. 2) Scriptum quod fundamenti loco habetur, seu ipsius authoris verba, ita ut hoc sensu *Textus & glossa* seu interpretatio invicem opponantur. 3) Hinc per Metaphoram transferebatur etiam ad alia, ut pictas, sculptas, aut fusas rerum aut corporum imagines, scilicet hanc vel illam Historiam, sæpissime vero aut semper Christum in cruce pendentem, vel etiam librum Evangeliorum & Evangelistas, repræsentantes, quæ meditabundis aut perorantibus manu contentæ, *Textus* loco inserviebant, & super iisdem quandoque etiam jurasse non est vero dissimile; quales tres ex argento fuscæ in templo cathedrali Skalholtino asservantur, quarum una affabre facta cæteris longe præstat & haud contemnendi pretii est; quibus similes, aut ejusdem farinae fuisse *Textus* a Laurentio confectos, non improbabile videtur.

- (a) Talis vivens & moriens fuit Episcoporum, quos intra hanc periodum perpeffa est diæcesis Holana, optimus vir, utramque fortunam expertus, semper pius, obsequens, paratus, patiens, & ni fata filium vitæ abruptissent, multo longiore vita dignus. Qui zelum in Generali visitatione nimium ei tribuunt, attendant quoque fidum viri ingenium, mandata perscrupitè peragere & dominum fallere nescium.

servationem, tantas, quantæ a 13. parœciis ultra annum Vatnsdalensem fitis redirent, decimas dicavit, easdemque octo Holensium Episcoporum sine controversia Monasterio cesserunt, usque dum Jörundus Præful Holensis nulla legitima actione, sed propria auctoritate easdem retractavit, nec Abbate Biarno neque Hoskuldo ob violentiæ timorem ad Archiepiscopum deferre audentibus. Ne vero usucapione cænobium aliquid damni contraheret, coram visitatoribus proxime hinc Islandiam intransitibus, accusatio demum instituta est, nullo quidem successu ob mutuum eorundem dissidium. Vidimus itidem decimarum harunc in gratiam cænobii colligendarum exactores, ipsorumque hac de re verba audivimus. Ego insuper Grimus Holmenfis Abbas jurejurando religiose testatus sum, Dominum meum Archiepiscopum hoc idem in cænobium injuriam, Audinum vero sacerdotem cognomine Bratt publicum latrocinium pronuntiassse, ideoque sigilla nostra præsentis testimonio appendimus. Scriptum apud Vigg feria tertia ebdomade pentecostes. Anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo.

Litr. B.

(b) **I** gudz nafne. Amen. giörum ver bróder Laurentius med gudz miskunn biskup at Hólum oc ver bróder Gudmund med samre miskunn Abóti at Þingeyrum þat öllum mönnum kunnigt at þá er lidit var frá burd vars herra 1326 ár þrem nóttum epter Krossmessu á vorid á Hólum í Hialltadal tókum vid höndum saman á þenna hátt. at ek Abóti fyrrsagdr lagdi ok uppgaf fyrir klauftrit at Þingeyrum fyrer mik ok minn epterkomendr í valld ok skipan mins herra Laurentii biskups um biskups tíunda mál þat er í millum hafdi farit um stund Hólakirkju ok Þingeyra klauftrs. ok allar adrar málagreiner. þær sem sagdra Stada hafa millum gengit frá upphafe ok til þessa dags. under slíka gratiam sem hann villde

---

(b) *Id est:* In nomine Domini amen. Nos Laurentius Dei clementia Holensis Episcopus, & nos Gudmundus eadem gratia Abbas Thingörens, singulis notum facimus, quod Holis Anno Domini 1326 pridie nonas Majas, conjunctis dextris; ego prædictus Abbas, cænobii Thingörens, omniumque mihi in ejusdem præfecturam succedentium nomine, causam de decimis episcopalibus inter cathedram Holensem & cænobium Thingörens diu controversis, cæterasque quæ hæcenus intercesserant dissensiones tali

villde klaustrenu her í mót gefa. íátandi í fögdu handlage at hafa þat fatt ok stödugt æfniliga sem hann villde her um skípa. Enn ek bróðer Laurentius Biskup gaf á þenna sama dag klaustrenu til stöduligrar ok æfniligrar eignar alla iördina í Hvammi í Vatnsdal, bæde kirkiuluta ok eignarluta með öllum þeim lunnindum sem hún á ok eigandi hefir at vordit bædi at fornu ok nýju ok adra iörd er Húnstader heita. Skál klaustrit at Þingeyrum þessar iarder hafa friálsar ok ákiærulaufar fyrer ofs ok vorum epterkomendum. enn Stadrinn at Hólum vera friáls ok ákiærulaus um biskupstíundamál ok adrar málagreinar þær sem millum hafa farit fyrrsagdra Stada. Væntim ver at Herra Eilífr Erkebiskup mune þessa vora giörð stöðuga ok stadfasta hafa. Þvíat fyrer skemstu er ver vorum í Norge ok hann vígde ofs bad hann í ockrum skilnadi at ver skyldum giöra vel ok sæmiliga vidt klaustrit at Þingeyrum. Ok til stadfestu her um settum vid bróðer Gudmundr okkar inn cigli fyrer þetta bref er giörðt var í fyrrnefndum stad degi ok ári. hiáveröndum Síra Agli. Síra Skúla. prestum. ok sín inn cigle fyrerferiöndum, ok Benedíkt Kolbeinsfyne.

Litr. C.

- (c) Öllum mönnum þeim sem þetta bref síá edr heyra. sender Eilífr med guds miskunn Erkebiskup í Nidarósi kvediu gudz ok sína.
Ver

tali favore, quasi monasterium amplecti dignaretur, decidendas Domini mei Laurentii Episcopi potestati & arbitrio, quod ratum inviolatumque servare pollicitus sum, tradidi addixique. Ego autem frater Laurentius eodem die prædium Hvamm Vatnsdalensium ex utraque parte, sive mihi met sive templo huc usque peculiari, cum universis præstantiis fructuariis, tam præsentem quam præterito tempore usitatis, ut & prædium Hunstade, cænobio perpetuo possidenda contuli. Quæ duo prædia monasterium Thingörensæ a nobis nostrisque successoribus inoffensum sine controversia retinebit, cathedra vero Holensis pristinis discordiis immunis, decimis episcopalibus libere excusateque perfruatur. Speramusque hanc nostram dispensationem a Domino Archiepiscopo firmatum approbatumque iri, quippe qui nobis in Norvegia brevi hinc, ordinatione absoluta discessum parantibus, cænobium favore & benevolentia amplectendum commendavit. Inque literarum harum confirmacionem quæ præfato loco die & anno dabantur, præsentibus Benedicto Kolbeinide, Skula & Egillo sacerdotibus, easdem subsignantibus, sigilla nostra appendimus.

- (c) *Id est:* Universis ac singulis has literas visuris seu auditoris, nos Eilifus Dei gratia Archi-

Ver vilium at þer vited at ver fáum ok innvirduliga skodudum bref med hángandi innciglum virduligs herra oc andlægs bróðor vors Lafranz biskups á Hólum ok herra Gudmundar Abóta á Þingeyrum hæilt ok óskaffet ok í eingum lut grunsamligt. giört á Hólum í Hialltadal þremr nóttum epter Kroffinessu um vorit sub anno Domini 1326 um sættargjörd þeirra á millum ok Stadanna. Hólakirkíu ok Þingeyra klauftrs svo vottande. at Herra ábóti fyrrnefndr lagdi á valld ok sjálfðæmi Herra Laurentii biskups ok iátadi med handlage ok fullu laga skilorde sik skyllða stödugt ok stadfast hafa ok sína epterkomendr þat sem hann villdi gjöra ok skipa um kirkíutíundamál þat sem leingi hafði dæilt vërit millum Stadanna fyrrfagdra ok allar adrar málagreiner þær sem þar í millum hafa farit til þessa tíma. gaf á þann sama dag herra biskup ádrnefndr Stadnum á Þingeyrum þessar iarder. alla iördena í Hvammi í Vatnsdal bæðe kirkíuluta ok eignarluta ok adra iörd er Hunstader heita. hvaratveggia friálsa ok ákíærulausa fyrir hvöríum manni med öllum lutum ok lunnindum þæim sem til þeirra eigu at liggia at fornu ok nýiu á þann hátt at Stadrínn á Hólum skal vera friáls ok ákíærulaus um alldr ok æfidaga um biskups-tíundamál ok adrar málagreiner þær sem millim hafa farit fyrrfagdra Stada. Ok af því fyrrgreindr Herra Biskup ok Abóti beiddust af óis stadfestu brefs

---

Archiepiscopus Nidrosiensis Dei & suam salutem sempiternam. Noveritis, quod literas cum appensis sigillis venerandi & in Christo dilecti Fratris Domini Laurentii Episcopi Holensis & Domini Gudmundi Abbatis Thingörensís datas Holis in Hialttadal tribus notibus post festum inventionis crucis sub anno Domini 1326 penitus incolumes nec interpolatas, nec ab ulla parte suspectas, viderimus & diligenter inspeximus, quæ contractum inter eos, sive curiam Holanam & cænobium Thingörensē continent, hujus tenoris; ut supra laudatus Dominus Abbas, Domini Laurentii Episcopi potestati & arbitrio committat, data stipulatione ex expresso Juris Laurentii Episcopi scripto, se suosque successores, ejus circa litem, quæ cathedram & monasterium diu intercesserat, decimas templi concernentem, ut & reliquas controversias huc usque durantes, sententiam firmam ratamque habituros. Eodem hoc die, prædictus Dominus Episcopus hæc prædia monasterio Thingörensi adjecit, imprimis totum fundum Hvamm in Vatnsdal, quæ suum & cathedræ peculium & aliud prædium Hunstade dictum, utrumque iuste ac libere possidendum, cum omnibus suis Juribus & pertinentiis habitis & in futurum habendis, ea conditione, ut cathedra Holana perpetuis temporibus a litibus circa decimas episcopales & reliquis, quas cathedra cum monasterio reciprocavit, controversiis, libera maneat & immunis. Et quia prædictus Dominus

brefs her fyrir. samþyckium ver stæðum ok stadfestum þessi sáttargjörð hvörutveggja ok þeirra epterkomande. sem nú er sagt til óbrigðiligrar eignar ok samþyktar. Ok til sannz vitnisburðar sættum ver vort inncigle fyrir þetta bref er giört var í Nidarósi sex nóttum fyrir Hallvardsmeiðu anno Domini millefimo trecentesimo vicesimo nono.

Litr. D.

(d) Ollum mönnum þeim sem þetta bref síá edr heira. sander Stephan prestfr Gunnlaugsfön kvediu guds ok sína. Ydr se kunnigt at þá er lidit var frá hingatburð vors herra Jesu Christi 1330 ár tók ek í um-bode míns virduligs herra Laurentii Hólabiskups land á Gudmundarstodum fyrir tuttigu ok fimm hundrud jarder. þar med í öðru lage er herra Bergr Abóti lauk Hólakirkíu í þá hundrad hundrada skulld er nefndr Laurentius biskúp heimti uppá klauftrit epter reikninge Audunar biskups forverara síns. Ok til sanninda greindrar medkenningar so mikillz gótz af Múkaþverá setta ek fyrir þetta bref mitt inncigle er giört var í Eyafirde í Saurbæ tertio Nonas Julii.

A a 2

Litr.

---

minus Præful & Abbas hac de re literas confirmationis a nobis expetebant, hanc transactionem, utriqve & utriusqve successoribus, dicto modo ratam firmamqve servandam approbamus, stabilimus & confirmamus, in cujus rei verum testimonium præsentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Nidarosie sex noctibus ante festum Hallvardi, anno Domini 1329.

(d) *Id est*: Omnibus has literas visuris vel auditoris, Stephanus Presbyter filius Gunnlaugi, Dei & suam salutem mittit. Vobis notum esto, quod translapsis a nativitate Domini nostri Jesu Christi mille, trecentis & triginta annis, venerabilis mei domini Laurentii Episcopi Holensis vice, fundum Gudmundarstados pro viginti quinque hundredis, pretium prædiorum, acceperim, & præterea quæ Dominus Bergus Abbas ecclesie Holanæ persolvit, ad liberanda centum & viginti hundredarum nomina, quæ dictus Laurentius Episcopus, ex Prædecessoris sui Andini Episcopi computo, monasterium postulaverat. Et in tantæ summæ de (monasterio) Munkathvera (solutæ) confessionis testimonium, his literis, Saurbæi in Eyafiorde, tertio nonas Julii, scriptis, sigillum meum appendo.

Litr. E.

(e) **I** guds nafne amen voru þvílík bodord skipuð af herra Jorunde Laurentio oc Agli Holabiskupum ok bodith prófoftum, ath þeir skyldi svo bióða fskriptamaunnum ath hallda, þeim sem brotliger verða in quarto gradu consanguinitatis vel affinitatis seu in consimilibus. Vatnfasta tuttuugu nætur við vatn ok braud, edr annath iardar alldin edr merkr stycki fkreidar, ef alldin er eigi til. ok syngi *pater noster psaltara* með hvorri vötnunar nott. ok falli á kne við hveria *pater noster*. standa utan kirkiu um lágafastu ok jólafastu ok i gagnfastum. en hafa kirkiu helga daga. hallda gagnfastum hinum minnum hit fysta ár. á þann hátt ath hafa einmælt hvítan mat a mánadaga ok midvikudaga. ok syngia *pater noster* siö sinnum með knebedia falle, ok níusinum *ave maria*. A audru áre minnast en gagnfastu ath hafa einmælt á midvikudaga. ok syngia þá en fimsum *pater noster* með knefalle. a þridia áre minnast enn gagnfastu i bænahallde ok syngia fim *pater* með *ave maria*. fiesekt tólf aurar.

Item in tercio & quarto gradu consanguinitatis. uel affinitatis uel in consimilibus skal bióða þriatiu náttu ath uatna með suo myklu bænahaldi ok knebediafaullum sem fyrr seger siogurra ára skrift. fiesekt epter þúi

(e) *Id est:* In nomine Dei amen. Hæc præcepta sancita sunt a Domino Jörundo, Laurentio & Egillo Episcopis Holensibus, & Præpositis injuncta, ut pænas condignas exantlaturis ita præcipiant; delinquentibus scilicet in quarto gradu consanguinitatis, vel affinitatis, seu in consimilibus: jejunium aquæ per viginti noctes in aqua & pane vel aliis frugibus terræ, vel his deficientibus in semilibra piscium arefactorum, & quavis nocte jejuna, *pater noster & psalterium*, ad quodvis *pater noster* in genua procumbentes, recitanto. Extra templum per tempus quadragesimale, Adventus, & jejunia solida (salutaria) consistentes, festis tamen diebus templo fruuntor. Jejunia solida minora per annum proximam observanto, ita ut diebus Lunæ & Mercurii iactinciis semel per diem vescantur, & *pater noster* septies, in genua simul procumbentes, & *ave Maria* novies, recitent. Anno hunc sequente jejunia solida, diebus Mercurii semel tantum cibum sumendo, simulque *pater noster*, in genua procumbentes, quinqvies recitanto, observanto. Anno tercio jejunia solida recitatione precum observanto, & quinqvies *pater* una cum *Ave Maria* recitanto. Multa duodecim oræ.

Item in tercio & quarto gradu consanguinitatis vel affinitatis vel in consimilibus irrogandum est jejunium in aqua per noctes triginta, una cum tanta celebratione precum & genuflexionibus, quanta in supra memorata condigna quatuor annorum pana

þúf sem *krístin* rettr hinn nýi seger. Item pro simplici adulterio uel in tercio gradu consanguinitatis uel affinitatis uel in consimilibus. skal bióða karinu. eru þat fióertiger náttu. ok lesa *pater noster psaltara* med knesalle suo mart. seau ára skript. halldi gagnfaustum hinum meirum um þriú ár. á þann hátt ath hafua einmælt huitan mat á mánadaga en þurran mat á miduikudaga, vatnfasta á faustudaga. Enn minnast gagnfastna um fiogr ár á þann hátt. ath hafa einmælt á mánadaga ok miduikudaga. ok þurran mat á faustudaga í öllum gagnfaustum. ok skal þath halldast um þriú ar. en fasti miduikudag á hinu fýrða ári. fýngi *pater noster psaltara* med huerri uiku á þeim fiórum árum. Item skal bióða at standa utan kirkiu á fýsta ári alla tíma fyrir fuma. Vm jóf fram yfer hinn átta dag. frá skirdegi fram yfuer páscha uiku. suo huitadaga. Item annath ár hafui kirkiu öll duplicia festa hith þridia ár hafui kirkiu alla sunnudaga utan um lánghaustu. jólahaustu. ok gagnhaustur. en fiogr ár upp þadan hafui kirkiu alla tíma. nema standi utan kirkiu helga á medal um lánghaustu ok jólahaustu. eru slíker hluter sub arbitrio iudicis ath skipa um kirkiugóngur ok gera slíkt epter atuikum. Þuiath ef skriptamadr er bóklærdr

A a 3

ok

pæna locum habet, multa (autem) pecuniæ (irrogetur) ex præscripto *Juris ecclesiastici recentioris*. Item pro simplici adulterio vel in tercio gradu consanguinitatis, vel affinitatis, vel in consimilibus carenæ sunt irrogandæ: illæ vero durant per noctes quadraginta, & toties *psalterium, pater noster* cum genuflexione recitetur, pæna condigna per septem annos; jejunia scil. solida majora per tres annos observato, ita ut diebus lunæ semel cibo lacteo vescatur, diebus autem Mercurii cibo sicco, diebus Veneris jejuniis in aqua indulgeat. Per quatuor adhuc annos jejunia solida ita observato; ut non plus quam vice simplici diebus lunæ & Mercurii comedat, die vero Veneris per integrum jejunium solidum cibo sicco vescatur, quod etiam per tres annos continuandum est. Septimo autem anno quovis die Mercurii jejunato, *psalterium, pater noster* semel quavis hebdomade per quatuor illos annos canat. Et etiam imperandum, ut extra templum maneat omnibus diebus quibusdam tamen exceptis; per festum scil. nativitatis Christi ultra diem circumcissionis, a die viridum & ultra septimanam paschatos, ita & festo pentecostes. Item secundo annò templum festis duplicibus intret, tertio anno omnibus diebus dominicis, præter eos qui tempore quadragesimali, adventus, & jejuniis solidis incidunt; per quatuor exinde annos templo semper fruitor, diebus vero profestis per jejunium quadragesimale & adventus extra templum maneto, ejusmodi autem res sub arbitrio iudicis sunt, cui de frequentationibus templi habita circumstantiarum ratione, iudicium ferendum est; nam si is, cui pæna irrogatur, fuerit ex libro recitandi doctus & sacerdotem vel in sacris

vel

ok stydr hann prest í tíðum edr messu. Þá er tilheyriligt ath hann hafui kirkju helga daga ok í huern tíma sem hann sýngr med prestum.

Item cognacio spiritualis. Þath eru sisuiar ef madr helldr barni mannz til skírnar. edr undir biskups haund. ok er þath a þríá uega uidr barnith faudr ok módr barnsins ok uidur þann skírer epter þui sem *kristinn rettr hinn nýi seger*. fyrer þessar sisuiar á ath skripta sem fyrer einfalldan hórdóm. karínu. utan ueniulikt er uægja epter atuikum vm tíu nætur.

Item ef prestur fallerazt med skriptadóttur sinne. Item þýngra ef prestr fallerazt med þeirri konu sem hann heter skírt barn hennar. Item þýngtz ef prestr kemur í bland med þá konu sem hefir skírt. ok liggia þar til tuer karínur.

Item ef madr uerdr opinber in dupplici adulterio uel consangvinitate in tercio gradu duppliter. þath er ath skilia ef þau eru syskinabörn ath frændsemi þar fyrir skal bióða karínur tuær med *pater noster* suo mörgum ok knebedia follum fiórtán ára skript. halldi gagnfaustum hinum meirum um sex ár. hafa kirkju um jól ok páska ok huiðasunnu ok önnur stærstu hauld um fyftu tuo ár. en önnur tuo ár postulameffur.

Þá

vel in missa adjuverit, conveniens est, ut templum diebus festis & omni, quo cum sacerdotibus cecinerit, tempore, intrare illi concedatur.

Item cognatio spiritualis. Cognatio (spiritualis) est, quando quis infantem vel baptizandum vel confirmandum suscipit, idque triplici inter infantem, patrem & matrem ejus, atque baptizantem, ratione fit, prouti *Ius Ecclesiasticum recentius* testatur. Pro (violatione) hujus cognationis (spiritualis) eadem ac pro simplici adulterio pœna condigna infligenda est.

Item si sacerdos cum fœmina quæ ipsi confiteri solet, rem habuerit. Item gravior (pœna) sacerdoti, si cum muliere, cujus infantem baptizavit, rem habuerit, irrogetur. Item gravissima modo cum fœmina, quam baptizavit sacerdos, convalescat, tunc duæ carenæ ei irrogantur.

Item si quis manifestus fiat in duplici adulterio, vel consangvinitate in tertio gradu dupliciter, id est si quoad consangvinitatem consobrini fuerint, tunc carinæ duæ unacum tot (recitationibus) *pater noster* atque genuflexionibus irrogentur, condigna per quatuordecim annos pœna durat. Jejunia scil. solida majora per sex annos oblevantur. Primis duobus annis templum festo nativitatis Christi, pascatos, & pentecostes, ut & diebus maximis solennitatibus dicatis, intrato. Proximo biennio in festis apostolorum, postea diebus dominicis, exceptis iis qui tempore quadragesimali

Þá síðan sunnudaga utan faustutíma enn tuo ár. Ok þá síðan skipizt secundum arbitrium iudicis. Þíonostubann um þríú ár hinu fýftu samfast. lúka sex merkr í fakeyre.

Item pro homicida uoluntario skripta þriár karínur. hina fýftu uatn-fasta sunnudaga í medal vidr uatn ok braud. edr merkr stycki af skreid. halda adra karínu ath uatnfasta miduikudaga ok faustudaga ok taka suo saman nætur. *pater noster* pfaltara ok knebedia faull skulu fylgia huerre nótt. Hina þridiu karínu skal telia saman nætr. Þíonostu bann um þríú ár. lúka níu merkr í fakeyre.

Item pro homicida casuali setizt skript sem pro adulterio simplici. karínu ok þriggia marka sekt.

Item si monachi vel canonici regulares manifesti fiunt in crimine notorio incontinenzie skal þeim skripta suo sem pro homicidio uoluntario ok slíka skript skal setia þeim konum sem þeir uerda brotligger med.

Item si rapitur sacrum de non sacro. uel non sacrum de sacro loco. skal setia skriptur suo sem pro simplici adulterio. Sed si rapitur sacrum de sacro loco. skripti suo sem pro dupplici adulterio.

Item

malí incidunt, adhuc per unum biennium (sacra in templo audito), postea vero secundum arbitrium iudicis cum eo agatur, per tres primos annos ab usu sacrae canae excluditor. Multa sex marcis persolvitor.

Item homicidæ voluntario pæna trium carenarum irrogetur, quarum prima talis sit, ut diebus tantum dominicis exceptis, in aqua & pane vel frustulo piscis arefacti dimidiam libram ponderante jejnet. Secundam carenam ita observato, ut in aqua diebus Mercurii atque Veneris jejnet, noctibus etiam conjunctim sumtis; recitatio psalterii & *pater noster*, ut & genuflexiones quacunque nocte fiant. In tertia carena noctes sunt etiam numerandæ. Per tres (præterea) annos ab usu mediorum sacrorum prohibitus esto, novem marcarum multam pro delicto solvat.

Item pro homicidio casuali eadem ac pro adulterio simplici pæna condigna irrogetur, carena scilicet & trium marcarum multa.

Item si monachi vel canonici regulares manifesti fiunt in crimine notorio incontinentiæ, eadem ac pro homicidio voluntario pæna condigna iis irroganda, quam eandem pænam faminæ, cum quibus consueverant, exantlanto.

Item si rapitur sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro loco, eadem ac pro adulterio simplici pæna condigna irrogator. Sed si rapitur sacrum de sacro loco, uti pro dupplici adulterio pæna condigna infligitor.

Item

Item pro uiolatoribus ecclesiarum uel cimiteriorum in sanguinis uel feminis effusione. skjal skripa sem pro dupplici adulterio ok lúka smítan merkr heilagre kirkiu ok biskupinum þeim sem breinsar kirkiu edr kirkiugard.

CAP. IV.

De Egillo Ejulfi filio.

§. I.

Egillus Ejulfi anno 1295 incerto loco natus, non sine eruditionis per Laurentium acquisitæ laude, ut rebus ante episcopatum præclare gestis celebris, in vitis prædecessorum Audini & Laurentii commemoratur. Primo enim sacerdotii anno, ætatis scilicet 21 ab Audino ludo literario Holis aperto præfectus, laudabili opera favorem Episcopi adeo sibi conciliavit, ut ab itinere Norvegico in gratiam Præfulis suscipiendo ventorum importunitate aversus, Episcopum & Laurentium invicem dissidentes prudenti auctoritate in gratiam reducere potuerit. Præfulque eum Norvegiam anno 1320 visurus, comitem sibi adjunxerit. Unde biennio post, cum literis, Laurentium in defuncti Audini locum sufficientibus, reversus, præceptorem denuo, consecrationem accepturum, peregre comitatus est, & beneficium præbendæ Grenjadarstadenlis ab Archiepiscopo nactus, in patriam anno 1324 remigravit. Continuo hinc sexennio, quo Laurentius Episcopatum gessit, singularem ei fidelitatem & indefessum in negotiis exsequendis studium præstitit, præsertim cum summa vigilantia & probabili oratione decisionem controversiæ Mödruvallensis, votis Laurentii congruentem, ab Archipræsule impetraret.

§. 2.

Item pro violatoribus ecclesiarum vel cimiteriorum in sanguinis vel feminis effusione, pæna uti pro dupplici adulterio condigna imponitur, & sanctæ ecclesiæ & episcopo, qui templum vel cæmeterium mundat, quindecim marcæ solvuntur.

§. 2.

A Laurentio morti vicino successor denominatus, anno 1331 ad exteros insulæ reportandæ causâ abiit, sequentiqve anno cathedram ascendens, episcopatum a rara vitæ honestate mox auspicatus est; jejunii & precum observantissimus, modicæqve inter epulas potione, quas semel quotidie sibi parari fecit, nunquam non contentus, ab avaritia alienus, largitiones inter visitandum, Episcopis citra repulsam offerri solitas respiciens, pecuniam multatitiam a Procuratore collectam, possessoribus reddi jussit, reditusqve ex Provincia pendi debitos, in tres portiones dispersitus, unam templis, alteram mendicis, hæredibus tertiam tribuit. Commendabat eum præter insignem rerum tam civilium quam ecclesiasticarum scientiam, incorrupta in judiciis exercendis æquitas. Ab avaritia licet esset alienus, non tamen cathedram Holensem locupletandi studium omnino neglexit (a).

§. 3.

Anno 1334 Vigfus quidam sacerdos, literas a Nuntio Apostolico in Norvegiam allatas, nostratibus tradidit, quæ utrumqve ad reddendam de Denario Petrino rationem in Norvegiam evocarunt; sed cum Olaus, quem suo loco Egillus itineri destinaverat, eadem ætate abnavigare non posset, Sniolfus sacerdos, qui diu in Norvegia egerat, proximo anno ejusdem negotii gratia aderat, & denarium ex tota diocesi

Holana

-
- (a) Non tantum mobilia, ut libros, vestesque sacras, sed & immobilia, ut fundos, præsertim vero littora quæstiosa, quæ a nobili viro Kolbeino Thordi filio cõmita, cathedræ adjecit, tantundem etiam Paulus œconomus Reineftadenfis monasterio ab eodem cõmit. Prædia Frostastados & Skalaa ab Arnoro Frostio cõmit, ut testimonium ad finem Cap. Litr. A. adferendum docet. Thorarna suum assensum Kolbeini tribus post noctibus præbuit, quæ de re tabulis conscriptis testimonium laturo subscripsere Rafius Jonæ & Jonas Biarnii. Ne retractus villæ Frostastader in suum damnum vergeret, Episcopus cavebat sponsione Brandi Magnatis de Höfdo. Literis hæc de re, quæ sine die & anno fuere, subscripsere testes Einarus filius Hælidii & Gudmundus sacerdotes, Ejulfus & Ericus, laici.

Holana collectum, Paulo Archiepiscopo in Noryegiam reverfurus, juffu Egilli optimatumqve tradendum abftulit (a).

§. 4.

Anno 1335 Egillus in Norvegiā tranſiit, ibiqve tempeſtatibus, reditum denegantibus, biennium manſit. Anno 1340 Raſn filius Jonæ duabus noctibus poſt feſtum Litaniarum (gagndaginn eina) ejus æqvitati & arbitrio litis de terminis prædii Thveraa & vicinarum ad templum Holenſe pertinentium villarum, deciſionem commiſit. Anno 1341 Canonicus Niðaroſienſis, nomine Aſlakuſ, Generali viſitatione functurus in Islandiam mittitur; ſed hyeme tranſacta, Cathedras Episcopis viduatas reliquit. Egillus enim pridie idus Aug. ſupremum diem clauſit, natus annos 46, poſt decennalem episcopatus adminiſtrationem, cujus defuncti deſiderium, ſucceſſorum extraneorum inſolentia non mediocriter auxit (b). Officialem vero Holanæ diœceſeos hoc viduitatis tempore egit Einaruſ Haſſidi filiuſ (c).

Litr. A.

(d) **I** gudz nafne. Amen. Giöruſ ver Þorvardr. Olaf. Kolbeinn. Ein-
at. Gudmundr. Örn. Sveinn. Vermundr. Arni. þat öllum mönn-
um kunnikt. at vær fáum handatekt virduligs herra Egils biſkups ok Arn-
ors Froſta. með því ſkilyrði at Arnór felr alla Froſtaſtadi ok Skálaá með
öllum þeim hlunnindum ſem hann erfde epter födr ſinn. Skyllde hann
taka

- (a) In cujus rei teſtimonium Syngraphuſ ſacerdotuſ, Böðvari Thorſtanidæ & Thorvardi Grimſonü, datus Holis, pridie idus Majas 1365 ad finem Cap. Litr. B. adferetur.
- (b) Tantilla qvæ de Egillo notavimus, ex *Vita Laurentii* Manuſcr. & *Annalibus Flateyjenſibus* & *Brevioribus* depromta ſunt.
- (c) *Annales Holenſes* & *Skalhøtenſes*.
- (d) *Id eſt*: In nomine Dei. Amen. Noſ Thorvarduſ, Olafuſ, Kolbeinuſ, Einaruſ, Gudmunduſ, Örn, Syeno, Vermunduſ, Arnauſ, omnibus notum facimuſ, qvod conjunctionem dextrarum venerabilis Domini Egeliſ Episcopuſ & Arnoriſ Froſtiü vidimuſ, ea conditione factam, qvod Arnor totuſ prædiuſ Froſtaſtadoſ & Skálaa, unacumuſ omnibus eorum emolumentis, in qvæ poſt patrem ſuum jure hæreditatiſ ſucceſſit, vendat;

taka fyrir þann helming iardanna sem herra biskup hafde aptr gefit hönum. konu hanns ok módr í lausafe. voru þat tíu kúgilldi ok hálft þridia hundrat ok tuttigo söluvirdt. enn í móti hinum hlut iardarinnar skyllde hann taka hálfa iörd á Breid ok virt úr tíu hundrada skulld vidr Brand er þar átti í tíu hundrada ílag. ok her enn ofaná hálft þridia hundrad. Skyldi herra biskup aptr Stadnum hálfa iörd á Breid ef kónginn kalladi ser nockud í Frostaftöðum. Fekk hann þá ok Kolbeini Ráðsmanni sínum umboð til at taka handföl af Þórörnu húsfreyu Frosta á fogdum iörðum er þau funduð. Ok til sanninda her um settum ver fyrrnefnder menn fyrer þetta bref vor innicgle.

Litr. B.

(b) Ollum mönnum sem þetta bref síáedr heyra senda Bödvar Þórsteinzson ok Þórvarðr Grímsson prestar kvediu guds ok sína. Ydr se kunnikt at vid vorum í hiá. sáum ok vissum fyrer full sanninde at öll sú páfatíund er fallit hafdi sexennalis af biskupinum á Hólum ok öllu Hólabiskupsdæmi á dögum virduligs herra góðrar minningar herra Auduns biskups Þorbergs-sonar. ok fyrer voru skipader Collectores yfer Síra Sniólfr Sumarlíðason ok Síra Þórsteinn Illugason. var afhent. útlukt ok í skip lögð á dögum
B b 2 herra

---

vendat; pro dimidia autem prædiorum parte, quam Dominus Episcopus illi, uxori ejus & matri reddidit, bona mobilia, decem scilicet vaccarum æqvamentum, & viginti duas hundredas cum dimidia, ad pretium mercium æstimatas, acciperet, pro residua vero prædii parte dimidiam villam Breid, demtis prius decem hundredarum nominibus, Brando, qui in dicta villa decem hundredarum sortem possedit, solvendis, prætereaque duas hundredas & dimidiam acciperet. Dominus Episcopus dimidium fundi Breid, si quam Frostaftædorum partem Rex sibi vendicaret, cathedræ cessuram postulavit. Tum & Kolbeino suo dispensatori mandatum dedit, ut ab uxore Frostii Thoraræ, quando illam conveniret, de dictis villis assensum stipulata manu acceptaret. In quorum testimonium nos prædicti viri his literis sigilla nostra appendimus.

(b) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris Bödvar filius Thorsteini & Thorvar-
dus filius Grimi sacerdotes, suam & Dei salutem mittunt. Vobis notum esto, nos
presentes fuisse, vidisse, & certe scivisse, quod omnis denarius Petri sexennalis, qui
ab Episcopo Holensi & tota diocesi Holana diebus Venerabilis Domini, bonæ me-
moræ Domini Audini filii Thorbergi expendendus erat, cui Sniolfus filius Sumar-
líðii & Thorsteinus filius Illugonis Collectores præfecti erant, persolutus, numeratus
& navi

herra Laurentii biskups ok í hendr fengin umbodsmönnum Herra Eilífs Erkebiskups af Nidarósi þeim er þar sýndu skilríke til Berge Jónsýne ok Biarna Selhrygg. So ok ei síðr víssum vid forrædt pávatiund. at var logd um daga Herra Egils Hóla biskups fór öll fram til Noregs med Síra Sniólfi ádrnefndum. er lögligt umbod hafði til at afhenda biskupsins vegna. ok allra lærðra manna í fogðu biskupsdæmi. ok hann afhendti hana í hendr virduligum herra Páli Erkibiskupi. Ok til fanninda her um settum vid fyrrnefnder prestar okkar inncigle fyrer þetta bref giört á Hólum in festo Hallvardi Martyris anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Vilium vid þetta med eidi fanna ef þurfa þyker.

CAP. V.

De Ormo Aslaki filio.

§. I.

Anno 1343 Ormus Aslaki e societate monachorum Stafrangensium, Cathedræ Holensí præficitur (a), qvi ut primum naufragus & facta

18

& navi commissus fuit diebus Domini Laurentii Episcopi, & procuratoribus Domini Eilífi Archiepiscopi Nidarosensis, Berge Jonæ filio, & Biarnio Selhryggo, qvi mandata ad hanc rem authentica monstrarunt, traditus fuit. Nihilò secius denarii Sancti Petri, qvi diebus Domini Egelis Episcopi Holensis accidit, exquisitam curam habitam fuisse novimus, qvi omnis in Norvegiam una cum dicto Domino Sniólfo transvectus fuit, qvi illum Episcopi & omnium in dicta diœcesi clericorum vice tradendi legitimum habuit mandatum, quem & ille Venerabili Domino Paulo Archiepiscopo tradidit. In quorum testimonium nos prædicti sacerdotes figilla nostra appendimus his literis scriptis Holis in festo Hallvardi Martyris, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Hæc jure jurando, si opus erit, confirmabimus.

(a) *Annales Flateyenses* volunt Ormum cathedram ascendisse anno 1343 sed *Annales Skalboltenses* & *Breviores* 1342 quorum assertionem ipsius Ormi literæ de Hialtabackenfi prædio Thingörensí cænobio cedendo, datæ anno 1346 in festo Marci, consecrationis suæ (ut ait) quarto, confirmare videntur, Vid. ad finem Cap. Litr. A. conf. similem computandi rationem supra pag. 166. coll. 156. Nisi dicendum sit, ordinatum fuisse

18 comitum jactura, in Islandiam venit, opes Cathedræ a Prædecessoribus coacervatas dilapidare cœpit: Nam Bratto cuidam pauperculo, qvo facilius prædivitem nancisceretur uxorem, ingentem pecuniæ vim erogavit, nec minorem statim sumtum in eorundem nuptiale convivium fecit; cæteroqvin utriusque fortis hominibus minus gratus.

§. 2.

Anno 1344 Gudmundi Præfulis reliquias non sine miro (ut credere par est) sanctitatis indicio, e conditorio extulit: feralis enim amiculum per triginta fere annos a qvo Audinus eas sustulerat, ne minimam quidem maculam multo minus putredinem contraxisse fertur. Anno 1345, Erico Abbati Thingorensi exauctorato, Stephanum Munka Thveraenssem (a), huic vero Bergum Sokki filium substituit, qvo facto, in Norvegiam abnavigavit, seqventiqve anno denuo naufragus, sed salvis fociis cathedram revisit. Qvo anno in Thvera Skagfiordensium in festo Eustachii prædium Tungunes Thorsteino Kolbeini vendidit pro prædio Enne unacum salmonum captura in amne Blanda. Testes erant Frater Arngrimus & Ericus sacerdos. Circa autumnum in Festo Marci seu Nonis Octobris, ejusdem anni, prædia Hialtabacka & Kleifar cœnobio Thingorensi assignavit. Salmonum autem capturam in fluvio Blanda Holensi cathedræ reservans, iisdemqve literis Prædium Hvamm in Vatnsdal, quod ex dono Laurentii ad cœnobium pertinebat, a sustentatione Diaconi liberavit (b).

Bb 3

§. 3.

---

anno 1342, sed 1343 cathedram tandem adiisse. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. pag. 473. Ormum unacum Jona Sigurdi & Jona Calvo ordinatum fuisse anno 1343 statuit. Vid. supra pag. 99. & infra Cap. 6. §. 1.

- (a) Ormus forsitan Episcopus Stephanum ad monasterium Thingörensē, ut ejus benevolentiam in vendenda sibi villa dimidia Miklagard, quam sacerdos Jonas Kodrani monasterio Thveraænsi dederat, rependeret. Ita manus manum aptissime lavat. Literæ emtionis scriptæ sunt in Munkathvera anno 1345 die Jovis proximo ante festum Georgii Martyris. Pretii partem monasterio erogare tenebantur duo Abbatis Stephani filii Gunnlaugus & Ulfus.

- (b) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

§. 3.

Anno 1347. acerbæ nimis & arrogantis Ormianæ dominationis pertæsi Holanæ diæceseos cives, omni rerum circa decimas & bona ecclesiastica mutatione rejecta, viginti qve Joachimicorum valoris multa transgressori injuncta, pristinam consuetudinem unanimiter urgentes, facta in comitiis universalibus conspiratione stabiliverunt. Qvos cum Ormus in conventu Hegransenfi tolerabilibus fatis oblatis conditionibus placare frustra tentasset, una cum Collega Jona Skalholtensi, parem apud suos æquitatis & justitiæ laudem habente, in Norvegiam reversus est, Regiumqve impetravit diploma, datum Osloæ 4. Idus Martii 1347 (a). Qvod in Islandiam Jonas Skalholtensis eadem ætate, una cum literis Ormi transferens, conventum Holis indixit, eumqve magna hominum frequentia celebravit, qvi ipsius decisionem respuebant. Unde nec judicio nec pactione controversias tollere valens, conatu frustratus, Skalholtum, brevi ibidem naturæ debitum soluturus, concessit, ut idem temporis ambæ viduitatem agerent cathedræ. Ormus enim integrum jam quadriennium (b), in Norvegia hæsit, ubi ingentem illam, qvæ anno 1349, plerosqve Norvegiæ Episcopos demessuit pestilentiam, solus fere evasit. Nam hoc anno una cum Jona Skalle seu Calvo, Grönlantiæ Episcopo designato, consecrationi Gyrderi Skalholtensis & Gilbrichti Bergensis, qvæ a Salomone Osloënsi Præsule peragebatur, interfuit.

§. 4.

Anno 1351 Ormus se reducem stitit, Regias denuo apportans literas, datas Bergæ 3 non. Junii anno 1351 qvibus nobiliores Holanæ diæceseos cives, conspirationis in Episcopum, sed inobedientiæ & impiæ temeritatis erga Deum & Ecclesiam infimulati, ad causam coram Rege aut ejus Satrapa Regniqve Senatu tuendam evocantur; profectionem autem

---

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 431.

(b) Soli *Annales Skalbolfenses Antiqui* asserunt, Ormum anno 1348 clericos utriusqve diæceseos ordinasse, qvod si admittitur, necesse est, eum eodem anno ultro citroqve commeasse.

tem detrectantes, perduellionis rei declarantur (a). Seqventem annum Ormus in Islandia agens, Arngrimum qvendam Thingörensⁱs Monasterii Abbatem creavit, fundorumqve qvorundam cathedralium commutationem fecit (b). Seqvente vero ætate tres Kolbeini Benedi^ctini famulos comprehendendos, compedibusqve onustos Holas devectos in carcerem injici curavit, qvo pacto ipsorum hero aliqualem obedientiam extorsit.

§. 5.

Anno 1353 ipsius adversarii ante biennium peregre accersiti, Regis adferentes Rescriptum revertuntur, qvo Præsul, ne ip^sius subditos novis & inusitatis exactionibus premat, severe prohibetur, eosdem reserare mandatur, unde in illos anathematis fulmen injuste vibrasse satis constare videtur. Ille vero tempus intra dioccesin, nulla rerum ecclesiasticarum promotione, sed qvorundam tantum prædiorum mutatione, notabile (c), usque in annum 1354 trivit; qvo ad externos iter parans Arngrimo Thingörensi dioceseos Officiali constituto, nunquam reversurus abnavigavit. Novum autem a Rege Diploma, amplissimis sibi titulis, sed cathedræ Holensi concessis privilegiis effartum, datum Bergis, circa hyemis initium 1356, eblanditus est (d). Qvibus qvo minus frui & delectari possit, accelerans fatum effecit, qvod ipsum paucis post diebus in festo omnium sanctorum oppressit, cum Episcopum Holanum exiguo plane usu, si non magno dioceseos damno, annos 14 egisset. Nam nec commoda ecclesiæ curasse, nec rem literariam promovisse, nec cathedram

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 433.

(b) Höfði scilicet, in festo Agnetis secundo, Böðvari sacerdoti filio Thorsteinis dimidium Bard in Eliotis, Saurbæ & dimidium Dæle pro Lambanefo & Hvanneyra vendidit. Tabulis duabus nobis ante Purificationem Mariæ conditis, testium loco subscribere Thordus filius Eyulfi sacerdos, Jonas Thorleifi & Ericus Skidii filius.

(c) Huc enim refero abrogationem victus sacerdotis in prædiō Gilia sustentandi in amiei sui Arngrimi Abbatis gratiam anno 1353. Vid. infra ad finem Cap. Litr. B. & perustrationem (áreid) terminorum inter prædia Enni & Lækum in crastino Johannis Episcopi Holensis eodem anno factam. Anno seqventi 1354 prædium Spakonufell emit. Tabulis, Holis 15 Cal. Aprilis scriptis, tanquam testes subscribere Abbas Arngrimus, Einarus Haffidi & Jonas Helgonis sacerdotes.

(d) Vid. supra Tom. I. pag. 436.

dram aut templum ditasse aut ornaſſe, ſed contra, bona ejus profudiſſe, crebris peregrinationibus & diuturnis abſentiis, curam animarum neglexiſſe, ſubditos vexaſſe, & apud externos detuliſſe & diffamaſſe, commemoratur, nemini prorſus lugendus, præter Brattum, qvem donis, & Arngrimum, qvem honoribus cumulaverat.

§. 6.

Arngrimo autem non ſolidus aut firmus manſit honor. Nam poſt diſceſſum Præfulis a Clero Holenſi, turpitudinis vitæ & graviffimorum criminum inſimulatus, officio abdicato, Prædicatorum ſocietati nomen dedit. Quo factò, Thorſteinus Halli, ita jubente Clero, Officialis partes capeſſivit, quas denuo anno 1357, Generales Islandiæ Viſitatores, Ejulfus Brandi & Eiſteinus Asgrimi ab ipſo, in Arngrimum, nullo ad ipſius votum aut infamiam habito reſpectu, tranſtulerunt.

Litr. A.

(a) Ormr af gudz miſkunn biſkup á Hólum ſender öllum mönnum þetta bref háendum edr heyrendum kvediu gudz ok ſína. kunnigt giör-ande at fyrir gudz ſkyld til upphelldis Stadnum ok klauftrinu á Thingeyrum er ver undirſtandum miok þurftugt vera hofum ver lagt þángat fogdu klauftri til æfinligrar eignar land allt á Hialltabakka. iordina at Kleifum utan veidi í Blöndu, ſkálagiord ok elldivid í jordina er ver vilium at einfomul heilog Hólakirkia halldi ok haſi til æfinligrar eignar. alla þá er þar fylger. enn allar adrar landznytjar med nefndum iordum ſkulu þeir æfinliga haſa ok hallda. Item her ofaná tokum ver burt med þeſſu voru

---

(a) *Id eſt:* Ormus Dei gratia Episcopus Holenſis omnibus has literas viſuris vel audituris Dei & ſuam ſalutem mittit. Notum faciens, qvòd Dei cauſa, prædio & monaſterio Thingeyrenſi, qvòd magnòpere egere percepimus, in ſuſtentationem, diſto cenobio in ſempiternam poſſeſſionem, totum fundum Hialltabackenſem & prædium Kleiſas dedimus, excepto jure piſcandi in Blanda, ſervitute domum exſtruendi & materiem igni alendo cædendi, qvam, nos volumus, ut ſola ſancta eccleſia Holenſis in ſempiternam poſſeſſionem, qvatenus ad illa prædia pertinuit, habeat & retineat; Omnia autem reliqua fundi emolumenta, qvæ ad diſta prædia pertinuerunt, in æternum habento & retinento. Item præterea his noſtris literis prædium Hvammum, qvòd Episcopus

voru brefe diáknavíft úr iordunne í Hvammi er Laurentius biskup gaf Stadnum, so at þar skal hedan af alldri fyrir ofs ne vora epterkomendr Diákn skipat. Forbodem ver aullum ok sérhverium, hvörrar tegundar edr stettar hvör er þessa vora skipan rýfa edr rifta hedan af. Ok til sanninda her um settum ver vort inncigle fyrir þetta bref gort á Þingeyrum in festo Marci Papæ. Anno gratiæ millesimo trecentesimo quadragesimo sexto. Nostræ consecrationis qvarto.

Lit. B.

(b) Ollum mönnum sem þetta bref síá edr heyra sender Ormr med gudz miskunn biskup á Hólum kyediu gudz ok sína. Af því at herra Arngrímr Abóti á Þingeyrum hefr keypt under Stadinn til æfinligrar eignar iörd er heiter á Giliá, ok hvör er Stadnum ér harla hentlig til aftekta ok lángfligrar eignar. Því vilium ver Stadnum til náda ok óendanligs frelsis úrtaka alla kennimanns skyllð ságre iördu æfinliga hedan af. svo at þar skal engi kirkiu ískyllð vera. Ok til sanninda her um settum ver vort inncigle fyrir þetta bref er gort var á Hólum laugardaginn nærsta fyrir

---

scopus Laurentius monasterio dedit (*) sustentatione Diaconi levamus, ita ut nec nos, nec nostri successores Diaconum ibi exhinc constituemus. Prohibemus omnibus & singulis, cujuscunque status vel ordinis fuerint, hoc nostrum statutum exinde violare aut elevare. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Thingeyris in festo Marci Papæ. Anno gratiæ millesimo trecentesimo quadragesimo sexto, nostræ consecrationis qvarto.

(b) *Id est*: Omnibus hæc literas visuris vel auditoris, Ormus Dei gratia Episcopus Holfensis Dei & suam salutem mittit. Cum Dominus Arngrimus Abbas Thingeyrensis monasterio prædium Gilia appellatum in æternam possessionem coemerit, quod prædium monasterio ad redditus inde accipiendos & possessionem diuturnam aptissimum est; Hinc in monasterii emolumentum & æternam libertatem, dictum prædium omni sacerdotem alendi servitute exhinc in æternum levare volumus, ita ut ecclesia nullam inibi servitutem abhinc possideat. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appen-

(*) *Vid. supra pag. 185.*

fyrer Gregorius messu anno Domini millesimo trecentesimo quinqvagesimo tertio.

CAP. VI.

De Jona Erics Skalle, seu Calvo.

§. I.

Jonas Erics filius, Skalle dictus, aut cognomento *Calvus* Abbas vel monachus Norvegicus, anno 1343 a Paulo Nidarosienſi Archiepiſcopo, credente Arnam Grönlandenſium Episcopum mortuum eſſe, ut ipſi in officio ſuccedat, una cum quatuor aliis ordinatus fuit. Sed cum Arnas adhuc in vivis eſſet, incertum eſt, quando hoc officium capeſſivit, & quamdiu id geſſit, nam in Norvegia fuit, & Gyrderi Episcopii ordinationi interfuit anno 1349; ibidem etiam hæſit anno 1356, cum Ormus Holenſis vita excederet; Eo enim mortuo, Romam ſtatim tetendit, acceptoque Innocentii 6 conſenſu, Sedem Gardenſem cum Holana commutavit. Anno 1358 (a) navi, cui Peturs-bolli nomen fuit, in Islandiam venit,

---

appendimus, ſcriptis Holis, die Saturni proxime ante feſtum Gregorii, anno Domini millesimo trecentesimo quinqvagesimo tertio.

- (a) Doctiſſ. *ARNGRIMUS Grönland*, cap. 4. aſſerit Jonam 1343 in Grönlandiam navigantem, ad Islandiam appuliſſe, ibique, audito Arnam Gardenſem in vivis eſſe, ſed Ormum Holenſem mortuum eſſe, ſtatim evulgaſſe, ſe ex Papali diſpenſatione Holarum eſſe Episcopum, quam nunquam oſtenderit, in Grönlandiam nunquam veniſſe, neque diu Holis ſediſſe. Quantumcunque magno viro debemus honorem, in hiſ tamen ipſi conſentiri non poſſumus, nam Ormus unacum Jona ordinatus fuit anno 1343 aut ut alii volunt 1342, vitamque ad annum 1356 protraxit, quam ipſis Cal. Novembris in Norvegia poſuit. Contrarium aperte quoque patet ex Statutis Olai Archiepiſcopi de anno 1351, ubi noſter Episcopus Gardenſis appellatur, vide ſupra Tom. I. pag. 530. Quomodo ergo potuit Jonas ei ſuccedere anno 1343? Nec Calvus adeo curto tempore Holis ſedit, cum 33 annos eidem diœceſi præfuerit; multo rectius hac de re ſcribit in *Comment. de Island*, fol. 61. Adventum ejus in Islandiam ad annum 1359 *Annales Flateyſenſes* ponunt, ſed *Skalholtſenſes* & *Breviores*, ut & *ARNGRIMUS* in *Comment. de Island*, loco cit. ad proxime præcedentem, quod fide dignum

venit, quæ, antequam portum ingredi posset, hominibus tantum evadentibus, scopulis illisa periit. Calvus vero Holanam mox invasit Cathedralam, nullo impediante, nullaque facti auctoritate monstrata, quam nemo exigebat, cum omnes quod audiverant, ipsum ex Papali constitutione eorum esse proprium Episcopum, firmiter crederent.

§. 2.

Anno 1359 pridie Cal. Maji, in gratiam Arngrimi Abbatis Thingorensis, Prædium Giliaa ab annua Pastoris sustentatione liberavit (a); Et postridie sententiam decisivam de focum captura in fluvio Laxa pronunciavit (b), ad id, ut videtur, ab eodem Abbate inductus, siquidem eandem anno sequente aut sustulit aut limitavit; & eodem anno duabus noctibus post festum Hallvardi Gissurus Galle (vid. supra pag. 182.) filius Biarni illi dimidiam partem litorum ad sedecim prædia pertinentium dono dedit (c). Sed anno 1360 omnium per universam diocesin templorum eorumque possessionum rationem iniit, codicique inscribi curavit. Skalholtiam deinde profectus, rationes de commutatione pecuniaria Prædecessorum cum Gyrdero amice posuit, præsertim repetens calicem aureum, quem Ormus Holensis Jonæ Sigurdi Skalholtensi dederat, exigente vero Gyrdero vicissim satisfactionem pro pecunia Ormo mutuo data, quæ 152 Joachimicorum summam æquabat, res ea conditione ad pactionem rediit, ut calice recuperato Jonas petitam Collegæ pecuniam numeraret (d). Eodem anno in octava Stephani Protomartyris prædium Flugumyram acquisivit (e).

Cc 2

§. 3.

---

dignius videtur, nam bini codicilli anno 1359 prid. Cal. & ipsis Cal. Junii ab eo conscripti, omnem probabilitatem tollunt, eum adeo maturo itinere & e Norvegia in Islandiam trajicientibus inusitato, peregre adfuisse, ut ordinariam visitationem in Majo mense ingredi potuerit.

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. A.

(b) Vid. ibidem Litr. B.

(c) Tabulis testes in Asgeirsa subscribere Einarus Hassidi, Gudmundus Einari sacerdotes, Kolbeinus Benedicti & Einarus Gissai.

(d) Vid. ad finem Cap. Litr. C. Conf. supra pag. 105.

(e) Vid. ad finem Cap. Litr. D.

§. 3.

Anno 1361 Thorsteinus Halli sacerdos, qui ante ejus adventum Officialis aut diœceseos vicarius fuerat, & advenientem ambabus ulnis acceperat, sigillumque officii, ut loquuntur *Annales*, sua sponte, infcio reliquo diœceseos Clero tradiderat, quasi postliminio pœnitentia ductus Episcopo se opposuit, omnesque territorii, tesqva Oxnadalensia & Reykiadal interjacentis incolas ab ejus obsequio avocavit, qui Holis congregati, obedientia Episcopo renuntiata Thorsteinum sibi præferunt; cumque in conventu sequenti anno ob eandem rem celebrato causa transigi non possêt, adversarii iter Norvegicum adornabant, sed ad littora Halogalandiæ devecti, in potestatem Hreidarar Darri, cum nave & universis impedimentis evenerunt, qui vinculis constrictos ad Regem deducendos curavit (a); quorum multi, & inter eos ipse Thorsteinus, in Norvegia obierunt. Eodem quoque anno, jussu Magni Regis Præsul ad externos abiit, cui vocatione ad episcopatum Holensem, literis Innocentii 6 probata, homagium præstitit, hyemeque Thrundhiemi transacta, in Islandiam reversus est.

§. 4.

Anno 1369 Episcopus pratum Risamyre, ad prædium a se emptum Flugumyram, judicio revocavit (b). Peregrinationem denuo Papæ conveniendi gratia suscepit, ex qua anno 1370 redux, cum Urbanus 5 auctoritatem ejus confirmasset, Holasque suo diplomate ei contulisset, gratiam obsequiumque adversantium obtinebat. Anno 1374 rationes & indicem bonorum cathedræ Holensis mobilium Holis in festo Remigii per Gunnsteinum Abbatem, Erlendum Priorem, Thorleifum filium Bergthoris, Martinum filium Thiodulfi, Sölvium filium Brandi, Thorsteinum Jonæ (al. Biörni) filium, sacerdotes fieri curavit, & eodem anno, vel etiam anno

---

(a) Luituros fortassis mortem Smidii Andræi, quem eadem æstate Ejsfiordenses cum decem focis interemerant. Conf. supra Tom. I. pag. 427. 428.

(b) Ipse Episcopus anno 1369 in castino Translationis Sancti Thorlaci Episcopi, Holis, actore causæ Einaro sacerdote filio Hafidii, villæ Flugumyrensi pratum hoc adjudicavit.

anno 1377 indicem littorum cathedræ, (Rekaskra) unde emolumentum & ejectamenta maris speranda sunt, diplomate edito recensuit. Anno 1375 auctor fuit Hølanis festi conceptionis B. Virginis Mariæ celebrandi (a), quo etiam anno, triennali aeris inclementia & dispendio frugum, cum pecorum macie & fame conjuncto, certissimam interneciem prævidens, populo auctor fuit vota Gudmundo nuncupandi, quod ob insequentem mutationem haud frustra factum fuisse visum est.

§. 5.

Eodem anno, navi, quam ipse exstrui fecerat, Norvegiam adiit (b), sequentique in Islandiam reversus, ad comitia universalia literas tutelares a Rege sibi & cathedræ impetratas, testimoniumque Thorarini Episcopi Skalholtensis de legitima in episcopatum successione, duorum testimonii juramentis roborata publicari curavit, quo facto Episcopus Olava Petri tunc temporis borealis Quartæ Præfectum postulabat, ut sibi bona ecclesiastica a sacerdotibus inique usurpata recuperaturo opem ferret (c). Anno 1377 eam partem prædii Hafnarlond dicti, quam Kolbeinus Benedicti possederat, Monasterio Thingorensi adjudicavit, eo quod jurato compertum esset, Kolbeinum Benedicti hanc Prædii partem Monasterio legasse (d), & Gisloni Gislonis prædium Höfdum pro duobus aliis, scil. Lambanefo & Reykis, Holis, feria tertia in passione Domini, vendidit. Proxime quod insequeretur biennium notabile tantum occurrit ordinatione Gudmundi Aarii Abbatis Helgfellensis in diœcesi Skalholtina quam absente Oddgeirø administravit, & prædii Ulftader ab Andrea Bagge filio Bergthoris ejusque uxore Ragnhilda filia Steingrimi pro rebus mobilibus emtione (e). His gestis, & quæ plura sunt ejusdem farinæ, sed non magni

C c 3

momenti,

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. E.

(b) *TORFÆUS Histor. Norveg.* Tom. 4. libr. 10. cap. 5. pag. 500. hanc professionem ad 1376 refert.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. F.

(d) Vid. ibid. Litr. G.

(e) Literæ hac de emtione datæ sunt Holis feria quinta paschatis 1392. Testes erant Einarus Haffidi, Thordus Thordi, Einar Snorrii sacerdotes; Thorgeir Bödvári, Sigurdus Eyfsteini & Thorgeir Brandi.

momenti, Jonas ad 4 Id. Augusti, Holis vitam posuit, postquam cathedræ præfuerat annos 33 Episcopatum vero 48 vel 49 gesserat, videturque non parem virtutibus ab adversariis obtinuisse gratiam, nec tanta apud Magnum Regem fuisse amicitia, quanta Ormus antecessor ejus. Nequaquam tamen contumaciam subditorum ad Regem Archiepiscopumve accusatum detulisse fertur; sed eadem coactus peregrinationem in Galliam bis suscepisse auctoritatis suæ a Papa confirmandæ gratia, qui tunc non Romæ, sed Avenione agebat.

Post hujus fata Einarus Hæfidi dioceseos vicariaturn gessit.

Litr. A.

(a) Ver bróder Jón meðr gudz miskunn biskup á Hólum kunngjörurn góðum mönnum þein sem þetta bref síáedr heyra. at ver höfum feet ok yferlesit bref virðuligs herra Orms biskups góðrar minningar þat fama sem her er meðr bundit. hvört ver stadfestum ok styrkium í öllum sínum articulis um svo lángrann tíma sem herra Arngrímur er Abóti á Þingeyrum hvört er ofs sýneft þar síðar af at giöra. Ok til fanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref er giört var á Thingeyrum in festo Petronillæ Virginis Anno Domini millesimo trecentesimo quingagesimo nono.

Litr. B.

(b) Öllum mönnum sem þetta bref síáedr heyra senda Bróder Gunnsteinn með gudz nad ábóte á Þingeyrum. Böðvar Gudmundsson.
Arnor

(a) *Id est:* Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis viris bonis has literas visuris vel audituris notum facimus, nos vidisse & perlegisse literas (*) Venerabilis Domini Ormi bonæ memoriæ, his nostris annexas, quas in omnibus suis articulis, quamdiu Dominus Arngrimus erit Abbas Thingeyrensis, confirmamus & stabilimus, quodcumque licet exinde statui hac de re visum foret. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Thingeyris in festo Petronillæ Virginis anno Domini millesimo trecentesimo quingagesimo nono.

(b) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris Frater Gunnsteinnus Dei gratia Abbas

(*) *Vid. supra pag. 201.*

Thin-

Arnor Bødvarson. prestar. Þorlákr Thómásfon. Ulfr Stephansfon. Gudmundr Starafon. leikmenn. kvediu gudz ok sína. Kunnigt giörande at ver fáum ok yferlášum opit bref vors virduligs herra Herra Jons med gudz náð biskups at Hólum medr hanns heilu ok ósköddu stóra Inncigle ivo vottanda ord epter ord sem her fylger.

Ver bróder Jón med gudz miskunn biskup á Hólum sendum öllum mönnum sem þetta bref síá edr heyra kvediu gudz ok vora. kunnigt giörandi at Herra Arngrímr ábóte at Þíngeyrum kom fyrer ofs á Höfkkullsstöðum ok kiærde fyrer klauftrit um laxveidi í Laxá fyrer Hialltabacka epter því sem vottar forn kirkiunnar bók á Hólum. ok ei sídr kirkiubók nefndz klauftrs. hvöria ádrgreinda laxveide er haft hefde um tíma Bárdr Arafon sem sýndi ofs ekki skilríki þar fyrir. þat er framar gengi enn fyrrsagdar kirkiubækur Hólastadar ok Þíngeyraklauftrs. Því dæmdum ver med fullu dóms atkvædi fyrrsagda veidi klauftrinu til óendanligrar eignar hedan í frá epter því sem optnefndar kirkiubækur votta. Utan fyrrnefndr Bárdr fáí þat skilríki at framar gáangi hönum til eignar. Ok til fanninda her um settum ver vort Inncigle fyrir þetta bref er giört var í Hvammi

---

Thingeyrensis, Bødvarus filius Gudmundi, Arnor filius Bødvaris sacerdotis, Thorlakus filius Thomæ, Ulfus filius Stephani, Gudmundus filius Starii, laici, Dei & suam salutem mittunt. Notum facientes, nos patentes Venerabilis nostri Domini, Domini Jonæ Dei gratia Episcopi Holensis, una cum ejusdem sigillo majori integro & illeso vidisse & perspexisse, sequentem in modum verbotenus sonantes:

Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis, omnibus has literas visuris vel audituris salutem Dei & nostram mittimus. Notum facientes, quod Dominus Arngrimus, Abbas monasterii Thingeyrensis, coram nobis in Höfkkullstadi comparuerit, & monasterii vice de captura salmonum in Laxa ad Hialltabackum, ex tenore antiqui libri ecclesiæ Holanæ, nec minus libri ecclesiæ dicti monasterii, actionem instituerit; quam prædictam salmonum capturam Bardus filius Arii aliquantisper usurpaverat, qui tamen nullam probationem, quæ prædictis libris ecclesiæ Holensis & monasterii Thingeyrensis derogaret, nobis exhibuit. Hinc plena sententia judiciali prædictam capturam secundum tenorem sæpe dictorum librorum monasterio in sempiternam exhinc possessionem adjudicamus, nisi prædictus Bardus probationes acquirat, quæ hanc ejus possessionem ulterius evincant. In quorum testimonium nos sigillum nostrum appendimus his literis scriptis Hvammi in Laxardalo die Lunæ proximo post

Hvammi í Laxárdal mánadagin næsta epter festum Petronillæ Virginis þá er lidit var frá hingatburdi vors Herra Jesu Christi 1359 ar.

Ok fyrer svo fallit Transcriptum sem her má heyra. settum ver fyrr-
nefnder menn vor Incigli fyrir þetta bref er skrifad var á Þingeyrum
in festo Ciriaci Martiris þá lidit var frá hingatburd vors herra Jesu Christi
1370 ok eitt ar.

Litr. C.

(c) **I**n nomine Domini Amen. Anno Domini MCCC.LX. so sem
virduliger herrar ok andaliger fedr herra Gyrdr medr gudz nád biskup
í Skálahollte. ok herra Jón med samri nád biskup á Hólum toludust
vidr vináttuliga í biskupsstofunni í Skálholli in translocatione Sancti
Thorlaci. hiáverondum merkiligum prestum af hvorutveggju biskups-
dæminu. ok reiknudust vidr um kærlig ok bróðrlig fiárfkipte biskupanna
finna forverara herra Jóns ok herra Orms biskupa góðrar minningar. tal-
adi herra Jón epter gullkalek þeim. fém herra Ormr hafdi gefit herra Jóni
Sigurdsfyni ok hann kalladi eiga kirkiuna at Hólum. er stendr vart tvær
merkr. ok hann villdi hann ei missa hvort sem færi annar reikninngtr þeirra
millum

post festum Petronillæ Virginis, anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo, trecentesimo, quinquagesimo nono.

Cui Transcripto, tali, quale hic exhibetur, nos viri prædicti sigilla nostra appendimus, scriptis Thingeyris in festo Cyriaci Martyris anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo septuagesimo primo.

(c) *Id est:* In nomine Domini. Amen. Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo, cum Venerabiles Domini, & spirituales Patres, Dominus Gyrdus, Dei gratia Episcopus Skalholtensis, & Dominus Jonas, eadem gratia Episcopus Hólenfis, in triclinio episcopali, Skálholli in translocatione Sancti Thorlaci, præsentibus utriusque diœceseos sacerdotibus præcipuis, amice colloquerentur, & rationes, de amicis & fraternis Episcoporum suorum prædecessorum, Domini Jonæ & Domini Ormi bonæ memoriæ Episcoporum permutationibus, componerent, Dominus Jonas calicem aureum, quem Dominus Ormus Domino Jonæ Sigurdi filio dono dederat, repetiit, quem libram fere ponderantem ecclesiæ Holanæ possessionem esse, seque hunc, quocunque modo cæteræ rationes illos inter vel ecclesias computarentur, haudquaquam amis-
surum

millum eda kirknanna. Item heimti herra Gydr aptr af Hólakirkíu þau tuttígu ok þríu hundrut sem herra Ormr hafði tekið í lán af Skálholtsstað ok þá vóru enn ólokin. Svaradi hvör þeirra öðrum um sík blíðliga at þeir villdu allt til líka leggja með góðra manna ráðe so kirkíurnar væri skadlausar hvör af annari. Vóru þat endilígr vegr her um þeirra í millum at gullkaleíkrinn skyldi leggjast aptr til Hólakirkíu til fríálfrar ok æfinlígrar eignar. enn Herra Jón játadi sík undir at leggja kirkíunni í Skálholtti tuttígo hundrut aptr í móti kaleknum ok at auk at lúka reídulíga kirkíunni í Skálholtti áðrgreint lán tuttígo ok þríu hundrut. ok at þessu framkomnu skyldu þeir álfátum fátter fyrir sík ok sína epterkomendr um allar þær gíaser lán ok feskifte sem millum biskupanna þeirra forverara ok kirknanna hafa farit allt til þessa dags þá var komit. Vóru þesser merkíliger prestar í ráði ok samþykki með herra Gyrd af Skálholtz biskupsdæme her um. Síra Flose Jónsón. Síra Þórleífr Nartason. Síra Snorre Þórleífsón. Síra Runólfr Híllebrandzson ok Síra Magne Jónsón. Enn þesser af ok vegna herra Jóns biskupsdæme. Síra Þórsteinn Hallsón. Síra Bødvar Þórsteínsón Síra Þórleífr Bárðarson. Marteinn Þíóðólfsón. Ok til fanninda her um settu fyrrnefnder prestar með nefndra biskupa íncígíum

---

furum dístítabat. Dominus quoque Gyrdus ecclesiam Holensem viginti illas & tres hundredas, quas Dominus Ormus a cathedra Skálholtenfi, nondum solutas, mutuo acceperat, postulavit. Amice invicem responsa dabant, velle se ex bonorum virorum consilio omnia ex æquo compensare, ita ut una ecclesia alteri nullum inferret damnum. Inter eos igitur conclusio erat definitiva, calicem aureum templo Holensi in liberam & perpetuam possessionem restitutum iri, sed Dominus Jonas se ad calicem templo Skálholtenfi viginti hundredis compensandum, & templo præterea Skálholtenfi prædicta viginti trium hundredarum nomina persolvenda obstrinxit. His præstitis, pro se suisque successoribus de omnibus donis, mutuo, & permutationibus Episcoporum eorum prædecessorum & ecclesiarum usque ad tempus præsens perfecte reconciliati & consentientes essent. Hi magni nominis sacerdotes Domino Gyro Episcopo Skálholtenfi hac in re a consiliis fuere, & assensum suum præbuere: Dominus Flosius filius Jonæ, Dominus Thorleifus filius Narfs, Dominus Snorro Thorleifi filius, Dominus Runolfus filius Hillebrandi & Dominus Magnus filius Jonæ; Sed hi de diæcesi & vice Domini Jonæ: Dominus Thorsteinus filius Halli, Dominus Bødvarus filius Thorsteini, Dominus Thorleifus filius Bardi, Martinus filius Theodulphi.

In

lum sín inncigli fyrir þetta bref er giört var í stad dege ok áre sem fyrr feger.

Litr. D.

(d) **I**n nomine Dei Amen. Giörðest so felst kaup millum verdugs herra Jóns med gudz miskunn biskups at Hólum ok Brandz bónda Asbiörnsfonar ok Gudnýar Sölmundardótt. I fyrstu at biskup Jón selldi fyrrnefndum hiónum Brandi ok Gudnýu iördina á Holltaftöðum med öllum þeim gognum ok giædum, rekum ok ítokum sem þar hafa tillegit at fornu ok nýu. skulu her tilleggiaft iarder þær allar sem þar hafa fylgt ádr ok so ítala sú sem Jón Benedictsfon gaf kirkjunni at Holltaftöðum í Jordina á Geitaskardi ok slíkt meira er herra biskupinn vill þar til skipa. Item skal þar vera einn prestur hedan af, ok hafa allan saung sem forn er vani til. Item skal þar vera einnar nætr gifting biskups hvonar sem hann gister. Item skulu þangat liggja tíunder ok lióstollar af so morgum bæum sem vani er til. Item her í mót gáfu nefnd hión herra Jóni biskupi iordina Flugumýri med ollum þeim hlutum ok hlunnindum sem þar hafa fylgt síðan þau urdu eigandi at, ok kirkian at Hólum ádr fyrir þeim. Item skal þar at friálsu epter vera upp frá fardogum á Flugumýre
hey

In quorum testimonium prædicti sacerdotes una cum prædictorum Episcoporum sigillis, sua sigilla his literis apposuerunt, scriptis loco, die & anno, ut supra (*).

(d) *Id est:* In nomine Domini Amen. Talis emptio & venditio inter Venerabilem Dominum Jonam Dei gratia Episcopum Holensem, & Brandum Colonum filium Asbiörnis & Gudnyam filiam Sölmundi peracta est: Primo Jonas Episcopus prædictis conjugibus Brando & Gudnyæ prædium Holltaftados cum omnibus emolumentis & commodis, jure ad maris ejectamenta, & servitutibus, quæ ad illud nunc & olim pertinuerunt, vendit. Huc accedent villæ omnes quæ ad illud antea pertinere, una cum servitute quam Jonas Benedicti de prædio Geitaskard templo donavit, & talibus pluribus, quæ Domino Episcopo concedere placuerit. Item unus ibi sacerdos exhinc domicilium habebit, qui omnia sacra ex antiqua consuetudine peraget. Item Episcopus ibidem per unam noctem, quando advenerit, gratis pernoctabit. Item illuc decimæ & pensiones in candelas de tot villis persolvuntur, quot hucusque solitum est. Item dicti conjuges Jonæ Episcopo prædium Flugumyram cum omnibus substantiis & emolumentis quæ ad illud pertinere, inde a tempore quo illi istud, &
ante

(*) *Ex originali cum septem sigillis.*

hey ok fenadr. Item vill þetta nokkur epterkomandi biskup riúfa. þá skulu optnefnd hiön taka so marga peninga af götzi Hólastadar sem her verdr brestr í. Ok af því ver bróder Jón med gudz miskunn biskup at Hólum kennunfr þetta kaup vidr fyrrgreind hiön. settum vær vort innicile fyrer fyrrskrifadan kaupmála ok fyrer settum ádrnefnd hiön Brandr ok Gudný okkar innicile. item vid Þórleifr Bergþórson. Jón Gurevarson. Páll Helgason. prestar. Þórsteinn Steinmóðarson. Hallr Nicolásson. Magnús Jónson. leikmenn þetta kaup ok handlag framfór sem her er skrifat. Því settum vær vor innicile fyrer greind kaup sem giort var á Hólum in Oðtava Stephani Protomartiris anno M.CCC.LX.

Litr. E.

(e) Bróder Jón med gudz nád biskup at Hólum sender ollum monnum sem þetta bref síáedr heyra kvediu gudz ok sína. Saker þefs at so mikill þúngi med snióm ok frostum hafa nú um lángrán tíma álegit meir enn fyrr í manna minnum því hefr ofs þat gefit at huxa at renna þángat huginum sem óþríótanlig er miskunn Herra Jesu Christi. ok til árnadar ordz kallandi hans signudu módr íómfrú sanctam Mariam hinn heilaga Johannem ok hinn góða Gudmund Hólabiskup ok alla gudz heilaga menn.

D d 2

ante eos quoque ecclesia Holensis, acqvisivere. Item post tempus habitacula mutandi fænum & pecora ibi libere remanebunt. Item si quis seqventium episcoporum hoc violare voluerit, tum sæpe dicti conjuges tantum pecuniæ de bonis cathedræ Holanæ accipiant, quantum defecerit. Et cum nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis hanc cum prædictis conjugibus permutationem agnoscamus, nos sigillum nostrum præsentibus tabulis contractus, ut & nos prædicti conjuges Brandus & Gudnýa. Item nos Thorleifus filius Bergthoris, Jonas filius Gurevi, Paulus filius Helgii, sacerdotes; Thorsteinn filius Steinmodi, Hallus filius Nicolai, Magnus filius Jonæ, laici; nostra sigilla appendimus. Hæc emtio & stipulatio secundum antea scripta peracta est. Hinc nos nostra sigilla dictæ emtionis tabulis apposuimus, scriptis Holis, in oðtava Stephani Protomartyris anno nillesimo trecentesimo sexagesimo.

(e) *Id est*: Frater Jonas, divina gratia Holensis Episcopus, præsentibus literis læturis auditurise, salutem! Propterea quod tanta frigoris niviumque asperitas, quanta post hominum memoriam nunquam longo jam tempore mortales affligerit, mentem induximus ad inexhaustam Jesu Christi misericordiam supplices confugere, intercessionem B. Matris Virginis Sanctæ Mariæ, Divi Johannis, Gudmundi Boni Holensis Episcopi,

menn. einkannliga bidiandi hina miskunnarfullu mey Mariam ath hún virteft at vera vor árnadar inadr. vidr alsvoldugan gud í öllum hlutum ok einkannliga at hans hin miúkasta millde fyrer hennar árnadar ord villde lina þvílíkum þunga sem nú liggr á saker frosts ok sníóa í öllu biskupsdæminu. Ok her til höfum ver heitit med samþycke þeirra lærðra ok leikra sem í hía ofs voru láta halda heilagt getnadartíð guds móðr Marie á jólafoftunne tveim náttum epter Nicolásmessu ok fasta fyrer vidrþurft. ok vinna til nóns fyrer um dagin ok hafa slikt leyfi at hvöru sem þann dag er ber fyrer Andresmessu enn sex aura sekt hvör sem brýtr helgina á siálfan dagin eda foftuna fyrer daginn. enn ártíðagiörd sem síðari Marie-messu. Ok aller þeir sem eiga til tíu hundrada ok þadan af meira ok þetta heit uilia samþyckia so búlaufer sem bændr. gefe einn karlmannz-verd fátækum manni þeim er til garðz kemr innan þeirra þriggia náttu sem þetta bref ok heit er samþykt í fókinnni. enn þeir sem minna fe eigu lese fimm sinnum Mariumessu. Þar med bidium ver alla góða menn at þeir taki ekki þessa vora gerd sem til þunga vid ydr. helldr at þer samþykkit ofs her um. at ver mættum aller samt halda þessa hátíð sem lögtekna þá er gud gefr ofs finnaft á prestatstefnu. bidium ver ok biódum öllum lærðum mönnum at þer áminnit ok biódit ydrum þingunautum
at

---

scopi, cunctorumque Dei Sanctorum implorantes. Præsertim vero misericordi Virgini Mariæ supplicamus, ut nobis coram Deo omnipotente patrocinari velit, eoqve benignissimam ejus clementiam sua advocacione deducere, ut gravi adeo ob aliorum niumque vehementiam difficultate, diœcesin levare dignetur. Cujus rei gratia, consensu præsentium tam clericorum quam laicorum, ad festum Conceptionis Virginis Deiparæ præcedente Natalitia, esuriali tempore 6 scil. Id. Decembris rite celebrandum, voto nos obstrinximus, tali adhibita cantela, ut singuli sicci cibi eduliis contenti (þurfoftumat) a labore, ultra antecedentis diei horam tertiam pomeridianam exercendo prorsus abstineant. Solennitatis jejuniive præcedanei contemtores sex unciis seu Öris mulctentur. Sacra matutina iisdem, quæ festo Assumptionis observantur, ceremoniis, peragant: omnesque, quorum facultates 40 imperialium summam majoremve conficiunt, sive coloni sive habitationis expertes sunt, voto nostro subscribentes, mendico, intra proximum, ex quo parochiani hanc nostram dispensationem amplexi fuerunt triduum, domum eorum adeunti, semidium unius masculi alimentum elargiantur, pauperioribus ad Mariæ sacra quinqvies repetenda sponte obligatis. Quam nostram constitutionem ne sibi oneri ducant, sed hac in re nobis assentientes, inque proximis comitiis, bono cum Deo, præsentis, festum Mariæ legitima approbatione recipiant, omnes bonos rogamus, jubentes Clericos, ut curiales ad eandem observandam

at hallda þetta vort heit ok samþykkia. Her með minnum ver alla menn þá sem í þessu heite voru sem næst var heitit til hins góða Gudmundar at þer endit þat vel ok afhendit þeim er til er skipadr vidtöku. so at ver aller samt megum skoda hvört ver vilium göra með því gótze menn á pávagard. edr í kiptest þat millum fátækra manna sem hermt var. þvíat þat er mikell fálu háfke at heita því gude edr hanns helgum monnum sem hann vill síðan ei efna faker vanræktar. Ok til styrkingar ok samþyktar um þetta heit settu Ormr Þórkelsfson. Bergr Þórsteinsfson. Jon Gunnarsfson. Ormr Þórarinsfson ok Haukr Illugafson prestar með voru incigle sín incigle fyrir þetta bref giort á Hólum Kindelmessudag þá er lidit var frá hingatburdi vors herra Jesu Christí M.CCC,LXXV vetr.

Litr. F.

(f) Ollum monnum sem þetta bref síá edr heyra senda bróðer Jón með gudz nád ábóte í Videy. Flofe Jónsfon. Hálfðan Magnúsfon. prestar. Þórsteinn Eyólfsson Logmadr nordan ok vestan á Íslandi. Ivar Vígfússon. ok Benedíkt Kolbeinsfon leikmenn kvediu gudz ok sína. Kunnigt giorande at á fiórtuga ári ok sextánda ríkes virdulígs herra Magnúsar með gudz miskunn Noregs ok Svía ok Skána kóns á Þingvælle tveim nóttum epter Petrsmessu vorum ver í hía at Teitr Palsfon las bref vors

D d 3

virdulígs

---

observandam amplectendamque exhortentur excitentque. Monemus præterea singulos, Gudmundiani voti susceptores, ut promissa legitimo exactori bona fide reddatis, quo facilius, utrum collectas per legatos Papæ deferendas, an mendicis ex convento dispartendas, facta consultatione, decidere possimus. Violatio enim votorum Deo & sanctis ejus nuncupatorum cum magno animæ dispendio conjuncta est. In hujus rei confirmationem: Ormus Thorkilli, Bergus Thorstanides, Jonas Gunnari, Ormus Thorarini, Haukus Illugonis sacerdotes, simul cum nobis sigilla sua appendenda curarunt. Datum Holis, ipso festo purificationis anno Domini 1375.

(f) *Id est*: Omnibus has literas visuris vel auditoris, Frater Jonas Dei gratia Abbas Videyensis, Flofus filius Jonæ, Halfdanus filius Magni, sacerdotes; Thorsteinus filius Eyulfi Legifer quartarum occidentalis & septentrionalis Islandiæ, Ivarus filius Vigfusi & Benedictus Kolbeini filius, laici, salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes quod anno regni illustris Domini Magni Dei gratia Norvegiæ Svecorum & Scanorum Regis quinquagesimo sexto, Thingvællis, duabus noctibus post festum Sancti

virduligs herra Magnúsar kóngrs fyrer þessum mönnum er so heita. Sighvatr Gudmundson. Eiríkr Magnússon. Olaftr Petrsfon. Gunnlaugr Stephansson. með hverre hann stefner þessum fyrrnefndum monnum fyrer sik fram til Noregs epter því sem þat siálft um sik vottar. Item vorum ver í hiá á fama dag at Ormr Snorrason las fyrer fyrrnefndum monnum þat dagsbref sem virdugligr herra Magnús Kóngr hafdi gefit fyrrnefndum monnum epter því sem þat siálft seger. Ok ei sídr let heidrligr herra Jon með gudz nád biskup at Hólum lesa opinberliga sitt verndar bref þat er virdugligr herra Hákon Noregs Kóngr hafdi honum ok kirkíunni á Hólum gefit til styrks ok verndar. Let hann þar ok lesa bref herra Þórarins góðrar minningar biskups í Skálholtti hvort so vottar at hann var í hiá at virdugligr herra herra Olaftr Erkebiskup gaf herra Jóni biskupi ádrnefndum biskupsstólin á Hólum ok hann helldr hann ok halldit hefr rettfærdugan Hólabiskup alla tíma síðan. Ok her með var lesit bref under inn-ciglum góðra manna at tveir menn hefði svarit þessa alla Erkibiskupsins giord sem herra Þórarinn vottar í sínu bresi. Krafði ok herra Jón Olaf Petursfon sem þá hafði hirdstjórn ok syflu nordanlandz at hann skyldi styrkia hann til so hann næði sínum eignum ok kirkíunnar af prestum þeim sem

---

Sancti Petri, presentes fuimus, cum Teitus filius Pauli literas Illustris Domini Magni Regis recitavit coram viris, quorum hæc sunt nomina: Sighvatus filius Gudmundi, Ericus filius Magni, Olafus filius Petri, Gunnlaugus filius Stephani; quibus literis prædictos viros, ut ipsissimæ literæ uberius testantur, in Norvegiam ad se evocat. Item præsentibus fuimus eodem die, cum Ormus filius Snorrii prædictis viris literas salvi conductus prælegit, quas ad comparandum Illustris Dominus Rex Magnus dictis viris concesserat, veluti ipsæ literæ uberius testantur. Nec eo minus honorabilis Dominus Jonas Dei gratia Episcopus Hølenfis literas tutelares publice prælegi fecit, quas Illustris Dominus Hakon Rex Norvegiæ ei & ecclesiæ Hølenfis in tutamen & præsidium dederat. Ibi etiam literas Domini Thorarini bonæ memoriæ Episcopi Skálholtenfis recitari curavit, quæ eum adfuisse, cum Venerabilis Dominus, Dominus Olafus Archiepiscopus, prædicto Jonæ Episcopo cathedram episcopalem Hølensem contulit, sequæ illum semper exinde pro legitimo episcopo Hølenfi habere & habuisse, testantur. Simul & literæ prælegebantur, bonorum virorum sigillis munitæ, quæ duos viros, hunc totum Archiepiscopi actum, de quo Dominus Thorarinus in suis literis testatur, peractum fuisse, jure jurando confirmarunt. Præterea Dominus Jonas Olafum filium Petri, qui tunc Satrapa erat, & quartæ borealis Præfectus, postulavit, ut se adjuvare vellet, quo sua & ecclesiæ bona de sacerdotibus,

fem helldu móti hanns vilia ok hann hafði ádr framfarit mót með heilagarar kirkiulogum. Ok til fanninda her um settum vid fyrrnefnder menn vor inncigle fyrer þetta bref giordt í dagdan stad dag ok ár.

Litr. G.

(g) **B**róder Jón med gudz nád biskup á Hólum fender ollum monnum þeim sem þetta bref síáedr heyra kvediu gudz ok sína. Kunnugt giorandi at sub anno gratie millesimo trecentesimo septuagesimo septimo laugardaginn nærsta fyrir Laurentiusmessu at Svínavatni komu á stefnum fyrer ofs herra Gunnsteinn abóti frá Þingeyrum af einni álfi enn Biarni Kolbeinsson ok Hallotta Pálsdóttir móder hanns af annarre logliga fyrer-stefnd í þann sama stad ok dag. Ok medr því at þat var framsagt af Jóni Biarnarsyni. enn svarit af Síra Þórsteini Gunnarsyni ok Ivari Kolbeinsyni at þar vóru þeir í hiá heima á Audkúlustodum þá er Kolbeinn Bóndi Benedicts-son ætladi at ríða til austfiarda ok var á bak kominn hefti sínum lýfti hann því fyrir þeim at hann gaf klaustrinu at Þingeyrum so mikinn part sem hann átti í Hafnarlondum á Skaga til óbrigdiligrar eignar. ok her til gaf hann handlag ádrnefndum Síra Þórsteini í hond sem þá var hanns skriftafader ok þingaprestr. lýfte hann ok því at þesse gíof fkyllde vera hanns

---

tibus, qui illa se invito retinerent, quosque in antecessum ex legibus sanctæ ecclesiæ reprimere conatus fuerit, recuperaret. In quorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra his literis appendimus, scriptis dicto loco, die & anno.

(g) *Id est:* Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis omnibus has literas visuris vel audituris salutem Dei & suam mittit. Notum faciens, quod sub anno gratiæ millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, die Saturni proximo ante festum Laurentii, Svínavatni coram nobis comparuere, ex una parte Dominus Gunnsteinn Abbas Thingeyrensis, ab altera autem Biarnius filius Kolbeini, ejusque mater Hallotta Pauli filia, in hunc eundem locum & diem legitime citati. Cum igitur Jonas filius Biarnii profiteretur, Thorsteinnus vero sacerdos filius Gunnaris, & Ivarus filius Kolbeini juramento confirmarent, præsentem se fuisse in Audkúlustadis, cum Kolbeinus Bóndi filius Benedicti, in orientalem quadrantem iter facturus, eqvo ascenso illis professus, se monasterio Thingeyrensi tantum fundi Hafnarlöndorum in Skagio possessionem inviolabilem dare, quantum possideret, prætereaque prædicto Domino Thorsteino, ejus tunc confessionario & paracho data dextra stipulatus erat, & palam profitēbatur,

hanns testamentum stöðugt. ok eigi heirdu þeir hann þat tilskilia at hann skyldi þessa gíof síðar mega aþrtaka. Því í guðz nafne Amen fogdum ver með fullum laga úrskurde at þessu prófe teknu í dómsæte sitandi með ráði ok samþykki bestu manna er þá hía ofs vóru fyrrlagdan part í Hafnarlondum á Skaga með ollum hlunnindum sagdrar iardar óbrigðiliga eign kirkíunnar ok klauftrfins á Þingeyrum æfinliga upp frá þenna dege ok ávoxtu af taka þann sama árgang landskyllid ok hvat annat sem at kynne bera. Þvíat þat var svarit af fyrrnesindum vottum at sagða eign skyldi Þingeyra klauftr epter andlátzdag Kolbeins eignast. Ok til sanninda her um settum ver fyrir þetta bref vort inncigle. Ok meðr því at vær Einar prestur Haflidason. Marteinn Þíóðólfsson ok Þórsteinn Jónsson prestar. Þórsteinn Steinmóðsson. Oddr Einarsson ok Þórsteinn Hallzson leikmenn samþyktu þennan úrskurd herra Jóns biskups. Því settum ver vor inncigle með hannz inncigle fyrer þetta bref er giort var í fogdum stad dege ok áre.

CAP. VII.

De Petro Nicolai filio.

§. I.

Anno 1391. spiranti adhuc Jonæ Calvo, Monachus qvidam Petrus Nicolai, natione Danus, iussu Bonifacii Noni Romæ ordinatus, successor destinatur.

---

tebatur, hanc donationem sui testamenti instar firmam esse debere; nec audiverint illum conditionem addidisse, hanc donationem exinde retractari posse. Hinc in nomine Dei Amen. Hac inquisitione peracta, nos pro tribunali sedentes, e consilio & consensu virorum optimorum, qui praesentes aderant, praedictam Hafnarlondorum partem in Skagio, cum omnibus dicti praedicti emolumentis, inviolabilem ecclesiae & monasterii Thingeyrensis ex hoc die in aeternum possessionem, plena sententia judiciali decernimus, redditus etiam & ejusdem anni locarium, & omnes alias accessiones (dicto monasterio adjudicamus) cum praedicti testes jure jurando confirmaverint, dictam possessionem (statim) post Kolbeini diem emortualem in monasterii Thingeyrensis possessionem transire debuisse. In quorum testimonium nos his literis sigillum nostrum appendimus. Et quoniam nos, Einarus sacerdos filius Hafliði, Martinus Theodulphi & Thorsteinus Jonæ, sacerdotes, Thorsteinus filius Steinmodi, Oddus filius Einari, & Thorsteinus filius Halli, laici, huic Domini Jonæ Episcopi sententiae assensum praebuimus, ideo nostra sigilla cum ejus sigillo his literis appendimus, scriptis in dicto loco, die & anno.

destinatur. Qvi sequenti anno sedem episcopalem peregrino stipatus satellitio occupavit. In quorum gratiam secus quam plerique peregrini Episcopi, neminem honoribus, ad quos sedente Jona adscenderit, privavit. Primam missam in festo Michaelis, magna mortalium frequentia, quos exquisitissimis adhibuit epulis, Holis celebravit. Anno autem tertio supra nonagesimum, absente Vilhelmo Skalholtino, ejus vices in ordinatione Clericorum Skalholtensium præstitit; illique quam primum advenit, Skalholti occurrens, perhonorifice accipitur.

§. 2.

Eodem anno, Cal. Octobris, antecessoris sui Ormi literas cessionis, quibus monasterio Thingeyrensi prædia Hialtabakka & Kleifar adjece-
rat, confirmavit (a), & Erlingo Snorrü filio Holis in festo Nerei & Achil-
lis prædium Ronuholum multæ nomine extorsit. Anno 1394. primam
per diocesin visitationem ingresus, rationarium facultatum ecclesiastica-
rum conscripsit, quod hodie *Regeſtum Petrinum* vocatur. Hoc etiam anno
diploma edidit de relutione partis prædii Aslaksstader (b) a sacerdote
Sveino Magni redemptæ. In hac visitatione, cum Mödruvallis ageret
Præsul, Ormus seu Nicolaus Danus, Episcopi famulus, socium seu con-
servum suum Gissurum Album, fere sub ipsius Episcopi oculis transfixit.
Quod ut & alia ejusdem generis, Historicis, de Danorum Episcopi asse-
clarum licentia & temulentia, conquerendi occasionem præbuit. Hoc
anno templum Holense in festo Johannis Apostoli vel poſtridie ejus,
tempeſtate everſum eſt, gravi adeo ruina, ut ne unicum quidem tigillum
fracturam effugerit, exceptis simulacris quibusdam quæ adjuvantium opera
incorrupta erepta ſunt. Hæc ruina unum ex Holanæ ſocietatis Diaconis
oppreſſit. Templum autem collapſum Petrus reædificari curavit. Na-
vem etiam onerariam ingentis magnitudinis ædificare cœpit, ſed incep-
tum

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. A.

(b) Vid. ibid. Litr. B.

tum successu caruit. Quæ ejus expensæ aliæque effusiones cathedræ forem valde imminuerunt (a).

§. 3.

Anno 1398 Petrum ad externos abiisse, collata sacerdotibus Theodoro Theodori (b) & Steinmodo Thorsteinidæ (c) Officialis dignitate, eorundem scripta indicant (d). Sed Anno 1401 reversum, comitiis universalibus Miklabaj celebratis interfuisse, decisio Thorstani Ejulfi, tunc temporis Nomophylacis, probat, quia literas Magni Regis a Petro in eodem conventu publicatas, quibus se tutorem Cathedræ Rex promiserat, inviolabiles declaravit. Cathedræque ex earundem præscripto duplo majorem, quam antea Officialis statuerat satisfactionem a Jona quodam Grimi filio adjudicavit (e). Anno autem 1403 & 1404, cum pestifera illa contagio in dioecesi Holensi tantum sex sacerdotes, Diaconos tres, & unum monachum superstites fecisset, procul a cathedra egisse, probabiliter colligitur, & an exinde cathedram reviserit, merito dubitatur, cum nulla ejus ab hoc tempore mentio fiat. Cæterum a duobus com-
mode

- (a) Ille quoque prædia Backa & Læk, & quadrantem prædii Seliadal' ab Halthoro Arngieris pro Brecka utraque in Oslandshlida permutatione facta emit, anno 1395, die Martis proxima post festum corporis Christi, Bardi in Flotis. Testes erant Dominus Steinmodus Thorsteini Dispensator, Halldor sacerdos filius Lopti, Thorsteinn Svartus filius Halli, Thorsteina Steinmodi & Thorvalldus Ögmundi.
- (b) Hunc ultra annum 1409 non vixisse, patet ex testimonio Biörgolfi sacerdotis filii Illugii, & Gudmundi Landbiarti filii, qui ad Holavadum in Vatnsdalo, hoc anno coram Legifero Rafno Gudmundi jure jurando asseruerunt Gudrunam Sæmundi filiam nostri ex quadrante hæredem fuisse. Anno 1402 adhuc in vivis fuit, quo Höskulldsfadís in festo beati Benedicti rationes ad prædium utrumque Ey in Skagafrönda pertinentes edidit.
- (c) Steinmodum hunc anno 1403 vel paulo post obiisse concludi potest ex ejus testamento, quo, inter alia, templo Greniadarstadenfi prædia Holmavad, ytsta Hvamm, Sellatr, & Sker in Breidavík legavit. Transcriptum hujus testamenti Munkathveraa in profecto translationis Nicolai Archiepiscopi anno 1406, subscriptum est a Logio Stigi (al. Styri) filio Officiali, Erlendo Ormi, Karo Berghoris, sacerdotibus, & Fimbogo Jonæ, Gamlo Martini & Arna (al. Arnoris) Einaris.
- (d) Vid. infra ad finem Capituli Litr. C.
- (e) Vid. ibid. Litr. D.

mode gestis Petrus commendari potest, quod scilicet ludum discentium Holis habuerit, cui Bodvarum Diaconum moderatorem præfecit, bonaque ecclesiastica per universam diœcesin in certum quendam codicem congefserit. Exstat quoque ejus constitutio de pensione in candelas, decimis & aliis, quam, quoniam anno sanxerit, ignoratur (a). Cathedram vero quam omnibus rebus affluentem ascenderat, egenam & exhaustam reliquit, nec non diœcesin, etiam insignium virorum domicilium ingressus, iisdem orbatam vidit.

Quamdiu episcopatum gesserit, incertum mortis tempus locusque obscurum reddunt.

Litr. A.

(b) Ver Bróðr Petr með gudz ok þostulligs Sætis nâd biskup á Hólum kunngjörum þat góðum mönnum þetta bref síændum eda heyrendum at ver styrkiu ok stadfestu með þessu voru bresi þetta bref heidrliks herra. herra Orms góðrar minningar með samri nâd biskups á Hólum hvört meðr þessu bresi er bundit halldandi þat stödugt ok óbrigdligt í öllum sínum greinum ok articulis frá upphafi til enda. Svo ei sídr bidium ver vora epterkomendr Heilagrar Hólakirkju formenn at þeir stöduga halldi þessa vora gjörd. Ok til sanninda her um settum ver vort inn-cigle fyrir þetta bref skrifat a Hólum in festo beati Remigii Confessoris. Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo tertio.

E e 2

Litr.

(a) Hanc ex Codice pergameno Bibliothecæ Magnæanæ No. 175 in Quarto sub Litr. E. huic Capiti subjungemus.

(b) *Id est*: Nos Frater Petrus Dei & Sedis Apostolicæ gratia Episcopus Holensis, bonis viris has literas visuris vel audituris notum facimus, quod per has nostras literas; tabulas illas (*) honorabilis Domini, Domini Ormi bonæ memoriæ, eadem gratia Episcopi Holensis, quæ his nostris appensæ sunt, stabilimus & confirmamus, illas in omnibus suis clausulis & articulis a principio usque ad finem ratas & inviolabiles decernentes. Nec eo minus successores nostros Sanctæ Ecclesiæ Holensis Antistites rogamus, ut hanc nostram sententiam ratam habeant. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Holis in festo beati Remigii Confessoris, Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo tertio.

(*) *Vid. supra pag. 200. Litr. A.*

Litr. B.

(b) Ver Bróðer Petr med gudz ok postulligs Sætis nád biskup at Hólum kunngjörum þat góðum mönnum med þessu voru. brefe at þat fama tíu hundrada ílag sem stadrinn á Mödruvöllum átti í jord á Asláksstöðum í Kræklingahlid þeim til útlafnar er þat villdu giora ok landit átti. hefr Síra Sveinn Magnússon Ráðsmadr Mödruvallaftadar medr voru fainþykki ad fer rekit stadarins vegna ok foddan veg á giort vidr Arna Einarsson ok hann hefr greind tíu hundrud útlukt ok afhendt epter því sem ofs vel ánæger ok þat bref Síra Sveins vottar sem her er medfest þessu voru brefe. Því gjörum ver nefndan Arna ölldungis qvittan um iardar ílag Stadarins vegna á Modruvöllum so fyrer ofs sem vorum epterkomendum Hólabiskupum edr kirkiunnar logligum umbodzmonnum ok honum ok hans erfingium edr eignarmonnum greindrar iardar epter hann alla sagda iord friálfa ok ákærulausa um þetta nefnt ílag. Ok til fanninda her um settum ver vort incigle fyrer þetta bref giort á Modruvöllum í Hörgárdal in festo Bartholomei Apostoli anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo quarto.

Litr. C.

(c) Þat giorum ver Herra Hans doctör Decretorum Nicolás Þórmóðsson. Gudmundr Jónsson prestar góðum monnum vitrligt med þessu voru

(b) *Id est:* Nos Frater Petrus, Dei & Sedis Apostolicæ gratia Episcopus Holensis, viris bonis per has nostras literas notum facimus, quod decem hundredarum partem prædii Aslaksstader in Kræklingahlida, quam monasterium Mödruvallense, sub conditione relutionis possedit, quæ possessori prædii, si veller, competeret, Sveinus sacerdos filius Magni monasterii Mödruvallensis æconomus, vice monasterii sibi sumsit, & cum Arná Eriki contractum iniit, eiqve dictas decem hundredas persolvit & tradidit, ita ut nobis satisfiat, secundum tenorem literarum Domini Sveini, quæ his nostris literis appensæ sunt. Hinc nominatum Arnam hypothecæ in dicto prædio, loco monasterii Mödruvallensis, tam quoad nos, quam nostros successores, Episcopos Holenses, vel legitimos ecclesiæ procuratores, qvittum, & prædictum prædium, quoad memoratam hanc hypothecam, illi, & post eum ejus hæredibus, vel dicti prædii possessoribus, liberum & irrevocabile declaramus. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Mödruvallis in Hörgardale, in festo Bartholomæi Apostoli, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo quarto.

(c) *Id est:* Nos Dominus Johannes Doctör Decretorum, Nicolaus filius Thormodi, Gudmundus

voru opnu brefi at ver fáum ok yferláfum opit bref med heilum ok ósköddudum hángandi innciglum so látandi ord epter ord sem her skrifat stendr.

Ollum monnum sem þetta bref síá edr heyra fenda Þórdr Þórdarson ok Steinmódr Þórsteinsson prestar Hólakirkju Officiales qvediu gudz ok sína. Kunnigt giorandi at faker þess at Þórsteinn Svart Hallzson eigr halfa iordina á Hnappstodum í Eliótum. Því hofum ver veitt ok skipat fogdum Þórsteini Svart til medferdar kirkju helminginn í Hnappstodum ok Húnaftadi ok þar med allt lausagótz sagdrar kirkju á þann máta at hann skal hafa greindt gótz ser til nytia ok eignast ávoxt af enn svara ollum skyldum fyrir kirkjuana ok standa í ábyrgd um hana ok hennar gótz. Skal þessi okkar skipan standa svo lengi sem Þórsteinn Svart eigr eignarlutan í Knappstodum. Ok til sanninda her um settum vid officialatus inncigle fyrir þetta bref er giort var í Bólstodahlíd in festo Magni Comitís anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono (*).

E e 3

Litr.

---

du filius Jonæ, sacerdotes, bonis viris per has nostras patentes literas notum facimus, quod patentes literas cum integris & illæsis sigillis pensilibus, verbotenus, ut sequitur, sonantes, viderimus & perlegerimus.

Omnibus has literas visuris vel audituris Thordus filius Thordi & Steinmodus filius Thorsteini, sacerdotes, ecclesiæ Holensis Officiales salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes, nos ideo quod Thorsteinus Svartus (niger) filius Halli dimidium prædii Hnappstadorum in Eliotis possideat, dicto Thorsteino Svarto alteram partem ad templum Hnappstadorum pertinentem & Hunstados, simulque omnia dicti templi bona mobilia eo pacto contulisse & tradidisse, ut dicta bona in suos usus converterat, & usus fructus inde redundantes accipiat, sed omnes templi expensas solvat, & illius ejusque bonorum damnum, si quod extiterit, præstet. Hæc nostra constitutio, donec Thorsteinus Svartus dimidium prædii Knappstadi possidet, valebit. In quorum testimonium nos sigillum officialatus his literis apposuimus, scriptis Bólstadahlidæ in festo Magni Comitís, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono.

- (*) Unacum his literis simul transcriptæ fuerunt tabulæ venditionis, quibus iidem Sanctæ Ecclesiæ Holanæ Officiales dimidium dicti prædii eidem Thorsteino Nigro vendidere, dicto loco die & anno scriptæ. *Transcriptum* utriusque tabulæ datum est Miklagardi in Eyafjordo, in festo Corporis Christi, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, per Johannem Pauli filium Doctorem Decretorum, Nicolaum Thormodi filium, postmodum Priorem monasterii Mödravallensis, & Gudmundum Jonæ sacerdotes.

Litr. D.

(d) Þeim godum monnum sem þetta bref síáedr heyra sander Þórsteinn Ejólfsson Logmadr nordan ok vestan á Islande kvediu gudz ok sína. Kunnigt giorande at á fiórda ári ríkis vors virduligs herra Eiriks med gudz nád Noregs ok Svíaríkes kóngs in festo beati Johannis Baulacensis Episcopi á Miklabæ í Skagafirdi á almenniligrí prestatstefnu birte virduhligr herra herra Petr med gudz nád biskup á Hólum mer bref heidrligs herra Magnúsar med somu nád Noregs ok Svíaríkes Kóngs under hans hängandi incigli hvort her er med fest þessu mínu bresi so lárandi at hann hefði tekit Heilaga Hólakirkíu allt hennar gótz ok varnat í kónglígtrauft ok sína vernd. Svo ok ei sídr krafði biskupinn mik úrfkurdar á hvort kirkían á Hólum mætte þessara náda niótandi verdaedr ei í því síálfrar hennar málii sem þá var kíært til Jóns Grímssonar. Því í gudz nafne Amen. sagða ek med þeirra bestu manna ráði sem í hiá mer vóru med fullum laga úrfkurd Jón Grímsson skylldugan vera at lúka kirkíunni at Hólum hálfaukinn sinn rett fyrer þetta Kóngs verndarbref med slíkum peninga vexti ok sölum sem Síra Jón Magnússon Hólakirkíu Official hafði dæmt einfalldan ok kónungsbrefit stödugt ok óbrígdilígtr halldandi í öllum

(d) *Id est:* Bonis viris has literas visuris vel audituris, Thorsteinus filius Eyolfi Legifer quartæ borealis & occidentalis in Islandia salutem Dei & suam mittit. Notum faciens, quod anno quarto regni Illustris nostri Domini Eriki Dei gratia Norvegiæ & Sveciæ Regis in festo beati Johannis Baulacensis Episcopi, Miklabæi in Skagaförðo in Synodo generali, Venerabilis Dominus, Dominus Petrus Dei gratia Episcopus Holensis Honorabilis Domini Magni eadem gratia Norvegiæ & Sveciæ Regis (*) literas, cum ejus sigillo pensili, his meis appensas, quibus se sanctam ecclesiam Holensem, ejus bona & negotia in regium tutamen suumque præsidium recepisse testatur, mihi exhibuerit. Nihilo minus Episcopus meam sententiam judicalem postulavit, utrum ecclesiæ Holensi his privilegiis frui liceret, nec ne, in propria ejus causa, quæ jam adversus Jonam Grimi filium agebatur. Hinc in nomine Dei Amen. Ex optimorum virorum, qui præsentibus erant, consilio, plena sententia judiciali edico, Jonam Grimi filium Ecclesiæ Holanæ multam pro ejus juris violatione respectu harum literarum Regiarum tutelarium duplicem persolvere debere, tanta summa, & iis temporibus, quibus sacerdos Jonas filius Magni, Ecclesiæ Holensis Officialis, simplicem persolvendam judicaverat, literas vero Regias in omnibus suis clausulis & articulis,

(*) *Vid. supra Tom. I. pag. 431. sq. 437.*

um þeim greinum ok articulis sem hvör er fastaeigum Heilagrar kirkíu við hvörn mann sem skipta er allt þar til retrr Noregs kóngur þat aptrkallar með sínu opnu brefe. Ok til sanninda her um setta ek mitt inn-cigle fyrer þetta bref skrifad í sögdum stad ok áre, dege sídar enn fyrr feger.

Litr. E.

Statutum Petri Episcopi.

(e) Eíndagi á lióstollum friádag lánga. fekr tólf aurum hver er ei lýkr. eigi hálftr prófastur en hálftr kirkíubóndi. Item af eydi iörðum. edr þeim iörðum. sem aureigi býr á. fá er ei á lióstoll ath lúka. lúkízt eingi lióstollur. Item þar sem madr helldr ómaga eyri með laga umbodi. lúkízt þar lióstollr sem han situr, í hverri kirkíufókn sem ómagin tekur guds líkama ath páskum. Item hvört sem andazt bóndi edr húsfreyia epter fardaga. ok stendr búnadr saman framvegis. lúkízt ein tíundar giord. ok einn lióstollr. þó ath arfar verdi fleire. Enn ef fundr er brugdit búí, lúki hver sinn lióstoll ath páskum. Item ef híón eiga tíu aura edr hundradi minna. ok se hvortveggia vinnufært lúki einn lióstoll. En ef þau eiga hundrat edr hundradi meira. edr hvort þeirra sem á lúki tvo lióstolla.

---

culis, quicumque bonorum ecclesiæ immobilium curam gesserit, cum quocumque tandem res fuerit, usque quo legitimus Norvegiæ Rex illas suis literis revocaverit, firmas & inviolabiles esse. In quorum testimonium ego sigillum meum his litteris appendi scriptis dicto loco & anno sed postredie ac supra.

(e) *Id est:* Terminus pensionem in candelas persolvendi est dies Passionis Domini, quicumque tum non persolverit, duodecim uncias, ex dimidio inter Præpositum & Patro-num templi dividendis, mulctator. De villis desertis, & fundis, quos egeni a pensione in candelas immunes inhabitant, nullæ in lumina erogationes persolvuntur. Item ubicumque quis bona pupilli ex mandato legitimo administraverit, in ejus parochia, ubicumque pupillus tempore paschatos corporis Domini particeps fuerit, pensio in lumina persolvitur. Item si paterfamilias, si materfamilias post tempus mutandi domicilia obierit, & res familiaris indivisa exinde permanferit unica tantum pensio in candelas, & unica decimæ, quamvis plures sint hæredes, persolvantur. Quod si res familiaris dividatur, ad tempus paschatos pensio in candelas a singulis erogatur. Item si conjuges uncias decem vel minus quam hundredam possederint, & uterque laboribus apti sint, unicam pensionem in candelas persolvunt. Sed si hundredam

aut

tolla. Item olionar kaup se átián álner. ok lúkizt í tíundar eindaga, en hver er eigi lýkr sekizt sex aurum. Sami eindagi er á legkaupum, ok líksaungs eyrum. ok ligr þriggja marka sekt vidr hver er eigi lýkr. Tíða offur presta segizt eptir hinum forna kristinrett. Item þurfasti bóndi ok húspreyia, ef han á tíu hundrað en hún fim. ok hundrað fyrir hvern ómaga sinn. Ef menn eiga fim hundrað saman at búfiárlagi. lúki skiptitíund. Item ef madr á eitt bú, ok er heimilisfastur i odrum stad. lúkizt þar tíund sem búith stendr. Item er madr skyldr at fýngia frædi sín sinn á tólf mánuðum fyrir prófasti ef hann er beiddr. sekr sex aurum ef han syniar. Item ef madr verdr brotligur med frændkonu sinne ath þridia ok fiórda. sekur átián aurum. ok vatnfasti þriátígi náttu. Item ef madr sæker eigi tíder, adr sækia lætur þriá sunnudaga samfleytt. sekur sex aurum.

aut plus possideant, vel si alteruter eorum tantundem in bonis habeat, duas pensiones in lumina persolvunto. Item redemptio extremæ unctionis octodecim unis, termino quidem decimarum solvendarum, expeditor, qui vero non persolverit, sex uncis mulñator. Idem mercedis pro loco sepulturae & cantu exequiarum persolvendæ terminus esto, quam qui solvere detrectaverit, tribus marcis mulñator. Oblatio pro sacris peragendis ex *Jure Ecclesiastico* antiquo censeatur. Si paterfamilias decem & materfamilias quinque hundredas, & pro quovis ab iis alendo, qui ipse sibi victum mereri nequit, unam hundredam in bonis habuerint, jejunium siccum eroganto. Si quis quinque simul hundredas secundum æstimationem pecuariam possederit, decimas quadripartitas expendito. Item si quis villicationem habens alibi domicilium habuerit, decimæ in loco villicationis persolvuntur. Item quicumque coram suo Præposito per annum semel, si postulatus fuerit, scienda recitare tenetur, si recusaverit, sex uncias persolvito. Item si quis in tertio & quarto gradu cognatæ stuprum intulerit, octodecim uncias expendito & per triginta noctes in aqua jejunato. Item si quis sacra per continuas tres dominicas vel ipse, vel per alios non frequentaverit, sex uncias persolvito.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ISLANDIÆ PERIODUS IV.

Ab Anno MCD ad Reformationem religionis Romano-
Catholicæ.

SECTIO I.

De externo reipublicæ statu, seu de Regibus Daniæ
& Norvegiæ Ecclesiæ Islandicæ nutritoribus; eorum-
que Præfectis; ut & de Archiepiscopis Nida-
rosiensibus supremis ecclesiæ inspectoribus.

CAP. I.

De Erico Pomerano,

§. I.

Ericus Pomeranus patrem habuit Wratislaum VII. Pomeraniæ Ducem,
matrem vero Mariam Henrici Ducis Megapolitani & Mariæ Valdimari III Danorum Regis filiæ, filiam; unde liquet, fuisse eum Valdimari III Danorum Regis ex filia pronepotem, sed Margaretæ Danorum Reginae ex forore nepotem. Hujus, a matre vidua ad invisendam materteram, ani-

migratia in Daniam veniente adducti, forma, lineamentorum dispositione, & conversationis blanditiis ita capitur Regina, ut abeunte matre, puerum educandum retinere vellet, quem paulo post adoptavit, & deinde in regni consortium assumpsit. Uxorem nactus Philippam Henrici V. Angliæ Regis filiam, ex qua nullos habuit hæredes, vagis enim libidini-bus & popinis deditus, cum ipsa parum confvevit. Laboriosus quidem fuit, & magno impetu magnisque impensis multa movens, sed successu destitutus, aut fortunæ in tempore non insistens, pauca aut nulla feliciter peregit. Regnum primum una cum Margareta 13, deinde solus 26 annis administravit; Subditorum tandem contemptum incurrens, aut, ut videri voluit, tædio fortunæ fatigatus, regno se abdicare & in Bogislaum Ducem Pomeranum, invitis subditis transferre volens, sed perficere non valens, convasatis rebus, imo nec a templorum ornamentis manus abstinens, anno 1439 in Gullandiam abiit, ubi integro decennio piraticam exercens, vitam produxit. Tandem vero in Pomeraniam reversus, post alterum decennium anno 1449 ibidem inglorius vitam cum morte commutavit. Tribuitur eidem *Chronicum* quoddam latine conscriptum, sed immerito; opus enim haud dubie Monachum quendam Cisterciensis ordinis autorem agnoscit. Quid hic Rex Islandorum Reipublicæ aut Ecclesiæ utile præstiterit, in promptu est nihil, nisi huc referantur literæ salvi conductus Jonæ Holensi Episcopo anno 1415 datæ (a).

§. 2.

-
- (a) " Eric med Guds Nadh Noreghs, Danmarchs, Sverys og Gota Koning og Hertug i
 " Pomeran, sendir ollom Monnum them som thetta Bref se eder heyræ, qvediu
 " Guds og syna. Saker that at Virduglegi Herra og andlik Fadir og Vin vor hin
 " kiera Hr. Jon med Guds Miskund Biskop at Holm a Islandi far nu heim til sit
 " Biskopsdome, thi bedhium Vii allan Barn alhiud a sama Islandi og biudhum, ther
 " se hanem til Hialp og Tilstyrks i alla sina naude, til rata, sva ofta som han tilsi-
 " gher og hann tarnast, einkanliga Biggiande og Buuande i Hola Biskopsdome vei-
 " ter Hanom Heider og Virding, og alle the liudne som I erer a Guds Vegna og
 " vor skylduga idhra retta Biskup ath veita og vilium Vii ath ther vitid at Vii ha-
 " vum takid andelikan Fadhir og Hr. Biskop Jon fornesndann, Hola Kyrkiu og
 " alt Hennar og Hans Gotz bædhe i Lauðu og Fastu, Vardhnade og Sveina og Hion
 " Hans i Guds Valld og vora Vered og Virding lyka Trauðt fullkomelika, forbiu-
 " dande hvorom manne, einkanliga alla Vora Umbudsmann, Loghmann, Fogetom,
 " Biskop Jon at unada, alla yfver Sveina, alla Varnada, alla Hion Hans, Doma
 " alla, theim stefna for han, og ej Umbodsmann, ether Loghmann Varn, nema
 " Byskop

§. 2.

Traditis tibi Regni habenis Ericus Pomeranus, *Vigfusum Holmium* Præfectura Islandiæ exiit, eandemque in *Arnam* Skalholtensem Episcopum transtulit, qui anno 1413 cum ipse in Dania aulam sequens hæretet, vicarium sibi constituit Celeberrimum inter Islandos virum, *Biornum Einaris filium*, cujus infra, Sect. 2. Cap. 2. §. 4. mentio fiet, quid autem ipse Præsul in hoc Præfecturæ munere gesserit, infra exponendi commodior locus offeretur.

§. 3.

Anno 1420. in provinciam venit *Johannes Nyttæd*, ut conjicere licet, supremum gerens magistratum, secum ducens uxorem Margaretam Ozuri filiam, socrumque Gudridam; sed anno 1422, nulla, quantum nobis constat, re memorabili gesta, cum suis rursus abiit.

§. 4.

Anno 1419 *Johannes Pauli* in Islandiam venit, ibidemque hyemem transegit, sed 1421 abiit. Anno 1422 una cum collega *Balthazaro* reverfus, communi Marte Islandiæ Præfecturam gesturi. Anno sequente Johannes & Jonas Episcopus Holensis (invito Dioeceseos Holanæ clero, qui, ut Jonas Biarni filius sibi Officialis constitueretur, desideravit) Michaelem eodem fungi officio, jusserunt. Anno 1425 horum Duumvirorum famuli

F f 2

mul

" Byskop skal sialver alla laughlika Umbutsmann tilsetia at dæma af Tolda og Sek-
 " ta Vora Vegna som a sina yfver sveina varnada og hion. Hvor som i mote thes-
 " sari Vorri Skipan giorir edur geingir meth Triotsku oc Uhlydugheit, hafve Vora
 " Reede og Refsing efter Tolf Manna Dom, oc fornesind Biskop Jon eter hans lag-
 " Umbutsmann over Sagen este Loghom og theim Fullrette sitt som brutid er vid,
 " luki og heilagri Hola Kyrkio tvo gyllt Fullretti. Sva viliom Vii oc alla Menn vita
 " ath Vii stadfestum meth thesse sama vare opne Brefe alla the Privilegia oc frelse,
 " som Norig Konunga i fyrrum Tyma givet hafa afterfeda Hola Kirkiu og Bisko-
 " pom a Holum, viliom Vii ath the standa ubrigdanliga med alla sina Articulis og
 " greina i alla mata som the utgesna varo at fyrsta. Datum in villa nostra Slaulo-
 " fia, Anno Domini millesimo quadringentesimo quinto decimo, die quinto mensis
 " Septembris, nostro sub Secreto, nobis præsentibus, appenso. "

muli Monasterio Helgafellensi vim intulerunt, illudque una cum templo inqvinarunt virum qvendam intra cœmeterium transverberando, in qvo statu templum integrum qvadiennium mansit; nam anno demum 1429 a Jona Jonæ Episcopo Holano, templum, cœmeterium & monasterium purgata fuerunt. Eodem, ut videtur, anno, in insulis Westmanneyensibus hi Duumviri capti fuerunt, & in Angliam transportati, sed a qvibus, & cujus jussu id factum sit, non additur, sequente autem anno, Balthazar in Islandiam reversus, Præfecturam per unius anni decursum gerebat.

§. 5.

Post Balthazari priorem præfecturam, anno videlicet 1427 *Thorsteinus Olavi* Occidentali & Boreali partibus Islandiæ cum summo imperio, reliquis *Vigfus* *Ivari* præfuisse videtur, sed qvamdiu in hoc officio fuerint, non constat; anno autem 1441 hic *Thorsteinus* Australis & Orientalis Islandiæ Nomophylax salutatur.

§. 6.

Ab anno 1430 ad annum 1450 qvis cum summo imperio aut Regis Præfectum agens Islandiæ præfuerit, non liquet; id saltem certum est, anno 1436 Præfecturam gessisse *Enarum Thorlevi*, Biorui *Enaridæ*, communiter dicti Hierosolymipetæ, ex filia nepotem; sunt &, qvi ei hoc officium ad ad annum 1440. adscribunt; sed quid in re tam dubia & incerta verissimum sit, nos in defectu monumentorum statuere nequimus; neque adeo magni interesse videtur, cum plerique horum perexiguam Ecclesiæ utilitatem adtulerint; opibus enim congerendis, quam Reipublicæ aut Ecclesiæ malis tollendis aut medendis, intentiores fuerunt. Quando *Enarus* mortuus fuerit non liquet, nam quidam id ad annum 1473 quidam vero ad 463 referunt, sed de fati genere omnes consentiunt, scilicet, quod tempore hyemali per tesqva *Laxaardalensia* cum 12 famulis transiens, immensi procella tempestate & frigore oppressus, satellites omnes amiserit, uno tantum excepto cui *Solvus* seu *Sylvius* nomen fuit; Hic insigni præditus virtute & fide, cum equum vires deficerent, herum humeris excepit; & ad villam sacerdotalem, Stad dictam, per multa stadia detulit,

tulit, ubi intensissimi frigoris vi, quæ carnem ossa & nervos exusserat, post longos cruciatus membratim tandem dissolutum fuisse ferunt.

CAP. II.

De Christophoro III. Bavaro.

§. I.

Christophorus Bavarus fuit Valdimarii III. ex filia abnepos, sed Erici Pomerani ex sorore nepos, ab Ordinibus Regni anno 1439 ad imperium vocatus, interna animi vi & dotibus mentis, quam externa corporis statura & lineamentis commendabilior, Danis & Norvegis, quam Svecis multo gravior fuit, licet enim ultimi, eo regnante foedus Calmariense non aperte ruperint, statim tamen post ejus mortem ignis in favillis latitans in apertam flammam erupit, cujus præcipua causa fuit, quod ab avunculo piraticam exercentem allatam subditis injuriarum & damna nimia conniventia dissimulasset. Hafniam, ad hæc usque tempora Episcopo Roskildensi subjectam, dato æquivalente pretio Coronæ Danicæ acquisivit, quæ ab eo usque tempore celeberrima regni Metropolis & Regum sedes evasit; Jura Civitatum emendavit. Præterea Civitatum Hanseaticarum immodicam licentiam refrænare in animo habuisse perhibetur, sed morte præventus, quæ eum in flore ætatis, 8 Idus Januarii in Arce Helsingborgensi anno 1448 oppressit, destinata animo non potuit exsequi. Ex Dorothea Principe Brandenburgica nullos suscepit liberos. Regni habenas annis 9 cum laude moderatus est.

§. 2.

Islandis, quæ ætatem tulerunt, publicum commodum promoventia statuta aut Privilegia nulla dedit (a), neque liqvet, quoniam sub

F f 3

eo

(a) Edictum sequens, quamvis de causa privata agat, ex codice membraneo cœvo Bibliothecæ Magnæ No. 235 in Quarto adferre non piget: " Wy Cristoffer med
" Guds

eo supremam Insulæ Præfecturam administraverint; Non tamen improbabiler coniectari potest egisse id, aut supramemoratam *Enarum Thorleivi* aut ejus fratrem *Biornum Thorleivi*, de quo paulo infra plura dicendi occasio dabitur.

CAP. III.

De Christiano I.

§. I.

Vera esse Regum sapientissimi verba: *Sortes in sinum mitti, sed Deum illas dirigere*, comprobat præsens exemplum! Nam extincto Christophoro

" Guds nadh Norge Danimarks Svia Rikis Wende ok Gotha Kungr pallatz greffwe
 " uppa Rin ok Hertoghe i Beyren hilfom allom them byggia ok boa a Islande kwn-
 " görom wi idhr med tesslo waaro opno breffwe at kom for oss Peter Petersön waar
 " hirdman ok körde sigh for oss ok waart raadh at Torwarder Loptzön haffde
 " hallit med han liffe swa mykyt jorda gooz med makt ok offverrike som her
 " sighr vatzenda jokol hallorstada tiærnr wiffat brecka Nes Bragholt Backa. ok
 " ligger nordanlandz i hoola biskopsdöme i öiafirde a Islande ok nw framn helder
 " hustru Margreth Vigfusdotter med makt ok offverrike epter Torwardh heithyn
 " bonda sin. Nw saker thess at forneinder Peter heffwer sokt waara nadh til hielp
 " ok styrk om adhr nömt iorda gooz at han kan ey fa sith godz saker maktar ok
 " offverrike hær med idhr, thy skippom wi adhr nempdom Petre med waare fulre
 " kunglige makt apter alla sina forgrenda jorder ok affhende sik sielfwer their som
 " stader utan forgrend hustru Margret kwnne at syna at hon ædhr henne barn æge
 " forgrenda jorder med laghom forbiödom wi hvatiom manne lærdom ok lekom
 " them at haffwa adhr halda byggia adhr boa a fornæmpdom jorden under waara
 " konunglika hemdh uthan ther haffve adhr næmps Petirs loff adhr löffe fyr. Item
 " biödom wi hustru Margret Vigfus dotter at leggja under sex manna doom innan
 " maanader fra thy hon heffwer seet thetta wart breff ædhr hört huerra swara ædhr
 " sekta hon warder skyllog fornæmpdom Petre for haldh ok medferdh a thessa for-
 " grenda jorda gooze sidhan fornænder Peter wardh ægande at thwi biödom wi
 " hyrtiorom waarom ok lagmannom ok allom handgangnom mannom at ther siedh
 " hiepliger fornæmpdom Petre Petirsön til alra retta maala som ther wilit haffwa
 " tak aff oss. Datum castro nostro haffnensi die sancti Laurencii nostro sub sigillo
 " presentibus appenso Anno Domini millesimo quadingentesimo quadragesimo sep-
 " timo. "

stophoro Bavaro, coronam & Monarchiam Dano-Norvegicam, quasi sortem in sinum missam, quidam Erico Pomerano, jam dum in vivis agenti denuo offerre, quidam Bogislao Pomeraniæ Duci, quem antea Regem habere dedignati fuerant, quidam eam Canuto Gyldenstiernio Nobili Dano imponere cogitabant, plurimi autem Adolpho Holfatiæ Duci hunc honorem deberi censebant, ipsique splendidissimam hanc sortem obtulerunt aut fere obtrudere voluerunt; Deus vero qui sortes dirigit & imperia ab uno in alterum transfert, cor, mentem, linguam Ducis laudatissimi ita direxit & disposuit, ut valetudinem, ætatem & orbitatem cauans, onus & honorem deprecaretur, sobrinos autem, sororis suæ & Comitibus Oldenburgici filios, suos etiam post fata futuros hæredes, digito quasi monstraret, quod supremi numinis nutu & instinctu factum esse ut cogitemus, par est; ratum enim id statumque habuerunt Regni ordines, & Christiano Dieterici Felicis, Ducis Oldenburgensis, filio, coronam Regnumque obtulerunt, cujus laudatissimi posterius ad hunc usque diem utrumque cum propria laude & subditorum commodo felicissime gerunt.

§. 2.

Anno salutis restitutæ 1448. 20 Septembr. nobilitas Danica in Comitibus Viburgensibus, Christiano I. homagium præstitit; sed die lunæ post dominicam lætare 1449 literas submissionis cives Norvegici ediderunt. Eodem anno Feria Simonis & Judæ Hafniæ Coronatus fuit, simulque cum Dorothea Brandenburgica Christophori Bavari vidua nuptias celebravit. Sed anno 1450, 3 Calend. Augusti, seu in ipso Sancti Olafi Festo, Nidarosiæ, Norvegici Regni corona ei imposita est. Svecos, partim vi, partim consilio, ut ipsum Regem Sveciæ agnoscerent, coronamque anno 1457 ei imponerent, aegit; cujus eos brevi poenituit, ita ut Carolum Canuti denuo revocarent, ipsumque coronarent, Regemque sibi constituerent. Post mortem Caroli, quæ in annum 1470 incidit, jus quidem suum vindicare fategit, sed expeditio infeliciter cessit, nam terra marique victus re infecta redire sibi suisque utilissimum ratus est. Cum Anglis etiam controversias habuit, qui ejus subditis varia damna intulerunt, præsertim Islandis, quorum non paucos unacum Regio Præfecto Biorno Thorlevi anno 1468 occiderant. Anno 1474 Romanam usque perrexit, summoque honore a Sixto 4 exceptus est, qui die Viridium

Viridium omnibus pœnitentibus, etiam notoriis peccatoribus remissionem peccatorum gratis, & sine pœnis competentibus, gratiam Regis, annuntiavit. Regi autem & ejus famulitio Festo Paschatos corpus Domini & absolutionem propria manu impertivit, a voti impletionem, ut Terram Sanctam adiret, & Sepulchrum Domini inviseret, ea sub conditione liberatus est, ut impenſas, itineri destinatas, sacris usibus attribueret, sed a pedis Papalis osculatione liberari non potuit. Hinc, donis permutatis & venia, seu Privilegio Hafniæ Academiam fundandi, impetrato, quod haud dubio hujus peregrinationis utilissimus fructus fuit, Romam Rex, post unius & viginti dierum mansionem, reliquit, quam eminus multo sanctiorem, quam cominus sibi visam fuisse, deinde fallus est. Vitio ei vertitur, quod Orcades & Hetlandiam, dotis nomine, cum Margareta filia, Scotiæ Regi concesserit, item, quod nimis largus fuerit, ita ut ad profusionem quandoque declinaret, in omnibus autem, etre & nomine insignem se esse Christianum clarissime demonstravit, nam de Ecclesia benemeritus, vitam viro Christiano dignam & tanto fastigio decoram transegit. Mortuus est Hafniæ anno 1481 die 20 Maji, cum vixisset annos 55 regnasset 33.

§. 3.

Islandis, pariter ac aliis subditis, haud pœnitendum Regem semet præbuit, iis enim varia Rescripta misit, Ediſtaque proposuit, tam Reipublicæ quam Ecclesiæ proficua, quorum celebriora sunt.

1) Privilegia sive ediſtum illud, quod communiter per eminentiam *Longum* (a) vocatur, & varia Ecclesiæ & Reip. salubria continet, constans,

---

(a) Vide infra ad finem capitis Litr. A. unde discimus. α) Primogenitum Regis nominatum fuisse Olavum, qui ante patrem, ut videtur, in tenera ætate obiit. β) Regnante Christophoro, non quidem rebellionem aut seditionem, sed motum quandam & dissidium de vero Norvegiæ Rege in Islandia ortum fuisse, de quo tamen apud scriptores altum est silentium. γ) Regis pietatem, quod Sancti Olai devotus cultor fuerit, cujus, in initio ediſti intercessionem acceptum refert quod regnet & ediſta promulget; Præterea secus ac alii Reges transgressoribus mandatorum suorum æternam maledictionem & anathema a Pontifice & Episcopis minatur. Caterum illos tantum articulos ex membrana (174 in quarto Bibliothecæ Magnæ) fere cœva exhibemus, qui rem ecclesiasticam quadantenus concernunt.

stans, ut quibusdam illud interpungere seu distingvere visum est, 22. §. ita autem incipit: *In nomine Domini! & per Intercessionem Sancti Olai Norvegiæ Regis, Nos Christianus Daniæ & Norvegiæ Rex, notum facimus, &c.*

2) Literæ tutelares, seu salvi conductus, datæ Gottskalko Episcopo & templo cathedrali Holano, anno 1450 (a).

3) Literæ quibus Torfio Arii filio privilegia Nobilium conceduntur 1450 (b).

4) Edictum de retractu prædiorum quorundam a Benedicto Grimi filio factum 1450.

5) Privilegia Nobilium Biørno Thorleifsdæ concessa 1457.

6) Literæ, quibus Episcopo Olao filio Rögnvaldi præfectura Skaga-fiordensis conceditur.

7) Mandatum, quo Islandi Anglos vi pellere jubentur (c).

8) De eorum pœnis, qui dicas & causarum legitimas cognitiones subterfugiant 1463 (d).

9) De Henrico Kerker, in quo de Einaro quodam Ormi Rex conqueritur, & quod impositum tributum a multis non sit solutum 1470 (e).

10) Ne Episcopi Incolis eorum prædia, ad solvendum templorum debita, injuste extorqueant, datum 1481 (f).

11) In quo extraneorum mercatorum fœnus prohibetur, datum 1481 (g).

§. 4.

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. B. ubi illi etiam propria navi mercaturam exercere permittitur.

(b) *Datum in Castro nostro Happniæ, vigilia beati Andreae Apostoli, anno Domini millesimo quadringentesimo, quingvagesimo.*

(c) Vid. ARNGRIMI *Crymog.* pag. 139. Conf. §. seqv.

(d) Havniæ die 6 Februarii editum.

(e) Ex castro Havniensi Dominica passionis Domini.

(f) Vid. ad finem Cap. Litr. C. ex codice pergameno mox laudato exscriptum.

(g) Havniæ Dominica quarta post pascha.

§. 4.

Sub Christiano I. summo cum imperio Islandiæ primus præfuit *Torfius* seu Trebonius *Arii filius*, natione Islandus, uxorem habens, Christianam Thorsteini filiam. Hic a Rege anno 1450 die 30 Novembris Nobilium Privilegiis ornatus, & totius Islandiæ constitutus Præfectus, Edictum Regis eodem anno datum in Islandiam attulit, & in leges referri curavit. Insigne Nobilitatis fuit *albus ursus in ceruleo panno clypei, cujus anterior pars ex galea eminebat*. Hicce Torfius, præter alia vectigalia a quovis Prætore tot hundredas (valet autem hundreda 4. joachimicis) exegit, quot Curias seu Prætoria quævis Toparchia numerabat, quod circiter 500 Joachimicorum summam effecisse videtur. Quid præterea gesserit, & quamdiu officio functus sit, dicere non possum; id tantum pro certo habemus, quod non ultra annum 1456 præfecturam continuaverit.

§. 5.

Biornus Thorleifi filius, Biorni Enaridæ ex filia nepos, uxorem habuit Olufam Lopti Divitis filiam, insignem viraginem; Hic circa annum 1450 usque ad annum 1452, cum cathedram Skalholtinam post mortem Gotsvinni vacantem occupavit, omniaque ad eandem pertinentia bona ad lubitum dispensavit & in suos usus convertit, quod ubi Regi, Archiepiscopo & Marcello, vero Skalholtinæ diœceseos Episcopo, innotuit, unanimiter Gotskal o Episcopo Holensi injunxerunt, ut Biornum Skalholto ejectum, ad reddendum administrationis rationem sub anathematis pœna, compelleret, quam procellam sine mora cedendo, & aliqualem rationem reddendo, Biornus prudenter declinavit. Hinc cum uxore peregre abiit, tempestatibus vero ad insulas Orcadicas delatus, a piratis quibusdam invaditur, & captivus cum suis in Scotiam abducitur, unde Regis intercessione liberatus in Daniam venit (a), ubi Equitis honore & nobilium Privilegiis ornatus, totius Islandiæ præfecturam adipiscitur, quam ab anno 1457 ad mortem usque retinuit. Eadem tempestate Angli Scotique

---

(a) Vide *HVITFELDIUM* in *Hist. Christiani I.* pag. 874. & seqq. ubi de hac re prolixè factus agit.

tiqve mercaturam in Islandia gnauiter exercebant, idqve Regis, ejusqve præfecti, ingratiis, non enim tantummodo consuetum vectigal pendere renuebant, sed furtis quandoqve, rapinis & maleficiis in incolas grassabantur, qva de re Rex conqueritur in Rescripto Islandis misso, anno 1463 usqve, ut resistatur & vis vi repellatur, mandat; His fretus animatusqve Biornus, Anglorum Scotorumqve mercimonia quædam confiscavit; quod illi impune ferre nolentes, ipsum cum asseclis in vico, dicto *Rif*, ubi tum temporis celebris navium statio fuit, anno 1468 (a) adorti sunt, & una cum septem asseclis occiderunt, occisi vero corpus in frustra dissectuerunt & ludibrio exposuerunt; Thorleifum autem Biorni filium captivum secum habuerunt, usquedum mater ejus Olufa magno pretio eum redimeret; Quæ has injurias coram Rege questum in Daniam trajecit, idqve impetravit, ut Anglo bellum a Dano indiceretur, quod quinquennium duravit. Ipsa autem virilis animi fœmina Anglos in Islandia ubicunqve potuit, gravissime persecuta est, aliquando enim in sinu Isafiord tres Anglorum naves piscatorias adorta cepit, occisis aut in servitutem abductis nautis, quorum 50 ferreis ligatos catenis, servilibus laboribus adhibuit (b),

§. 6.

Post Biornum Islandis impositus fuit *Henricus Kerker*, qvi Islandiam anno 1470 ingressus est. Præter literas Collationis, supra §. 2. memoratas, Edicta quædam alia adtulisse fertur, quæ jam, ut puto, perierunt. Officium hocce usqve ad annum 1481 continuasse videtur; Nam in judicio

Gg 2

cio

(a) Conf. *HVITFELD*. loc. cit. pag. 904. ubi una cum multis aliis annum necis Biornianæ anticipasse videtur, eam ad 1467 referendo, cum re vera ad annum 1468 pertineat, ut ex indubitata fidei documento originali, cum affixo sigillo, quod in Archivo cathedræ Skalholtensis reperitur, abunde patet & probari potest. Vid. ejusdem Fascic. 16. No. 2.

(b) Precatam fuisse ferunt, ut mors sua memorabili quadam re nobilitaretur, obtinuisse etiam, ut anno 1484 cum animam exhalaret, tanta incideret procella, quanta post hominum memoriam nunquam; quæ multa straverit templa & ædificia, & 50 in Anglia navigia obruerit, indeqve cognomen sortita est & vocata *Oluf Bilur*, *bilur* enim Islandis procellam aut turbineum notat.

cio Krossenfi (a) ejus mentio injicitur, quod si verum est, *Henrico Daniel*, quem Historicorum coryphæi, *BIORNUS* de *Skardsæa* in *Annalibus*, & Doctissimus *ARNGRIMUS* in *Crygmog.* pag. 240. ad hunc annum Islandiæ Præfectum faciunt, locus non conceditur (b).

Litr. A.

(c) **I** nafni guds ok árnadarordi hins heilaga ólafs noregs kóngs þá giorum uer kristiern med Guds nád noregs danmark's uendif gota kóngr greifi í oldinborg ok delmenhorst ydr aullum aulnum ok óbornum ueraundum oc epterkomendum á íslandi kunnigt at af því at almáttigr gud um fram forskylldu vora hefer skipat ofs til ríkisstíornar í noregi ok verhaufum nú laugliga anamad kraunuuígslu ok kóngsnafn í þrándheime á sancti ólafsdægi. anno domini MCDL sem á sama tíma epter fullkomliga samþykkt beizlu ok vilia allra biskupa. prelata riddara ok sueina. kaupstadamanna ok alls almúgans yfer allan endelángann noreg. því áminner
ofs

(a) Suprà, Per. 3. Sect. 1. cap. 5. §. 8. Tom. 1. pag. 427. mentionem fecimus insignis maleficii, quod *Krossfreid* vocatur; hic autem aliud ejusdem farinae semet offert synonymum, etiam dictum *Krossfreid*, in quo Thorvardus Erii filius sororium suum, Magnum Jonæ, malefactorum globo stipatus domi suæ invasit & occidit; quæ de re cum sententia publica pronuntiaretur, Henricus Kerker Islandiæ Præfectus præfens fuisse dicitur.

(b) *ARNGRIMUS* hic *BIORNUS* nimis secure secutus esse videtur; sed quomodo *BIORNUS* ad hunc annum secum ipso conciliari queat, non video; scribit enim: *Anno 1481 Præfectum Islandiæ fuisse Henrich Lajel*, quod sine dubio legendum Henrich Daniel, & mox eadem pagina: *Henricum Kerker Islandiæ Præfectum in judicio Krossenfi præsentem fuisse*; nisi dicamus Henricum Daniel hoc anno, forte in Julio ingressum esse, sed Henricum Kerker ut prioris anni Præfectum nondum officium deposuisse cum hoc judicium haberetur.

(c) *Id est*: In nomine Dei & per intercessionem Sancti Olai Norvegiæ Regis, Nos Christianus Dei gratia Norvegiæ, Daniæ, Vandalorum Gothorumque Rex, Comes in Oldenborg & Delmenhorst, vobis omnibus natis & nascituris, præsentibus & futuris Islandiæ incolis notum facimus, quod cum Deus omnipotens, præter nostrum meritum regimini Norvegiæ nos adnoverit, & nos jam Thrandheimi in festo Sancti Olai ex omnium Episcoporum, Prælatorum, Equitum & Armigerorum, civium & totius per integram Norvegiam vulgi consensu perfecto, petitione & voluntate coronam inau-

guralem

ofs áft ok góðvile sem vorer forellrar góðer norigis kóngar hafa haft ok uier síalfer haufum til íslandz. Ok jafnvel krefr ofs skyllða á krúnunnar vegna sem þar eiga med lögum under at vera at huxa ok vita íslandz velferð gagn ok nytta suo at góðer nytfamliker síðer megi þar halldazt enn fkdaliger ósíðer megi aullúngis afleggjazt. Því haufum uer med ráði ok samþykkt uors elfskuligs ráðs af noregi sem hier hiá ofs uoro ueitt. lent ok gefit ydr slíka priuilegia friheit ok rettarbætur sem hier epter fylgia. — Biskupar ríði med svo mörgum mönnum sem kirkiunnar laug vatta ok útskýra. Enn ábótum ok abbadísu ok ríkisprestum fyrirbiódum uier at ríða vid fleiri menn enn vid fimta mann útsveitar enn vid þridia mann innan sueitar. Enn ef þeir dirfazt at ríða med fleiri mönnum þá sie þat allt biskupi upptækt enn fullretti hafi biskupinn af haufudsmanni enri hálfretti af huerium hinum. Item forbiódum uer aullum ríkismönnum á íslandi under fulla landráðafök at taka sier til bússveina fleire menn enn þá er þeirra iordum búa fráteknum biskupum ok hirdstíorum. Suo ok forbiódum uær under sama forbodi at safna edr samandraða flokk edr móttstaudu giöra biskupum hirdstíorum logmönnum fylsumönnum ok fuitum suo uilia underfúta sic ok undanflýia frá lög ok rett at giöra ok dóm at standa fyrri sín afbrot kirkiu kóngi ok kalli ok vilia ei láta edr

G g 3

tilstanda

---

guralem & nomen regium acceperimus, amor & benevolentia, quam antecessores nostri boni Reges Norvegiæ erga Islandiam habuere, & nos habemus, nos monet, quin & coronæ, cui jure subesse debent, officium requirit, ut Islandiæ salutem emolumentum & utilitatem cogitemus & promoveamus, ita ut boni & frugi mores ibidem observentur, nocivi vero & mali penitus aboleantur. Hinc ex dilectorum nostrorum regni Norvegiæ Senatorum, qui jam apud nos præsto sunt, consilio & consensu, nos vobis talia privilegia, libertates & edicta concessimus, qualia sequuntur: — Episcopi iter facientes tot habeant comites, quot leges ecclesiasticæ præscribunt & testantur. Abbatibus vero, Abbatissis & sacerdotibus magni nominis pluribus viris quam quatuor extra, duobus vero intra, tribum, stipatos, iter facere prohibemus. Quod si plures comites adsciscere ausi fuerint, omnia itineris instrumenta, prætereaque plena juris episcopalis violati multa a principilo, dimidia autem a reliquis solvenda, Episcopi fisco cedant. Præterea omnes viros in Islandia Magnates plures satellites quam fundorum, quos possident, incolas adsciscere, exceptis solummodo Episcopis & Satrapis, sub pœna perduellionis prohibemus. Sub eadem quoque pœna prohibemus, ne quis factione instituta (armatos) ad Episcopis, Satrapis, Legiferis, Prætoribus & Quæstoribus obstitendum colligant, quo se subducere & effugere conentur, ne pro delictis suis in Ecclesiam, Regem & privatos ex præscripto legis, iusti & sententiæ

tílfanda sic stefnda under riett laug oc riett giöra í svo máta at hindra stefnuvottana hauggua edr draga suo lángt í burt med ofurvalldi at þeir megi ei vitni um bera at stefnt verdr edr rífa sundr stefnubrefit edur felazt oc geima sic inni í húfunum oc vilia svo ei stefnu heyra oc forfella svo login at þau mega ei gánga. Skulu haufudsmenn sakader verda sem fyrr fkrifad stendur. enn aller þeir sem med honum þar til hialpa skal hverr þeirra sakadr verda vid ofs 13 mörkum oc so þó giöra riett fyrir sic iasfvel sem ádur — Item fyrerbiódum uier under fulla landráðafok huerium manni á íslandi svo lærdum sem leikum at hylla edr hallda edr nauckurum manni trúskap at segia edr manndóm edr eida vinna edr nauckurn fyrir riettan noregx kóng hallda utan ofs ok vorn kiæra einka son ólaf. Enn huer sem giorer slíkan tuiuil edur mistrúnad í bland almúgans um ofs sem giort var af ymsum mönnum á íslandi í kóng kristoforus daga. þá skulu þeir hafa fyrirgiört fe ok fridi landi ok lausum eyri ok uerdi alldri bótamanna ok þar med bauluader ok í banne á heilagrar kirkiu uegna af uorum helga faður pávanum í róm ok aullum biskupum í noregi ok í danmork. Item forbiódum uær aullum maunnum á íslande suo lærdum sem leikum at hafa ok hallda útlæga menn sem eru þeir sem forráða sinn húsbónda edr drepa hann. manndrápara. biskupsdrápara. prestadrápara kirkiubriótara kirkiupiófa edr hafa þá sic til sueina fyrr enn þeir

---

sententiæ judicialis satisfaciant, nec se ad præstandum ex jure citari permittant, vel confiteantur, diei dictæ testes cædentes, & tam longe vi violenta abripientes, ut de die illis dicto testimonium perferre nequeant, vel literas citationis discerpant; latibula quærentes in domibus se contineant, ne dicam recitatam audiant, & leges, ut vi sua priventur, eludant. Primipilus quidem, ut antea dictum, reus esto, reliquorum vero omnium singuli tredecim marcarum multam nobis solvunto, & jus nihilominus præstanto — Item sub stricta perduellionis pena prohibemus, ne quis Islandorum tam clericus quam laicus, quæcumque hominem homagio dignetur, dignum reputet, ei fidelitatem, vel subjectionem promittat, juramentum præstet, vel pro legitimo Norvegiæ Rege agnoscat, præter nos & dilectum nostrum atque unicum filium Olavum. Qui vero tale dubium & suspicionem vulgo instillat, qualia a multis in Islandia diebus Christophori excitata sunt, pace & honis, tam mobilibus quam immobilibus privantur, nec unquam factum expiare illis licitum sit, maledictis præterea & excommunicatis vice sanctæ ecclesiæ a sanctissimo nostro patre Papa Romano, & omnibus Norvegiæ & Daniæ Episcopis. Item omnibus in Islandia tam clericis quam laicis prohibemus, exules recipere vel tueri, qui sunt heri proprii proditores vel occisores, homicidæ, Episcoporum vel sacerdotum interfectores, templorum effra-

tores,

þeir hafa uerit til noregs ok feingit sic þar landzuift af uorri nád. ok huerr sem her í móti. þessi vorri skipan giorir skal uera sakadr uid ofs 13 mörkum á hverium tolf manadum sem þeir nær þeim eru. ok húsbóndi þeirra ábyrgizt aull þeirra uerk. Item fyrirbiódum uær hirdstíorum uorum ok laugmönnum ok sýslumönnum uorum á íslandi at tilstedia at útlæger menn fari ok gangi sem friálser menn í landinu ok ei bliua staudugt á kirkjunne til þess at þeir eru skiprádner til noregs. enn ef þeir finnazt utan kirkju þá fari þeir sem logbók vottar — Item forbiódum uier under fulla landráða sök hverium manni á íslandi suo lærdum sem leikum at inntaka nauckurn biscýp á íslandi edr hann þar fyrir biskup halda edr nøckurn biscopstól innsetia fyrr enn hann hefur uora fulla samþykkt þar til feingit erkibiscups ok rikisrád oc hefer þar uppá uort opit bres oc infigli. Item torbiódum vær under fulla landráða sök aullum leikmönnum á íslandi at taka klausturfólk. presta edur klerka í sitt valld uernd ok ueriu ok forsuara þá í móti biscopum med ofurualldi þá sem biskupinn finnur at þeirra ólifnad (*) edr óhlýdne ok þeir fara ei svo rettiliga med sinu prestligu embætti sem þeim byriadi ok hialpa þeim til at halda klauftra, beneficia ok inngiöldd í svívirðing ok hogmod móte biskupinum í fullre óhlýdne, ok

---

tores, vel sacrilegi, hosque suo satellitio adsciscere, priusquam exacto in Norvegiam itinere, a nostra gratia restitutionem ab exilio impetraverint. Quicumque contra hoc nostrum mandatum deliquerit, pro quovis anno receptionis tredecim marcas nobis mulctæ nomine persolvito, & damnum, si quod a factis recepti emergat, præstato. Item Satrapis nostris, Legiferis, & Prætoribus nostris in Islandia exules hominum liberorum instar hinc inde vagari, nec ad ecclesiam, usque quo navigio in Norvegiam trajecturi se commissuri sunt, permanere, sinere prohibemus, quod si extra ecclesiam deprehendantur, ex præscripto *Codicis Legum* cum iis agatur —. Item cuique Islando, tam clerico quam laico, quenvquam Episcopum in Islandiam recipere vel pro tali habere, vel cathedram quandam episcopalem ibidem constituere, priusquam perfectum Archiepiscopi & Senatus regni consensum, nostrasque literas patentes obsignatas hanc in rem obtinuerit, sub plena perduellionis pœna prohibemus. Præterea omnibus in Islandia laicis sub stricta perduellionis pœna prohibemus, personas monasteriorum, sacerdotes vel clericos, si Episcopi eorum malos mores vel contumaciam, vel in officio sacerdotali minorem, quam par erat, curam reprehendant, in suam potestatem, præsidium & tutamen recipere, eosque contra Episcopos vi defendere, vel

(*) *Sequentia quæ in landato Codice membraneo admodum tacero & mutilo desunt, ex apographo, quod nobis est, cartaceo supplevimus.*

ok má ei biskupinn sínum rette framkoma. Hvör sem at því verdr her epter kunnr ok verdr þat vitnesfast, skal höfðinge vera sekr fullre landráðafök vid ofs ok aller þeir sem hann þar til styrkia, ok þar med skal hvör þeirra svara biskupinum fullrette, enn med lærda menn giöre biskupinn sem hann vill fyrer þat þeir gáfu sic ok lögdu í leikmanna valld. —. Þetta bref var gort í Kaupmannahöfn næsta dag epter Sancte Catharinedag ar 1450 ok innfiglat med voru incigle ofs siálfum hiáverondum.

Litr. B.

Vi Christiern med Guds Nathe Danmarkis, Norges, Vende og Gothe Koning, Greffve i Oldenborg oc Delmenhorst. Giore vitterligt alle Men, ath Vii af særdelis nathe oc Godvilie have taget oc undfanget, oc her med undtfange meder thesse vore opne Breffe værdig Fadher meth Guds Naade Biskop Gotzkalk af Island, Vardnathe hans oc Tienere oc alt hans Gotz laust oc fast som ham vit vigher eller eigande vorder i minne luth oc meire fyrir hvoriom Mani. Item have Vii oc af vor sonderlige Gunst unt och tillathet fornemte værdig Fadher Biskop Gotzkalk at hans skip maa segle til Bergvin og annerstæder i vort Rige Norege meth hans Gotz hvor hann vill og hònum behoff giorh fri og frials og alungis kvit for nogen til Seckegiæld eller nogre andre Skatte ut at give.

Thi forbiude Vii alle ehvohelft the er eller være kunde, sonderlige Vor Foghete og Æimbutzmænd fornemte værdig Fader Biscop Gottzkalk Skib, Hans Gotz, Vortnethe og Tienere her imote ad hindre eller hindre late, talme, eller i nogen mathe uforrette under Vor Kongelighe

---

vel ad monasteria, beneficia, aut redditus in Episcopi contumeliam & contumacia signum plena inobedientia retinendum, adjuvare, ne Episcopus suum jus persequi queat. Quicumque horum exhinc testibus adhibitis convictus fuerit, primipilus strictæ perduellionis pænæ quoad nos reus erit, ita & ejus auxiliores singuli præterea illorum Episcopo multam pro jure ejus violato integram persolvunt, Episcopus autem cum clericis pro lubitu agat, eo quod laicorum potestati se subjecerunt & crediderunt. — Hæ literæ scriptæ sunt Havniæ, postridie festum Sanctæ Catharinæ, anno 1450, & nostro sigillo nobis præsentibus obsignatæ.

gelighe hefnd oc ureide. Datum castello nostro Hafniæ Sabbato proximo ante festum beati Andreæ Apostoli & Martyris, nostro sub secreto, Anno Domini MCDL.

Litr. C.

(c) **V**ii Christiarn med Guds nád danmarkx fuerigif, noregs, vendifs oc gotis konúng. í fiesvik oc í holstenn, stormarn oc dithmerfken hertug, gresse í oldenborg ok delmenhorst. Giöra alle viturligt at vor kiære undesati ok meine almuge sem byggia ok búa uppá vort krúnad land ísland. hafa nú haft þeress bod hús ofs nær ofs theires bref och biuifelse kiærenndes et cehtera. ok látid biretta underúsa fyrir ofs at nær suo skier at biskupinn och kirkian hafa nauckurra garda saman at þeir sem uppá gardana búa blífa nauckud kirkiunne skylduger. þá vill biskupinn oc uppá kirkiunnar vegna ei annad hafa at almúgann enn hanns deilid í haufudgardinum sem helldur til bítalng ok formínkakt krúnunnar riettugheit þar med huilkít vii ei tilsteda mege nie vilia at huilkinn bónde sem blifur kirkiunne í suodan mata nauckud skyldugur at haqn ellur hanns erfngiar mege þat bítala med suodan voru sem þeir kunnu af stad at koma ellur med andre þeiris samiardis ef einge af þeirra erfngium uile suodane jarde til sig at leysa oc þeirres reiknings gollid bítala. Thii forbióðum víi alle er huarher hellzth eru ellur vera kunna hier í móth þenna

---

(c) *Id est:* Nos Christianus Dei gratia Daniæ, Sveciæ, Norvegiæ, Vandalorum Gothorumque Rex, Dux Slesvici, Holsatiæ, Stormariæ & Dithmarsciæ, Comes in Oldenborg & Delmenhorst. Omnibus notum facimus, quod dilecta nobis universitas & populus coronæ nostræ terram Islandiam incolens & inhabitans, nuncios suos & literas ac probationes ad nos misit, conquerens &c. coram nobis enunciari & enarrari fecit, quod cum Episcopi vel ecclesiæ prædium quoddam cum aliis commune possideant, & incola prædii ecclesiæ aliquid debeat, tunc Episcopus nomine ecclesiæ de plebe nihil aliud ad nomina expedienda, quam partem prædii admittat, quo jura coronæ immutuntur, quod nos ita obtinere nec volumus finire, nec id nobis licet. Quare cuiusque colono, qui hoc modo nomina ecclesiæ contraxerit, illi ejusve hæredibus, talibus mercimoniis, qualia haberi possunt, vel etiam prædiis eorum communibus illa expedire licitum esto, si hæredum nemo talia prædia reluere & debitum numerare voluerit. Hinc omnibus, quicumque sit vel fuerit, hanc nostram voluntatem & mandatum

penna uor vilia oc skickelse hier epter at giora. Datum in castro nostro hafnensis. Dominica cantate. Anno domini M. qvadringentesimo LXXX primo, nostro sub cecreto presentibus appenso.

Var þetta bref kóngs kristierns samþykkt á alþingi med lófataki af laugmönnum ok laugriettumönnum oc hirdstióra og aullum almúga.

CAP. IV.

De Johanne,

§. I.

Optimo patri haud degener filius *Johannes* anno 1481 successit, qvī in cunis vagiens, procurante patre, ab Ordinibus Regni anno 1455. electus fuerat; sed coronam Danicam anno 1483 solenniter accepit; Sveci autem Stenoni Sture adhærentes, a Johanne, duabus vicibus magnis præliis victi, & unacum Pro Rege suo Stenone prostrati, anno 1497. ipsi demum se subiecerunt & ingenti solennitate coronam imposuerunt; qva animatus fortuna, anno 1500 Ditmarsos subjugare constituit, sed ab iisdem fusus fugatusqve, amissis 600 Nobilibus & MMM. gregariis militibus, omnibusqve impedimentis, una cum sacro signo militari, dicto *Dannebroke* (a) ægre cum vita evasit, qvōd Regis infortunium Svecos de
NOVO

---

mandatum exhinc violare prohibemus. Datum in castro nostro Havniensi, Dominica cantate, anno Domini Millesimo qvadringentesimo octuagesimo primo, nostro sub Secreto præsentibus appenso.

Hæ Regis Christierni literæ in comitiis generalibus a Legiferis, Pedaneis, Satrapa, & tota universitate, stipulata manu approbatæ fuerunt.

(a) Cum Valdemarus II. anno 1219 in Livonia bellum gereret, & in prælio qvōdam, signo militari amisso, ordines militum turbati & terga dare inciperent, e cælo demissus fertur pannus duplicati operis cum intexta cruce, qvo arrepto, ordines restiterunt, & in hostes versi victoriam obtinuerunt; Hunc deinde pannum ut sanctissimum cimehum conservarunt, & pro signo militari eodem usi sunt, usqvēdum in prælio contra Ditmarsos anno 1500 penitus periit. In hujus rei memoriam dicunt Valdemarus II.

Ordinem

novo erexit, ita, ut fidem ei renunciarent, quos denuo sub jugum mittere, Potentissimum Regem eodem tempore incidentis cum Civitatibus Hanseaticis bellum impedivit. In vita quotidiana valde fuit popularis; in publicis autem solennitatibus semet gessit magnificentissime, sæpe in ore habens: *Nolo minor me metuat, despiciatque major.* Veritatis ita amans, ut mendaces & mendacium nullo modo ferre posset; Religionis Catholicæ observantissimus, ad quam etiam Russos transducere laborabat. Uxorem habuit Christinam Ernesti Saxoniae Electoris filiam. Obiit anno 1513 die 21 Februarii, cum regnasset annos 32, vixisset 58. Princeps (a) nulli sua ætate ullo virtutis genere inferior, sed magnitudine animi, justitia, clementia, cæterisque heroicis virtutibus vel maximis Monarchis conferendus (b).

§. 2.

Hujus Regis Constitutiones & Edicta quæ publicum commodum promovent, aut ad nostrum scopum & propositum pertinent, perpauca exstant, quæ autem conspiciere licuit, sunt:

1) Rescriptum ad Nomophylaces aliosque judices, ne causas judicare aut sententiam dicere præsumant, quæ legibus ecclesiasticis ullo modo repugnant; dat. 1483.

2) Olao Rögnvaldi Episcopo Holano data commendatio seu literæ tutelares, 1483 (c).

H h 2

3) Ste-

Ordinem Dannebrogicum instituisse, & una vice 35 Equites creasse. Quidam autem hoc miraculum in dubium vocant, dicentes signum illud quod *Dannebrog* vocatum fuit, Valdimaro ut Cruciatum, seu signum sacri belli, contra Gentiles militanti a Papa transmissum fuisse. Conf. BARTHOLINUM de *Ordine Dannebrogico*.

(a) Ut loquitur Nobilis Danus ipsi cœvus PETRUS PARVUS *Rosfontanus* in ipsius *Vita*.

(b) Vitio illi vertitur cædes Nobilissimi Pauli Laxmanni, supremi Aulae Magistri, quæ Rege nec infcio nec invito facta esse perhibetur; unde procedente tempore, facti pœnitentia ductus sæpe exclamasse fertur: *O! Laxman! Laxman!* sed Andreæ Scribæ aut Vice-Cancellarii innocentis necis Rex minus juste insinulari videtur. Conf. *HOLBERGII Hist. Dan.* Tom. 2. pag. 825 - 26 - 27.

(c) Vid. infra ad finem Capituli Lit. A.

3) Stephano Skalholtensi anno 1498 datum Privilegium proprio navigio merces cathedræ utiles in Islandiam invehendi.

4) Decisio causæ hæreditariæ inter Biornum Godvini & Biornum Thorlevi Privilegia Nobilium Eggerto Eggerti (a), prædia Toparchiæ Rangarvallensis regia Vigfuso Erlendi (b) concessa, aliæque similis argumenti, quæ paucas & privatas personas, non vero rem publicam concernunt.

§. 3.

Sub hoc Rege, Islandiæ, ejus nomine præfuerunt *Thorlevus Biorni* filius, qui ab anno 1481 ad sequentem 1484 occidentalis & borealis Quartæ Præfecturam gessisse: Orientali autem & australi Islandiæ, eo tempore præfuisse videtur *Dietericus Pining*; sed quamdiu Thorlevus Præfecturam gesserit, quid in ea egerit, aut quando mortem obierit, non liquet: sunt qui autumant ante annum 1480 Præfecturam gessisse, quod licet non sit impossibile, satis tamen non potest probari: id saltem certum est, quod anno 1480 supplicem Islandorum ad Regem libellum pertulerit, & anno sequente Regis Edictum de fænore mercatorum haud tolerando rursus adtulerit.

§. 4.

Dietericus Pining primo cum Thorlevo Biorni in Islandos divisum habuit imperium; sed post Thorlevi fata id solus obtinuit, quod factum esse

(a) Vid, ibid. Litr. B.

(b) Prædium scilicet Skogagard & villas ei annexas pro quinque centenariorum locario annuo, & fundum desertum Mörk & Merkreigner sine omni redhostimento per proximum quinquennium, ea conditione, ut ædes mox post adventum in Islandiam ædificet, exacto quinquennio tres hundredas quotannis locarium solvat, fundus vero & ædificia post Vigfusi mortem Regi cedant. Literæ datæ sunt Flensburgi, festo Sanctæ Agnetæ Virginis anno 1505, & a Christiano Secundo Rege Daniæ & Sveciæ electo, hærede Norvegiæ, confirmatæ. Dictum territorium post obitum Vigfusi, ejus sororio Jonæ Halli Johannes Eggerti elocavit, Literis datis Bessastadi die lunæ proximo ante festum Olai prius, anno 1522, cum Mörk & Merkreigner in tali erant statu: *Stora Mörk*, villa deserta, ædificia & templum diruta. *Mid Mörk*, locarium hundreda. *Fit*, dimidium villæ desertum, alterius autem dimidii locarium septem oves lactariæ. *Hali*, locarium hundreda.

esse ante annum 1489 verisimile est, nam in Constitutione Magni Ejolfi filii Episcopi Skalholtensis, hoc anno facta expresse vocatur totius Islandiæ Præfectus; Fuit autem dicta Constitutio ipsius & Episcopi autoritate conjunctim composita, quæ de decimis & prædiis, quæ Regi subji-ciuntur, de multa eorum qui denarium Petri, Vectigal fœnarium, cœmeterii refectionem, & unciam seu pensunculam pro funere sepeliendo, solvere recusant, quæ ad nostra usque tempora vim legis habet. Alteram Constitutionem sequenti anno fecit, in qua totius Islandiæ & Vardhusiæ Præfectus audit, quæ utpote Reipublicæ utilissima, sæpius confirmata & pro lege publica recepta est; approbata etiam fuit a Senatu Regni Norvegici 1533, & ad nostra usque tempora legis vim retinuit. Ejusdem contenta:

- 1) De æqua & bona mercatorum mensura & ponderibus.
- 2) Vetitum ut iidem hyberna hic habeant, multo minus naves piscatorias & famulitia ad piscandum conducant.
- 3) De inquilinis, qui in bonis non habent trium vaccarum valorem, ad vitam sustendam.
- 4) De æqvabili mercimoniorum Islandicorum pretio.
- 5) De pœna sanorum mendicorum, qui operam suam rusticis & colonis locare nolunt.
- 6) De Regiis Prætoribus, aut cujuscunque nominis & dignitatis sint, quamdiu bene & fideliter administrant. Tertia etiam circumfertur constitutio, nostro vulgo adscripta, data 1492; quam, cum non modo suspecta sit (nam Piningius hoc anno exceſſerat) sed & nunquam in leges relata aut publica auctoritate confirmata fuerit, hic recensere supersedemus. Ex dictis autem patet, Piningium inter optimos & utilissimos Sastrapas merito esse numerandum (a).

H h 3

§. 5.

-
- (a) Sunt qui duos, utrumque nomine Dietericum Pining, hic agnoscunt, quorum posteriori tertia a nobis commemorata constitutio adscribenda sit, quod non immerito fieri, docent literæ Dieterici Pining junioris, scriptæ Bessastadis, die Lunæ proxima ante festum Michaëlis anno 1490, quibus Henrico Mæding præfecturam Kiosensem confert, & in quibus ejusdem toparchiæ Kialarnelensis incolarum benevolentiam Mædingo expetit, *ex more antiquo, & tantam, quantam* (inquit) *antea dilecto meo consanguineo Dieterico Pining exhibuistis.*

§. 5.

Anno 1491 successit Piningio *Ambrosius* cognomento *Illiquid*. Hic enim dicto anno, rogatu Olai Rogvaldini, Episcopi Holani, Spialldhagæ, in tractu Ejafjord, ad publicandum bona Biarni Hvassafellensis præsens fuit; sed quo minus rem destinatam eodem tempore perficere posset, per Paulum Brandi stetit, qui 110 armatis stipatus, Biarni causam tutatus est: Re itaque infecta abeuntes, sequente anno, majore apparatu, causam agunt, denuoque Spialldhagæ conveniunt; Tandem post longam altercationem, auditisque a Paulo Brandi haud paucis proletariis & sesqui pedalibus verbis, Biarni bona confiscarunt; Hac expeditione Regi præter mobilia quædam bona, Prædia Thveraa, Arndisastade & Kalfaborg idem acquisivit. Quamdiu Ambrosii Præfectura duravit, incertum est; circa autem annum 1493 *Enarus Biörnii* filius, Thorlevi frater, ipsi successisse videtur, siquidem Præfecturæ titulo a nonnullis insignitur, sed perbrevis tempore hunc honorem gessisse verisimile est, nam hoc ipso anno fati cessit.

§. 6.

Anno 1495 *Petrus Truls* Islandiæ Præfecturam gessit; Hoc enim anno in comitiis universalibus judicium Fimmbogi Nomophylacis de Thorlevi & Benedicti filiorum Grimi, filii Pauli Brandini, jure, in hæreditatem Pauli avi paterni succedendi, ex officii auctoritate confirmavit, quod quasi primum classicum fuit controversiæ Mödruvallensis. Quamdiu Petrus officio præfuerit, incertum est; Nam præter hoc unicum ejus factum, nihil ad nos pervenit, nisi hic *Petrus Truls* idem sit ac *Petrus Claudii*, quem anno 1497 Præfectum fuisse quidam memorant, facile enim, incuria scriptorum aut scribarum, ex uno *Petro Claudii Truls*, duo existere potuerunt, scilicet *Petrus Claudii*, excluso cognomine, & *Petrus Truls*, excluso patris nomine; sed quicquid sit, certum est, Petrum quendam Claudii filium anno 1497, ut Præfectum totius Islandiæ in Comitiis ejusdem anni adfuisse, & Ericum filium Haldori Abbatis Helgasfellenensis ob cædem haud ignobilis viri, Pauli Jonæi de Skarde, reum egisse, tandemque sententiam a Fimmbogo Nomophylace pronuntiatam, suo calculo confirmasse. Mirum sane, quod neutrius horum,
nec

nec *BIORNUS* de *Skardsaa*, scriptor non incurius, in *Annalibus*, neque Doctiss. *ARNGRIMUS* in *Crymogæa* ullam injiciant mentionem.

§. 7.

Anno 1499 *Benedictus Hersten* cum summo imperio Islandiæ præfuit, ut & anno 1500, tunc enim una cum Fimmbogo Nomophylace & 24 judicibus de causa hæreditaria Modruvallenfi sententiam dixit; inque iisdem comitiis a Nomophylacibus judicari, & deinde in leges sententiam pronuntiatam referri curavit, omnes mercatores Anglos Regi ex quavis Hundreda, 5: 120. piscium, sex pisces, tributum loco numerare debere, piscatores autem Anglos qui nullam exercent mercaturam, sed lineis longis cum multis affixis hamis, piscantur, comprehendendos esse.

§. 8.

Tam Celebris ille *Annalium Skardsaaensium* concinnator, quam alii, qui sua plerumque ipsi debent, ad annum 1501 mentionem faciunt *Kai von Alefeld*, aut (ut quidam scribunt) *Anbefeld*; sed, quod egerit, adferunt nihil. Circa eadem tempora, aut Islandiæ a Rege Præfectum fuisse, aut Præfecti cujusdam, forte *Kai von Alefeld*, Procuratorem egisse videtur, famosus ille *Leonhardus*, quem rapinis & maleficiis in quemvis promiscue grassantem, maxime autem in Torfium de Klofa intentum, eique multa mala minantem, Torfius ex improvise superveniens occidit; quod factum Stephanus, Episcopus Skalholtinus, Torfio alioquin inimicus, probavit, ipsumque eapropter & laudavit & facile absolvit.

§. 9.

Vigfus Erlendi ex nobilissimis Islandiæ Proceribus oriundus, quando Islandiæ Præfecturam primo capeffiverit, non liquet (a), sed factum id esse ante annum 1507 satis claret ex literis Mag. Erici Walchendorphii, Præpositi Roeskildiensis Ecclesiæ, & tunc temporis Christiani II. Pro-Regem Regni Norvegici agentis, Cancellarii, datis Osloæ die Andree 1507,

---

(a) Forfan anno 1505, quo in exteris vixit, vid. supra pag. 244.

1507, in quibus eum totius Islandiæ Præfectum Regium salutat (a). Hic anno 1508 in publico & solenni conventu Thingvallensi, sententiam fratris sui Thörvardi Nomophylacis de valore Edicti, a Rege Hacone promulgati, de hæreditatibus adeundis confirmavit, quæ Benedicti Herstenii Decretum sufflaminavit, & eodem anno in tractu Ejsfiord, constitutus, de prædio Holis & villis ad id pertinentibus, discretivam tulit sententiam. Anno 1509 officio adhuc præfuit, sed quamdiu id postea retinuerit, numne ad annum 1512, incertum est. Anno 1513 Australis Islandiæ Nomophylacem factum legimus. quo officio usque ad mortem, quæ eum in Norvegia anno 1521 oppressit, functus est.

§. IO.

Sveno Thorlevi, cujus fuerit, nescimus, & quando ad Præfecturæ honorem evectus, valde incertum est, sed eodem functum esse anno 1512 pro certo habemus (b). Hunc Angli cum 11 satellitibus misere occiderunt, quæ de re prolixè fati agit *HVITFELDIUS* & ex eo *BIORNUS* de *Skardsaa*. Ejus Procuratores, aut in ejus locum substitutos fuisse, verosimile est, *Bartholum* quendam & *Johannem Eggerti* filium, qui, Præfecti vices gerentes, hoc anno judicia exercebant.

Litr. A.

Vii Hans med Guds Nad Danmarks Noregs, Vendes ok Gottes Konning udvald Koning til Sverigf. Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormaren, ok Dytmerfken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, helse Eder kære Underfatte, Bønder ok menig almue, som bygge ok boe udi Hole Biscopsdome kærlige med Gud ok Vor naade. Vither kære venner,

---

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. C.

(b) Ab *ARNGRIMO* & *BIORNO* de *Skardsaa* ad annum 1512 vocatur *Sveno Kleiffson* seu *Kleifi* filius, sed *HVITFELDIUS* scribit *Thorson*. Magnus autem Jonæ filius in judicio, vulgo *vopnadom*, promulgato 1581 expresse scribit *Thorleiffsøn*, quod etiam verissimum, nam ex *Pleiffsøn*, per abbreviaturam scripto, facile fieri potuit *Kleiffsøn*. Hunc *BIORNUS* de *Skardsaa* sui oblitus, ad annum 1515, cum *HVITFELDIO* *Svein Thorson* vocat:

ner, at off Elſkelig værdig Fader Biſkop Oluff i Hole hafver birth for off, ath I ſadhe hanom over hörige fore oc ei ville gifve then deelhe oc digthige ſom I hanom paa Kirkens vegne pligtig ere! Samleedes birthe han for off at han uforrettis udi mange ſagher ſom burde at deelſ oc forſolgis for the hellig Kirke oc chriſtelig Dom, hanom oc hans Biſkopsdome till ſtor Skade oc forſang i mange maade. Thi bede Vi ether alle kierlige oc biude at I her efter vere fornemte off Elſkelig Værdig Fader hörig oc liduge, oc giore oc give hannem the aarlige Ret oc Rettighed hvad then helſt ære eller nefnis kan till gode Varhe ſom i hannum paa forenævnte Rett hellige Kirke give plejer oc plitige ere at udgifve, ſaa at I lader thet ingenlunde;

Oc Bedhe Vii oc biudhe thig Vor Lagmand ther paa Island, at thu intet berører thig the Sager ſom hanem oc Hellig Kyrke paarörendes ere, oc the bör aldeles at forfølge, thog Vor oc Cronens Rettighed udi alle maade uforſommed. Samledes befale Vii thig Thorleif Biornſon at thu giore hannem all then Deel oc Rettighed ſom the hannem paa Kirkens vegne pligtig ere ad Kongens deel uforſommet. In Chriſto valete. Datum in Stöffereſe Sabbato primo poſt feſtum Jacobi Apoſtoli Anno Domini milleſimo qvadrigeſimo octuageſimo tertio, noſtro ſub ſecreto præſentibus appenſo.

Litr. B.

Wii Hans meth Guds nade Danmarks Norges Vendes oc Gotes Konning vduald til Suerge Hertug i Sletzuig oc i Holſten Stormarn oc Diitmerſken Greffue i Oldenborg oc i Delmenhorſt. giore thet witherlicht alle, at for troſcab och willige tienefte, ſom thenne breffuiſſer Eggerd Eggerdſon Lagman uti Wigen off oc wort Rige Norge her till giortt haſſuer och han och hans rette echte börn oc affkomme off oc wore arffwinge oc efftherkommere konninge uti Norge oc riget her effter trolige giore, bewiſe muæ oc ſkulle. Tha haſſue wii nu aff wor ſonderlige gunſt oc nade unt oc giſſuet, oc meth thette wort obne breff vnne oc giſſue hanum oc hans retta echte börn oc affkomme frihed oc frellſe ſom andre wore Riddere oc Swenne haſſue uti wort Rige Norge till ewig tid meth ſkiold oc hielm, ſom er, en halluff huid enhorning

uti eth bloth feld och en halluff huid enhorning owen upa helmen, offer som her uti maleth stander. . . . . Tog wort oc kronen frii bonde godz och köpstet gotz uti alle made uforkrencket. Thi forbiude wii alle ehwo the helst ær eller wære kunne och serdeles wore fogder och embitzmenn forneimte Eggerd Eggerdsfon eller hans echte börn her uti eller emod at hindre eller hindre lade, dele, platze, möde, unage, eller uti noget made uforrette unnder wor konningxlige hefid och vrede. Datum in castro nostro Nyborig feria quinta proxima ante festum beati Laurencii martiris, Regali nostro sub Secreto inferius appenso, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo octavo

Litr. C.

Jeg Erik Walkendorp profast i Roskilld giore viturlegt allè med þetta mitt opne breff oc eigen handskrift, ad heidarleg mann Herr Erik Sumarlidason, Soknarherra uti Island i Saurbæ er svo ordenn med mig ofur eins uppa heidarlige oc fornumstige mends vegne Vigfus Erlendsfon vor kjeriste nadig Herra Konungs Hofudsmand uppa Island, hans Brödur Þorvardur Erlendsfon oc þeirra Systur Husfru Holmfrydur; oc uppa andre fleire vegna af Island, so ad hann skal giefia oc forneygia mig fyrer min rettighedt oc omak, sem mig at riette ber ad hafa for fryheit oc privilegia vor kjereste nadig Herra Konung Christian hafver giefvit þeim oc menige Islands Innbyggierum 80 Rynsk gyldene af fulla vigt, oc þar til 80 Reffkinn, sem kallast svort Skolla Skinn, oc betale oc skicke þeim til Hamborg inn i Danckvort Sinit hus innann Sancte Michaelis dag næstkomande, eller oc skicka mig somu privilegia bref igien afftur til Hamborg innann fyrrnesfnda tyd, oc hefer hann forneygt mig for sinn Part for fornesfnte bref 10 Reinsk gyllene, men hvers kost oc tæring, sem hann ytar meir hefur gjort oc haft fyrer hann feck fornesfnd privilegia bref, hann var stor, þad er mier vel viturlegt, þad skulu þeir þess fyrer utann betala oc forneygia honum, oc vera þar fyrer i hans neygia. Til ytarmeire vitnisburd trycke eg mitt signet nedann fyrer þetta mitt oped breff, sem giefvit var oc skrifad er i Oslo, Odinsdagenn næstan effter Sancte Andreæ Apostoli dag Arum epter Gudz burd 1507.

CAP.

CAP. V.

De Christiano II.

§. I.

Anno 1481 die 2 Julii, hora 2, min. 16 p. m. Nominatissimus Princeps *Christianus Secundus*, Daniæ, Norvegiæ & Sveciæ Rex in partu plorans, & manum sanguine plenam habens, hanc lucem conspexit. Ephebis egressus primo more valde populari, apud Bibliopegum quendam Hafniensem, sub cura Canonici cujusdam educatur, qui eum etiam ad horas Canonicas canendum in templum secum adduxit, quod Principi, cum plebeia juventute conversandi, eorumque malos mores imbibendi occasionem dedit; quos, adultior factus & haud poenitendum nactus pædagogum Conradum Markium, denuo dediscere non potuit; Nam initio præceptoris quidem morem gessit, sed postea nec patrem nec præceptorem reveritus, noctu in plateis indigna perpetravit, quod cum pater rescivisset, acceritum ad se filium, primo gravi oratione reprehensum, deinde bene pulsatum, cum emendationem promississet, dimisit; sed in malo proposito perseverans, patrem gravissime offendit, nihilo secius in liberalibus studiis artium & lingvarum cognitione haud parum profecit. Assumpta toga virili anno 1502. ad sedandum in Norvegia ortos tumultus a patre ablegatur, quod cum feliciter peregisset, Svecisque non pauca intulisset damna, eidem Regno per integrum decennium, ut Pro Rex, præfuit. Revocatus autem a patre anno 1512, ipsi morienti anno 1513, adfuit, unde statim regimen capeffivit, cui, in Dania anno 1486, in Norvegia 1489, in Svecia vero 1499, Ordinum voto & jure jurando destinatus fuerat; coronam autem Danicam solenni more in Festo Trinitatis per Birgeri Archiepiscopi Lundensis ministerium, accepit; sed anno 1515 cum Elizabetha Caroli V. sorore, nuptias Die Claræ Virginis Hafniæ celebravit, simulque conjugem coronari curavit Anno 1517 Svecos ad obedientiam retracturus, bellum illis intulit, sed anno demum 1520, iisdem subjugatis, in festo omnium Sanctorum Coronam Regni Svecici assumpsit. Anno 1521 cum splendido satis comitatu in Flandriam ad affinem Cæsarem perrexit, a quo, inter alia ut Holfatiam, quasi Regni Daniæ

niæ feudum, conferre Regi liceret, impetravit. Præter novas leges, anno 1522 promulgatas, dedit etiam varias Constitutiones Regno & Reipublicæ haud inutiles, quæ, ob brevi subsequenter rerum conversionem, nullum adtulerunt emolumentum. Et hæc quidem de eo ut viro frugi & Rege non spernendo referuntur, reliqua autem ut de tyranno & viro sanguinario. Norvegiæ Pro-Regem agens, Divikam quandam, natione Belgam, concubinam sibi adsciverat, cujus mater Sibritta, mulierum imperiosissima & vaferrima, ejusque affecta & agnatus Dietericus Slaghœch, professione chirurgus, vir acris, sed versipellis & crudelis ingenii, Regem ita occuparunt, ut totus ab iis penderet: Quo subditorum animos non tantum offendit, sed tandem a se penitus abalienavit; illorum enim svasu & instinctu plurima mala perpetrare creditus est, quorum maxime enormia fuerunt sequentia, nam omnia, quæ ipsi vitio vertuntur, nimis longum est enumerare. Carolum Episcopum Hamarenses, sibi a patre datum consiliorum moderatorem, virum fidum & solertem, ob levissimas suspiciones tetra carceri compedibus vinctum inclusit, quod Præsuli mortis causa fuit. Ericum Walchendorffium Nidarosæ Archiepiscopum, suum quondam Cancellarium, meris suspicionibus & diffamationibus inductus, gravissime persecutus est, & tandem e regno ejectum omnibus bonis spoliavit. Janum Beldenack episcopum Othinianum, suorum consiliorum conscium & moderatorem, carceribus inclusit. Georgium Scorborgium ad Archiepiscopatum Lundensem evectum, eodem dejecit & in exilium egit. Dietericum Slaghœch, omnium consiliorum conscium, & crudelitatis ministrum, virum nequam, primo ad Archiepiscopatum Lundensem evexit, mox, seu altero statim mense dejectum, crudelissimo suspendii & incendii supplicio affecit. Svecorum Nobilitatem & Episcopos, sibi supplices factos, crudelissime tractavit, quorum Episcopos Matthiam Strengnesensem & Vincentium Scarensem cum aliis 90 uno die securi percussit & deinde combussit. Abbatem Nydalensem cum 11 monachis in undas projectos suffocavit, imo, nec ab infantibus manus abstulit; Taceo Ianienam Finlandensem, in qua Henningus Gadd eorum Episcopus periit. Extra nostrum scopum est omnia recensere. Qui numerum in Svecia anno 1520 crudeliter dilaniatorum ineunt, ajunt ibidem supra 600 infantes occisos fuisse. His aliisque permultis subditi ad fidem ei renunciandam moti sunt, quorum Sveci, anno 1521 rebellaverunt, Dani autem 1523 seditionem movere cœperunt, quæ fortuna Rex ita percussus

cultus est, ut extemplo convasatis rebus, non tantum Regiam Gazam, sed templorum quorundam Ornamenta secum arripiens (nam ab illis manus non abstinuit) 20 navibus in Belgium aufugeret, ubi, ut & in Germania & Anglia, Cæsaris, aliorumque Regum & Dynastarum gratiam implorans, exercitusque ad repetendum amissa Regna subinde conscribens, decennium transegit. Anno 1532 in Regnum cum classe & milite reversus, in Norvegia capitur, & arci Sønderborgensi includitur, unde post 17 annorum arctam custodiam, Callundburgum in Siællandiam transductus Regali pæne more vitam egit, ibidemque anno 1559, 22. Januarii, obiit, sed Othinæ in templo Franciscanorum sepultus est. Ut per totam vitam variam expertus est fortunam (unum enim decennium Pro-Regem Norvegiæ, alterum Monarcham Daniæ & Norvegiæ, tertium in Belgio & Germania Exulem, & 27 annos Captivam egit) ita etiam in Religionis negotio diu instabilis & varius fuit, primo enim Catholicus, mox Semi-Lutheranus, adeo ut Martinum Reinhardt & Andream Carolstadium in Daniam vocaret, quos paulo post abegit, imo simul, seu eodem anno, quo hosce Religionis Retormatores in Daniam accersivit, cum Pontifice Romano de Canonizatione quorundam Sanctorum egit. Quoad in Saxonia exul degit, Lutheranus fuit, sed in Belgio vivens, Catholicum semet professus est, tandem vero Lutheranismum perfecte & sine fuco nomen dedit. Princeps, cujus magnas virtutes ingentia vitia obfuscabant.

§. 2.

Primo ut Pro-Rex Norvegiæ, & deinde ut totius Monarchiæ Rex Islandis quædam Rescripta misit, quorum præcipua sunt:

- 1) Edictum de Decreto Regis Haconis, quod communiter vocatur Mödruvallenfe (Mödruvalla Rettar bot) 1507 (a).
- 2) Liberæ tutelares datæ Erico Sumarlidi filio. 1507 (b).

I i 3

3) Con-

(a) Dat. Aggershus die 24 Novembris.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. A, ex instructissimo Perillustr. *LANGEBECK* tabulario exscriptas.

3) Confirmatio omnium Edictorum Regis Norvegiæ Haconis Sancti (ut eundem vocat) data 1507 (a).

4) Literæ salvi conductus impertitæ Jacobo Brandini exuli 1514.

5) Interdictum, quo mercimoniorum cum extraneis commutationem, priusquam incolæ vectigalia & tributa solvissent, prohibet (b).

6) Edictum, quo Jonæ Sigismundi judicium confirmat, Vatasfjörðum hæredibus Biorni Godvini adjudicans 1519 (c).

7) Literæ quibus Johanni Eggerti Præfecturam Islandiæ confert (d).

8) Interdictum ne quis cum exteris mercimonia permutet priusquam hi vectigal pro portu solvendum (20 aureos) numerarint (e).

§. 3.

Eodem, quo thronum ascendit anno, Islandiæ Præfectum dedit *Johannem Rantzovium*; Fuit autem hic magnus ille Johannes Rantzovius Holstatiæ sub Christiano III. & Friderico II. Pro-Rex, ut & exercitus Dux celeberrimus, cujus victoriæ & res gestæ ab horum Regum Biographis magnopere celebrantur; an alter ejusdem nominis, tam incertum, quam illud, quamdiu hanc Præfecturam & quid in ea memorabile gesserit.

§. 4.

Anno 1515 *Severinum Nordby* percelebrem illum Archithalassum, in Islandiam misit, qui piratas, præsertim Anglos persequeretur (f).
Hic

(a) Dat. Aggershus in vigilia Sanctæ Catharinæ.

(b) Dat. Haffniæ in festo Catharinæ.

(c) Vid. ad finem Cap. Litr. B.

(d) Vid. ad finem Cap. Litr. C.

(e) Vid. ibid. Litr. D. cujus exscriptum, ex ipso originali factum, Perillustri *LANGEBECKIO* nos debere, gratissimo animo agnoscimus.

(f) Huic expeditioni occasionem dedisse videtur, laniena illa & rapina quam Angli anno 1512 in Islandia fecerant, de qua legendus *HVITFELDIUS* ad annum 1515 in *vita Christiani*

Hic primus ab Islandis Regis nomine tributi genus quod vocatur, *giengierd*, exegit, cujus 20 piscium seu 40 obolorum valor erat. Fuit hicce Nordby natione Norvegus, qui sub Johanne Rege contra Svecos & Lubecenses classis Danicæ Præfectus militaverat. Eo autem mortuo, Christiano II. constanter adhæsit, & semper fidissimus fuit, licet ab ejusdem crudelitatis & sanguinariis consiliis animo esset alienissimo, cujus rei egregium dedit documentum Holmiæ anno 1520 constitutus, cum laniena ibidem perageretur; nam proscriptorum, quotquot potuit, protexit & dimisit. Eodem anno Eqves factus & Gullandiæ Præfectus, Domino primum contra Svecos rebellantes, & deinde contra Fridericum I. Regna occupantem, fidelem magis quam felicem navavit operam; nam Gullandiam & Arcem Visbyensem Friderico anno 1525 tradere necessum ducens, semet eidem subicere noluit, quapropter in exilium ire parans, Narvam tempestatum vi delatus, a Moscis capitur & carceri includitur, unde eum Carolus V. liberavit, cui militans, in obsidione Florentina anno 1530 globo trajectus occubuit.

§. 5.

Anno 1515 ex Islandia discedens Severinus Nordby, successorem ibidem reliquit Regia instructum Præfectura *Johannem Eggerti* filium (a), Nobilem Norvegum, nam eodem anno Regius Islandiæ Præfectus appellatur, quod officium etiam anno 1516, & 1517 continuavit, sed anno 1518, videtur ei adjunctus fuisse *Tylus Petri filius*, & una cum eo Præfecturam gessisse, ad minimum duobus annis, 1518 & 19 ita ut Tylus Quartis orientali & boreali, Johannes vero occidentali & australi præfuerit, sed discordes eos fuisse patet ex literis seu dica, quam Regina Elizabetha,

---

Christiani pag. 1107, & quæ ex eo habet ad eundem annum *BIORNUS* de *Skardsaa*, nostras.

- (a) Quæ de nostro in *Novis liter. Havniens.* anni 1752 No 16. ut & de ejus filio Eggerto leguntur, valde erronea sunt, quæ hic recensere & refutare non vacat. Patrem habuit Eggertum Eggerti, Vicensium in Norvegia Nomophylacem; Cui Johannes Daniæ Rex anno 1488. Nobilium Privilegia impertivit (vid. supra pag. 249.) addito insigni: albo unicornu in cæruleo panno clypei, & anteriore unicornu parte supra galeam; Quo nuper in sigillo usus est ipsius posterorum Nobilissimus, *Magnus Gislavius*, Islandiæ Præfectus.

betha, absente in Svecia Rege, Johanni scripsit anno 1520 d. 4 Maji. qva ille, ut proximo autumnno circa Martini Festum, ad respondendum coram iudicibus a Rege delegatis, & filio, ex eorum sententia, pro illatis injuriis satisfaciendum, Hafniæ semet præsentem sistat, citatur & graviter monetur, cui paruisse videtur Johannes, & causam contra Tylium obtinuisse; Nam anno sequente d. 4 Octobr. ipse Rex Johannem totius Islandiæ Præfectum denuo constituit (a), qvòd officium ad annum 1524, si non ad 26 gessisse eum, valde est probabile; anno enim 1524 cum Johannes Comitibus universalibus celebrandis occuparetur, Tylius portum Hafniordensem ingreditur, effractoqve templo Bessæstadenfi, aliisque ædibus, mercimonia & Regia vectigalia qvæ ibidem servabantur, aufert, & in onerariam qvam habuit navem transportari curat; Qvòd audiens Johannes, citissime advolat, & collecto Islandorum & Germanorum mercatorum globo, Tylii navem adoritur & debellat, ipsum autem captum, capite plectit. Uxorem habuit Johannes Gudrunam Biörni Godvinidæ filiam, cum qva deinde Altonæ in Stormaria prope Hamburgum vixit. Circa annum 1530 cum Ogmundo Episcopo Skalholtensi de prædiis quibusdam controversiam habuit, qva causa cecidit, & Episcopo supplicatus factus condonationem petiit (b). Mortuus esse videtur anno 1533 nam eodem anno Gudrunam in Islandiam translatam esse constat.

Litr. A.

Vii Christian med Gudz Naade rett Arffuing til Norriges Rige, udvald Konning til Dannemarck oc Sverrig &c. Giore alle Vitterligt, at Vii ndaf Vor synderlig Gunst oc Naade haffve annammet oc undfanget, oc med thette Vort obne Breff annamme oc utfange thenne Brevviiser Off Elfskelig Her Eyrek Sumerlidesen, hans Hion, Tienere oc allt hans Gots løst oc fast, ihvad thet hellst er eller vare kand, uthi Vor Førstelig Hegn, Vernd oc Fred oc Beskiermelse, besynderligst at forsvare oc fordagtinge til alle rette Maal. Sammeledes ville Vi at ingen skal vere hans Rettere eller Dommere i Vereldlige Sager, uthen Vii Seiser, eller hvem Vii thet

---

(a) Vid. supra pag. 254.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. E.

thet med Vort obne Bref besynderligen befallende vorder. Thi forbyde Vii alle i hvo the hellst ere eller være kunde, oc serdeeles Vore Fogeder oc Ombudzmend forenesnte Off Ellskelig Her Erik Somerledeson, her imod paa Person, Hion, Tienere eller Godts at hindre eller hindre lade, deele, pladse, mode oc umage, eller i nogen Maade at uforrette under Vor Förstelig Hestind oc Vrede. Gifvet paa Vort Slot Akerhus Sancte Cathrinæ Dag, Anno 1507. Under Vort Secretum.

Litr. B.

Vii Christian met Guds naade Danmarkis, Norgis, Vendiſ oc Gotes Konyngh, udvaldh Konnyng till Sveriige, Hertug udi Sleſſvigh, Holstein, Stormarn oc Dytmerſken, Grefve i Oldenborgh oc Delmenhorſte, giore alle vitterlighth, at off ellskelige Ravelde Biörns Gundefſons Efterleverske paa vort land Islandh, oc hennes barn Torſſve Biörnsson oc hans brödre oc syſkenne, hafve nu ladeth berette fore off, at nu nogen aar ſithen forledne hafver voreth trette emellom Biörn Gundeson paa Islandh oc Biörn Thorluſſon, om nogen gaarde oc gots, ſom liggendes ere paa Islandh, ſom kaldes Vaſtföore gaard, och flere gorde och gots &c. at vor logmand Jon Sigmondſon paa Islandh hafver til forenn domt ſamme forneſnte gaarde och gots til forneſnte Biörns Gundeson oc hans barn och arſſvinghe efter Norgheſ logh. Och hafve vii oc til forenn fundet ſamme Logmands breff och dom, ſom hand der paa gifvet hafver, ved ſine fulde macht at bliſve, oc forneſnte Biörn Gundeson oc hans barn oc rette arſſvinghe at nyde oc beholde forneſnte gaarde met alle forneſnte gots, ſom vort breff vi ther paa til for gifvet hafve ytermere ther om udviiser oc indeholder. Tha eſſter ſaadan forneſnte leilighedt breſve oc beviſninge ſom der paa ganget er, undhe oc tillade vii, at foreneſnte Biörns Gundefſons barn, ſom kaldes Torſſve Biörnsſon oc hans brödre oc ſyſkene mue hafve, nyde, bruge oc beholde alle foreneſnte gaarde oc gots, ſom vor Lagmand forneſnte Jon Sigmondſon hafver hannem och hans arſſvinge tildomt eſſter Norges Logh. Thi forbiude vii allom i hvo the hellst ere eller vere kunde, ſerdeeles vore Fogeder oc Embetsmænd, och beſonderlighen forneſnte Biörn Thorluſſon, forneſnte Biörn Gundeson oc hans brödre oc ſöſtre

her emoth paa fornefnte gaarde oc gots at hindre, hindre lade, modhe welige platzffe, deele eller i nogen maade at uforrette, under vor kongelige hefnth oc vrede. Gifvet paa vort Slot Kiopnehaffn Sancti Andreæ Apostoli dag. aar effter Guds byrd MDXIX. Under vort Signeth.

Litr. C.

Christiern met Gudz nade Danmarkis Norgis Sverigis Wendis oc Gothis Konning, Hertug i Sleffvig Holsten Stormarn oc Dytmerfken, Grefve i Oldenborg oc Delmenhorst, Helse Ether off Elfskelige værdige fæther, Bisper, vore Lensmend oc Menige Almue, som bygge oc boe paa vort land Island kerligen met Gud oc Sancte Oluff Konge. Vider kiere venne at vii hafve thill troet oc befalet thende breffviiser ofs elfkelig Hans Eggertsfon at vere vor Embitsmand ther paa Islandt, oc ther met Ether alle oc menige Islænder udi vern oc forfvar at hafve. Thi bete oc biude vii Ether alle oc hver ferdelis, at I vere hannem paa vore vegne horige oc lydige, folgachtige oc biistandige, giorendis oc giffvendis hannem hvis Sagerre, landgielde, gesterii oc all anden rettighet som I off oc Norgis krune plichtige ere aarligin at gifve oc giore. Hand fall holde Ether alle vedt Sancte Oluff Konings log oc gode gamle sedvaner oc ingen aff Ether at uforrette i nogen mader. Serdelis bete oc biude vii Ether alle fornefnte vor Lensmænd, at til gode reede antvorde fornefnte off Elfskelig Hans Eggertsfon vor Embitzmand hviff skatt oc toll, som i offver alt liff land oppboret oc indtaget hafve, hand skall siden ythermer giore off ther reede oc Regenskab fore, oc lader thet ingenlunde, her met Ether Gud befalendes oc Sancte Oluff Konning. Giffvet paa vort Slot Kiobenhaffn Sondagen nest effter Sancti Francisci dag, det aar 1521. under vort Signethe.

Litr. D.

Christiern met gudz nade Danmarkis Norgis Sverrigis vendis Gothis Konning Hertug udi Sleffvig, Holsten Stormaren oc Dytmerfken Grefve i Oldenborg oc Delmenhorst, helse Ether alle off Elfskelige Bisper Prelater, Abbether, Prester, Knaber, Bonder oc menige Almue som bygge oc boe paa vort oc Norgis krones land liff landt kierligen met Gud

oc

oc Sancte Oluff Konning vii bete oc biæde Ether alle oc hver ferdelis, at her effter ingen købslæe met nogen utlendfke, enthen tyfke, Eingelfke, eller andre, for end thee hafve gifvet oc fornoget vor Embitsmand ther paa landet. 20. gylden paa vore vegne then told oc Rethighed, fom thee offtaarligen pleige oc plüchtige ere at gifve, oc naar thee fvoiddan told udtgiffvet, oc til gode reede fornoget hafve, thaa mue i fiden kope oc selge met them ubehindret, her retter ether altinges effter, oc lather that ingenlunde. Gifvet paa vort Slot Kopenhavn Sondagen Invocavit, Aaret 1523. Under vort Signet.

Litr. E.

(e) **O**llum mönnum þeim sem þetta bríef síá edur heyra, fenda Ellendur Þórvarðsþon logmann funnan oc austan á Islande. Þórleifur Pálsþon tilskipaður af hogbornasta herra Herra Fridrich med gudz nád Danmerkr Noregis &c. Eirekur Þorsteinsþon, Hákon Biörgólfsþon, Þóralle Einarþon, Rafn Gudmundsþon, Jón Arnason, Brandur Gudmundsþon, Thomas Jonsþon, Jón Eireksþon Runulfur Þorsteinsþon, Biörn Jonsþon, Steingrímur Isleifsþon, Skúle Thumasþon, Gudmundr Gudmundsþon, Gisle Gudmundsþon, Jón Olafsþon Jón Jónsþon, Sigurdur Oddsþon, Narfe Sigurdsþon, Petur Loftþon, Dade Gudmundsþon, Olafur Gudmundsþon, Jón Gíslason, Petur Araþon qvediu gudz oc fína, kunnugt giörande ad sub anno gratiæ millesimo qvingentesimo tricesimo á fimtúdaginn næstann epter Petursmessu oc Pálz á almennilígu Oxarár þínge, vorum vier samankomner epter bode oc skipan vors hogbornasta Herra

Kk 2

Kóng

(e) *Id est:* Omnibus viris has literas visuris vel audituris, Erlendus Thorvardi, Nomophylax quadrantum Islandiæ australis & orientalis, Thorleifus Páuli a Serenissimo Domino, Domino Friderico Dei gratia Daniæ, Norvegiæ &c. (Rege, quartarum borealis & occidentalis Nomophylax) constitutus, Ericus Thorsteini, Hakon Biörgolfi, Thorhallus Einari, Rafnus Gudmundi, Jonas Arnæ, Brandus Gudmundi, Thomas Jonæ, Jonas Erici, Runulfus Thorsteini, Biörnus Jonæ, Steingrímus Isleifi, Skúle Thomæ, Gudmundus Gudmundi, Gíllius Gudmundi, Jonas Olai, Jonas Jonæ, Sigurdus Oddi, Narfius Sigurdi, Petrus Lopti, David Gudmundi, Olaus Gudmundi, Jonas Gíslai, Petrus Arii, suam & Dei salutem mittunt, norum facientes, quod sub anno gratiæ millesimo qvingentesimo tricesimo, feria quinta proxima post festum Petri

Kong Fridrich af Danmörk oc Norigie &c. ad skoda oc ransaka oc fullr-
adardóm á ad leggja, vm þá áklögun sem Hannes Eggertsfon klagade til
verdig fader i gude biskup Ogmund i Skálholtte, ad hann hieilde fyrir
fier oc sinni kinnu Gudrúnu Biornsdóttur fiórum gördum, er so heita.
Watnsfiördur, Adalvík, Hvammur oc Asgardur &c Item stód so i Kon-
úngfins brefi ad Hannefs heffdi sagt, ad Biörn Þorleifsfon hefði giesfid bis-
kup Stepháne góðrar minningar til málafylgis tvo garda Vatnsfiörd oc
Adalvík, hvad skrifadur Hannes gat alldri med sannindum bevísad, því
leyft ofs það vera hid stæsta róg fyrir Kónginum uppá biskupfins bak, því
hann tiede þar fyrir ofs ad greindur gardur Vatnsfiördur hefði fallid þriár
reisur under heilaga Skálholtz kirkju med dómum oc fullum röksemdar
gjörningum verdugra herra oc andlegra fedra erkibiskupa i nidarósi oc
Skálholtis biskupa oc þeirra ærlegra preláta oc presta, in primis á dögum
Arna biskups Helgasonar, þá lidid var frá gudz burd Anno þúsund þriú
hundrud oc átta ár. I annan tíma þá Biörn Einarson hieilt gardenn Vatns-
fiörd, voru þá Christz ár þúsund þriúhundrud níutíu oc þriú ár. I þridia
sinn i tíð herra Erkibiskups Gautonis góðrar minningar efter þui sem hanns
brief

Petri & Pauli, in comitiis generalibus Öxaráensibus, iussu & mandato Serenissimi no-
stri Domini Friderici, Daniæ, Norvegiæ &c. Regis, ad libellos Johannis Eggerti,
quibus Venerabilem in Deo Patrem Augmundum Episcopum Skalholtensem, inculsar,
quod in suam suæque uxoris Gudrunæ Biörn's filiz damnum quatuor prædia, nomine
Watnsfiörd, Adalvík, Hvamm & Asgard retineat &c. perspicendum, inquirendum,
& decisivam de iis sententiam perferendum, convenerimus. Item Regiæ præterea
literæ testantur, dixisse Johannem, quod Biörn filius Thorleifi Episcopo Stephano
bonæ memoriæ, ut ejus patrociniū redimeret, duo prædia Vatnsfiörd & Adalvík
donaverit, quam serimationem) dictus Johannes argumentis idoneis nunquam pro-
bare potuit, quam ergo atrocissimam coram Rege in Episcopum absentem calumniam
esse reputavimus, nobis enim, sententiis & authenticis Venerabilium Dominorum &
spiritualium patrum, Archiepiscoporum Nidarosensium & Episcoporum Skalholtensium,
eorumque honorabilium Prælatorum & sacerdotum, actis, dictum prædium
Vatnsfiördum tribus vicibus sanctæ ecclesiæ Skalholtensi cessione, comprobavit. Primo
tempore Arnæ Episcopi filii Helgonis, anno post nativitatem Domini millesimo tre-
centesimo octavo. Secunda vice cum Biörn filius Einari prædium Vatnsfiörd tenuit,
erat tunc annus Christi millesimus trecentesimus nonagesimus tertius. Tertia vice
tempore Domini Gautonis Archiepiscopi bonæ memoriæ, vel ut literæ ejus &
sigillum, acta authentica, testantur, erat tunc annus Christi millesimus, quingentesi-

brief oc innfigle, með fullum roksemdargiörninge vtvisar, þá lidid var frá gudz burd þúfund sinm hundrud oc síð ár. Enn nú um skrifada tíma hefur greindur gardur Vatnsfiörð-verid gripinn oc halldinn af ómíldum mönnum, oc burttekner hanns peningar, með brefum oc skilríkum, á móte öllu lögmále oc frelse heilagrar kirkíu, þuí i Gudz nafne amen, seigium vier með fullum dóme oc laga vrfkurde ádurfskrifadann gard Vatnsfiörd vera oc verid hafa fullkomlega eign heilagrar Skálholltz kirkíu oc ádurgreindann Hanns skyldugann at leggja biskupinum i hönd þau bref oc skilríke, sem hann hefur uppá greindan gard Vatnsfiörd. vtann hann fýnde á nærsta Oxarár þínge fullkomid fanninda próf ef adhalldzmenn greindz gardz hefði leyft edur bodid laufn lögligum Skálholltz biskupe fyrrgreindan gard Vatnsfiörd. I annare grein þar Hanns Eggertsfon klagade til Hvamms oc Aasgardz, leiddi biskupinn þar fyrer ofs á þínginu tvö löglig vitne, með svordum bókar eidum, ad Ragnhíldur húsfreya Biarnadóttur med samþycke Torfa sonar síns oc annara barna sinna, galle optskrifudum Herra Augmund ádurfskrifadar jarder i sakferli Biarnar heitins Gudnafonar bónda síns. Því dæmdum vier jardernar biskupfins eign, oc Hannes Eggertsfon ekki til þeirra tala mega. Enn bóndann Biörn heitinn oc born hanns kvitt um so mykid sakferle sem til var skilt

Kk 3

i fátt-

mus & septimus. Dñs vero temporibus, nominatum prædium Vatnsfiörd ejus bona, instrumenta & tabulæ contra leges & libertates sanctæ ecclesiæ a violentis hominibus arrepta & retenta fuere. Quam ob rem in nomine Domini, Amen, plena sententia & decisione legali prædictum prædium Vatnsfiörd legitimam sapientæ ecclesiæ Skálholtenfis possessionem esse & fuisse, nominatum autem Johannem Episcopo tabulas & probationes, quibus dictum prædium Vatnsfiörd sibi vindicare nititur, in manus reddere debere, edicimus, nisi in proxime subsequenti Comitibus Oxarænsibus perfectam & authenticam probationem proferat, dñi prædii usurpatores antea nominatum prædium Vatnsfiörd a legitimo Episcopo Skálholtenfi relinquit, vel restitutionem obtulisse.

Secundo loco, cum Johannes Eggerti prædia Hvamm & Asgard postulet, Episcopus in hoc dicasterio duos testes legitimos produxit, qui jure jurando super librum (Evangeliorum) dicto, Dominam Ragnhildam filiam Biörni, filii sui Torfi & reliquorum suorum liberorum consensu, sapienti Domino Augmundo præscripta prædia multa nomine, vice Biörni filii Goduini, mariti sui tunc defuncti, perfolvisse, testantur. Hæc igitur prædia Episcopi possessionem esse, nec Johanni Eggerti ea postulare licitum esse, Biörnnum vero Colonum defunctum ejusque liberos in tantum

a multa

i fátinne. I þridiu grein um þá áklögun sem Hannes hafði um Adalvík, oc um þá peninga þar til heyra, liet biskupinn birta þar fyrir ofs biskups úrskurd oc lögmennz, tólf presta oc tólf logrettumannadóm, efter bifalning heidursamlegasta Herra Kong Christians á mille Biarna Gudnafonar oc Biörns Þórleifssonar, i hvoriu ályktarorde þeir dæmdu Biörn Þórleifsson hafa loglega golldid Hans Kruko fyrrskrifada peninga i Nor-egi. I annari grein liet biskupinn birta þar fyrir ofs sitt kaupbref vnder gödra manna innfiglum, hvort giort var efter dóme oc vtgolldinn þridiungur af verdi erfingium Hanns (Kruko) i Noreige. Því leift ofs sem biskupinn mætti hallda sínu kaupi til laga under skiladóm. Enn Hannes Eggertsson oc Biörn Þórleifsson skylduga ad fara framm fyrir Kónginn næsta ár ad forfallalaufu, med þau bref sem þeir hefði uppá greinda jord Adalvík, oc láta sier það nægia, sem Kóngurinn þeim tilseiger. Item klagade biskup Ogmund það til Hannefs Eggertssonar ad hann hefði forrægt sig oc ófrægt oc sinn forverara biskup Stephan, fyrer vorum hogbornasta Herra Kónginum. Leift ofs það hin stærsta sök, ef til dóms kiæme. Enn fyrer bæna skulld þeirra sem i dómnum voru, oc annara dándemanna, gaf biskupinn þessa sok ofur: med því móte, ad Hannes Eggertsson skyllde alldrei mótnúinn verda heilagrar Skálholtz kirkiu nie biskup-

---

a multa immunes esse, quantum in pacto contrahebatur, sententiam ferimus. Tercio loco de postulatione prædii Adalvík & bonorum ad illud pertinentium a Johanne facta, Episcopus, decisionem ab episcopo, Nomophylace, duodecim sacerdotibus & duodecim laicis ex honorabilissimi Domini Regis Christiani mandato inter Biörnum Godvini filium & Biörnum Thorleifi filium factam, nobis coram produxit, qua sententia illi Biörnum filium Thorleifi prædicta bona Johanni Kruko in Norvegia jure perfolvisse edixerunt. Secundo Episcopus tabulas emtionis integrorum virorum sigillis munitas, & ex sententia perlata factas nobis exhiberi fecit, erat & triens pretii hereditibus Johannis (Kruko) in Norvegia perfolutus. Nobis igitur visum est, Episcopo rem eintam, usque quo sententia decisiva feretur, retinere licitum esse; Johannem autem Eggerti & Biörnum filium Thorleifi, proximo anno, si impedimenta non obfuerint, una cum tabulis, dicti prædii Adalvík dominium concernentibus, se Regi sistere, & ejus effato acquiescere debere.

Item Episcopus Augmundus Johannem Eggerti inculpavit, quod se suumque prædeceforem Episcopum Stephanum Serenissimo nostro Regi falso detulerit & calumniatus fuerit, quod, si sententia judiciali submitteretur, gravissimum delictum nobis visum est. Sed ob judicium & aliorum integrorum virorum intercessionem, Episcopus ab hac actione destitit, eo pacto, ut Johannes Eggerti sanctæ ecclesiæ Skálholtensi

biskupenum, með óriett. Samþykkt með oss þennann vorn dóm ádur-
fkrifadur Herra Augmund oc Didrich Fovete af Briamstad, oc allur al-
múgie sem þá var i logrettu, oc settu sin innfigle med vorum fyrer þetta
dómsbref, fkrifad i sama stad, deige síðar enn fyrr feiger.

CAP. VI.

De Friderico I.

§. I.

Fridericus Primus anno 1471 die 13 Septembris in lucem editus est.

Duodecennis patre orbatus in tutelam matris transit, cum qva Cal-
lundburgæ lingvis & bonis literis operam dans triennium transegit; inde
Coloniam, ad uberiolem in studiis adipiscendam maturitatem, a fratre,
qvi ut Holsatiæ Ducatum sibi retineret, sacro eum Ordini destinavit,
transmittitur, qvòd sentiens Fridericus, post biennium, fratre incon-
sulto Coloniam reliquit, & improvisus in Holsatia præsens, homagium
a subditis exegit. Cum fratre & fratris filio, dum Ducem Holsatiæ age-
bat, quasdam sed non magni momenti controversias habuit, qvæ statim
sopitæ sunt. Tandem vero anno 1523 ab Ordinibus Regni Electus, &
anno 1524 d. 7 Augusti ut Rex Daniæ, Hafniæ, a Gustavo Trolle exule
Svecorum Archiepiscopo, coronatus fuit. Pacatum satis nactus est im-
perium; nam Hafnia post 8 mensium obsidionem capta est. Motus
vero, qvos Olaus Archiepiscopus Nidarosiensis, Severinus Nordby &
Clemens Navarcha in initio regiminis concitaverunt, statim sedati sunt.
Religionis Catholicæ, cujus principia, tam a matre; valde religiosa &
ipsius amantissima, qvam in Collegio Religiosorum Colonix imbiberat,
diu tenax fuit; sed postquam a filio Christiano e Germania reduce, qvi
Lutheri dogmata ibidem didicerat, meliora audivit, & edoctus fuit, ve-
ritati

---

tenfi & Episcopo injuste nunquam (exhinc) obfistat. Hanc nostram sententiam appro-
bavit prædictus Dominus Augmundus & Dietericus de Briamstad Qvæstor, & tóta
universitas qvæ in dicasterio tunc præsens erat, & una cum nostris sigillis, his lite-
ris sententiæ decisivæ sua sigilla appenderunt, scriptis dicto loco, postridie ac supra.

ritati locum dedit & Lutheranam accepit, nam ipse anno 1521 sub utraque specie communicavit, & diebus vetitis, carnibus vesci coepit, aliis vero liberum Religionis exercitium permisit, quo non parum Lutheranismi commoda promovit. Anno 1531 Norvegi ab eo, ad Christianum II. defecerunt, sed capto Christiano, & in carcerem incluso, pœnitentia ducti, se ei denuo submiserunt. Anno 1533 die Viridium, supremum obiit diem, cum vixisset annos 62 (a) regnasset annos 10. Corpus, antequam Slesvici sepeliretur, in feretro conspectui datum, ingens sanguinis profluvium emisisse ferunt, quod ut omen futuri belli & ingentis sanguinis profusionis, quæ mortem ejus secuta est, credulum vulgus accepit.

§. 2.

Edicta & Rescripta ab hoc Rege Islandis data, ad rem Ecclesiasticam & Publicam pertinentia nobis nulla videre contigit (b); sed provinciae sub eo Præfecti fuerunt.

§. 3.

Johannes Petri Johanni Eggerti anno circiter 1525 successit, vel, ut quibusdam videtur, in Islandiam anno 1524 venit (c). Anno 1529 adhuc Præfectus erat, tum enim Bessastadis feria tertia post festum Petri & Pauli, Jonæ Halli filio, non tantum Apocham redituum toparchiae Rangarvallenſis & prædiorum in ea regionum, dedit, sed & dicta prædia ei in annum sequentem confert, quo præfectura decessit.

§. 4.

-
- (a) Sunt, qui eum natum volunt 1477 & tantum 56 annos vixisse perhibent, inter quos est *HELVADERUS*. Alii ejus nativitatem ad annum 1456 referunt; sed utrumque perperem.
- (b) Sed ne nullum prorsus existere videatur, unum tantum ex codice pergameno coræ Bibliothecæ A. Magnæ No. 191 in Quarto ad finem Cap. Litr. A. exhibebimus.
- (c) In Codice membraneo Bibliothecæ A. Magnæ No. 191 in Quarto, literæ cessionis Johannis Eggerti existunt, quas huic Capiti sub Litr. B. subjungemus. Sed notandum est annum 1522 recte se non habere, sed pro II legendum esse IV, nam ibi mentio fit Friderici Primi Eleſti Regis Daniæ, qui Johannem Petri Præfectum Islandiæ constituerat, & in eodem Codice etiam existunt Apochæ eidem Jonæ Halli filio datæ pro iisdem redempturis a Johanne Eggerti de annis 1522 & 1523. Conf. supra pag. 256.

§. 4.

Dietericus de Bramsted anno 1530 in comitiis generalibus, Viginti quatuor-virale iudicium, quod Erlendus Thorvardi Nomophylax in causa Ogmundi & Johannis Eggerti de 4 prædiis, Vatnsfiord, Stad in Adalvik, Hvamm & Asgard secundum Ogmundum pronuntiavit, confirmavit (a). Anno 1532 cum Johannes Breidius Anglus mercator, Regi consuetum tributum solvere renueret, Hamburgerium mercimonia & piscium copiam surripuisset, irrisoria tantum utrisque remittens verba, Dietericus cum Hamburgeriis Breidium aggreditur & occidit. Anno 1533 noster celebre illud iudicium Piningianum, una cum ambobus Episcopis, Nomophylacibus, & universa concione quæ in comitiis aderat, solenniter confirmavit. Anno 1535 a Rege Christiano Tertio officium ei denuo demandatum fuit, sed intervenientibus Senatus Regni Norvegici literis, qui Christianum suum Regem nondum agnoverat, nulla post-hac in Islandia munia Satrapæ peregit (b).

§. 5.

Augmundum Episcopum Skalholtinum totius Islandiæ Præfectum fuisse, & id officii a Christiano Secundo anno 1522 nactum fuisse, *JOHANNES EGILLIUS, Hungurvaka Continuator*, primus scripsit, sed ex eo alii multi. Habemus seriem Præfectorum Islandiæ ab anno 1521 ad annum 1534 tam continuam, & nusquam interruptam, ut hoc temporis spatio, nullus Augmundo, vel alteri cuiquam, locus vacuus relinqvatur, nec adeo facile creditu est, Fridericum Primum aut Christianum Tertium tantam potestatem Episcopis concessisse, quorum vires infringere & auctoritatem imminuere omnibus modis studebant. Sed Præfecturam Augmundi

in

(a) Vid. supra pag. 259. De hoc etiam anno, ut & 1533 apocha ab eo Jonæ Halli supra pag. 264. memorato data existit. Anno 1534 Dietericus van Minden eidem nomine Dieterici Bramstedensis apocham scripsit, simulque redempturam usque in anni sequentis 1535 comitia generalia continuavit.

(b) Vid. hac de re Conclusum comitorum generalium ad finem hujus Capituli Lit. C. ex laudato Codice pergamenæ Bibliothecæ Legati Magnæani in Quarto No. 191.

in tempus Interregni incidisse abunde probat Conclufum comitiorum generalium (a) de anno 1535, qvod literas Archiepifcopi & Senatus Regni Norvegici anno præcedenti in Islandiam perlatas confirmat, qvibus utriqve Islandiæ Epifcopo, Augmundo Skalholltenfi, & Jonæ Holenfi, in fua cuiqve diocefi, Præfectura qvoufque interregnum duraret, demandatur. Ex qvarum literarum præfcripto Augmundus anno ftatim 1534 redempturas regias fuis clientibus contulit (b), qvas fuas literas iterum 1535 & 1536 confirmavit, fingulisqve annis redempturas ad annum fequentem continuavit (c), anno autem 1537 apochas tantum, & illas qvidem ex fuccefforis in officio Claudii van Merwitz confenfu (d), edit, ita ut triennio Præfecturam gelferit.

Litr. A.

(e) **U**ier Fridrek med gudz nád konúng til Danmark &c heilfum ollum þeim fem byggia ok búa uppá uort land Ísland kærliga med gudz kuediu ok uorre. Witanligt fie yður ad á millum uor ok kongs af Einglandi fuo ok á millum ftadanna Hamborg ok Breimen er fú fátt á uorden ok famþycke fem hier èpter ftendur. Hvar fem eingelfker. hamborgarar
edr

(a) Qvod nuper not. præced. nominavimus.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. D. ex laudato mox Codice exfcriptas.

(c) Exempla horum omnium continet Codex fupra laudatus, prætereaqve literas Augmundi eidem Jonæ Halli fcriptas, qvibus jubetur, ut tributum & veftigal *sekkagiöll* mercatores Anglos in Vefthmanneyis appellentes poftulet, auro & mercibus utilibus, linteis tantum excepto, numerandum. Merces vero vitis integris mutuo dare liceret, qui illas anno fequente mercibus gravibus (Íslandicis) vel pannis exoticis iterum perfolvant. Literæ datæ funt in Eyrarbacka Anno Domini 1536.

(d) Hoc anno Jonas Halli duplicem naftus eft apocham, tam ab Epifcopo Augmundo, quam Merwitzio, qui mutuum confenfum uterqve allegant. Merwitzius præterea edito fchedio Augmundo apochas hujus anni fcribendi poteftatem dedit. Vid. ad finem hujus Cap. Litr. E.

(e) *Id eft*: Nos Fridericus Dei gratia Rex Daniæ &c. omnibus Íslandiam inhabitantibus & incolentibus falutem Dei & noftam mittimus. Notum vobis efto, Nos inter & Regem Angliæ, ut & Civitates Hamburgum & Brema, pactum & contractum initum eſſe, fequentem in modum: Ubiqve Angli, Hamburgenfes & Bremenſes in
qvodam

edr breimarar liggia í eirne haufn skal eirn láta annan liggia med frid. Huar sem ein haufn er þar sem uel er fiskad skal einn lofa odrum inn huort þat er eingelsker hamborgarar edr breimarar ad huer sem eirn megi fá sína frakt. Suo ok skulu íslenzker fara ok flytia sína fiska huert sem þeir uilia. Somuleidis skulu þeir selia huar sem þeir uilia hellzt. Suo ok kome deilur edur kíf í millum hamborgara edur breimara þá skal fouite í Íslande þa sialfa forlika. En hamborgarar rad sem ok breimarar uilia þar aunguan hlut med hafa ad giora helldur huor sem eirn skal lata hafa sinn kaupskap fridfanliga. Suo ok skulu aller gefa kongenum fullan toll bæde eingelsker ok þyzker. Þesse fyrrskrifud samþyckt er innsiglut af os ok kongenum í einglande ok badum staudunum hamborg ok breimen. Þar er annars sker ok einhuor helldur ecki þessar skipaner hann skal uera straffadur fyrer utan uægd. Valet in Christo.

Litr. B.

(b) Ek Hans Eggerdsfon heilsar ollum dandemönnum sem byggia ok búa í Ísland kærliga med gudi ok sancte Olaf kong. Kunngiöre ek ollum bíl'kupum ábótum prelatum ok prestum lögmonnum ok syflumonnum ok ollum almúga sem byggia ok búa í Ísland at ek hefi med minn godan

L l 2

uilia

---

qvodam portu simul sunt constituti, se invicem pacate ibi manere sinunto. Ubicunque portus est, in quo piscatura feliciter successit, sibi invicem introitum permitunto, sive Angli fuerint, sive Hamburgenses, sive Bremenses, ita ut unicuique suam navem onerare integrum sit. Ita & Islandis suos pisces, qvocunque transferre, & ubicunque liberit, vendere, licitum esto. Ita & si lites & rixæ inter Hamburgenses vel Bremenses exoriantur, Qvæstor Islandiæ illas dirimito, Senatus enim Hamburgensium & Bremensium talibus se immiscere recusat, sed unumqvemque suis mercimoniis pacate operam navare sinet. Ita & omnes, tam Angli quam Germani integrum Regi vedigal solvunto. Prædicta hæc pacta conventa a Nobis & Rege Angliæ, ut & ab utraque Civitate Hamburgo & Bremis, obsignata sunt. Si secus obtinuerit, & mandata hæc quisquam violaverit, ille sine ulla conniventia punietur. Valet in Christo.

(b) *Id est*: Ego Johannes Eggerti omnibus bonis viris Islandiam incolentibus & inhabitantibus, meam, cum Deo & Sancto Rege Olavo amicam salutationem mitto. Notum facio omnibus Episcopis, Abbatibus, Prælatibus, & Sacerdotibus, Nomophylacibus & Prætoribus, omniqve universitati, Islandiam inhabitantibus & incolentibus,

me,

uilla ofurgesit ok uppdreigít allt mitt fœuitaðæmi Johan Petursfyni sem ek hafde af heygbornasta Forsta kong Kristiern ut í Ísland sem nú hier epter tilheyrer heygbornasta Forsta kong Fridrek rett erfingia til Noreg ok Ísland ok uttualld kong til danmark. sem gefit ok unnt hefer þennan fyrskrifadan Johann Petursfon. Ok til fannenda hier um bid ek þessa efterkrifada dandimenn uelborip mann. Kristiern Huittorp ok Hans Relyk. Hans Reinsterp ok Herman Langi borgara í Hamborg ad setia sitt incigli med minu incigli fyrir þetta bref er skrifad uar í Hamborg miduikudagen næstan fyrir tuesday postula messio Philipi ok Jacobi arum epter gudz burd M.D.XX ok II. ár.

Litr. C.

(c) Ollum godum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra senda Jon Þoruardzfon Jon Eireksfon Biorn Jonsfon Eirekur Sniólfsfon Jon Sæmundzfon Filipus Runúlfson Magnus Jonsfon Jon Helgason Skule Tomasfon Eirekur Snorrafon Gudmundur Gudmundzfon Biorn Jonsfon Jon Jonsfon Gifli Jonsfon Gifli Hakonarfon Jon Þórláksfon Þórualldr Arnason Magnus Biornson Einar Einarsfon ok Þordur Gunnarsfon suarn-
er lögrettumenn kvædiu gudz ok sína. Kunnegt giorande ad þá lidit uar frá

---

me, totam meam Præfecturam, quam a Serenissimo Principe, Rege Christiano in Islandiam obtinueram, quæ exhinc Serenissimo Principi Regi Friderico, legitimo Norvegiæ & Islandiæ hæredi, & Daniæ Regi electo competit, Johanni filio Petri sponte cessisse & tradidisse, quam & ille prædicto huic Johanni filio Petri contulit & concessit. In quorum testimonium ego infra scriptos viros integros, nobilem scilicet virum Kristiernum Huittorp & Johannem Relyk, Johannem Reinsterp, & Hermannum Langium cives Hamburgenses sua sigilla unacum meo his literis appendere rogavi, scriptis Hamburgi, feria quarta proxima post festum duorum Apostolorum Philippi & Jacobi, anno post nativitatem Christi M.D.XX & II.

(c) *Id est:* Omnibus bonis viris has literas visuris vél auditoris Jonas Thorvardr, Jonas Erici, Biörnus Jonæ, Ericus Sniolfi, Jonas Samundi, Philippus Runulfi, Magnus Jonæ, Jonas Helgii, Skulius Thomæ, Ericus Snorræ, Gudmundus Gudmundi, Biörnus Jonæ, Jonas Jonæ, Gisslaus Jonæ, Gisslaus Haqvini, Jonas Thorlacii, Thorvaldus Arnæ, Magnus Biörni, Einarus Einati, & Thordus Gunnari, Pedanei jurati, salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes, quod anno post nativitatem Domini

frá hingatburð uors herra Jesu Christi M.D.XXX oc V ár miduikudagen næstan epter Peturfs messu ok Páls á almenniligu Oxarár þíngi uorum uier í dóm nefnder af ærligum monnum Erlendi Þoruardsfyne logmanne sunnan oc austan á Íslande ok Einare Bóna Bryniolfsfyne er þá hafði logligt umbod Ara Jonsfonar Logmanz nordan ok uestan á Íslande ad skoda ok ransaka ok fullnadardom á ad leggja huoria magt edur afl þau bref skulu hafa sem inn woro komen í landit í fyrstu grein bref herra Olafs erkibiskups í Þrandheim ok ollu ríkessens radi í Noregi huad innehelldur ad hann biifalar uerduga herra í gudi biskup Augmunn ok herra biskup Jone á Hólum ad þeir upphere ok ad sier take huor í sínu biskupsdæme alla krúnunnar rentu &c. I annare grein bref Hertuga Kristierns suo hliodandi ad hann biifalar Didrik Uaget upp at bera kongsens rentu hier í landit. I þridiu grein bref Kristifor Greifa í Oldinborg ok Delmenhorst í hvoriu suo stód ad hann biifalar herra Markus Meyer hirdstiörn yfer ollu Íslande &c. Þiker ofs ecki vort logmál hlýða uppá þessa þeirra skipan Hertugans ok Greifans saker þess ad krúnan í Noregi hefer aunguan útualen kóng yfer sig þu á uier hofum henne suared ok rettum Norigs Kongi uora eidda. Þu ád heilagx anda nad tilkalladre dæmdum uier fyrrnefnder domsmenn med fullu dóms atkuædi herra erkibiskupsins ok ríkisins ráds bref í Noregi

Ll 3

skjalligt

Domini nostri Jesu Christi millesimo, qvingentesimo, tricesimo quinto, feria quarta proxima post festum Petri & Pauli in comitiis generalibus Oxarænsibus a viris honestis Erlendo Thorvardi, Nomophylace quadrantum australis & orientalis Islandiæ, & Einaro Colono filio Bryniolfi, qui ex legitimo Aarii filii Jonæ, Nomophylacis quadrantum septentrionalis & occidentalis Islandiæ, mandato, ejus vices agebat, ad perspicendum, inquirendum, & sententiam decisivam ferendum denominati fuimus, quænam valorem vel auctoritatem habere debeant literæ nuper huc delatæ, primo quidem loco literæ Domini Olai Archiepiscopi Thrandheimensis & totius Senatus Regni Norvegici, quibus Venerabiles in Deo Dominos, Episcopum Augmundam & Dominum Jonam Episcopum Holensem, in sua quemque diœcesi, omnes coronæ redditus assumere ac recipere &c. jubet. Secundo literæ Ducis Christierni, quibus, ut Dietericus Quæstor redditus regios in hac insula recipiat, præcipit. Tercio loco literæ Christophori Comitis in Oldenborg & Delmenhorst, quibus Dominum Marcum Meyer totius Islandiæ Satrapam constituit &c. Videtur quidem nobis, leges nostras cum mandatis istis Ducis & Comitis non convenire, cum corona Norvegiæ nullo Rege electo gaudeat, illi (coronæ) enim, & legitimo Norvegiæ Regi, homagium nostrum diximus. Invocata igitur Spiritus Sancti gratia, nos prædicti judices, Domini Archiepiscopi & Senatus Regni Norvegiæ literas, quoad omnia, legitimas & authenticas,

skjalligt ok myndugt í allan máta ok herra biskup Augmund í Skálholtti ok biskup Jón á Hólum fullmegtuga hvor í sínu biskupsdæmi ok alla krúnunnar rentu að sier mega taka epter þúi sem þeirra biisfalningar bref útvífar ok innehelldur. Somuleidis dæmdum uier að eingen krúnunnar renta skal burtu flytjaft af landenu huorki skattur sakafe edur sektagiolld til þess að allzmegtugur Gud gefur ofs rettan kong til Norigis. Suo ok dæmdum uier að huor sýslumadur sem heima hefer sína sýflu skal biuvara sinn skatt til næsta Oxarárþings ok biskupenum þætte fullar uordzlur fyrir hafa en þeir sem ecki hallda edur hafa sínar sýflur heima. Þá afgreidi biskupinum sinn skatt ok toll. Samþykti þenna uorn dóm herra biskup Augmund Erlendur Þóruardsfon logmadur ok Einar Bryniolfsson ok oll logrettan lærder ok leiker. Ok til fannenda hier um settu fyrrgreinder herrar sín incigli með uorum fyrrgreindra manna infiglum fyrir þetta dómsbref huort að skrifat var í sama stad deigi síðar en fyrr feiger.

Litr. D.

- (d) Uier Augmund með Gudz nád biskup í Skálholtti heilsum ollum godum monnum þeim sem byggja ok búa í millum Jokulfár á Sólheima-

---

authenticas, & Dominum Episcopum Augmundum Skalholtensem, ac Episcopum Jonam Holensem, in propria singulos diocesi, competentes esse, qui ex tenore & prescripto officii demandati literarum, omnes coronæ redditus recipiant, plena sententia dijudicante edicimus. Sententiam itidem ferimus, nullos coronæ redditus, nec tributa, nec bona fisco adjudicata nec multas peregre esse devehendos, usque quo omnipotens Deus legitimum Norvegiæ Regem nobis dederit. Ita & sanximus, ut quicumque Prætor in ditione sibi subiecta commorans, cui Episcopus sponse opus non esse reputaverit, tributa ad proxima Comitata Oxarænsia proxima depositi instar retineat, qui vero prætoras presentes non administrant, tributa & vestigalia Episcopo persolvunto. Hanc nostram sententiam Dominus Episcopus Augmundus, Erlendus Thorvardi Nomophylax, & Einarus Bryniolfi, ut & tota comitia, tam clerici quam laici, comprobavere. In quorum testimonium prædicti Domini una cum nostrum virorum prædictorum sigillis, sua his literis decisivis apponebant, scriptis dicto in loco postredie ac supra.

- (d) *Id est:* Nos Augmundus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnes bonos viros, tractum inter amnes Jokulfá in Solheimasando & Thiorsá inhabitantes, salute Dei & nostra

Sólheimasfande ok Þjóðfær kærliga med gudz kuediu ok uorri. Kunngiör-
um uier ydur kærir uiner sáker þefs að epter framgáing ok fráfall heyg-
bornasta Forsta kong Fridrek til Noregis ok Danmarkis &c. huers sál gud
nadi. hefer uirduligr herra ok fader í gudi herra Olaf erkibiskup í Þránd-
heim med odru ríkens rádi í Noregi unt ofs ok biifalat upp at bera alla
krúnunnar rentu ok kongdomsins sem hier fellur í landet í allt Skálholtz
biskupsdæme. Suo ok at skicka fýflur ok adra hlute til hit betzsta epter
landzens logum ok gömlum uana Hofum uier ueitt ok biifalat ærligum
dandimanne Jone bonda Hallzsyne herra kongsens fýflu ok umbod hier
med ydur skal hann í ollum hlutum suo framfara ok fullmegtugur blífa
eignast ok fyrir sitt ómak af hafa sem gomul fýflubref útuísa ok innehallda.
Þu bidium uier ydur alla ok sierhueria að styrkia greindan Jon Hallzson
til goda suo at sanste Olafs laugmal megi framganga sem til ber. Saumu-
leidis hofum uer biifalat honum kóns eigner Skóga ok Skógaeigner. Mörk
ok. Merkur eigner þar med allar kónsens iarder ok iardar parta sem liggia
í fyrr-

& nostra amice salutamus. Notum vobis esto, dilecti, quod, cum post mortem &
obitum Serenissimi Principis Friderici Norvegiæ, Daniæ, &c. Regis, cujus animæ
Deus propitius esto, Venerabilis Dominus & in Deo pater, Dominus Olaus Archi-
episcopus Thrandheimensis, una cum reliquo regni Norvegiæ Senatu, omnes coro-
næ & regii imperii in hujus insulæ diœcesi Skálholtensi reditus, præturas, ac reli-
qua, ex legibus & consuetudinibus antiquis conferendas nobis concesserit & deman-
daverit, honesto & frugi viro Jonæ Colono filio Halli Domini Regis mandatum &
præturam intra dictos apud vos terminos contulimus & demandavimus, ita ut in
omnibus se gerat, plena authoritate præditus sit, & pro labore mercedem recipiat,
ut antiquæ literæ Præturam in dictis terminis conferentes testantur. Quare vos
omnes & singulos rogamus, ut dicto Jonæ Halli opem feratis, ita ut (*) Sancti
Olai leges pro debito obtineant. Illi etiam prædia regia Skoga & Skógaeigner,
Mörk & Merkureigner, ut & omnes villas & partes villarum regiarum intra dictos
terminos

(*) Solennis hæc Augmundo erat formula, quando Regibus Danicis vel puriori religioni ob-
niti conabatur, leges vero Islandicas vel alia solida argumenta allegare in promtu
non erat; Sanctus Olaus nullas leges, quæ ætatem tulerunt, Islandiæ, quæ ei nec
subiecta erat, dedit. Hæ autem allegatæ Sancti Olai leges, erant tantummodo arbi-
trium Archiepiscopi, & dogmata hierarchica, quibus in legibus Islandicis frustra,
tantum, ac Præsul voluit, patrocinium quærebatur, quin & leges Sancti Olai, si quæ
tunc existerent, æque ac Islandicæ, Regi Christiano Tertio, Friderici Primi filio legi-
timo & natu maximo, successionem regni Norvegiæ adjudicavere.

í fyrrgreindu takmarke. Skal þessi vor skipan standa til næsta Oxarárþings. Ok til fanninda hier um þryckium uier uort insigli fyrir þetta sýslubref huert er skrifat uar á Eyrarbacka infra oðtauas beate marie uirginis anno Domini M.D.XXX.III.

Litr. E.

(e) Það medkennunzt ec Claues van der Merwytze fouiti yfer allt Ísland med þessu minu opnu bresi ad uerduger herra í Gudi bikup Augmund í Skálholte hefer stadiť mier greiniligann reikningfkap af sýslunum, skauttum ok sýslugiaulldum sem fullu anno M.D.XXX.VII. Þu í bifala ec hans nád ad hann gefi sýslumaunnunum sína kuittan þessa sama árs.

So ok ad hans nád hit bezta til síae. ok kuittan gefi fyrer þau sakferli sem urdu þann tíđ Dyrik uan Bramstedi war fouiti. ok standi Dyryk uan Mynden þar reikningfkap af. Ok til fannenda hier um &c.

CAP. VII.

De Christiano III.

§. I.

Anno restitutæ salutis humanæ 1504 d. 12 Aug. in arce Gottorpiana, insigni illi salutaris doctrinæ & Ecclesiæ Danicæ Reformatori *Christiano*

---

terminos sitas, demandavimus. Hæc nostra constitutio ad proxima comitia Öxaráensia valebit. In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis præturam conferentibus apprimimus, scriptis in Eyrarbacka, infra octavas beatæ Mariæ Virginis anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo quarto.

(e) *Id est*: Ego Claudius de Merwytze, Quæstor totius Islandiæ, his meis literis patentibus notum facio, quod Venerabilis in Deo Episcopus Augmundus Skálholtenfis præturarum, tributorum & earum reddituum anno millesimo quingentesimo tricesimo septimo erogandorum rationes mihi reddiderit, quare gratiæ ejus mandatum edo, ut Prætoribus pro dicto anno apochas suas impertiatur, & ut gratia ejus operam navet, ut apochæ pro multis, quæ tempore Dieterici Bramstedensis Quæstoris solvendæ erant, edantur, quarum rationes Dietericus de Mynden reddat. In quorum testimonium &c.

ſiano III. hanc lucem videre contigit; quem pater adoleſcentem in aulam avunculi ſui Electoris Brandenburgendiſ educandum & informandum miſit; ubi, licet Elector Catholicæ Religionis tenaciſſimus cultor & tutor, Lutheranæ vero inſenſiſſimus hoſtis & perſecutor eſſet, tantum tamen ejus guſtum & cognitionem imbibit, ut ab illa averſus, in hanc autem propenſus fieri inciperet. Paucos juventutis nævos adulta ætate ita correxit & emendavit, ut parem vix unquam mortales habuerint Regem; Nam non tantum regendo & præcipiendo, ſed veræ pietatis, juſtitia, veritatis, fidei, caſtitaſis, omniumque virtutum exemplis, ſubditos ad eundem virtutum cultum & debitam Deo obedientiam flexit. Anno ætatis 21. Principem Lavemburgicam nomine Dorotheam 15 annos natam, thori ſociam ſibi adſcivit. Anno 1534 Ducatum Holfatiæ & Slevicæ contra Lubecenſes eorumque fæderatos fortiffime defendit. Eodem etiam anno tantum non nolenti, & minime affectanti, a Nobilitate Danica Regnum & Corôna offertur, quam accipiens, graviffimum cum Chriſtophoro Oldenburgico, Lubecenſibus, & clero Danico ſuſcepit bellum, quod integrum paulo plus annum duravit. Tandem autem, cum Regnorum Metropolis Hafnia victori ſe dederet, cum ſumma Chriſtiani gloria, hoſtium vero dedecore finitum. Anno 1536 uno die, omnes Catholicos Epiſcopos captivos ducendo & carceri includendo, Pontificium Religionem in Dania ſuſtulit, Lutheranam autem ſine cæde & ſangvine introduxit; moxque Lutheranorum more & ceremoniis cum Regina Coronam ſolenniter ſuſcepit. Abrogatis itaque Pontificiorum antiquis Epiſcopis, novos ſubſtituit Superintendentes, & cuique diœceſi ſuum attribuit Præfectum, qui una cum Superintendente, Cleri, Templorum, Scholarum, Noſocomiorum, Viduarum & Pauperum ſupremam inſpectionem & curam agerent. Anno 1539 in urbe Fionia Othinia concilium Nationale habens, fundationem Academicæ Hafnienſis & Ordinationem Eccleſiaſtica edidit. Anno 1550 Sancta Biblia in ſermonem Danicum translata edidit; ſed ſequenti anno Religionem Lutheranam in Islandiam penitus introduxit, Catholicam vero eliminavit; opus quod anno 1540 inchoaverat, ſed jam demum perfecit, quo etiam anno Islandi homagium ei ſolverunt. Poſt multa vereque magna Regnis & Eccleſiæ utiliſſima geſta & Inſtituta, Chriſtianiffimum Regem mors non incautum oppreſſit, ſed ad eandem dudum probeque paratum; nam paulo ante, ut quidam volunt, a cæleſti Legato annun-

ciata, anno 1559 ipsis Calendis Januarii ex hoc mundo in beatam æternitatem introduxit, cum vixisset annos 55, Regnis autem 24 præfuisse.

§. 2.

Edicta & Rescripta Islandis plurima misit, quorum præcipua sunt:
 1) Introductio Ordinationis Ecclesiasticæ, Dat. Hafniæ die 2 Septembris 1537 (a). 2) De Novo Testamento per Oddum Gottskalki in lingvæ Islandicam translato, anno 1539 (b). 3) Gissuri Enaridæ Episcopi Skalholtensis electionis confirmatio, Dat. Gottorpii die Lunæ proximo post Dominicam Judica, anno 1540 (c). 4) Ad eundem de negotiis a Hvítfeldio in Islandia expediendis, anno 1541 (d). 5) Ad eundem mandatum ut Hafniam trajiciat, anno 1541 (e). 6) Ad Islandos de tributo persolvendo, anno 1541 (f). 7) Ad Abbatem Helgafellensem & monachos Videyenses, ut scholas, seu lingvæ latinæ seminaria suis in cœnobiis instituunt, anno 1542 (g). 8) Abrogatio hujus constitutionis, quod ad cœnobiū Videyense spectat, anno 1542 (h). 9) Ad Abbatem Thyckvabajensem, Priorem Skridensem, & Abbatissam Kyrkiubajensem, ut juvenutis in legendo & scribendo instituendæ gratia scholas instituunt, anno 1542 (i). 10) Edictum, quo Gissurus Episcopus nominum, a suo prædecessore

---

(a) Hæc Prologi instar ipsi *Ordinationi ecclesiasticæ* impressæ est præfixa.

(b) Hoc Privilegium impressum est cum dicto libro Roskildæ anno 1540, ut & in Summe Venerabilis *HARBOE Islandiske Reformationis Historie* in *Kiøbenhavniske Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 237.

(c) Vid. ibid. pag. 240 & *Danske Magazin* Tom. 3. pag. 350.

(d) Vid. ibid. pag. 351.

(e) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

(f) Vid. loc. citat. Litr. B.

(g) Vid. Summe Venerab. *HARBOE Disquisitionem*, supra laudatam, in *Kiøbenhavniske Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 273.

(h) Hanc ex libro *GISSURI* Episcopi *memoriali*, qui inter Codices Manuscr. Bibliothecæ Magnæanzæ sub No. 266 in Fol. existit, excerptam exhibebimus ad finem hujus Capituli Litr. C.

(i) Vid. *Kiøbenhavniske Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 271.

decessore contractorum, solvendorum absolvitur, anno 1542 (a). 11) De sacerdotum Islandorum salario & sustentatione, anno 1542 (b). 12) Ad Clerum Islandiæ de Missis, inferiis, vigiliis, & id genus aliis eliminandis, sed doctrina catechetica introducenda, anno 1542 (c). 13) De ornamentis & clenodiis templi Skalholtensis, anno 1542 (d). 14) Literæ tutelares Davidi Gudmundino concessæ, anno 1542 (e). 15) De mercatorum peregrinorum in Islandia hyematione interdicta. Dat. Havniæ die 25 Decembr. anno 1542. 16) De prædio Biarnanes & circumjacentibus villis, anno 1545 (f). 17) De conjugii sacerdotum, & ex iis natorum in parentum bona legitima successione, anno 1545 (g). 18) Literæ quibus Magistratui Civitatis Havniensis omnes redditus Islandiæ conferuntur, anno 1547 (h). 19) Ad Episcopum Jonam Arii, ut Regi se præsentem sistat, anno 1548 (i). 20) Literæ tutelares datæ clero dioceseos Skalholtinæ, anno 1549 (k). 21) Ad Clerum Islandicum, de Episcopo Jona Arii filio, quod ei, tanquam exuli, perduelli, & capite

M m 2

cento

- (a) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. D, ex nuper laudato *libro memoriali* exscriptum.
- (b) Vid. *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 277. quo Satrapa insulæ & Gissurus Episcopus jubentur, inito consilio prospiciant, ut parochi sat redditum, quibus se sustentent, loco emolumentorum, quæ iis de inferiis, missis, & similibus cedebant, accipiant, & ut sacerdotes tributum fænarium, decimas templi, ubi hæc ipsa non indigent, & mortalia, retineant; Interdictum tandem additur, ne Satrapæ clericis onera vel irrogationes imponant.
- (c) Vid. loc. cit. Tom. 5. pag. 274.
- (d) Vid. infra ad finem Capitis Litr. E. Ab hac diversa est Apocha Christophoro Hyttfeldio data, die Saturni proximo post festum Sancti Petri ad vincula, quæ exhibetur in *Danske Magazin* Tom. 3. pag. 351.
- (e) Vide infra ad calcem hujus Cap. Litr. F.
- (f) Vid. ibid. Litr. G.
- (g) Vid. *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter*, Tom. 5. pag. 279.
- (h) Cum hæc literæ actis Laurentii Mule & Christiani Scribæ magnam adferant lucem, illas ad finem hujus Capitis sub Litr. H. adferemus.
- (i) Hoc etiam anno incolis dioceseos Holanæ interdictum, ut ei obedientiam præstent vel opem ferant. Vid. S. V. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island* in *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 7.
- (k) Vid. loc. cit. Tom. 7. pag. 18.

censo nulla obedientia sit præstanda, anno 1549 (a). 22) Aliud Rescriptum ejusdem argumenti ad Nomophylaces Prætores & plebem Islandicam, anno 1549. 23) Ad Davidem Gudmundi, ut Jonam Arii, si fieri potest, captivum ducat, anno 1549 (b). 24) Aliud ad eundem & Petrum Einari ejusdem argumenti, anno 1550 (c). 25) Ad Clerum Holanum ut obedientiam Jonæ Arii renuncient, & alium in ejus locum eligant, anno 1550 (d). 26) Ad omnes Islandiæ incolas admonitio, ut debitam obedientiam præstent, & de sigillo publico, anno 1550 (e). 27) Mandatum de schola in monasterio Helgafellensi instituenda, anno 1550 (f). 28) De hyematione mercatorum Hamburgensium in Islandia, eorum piscatura, & injuria incolis ab iis illata. Flenopoli, feria quinta post Dominicam Lætare, anno 1550. 29) Ad Davidem Gudmundi ut Jonam Arii captivum

(a) Vid. ibidem pag. 21.

(b) Vid. ad finem hujus Capituli Lit. I.

(c) Vid. Summe Venerab. *HARBOE Disquisitionem* sapius laudatam & laudandam, in *Kjöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 63. Celeberrimus A. MAGNÆUS scriptum reliquit, quod hujus Rescripti Originale, subscriptum Regis propria manu, cujus dorso, ut ipse loquitur, impressum fuit Regis sigillum, viderit, quod David sua manu ita notaverat "Mins Herra Konglens Fyrsta Bref." Id est: *Domini mei Regis Epistola prima*, unde suspicatur vir eruditissimus, priores Regis literas, Datas 1549 sub Lit. I, a nobis exhibitas, a posteris Davidis fidas fuisse. Sed nescio quomodo hæc Summi viri conjectura cum ipsis Davidis Verbis in ejus *Apologia*, de mandatis Regiis & Episcopi comprehensione loquentis, conciliari queant, ubi dicit; *Quod fide erga clementissimum Dominum & Regem, juxta transmissas in patriam proxime elapso triennio literas, me fecisse existimo.* Triennium autem illud fuerunt anni 1549-50-51. Nam post annum 1551 nullæ de tali re in Islandiam transmissæ fuerunt literæ. Certum est etiam Davidem anno 1548 Regi aliquid de Episcopo scripsisse; Suarum enim literarum mentionem facit in Epistola ad Laurentium Mule data 1547, ubi rogat, ut commendet Regi sua negotia, de quibus scripserit, & Petro Einari perferenda tradiderit, quod etiam etiam 1548 fecisse, cum jam ab Episcopo graviter & hostiliter fuerit impetitus, & responsum tandem anno 1549 accepisse, valde est verisimile.

(d) Vid. loc. cit. pag. 38.

(e) Vid. ad finem Cap. Lit. K. Hoc edictum exscriptum est ex Indicibus Cancellariæ Danicæ, (*Tegnelse over alle Landene* No. 3. Fol. 127. B.), quos notissimo in omne literarum genus, Consilarii Regii a Conferentiis, & prædictæ Cancellariæ Præfecti primarii, Illustriss. *LUXDORPHII* favore, inspicere datum est.

(f) Vid. ibidem Lit. L. ex dictis Indicibus No. 3. Fol. 128 exscriptum.

vum ducendo Legatis Regiis subveniat, anno 1551 (a). 30) Ad Magnates quosdam Islandiæ similis argumenti, anno 1551 (b). 31) Olai Hialtidæ restitutio ad parœciam Laufasensem, unde Jonas Arii eum expulerat, anno 1551 (c). 32) Jus militare, copiis in Islandiam missis, scriptum anno 1551 (d). 33) Instructio Ottoni Stigoti data, anno 1551 (e). 34) Confirmatio Privilegiorum nobilitatis Eggerto Johannis concessa 1551 (f). 35) Ad omnes incolas diœceseos Holensis de obedientia Legatis Regiis, & homagio Regi, præstando, anno 1551 (g). 36) Literæ similis argumenti ad incolas diœceseos Skalholtensis de Ortone Stigoti specialiter agentes, anno 1551 (h). 37) Instructio Legatorum Regiorum anno 1551 in Islandiam missorum (i). 38) De tribus diebus supplicationum & Litaniarum celebrandis anno 1551 (k). 39) De legitima liberorum sacerdotum in Islandia successione in bona parentum, anno 1551 (l). 40) Ad Eggertum Johannis ut Paulo Hvitefeldio in negotiis ab hoc gerendis subveniat, anno

M m 3

1552

-
- (a) Vid. *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 87.
 (b) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. M. ex laudatis Indicibus No. 3. Fol. 318. b.
 (c) Vid. *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 82.
 (d) Articulis triginta tribus constat, & sub titulo: *See-Artickel als den Schiffsfolck und Krigsleuten gegeben nach Islandt abgefertigt*, in laudatis indicibus No. 3. fol. 319. b. iqq. ut & tres literæ salvi conductus (*Søebreff*) huic expeditioni scriptæ ibidem fol. 331. sq. exstant.
 (e) Vid. *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 84. Cujus præcipua momenta sunt, ut (α) centum vel pluribus militibus stipatus Jonam Episcopum, ejusque filios & affectas persequatur & capiat. (β) Plebem in diœcesi Skalholtensi ad obsequium redactam, homagium præstare curet. (γ) Martinum vinculis ereptum diœcesi restituat, quod si fieri non possit, alium virum honestum in diœcesi diœceseos Superintendentem eligi curet. (δ) Pro rerum statu, vel sufficienti militum numero stipatus in Islandia hyemet, vel, si id opus non videatur, vicario ibi relicto, Havniam repetat.
 (f) Vid. infra Litr. N. ex supra laudatis Indicibus No. 3. fol. 372.
 (g) Vid. *Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 88.
 (h) Vid. ibid. Litr. O. ex iisdem Indicibus fol. 330.
 (i) Vid. ibid. Litr. P. ex dictis Indicibus fol. 333.
 (k) Vid. ibid. Litr. Q. ex iisdem fol. 421. b.
 (l) Vid. infra Litr. R. Versio ejusdem Islandica habetur ad calcem Legum Islandicarum *Jonsbok*, Edit. 1707. pag. 478.

1552 (a). 41) Ad universos Islandiæ incolas, ut Paulo Hvítfeldio & Eggerto Johannis opem ferant ad pœnam de homicidis Christiani Scribæ fumendam, anno 1552 (b). 42) De piscatura ad Islandiæ litora exteris interdicta, anno 1552 (c). 43) Ad Petrum Palladium de institutione scholarum in Islandia, anno 1552 (d). 44) Ad universos Islandiæ incolas de obedientia Eggerto Johannis præstanda, anno 1552 (e). 45) Ad Davidem Gudmundi de interfeutoribus Christiani Scribæ persequendis, anno 1552 (f). 46) Instructio Paulo Hvítfeldio data, anno 1552 (g). 47) Pactum cum Magistratu Havniensi de redditibus Islandiæ initum, anno 1552 (h). 48) Literæ quibus iisdem redditus de insulis Vestmannaeyar conceduntur, anno 1552 (i). 49) Diploma, quo Episcopo Martino redditus cathedræ Skálholtenfis conceduntur, anno 1552 (k). 50) Instructio Ivaro Jani data, anno 1552 (l). 51) Instructio Olao Calips data, anno 1553 (m). 52) Ad Episcopum Martinum Einari de bonis templi Skálholtenfis, anno 1553 (n). 53) Mandatum Paulo Hvítfeldio datum, ut cum interfeutoribus Christiani Scribæ transigere ei liceat, anno 1553 (o). 54) Literæ ad Rectores scholarum, Skálholtenfis & Hólenfis, de eorumdem

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. S.

(b) Vid. ibid. Litr. T.

(c) Danice *doggerii*. Dat. Drottningborg, festo Sancti Gregorii Papæ.

(d) Vid. ad finem Capitis Litr. U. ex *Indicibus* Cancellariæ Danicæ No. 4. fol. 43. a.

(e) Vid. ibid. Litr. X. ex iisdem fol. 49. a.

(f) Vid. ibid. Litr. Y. ex originali.

(g) Vid. ibid. Litr. Z.

(h) Vid. ibid. Litr. AA. Hoc & præcedens Diploma exscriptum est ex laudatis *Indicibus* No. 4. fol. 52. 175.

(i) Qvas ad finem Capitis exhibebimus sub Litr. BB.

(k) Vid. ad finem Capitis sub Litr. CC.

(l) Dat. Havniæ, festo Sancti Michaelis. Convenit plane cum sequenti, nisi quod in Instructione Ivaro data articulus de cadastró templorum conficiendo non occurrat.

(m) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. DD.

(n) Vid. ibid. Litr. EE. Hoc & præcedens diploma exscriptum est ex dictis *Indicibus* No. 4. fol. 227. 234.

(o) Vid. ad finem Capitis Litr. FF.

eorundem salario, anno 1553 (a). 56) Ad omnes Islandiæ incolas ut Paulum Hvítfeldium Præfectum recipiant, anno 1553 (b). 57) Sententia de prædio Stadarhól dicta anno 1554 (c). 58) Ad utrumque Islandiæ Episcopum de jure asyli templorum cathedralium & scholis, anno 1554 (d). 59) Mandatum ut Episcopus Martinus Havniæ trajiciat, anno 1554 (e). 60) Ad universos Islandiæ incolas de obedientia Paulo Hvítfeldio & Canuto Stenonis præstanda, anno 1554 (f). 61) Ad Davidem Gudmundi, de vi Nicolao Biörni illata, anno 1555 (g). 62) Instructio Canuto Stenonis data, & ut de certis negotiis consultationem ineant Episcopi aliique proceres, mandatum, anno 1555 (h). 63) Decisio litis hæredum Biörni Godwinidæ & Biörni Thorlevidæ de horum familia herciscunda, anno 1555 (i). 64) Venia officio cedendi Martino Episcopo data anno 1556 (k). 65) Instructio Canuto Stenonis data, sive supra memoratæ consultationis (*Bessfædda samþykkt*) in quibusdam confirmatio, in quibusdam articulis mutatio, anno 1556 (l). 66) Edictum ne prædia templorum

(a) Vid. ibid. Litr. GG. HH.

(b) Vid. ibid. Litr. II. Quatuor hæc Rescripta ex Regesto Cancellariæ Danicæ dicto: *Register over alle Landene* No. 6. fol. 593. sqq. desumpta sunt.

(c) Vid. loc. cit. Litr. KK.

(d) Vid. ibid. Litr. LL.

(e) Vid. ibid. Litr. MM. Tria hæc Rescripta ex laudatis supra *Indicibus* No. 4. fol. 368. 383. 389. exscripta sunt.

(f) Vid. ad finem Capitis Litr. NN. ex *Regesto* supra laudato No. 6. fol. 601.

(g) Vid. ibid. Litr. OO. Simul & eodem die scriptæ sunt literæ ad Canutum Stenonis, ut Nicolao opem ferat, quæ jure cum Davide agere possit, & præturam Borgfjordensem dicto Nicolao conferat, aliæ quoque literæ jubent ut Canutus Stenonis Thorolfo Egilli jus dici curet de prædiis Eingey, Berunes & pluribus.

(h) Vid. ibid. Litr. PP. Hæc & præcedens Rescriptum ex *Tegnelse over alle Landene* No. 4. fol. 514. 528. desumpta sunt. Simul & eodem anno feria septima post Dominicam Oculi literæ ad Canutum Stenonis exstant, quibus hæc negotia & Instructionem, in comitiis universalibus promulgare, & pelles vulpinas comparare jubetur. Ille etiam ultra centum tales pelles ærario regio eodem anno intulit.

(i) Vid. ad finem Capitis Litr. QQ. *Register over alle Landene* No. 6. fol. 603.

(k) Vid. ibid. Litr. RR. ex supra laudatis *Indicibus* No. 5. fol. 39. b.

(l) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. SS.

plorum abalienentur, anno 1556 (a). 67) Literæ quibus Gislao Jonæ episcopatus Skalholtensis confertur, anno 1558 (b). 68) Aliæ quibus eidem quatuor toparchiarum decimæ conceduntur, anno 1558 (c). 69) De mulcta pro incestibus Davidis Gudmundini irroganda, anno 1558 (d). Hæc fere sunt publicum commodum & ecclesiæ emolumentum concernentia optimi Regis edicta, quæ nobis videre contigit, reliqua vero quæ mere gratiosa sunt, in tanta copia libenter præterimus, inter quæ tamen aggrariatio Christinæ filiæ Ejulfi de anno 1551 præ cæteris hic sibi locum postulat (e).

§. 3.

Anno 1536 (f) *Claudius de Mervitz* Islandiæ Satrapa factus est, vir nequam, qui statim in incolas vi & sceleribus grassari cœpit, ita ut graves de eo querimonias ad Regem emitterent, quas ille, non tantum diluit, sed etiam aulicorum quorundam gratia adjutus, Regium diploma, aut emendicavit, aut ementitus est (g), quo ei Videyenſe Cœnobium cum suis

(a) Vid. ibid. Litr. TT. Quod, ut & proxime præcedens, ex *Regesta* supra laudato No. 6. fol. 604. 606. defunctum est.

(b) Vid. ad finem hujusce Capituli Litr. UU. ex *Indicibus* Cancellariæ Danicæ No. 5. fol. 336. a.

(c) Vid. ad calcem Capituli Litr. XX.

(d) Vid. ibid. Litr. YY. Hæc binæ Literæ ex *Register over alle Landene* No. 6. fol. 629. exscriptæ sunt.

(e) Literæ istæ, ex *Tegnelse over alle Landene* No. 3. fol. 334. defunctæ, ad finem hujus Capituli Litr. ZZ. exhibentur.

(f) In computandis annis Præfecturæ Mervitzianæ non bene conveniunt Authores. *Skardsaenſis* vult quod ille anno 1535 in Islandiam venerit, sed id Conclusio comitiorum supra pag. 268. allato repugnat; nec ille munia Satrapæ ante annum 1537 exercuisse videtur. Conf. supra pag. 278. Quid? quod *Regestum* Cancellariæ Regiæ ab anno 1480 ad 1550 expressis verbis dicit: " Claus von Marwitz fick Følgebreff thill " Island cum clausulis consertis. Actum Haderfleff Juledag Anno 1536. "

(g) Diploma quod protulit, aut arte aliqua emendicatum, aut, quod verius esse puto, omnino ementitum fuisse, verosimile faciunt; (α) Vitiatio anni. (β) Non adscriptum nomen Regis, quod licet non exemplis careat, in tali tamen cautâ vix est credibile.

fuis proventibus concedebatur, quod si exstiterit, diu celavit & clam Episcopo habuit; sed anno demum 1539 ipso Pentecostes festo per Mynden-

bile. (γ) Quod illud tamdiu celavit. (δ) Quod clam Episcopo & tam improbe, omnia fecerit, nam si veritatem a sua parte habuisset, statim in dicafterio anno 1538 id publicare debuisset; Quæ omnia ex GISSURI Episcopi in libro *Memoriali* hac de re notatis lucem fœnerantur, ita enim ille:

*Ut gratiosissimi Domini Regis voluntatem & vera mandata sciamus, & ne literis supposititiis fallamur, Regia Majestas promisit, propria manu se literas in hanc terram mittendas subscripturum, quod & dicafterio generali in comitiis universalibus notum feci, & Claudium de Mervitz oblique insinulavi, ejus & asselarum tempore, nos litteris, quarum autoritate cœnobium Videyense retinuit, deceptos fuisse; quod ita demonstratum volo: Cum scilicet Episcopum Augmundum Reykis in Olvesi primæ vice convenit, & litteras Regias & mandata reddiderat & absolverat, nullas se plures habere, ab Episcopo Augmundo interrogatus, asseruit, & illas quas de Videyæ postmodum in foro produxit, celavit, cœnobium autem tam proditiose, ut omnibus notum est, & sententiæ postea latæ monstrant, occupavit; In clausis quidem suis literis exemplum mandati, quod de Videyæ habere præ se tulit, Augmundum Episcopo misit, ubi verbosius omnia non ita perscripta fuere, ac esse debuit, & literæ sigillo munitæ sonabant. Cum autem literas istas sigillo munitas in foro postmodum legerem, Datum, ut appellant, sive tempus quo literæ editæ fuerunt, manifeste erasum erat, tempus autem quo edebantur, ni fallor, fuit anno 1536, cujus loco scriptum fuit 1538, manu Diderici van Mynden quam probe nosco, quæque scriptura in totum dissimilis fuit ei quæ literæ exarata erant. Hic observandum est, quod ubi GISSURUS de colloquio Mervitzii loquitur, in margine scribit "Anno 1539" quo nullas se literas habere Mervitzius professus est, sed paulo post exemplum literarum a se scriptum misit, quod cum obsignatis illis, id est originalibus, quas postmodum, id est, anno ut videtur 1540 produxit, non consonabat. Hinc concludi posset, nullas omnino literas Mervitzium de monasterio Videyensi habuisse anno 1539, cum illud invaderet, sed ut jure agere videretur, formulam, qualem tunc in Dania a Regibus concedi solere novit, exscripsisse, & Augmundo misisse, tandemque Havniæ hyeme 1539-40 præsentem, diploma a Rege emendicasse, si non ementitum esse, quod in comitiis generalibus anni 1540 produxerit, annum tamen vitiasse, ut dolus lateret. Quæ conjectura verosimilis fit, tam ex præcedenti Gissuri relatione, quam laudato nuper *Regesto*, quod Fol. 146. a. ita habet: "Claus Maruidz fick Følgebreff thil menige Bønder, som ligge thil Huidøe Closter, dog saa at hand skal besørge Abbeden oc menige Brødre der inde ere med dieris Wnderholling thil Kleder, Madt oc Öll. Actum Haffniz Anno 1539." Ubi notandum, quod proxime præcedens diploma in dicto *Regesto* fit de eodem loco & anno, die Sancti Matthæi. Mervitzius autem cœnobium Videyense die pentecostes invasit.*

Myndenſem illud infidioſe invaſit & ſpoliavit, domeſticos vero male tractavit; magnisqve affectis injuriis, eodemqve anno cum Myndenſis Skalholti cum affectis cæſus eſſet, Ogmundum Episcopum, inſontem & hujus ſcleris vacuum, quaſi ejus juſſu factum eſſet, apud Regem diffamavit, tantamqve optimo Regi ſuis calumniis bilem movit, ut, ni Ham-burgenſes interceſſiſſent, exercitum in Islandiam ad ulciſcendum hoc nefas miſiſſet (a); ſed cum Ogmundus in dicaſterio univerſali anno 1540 ſe ab hoc erimine purgaſſet, Mervitzius, Arii Nomophylacis ſententia pro

- (a) Qvanta in Islandos, ob Myndenſis & affectarum cædem, ira Rex a Mervitzio incitatus fuerit, ex ſequenti patet documento:

Excerptum ex Germanico inter chartas RESENII (inquit A. MAGNÆUS).

" 1541 Fredagen efter Matthiæ Apoſtoli (3: 25 Febr.) fra Kiöbenhavn, ſkrif-
 " ver Kong Chriſtian til de udi Hamborg, ladende dennem viide, at Hand ved
 " nærværende deres Bud, haver bekommet deres Skrivelfe, hvorinde de andrage, at nogle
 " Indbyggere udi Hamborg, Kiöbmænd og Skippere, ſom have deres Seiglatz og
 " Handel paa Island, haver dennem forebragt og ſig beklaget, hvorledes Kongen
 " var til Sinds, at ſende Hans Foget paa Island, Claus von der Marvitz med nogle
 " Skibe og Folk der hen (til Island) til Foraaret, til at ſtraffe dem, ſom Hans
 " (Fogedes) Folk og Tienere der have ihieſlaget, hvorudover deres (Hamborger-
 " nes) Folk, ikke allene ſkulde lide Skade paa deres ſædvanlige Handel og Næring,
 " men end og paa deres udſtaaende Skyld, og begiære at Kongen her med vilde i
 " naade indeholde, og ikke anderledes med Iſlænderne herudinden lade forfare,
 " end efter Lov og Rett, paa det deres (Hamborgernes) Borgere og Indbyggere,
 " ikke ſkulde paa deres Handel eller udſtaaende Gield lide Skade, med videre de-
 " res Breves Indehold, tillige med indlagde (Hamborgeres) Supplication, og Indbyg-
 " gernes paa Island deres Brev. Svarer nu Kongen derpaa, at Hand vel haver
 " lovet Hans Foged ved hans ſidſte Igienkomſt, da hand Kongen demonſtrerede
 " hvor elendig hans Tienere vare medhandlede og uden Skyld og Bröde ombragte,
 " ikke at lade ſligt uſtraffet, og da vel var til Sinds, ſaadanne ned Alvorlighed at
 " lade ſtraffe; mens nu, formedelſt deris (Hamborgernis) Forbön, at deris Folk
 " ikke derover ſkal geraade i Skade paa deres Næring og udſtaaende Gield, haver
 " Kongen taget Sagen i betænkende, og vil nu ikke forfare imod de Skyldige med
 " ſaadanne Strænghed, ſom Hand tilføren hafde ſat ſig fore. Ikke deſs mindre vil
 " Hand ſikke derhen nogle af Hans Folk, ſom udi Norſk Lov kyndige ere, med
 " Befalinge at procedere imod ſamme Iſlands Indbyggere alleneſte efter Lands Lov
 " og Ret; Begiærer derfor og forlader ſig til dennein (Hamborgerne) at de, deres
 " Folk, ſom formedelſt deris Handel derhen reife, alvorligen befale, at de Kon-
 " gens Folk, efter deres Begiering, ſaavidt ret kand være, ere behielpelig, at ſam-
 " me Ondſkab ikke ſkal blive uſtraffet."

pro tribunali dicta, infamia notatus fuit, & omnino ineptus judicatus, cui insulæ præfectura concederetur, quæ causa, ut & alia ejus facinora, anno 1541 in comitiis a Regio legato Christophoro Hvitsfeldio denuo examinata fuit; sed, anno 1542 Flenopoli a Rege & Senatu, perfecte decisa, cujus sententia Mervitzius, infamia notatus, & æviterno carceri adjudicatus fuit, ex quo, post unum in eo exactum annum, Senatus precibus liberatus est. Quid, ut Islandiæ Satrapa, utile gefferit, nobis non innotuit, nisi quod Constitutionem quandam de erroribus, aliisque injuste sese sustentantibus circa annum 1538 una cum Erlendo Nomophylace promulgavit.

§. 4.

Annis 1536 & sequentibus, scribit Skardfaænsis Annalium conditor *Dietericum Myndenjem* Præfecturam Islandiæ obtinuisse, eandemque ad annum 1539 gessisse; sed cum in his valde perplexus sit citatus Author, nos diplomata fide digna (a) secuti, statuimus Dietericum ab anno circiter 1529, vel 1530, ut mandatarium Satraparum Bessastadis hæsisse, omnibusque bonis invisum, multis modis incolas pressisse. Anno 1539 monasteria Regi subicere cœpit, initium faciens a Videyensi, quod a Regia villa Bessastadis non longe distitum, ipso Pentecostes festo absente Abbate ex improviso aggressus, domesticos partim fustibus contusos, partim sauciatos, fugavit, monasterium vero hoc modo occupatum, ad comitiorum usque tempus retinuit. Hic cum Episcopus eum rogaret ut Documentum, quo probaret, hocce, aliaque sua facta, Regio Mandato & auctoritate fieri, si quod haberet, promere vellet, maleferiatu mala tantum dedit responsa. Quo successu inflatus, circa Nonas Augusti domo egreditur, & se 7 famulis stipatum totam Islandiam subjugaturum jactabundus, ad monasteria in Quarta orientali sita, cursum instituit, sed unius diei iter progressus, dixit se Skalholtum haudquaquam præteriturum, eodemque, contra quod primo constituerat, iter flexit; Quo ubi perventum est, cibo & potu cum suis ad libitum impletus, Episcopum ter quaterve indignis verbis & scommatibus obruit; Qui eum, ut discederet, humaniter

N n 2

maniter

(a) Vid. supra pag. 265.

maniter monuit, cæcum & effœtum se, suos, si quid inter eos & illum dissidii intercedere contingeret, compescere non valere, præbiturum autem discedenti quicquid opus haberet & rogare vellet: Quibus Dietericus spreto, genio strenue indulgit, usque dum armati quidam, jussu Procuratoris cathedralis (non autem jubente Episcopo, ut quidam volunt) in cœnaculum irruunt, ipsumque cum affœlis miserrime obtruncant; in quo conflictu ex Dietericianis 7 perierunt, postridie autem alii duo ad villam Hruna, qui Skalholtum non venerant, pari letho affecti sunt. Facta est hæc laniena Skalholti ipso Laurentii Festo, anno 1539, de qua Jonas Biorni, Prætor Toparchiæ Arnesensis, convocatis quibusdam optimatibus, duodecimvirale judicium instituit, qui cognita causa, 1) quod Ogmundo Episcopo 200 Rhenanos furto & raptu abstulisset, 2) quod eidem 4 boves saginatos furripuisset, 3) quod Episcopi & Cathedralis fundos in Grindavik violasset, ibidemque domum ipsius ingratiis ædificasset, 4) quod septem prædia Episcopo abstulisset, 5) quod Episcopum infandis dictis proscidisset, Dietericum cum suis jure cæsum videri pro sententia dixerunt,

§. 5.

Cum ad aures Regis pervenit, quam perverse multa in Islandia gererentur, ad eadem corrigenda opus esse vidit Viro magnæ auctoritatis & perspectæ prudentiæ, ut & antiqvæ virtutis & fidei, quæ omnia in uno *Christophoro Hvítfeldio* Nobili Dano & Eqvite aurato, tunc temporis Præfecto arcis Steinvigsholm, concurrere videbantur. Hunc itaque ad sedandos tumultus & expedienda negotia, amplissima præmunitum Instructione ablegat, & Islandiæ præfecit; Qui anno 1541 medio vere portum Bestaftadensem ingreditur, & accersito Gissuro Episcopo Regias tradit literas, datas feria 2 Paschatos eodem anno, quibus injungitur Episcopo, ut Præfectum ore, opere & consilio adjuvet; Quo facto, conventus indicitur Kopavogi habendus, ut ibidem Mandata Regia palam fiant, & quantum fieri posset, executioni dentur: Quo finito, nomine Regis rusticis indicitur, ut duodecim eqvos, quibus farina & polenta, Skalholtum, inde vero vicissim butyrum, panni inqvilini (vadmal), & id genus mercimonia, vehantur, commodent; Qui cum advenissent, duodecim

decim viris traduntur, qui Hiallam Olvesensium advolant, ibique Ogmundum Episcopum Skalholtinum capiunt, & in triremem Regiam devenerunt. Cui primum Hvítfeldius sub promissione dimissionis, omnia sua mobilia aurum & argentum, moxque omnes ejus fundos elicit. Appropinquante autem Comitiorum tempore, Præfectus ad ea proficiscitur, incolas, qui ibidem præsentés erant, homagium Regi præstare adegit, aliaque Regia Mandata magna gravitate & fide expedit. Inter alia Davidi Gudmundino ab Ogmundo datas obligationes & apochas confirmavit & ratas esse jussit, Davidemque cum omnibus suis in Regis singularem tutelam suscepit, ipsique anno sequente literas ipsius Regis manu scriptas idem confirmantes transmissit. Cum Holensi autem Episcopo Jona Arii filio, qui audito quod cum Ogmundo gestum erat, in itinere ad Comiticia primo Kalmanstungæ substiterat, & deinde re infecta domum reversus, per literas & nuntios egit; Tandemque omnibus ex voto peractis, constituto in locum Arii Nomophylacis, qui officio sponte abivit, Thorleifo Pauli, adjutoreque ipsi dato Davide Gudmundi, & Præfecti vice Petro Enari, Ogmundum secum vehens Hafniam navigavit. Anno 1542 iterum in Islandia præsens fuit, tunc enim a Gissuro Episcopo calicem aureum accepit, aliosque cathedræ Skalholtensis thesauros & nummos, ut testatur Regis apocha, data Dominica ante Presentationem Mariæ anno 1543. Num autem sæpius in Islandiam venerit, incertum est; Nam anno 1543 Petrus Enari ipsius vices egisse videtur, qui judicium Nomophylacum Thorvardi Erlendi & Thorlevi Paulini de prædio Biarnanes, ejus loco confirmavit. Reliqua Viri fata & facta ex Historia Danica notissima sunt, scilicet, quod anno 1532, cum Canuto Gyldenstiernio salvum conductum Christiani II. obsignavit, & 1535 Christiano III. de victoria quam sui in Scania a Svecis & Lubecensibus reportarunt, annunciavit. Anno 1537, cum Ulffstandio in Norvegiam ad sedandos motus quos Olaus Archiepiscopus excitaverat, missus fuit, in qua Legatione collega omnes Episcopos Norvegiæ in Daniam transportavit; ipse autem, subiecta Regi & in ejus verba jurare adacta universa Norvegia, ut Præfectus Arcis Steenvigsholm, ibidem remansisse videtur, ad annum 1540. Anno 1549 inter quatuor Daniæ Nobilissimos, qui Christianum II. Sönderburgo Callundburgum deduxerunt, conspicuus fuit. Præfecturam diu Bergensem, simulque aliquandiu adjunctam Færöarum, post Regni Daniæ Senator factus, Cruciforæ, & tandem

Gotlandiæ gessit, & tandem in arce Visby Gothlandiæ anno 1559 circa confinia mensium Octobris & Novembris, decessit.

§. 6.

Hvitfeldio in Præfectura Islandiæ successit anno 1544 *Otto Stigoti* (a); Eodem enim anno a Nomophylacibus Erlendo Thorvardi & Thorlevo Pauli iudicium postulavit de peregrinorum mercatorum piscatoriis naviculis, quas contra leges & Regia Edicta hic haberent, sed ad tegendam fallaciam incolas induxerant, ut aliquam earum partem aut revera possiderent, aut sibi vindicarent; qui talem pronunciaverunt sententiam; ut quicquid navicularum extranei hoc modo aut titulo possiderent, dimidium Regio fisco, dimidium autem Regio Præfecto cederet; Islandi autem quod re vera possiderent, obtineant: quam sententiam ut valde iniquam, mercatores Regi detulerunt, utque rescinderet postularunt, qui eos ad Islandiæ leges & consuetudines remisit; unde Stigotus anno 1545 eos denuo in jus vocavit, & Constitutum obtinuit, ut omnes eorum cymbæ piscatoriæ, ex præscripto constitutionis Piningianæ, Regio fisco addictæ & publicatæ censerentur, quæ tum temporis in Toparchia Kialnesensi ⁴⁵ inventæ fuerunt. Eodem anno Stigotus Biörno Jonæ Episcopi filio tradidit Regis de Prædio Biarnanes & subjectis villis sententiam, quam Rex secundum Jonam pronunciaverat, utrum 1546 in Islandiam venerit, dubium est & verosimilius negatur; sed 1547 ad diem Veneris ante festum Baptistæ adfuit, si genuinum est datum chirographi quod Bessastadis Gissuro Episcopo dedit, in quo testatur se ab eo accepisse 30 Joachimicos pro factis in Regium Rescriptum de conjugio Sacerdotum impensis: Liburnica vectus

---

(a) Nosterne Otto Stigoti unus idemque sit ac ille, qui sub Severino Nordby, Christiano II. in Scania militans 12000 Rusticos secum trahens, & Provinciam ferro flammaque vastans, a Johanne Rantzovio 1525 fusus, fugatus, captusque & neci destinatus fuit, sed proprio astu & aliorum intercessione agre tandem evasit; Deinde autem anno 1532 Regio in Norvegia præfuit Exercitui, &, referente *UNDALINO* insignem illam bibliothecam Nidarosiensem non minus barbare quam nefarie flammis dedit, qui tandem anno 1534 Arci Neoburgicæ Præfectus fuit; nostrum non est disquirere; id saltem scimus, quod temporum rationes id minime prohibeant. Conf. *HVITFELD.* pag. 1380 & 1429. *HOLBERG.* Tom. 2. pag. 207. & *UNDALIN.* in *Descript. Norv.* pag. 90.

vectus alteraque Subsidiaria comitatus, & ducentis armatorum stipatus, in Islandiam a Rege missus venit, quo trium Quartarum, australis scilicet, orientalis & occidentalis incolas in Comitibus universalibus ad præstandum Regi homagium denuo adegit; Idem enim ante decennium sub Hvitfeldio plerique prius fecerant, quo aliisque Regiis, quæ in Mandatis habuit negotiis peractis, abiit.

§. 7.

Initio anni 1547 Rex omnes redditus & Regalia Islandiæ Magistratui Havniensi concessit, quo ipso Præfectura Ottoni Stigoti adempta ad dictum Magistratum devoluta est, qui illam tam Regis, quam propria vice *Laurentio Mule* Civitatis ejusdem Senatori concessit, quam & hic in annum usque 1550 vel sequentem gessit, quid autem egerit, non liquet, nisi quod cum Hamburgensium mercatoribus quandam controversiam habuit, quorum mercimonia confiscavit, de quo legendum est Regis Edictum, datum Flenopoli, die lunæ post hebdomadam Paschatos 1551, in quo Rex injunxisse & mandasse se profitetur, ut suus tum temporis in Islandia Præfectus Laurentius Mule, Episcopi Jonæ & filiorum molitionibus obviam eat, & si posset, eum captivum ducat; Sed in his seditionibus & negotiis mitius, imo negligentius se gessisse videtur, quam temporum conditio requirebat, unde etiam contemptum contrariæ partis incurrit; Nam anno 1550 in Comitibus universalibus, cum Arius Episcopi filius pensiones ex Toparchia, cui præfuit, ipsi numeraret, easdem, seu nummos quosdam, ita violento ictu in os ejus projecit, ut Præfecto ex naribus sanguis promanaret, scommatica addens dicta, ut eosdem deglutiret; ad quod Mule ne hincere quidem ausus est, cum illi in promptu haberent 350 armatos, qui ipsum, siquid tentasset, adoriri parati erant (a). Similiter etiam paulo post, cum Præsul Skalholto Videyam moveret,

---

(a) Hac tempestate id agebat Rex, ut commercia regnorum a civitatibus Hanseaticis & aliis exteris ad suos subditos transferret, quod Hamburgenses & reliquos pessime ussit, unde nec mirum Aresonium ejusque asseclos Regi refractarios communem cum his causam fecisse. Forfan & Aresonius Laurentium Mule Havniensem tantum vicarium æstimaverit, quo fere titulo ipse quoque Rex eum appellare videtur in scheda Eskio Bille Eqviti, & Eskildo Oxe Quæstori, missa, Dat. Drottningborg die Sancti Andreæ Apostoli anno 1551. Vid. infra ad finem Capitis Litr. AAA.

ret, Laurentius omnia hostis arbitrio-relinquens, fuga in navem, quam paratam habuit, semet periculo subtraxit, & vela statim ventis dans in Daniam transnavigavit.

§. 8.

Ex Islandia discedens Laurentius Mule, reliquit pro solito Præfectorum more Procuratorem nomine *Christianum Schriſer*, qui a Scrip- toribus communiter vocatur *Christianus Scriba* (a). Quando in Islandiam venerit, aut Procuratoris officium acceperit, non liquet, non tamen improbable est, eum statim cum Laurentio huc venisse, constat enim ex ejus literis, datis ad Davidem Gudmundi die 3 natalitiorum anno 1549, quod tum eandem hanc Spartam ornaverit. Anno 1550 cum David Gudmundi filius Jonam Arii & ejus filios cepisset & captivos secum Snoksdali detineret, Christianum extemplo de re gesta certiore fecit, qui sine mora advolans, Ormum Sturlæ Nomophylacem, cum 13 subacti consilii & spectatæ prudentiæ viris convocat, rogans quid factu opus sit? Qui unanimiter decernunt & judicant eos jure & ex Regio mandato captos esse; Regii autem Præfecti, & eo absente, ejus Procuratoris esse, eos ad proxima Comitia captivos, sed incolumes tenere. Quo facto, Skalholtum eos devexit, ibidemque novam de iis consul-

---

(a) Judices Snoksdalenses (vid. infra Sect. 4. cap. 7. §. 55.) expresse vocant eum Christianum Scriverium, quasi id ei cognomen fuerit; alii autem id ei ut antiquum officii nomen tribuunt; Quidam vero amanuensem Consulum & Senatorum Hafniensium vocant; Ipse autem Rex vocat eum. "Ofs Elskelig Bæffemeſter og Raadmands Tiener udi "Vor Stad Kiøbenhavn," ut ex Lit. Y. infra patebit, quæ officia quomodo cum Procuratoris munere in Islandia gesto combinari aut conciliari queant, non video; Dicendum itaque aut talem aliquando eum fuisse, & a Rege mortuum, honoris ergo & ad augendum facti invidiam prioris officii titulo ornari, aut Magistratus Havniensis, qui anno 1547 relictus Islandiæ & mercaturam mille marcis; Lubecensibus in 10 annos conduxerat, ut ex codicillis Regiis datis hoc anno patet, mercaturæ inspectorem egisse, quod non caret probabilitate, imprimis cum hac ætate cognomen *Schriſer* frequens admodum fuerit, quin Michaël Schriſer tunc temporis Prætor (Byfoget), post Consul (Borgemeſter), Havniensis erat, quem Christianus cognatione forte contingebat. Christianum non ita timidum, exordem & nauci hominem fuisse, ut a quibusdam Nostratum, præsertim Jonæ Arii cognatis & asseclis affirmatur & traditur, ostendunt ejus ad Davidem Gudmundi literæ datæ 1549, Sect. 4. cap. 7. §. 65. in quibus haud parum fidei, judicii & animositatis præ se fert; sed nostrum non est ejus Apologetam agere.

consultationem iniit, ubi Christianus, ob multitudinem Holanæ diœceseos incolarum, qui in Toparchia Kialnesensi (in qua sita est villa Regia Bessastadum) tempore hyemali, piscatione intenti se continere solent, sibi haud fidam, sed liberationi captivorum operam daturam, ulli eorum custodiendo semet imparem agnovit & palam professus est. Unde tandem (quod quidam Christiano, plures Martini Episcopi Procuratori Jonæ Biarni filio tribuunt) conclusum est, ut securi omnes percuterentur; quod ibidem die 7 Novembr. executioni datum fuit. Abhinc Christianus domi se continuit, usque ad initium Februarii, quo tempore ad providendum, ut Regiæ naves piscatoriæ habilibus piscatoribus aliisque necessariis instruerentur, iter in demandatam sibi provinciam, vulgo Sudurnes, suscepit, quo delatus, & hospitio cum quibusdam suorum in villa Kirkebol exceptus, ab iis, quos tantopere timuerat, borealis Quartæ incolis, aliisque, qui eorum partibus accesserant, quorum numerum, quiminimum 30, qui maximum 60, faciunt, invaditur, & cum filio ac 13 aliis misere obtruncatur, &, ne quid contumeliæ genus deesset mortuis pudendo more illuditur. Quod audiens Rex, ægerrime tulit, & severissime mandavit, ut homicidæ conquirentur, & pro meritis plecterentur; sed eorum quidam hanc procellam providentes, in tempore fuga se in Angliam subdlexerunt, quidam vero vitam ab executoribus Regii Mandati pecunia redemerunt, adeo, ut ex toto hoc numero duos tantum securi percussos invenire liceat.

§. 9.

Tristibus ex Islandia, quas anno 1550 Laurentius Mule aliique adtulerunt, relationibus excitatus justissimus & piissimus Rex, majoribus copiis & viris militiæ peritis opus esse putans, primo vere anni 1551 (a) *Ottonem Stigoti*, qui ante sexennium Islandiæ Præfectus fuerat, una cum triremi & 200 militibus in diœcesin Skalholtensem, sed *Christophorum Trundsonum* de Epelholt & *Axelium Juel* de Vilstrup ad occupandum & subi-

---

(a) Doctiss. ARNGRIMUS in *Comment. de Island.* Fol. 82. hæc de Axelio Juel refert ad annum 1552, cum scribendum fuerit 1551. Eodem enim anno Axelius Juel hic præfens fuit, sed 1552 Islandiam non vidit.

& subigendum diœcesin Holanam cum duabus rostratis navibus & 500 militibus ablegavit (a). Hi Islandiam ingressi, Martinum liberatum, rebelles vero capite plexos, nulloque milite opus esse, omnia vero pacata invenerunt. Quapropter Oddeyræ in Ejafiordo die Mercurii post Barnabæ, anno 1551, 24 virorum iudicio, Præfide Ormo Sturlæ filio occidentalis & borealis quartæ Nomophylace, incolas in Regis verba jurare adegerrunt, Jonam Arii filium cum duobus filiis rebelles & jure cæfos pronuntiarunt, omnia vero eorum bona Regio fisco adjudicarunt, quibus peractis, sedem Episcopalem adierunt, indeque calicem aureum & quicquid auferri potuit, secum sumserunt (b). Ex bonis proscriptorum liberis dimidiam partem mobilium reliquerunt, parentumque donationes retinere permiserunt. Thorunnæ etiam Episcopi filjæ, quæ tum viduâ vixit, duo prædia ad dies vitæ concesserunt. Id in Axelio Juel laudatur, quod 15 orbos & ephebos secum abduxerit, suisque sumtibus sustentari, ut viri frugi fierent, effecit. Sub abitum Stigotius Petrum Einari filium, Martini Episcopi fratrem, Procuratorem Bessastadis, reliquis consentientibus, præfecit.

§. 10.

Huc usque suprema rerum Islandicarum inspectio penes vicarium Magistratus Havniensis erat, sed cum Majestas Regia, nec reditus tantos ac par erat acciperet (c), nec Havniensium tanta in Islandia esset autoritas, quantam tempora exigebant (d), proprium Rex Satrapam Islandis anno 1552 misit *Paulum Hvítfeldium*, Christophori Hvítfeldii, qui abhinc decennio Islandiæ Præfecturam gesserat, fratrem, virum magni nominis & expertæ fortitudinis; fratrem enim Claudium Hvítfeldium, e captivitate Batavica eo modo redemit, ut piraticam exercens, Batavorum quoddam navigium, in quo Henrici Theodori Consulis Amstelodamensis filius vehebatur, caperet, cujus permutatione fratrem liberavit.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. P.

(b) Vid. infra Sect. 4. cap. 7. §. 64.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. H. BB.

(d) Vid. ibidem Litr. AAA.

vit. Quo maiorem apud Islandos auctoritatem sibi conciliaret, duas naves quæ illum veherent, & duas sclopetariorum cohortes nactus est (a). Anno 1553 altera ei legatio in Islandiam iuncta est, cum non solum duarum regiarum liburnicarum, quæ ex Norvegia templo & scholæ Holensi ædificandis materiam advexerunt (b), inspectio ei demandata erat, sed & Cubicularium Regium Jacobum Hvide, & celeberrimum illum Norvegiæ Legiferum Jonam Simonis, socios itineris habuit (c). Eodem anno apocham edidit, qua se Biörni & Arii, Jonæ Episcopi filiorum dimidiam mobilium partem, quæ fisco regio adjudicata fuerat, accepisse confitetur, & Petro Einari monasterium Reinenesensi jussu regio (d) ademit. Anno 1554 itidem unacum Canuto Stenonis (e) in Islandia fuit, tunc enim Ormum Nomophylacem illicitæ venditionis prædii cujusdam Regii ut & debitorum, quibus Ormus solvendis non suffecit, accusavit, quapropter Præfectus ei officium abrogavit. Ex Islandia redux præfecturas maximi momenti nactus est, Havniensem,

Q o 2

Krogen

-
- (a) Ut patet ex Regis Christiani Tertii literis ad Præfectum Havniensem Petrum Godske Dat. Drottningborg Dominica Reminiscere 1552. Instructionem Hvitfeldio ad hanc Expeditionem datam, vid. ad finem Capitis Litr. Z. Constitutionem a Hvitfeldio de scholis Islandicis infra Period. 5. Sect. 2. cap. 2. §. 4. exhibebimus.
- (b) Huic expeditioni, Ivarus Jani, Præfectus Norvegiæ, cujus sæpe in expeditionibus nauticis posteriorum temporum mentio fit, præficebatur, & Instructionem jam acceperat, (vid. supra pag. 278.), sed cum morbo esset præpeditus, ei suffectus est Olaus Calips, itidem Norvegiæ, qui tandem sub Friderico Secundo Cancellarius regni Norvegici, & Præfectus Classis Regiæ (Admiral) factus est. Hujus Instructionem vid. ad finem Cap. Litr. DD.
- (c) Literæ Regiæ hac de re ad Jacobum Hvide datæ sunt Nyborg, feria quinta post Dominicam Oculi, anno 1553. Literas ad Petrum Hvitfeldium, Cancellarium Regni Norvegici, quibus Jonæ Simonis iter in Islandiam iungitur, vid. ad finem Capitis Litr. BBB, ex *Tegnelse over alle Landene* No. 4. fol. 226. a. Una cum Christophoro Hvitfeldio anno 1541 advenerat Legifer quidam Norvegiæ, qui jus & æquum observaret, qua expeditione Augmundus Episcopus, præsertim vero soror ejus Asdisa, forma, nec iusta, nec æqua, opibus suis spoliabatur; Nec multo feliciorum hæc expeditio juridica successum habuit, nam quod effecerit, boni, nullum apud scriptores coævos vestigium invenimus.
- (d) Literæ Regiæ datæ sunt Nyburgi die Saturni post Dominicam Oculi anno 1553. Causa erat, quod Petrus pretium admodiationis solvere detrectavit.
- (e) Vid. ad finem Capitis Litr. NN.

Krogen (hodie Cronborg) & Abrahamstrup in Siællandia, post Coldinghusiæ in Jutia, & tandem Hallandiæ, ubi anno 1563 Halmstadum fortiter defendit, & Svecos obsidionem, quam per sex continuaverant septimanas, solvere coëgit.

§. II.

Licet *Eggertum Johannis*, potius Hvítfeldii vicarium, quam Regium Præfectum fuisse statuamus, cum tamen Regia auctoritate & permisso id officii a Hvítfeldio obtinuerit, hic ei locum concedimus (a). Patrem habuit Johannem Eggerti, Islandiæ quondam Præfectum (b); matrem vero Gudrunam Biorni Godvinidæ filiam, ex viri itidem nobilitate donati Biorni Thorleifidæ prosapia oriundam. Eggertum anno 1550 ad externos abiisse & Flenopoli 1551 apud Regem fuisse patet ex privilegiorum nobilitatis a Rege Johanne avo ejus Eggerto Eggerti Vicensium in Norvegia Nomophylaci anno 1488 concessorum confirmatione (c), simulque Rex ejus judicium, quod ut Præfectus Toparchiæ Isafiordensis anno 1550 de sceleribus Olai Gunnaridæ ejusque fratrum, qui Brinjolfo Sigurdi pedem amputarant, pronuntiaverat, ibidem confirmavit. In Islandiam reversus eadem ætate ab Ottone Stigoti, villæ Bessástadenfis & Toparchiæ Gullbringensii præficitur. Anno 1552 a Paulo Hvítfeldio jussu regio (d) Islandiæ Præfectus constitutus, de sicariis, qui Christianum Scribam occiderunt, sententiam dixit (e), quod officium 1553 retinuit. Anno 1554 loco Erlendi Thorvardini australis & orientalis quartæ Nomophylax constitutus est, sed post mortem Oddi Gotfalkidæ in occidentali & boreali quarta idem officium obtinuit, quo, usquedum Ormus Sturlæus id ei 1569 eripuit, functus est. Quæ ut Nomophylax aut Prætor Isafiordensis, vel forsitan totius Thorfskafiordensis Toparchiæ Prætor gessit, huc non pertinent, præter literas monitorias ad incolas provinciæ unacum

---

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. S. X. Z.

(b) Vid. supra pag. 255.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. N.

(d) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. S. X. Z.

(e) Vid. infra Period. 5. Sect. 3. cap. 2. §. II.

cum Officiali Jona Lopti subscriptas (a). Insigne damnum anno 1579 a piratis Flessingensibus accepit, quorum unum antea offenderat & male multaverat, illi enim improvisi, villam ejus Bæ in Raudasand armati invaserunt, & spoliaverunt, ipsum vero captivum detinuerunt, usquedum ingenti argenti pondere, a cognatis & amicis collato, redemptus fuit, sed eodem anno in Daniam delatus, illatam sibi injuriam coram Regia Majestate supplicibus literis querebatur, quibus Rex permotus Senatores Stadenfes per literas monuit & rogavit, ut piratas istos per Navarchum quendam Stadensem nomine Henricum Gevirs, iisdem notum, exquirerent & proderent, Eggertumque ad jus suum obtinendum, adjuvarent. His munitus literis Eggertus Stadum transvectus, prædones natione Anglos Flessingæ se continere cognovit, quos ibi paulo post deprehensos scelerisque convictos, suis recuperatis, in furcam agi curavit. Uxorem primo duxit Sigridam Thorleifi Grimæ filiam, quæ ex partu apud eum obiit, qui filius paulo post obiens, patrem opum maternarum hæredem fecit. Deinde Ceciliam duxit, ex qua, viva adhuc Sigrida, duos susceperat liberos, Jonam dictum Murte & Ragneidam; Jonas, (ut quidam volunt) non inscio patre, Jonam Grimi filium occidit, ideoque exul Hamburgum confugit, ubi pater ei de omnibus bene prospexerat. Tandem ipse mortua Cecelia, duxit Steinunam Jonæ filiam, Biörni Jonæ Aræsonii filii, quondam concubinam, eaque relicta Hamburgum secessit, quo quotannis magnam opum vim præmiserat, ibique quartam, viva adhuc Steinuna uxorem duxit (b). Quando abierit, non liquet, sed in

O o 3

Islandia

(a) Jonas Lopti fuit Gissai Præfulus per universam Toparchiam Thorskafiordensem Officialis, quæ jam tres facit præfecturas, Bardastrandensem, Isafiordensem & Strandensem; In literis autem monitoriis, quas anno 1566 die 27 Martii universo clero in sua Præpositura habitanti scripsit, dicit: *Omnia hæc nuper confirmavit honorandus Prætor Eggertus Johannis, Domini mei Regis Nomophylax, unaque mecum hos codicillos obsignavit.*

(b) Steinuna Eggerti uxor dixisse & amicis retulisse fertur, Eggertum Hamburgi divitem duxisse viduam nomine Armgert, cum antea dejurasset, se in Islandia nullam in vivis uxorem habere, deinde se vino & epulis dedisse, morbumque inde contraxisse, ex quo fere septuagenarius perierit anno 1583, sepultum esse, unacum filio Jona Murto, in templo Sanctæ Cathrinæ. Quæ quantum fidei habeant, nostrum non est judicare.

Hujus

Islandia post 1580 non fuit. Ex filia ejus Ragneida, quæ Magno Jonæ, Steinunæ fratri nupsit, magna per universam Islandiam dispersa est familia.

§. 12.

Anno 1554 Paulus Hvítfeldius in Comitibus generalibus adfuit, ibique Præfecti officium administravit, sed illis exactis ipsi successit *Canutus Steini* filius, in sententia enim Spialdhagæ in tractu Ejafjordenfi die Mercurii ante festum Laurentii lata, de incestu ab Oddo Thorsteini filio Pastore Fellenfi commissio, allegatur mandatum totius Islandiæ Satrapæ Regii Canuti Steinidæ, unde patet eum Hvítfeldio anno 1554 successisse (a). Anno 1555 Regia quædam attulit mandata, quæ communiter
vocalur

Hujus Eggerti vitam scripsit ejus abnepos *JONAS THORKILLIUS*, sed valde incuriose, & erroribus scatentem. 1) Si non perperam statuit *Johannem* ab anno 1517 ad 27 Islandiæ præfuisse, certe sibi ipse mox contradicit, innuendo eum statim a morte Thyloni obiisse, cum Thyllo 1524 occisus fuerit, Johannes autem Thyloni certe plus sexennio, sive in annum 1530, supervixerit. 2) De Præfectis sex patrem & filium intercedentibus, Auctori non gravem movebimus litem, veritatem Lector ex ipsa eorum supra allata serie cognoscere potest. 3) Dicit Eggertum Islandiam cum imperio adiisse anno 1553, cum id factum sit 1551. 4) Quod Hage Bardastrandine sedem habuerit, & quidem pluribus annis, ibique demum captus fuerit, perperam asseritur, nam Hagam nunquam, sed Bæj in Raudasand, incoluit. 5) Quod scapham coactus sit ingredi, alienum est ab ipsius Eggerti relatione, dicentis: " Síðan mig " klæðflett, og nöktum uppá eirn klárhest kastad, og færdu með fier 6 mílur vegs " til síns skíps, og þar í fangelse settu. " Id est: *Exutum & nudum incommodo imposuerunt equo, & sex miliaria ad navem devectum, carceri incluserunt.* 6) Dicit eum interea ab hospite laute habitum fuisse, ipse autem Eggertus dicit: " Hvern " dag hafa þeir mier stórlega hótad, so eg var ei eina stund ugglaus um mitt " líf, " & paulo post: " Og mátte eg aumur unadur á hverre stundu míns dauda " væntande vera. " Id est: *Quotidie me minis terruerunt, quovisque momento mors mihi imminabat, ita ut ne miser ego unam horam de vita mea securus essem.* 7) Innuat eum breve tantum tempus detentum fuisse, ipse autem Eggertus 28 dies numerat. 8) De discessu Eggerti ex Islandia, de bonorum recuperatione, aliisque, præsertim, quod socia thori cum illo discesserit, Hamburgique vivendi finem fecerit, & eidem monumento sepulchrali illati fuerint. Partim enim summis ina miscet, partim contra manifestam veritatem asserit, quæ omnia sigillatim referre & refutare piget.

(a) Vid ad finem Cap. Litr. NN.

vocantur *Priora Canuti Steinonii Negotia* (a), de quibus Episcopi, Nomophylaces, aliiqve Magnates, Bessastadis deliberationem instituerunt, quæ communiter vocatur *Conventio Bessastadensis* (b), sed cum illa Regi minus placeret, Canutus anno 1556 reversus, attulit Regium Diploma, datum 15 Aprilis, communiter vocatum *Steinonii Negotia posteriora* (c), quo Conventio Bessastadensis in paucis confirmatur, sed majori ex parte, aut immutatur, aut penitus abrogatur, eodemqve anno prædiorum quorundam cum cathedra Skalholtina, ipsi valde damnosam commutationem fecit, decimisqve Episcopos privavit, quæ quidem Rege sic jubente peregit, sed quorum ipse omnium causa existimabatur. Anno 1557 in Comitibus adfuit, ibiqve de prædio Stadarhol controversiam inter Davidem Gudmundi & Paulum Jonæ dirimere voluit, prout Regia Majestas 17 Martii 1557 jusserat. Anno 1558 commutationem prædiorum cum Templo & Pastore Gardensi Lopto Narfi fecit, illis auferens prædium Hlid, sed pretii loco restituens Vifelstade, & pro discrimine prædiorum, unam quotannis promittens tonnam farinæ, quam Pastor penitus amisit circa annum 1604, cum controversia quædam inter Enevold Kruse, & Pastorem Gardensem Jonam Kraki incideret, (d). Anno 1559 post fata Christiani Tertii Canutus ultima vice in Islandiam venit, a novo Rege Friderico Secundo in mandatis habens, datis Aarhufii d. 5 Martii, ut incolas Regi homagium præstare curaret, quod in ejusdem anni foro generali effecit, quo facto cum quinquennium provincie præfuisset, nunquam reversurus abiit.

§. 13.

Hæc fere sunt, quæ de Præfectis Islandiæ notatu digna occurrunt, quæ non ideo hujus & superioris Periodi Historiæ inseruimus, ut eorundem Biographum agere nobis constitutum esset; sed cum Regum vices agere

---

(a) Vid. ibid. Litr. PP.

(b) Vid. Period. 5. Sect. 3. cap. 2. §. 16.

(c) Vid. ad finem hujusce Cap. Litr. SS.

(d) Hinc patet Steinonium majorem lucris & rerum, quam publici boni curam habuisse, & ærarium regium, sive se ipsum, nam redditus regii tunc temporis magna ex parte Satrapis cedebant, haud scrupulose ditare quævisisse.

agere, & Ecclesiæ Nutritores se præstare debuerint, eorumque res gestæ cum rebus Ecclesiasticis magnam habeant cognationem, imo magnam sæpe connexionem; præterea quod illis cum Episcopis aliisque personis Sacri Ordinis aliquoties magnæ lites intercesserint, nostri esse officii duximus, ostendere, qui qualesque fuerint, & quid in *Nutritoris*, seu defensionis *Ecclesiæ* munere præstiterint, ut inde intelligi posset, quid mali aut boni, quid commodi aut emolumenti ad Ecclesiam ex cujusvis actis redundaverit. Hinc strictim tantum eorum gesta tetigimus, quæstionesque chronologicas leviter retulimus, res minoris momenti & quasdam circumstantias, quæ ad nostram rem minus facere visæ sunt, consulto omittentes. Quæ, ne cordatus Lector, nostri instituti ignarus, nos, aut polypragmōynes, aut incuriæ, reos agere, incautus præsumat, hic loci monere necessum putamus, de reliquorum judiciis, quibus ipse Juppiter, sive pluat, sive serenus sit, placere non potest, parum solliciti.

Litr. A.

Christian med Guds Naade &c. Vor Hylde altid med! Viider at Vii have at tale oc handle med Eder om det aandelige Regimente, oc tænke at lade undervise Eder om en Christelig Reformation oc Skick, som Vi med Os Elfskelig almindelige Danmarks oc Norgis Rigs-Raad, efter lærde Mænds Raad, Villie oc Samtycke, hvilken Skick Vi ville over alle Vores Lande oc Riger fast oc uryggeligen af alle oc eenhver skal ved magt holdes, oc have Vi nu paa det samme, skrevet til Os Elfskelig Jon Biskop til Holum Stift, at hand skal komme hid til Os, paa et af disse Vores Skibe til Vor Stad Kiøbenhavn, at fornemme Vor Villie. Thi bede Vi Eder, oc ville at I skicker alle Eders Errender derefter, oc kommer paa et af disse Vores Skibe hid til Oss, til foreneste Vores Kiøbstad Kiøbenhavn, der at forhøre Vores Villie, som Vii da agte at lade Eder kundgiøre. Vi tænker strax at skicke Eder tilbage igien til Island. Herefter viider Eder aldeeles at rette, oc lader det ingenlunde. Befalendes Eder Gud. Skrevet paa Vores Slot Gottorp, Laugerdagen epter Lætare, Anno 1541.

Litr.

Litr. B.

Wii Christian mett Guds Naade Danmarkz, Norgis, Wendis oc Gottiz Konning, Hertug udi Slesſwyg, Holſtenn, Stormarenn, oc Diettmerschenn, Greffue udi Oldenborg, och Delmenhorſt, helfe Ether alle vore Underſate, Biſchopper, Prelater, Abbeter, Proueſter, Priore, Sogne-Prefter, Sogne-Degner, oc menige Clerici, ſom bygge och boo paa alle Vort oc Norgiz Krones Landt Islandt Evindeligen meth Gud oc vor Naade. Wider kere Wenner, ſom I alle och hver ſerdeles vell hordt och befarett haſſue. Thii ſtor och ſuar Tyunge och Pendinges Udtgiſt, ſom Oſt och Rigett paahengt haſſuer, meth the mangefollige och attſchillige Krigsfolk oc Aarlogz-Skyb, ſom Wii nu udi neſte forledne Feygde paa Vor oc Rigens merkelige Omkoſtninge hollet haſſue. Saa Wii therfor titt och ofte haſſue verett treingt till thes till behoff att tage Hielp aff vaar Undſate, Rigennes Inbygger udi Danmark oc Norge, ſaa vel af Geiſtlicke, ſom aff Verdtzlige, oc theſligelte aff Kirke oc Kloſtr. Till hvilcket the och alle tidt, ſom gode er och villige Undſoter, haſſue ladet thenom hörſameligen och velvilligen findz och Wii dog alle tidt haſſue forſkonett Ether och har ... ingen ſönnerligen Hielp veritt begerendes aff Ether, anſeendes och haſſue att i ſaa langt fra handenn beſittende. Thi haſſue Wii nu afferdiget oc forſkicket oſt Elſkelig Chriſtoffer Hvitfeldt vor Mandt, Tener och Embittzmandt paa vort Slott Steinvigzholtz tiidt til Landett, till Ether, oc beſalett hannom paa Vor Vegne at ſchulle tinge mett Ether, om en Landthielp och Schatt, ſom I ſchulle komme Oſt och Rigett til Hielp mett, epter then Landtz Leylighedt, bode for Ether egne Perſoner och theſligelte med aff Kirker och Kloſther. Thi bede Wii Ether, alle, och hver ſerdelis biude att I tinge mett forneſnte Chriſtoffer Hvitfeldt om ſamme Hielp och Schatt, och bliſſue till eins mett hannem ther om hvad I giſſue ſchulle, hver epter ſin Leylighedt, och ſiden lade Ether hörſammelige och velvillige therudtinden findz oc lade ſamme Hielp mett theth förſte udtgiſſue, oc andtvorde thennom forneſnte Chriſtoffer Hvitfeldt ther till paa Vor Vegne forordinerendz vorder ſamme Hielp att udkreſſue och upböre ſchulle. Wii ville igien vere Ether alle och hver ſerdeilis en naadige Herre och Konning, och forſvare Ether for Urette och Offuervoldt;

TOM. II.

P p

Thi

Thi lader thette ingenlunde. Giffuet paa Vort Slott Kiöbenhaffn anden Dag Paafke Ar e. C. M.D.XLI. Under Vort Indtzegele.

Litr. C.

Christian mett Guds Naade, Danmarckis &c. vor synderlige Gunst tilfornn Viider att som I, ther I nu siist vore hoofft Off, eblantt andre Erennde foruerffuit Vor Schreffvelse till alle Closter, att ther schulle holles Scholer; Och ephtherhii Vii nu forfare, at Vii haffve ingenn beqvem Kongsgaardt ther paa Landet, som Vor Lendsmandt kand haffue syn Verrelse paa, och lade indlegge Vor Landskyldt oc andenn Kongelige Rennte oc Rettighed, som Off ther paa Landitt tilkommer, saa Vii therfore icke kunde ombere Hvidöed Closter, menn ville haffue thett, oc bruge till vor Kongsgaardt. Thi bede Vii Eder oc ville, att I inthet for ynde samme Abitt af Hvidöe, att handtt skal holle Schole udi samme Closter. Thi haffue Vi befallit Off Elskelig Otte Stygson Vor Mandt, Tienner, som Vii nu samme Land udi Befaling giffuit haffue, att schulle udi samme Closter paa Vore Vegne sine Verelse haffue, oc thett bruge till en Kongsgaardt. Dog schall handtt besorge the Muncke oc Broder, som I samme Closter nu findes oc indgiffne ere, theres Klæde oc Fode, saa lenge the leffue. Udi the andre Closter schulle Scholer uppehollis, paa thet att Religionen maa thes beder holdes ved Magt Her viider att rette Ether ephther. oc lader thett ingelunde. Befallendis Ether Gudtt. Schreffvit paa Vort Slott Kiöpneshaffnn Juledag Aar M.D.XLII. Under Vortt Signett.

CHRISTIAN.

Litr. D.

Vi Christian mett Guds Naade &c. Gör alle vitterligt ad off elskelig Her Giffur Einerffen Superintendent i Skalhols Stigt paa vort Land Islandt hafver nu været her for oss mett ett obitt beplegett Pergments brev, som Snur Hialmsson, Jon Hedenffonn, medt flere Sandemendt oc Prestmendt, paa vort Land Islandt udgivett have, indholdendes at thenne have domptt fornesnte Herr Gitzer at være fri, oc icke skyldig att være at betale Biskop Augmunds skyldt efter laugen fore

fore thi hand hafver ingen peninge eller gots undfangen eller oppboritt af hannem, som samme brev ydermeer indholder, och udviser, hvilket brev vi nu af vor synderlige gunst oc naade have fuldbyrdet, samtyckt och stadfæst, oc nu med thette vorth aabne brev fuldbyrde samtycke oc stadfæste ved fuldmagt at blifve ved alle sin ordtt, pungh oc Artikke, som thett udty alle maade udviser oc indholder, thi forbiude vi alle, oc hvo helst er, eller være kunde, ferdeles vore fougeder, Embitsmænd, Laugmændt, oc alle andre forneseñte Her Gitzer Einartssen, her imodt effther som forsi revett staar, att hyndre eller udti nogen maade forfang att giøre, under vor hyldest oc naade, gifvet paa vort Slott Kiöbenhavn vor Frue afthen Præsentationis aar Domini M.D.XLII. Under vort Signett.

CHRISTIAN.

Litr. E.

Wii Christian med Guds Naade Konge til &c. giøre alle vitterligt, at Off Elskelig Herr Gitzer Einerfon Superintendent udi Skalhølt Stift paa vort Landtt Islandt hafver nu verett her hos Off och medtt Off Elskelige Christoffer Hvitfeldt, vor Mandt, Tiener och Embitzmand ther samme Stedtt abne besegelde Qvittandt兹 bevisth, hvorledes att hand paa Vore Vegne haffuer andttvordett oc fornøyet forneseñte Christoffer Hvitfeldt udaf Skalhølt Domkirkes Glenodii siu hundrede Lodt Solff, fem Lodt mindre, Colnisk Vigtt, och en Guld-Kalk. Theffligeste Tryfindt兹tiuge Jochims Daler oc tiuge Engelotter, som handtt Off af sitt eget skicket haffuer. Thi lade Wii forneseñte Herr Gitzer Einerfon oc hans Arffvinger qvitt fry oc leedig oc læff for Off oc Vore Arffvinge, Effterkommere, Konninger udi Danmark oc Norge, oc alle andre for ydermeere Kraff eller Tiltale for forneseñte Summ Solff, Guld oc Jochims Daller effter forneseñte Christoffer Hvitfeldts Qvittantz liudelse i alle Maader. Giffuet paa Vort Slott Kiöbenhavn, Söndagen næst for Vor Fruesdag Præsentationis Anno 1542. Under Vort Signet.

CHRISTIAN.

Litr. F.

Vi Christian mett Guds Naade &c. Gior alle Vitterligt, att Vii nu aff vor synderlige Gunst och Naade haffe tagitt, annamitt, oc undfangitt, och mett thette Vortt opne Breff tage, annamme oc undfange thette Breffviser Dade Bunde paa Vort Landtt Islandtt, hanem, hans Hoftrue, Bornn, Hionn, Tiener, Gotz rorends eller uorends intett undtagenn ehvadtt thetth helst er eller neffnis kandtt udindenn Vor Kongelige Hegenn, Vern, Fredtt, oc Befkermelse, besonderligen at ville forsvare och fordagtinge thill alle Retthe. Thi forbiude Vii alle ehvem de helst ere eller vere kunde, ferdelis Vor Fogether, Embidsmendtt oc alle andre, fornesnte Dade Bunde heremodtt paa Personn, Hoftrue, Bornn, Hionn, Tiener, Godz rorends eller uorendz att hindre, hindre lade eller udi noger Maade att uforrette emodtt Laugenn, under Vor Kongelig Heffenn oc Ureede. Giffvet paa Vort Slott Kiobenhaffn Juledag Aar e. C. MDXLII. Under Vort Signett.

CHRISTIAN.

Litr. G.

Christian med Gudz Naade &c. Giore Vitterligt, at Wii have seet oc overlæst de Brev oc Domme, som Hr Gitzur oc Biskop Jon have paa det Godz, som Teit Thorleifsson haver tilhordt, oc Norges Crone haver været tildommt, oc da samme Breve have været domme under Wores Domm, oc Befaling, oc for den Skyld at Biskop Jon, haver rigtig betalt til Wores Fader Kong Friderich 300 Rynsk Gylden for samme Jordegods, som derom giort Brev beviser; Thi have Wi tilladt, at Biskop Jon maa oc skal beholde samme Jordegotz, som derom giort Brev beviser, thi have Wii tilladt, at Biskop Jon maa oc skal beholde samme Jordegodtz oc hans Arvinger efter Woris Hr. Faders Brev, oc de samme Breve oc Domme, som hand har for samme Gotz agtis Fuldmyndige, men Ogmund Biskops Kiobbref kand ingen Magt at have. Givet paa Vort Slot Kiöbenhafn, Maandagen efter Dominica Oculi Anno 1545.

Litr.

Litr. H.

Vi Christian &c. Giøre alle Vitterligt at vi af vor synderlig Gunst oc Naade have undt oc forleht oc nu med dette vort aabne Brev unde oc forleene oss Elfskelig Borgemestere oc Raadmænd udi vor Stad Kiöbenhavn oc hvilcke de til dennem tagendis vorder vort oc Norges Kronens Land Island med Vespenöe at have nyde bruge oc beholde med samme Landes Indkomme Töld oc ald anden vor oc Kronens Rente oc Rettighed, som Otte . . . . sifst i være havde, udi 10 samfulde Aar nest efter dette vort Brevs Datum regnendis: dog med saadan Skiell, at de aarligen der af skulle give til Os oc Kronen hver Sancte Michelsdag ett tusinde . . . som i Lybek oc Hamborg gangbar oc gieve ere oc naar det forskreffne Borgemester oc Raadmænd haver havt udi deres Brug og Værn udi 3 eller 4 Aar, oc vi da forfare kunde oc Os oc Kronen mere Rente der af kand tilkomme, da skulle de siden give der ydermere ud af, efter som de der om kunde med Os blive til eens, oc skulle de self hvert Aar lade beseigle Landet ud fra Vor Stad Kiebenhavn: Sammeledis skulle de oc skikke did til Landet en god forfaren Mand, som altiid skal være der paa Landet, oc have Tilfyn at Vore Undersaattene saa meget som Norges Lov oc Rett er oc ingen tilstede at forurette imod Loven. Datum Coldinghus Tirsda- gen efter Nye Aarsdag 1547.

Litr. I.

Wii Christiaan af Guds Naade, Konge &c. &c. Hils dig Dade Bonde
Gudmundson paa vort Landt Islandt med Guds oc vor Naade.
Viid at Os er Vitterligt, hvordan Biskop Jon over Holum Stift oc hans
Sønner der i Landet skal foretage sig med mange Folk at drage ikring
der i Landet oc giore Vores Undersaatter Vold oc Skade mod den Is-
landske Lov oc Rett; Da, paa det de icke skal giore dig eller nogen
anden af vores Undersaatter der i Landet meer Skade oc Forderf, som
de har hid til dags giordt, da bede Vii dig oc befale strengeligen, at du
med dine Venners Hielp oc Styrke paagriber bemeldte Biscop Jon oc
hands Sonner, paa det, at Vii icke skal pligtes oc nodes til at indskicke
der i Landet icke faae fremmede Krigsfolk, hvilket icke kand ske, uden
P p 3 din

din oc Almuens stör Skade oc Forderv. Herefter viid du dig at rette, oc forlad det ingenlunde. Givet paa Vort Slot Nyborg 1549. Under Vort Signer.

CHRISTIAN.

Litr. K.

Wi Christtiann &c. Hellse ether alle Biscoper Prelater Provefther Presther, Laugmend, Laugrettis mend bönder och menighe almue, som byghe och boe offver alt wort Land Ifseland evindeliig, mett gud och wor nade.

Wiider at vii ere kommen wti forfaring hvorledes ati. aff ethers yderste magt och formue forfiorder Guds helliighe ord oc evangelium och thett holle wti ere oc agth och altingift retthe ether epter wor ordinands som wii om Religionenn haffver ladet udgaa. Samelediis er woris Foget hörriig oc lydiig wti hvis maade hand ether paa woris wegne tiillfugendis worder som gode tro wonderfaatte bör at göre. Hvorfor wii ether alle oc hver ferdeliis gunstliighen oc nadeliighenn betacke oc bede ether endnu som tiillfornn alle oc hver ferdeliis ati herepter framdeliis bliffve wed guds helliige klare ord oc evangelium, oc therhoff skicke ether som christne menniske bor att giore oc wti alle made werer wor Fogit horiig oc lydiig oc fylgaktiig wti hver made hand etther paa woris wegne behoff haffver wii wille igenn wiide alle etthers gaffn oc beste som wii wore kiere tro wonderfatthe plictiig er oc skicke wii etther nu met off elskelig Lauritz Mulle fogit paa fornesnte wort land Island et indzegell som wii wille ati skulle bezegle the breffve med som skulle udgiffves som landit oc thenn menighe mand anrörendis er, oc ati tiillforordinere 6 eller oc 8 mend aff the agtheste oc besthe ther paa landet som samme indzegle altiid haffve wti theris forvaring paa thet att same indzegle icke skall komme tiill noghenn wandbrug.

Giffuit, paa Wort (Slott) Nyborg (Tisdagen post Convers. Pauli apostoli, Aar 1550.)

Litr.

Litr. L.

Wi Christtiann &c. Giöre alle vittherliigtt at epther thy wi ere kom-
 enn wti forfaring, hvorledes at wort och norgiis Kronis Klofther
 Helgefæld paa wort land Ifseland liggende skall ikke were wden II
 munke wty samme Klofther oc dog skulle holle them ther wfkeckeliig,
 som icke them burde at göre. Tha paa thet, at samme Klofther oc
 fyn tilligells maa bliffue tiill guds ere oc fattiighe pefflinghe kunde om-
 me tiill lere oc uptycktis i god lerdom oc boegliige kunfther Religio-
 nem oc Ifslands indbyggere til forbedring, hielp oc troft. Haffve wi
 befalled oc fuldmact giffvet, och nu met thette wort opne breff fuld-
 mæckt giffve off elfkelige Lauris Mülle Fögitt paa wort land Ifseland och
 Her Morthen Eynarffon Superintendent wti Skalholt ftüft at forordi-
 nere och fkieke wti samme Klofther enn fkolle, och aldffammen Klo-
 fters renthe och rette tiilligelfe at forvendis tiill samme Skollis behoff
 paa thett att fattiighe peblinghe mue ther fanghe theriis wnderhold-
 ning tiill Klede oc föde oc uptucktis wti god lerdom epther som for-
 fkreffuet ftaar. Datum Nyborg. (Ut fupra).

Litr. M.

Tiffe eptherfchreffne Kongl. Majest. Wnderfotthe paa Islandd finnge
 Breff fom her epther fölger, Datum Flensborg Torsdagen poft
 Sondagen quasimodogeniti Aar 1551.

Orm Stulleffenn Laugmannd Nordehn oc Weften paa Islandd.

Dado Bonde Gudmundffen wti Snocksdal.

Erland Torwardzfen Laugmannd Synden oc Osten paa Islandd.

Pouel Fuffeffon paa Liderennde.

Oolff Eynerffenn wti Dal.

Biarne Erlendffen til Kedelftade.

Biornn Jonnffenn paa Eivindaraa.

Torloff Grimdfon paa Mödrevelle.

Torstein Fynbogffenn paa Haffrefelstungu.

Jonn

Jonn Magnussenn paa Svalbad.

Orne Jonnssenn paa Drafflestad.

Eggel Jonnssenn paa Skardet.

Christiann &c. Vor gunst tilffornn widt att som teg well wden thwiiff-
vel witherligt er hvorledes att thend whorsom Byscop Jonn for
norden haffver grebit oc fannget wor Superintendent som tilffornn wor
for synndenn oc ladit hanndem begraffve wdenn kyrkegaardenn oc satt
enn aff wore Laugmennd aff sit embit oc enn aff hans soner i hanns sted
til Laugmannd mett mange andre wtilborligen oc wtrohed samme biscop
seg emod off bevißt haffver. Tha ephtherthii wi forfarer att thu alletiid
haffver skicket oc handlett seg imod off wore Fogethe oc folck som en
troe oc hörsom wnderfotthe burde at giore. Bede wi teg endnu oc
wille, att thu skicker teg her epter, som en troe wnderfotthe bor att
giore oc est wore befallingsmennd som wi tid nu mett wort Krigsfolk
forfkickennde worder hörige, lydige oc folgactige wdi hvis maade the
theg paa wore wegne tilffigennde worder oc aldelis ingen hielp eller by-
stand giore fornesnte biscop eller nogenn hans anhenngere i nogenn
maade. Wii wille were teg enn naadig oc gunstig Herre oc Konnge
oc lade teg holle wed loug skiel oc rett oc ey tilstede teg att ske no-
gen wrett. Her widt att retthe teg epter oc lade theth ingennlunde, be-
falendis teg Gud. Datum ut supra.

Litr. N.

Eggertt Hanssenn paa Island fick Breff Dat. Flensborg Torsdag post
Dominicam quasimodogeniti 1551.

&c. Giöre alle Witterligt, att thenne Breffuiffser Eggertt Hansson haff-
uer haffd for Off ett obett beseglett pergements Breff som hog-
bornne Förste Konning Hanss wor kere Her Faderbroder vdgiffuit haff-
uer, Indholdindis att fornesnte Eggertt Hanssons Faders Fader Eggertt
Eggertsson oc hans Egteborn oc Affkomme mue haffue Friihett oc Frelße
som andre Riddere oc Swenne haffu, udi wort Riige Norge till euig
Tiidt, mett Skiold oc Helm, dog Kronnens Böndergotz oc Kiöbstedz-
gotz vdi alle Maade yforkrenckitt, som same Breff meth Ord oc Artic-
kle

kle oc Skiold oc Hielm ther vdi malett, vduiffær oc indholder, huileket Breff, Wii aff wor fynderlig Gunst oc Naade, hæffue fuldbyrd samtyckt oc stadfesth, oc nu mett thette Wort obne Breff, fuldbyrde, samtycke oc stadfeste, ved sin fulde mæckt att bliffue wid alle sine Ord, Puncter oc Artickler, som theth udi alle Maade vduiffær oc indholder. Cum inhibitione solita, Datum ut supra, *Dominus Rex manu propria subscripsit.*

Litr. O.

Otthe Stiffens Føllebreff til Islænd.

Helste Etther alle Wore Wnderfotthe, Prelater, Prefter, Bonder oc menige Almue, som bygge oc boe offver alt Wort Land Islænd Evindeligen mett Gud oc Wor Naade. Wiider att Wi nu hæffue tiltroed oc befallidt Off Elskelig Otthe Stiffen Wor Mannd oc Tiennerer att were woris Fogit paa wortt Landtt Islænd, ther wpebere alt hvis Off oc Kronnenn tilkomer oc sidenn therfore giore Off gode Reede oc Regenskaff. Thi bede Wii Etther alle oc hver ferdelis strenngeligenn biude ati ere fornesnte Otthe Stiffen horige, lydige oc folgæcktige wdi hvis Maade hand etther paa Wore Wegne tilfigendis worder. Giorennendis oc giffvendis handem oc inngenn annden paa Wore Wegne Ethers ærlige Lændskyld, Sageror oc æld ændenn Renthe oc Rettighed inngchit undertagit, som I Off oc Kronenn plicktige ere att giore oc giffue oc i æff gammel Tiid giortt oc giffvit hæffue, hand schall igenn skicke oc holle Etther wed Loug, Skiel oc Rett oc ingen æff Etther tilstede att ske nogen Wrett wti noget Maade. Sammeledis bede Wii Etther alle oc hver ferdelis att naar fornesnte Otthe Stiffen Erennde fæller ther æff Lændtit ati tha ere thenn Føget, som hannd wti sit steedt ther paa Islænd tilskickenndis worder wti lige Maade horige oc lydige oc paa Wore Wegne fornøye handem Ethers Landskyld oc ændenn Rettighedtt ligervis som fornesnte Otthe Stiffen Selff personneligen hos Etther tilstede wore. Lænddes thet inngennlunnde fæ frempt ati icke wille stræffes therfore som the Wore Breffve oc Bødt icke ægte wil'e oc som whorsom Wnderfotthe bor att stræffes. Datum Flensborig Torsdagen næst epter Sonndagen qvæsi modo geniti Aar 1551. Under Wort Signet, *Dominus Rex manu propria subscripsit.*

TOM. II.

Qq

Litr.

Litr. P.

Erende oc Werffue som Wii Christiann mett Guds Naade, Dannmarckiz, Norgis, Wenndis oc Gottiz Konning, Hertug wti Sleffvig, Holstenn, Stormarenn oc Dyttmerschenn, Greffve wti Oldennborig oc Delmenhorst, haffve tiltroed oc befallit Oss Elskelig Axell Jull Wor Mannd, Tienner oc Embitzsmand wti Assmind Closter oc Christopher Trundssenn Embitzsmand wti Ebelott Closter att skulle paa Wore Wegne paa Wort Land Island wdrette.

Forst haffve Wii afferdiget oc befallit Axell Jul oc Chriistopher Trundssen att löbe mett wore Skiibe N. N. for nordenn paa wortt Land Island, oc naar the ther ankome skulle the giore Lanndgang mett 3 hundredt werassittig Mand oc stragz mett allerbeste Lempe besoge thennd whörsom Biscop Jonn for Nordenn, oc hanns tvende Soner, Svoger oc alle hans Anhengere, som haffve wtilborligen oc som wtroe Wnderfotte hanndlit seg emod Oss, oc giore thennem Nederlaug entenn paa thennd Gaard hos Holle, som same Biscop skal ladet haffve Befeste, eller anderstedzs paa Island hvor the thennom offverkome kunde. Sameledis ther som the kunde offverkomme fornesnte thennd whörsom Biscop hanns tvende Soner oc Svoger tha skulle the fengksle thennem paagriibe oc thennem tiil Oss forfkicke. Tesligeste skulle fornesnte Axell Jull oc Christopher Trundssenn giore theris storste Flyd tiil oc hanndle mett thennd menige Mand for Nordenn att the kunde kome til hörsom oc thennem lade forsamble paa enn beleylig Tiidtt oc Steed oc ther lade thennd menige Mannd giore theres Hylding oc sveriige Oss oc Hogborne Forste Hertug Frederich Wor kiere Sonn oc Epterkommere Konninger i Danmarck oc Norge Huldskaff oc troe Tieniste oc thet tage nogagtiig beskressit som thet seg bor. Ther nest wille Wii att the skulle tilsette Peyther Einerssenn til Wor Foget for Nordenn oc handem att beffale Holle Gaard oc tesligeste beffalle Wore Wnderfotte att were hanndem hörige oc lydige wti hvis Maade hannd thennem paa Wore Wegne tilsigendis worder. Framdelis skulle the tilfkicke Her Oluff Helteffenn att were Superintendent offver alt Holle Stigt til faa lennge Wii anderlethis ther om tilsigendis worder. Oc beffalle thet menige Clericii oc Gieslige Personer att the rette thennem altingit epter att were hanndem oc Wor Ordinantzs som Wii om Religionen haffve ladet wdgaee
wnder-

wndergiffvenn oc skicke thennem therepter wti theris Lerdom oc wti ander Maade epter som fornesnte Her Oluff thenndem therom wnder-
viffe skal. Oc ther som the kunde sanng Her Morthenn, som Wii
haffve ladett sette til Superintendent for Syndenn frie aff thet Feinksell,
som fornesnte Biscop Jonn haffver hannem ifatt. Tha skulle the strakz
forfckicke fornesnte Her Morthenn for Synndenn til Off Elfskel. Otthe
Stiffenn Wor Mannd, tiennere oc Embitzsmannd wti Liifte Leenn
hannd skal ther sette hanndem i hanns Bessallning igienn. Ydermere
att ther som Gud Almektigste wil giffve thennd Lycke att fornesnte
Axell Jull oc Chriistopher Trundssenn kunde offvercome fornesnte Bi-
scop oc hanns Anhang oc giöre thennem Nederlaug oc kome thennd
menige Mannd Islands Indbyggere for Nordenn tiil Horsomhedtt. Tha
skulle the-giffve thennem mett Wore Skibe oc Folck frann Islannd til-
bage igenn til Wortt Slott Kiopnehaffvn, medenn ther som fornödenn
wore att the icke aldelis kunde wdrette fornesnte Wore Erennde, tha
skal fornesnte Axell Jull oc Chriistopher Trundssenn besale oc utgiffve
fornesnte Peyter Einessenn saa mange werafftiige Mannd thennem tyc-
kes raadeligtt were oc behoff gioris oc bliffve ther paa Lanndit wti
Wintherlaugd oc ther til mett att lade offverannddttvorde thennem saa
megen Fetalie, som the behoff haffue. Oc skulle the wti alle Maade
wide oc rame Wortt oc Rigenns Gaffn oc Beste, som Wii thennem til-
troe. Datum Flensborig Torsdagen nest epter Sondagen quasimodoge-
niti Aar 1551, wnder Wortt Signet. *Dominus Rex manu propria sub-*
scripsit.

Litr. Q.

Christian mett Guds Naade &c. Vor synderlige Gunst tilfforn. Vii-
der att vii formercke att mangesteds vti vortt Landtt Islandtt for-
mers synd oc vndskaff oc ceremonier icke holles veedt maktt om
Guds siich, hellige ordtt oc Evangelium, tha paa thet, att Guds store
forthörnellste syndtt oc vndskaff maa afleggis oc fortientte straff oc pine
maa naadeliigenn affvendis, oc hver viille rette sig sielff mett penitens
oc bederring, haffue vii nu mett vortt elskelige Danmarkis Rgis Raadtt,
som nu her hos oss til stede ere bevilgett oc sambtyckt, att vti alle
Sogne Kiærker offuer vort Rige Norge, skall holles trende bededage.

Thi bede vii etther oc ville att j mett thet allerförste etther mueligtt ere oc thette vortt Breff etther till hande kommandis vorder, bestiller thet saa offuer allt Skalhollt Stigtt, att ther holles vii hver Sogne Kierke trende bededage, oc att i sielff berammer ther till 3 bequemme dage, oc thesligste mett faster mesze att holle oc Letanie prædiken, oc attj ther hoes ville haffue flittige, oc goed inseende mett, saa att synd oc Vndskaff motte nederleggis affuendis thet miefte etther mueligtt er att giøre, som vii etther til troe oc j paa Religions vegne pligthiige ere. Her viider att rette etther oc lader thet ingenlunde; Bessalendis etther Gud; Schreffuit paa vort Slott Kiönehaffnen tisdagen nest epter Sancti Dionisiidag Aar e. C. MDLI

Litr. R.

Christian den tredie medt Guds naade &c. Giøre alle vitterligt, at vi af vor synderlig gunst oc naade, hafver undt oc forlofvitt, oc med dette vort aabne brev forlofve at alle de Præste som gifte ere oc giffis kunde, effter denne dag, ofver alt vort land Island, da skulle deris börn oc effterkomme tage arf efter fader oc moeder, ensom effter andre verdslige egte Personner. Da forbiude vi alle i hvem de ere eller hellst være kunde, særdeles vore Fogeder, Embedsmænd oc alle andre, over a't fornesnte vortt land Islandt att giøre fornesnte Egtegifte Præster eller deris egtebörn nogen hinder eller forfang paa deris arfve, efter som forskrefvit staar, saa frembt de icke ville hafve voris vrede oc ugunst. Gifvet paa vort Slott Kiöbenhaffn paa Sanct Galli Confessoris dag, da ledet var fra Gudz byrd 1551.

Litr. S.

Egert Hanssen Fogett paa Island, fick bref, som herepter følger:

Christiann &c. Vor gunst tilffornn. Wiidt att wii haffue befallert off elskelige Pouell Hvittfeld wor mandt oc tienner att skulle paa wore wegnne giuffue teg nogne wore erende oc werffue tilkiennde epter som wores befelegt Instructionn som wii hannem mettgeffuett haffuer, ydermere ther om wduiffier. Thii bede wii teg oc wille att thu haffuer hannom betroed

betroed i same erende ligeruis som wii teg sielffe personlegenn till ordtz wore oc lader teg welluelligenn findis wdi alle erinde hues hand teg paa vore vegne biffallendis worder som wii teg tiltroer oc thu thin retthe Herre oc Koning plegtig est. Ther wii off visseligenn tillforlade oc lader thett ingenlunde. Bessallindis teg Gudtt. Scriffuitt paa wortt Slott drottningborg Sancti Gregorii dag Aar &c. MDLII.

Litr. T.

Obett breff som Pouell Huittffeltt fick mett seg.

Wii Christiann &c. Hellsse etther alle wore wnderffotthe Laugmend Laugrettismend Sziffelmend Bonder oc menige almuge som bygge oc boe offuer allt wortt land Island euindeligen mett Gudts oc wor naade. Wiider att som etther alle oc huer wtthenn tuiffuell wiiterligtt er huorledis mange som mett wore att wdi hielsflae oc formorde wore wnderffotthirs Borgemester oc Raadmendz wdi wor Stad Kiöbnehaffnn Fogitt oc tienner oc nu same skalcke oc wdfleger mend som flig wcriffelg gierning giortt hassue ere romde oc mand icke kand thennom become oc hassue ther for nu bessallett off elskel. Pouell Huittfeld wor mand och tienner att hand skall med ald fliid sette eptther thennom oc huor hand thennom kand offuerkome skall handt lade thennom wederfarris saa mögitt som rett er. Thi bede wii etther alle oc huer serdelis strengeligenn biude atti aff etthers yderste magtt oc formue ere fornesnte Pouell Huitfeld eller oc off elskelig Egert Hanssenn Fogitt paa wort land Islandt behielpeliig att the kunde paagriibe oc wederffarris offuer same missider oc wdfleger mend saa mögitt som rett er. Teslegeste forbiude wii nogenn thennom att hussse, helle eller y noyer maade att giöre bistand saa fremptt att huilcken som findis her emod att giöre att thenn will icke straffis therfor som en whörfom wnderfott oc som thenn wore breffue oc budt icke agtte wille. Thii lader thett ingennlunde. Giißuitt paa wortt Slott Drottningborg Sancti Gregorii dag aar &c. MDLII. Wnder wort signett.

Litr. U.

Docter Peder Superintendent i Selland Stigt fick breff &c.

Christiann &c. Vor synnerlige gunst tilfforn Wiider att wii hassue affierdigett off elskel. Pouell Huittfeldt wor mand oc tienner att skulle drage till wort land Island oc ther mett wore Superintendenter ther samestedtz forordinere thuenne scholler oc tillegghe thennom aff thenne geizflig Renthe till scholens Lucater oc Pofflingers wnderholding epthther som fornesnte Poffuell Huittfeld etther ald leylighedenn ther om beretthe kandt. Thi bede wii etther oc begere atti nu wille med ald siid wnderuissie her Oluff Superintendent for nordenn paa Island att hand mett ald siid wille fiordere Religionenn att thett motthe kome vdi en god Christelige skick att Gudz hellige ord oc euangelium maa retteligen predickis oc forkyndis, oc atti wille wti liighe maade tilsckriffue her Morthenn Superintendent for Söndenn paa Island att hand oc skicker segh tilbörlicenn i alle maade mett Religionen att forffiordere saa epthther som wor Instruction som wii Poffuell Huitfeld mett seg giffuett hassue indholder, oc atj ville nu frags forskicke mett Poffuell Huittfeld ii perssoner som kand brugis till skolemaster oc ii perssoner till Lucater paa fornesnte Island. Ther mett skeer off synnerligenn till willie oc forlade off ther wisseligenn till. Dat. Drotningborg sancti Gregorii affithenn Aar &c. MDLII.

Litr. X.

Breff till menige almue offuer allt Islandt, som heer effter følger:

Helssie etther alle wore wnderfotte giesliige oc werdzliige laugmend laugrettismenndt systellmenndt bönder oc menige almue som bygge oc boe offuer allt wortt landt Islandt euindeligen mett Gudt oc vor naade. Wiider att wii hassue befallert oc tilltroett off elskelige Egert Hanssenn att vere Fogett paa wort landt Islandt oc paa wore wegne vppebere huis Koninglige rentte oc rettighett som off oc Kronin offuer allt Islandt tillkommer thett were seg toldt landfskyldt oc aldt andett ehuaadt thett helst er eller neffnis kanndt intthett wndertaget till saa lenge wii anderledis therom tillsigenndis worder. Thii bede wii etther alle oc huer

huer ferdelis strengeligenn byude atti retter etther effter att were forneffnte Egertt Hannßenn hörige lydige oc fölgagtige vdi huis maade handt etther paa wore wegne tillfugendis worder. Giörendis oc giuffuendis hannom oc ingenn andenn paa wore wegne etthers aarlige landfkyldt toldt oc andenn rettighedt som i off oc Norgis Krone met rette pligtige ere oc i aff gammell tiidt giordt oc giuffitt hæfue. Handt fkal ligienn holle etther alle oc huer ferdels vedt Norgis Loug fkeel oc reet oc ingenn aff etther tilstede att vforrettis vdi nogenn maade. Samledis fkal forneffnte Egertt Hannßenn were pligtige aarligenn att giöre off gode reede oc regennfkaft for allt hvis som handt paa vore wegne paa forneffnte Islandt vdi faa maade aff wor oc Kronins rentte oc rettighedt vppeberennnis worder. Datum Drottningborg Sancti Gregorii Pape (dag), Aar &c, MDLII.

Litr. Y.

Christiann mett Guds Naade Danmark, Norgis, Wendis oc Gottis Konning &c Vor Gunst tillfornn. Vii giffve teg tillkennde att Vore Befalingsmenndt, som Vii mett Vore Orloffs Si iibe nu siidft Afferdigett hæfde till Vort Lanndt Isfelanndt haffer Off berett att thu hæfver ladett teg troligenn befundett udi then Handell mett the Uprorfske Biscop Joenn oc hanns Sönnar oc Anhengere; Saa att the for theris Misgerninger hæfve staaett theris Rett, hvorfor Vii teg Gunstligenn betacke; Bedenndis teg endnu oc ville, att thu villt vende din störste Fliidtt till att the Udflegermenndt som hæfve slagett Off Elfskel. Baffgemester oc Raadmennds udi Vor Stadt Kiopnehaffn Tienner udihiell, att hvor thu thennom kandt ofverkomme, att the motte bliiffve tilstede holdenn, oc siidenn kunde fonge theris tilborlige Straff. Att thu bode udi thesse oc alle andre Maade villt lade teg hörfommeligenn findes oc troligenn som en troe Underfatte bor att giöre modt fyinn Herre oc Konning. Ther Vii Off visseligenn tillforlade; Befallenndis teg Gud. Skreffvit paa Vort Slot Drottningborg Sancti Gregorii Papæ Dag, Aar &c, MDLII. Under Vortt Signet.

CHRISTIAN.

In dorso exterioris.

Off Elfskl. Dade Bonnde Gudmundßen udi Snocksall.

Litr.

Litr. Z.

Erennde oc Werffue som Wii Christian mett Guds Naade, Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis Koning, Herttug vdi Slesuig, Holstenn, Stormarnn oc Dyttmerschenn, Greffue vdi Oldennborg oc Delmennhorst haffue tilltroett oc befallett Oss Elfskelig Pouell Huittfeldt Wor Mandt oc Tiener paa Wortt Lanndt Island att vdrette:

Försth effterthii wii nu er kommenn wdi forfaringe ingenn almyndelige scholer att were ther paa wortt Landt Island oc therefore findis saa lerde eller duelige prestmenndt vdi bibbelske schrefftt att were forfarenn thett till stor feelswonde oc farlighedt. Tha paa thett att saadenn forblindelse oc wanuittighedt kunde heer effter affstillis Guds helige renne ordt maatte leris predickes oc forkynndis enn Crestelige Religionn ther mett alt böge. Tha wille wii att effter thenne dag skall funderis, stigtis, oc upholdis först huos skallholtt Domkircke en almyndelige scholle oc ther huos enn leerdt gudtfrögtige scholemester saa oc tuende locatter oc xl personer samme skole att besöge oc tesligeste huos Huole domkircke enn schole, enn scholemester oc tuende locatter saa oc xxiiii personer thennom att tillholle huos domkirckenn dageligenn att synnge oc lesze bibelske fangenn oc lesning effter som tillfornn giordis oc sangis heer huos domkirckenn de tempore oc vdi saa maade thennom att visitera oc bruge huos kirckenn vdi bibelsk sang oc lesning att naar som helst att nogenn aff landzpresterne affdoede oc affginge tha skulle sognesfolckett wiide att haffue theris tillflugtt till samme scole oc domkircke om huilckenn personn tha lengst oc best haffuer leerdt oc skickeligst war till thett presteembide igienn att komme. Therfor skall fornefnte Pouell Huittfeldt mett begge Superintendenterne oc Biscopernne saa oc voris Fogett oc Befalingsmandtz offueruerelse offueruege oc tilligge mange hundritt oc quigelle effter landzens wiiff som skall aff stigtternis godz vdleggis til fornefnte scholemesters locatters oc the fornefnte personirs ther huos skolenn leris oc vpholdis skall till theris vnderholling klede oc bögger att ennhuer aff samme skolemester oc locatter skall self wiide att kressue oc vpbere saadann synn renntte aff bonderne oc tiennerne paa godzett sidde oc self ther

ther offuer megtige att were paa thet att ingenn gierrige eller vfkickelige biscop skulle thennom samme renntte forhindre oc samme skole oc religionn ther mett igienn att nederleggis. Siiddenn wille wii ydermere lade wore breffue ther om vdgaä oc faadanne ordning oc fkick skall bliiffue warennde oc bestendige.

Skall oc fornessnte Pouell Huittfeldt thett saa huos begge Superintendenternne aff Skalholt oc Huole Stifft forhandle att the ingennledis tillfckicke eller forordiinere nogenn theris suogere eller flegtinge ther verdzlige personner ere eller nogenne legemendt att were profftere eller officialler seg mett religionenn att befatte menn allene the prestemenndt som best ere leerde oc mest gudtfrögtige ere.

Skall oc fornessnte Pouell Huittfeldt offuerantuorde her Mortthen Superintendentt til Skalholt stift allt biscopsdoms oc samme stiftis godz vndertagett huis ther aff till schollenn locaternne oc the personner ther aff holdis kand vdleggis skall effter som forskriffuitt staar att haffue vnder synn hanndt vdi saa maade att fornessnte her Mortthen skall ther aff giöre off eller wor befallings manndt aarligen gode rede oc klar regennskaff for allt huis samme biscopsdoms godzs kandt seg wiider forstrecke endt till fornessnte Superintendentz redelige vnderholling effter som wii mett Superintendz aff Holle stigt haffue lade hanndle saa lennge wii anderledis ther om tillfigendis worder.

Sammeledis skall handt oc formane begge Superintendenternne saa oc wor fogett oc befallingsmanndt att the troeligen vnderuifer oc forholder huer manndt ther paa Islanndt rettferdigenn att tiennde aff fisk oc andett effter som aff gammell tiidt werett haffuer oc thenn att delis oc fkiiftis vnder off kirckenn oc prestenn effter wor Ordinandz lydelse.

Skall oc Pouell Huittfeldt tillfckecke Egertt Hanssenn som nu er paa Islanndt till en fuldmegtige fogett offuer allt Islandt oc skall handt suere Pouell Huittfeldt paa wore wegnne till saa lenge att Egertt Hanssenn kandt efter leylighedenn giiffue seg ther fran landett oc siiddenn selff personnligen till off at giöre off synn edt. Skall oc Pouell Huittfeldt tillfige menige almue paa Islanndt att the ere Egertt Hanssenn paa wore wegne hörige lydige fölgagtige oc bestannlige oc Pouell

Huittfeldt att anttuorde Egertt Hansfenn ett folgebref till lanndett oc enn credenndz wii Pouell Huittfeldt mett seg giiffuitt haffue.

Item skall Pouell Huittfeldt befalle Egertt Hansfenn allt biscop Jons sönners oc fuogers gods som off tilldömppt er; Dog att handt skall giore off aarligen gode rede oc regennskaff therfore oc allt att komme off til beste huis ther aff vppeberenndis worder.

Framdelis effterthii endnu mange aff the vdfleger mendt som mett waar att flaae the Kiöpnehåffns fogett oc tienner ihiell ere römde for samme vchriistelige gierninger. Tha skall Pouell Huittfeldt giore synn storste fiidt till att handt kandt offuerkomme samme vdfleger menndt oc thennom att lade komme till alting oc ther thennom att lade wedersfariis huis Islandz loug oc rett er oc till altinge lade forkynnde wortt obne breff om samme vdfleger menndt oc mordere som wii Pouell Huittfeldt haffue ladett offueranttuorde oc ther som samme mordere icke kunde offuerkommis eller bliiffue straffit fore indt Pouell Huittfeldt drager aff Islanndt tha skall Pouell Huittfeldt befalle oc fuldmakt giiffue Egertt Hansfenn att handt skall giore fiidt ther till att samme skalke maa bliffue straffit oc forbyude nogenn at huffe eller heele thennom emodt wortt obne breffs lydelfse.

Skall oc Pouell Huittfeldt flitteligenn forfare paa alting om ther er nogenn laugemenndt laugereettismenndt oc fyffelmanndt paa Islanndt som icke ere off troe eller nöttige oc duelige att staa theris embede oc kaldt fore. Tha skall handt mett thenn menige mandt thett offuerwege oc findis ther nogenn som vduelige ere. Tha skall handt haffe fuldmaktt mett then menige mandt att fkieke ther andre gode forftandige oc duelige mendt vdi theris stedt till laugemenndt, laugereettismenndt eller fyffellmenndt som wille were off huldt oc troe oc hielppe huer mandt loug oc rett.

Item effter thii att wii ere kommen vdi forfaringe hvorledis mange wdenndiske menndt tilldrage thennem jorde oc Gaarde paa Islanndt vdi theris gieldt oc Kroninn ingenn rett eller rettighedt ther aff bekommer. Tha skall Pouell Huittfeldt tillsiige Egertt Hansfenn oc Lauge-menndenne paa Islanndt att the skulle holle faadann fkiech mett samme Jorde oc gaarde paa Islanndt att ingenn vdenndiske manndt maa tage jorde

jorde gaarde eller eyenndom i synn giæld emodt Islanndz laug. Me-
denn ther som nogenn Islendiske Indböggere er nogenn vdlendiske
mandt nogett skyldige oc ikke kandt aff stedt komme thett att betalle
oc haffuer jorde oc gaarde vnder seg. Tha skall samme jorde oc
gaarde settis oc worderis for penndinghe oc giældernis neste flegt att
annamme samme jardt oc vdlegge saa mange pendiinge igienn som set-
tis oc worderis fore till att betalle vdlenderne mett.

Sammeledis skall Pouell Huittfeldt sette Closternne paa Islanndt
paa affgiiftt eller regennskaff huilckett hannom synnis off best oc nötre-
liigst oc gaffunligst att were dog att handt befaller oc tillficker gode
troe menndt till samme Clostere som wille were off huldt oc troe.

Item att Pouell Huittfeldt paa wore wegne lader tillsige att wii
icke kunde lade vdi thette aar for attskellige leylichtet skyldt forskicke
tuennde skibe mett thymmer till hole kirckis oc scole bygning till Is-
lanndt wii wille thette neste tilkommendis aar lade samme skibe lad
mett tymmer framkomme.

Item Pouell Huittfeldt skall giøre synn störste flidht till att forskaffe
off enn wiisse Jordbog paa aldt thenn gieslig oc werdzlige rentte oc
rettighedt offuer allt Islanndt oc wdi thesse oc alle andre erende som
Pouell Huittfeldt wedt att vdrette paa Islandt som kandt kome off till
gaffn oc gode skall hand vende synn störste flidht till saa the mue tro-
ligenn vdrettis effter som wii hannom tilltroer. Datum Drottningborg
söndagenn Reminiscere aar &c. MDL paa thett andett. Vnder wortt
Signnett.

Litr. AA.

Huorledis handlit er met the Kiöbennhaffuennske om Islannd.

Item schulle Burgemeister aff Kiöpnehaffen oc theris Mettrederere bruge
Island vdi thette tilkommenndis Aar liige som the her til giort haffue
vnndertagit Tollenn aff alle Skibe, huilcke Kongl. Majest. vil Selff seg
forbehollit haffue.

Oc vill Kongl. Majst. omdrage met thendem theris Affgiift vdi samme Aar.

Oc naar theris Fogit nu Sanctorum Petri et Pauli Dag drager fra Landit schall hand andtuorde Pouell Hvitfeldt alt Inuentarium.

Sidenn schulle the Kiøbennhaffuenske besøge Island som andre Kiøbmennd oc Kongl. Majeftæts Fogiit schall fordre thenndem til thett beste.

Item schulle the Kiøpnehaffuenske haffue tredie Parthenn aff thett Sagefeld aff thenndem som slog theris Fogitt oc Folck wdi hiell. Dat. Haffnie Mandagen nest efter Sancti Luce Dag Anno 1552.

Litr. BB.

Borgemeistere oc Raadmænd udi Kiøbenhavn fick Bref, som her efter følger:

Vi Christian &c. Giøre alle Vitterligt, at Vi af Vor synderlig Gunst oc Naade, haver undt oc forleent, oc nu med dette Vort aabne Brev unde oc forleene Os Elfskel. Borgemeistere oc Raadmænd udi Vor Stad Kiøbenhavn Vort oc Norges Kronens Land Vespenøe hos Vort Land Island liggendis at have, nyde, bruge oc beholde med al Kongel. Rente oc Rettighed, Told oc anden Deel, som de nu self der udi Værgen haver, til saa længe Vi anderledis derom tilfigendis vorder. Dog saa, at de skiellig hvert Aar inden Sancti Michelsdag, give Os deraf til Afgift 200 gode myntede, uforfalskede Joachimsdaler, oc holder Bønder oc Tiennere der paa boendis ere, ved Lov, Skiel oc Ret, oc ingen uforrette imod Norges Lov. Thi forbyde Vi aile ihvøe de helst ere eller være kunde særdeles Vore Fogeder, Einbedsmænd oc alle andre forneseftte Borgemeistere oc Raadmænd udi forneseftte Kiøbenhavn herimod paa Vespenøe, eller nogen Vor oc Kronens Rettighed, Told eller anden Deel, efter som foreskrevet staar, at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at giøre; Under Vor Hyldest oc Naade. Givet paa Vort Slot Kiøbenhavn, Löverdagen nest efter Sancti Galli Dag 1552. Under Vort Signet.

Litr.

Litr. CC.

Her Morten Biskop paa Island fik Brev, som følger:

Vi Christian &c. Giøre alle Vitterligt, at Vi have tiltrodt oc befalet, oc nu med dette Vort aabne Brev tiltroe oc befale Os Elfskel. Her Morten Superintendent udi Skalhols Stift paa Vort Land Island, at maa oc skulde herefter oppebære ald den Rente oc Rettighed, ihvad det helst er eller nevnes kand, intet undtagen, som hører til Skalhols Stift til faa længe Vi anderledis derom tilfigendis vorder, oc at samme Rente forvendis til Superintendentens oc Skolens Underholdning, faa meget der til behov giøris efter vor Instruets Lydelse Vi Os Elfskelige Pouel Huitfeld nu haver medgivet, desligeft til Kirkens Bygning oc hvis hand der over igien beholdendis vorder; skal hand aarligen giøre Os derfor gode Reede oc Regenskab. Thi bede Vi oc byde alle Geistlige oc Verdslige, som bygge oc boe over alt Skalhols Stift paa Island, at J her efter rette Eder efter at giøre oc give fornemste Her Morten paa Vore Vegne ald hvis Rente oc Rettighed, som J Skalholt Stift med rette pligtige ere at giøre oc give, oc J af gammel Tid giort oc givet haver: Hand skal igien skicke sig mod Eder baade udi Lærdom oc Levnet, som en Christen Biskop bør at giøre: Thi lader det ingenlunde. Givet paa Vort Slot Dronningborg, Sancti Gregorii Dag 1552.

Litr. DD.

Erende oc werffve som Oluff Calips paa Kongl. Majsts. vegne skal vdrette paa Islanndt for nordenn som heer effter skreffuit staaer:

Item forsth skal Oluff Calips were Höffvitzmannndt paa ett aff the twende skiibe som Kongl. Majsts. haffver tilskreffvit Jesper Friist at skulle lade løbe till Islanndt ladt mett tymmer oc ther mett løbe for norden paa Islanndt oc were hoes nar ther skal handles mett folkenne som skal paa samme skiibe oc ther mett Iesper Friist haffve flittige opseende att ther mett maa bliifve handlett som thett kandt were gaffnnligst, oc lade seg samme handell were befalett paa thett att samme reygsle maa gaa for seg oc udi ingenn maade bliifve forfommert.

Therneft att nar Oluff Calips kommer till Islandt mett samme fkib oc tymmer tha skall handt forskriiffve her Oluff Hialttefenn Superintendentt vdi Hole ftigtt till seg oc samme tymmer hannem att offueranttuorde oc ther paa tage hanns qvitandz hand wedt siidenn hvor till hanndt thet bruge skall till kirckenns oc skolens bygning.

Sammeledis att tillsige fornesnte Her Oluff Hialttefenn att handt giffver seg till alting till Pouell Hvittfeldt oc ther att giore hannom paa Kongl. Majstz. wegne underwisning paa thett godz som biscop Joenn haffde hvilckett aff same godz som hörer Kirckenn till oc hvilckett som kommer Kongl. Majst. till.

Tesliigeste skall Oluff Calips sliitteligenn forfare huos Her Oluff Hialttefenn hure manndt hanndler mett Kongl. Majst. godz for nordenn oc ther som thet icke handles retteligenn ther mett tha skall Oluff Calips lade uptegne aldt bröftenn oc aldt leylichedenn therom nar att hannd kommer till altinge oc tha thett att giiffve Pouell Hvittfeldt tillkiennde, saa att nar handt kommer frann altinge att handt tha effter som Pouell Huitfeldt mett hannem bliffuer till ens kunde giore ther enn skick paa som Kongl. Majst. kanndt were nötteligst oc gaffnligst.

Oc skall Oluff Calips huos Her Oluff Hialttefenn forskaffe att ther bliiffuer giordt enn clar iordebog paa alle the kirckeiorde som ligger udi Hole ftigtt paa thett at kirckenn maa nyde hindes gamble eyendom oc icke thett borttbytte oc bekomme vere godz igenn.

Skall oc Oluff Calips forhøre oc granndgiffveligenn forfare om ther findis nogenn som haffver nogenn af the fredelöse menndt huos thennom som mett vaare then tiidt the Kiönehaffnske folk bleff slagenn. Ther som ther findis nogenne aff thennom tha skall handt tage thennom mett seg till altinge; oc ther mett Pouell Hvittfeldt lade forhandle theris sager.

Framdeles skall Oluff Calips tillsige Torloff Grymsfenn att hanndt giiffver seg till altinge oc tager mett seg hvis breffue oc beviisning som handt haffuer paa xviii gaarde som handt holler seg till som hörde Arii Jonssenn till oc er forbrött till Kongl. Majst. oc ther tha att liide oc unndgielle hves ther om loug oc rett er: Udi liige maade att tillsige alle
andre

andre for nordenn som tillholle thennom nogett aff samme godz att the oc möede same tiidt mett theris breffve oc beviisning till altinge.

Skall oc Oluff Calips tillfiige laugmandenn for nordenn att handt tillfiiger the fyffellmenndt oc laugrettingzmennd udi hans laugfogenn att the giiffve thennom till altinge. Tagenndis mett thennom underhollning paa 6 eller 8 dage att vnderholle thennom mett huos altinge emeden the tillhielppe att hver manndt then fattige faa well som then riige maa vederfares till alting faa mögett som loug oc rett er.

Nar Oluff Calips skall löebe tilbage frann Islanndt tha skall handt indtage mett seg hues landzskyllt oc rentte som Peder Jennssenn haffver oppeboret aff thett goedz som biscop Joenn oc hanns sönnar tilhorde hvilckenn renntte Peder Eynerssenn haffver loffvitt paa synn egenn omkostning att lade nederfore til söekantten effter hans breffuis lydelse:

Udi liige maade att tage mett seg thett ködt som Peder Eynerssenn haffver huos seg som slagett bleff effter Axell Juels oc Christoffer Trundsenns beffalling.

Nar Oluff Calips kommer till altinge ther skall Pouell Hvittfeldt möede hannem oc tha skall Pouell Hvittfeldt fiige hannom hvad hand ydermere skall vdrette paa Kongl. Majstz. wegne for nordenn oc hvor handt skall besöege mett sitt skiib nar hanndt löeber tilbage frann Islanndt.

Att Oluff Calips nu udi thesse erende oc alle andre maade will ramme Kongl. Majstz. gassn oc beste som hans Kongl. Majst. hannom tilbetroer. Datum Nyborg, tiisdagenn post dominicam Reminiscere, aar &c. 1553.

Litr. EE.

Til Her Morthen Eynnerssenn Superintendent till Skaldholds Stiigt for sönnenn.

Christian &c. Wor synnerlige gunst tilffornn, wiider att som etther wel fortенncker ati mett oss elskel. Povell Hvittfeld wor mandt oc tienner haffver tilskiicket oss nogett siölff oc guld som fanndtz ther paa

paa wortt land Island hos Skalholtz domkircke. Tha giiffve wii etther tilkiennde att hand haffver anndtvordett frann sliig cxxxiii lodiig mark fölf oc xxvii lod guld hvor paa wii haffve laditt giiffve hanum wor quitandtz. Sameledis som i ved hanum er begerendis att wii ville komme the kercker oc skoler till hielp mett nogett bygnings tömmer, thy the ere mange stedtz mögett bygfällenn oc skall were storliigenn fornöden att hielpes. Tha wiide wii icke hvorledis eller hvormedt wii kunde komme same kercke oc skoler best til hielp haffve wii therfor befallett fornessinte Povell Hvitfeld att nu hand komer der paa landett att forffare leyliighedenn ther om hvorledis wii same kercker oc skoler best kunde komme nogett till hielp oc siidenn wille wii off ther vdtinden betenncke. Tesliigezte giiffve wii etther tilkende att wii ere komenn vdi forffarinng hvorledis att ther findis ingenn regizter paa hues jorder som ligge till the kercker vdi Skalholtzs stiigt oc ther mett er mange kercens jorder maa well ske borte komenn. Thy bede wii etther oc begere atti strakz mett thett alderforste lade giöre ett klartt regizter paa alle the kerckejorder som ligge till kirckerne vdi Skalholtz stiigt paa thett att mand kunde wiide hvelckett kirckerninis jorde wor oc the kunde bliffve hoes kerckenn oc icke ther frann kome oc ther som ther wor nogenn borttkommenne att mand tha kunde lade thennom indfrii igienn oc ati wille siteligenn forffare hvor nogett godtz eller jorder er forlennitt frann stegtett eller kercker ati thett vdi liige maade wille lade vp-tegne paa klare regizter oc lade thett Pouell Huitfeld fange att wiide paa thett att kercken eller stegtett ingenn skade skulle ther mett vdi komme her wii off wisseliigenn tillforlade. Datum Nyeborg, fredagenn nest efftter siondagenn oculi, aar 1553.

Litr. FF.

Pouell Huitfeld fick Kongl. Majsts. Fuldmagtsbreff mett seg til Island som her efftter fylger.

Vii Christian &c. Giöre alle wittherliggt att eptherthii wii forfare att mannge aff the Islennder som mett ware att ihiellflaa the kiöpne-haffuens fogetther oc dreng paa wortt land Islandtt ere römmede fore samme sag, haffue wii beffaled oc fuldmagtt giffuitt off Elfskel. Pouell Huitfeld

Huittfeld woris Mand oc tiener att saa mange aff thee Islenndere, som mett ware wti flock oc følge, oc alle som ere skyllige i thenn slag ther samme manddrab giortt war oc icke nu ere grebenne wed' friske gierninger oc wille komme tilstede egenn skall Pouell Huittfeldtt mue paa woris wegne handle mett thennom vm theris bröde, hues thee thennom wti the moode emod oss forsteett haffue, oc hues forschreffne Pouell Huittfeldtt her wdinden paa woris wegne giorrendis oc forhandlendis worder, ere wii ther mett til freds. Till ydermiere windisbyrd &c. Dat. eodem die loco & anno ut supra. (Nyborig fredagen nest ephther sondagenn Oculi aar 1553).

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. GG.

Scholemesterenn hoes Skalholtz domkyrcke sich breff som her ephther folger.

Wii Christiann &c. Giore alle witherligt att epterthii oss Elskel. Pouell Huittfeld wor mannd oc thiennere haffuer ephther wor befalling vdlagd thette ephterschreffne goetzs paa wort lannd Islandd liggennndis til scholemesters wnderholling till Schaloltzs domkyrcke, som er igemörestad landgille hundrede fem köer trandstadom landgille hundrede fem köer örre i kiöfenn sekx köer landgille otte faar met lam tenörte sex köer landgille half ander hundrede oc fyretyve alner, telge skelspart tre köer landgille hundrede arlannde er hoes fire köer landgille hundrede skelligdaneff tre koer landgille hundrede eyde toe köer landgille fire watter fische lampe stadan fire koer landgille hundrede oc tve alne. Tha paa thett att Gudtzens ere oc hanns hellige ord oc euangelium kaund saa megit this bedre forfremis oc fattige peblinge kand wptucktis vdi bogelige kwnnster haffue wii aff vor synnerlige gwnnst oc naade vnndt oc tilladt oc nu mett thette vort obnne breff vnnde oc tillade att forschreffne rennte maa oc schall her ephther vere oc bliffue oc aarligen vppeberis till Scholemesterenns wnderholling hoes forschreffne Schalolts domkyrcke tiill saa lennge vii annderledis ther om tiilsiigenndis worder. Oc schall forschreffne gaarde altid hollis veed magt aff Stigtens goetzs baade mett byggeningenn oc köer paa thett att ther som ther komer fald paa samme gaarde ennthenn mett byg-

geningenn eller köer att forschreffne Scolemesters vnderholling ther mett icke schulle formindschis. Thii forbiude wii &c. Cum clausulis consuetis & inhibitione solita. Datum Nyborg Fredagenn nest ephther Sonndagenn oculi aar &c. 1553. Wnder wort Signett.

Litr. HH.

Scholemester hoes Hole domkiercke paa Island fick breff som her ephtherfylger:

Vii Christian &c. Giöre alle wittherliggt att ephtherthii off Elskelig Pouell Huittfeld wor mand oc tiener hassuer ephther wor beffalingh wdlagdt thette ephtherschreffne goetz paa wortt land Island liggendis till scolemesters wnderhollinge hoes Hole domkiercke: Som er först Krollenes giffuer till Landgille halff andet hundrede oc fem kior aflastandom till Landgille hundrede oc fem kior Holle till Landgille hundrede oc fem kior Egemyre till Landgille hundrede oc fem kior Stenstandom gyller Landgille halff andet hundrede oc fem kior Epstelände Landgille halff andet hundrede oc fem kior Viderneff till Landgille hundrede oc fem kior Mörckekardall Landgille hundrede oc sex kior. Oc thette ephtherschreffne goetzs till en lucatz wnderhollingge ther samnefeds som ere i Mörckekar kierckesogen garfomen giffuer till Landgille hundrede oc fem kior, lille arveskoge giffuer till Landgille halv andet hundrede sex kior Helland Landgille halff andet hundrede sex kior. Thaa paa thett att Guds Ere oc hans helige ord oc euangelium kand saa mögett thes bedre forffremes oc fattige peflingge kand wptucktis wti Guds froggt oc wti boglige konsther hassue wii aff wor synderlige gunst oc naade wnt oc tilladt oc nu mett thette wortt obne breff wnde oc tillade att forschreffne rentte maa oc skall her ephther were oc bliffue oc arligenn wppeberris till scolemesters oc lucaters wnderhollingge hoes Hole domkiercke till saa lenge wii anderledis ther om tilligendis worder oc skulle forschreffne gaarde alletiid holles wed magtt aff stigtens goetdts bode mett byggning oc kior paa thett att ther som ther kommer fald paa same gaarde entthen mett byggeningh eller kior att forschreffne scholemeesters oc lucaters wnderhollinge ther mett icke skulle formindfkiis

mindskis cum inhibitione solita. Dat. Nyborg löffuerdagenn post dominicam Oculi anno &c. 1553.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. II.

Pouell Huitfeldt fick folgebreff till bönder oc menige almue paa Island som her effter fylger.

&c. **H**else ether alle wore kiere tro wnderfotte bönnder oc meninge almue som bygge oc boe offuer alt wort land Island euindeligenn mett Gudt oc wor naade, wiider att wii hassue tiltroet oc befallet off Elskel. Pouell Huitfeldt wor mand oc tiener att hassue forskreffne wort land Island wdii befalling oc ether ther mett alle wdii were oc forsuar att hassue till saa lenge wii anderledis ther om tilsiigennendis worder. Oc ther aff giere off goede reede oc regennskaff fornesnte hues hand ther paa wore wegane wpberennendes oc egenn wdtgiiffuennendis worder. Thii bede wii ether alle oc huer serdelis strengeligenn biude, atti rette ether effter att suare fornesnte Pouell Huitfeldt oc er hannom horig lydig oc fylgagtig wdii hues maade hand ether paa wore wegne tilsiigendis worder. Giörenndis oc giiffuennendis hannom paa wor wegne ethers aarlige landskyld sageröer oc ald andenn rennte oc rettighedt som y off oc Norgis Krone met rette pligtige er oc y aff gammell tiidt giort oc giiffuit hassue, hand skall egienn holle ether alle oc huer serdelis weed Norgis Loug skell oc rett ey tilstedendis noget aff ether att wforrettis emod lougen wdii noget maade. Oc huen som forskreffne Pouell Huitfeldt setter for en fogett paa wor wegne wdii hans frannwerelisse nar hand drager ther fran landet atti tha er hannom horig lydig oc fylgagtig liigerwiil som forskreffne Pouell Huitfeldt sielf persoligenn hoiff eder tilstede war. Ladenndis thett ingenlunde Giiffuit paa wort slott Nyborch fredagen nest efter sönddagenn Oculi Aar &c. Mdliiii. Wnder wortt Signett.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. KK.

Dom som udgiick emellom Pouell Jonnsfenn oc Her Mortten Eynersfenn paa Islanndt om en gaardt kaldis gard staderhuole som her effter følger:

Vii Christiann mett Guds naade &c. Giore alle witterliigtt att aar effter Guds byrdt M.D.LIIII manddaggen nest effter synndagenn reminiscere heer paa wortt slott Kollinghus nerverenndis off elskelig Johann Friiss till Hefslagger wor Cantzeller Byrge Trolle Anthonis Bryske oc Jyrgenn Lycke wore menndt oc raadt. Waar skiickett thenne breffuiisere Povell Jonssenn oc beclagett seg hvorleedis att her Mortten Eynnersfenn Superintendentt for syndenn paa wort lanndt Islanndt gior hannom hinder oc forfanng paa en gaardt kallis gardstaderhuole mett syn tilliggelsse som hannom skulle mett rette tillhore. Thaa motte Arnn Ottessenn paa fornesnte her Mortten Eynnersfenns wegnne oc berette, att en wedt nassnn Loptter Ormersfenn nogenn tiidt siidenn forledenn haffver giiffvitt till ett beneficium udi Skalleholt domkircke oc i rette laugde en dom som en nassnn Staffenn Jonnsfenn Baccalaureus mett nogenn prester udi Skalleholt stiiffit hauffde udgiiffviitt lydenndis att biscop Mogenns tiidt siidenn haffde stessnitt thenn sag for thennom udi rette oc thee haffde tildomptt samme guods att bliiffue huos Schalleholtz domkircke. Sammeledis en andenn dom som nogenne cannickere oc anndre geyfluge haffde udgiiffvitt lydennde att thee ocfaa haffde tildomptt kirckenn att beholde samme guods oc thesliigzte en laugmannds dom ther aff lanndett lydenndis att hanndt haffde stadst fornesnte tvennde domme oc menntte fornesnte Ormer Ottessenn therfore att kirckenn burde samme guods att nyde effter fornesnte domme oc effterthy att kirckenn udi lanng tiidt haffver hafft thett udi heffd oc were ther till svorett fornesnte Povel Jonnsfenn oc berette att en hans foreldere wedt nassnn Loptter Ormersfenn nogenn tiidt siidenn forledenn haffver giiffvit fornesnte gardstaderhuole mett synn tilliggelsse till ett beneficium, udi fornesnte schalleholt domkircke. Dog mett faadanne wilckor att ther som hannd haffde egtige born effter seg eller oc arffledde thee bornn som hanndt haffde mett Stieninde Gundersdotther thaa skulle thenn gauffve inngenn maktt hauffue oc beviifte hanndt strakz

strakz heer for off att forneffnte Lopter Ormeersfenn arfflede en hanns sönn wedt naffnn Staffenn Loptersfenn oc menntte therfor att samme gauffve ther effter icke lennger burde att holles ydermere berette forneffnte Povell Jonnsfenn att forneffnte guods icke hauffue werett till kirkenn udi roeliighedt menn alletiidt haffver henngdt udi trette oc ther paa haffver verett illett oc clägett hvilckett hanndtt oc strakz beviifte oc lod hannd seg tycke att thee domme som forneffnte geyslige mend udgiiffvitt haffde icke vaare nöyagtige thii att thennom icke burde att domme paa faadanne sager menn thett allenne burde att forhandlis for laugmandenn oc i rette laugde hanndt en dom som Orner Stollorfenn laugmandt paa forneffnte Islanndt udgiiffviitt oc beseglett haffde lydenndis att hanndt effter Kongl. Majst. beffalingz breff haffde kallett thenn sag for seg udi rette oc effter the breffve oc beviisningger som for hannom vaare tilldömppte hanndt forskreffvenne Lopter Ormersfenns arffuinge forskreffvenne gard Staderhuole mett synn tilliiggellse som samme dom viider bemelder.

Sammeledis udi rette laugde hannd enn dom som Sivord Ottesfenn Otte Thomisfenn Haldword Sivordfenn mett flere udgiiffvitt haffde paa addeltingett paa forneffnte Islanndt lydenndis att Otter Gaadskarlisfenn laugmandt for nordenn oc westenn paa forneffnte Islanndt haffde tillneffnd thennom att skulle domme emellom forneffnte her Mortenn Eynnersfenn oc Pouell Jonnsfenn om then trette thennom emellom waar for forneffnte guods. Thaa haffde thee ther saa paa saugdt att the ther fanndis attfkiielliige domme huos begge partternne emodt hverandred oc Norgis loug bemellder att inngenn maa ruffve laugmandenns dom vdenn Koningenn oc hans raadt inndfatte thee thenn sag for off wore elfkel. Danmarckis Riigis Raadt oc fatte forneffnte Povell Jonnsfenn therfore udi rette om hannom oc hannds mettarrffuinge for faadanne leyliighedt icke burde samme eyenndom att nyde. Mett fleere ordt oc thale som thennom therom emellom löebe. Thaa effter tilltall giennfvar breffve beviifning oc sagens leyliighedt. Saa oc effterthy att forneffnte guods waar giiffvitt till kirkenn mett wilkor, att ther som forskreffven. Lopter Ormersfenn haffde egtebornn effter seg eller oc arffveled thee bornn hannd haffde mett Stieninde Gundersdaarther thaa skulle thenn gauffve ingenn magtt hauffve oc forneffnte Povell Jonns-

fenn beviiste heer for off att fornessnte Lopter Ormerßenn hæffde ærfflede hanns sonn Staffenn Loptersenn æfter som forskreffvit staa sagde wii ther saa paa for rette att fornessnte Lopter Ormerßenns ærffninger bör fornessnte gard Staderhuole mett synn tilliiggelsse att hauffve nyde bruge oc beholde oc the domme som fornessnte geyslige menndt udgiiffviitt hæffver icke att komme fornessnte Lopter Ormerßenns ærffuinge till hinder eller skade paa fornessnte eyendom æfter thenne dag udi nogenn maade. Dat. ut supra.

Johann Friiss aff Hesselagger Canntzeller subscript.

Litr. LL.

Messiver som udginge till her Oluff Haltesenn oc her Mortenn
Einersenn bispenne paa Island som her æfter fylger:

Christian &c. vor synnerlige gunst tillfornn Wiider att wii hæffe æfferdigett off elskel. Povell Hvittfeldt oc Knud Stienn wor mend oc tiennere till wortt land Island oc befallet fornessnte Povell Hvittfeldt att skulle opebere oc ind reffve hues rett oc rettighedtt som off ther paa lanndtt till Sancti Hans dag medfomer forstkømendis tilstaar oc fornessnte Knud Stienn sidenn att hæffe befaling offver Island paa wore wegne. Tha giffve wii etther tillkiennde att wii formerke att nar nogen giør nogenn ketterie eller andenn wæristelig gierninger, tha holdis the wdi fred høeff domkierckerne. Thy bede wii etther oc wille atti bestillett saa att nar nogenn bedriffver ketterii eller nogenn wæristelig gierning, oc giiffue flukt till domkierckenn, oc will ther hæffe theris beskiermelsse, att thett icke bliffver hanom sted ther att hæffe theris werillsse oc wnderholning. Medenn wor fogetter oc lensmennd att paagriibe thennom, oc sidenn att stræffe theroffver som tilbørleggt er oc wor ordinantze ther om wdvisser.

Sameledis wille wii atti beffaller att thennd skollemester oc luacate ther hoes domkierckenn, att the bliffve tilbørlig underholitt mett mad oc øll saa the icke skulle saa aarsag till att giffve thennom ther frann oc skollenn ødeleggis, hvilckett wii for ingenn del tilstede wille oc att i hæffe goed flittig tilsiun bode udi the oc ælle andre maade oc wor
ordinantz

ordinantz som wii om religionenn haffve ladett udgaa wed macktt holdis oc Guds ord oc hellige evangelium maa forfremis. Ther wii off wisseligenn tilforlade, oc lader thett ingennlunde. Datum Kollinghus mandagenn nest epter Sondagen Judica aar &c. MDLIIII.

Litr. MM.

Her Morthen Einerffenn Superintendent for synden paa Island fick breff som epterfylger:

Christian &c. vor synnerlige gunst tillffornn. Wider att wii haffve att tale mett etther om hves brost ther findis paa wortt lannd Islandd paa religionenn oc andett. Thii bede wii etther oc wille, atti giffve etther till off her ind wdi wortt rige Danmarck, hvor i off forst finnde kunde, saa ville wii mett etther oc anndre høylerdis raad giöre ther enu fkick paa, oc kunde i giffve etther ind paa skibbett mett off elskelig Povel Hvittfeldt wor mannd oc tienner, oc folge hannom fremdelis till off paa thett atti icke skulle giöre formögenn bekostning paa samme reiisse. Ther mett gior i off synderliigenn till wilge oc forlade wii off ther wisseligenn till. Datum Kolling Onsdagenn nest epter palme son- dag aar 1554.

Litr. NN.

Pouell Huittfelt oc Knudt Stennffenn fick breff som epter fylger.
Datum Kolling Mandagenn post Sondagen Judica aar &c. Mdluiii.

Vii Christiann &c. Hælle Etther vor kiere two wnnderlatthe giestlige oc werdzlige som bygge oc boe offuer altt worth land Islandh euindeligen mett gud oc wor naade. Wider att wii haffue affærdiget off Elskelige Pouell Hvittfeldt oc Knud Steensfenn wor mennd oc thienner tidtt till landett oc skall Pouell Hvittfeldt haffue beffalling att opebere, hues rett oc rettighedtt som off oc Kronen wdi thette for- gangenn aar tillkommer, baade geisthlig oc werdzlig renntthe. Same- ledis ald hues epherstade som off tillkommer oc haffue wii wdi Pouell Huittfelds sted befallert oc tilltroert forschreffne Knud Stennffenn paa wore wegne att haffue befalling offuer altt fornesnte Islandd till wii
ander-

anderledis ther om tillfigenndis worder, oc att wpebere Koninglige renntte oc rettighedtt. Theßliigefte hues off tillkomer aff altt thett gießlige gods paa forschreffue Islandt, ingthett wndertagett oc ther paa aarligenn giöre off gode rede oc regennschaff, oc skall hand thenne tilckomenndis winther bliffue hoes etther ther paa lanndett, thii bede wii etther alle oc huer ferdelis strengelig byude, atti tiltencke till goede rede att wdgißue oc fornöye forschreffue Pouell Huidtfeldt altt hues renntthe oc rettighedtt som i off mett rette plichtige ere, bode thennd renntthe som off nu till Sancti Hanns dag medfomer förßtkomenndis tillfallenn er, oc theßligifte hues eptherßtade som i mett egennttae, oc retthe etther altingiß epther, nu Sancti Hanns dag medfommer som forschreffuitt ßtaar, ther epther att fuare forschreffuene Knud Steennßlenn oc were hannom hörig lydig oc fylgachtig, vtti hues maade hand etther paa wore wegnne tillfigenndis worder, giörenndis oc gißfuenndis hannom oc ingenn andenn paa wore wegnne ald hues renntthe oc rettighedtt som i off mett retthe plichtige er, oc i aff arilds tidtt giortt oc gißfuet haffuer, hand skall igenn holle etther oc alle huer ferdelis wed Islannds loug ßkiell oc rett oc ingenn aff etther att tillßtedis att wforrettis emod loug i nogre maade. Thii lader thett ingennlunnde Datum ut supra.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. OO.

Dadde bunde till Snoksdall paa Islannd fick breff som effter fylger:

Christian &c. wor gunst tillfornn. Wiid att thenne breffvißere Nicolaus Biornnßlenn wor wnderßaatte paa wortt lanndt Islanndt haffver berett for off hvorledis att thu forholler hanom enn gaard fore kaldis Brußholt. Endog att hand haffver goed segell oc breff ther paa som hannnd teg ßielluß ydermere berette kannnd. Thy bede wii teg oc wille, att thu tiltennker ingenn wrette eller forhinder att giöre forneßnte Nicolaus Biornnßlenn paa ßamme gaard eller noger andre wore wnderßaatte ther paa land meden lader teg nöye mett lige oc rett, ßaa framt att wii icke ßkulle tenncke anderledis tiil ther om. Her kannnd thu wide teg effter att rette; beßfallenndis teg Gud. Skreffuit &c. Datum ut supra. (Nyborg taarsdagenn neß epther ßonndagenn inuocauit 1555.)

Litr.

Litr. PP.

Theſſe erennde oc werffve ſkall Knud Steenſſenn embirtzmand paa Island ther ſameſteds udrette paa Kongl. Majeſtætz wegne tiill alting ſom ſtandendis worder Sancti Hahs dag medſomer forſtkommendis, ſom her epter følger:

Forſt at eptherthi Kongl. Majeſtæt forſarar at paa Island findis mange ſmaa capeller udi hvilcke mangelſtedz er beſtygtendis at udi ſkeer ſtoer gudz fortørnelſſe oc ther tiill haſſve preſterne, ſom thennem beſøge icke theris tilbørlige underhølling oc ey heller kunde giøre ther ſlig gudz thieniſte ſom thennem burde. Tha paa thet at met ſamme capeller motte giøris en anden ſkick oc gudz ere kunde ther mett forfremmis, oc uare underſotte kunde vere nøtteligt, ſkall Knud Steenſſenn tage tiill ſeg begge Superintendenterne paa Island laugmendene for ſonden oc norden, oc ther tiill nogne aff the fornehmſte bønder paa Island oc forſamblis tiill alting oc ther mett thennem offvervege then leylighed om ſamme cappeller oc giøre ther ordning oc ſkiik paa ſom kand vere gud almeztigzte hans hellige ord tiill forfremelſſe oc menige Island tiill gode oc beſte, tiill theris ſiell ſallighed oc hves ther om beſluttis forhandlis oc ſamptyckit worder at thet ſiden forſchriſſvis tiill Kongl. Majeſtæt oc Kongl. Majeſtæt will ther paa giſſve Confirmatz.

Samledis formercker Kongl. Majeſtæt att the gieſtliche finde thennem beſverit at nar thennem kommer naagenn trette paa enthenn mett jordtrette eller udi andre verdzlige ſager tha ſkulle the tiill alting ther mett fore the kunde komme ther mett tiill ende oc ther offver forſlømme thend Gudz tieniſte ſom the midlertiid ſkulle giøre. Tha will Kongl. Majeſtæt at nar ſlig werdzlige trette the gieſtliche paakommer tha mue the ſager forſolgis tiill ſyſſelting oc ſyſſellmandenn ther att giøre ende paa ligelſſom then forſuldis oc dømdes paa tiill alting,

Theſligezte paa thet att menige clerckerii paa Island kunde ſaa mōgitt thes bedre fange theris wnderhølling oc kirckerne kunde bliſſve bygtt oc forbedritt haſſuer Kongl. Majeſtæt tiilſtedt att kronens tiennere ſtigens tiennere oc cloſters tiennere ſkulle her epter alle tiende ſom andre bōnnder oc tiennere ere pligtiige att giøre paa Island oc tienden

att skiffis udi fire partter en part Superintendenten, then anden part prester, then tredie kircken oc then fierde tiil fattige folck dog at ther skall haffvis goed flittiig inseende aff Kongl. Majestætz lehsmand fogetter oc alle andre paa Island at samme tiende bliffver retferdeligen skiff sa thet gaar liigligen tiill oc the fattige icke fange then minste partt.

Haffver oc Kongl. Majestæt bevilgett att saa hollis skall mett tienden aff Westpenö att the som boe paa Westpenö skulle her epter tiende theris fuldvanlig tiend tiill kircken meden the som drage ud mett theris bode oc ligge paa Kongl. Majestætz grund, the skulle giffve tiill Kongl. Majestæt wndergiff aff theris bode som ther pleyer att giffvis aff andre bode paa Island, oc then wndergiff haffver Kongelige Majestæt vndt tiill presternis underholling oc tiill kirckernis bygnings behoff, paa Vestpennö.

Fremdelis at epterthii Kongl. Majestæt haffver skicket oc forordinerit religionen tiill beste, Skoller som skall holdis paa Island oc tiill samme skolis ophold bode tiill Skolemester oc peblings underholling haffver Kongl. Majestæt ther ladet tillagt en aarlig rente som Superintendenterne huer udi sit stigt skulle upebere, oc siden ther mett fremdelis holle samme skoler ved makt oc forskaffer Skolemestere oc peblinge tilborlige uphold tiill klede föede oc verme, tha vill Kongl. Majestæt at saa hollis skall mett peblinge at indtages udi samme skoler at nar nogen peblinge skall indtagis, tha skall Superintendenten oc Skolemester bode tiill sammen tage the fattige personer som nötorffige ere, oc icke the som rige ere eller the som haffve foreldre som formue sielluff at holle thennem tiill skole oc lerdom oc paa thet at sliig skolars omkostning icke skall vnötteligen forteris oc religionen ther mett kand bliffve forbedrit viil Kongl. Majestæt att Superintendenterne oc Skolemesterne skulle handle flitteligen met samme skoler oc forskicke at skolerne bliffver ved magt hollet, oc peblinge fange mad öell kleder oc verme tiill skielighed oc bliffver uptugtet oc hollet tiill goed lerdom oc seyer oc sinndis enten Superintendenternis eller Skolemesternis merkelige bröft her udi thenne artickel; Tha skulle the ther mett haffue forbrott theris rett oc nar ther er bröft for en Skolemester tiill naager aff skolerne tha skall Superintendenten haffue fuldmaktt att tage oc udvelge en anden beqvem persone tiill en Skolemester som hannem kand tyckis

tyckis best were tiill att forestaa samme beffalling. Findis icke nogenn beqvem persone ther tiill paa Island, tha skall Superintendenten then forskaffue fran then høge skole udi Kiönehaffnn.

Vill oc Kongl. Majestæt att Superintendenten icke skall epter thenne dag forlenne nogen anden persone mett noger giestlige benefici-
er vden the personer som ere saa lerd att the kunde predicke oc giøre tilbørlige tieniste udi kirckenn. Findis Superintendenten at forlenne noger andre personer mett the giestlige benefici-
er end som forskreffvit staar tha skall Kongl. Majestæts Lensmand haffue indseende ther mett saa thet gaar tillborlige tiill oc ther som nogre ulerde ere thenne dag forlent mett canickedom eller anden sli-
g giestlige rentte tha skulle the affsettis oc forlennis andre ther kand predicke oc giøre anden Gudz tieniste udi kircken som for er rört.

Nar Superintendenten vill oc er fornöden at hand skall visitere oc omdrage udi Stigtet oc forfare oc haffue upseende at Sogneprester oc andre giestlige holle thennem skickelig udi leffnett oc lerdom, tha will Kongl. Majestæt att huer Syffellmand skall vere forpliktett at folge Superintendenten offuer alt thett syffell ilom hand udi er syffelmand oc mett Superintendenterne haffue flittige oc goed inseende att ordi-
nantzen som Kongl. Majestæt om religionen haffue ladet udgaae bliffue udi alle maade ved makt hollet. Giiffvit paa Nyborig flott onsdagen nest epter sondagenn oculi aar MDLV. Under Kongl. Majestæts signett.

Litr. QQ.

Arild Gisselsenn paa Island fick breff som efterfølger aar 1555.

Vii Christiann thenn tredie &c. Giøre alle witterliggt att thenne breff-
uissere Arild Gisselsenn wor wunderslaatt paa wort land Island haff-
uer paa synn egne oc Torloff Biörnssens arffuingis wegne berett for
off huorledis att for noger aar sidenn forledenn thaa er forskreffue Tor-
loff Biörnssen oc Engilde Hellgissdatter komenn wdi egteskaff samen
oc eptherthii the hörde forner samen paa sleggt oc biurds wegne, tha
bleff ther paatald oc sidenn bleff thett tillatt aff passuenn, oc tisligiste
T t 2 aff

aff högborne Förste Koning Christienn wor kiere herre faderfader att forskreffne Torloff Biørnsfenn oc Engilde motte bliffue samenn wdi ektefcaff oc thieris börn oc affcome att were ekte, ther nest haffuer högborne förste Koning Hanns wor kiere herre faderbroder wdi lige maade stadfest same ektefcaff wed fulle magtt att bliffue, huilcke passuebreffue, sameledis Koninge breffue forskreffne Arild Gisselsfenn her for oss wdi rette lagde, oc beclager forskreffne Arild Gisselsfenn att wdi hogbornne förstis Koning Fredericks wor kiere herre fader (höglöfflig ihukomellis) regierings tiid wor ther enn laugmand paa fornesnte wortt land Island mett naffn Joenn Siigmundsfenn oc hannd for nogen wild skyld tiltog seg thenn sag oc dönpde emellom forskreffne Biørn Torloffsfenn oc Bierne Gudnuksfenn oc sidenn mett wrang wnderuiffninger hogmelte Koning Fredericks stadfestills forhuersfuit paa same dom, oc haffuer forskreffne Arild Gisselsfenn beuift for oss mett ett her stannens fordom biscop wdi skallholtt stigt paa Island breffue att forskreffne Joenn Siigmundsfenn bestaae wed hans eed oc hanns Guds sandhed att hand hagde vdi thenn sag domptt wrette oc emod Islands loug, mett mange andre flere breffue som biscoper oc andre paa thenn sag wdgiffne oc tagne ere oc forskreffne Arild Gisselsfenn for oss i rette lagde. Thaa ephertii forskreffne Arild Gisselsfenn haffuer beuift for oss mett enn dom som er dömppt paa alting paa Island att thenn sag er indfatt for oss att dömmen paa, oc thett findis ephther forskreffne Joenn Siigmundsfenns egen bekiendelsse att högmelte Koning Fredericks stadfestills er forhuersfuit paa enn wrettferdige dom bör forskreffne Arild Gisselsfenn oc Torloff Biørnsfenns arffuinges breffue wed thieris fulle magtt att bliffue till saa lenge Arild Gisselsfenn oc Torloff Biørnsfenns arffuinges wederpatt wdi thenn sag wille were wdi rette oc tha gaä ther om saa mögett som ret er. Dat. Kiöpneshaffn logerdagenn nest ephther Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum dag Aar &c Mdlv.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. RR.

Her Morthenn Eynertzenn fick breff som ephtherfølger.

Christiann &c. Vor synnerlig gunst tilfornn.. Vider at som i ere begierindis ati motte bliffue forskonnit met thett superintendent embede

bede som i ere tilfororderet eptherthii att etthers leyligheit sig saa begiffuer ati thend befalling icke lenger kunde forestaa. Tha giffue wii etther tilkiende at wii ere tilfreds ati bliffue forskonnet oc quit mett samme befalling oc ati nyde oc beholle etthers beneficium som i ther for vden met forlent ere tiill etthers vnderholling befallendis etther Gud &c. actum Kiöpnchaffnn Torsdagen post qualimodogeniti Anno 1556.

Litr. SS.

Thesse eptherskreffne erennde oc werffue skall Knudt Stennssenn embitzmanndt paa Islandt, ther sammestedt vdrätte paa Kongl. Majestæts vegne tiill adeltinng som standendis worder Sancti Hansdags medsommer forstkommendis.

Först eptherthii Kongl. Majestæt tiilfornn haffuer befalleddt Knudt Stenssen att thage tiill seg bægge Superintendenterne paa Islandt, laugmendenne for sönden oc nordenn, oc forsambles tiill adeltinng, oc ther mett thennom offuervege thenn leylighett om the smaa capeller paa Islandt, somm mangelsteds scheer vti stor Gudtz fortornelste, huadt forandring ther paa best göris kunde, oc siidenn ther paa tiillskriffue Kongl. Majestæt theris betenckende mett nogre andre artickle som thenn instructs videre ther omm bemelder, som Kongl. Majestæt Knudt Stenssen ther paa mett seg giffuett haffuer, oc Superintendenterne oc laugmendenne mett flere aff the formejnste aff Islandtz indbyggere haffue ther omm tiilschreffuitt Kongl. Majestæt theris betenckende, huadt the utii thee fager för gott annseett haffue, huilckett theris breff oc sekriiffuelfse Kongl. Majestæt haffuer offuerseett, oc haffuer hans Kongl. Majestæt ther omm beuilgett oc sambyctkt, att ther mett szaa haaldis skall somm här epther folger, till szaa lenge Kongl. Majestæt kommer widere wdii forffarrinng om landtzens leylighedt.

Will Kongl. Majestæt att vdi alle the smaa capeller paa Islandt skall här epther ingenn predickenn eller Gudtz tienneste holdis, oc skall Superintendenterne thett forbiude præsterne oc haffue ther hos flittiig indseende, att thett saa vedt magtt holdis, oc hueff nöttthe oc fordeell somm sognepæsterne her tiill haffue hafft aff forschreffne

capeller, sculle the her epther mue beholde alligeuell att the samme capeller iche besøge.

Finndis oc nogenn Sogneprest somm icke haffuer præstegaardt, tha schall Superintendenterne huer vtii siitt stiigt tillegge huær sognepræst enn gaardt aff stigtens, somm alletiidt schali bliffue till enn præstegaardt.

Tychis Kongl. Majestæt gott være, att ther ingenn Hospitaler schall stiges paa Islandt, medenn att the fattige drage omkring landett, oc søger epther theris vnnderholling, huor the bæst kunde, oc schall syffelmendene haffue tiilsiun att the fattige bliffue fört frann ett stædt oc tiill ett andert, inndenn syffell, epther Islandtz loug oc gambell seduane.

Ther som the giestlige paakommer nogenn trætte, om iordegodtz oc andert, oc the besøuer thennom att forfølge oc vdrætthe thennom tiill adelting, tha mue the först mett same sager indkomne tiill syfletingett, oc ther gange domm paa, kanndt thett ther icke enndis, tha skulle the komme tiill adelting.

Viill Kongl. Majestæt sielff lade vppebære fierde parten aff all tiendenn offuer altt Islandt, somm biscoperne tiilfornn haffdt haffue, oc sydenn the 3 parter att komme tiil kirckenn, præstenn oc fattig folck epter gambell seduane.

Oc skall Superintendenterne her epter for ingenn giestlige eller werdtzlige sager tage nogenn sagesaldt, Kongl. Majestæt wiill selff thenn rettighedt for seg behollet haffue, oc skall Kongl. Majestæts lennsmandt offuerueye Superintendenternes rente, ther somm thett tha finndis att Superintendenterne icke ere forförgett mett tilbørlig renntte, tha will Kongl. Majestæt tillægge thennomm ydermere, szaa att the bliffue mett nøttørtige vnderhaalding forförgett.

Eptherthii att Kongl. Majestæt forffarer att the Closther somm hans Kongl. Majestæt haffuer bortt forlennt paa Islandt, ere for ringe satt paa affgiiftt, tha paa thett Kongl. Majestæt maa sckee thett sckieff oc fyllest ær, aff samme closter, viill Kongl. Majestæt att Knudt Stensenn

fenn skall fly mett seg tiill Kongl. Majestæt clare registher paa alle forskreffne closther rennthe oc inndkomme, daag schall Knudt Steensfenn paa Kongl Majestæts behage, sætte same closter paa tilbörliig affgiift som ther mest tolles kandt att affgiiffues, oc alligeuall lade thennom behaalde samme closter som thennom nu haffuer, om the ville giffue samme affgiift som Knudt Stensfenn thennom fore settendis worder.

Haffuer Kongl. Majestæt beffallett Knudt Stensfenn att annamme paa Kongl. Majestæts vegne alle the jorde som ligger paa Altenes oc Saltenes, oc hörer scalott stigt till, daag skall handt egienn vdlegge tiill vederlag faa mange garde oc renthe aff anden Kronens tilliggelse tiill stigthett igienn, oc bode vdi the oc alle andre maade ramme oc viide Kongl Majestæts gaffen oc beste aff hanns yderste magdt oc formue. Giffuitt paa Kiopnehaffns Slott thenn xvi Aprilis 1566 wnder Kongl. Majestæts Signett.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. TT.

Kongl. Majestæts breff tiill Superintendenterne paa Island at the icke sculle affhende nogett aff Stigtens oc kirckens gotz ther samme stedz.

Vii Christian &c. Hellsse etther Superintendenther for sönden oc nordenn paa wort land Island kerligenn mett gud oc woor naade. Wiider at vii forfarre at ther skal mangedez bortkomme frann domkirkenn aff kirckens gotz bode mett Maglaug oc vdi andre maade oc kircken icke skeer ther emod skiell oc fylleste. Thii bede wii etther oc strengeligenn biude ati epther thenne dag tiltencke ingtet aff domkirkens gotz at maglegge ther frann eller vdi andre maade tilstede at ther noget godtz frankommer vden wort sambycke medenn haffue god flittig indseende at kirckenn beholler hendis gotz som hun haffuer eller bör at haffue mett rette faa framt at wii icke paa kirckens wegne wille wide thenn skade hoes etther oc i thennd skulle kircken egenn vpretthe. Datum Kiopnehaffn. Torsdagenn post qvasimodogeniti anno 1556.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr.

Litr. UU.

Her Gillebert fick breff att skulle were Superintendent vdi skallaholtz stickt paa Islandt saa liudendis.

Wii Christiann &c. Giöre alle witterligt att wii nu haffue forordine-
ritt tilltroett oc befallitt, oc nu mett thette wortt opne breff for-
ordinere tiltroe befalle oc fuldmagt giffue ossi effkelige Her Gillebertt,
att were superintendentt ossuer alltt Skallaholtzs stickt paa wortt land
Islandt ther att drage omkring oc haffue tillsiun wdi alle geistlige
sager, oc predicke oc lere Guds ord oc thett hellige euangelium rennt
oc clartt for allmuenn oc wisitere alle fognekierckerne wdi fornesnte
skalholtzs stickt oc haffue slitig tillsiun saa Guds ord oc euangelium
predickis oc leris rennt oc clartt ossuer ald fornesnte skallaholtzs stickt,
oc att religionenn hollis wed makt, oc wdi alle maade rette seg epter
thenne wor obnne bescreffne Reformatzs oc Ordinantzs som wii han-
nem medgiffuett haffuer. Oc skall hannd mett skolenn oc skollmesters
wnderholling rette seg epter hues breff som wii tillfornn ther om haffue
ladett wdgaæ. Thii bede wii oc biude alle wore Fogitter Embittzmend
oc alle andre ossuer alltt fornesnte skalholtzs stigt atti fornesnte Her
Gilebertt wdi samme sitt Superintendentzs Embede paa wore wegne ere
bystendige oc hannem ther huos hantthaffue oc beskierme, thesligeste
biude wii mienige allmuge geistlig oc werdzlig ingenn wndertagett ther
samesteds atti rette etther epter same wor Reformatzs oc Ordinantzs
som hannd etther wdi saa maade paa wore wègne foregiffuenndis wor-
der, then wdi alle maade att fuldgiöre oc wed makt holle epter som
then wdi alle maade wduiser oc indeholler; Oc lader thett ingennlunde.
Giffuitt &c. Dat. Kiöpnehaffnn 28 Februar. Aar Mdlviii.

Regie Majestatis manu propria subscriptum.

Litr. XX.

Her Gilbert som skall were Superintendent wdi Skalleholtz Stickt
paa Islandt fick breff som her effther følger.

Vii Christiann then tredie &c. Giöre alle vittherliggt att wii aff wor
fynderlig gunst oc naade haffue wndt oc tiilladet, oc nu mett thette
wortt

wortt obnne breff wnde oc tiillade att all thenn stundt off elskelig hederlig oc höglærde mandt Her Giiilbertt Superintendent tiill Skalleholtz stiggt paa wortt landt Islandt er Superintendent wdi forskreffne stiggt, maa oc skall handt tiill synn wnderholding nyde brüge oc beholde all wor oc Kronens giende aff thesse efftherschreffne systell som ere Austfærde systell, Syde systell, Arne systell oc Ilesfærdtz systell; Thii forbiude wii alle ehuo the helst ere eller were kunde, serdelis wore Fogitter, Embitzmendt oc alle andre forskreffne Her Gilbert her emodt paa forskreffne tiende eller nogen thieris rente eller rette tilleggelie &c. Dat. Kiöpneshaffnn then xxviii Febr. aar &c. Mdlv ... (iii).

Regia Majestas manu propria subscripsit.

Litr. YY.

Dadde Guthmerßenn fick breff som her effter følger.

Vii Christiann thenn tredie &c. Giöre alle witterliggt att effterthii wii ere komne wdi forfaring, huorledis wore wnderfotte Dadde Guthmerßenn paa wort landt Islandt haffuer tiitt oc offte seg forseett wdi sit Eckteskab oc beleyett hans syskindbarne, szammeledis wdi mange andre sager som handt seg emodt off forseett haffuer, saa handt ther offuer er off forfaldenn, tha haffue wii tiilltroet oc befallet, oc nu mett thette wort obne breff tiilltroe beffalle oc fuldmagtt giiffue off elskel. Knudt Steenßenn wor mandt thiennner oc Embitzmandt paa forskreffne wort landt Islandt, att schulle paa wore wegenne afftinge oc bliffue tiil ens met forskreffne Dadde Gutthmerßenn, huad handt off giiffue schall for alle the sager som handt til thenne dag seg emodt off forseett haffuer oc huest forskreffne Knud Steenßenn mett hanom ther om tiill ens worder skall bliffue widt syn fuldmagtt vdi alle maade, oc hues forskreffne Dadde Off for synn forömmelße wdiennindis worder, Skall forskreffne Knudt Stennßenn paa wore wegenne wpbere, oc giöre wor Renthemester paa wore wegenne Regnschaff fore. Tiill ydermere wittnisbyrdt &c. Actum Kiöpneshaffnn thenn xxiii dag Aprilis aar Mdlviii.

Regia Majestas manu propria subscripsit.

Litr. ZZ.

Kerstine Eyolfssdotter fick breff som her epter følger: Datum ut supra. (Flensborg torsdagen nest epter söndagen quasimodogeniti aar 1551.)

Wii Christiann &c. Giöre alle vitterligt att then breffviserfke Kerstine Eyolfssdaather haffver ladit berette for oss hvorledis henndis broder wed naffn Gyslöff Eyolfsslenn nogenn tid sidenn förledenn woltog oc belaae hinde. Tha haffve wii aff wor synnerlige gunst oc naade saa oc paa thet fornesnte Kerstine Eyolfssdaatter maa bliiffve erlig giiffit haffve wii omdragit oc tilgiffuit fornesnte Kerstine Eyolfssdaatter alt hvis rett oc rettighed som hun til oss oc kronenn for same sag fallenn er oc ey hennde thet att foruidis epter thenne dag i noget maade. Thy forbiude wi alle, cum clausulis consvetis. Dat. ut supra 1551.

Litr. AAA.

Sammeledis som etther well fortenncker om then Islanddz handell att the Islennder ere the Kiöpnehaffns borger mögett vlydige oc thennom intett agtte oc mögett mynnede the Hamburger oc wii therfore haffue forschriffitt till oss Pouell Huitfeldt wor mand oc tiener oc agtte att skicke hannom for en Fogett till Islandt. Dog the Kiöpnehaffns att bruge theris handell efter wortt breffs lydelsse som wii thennom ther paa giffuit haffuer. Thii bede wii etther oc begiere atti offuerweye hvorledis wii medt ringest omkostning kunde hannom tiidt forskicke saa att wii oc kronnen kunde bliiffue wedt then rettighed som oss bör att haffue ther aff landdett.

Litr. BBB.

Peder Hvitfeld fick breff som her epter følger:

Vor gunst tilforn, wiidt at wii agthe meth thet allerförste at afferdige oss elskel. Pouell Hvitfeld wor mand oc thienner tiill wort land Islandt oc ther beffalle hanndem nogenn wore erinnder oc werffve att wdrette, oc tiisligetze at skulle drage tiill altingit, oc tilhielpa at hver
mannd

mannd fattige oc riige mue ther wederfariſ hvad norgis loug oc ret er. Thaa paa theth at hand ikke allenne, ſkulle komme ther oc icke haffve nogenn medt ſlig, ſlom wore forfarenn wdi then norſke loug. Bede wii teg oc wille at thu paa wore wegne handler met Joenn Simonsſenn Laugmand wdi mandal, at hand folger ett aff the ſkiibe, ſlom ſkal lobe fran opſloo, oc till Island for norden, oc nar hand tidt komenndis worder, at hand tha giſſver ſlig till alting oc ther möder fortkreſſne Povell Hvitfelld, oc rette ſlig epther hvis hannd hannem paa wore wegne beſſallenndis worder, oc tilhielper paa alting at ther hver maa wederfariſ thet norges loug oc rett er. Dat. Nyborge ottensſdagenn poſt dominiſcam Reminiſcere M.D.L III.

CAP. VIII.

De Archiepiscopis Nidarofienſibus.

§. I.

Aſkelus, ſive Eſkillus, natione Norvegus, anno 1403 archicathedram calcare cœpit. Anno 1406 Andream Episcopum Gronlandiæ, ſed anno 1408 Jonam Skalholtſem, forte etiam Holenſes Jonam Tovæ filium ante aut circa 1415 Jonam Jonæ circa 1423 & Jonam Vilhelmi 1429 ordinavit, cum tamdiu Archiepiſcopatus officio functus fuerit; Veriſimile eſt, eum multo plura ad res noſtras pertinentia geſſiſſe, qvamyis nobis non innotuerint. Mortuus eſt, ut videtur, anno 1429.

§. 2.

Aſlakus, cognomine *Bolt*, anno 1430 Archiſedem ex mandato papali citra ordinariam electionem (a) occupavit. Anno 1431 tempus Salvatoris Nidarofiſenſe fulmine tactum die 2 Julii in cineres reductum eſt. Anno 1435 concilium Nationale Bergiſ habere ſtatuerat; Sed nemine Suffraganeorum comparente, propoſitum evanuit, qvam ob cau-

U u 2

ſam

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

sum Bulla Archiepiscopali data, Bergis, die Decollationis Johannis 1435, una cum Salomone, Abbate Halsensi, ab officio illos omnes suspendit. Anno 1447 Mercatoribus Anglis saluum conductum seu Literas tutelares dedisse videtur, quos, licet a Rege prohibitum esset, Anglorum cum Norvegis commercium, tuto tamen in Norvegia negotiaturos promissit, si modo bonos pannos & mercimonia adveherent; unde viri imperiositas satis patet. Gotškalko Gotškalki, una cum Rege Christophoro Cathedram Holanam contulit, ipsumque ordinavit anno 1442, eidemque curam & inspectionem dioeceseos Skalholtinæ injunxit (a); Mortuus 1448.

§. 3.

Henricus Kalteisen, Monachus Ordinis Dominicani & Theologiæ Doctor, natione Germanus, utpote Confluentix natus, hæreticæ pravitatis inquisitor acerrimus, qui in Concilio Basiliensi contra Hussitas per tres dies de libera prædicatione verbi divini differuit, quæ disputatione sibi haud contemnendam famam comparavit. Die Petri & Pauli coram Patribus Concilii. Anno 1433, de Festi celebritate concionem habuit. Anno 1448, Magister Palatii factus est. A Nicolao 5 circa annum 1450, Norvegorum Archiepiscopus denominatur & anno 1453 ordinatus, a Norvegis non recipitur; nam hoc ipso anno literis ad Papam datis, ipsum, ut infcio Rege, & contra leges Privilegiaque patria, electum, morum præterea & lingvæ Norvegicæ penitus ignarum, clerus Norvegicus omnino recusavit; In cujus locum Olaum quendam Thronderi filium Canonicum, natione Norvegum, Archiepiscopum sibi postularunt; Sed a Pontifice non fuisse exauditos, ex eo patet, quod Henricus anno 1453 in Norvegiam venit & Archiepiscopi munia capeffivit. Nam eodem anno, 4 Cal. Maji Bergis literas ad Gotškalkum Holensem dedit, quibus ejus vicariatum in dioecesi Skalholtina confirmavit, &, ut Biornum Thorleifi

---

(a) Vid. ibid. Litr. B. Ille etiam eidem Gotškalko facultatem præbendas quasdam in Islandia conferendi concessit; Vid. ibid. Litr. C.

(b) Conf. Perillustr. *PONTOPPID. Vestig. Dan.* Tom. 3. pag. 294. & ejusdem *Annal. Eccles.* Tom. 2. pag. 609.

Thorleifi Skalholto expelleret, mandavit, sed paulo post Regno excessisse videtur. Mortuus est Confluentiæ anno 1465 d. 2 Octobr.

§. 4.

Marcellus, natione Germanus, Christiani I. Consiliarius & Minister, eiqve acceptissimus, anno 1449, ut videtur, Episcopus Skalholti-nus factus, sed 1450 a Norvegis, adnitente Rege, Archiepiscopus Nidarosien-sis electus, Olao Thronderi filio rejecto, quem Canonici anno superiore elegerant. Ad redimendum Pallium & electionis confirmationem acqvi-rendam Romam proficiscitur, sed a Pontifice, Henrici Kalteisii, quem ipse Norvegis obrudere voluit, partibus favente, rejectus & re infecta revertens, Colonia, a Kalteisii emissariis in diversorio invaditur, maleqve mulctatur, qui ei literas electionis, aliaqve magni momenti ad Regem pertinentia scripta, omniaqve ipsius impedimenta & farcinas abstulerunt & diripuerunt. Ob quod maleficium cum Rex frustra satisfactionem posceret & res ablatas repeteret, omnes Colonien-sium naves & mercimonia per universam Daniam & Norvegiam confisca-vit. Deinde, cum Nicolao Calixtus successisset, Rex Legatum, qui hæc negotia expediret, Romam misit, quod etiam frustra fuit, quapropter Marcellus denuo Romanam adiit Curiam, a qua insidiarum insimulatus, semet coram iudicibus ita defendit, ut excusatus haberetur, nihilo ta-men minus Henricus causam obtinuit. Hoc dissidium Regi Regnoqve multa mala adtulit: Quidam enim Papæ & Henrico, quidam vero Regi & Marcello adhæserunt. Illi, si Marcellus vi introduceretur, anathema-tis poenam; Hi autem, ni id fieret, & Rex jus suum exerceret, obedi-entiam renunciare minabantur; Præterea utrinque rapinis, seditioni-bus & cædibus res agebatur, tantumqve hinc Nordlandiæ incolæ in Papam conceperunt odium & abominationem, ut quidam ab Ecclesia Ro-mana, ad Græcam seu Russicam deficerent, multis enim annis Archica-thedra his fluctibus jactata esse perhibetur (a).

U u 3

§. 5.

(a) Hæc controversia non parum lucis ex literis Christiani I. ad Cardinalem Sancti Angeli fœneratur. Vide PONTOPP, *Annal.* Tom. 2. pag. 609.

§. 5.

Anno 1449 quidam Canonici Nidarosienſes Aſlaco Bolt ſubſtituere voluerunt *Olaum Tronderi* filium antea memoratum, quidam autem ejus electioni, Regis nomine, adverſabantur; ſequentem autem anno, Rege in Norvegia præſente, Marcellus eligitur, cui deinde Pontifex Romanus Henricum Kalteifen oppoſuit. Quamdiu hoc diſſidium duraverit, non conſtat, id tantum liquet, Norvegos anno 1453, Henricum recuſaſſe, ſuum autem Olaum Archiepiſcopum per literas a Pontifice expetiſſe, & Marcellum eodem anno ſe Nidarosienſis cathedræ Poſtulatam ſcripſiſſe. *PETRUS UNDALINUS* ſcribit Olaum Artium Magiſtrum anno 1455 electum fuiſſe; Nos pro certo habemus eum ante annum 1459 Archiepiſcopatum obtinuiſſe, nam eodem Olaum Rognvaldi ordinavit, & literas in Islandiam miſit, quibus Mattheum Episcopum, ſui Ordinis Apoſtata & perjurum, proclamat, indignumque, cui cura Eccleſiaſtica committatur. Anno 1465 Svenum Skalholtſenſem ordinavit; ſed anno 1473 mortuus eſſe videtur.

§. 6.

Cjauto, anno 1474 electus fuit. Episcopos Skalholtinos, Magnum Ejulfi anno 1477, & Stephanum anno 1491, ſed Gotſkalkum Nicolai Holanum anno 1494 conſecravit. Anno 1481 diœceſeos Holanæ incolæ monuit, ut ſuo Episcopopo, ad minimum ſemel quovis triennio, ſacellorum redituum rationem reddant (a), & Diploma in Islandiam miſit, quo vehementer in Raſnum Brandi Nomophylacem invehitur. Anno 1484, bina de prædio Stadarhol promulgata judicia, quod Episcopopi Skalholtini diſpenſationi ſubeſſe debeat, in octava Petri & Pauli confirmavit. Anno 1507, judicia & ſententias de Vatnsfiordo, confirmavit (b).

§. 7.

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. D, quod Diploma nobiſcum communicavit vir Perilluſtr. & Celeberr. Dominus *ERICI*, cujus in hanc Hiſtoriam merita sæpe antea laudavimus.

(b) Vid. ad finem Capituli Litr. E. & ſupra pag. 260. Hanc etiam ſententiam Archiepiſcopus Ericus Walchendorp confirmavit. Vid. ad finem Capituli Litr. F.

§. 7.

Mag. *Johannes Krabbe*, Electus, (ut habet *UNDAINUS*) anno 1510. Hujus viri acta nos omnino latent, nisi quod quendam summam auri & pecuniarum, Sancto Petro attributam, pro confirmatione sua habenda, si consecutus fuisset, secum Nidarosia Bergas & deinde e Regno deportavit, ut loquitur ejus successor Ericus Walkendorff in literis datis Nidarosia anno 1514 (a), ex quibus colligitur, Electum eum quidem fuisse, sed nunquam confirmatum, deinde e Regno cessisse, & extra id mansisse aut mortuum esse.

§. 8.

Ericus Walkendorff ex Præposito Roeskildensi, Christiani II, dum Pro Regem Norvegiæ ageret, Cancellarius, cum ad sedandam, quæ Bergis orta erat, controversiam, anno 1506 ablegaretur. Circa annum 1513, Archicathedram Nidarosensem ascendit (b), ut ex ejus literis, datis Nidarosia in Vigilia Ascensionis Domini anno 1514, verisimile sit. Eodem etiam anno, ut Archiepiscopus Nidarosiensis, legationi præfuit, quæ Principem Elizabetham, Regis sponsam, ex Belgio Havniam deduxit, sed in gratiam Reginae fratris Caroli V. Regem monens, ut Diviciæ familiaritati & amoribus renunciaret, ipsius odium incurrit, a cujus Ministris in Norvegia ita exagitatus fuit, ut anno 1521, in Daniam questum injurias & semet purgatum, navale iter susciperet (c), sed tempestatibus actus, in Belgium abripitur, ubi eum Rex, qui ibidem cum Cæsare colloquendi gratia se continuit, in carcerem conjecisset, nisi a Magistratu Amstelodamensi impeditus fuisset, eo quod Archiepiscopus ad Papam appellavit. Hinc Romam petiit, unde rediens, Amstelodami mortuus & sepultus est. Dum adhuc in Norvegia mansit, antiquam Grönländiam invenire, & ibidem coloniam stabilire sategit.

§. 9.

(a) Vid. *PONTOPPIDANI Annal. Eccles. Danic.* Tom. 2. pag. 744.

(b) *HOLBERGIUS Hist. Dan.* Tom. 2, scribit eum 1516 Archicathedram ascendisse; sed factum id esse 1514, aut prius, ostendunt illius literæ supra allegatæ, datæ vigilia ascensionis 1514.

(c) Conf. *PONTOPPID. Gesta & Vestig. Dan. extra Dan.* Tom. 2. pag. 414. §. 4.

§. 9.

Olaus Engelberti, (aut ut alii habent *Stigoti*) filius, eligitur & Cathedram ascendit 1523. A Friderico I. defecit 1531, mox autem in ejusdem verba jurat, & ob defectionem pendit 15000 marcas Danicas. A Christiano III. defecit anno 1536. Eodem anno Celeberr. virum Vincentium Lunge, Regis Legatum, nefarie occidit, & Norvegis, nomine Comitum Palatini Friderici, homagium exprimit, de quo paulo post Regi per epistolam satisfacere conatur, sed nullum accipiens responsum, causæ diffidere coepit. Quatuor itaque liburnicas parat, quas suis cathedræque onerat opibus, arceque Steenvigsholm probe munita, anno 1537, in Belgium aufugit. Anno 1524 Jonam Arii filium Episcopum Holanum consecravit, eique in omnibus causis Papalibus dispensandi potestatem dedit. Gudmundi Boni, quondam Holanæ dioceseos Episcopi, canonizationem apud Pontificem Romanum se procuraturum promisit, quod tamen non præstitit, & anno 1537, Sigismundum Ejulfi, Ogmundi coadjutorem constituit & ordinavit, quo factò Norvegia excessit, & exul in Belgio decessit (a).

Litr. A.

Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus, universis Suffraganeis ecclesiæ Nidrosiensis salutem & Apostolicam benedictionem. Romani Pontificis, quem pastor ille cælestis & Episcopus animarum, potestatis sibi plenitudine tradita, ecclesiis prætulit universis, plena vigiliis sollicitudo requirit, ut circa cujuslibet statum ecclesiæ sic vigilanter excogitet, sicque prospiciat diligenter, quod per ejus providentiam circumspectam nunc per simplicis provisionis officium, quandoque vero per ministerium translationis accommodæ, prout personarum, temporum & locorum qualitas exigit, ecclesiarumque utilitas persvadet, ecclesiis singulis pastor accedat idoneus, & rector providus deputetur, qui populum sibi commissum per suam circumspeditionem providam & providentiam circumspectam salubriter dirigat & informet, ac bona

---

(a) Vid. PONTOPPIDANI *Gesta & Vestigia Danor. extra Dan.* Tom. 2. pag. 416. & *Annal. Eccles. Dan. Diplom.* Tom. 3. pag. 230.

bona ecclesiæ sibi commissæ, non solum gubernet utiliter, sed etiam multimodis efferat incrementis. Dudum siquidem bonæ memoriæ Eskillo Archiepiscopo Nidrosiensi, regimini Nidrosiensis ecclesiæ præsidente, Nos cupientes eidem ecclesiæ, cum vacaret, per Apostolicæ sedis providentiam utilem & idoneam præsidere personam, provisionem ipsius ecclesiæ ordinationi & dispositioni nostræ duximus ea vice specialiter reservandam, decernentes extunc irritum & inane si secus super his per quoscunque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contingeret attemptari. Postmodum vero prædicta ecclesia per ipsius Eskilli Archiepiscopi obitum, qui extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, Nos, vacatione hujusmodi fide dignis relatus intellecta, ad provisionem ipsius ecclesiæ celerem & felicem, de qua nullus præter Nos ea vice se intromittere potuerat, siue poterat, reservatione & decreto obfistentibus supradictis, ne ecclesia ipsa longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem ecclesiæ personam utilem & etiam fructuosam, cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad Venerabilem Fratrem nostrum Aslacum Episcopum olim Bergensem, in Archiepiscopum Nidrosiensem electum, consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam suam illarum largitor Dominus insignivit, & quod ipse, qui regimini Bergensis ecclesiæ eatenus laudabiliter præfuit, præfatam Nidrosiensem ecclesiam sciet & poterit auctore Domino salubriter regere & feliciter gubernare, direximus oculos nostræ mentis. Intendentes igitur tam Nidrosiensi ecclesiæ prædictæ, quam ejus gregi dominico, utiliter providere, eum a vinculo, quo ipsi Bergensi ecclesiæ, cui tunc præerat, tenebatur, de ipsorum Fratrum consilio & Apostolicæ sedis potestatis plenitudine absolventes ipsum, ad eandem ecclesiam Nidrosiensem Apostolica auctoritate transtulimus, ipsumque illi præfecimus in Archiepiscopum & pastorem, curam & administrationem ipsius Nidrosiensis ecclesiæ eidem electo in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, liberamque sibi tribuendo licentiam ad eandem Nidrosiensem ecclesiam transeundi, firma spe fiduciaque conceptis, quod, dirigente Domino ætus suos, præfata Nidrosiensis ecclesia per ipsius electi circumspeditionis industriam & studium fructuosum regetur utiliter & prospere dirigetur ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus

& hortamur attente, per Apostolica scripta vobis mandantes, qvatinus eidem Electo tamqvam membra capiti obsequentes exhibeatis eidem obedientiam & reverentiam debitam & devotam, ita qvod mutuo inter vos & ipsum gratia gratos fortiantur effectus, & nos devotionem vestram possimus ob hoc in Domino merito commendare. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos, sextas kalendas Februarii, Pontificatus nostri anno tertio decimo.

Litr. B.

(b) **W**ii Aflac með Guds miskund erchibiskup i nideroff ok paeligx fetis legatus helsa ydr alla heiderliga prelata herrar ok erliga lelda men vara kennelönir ok sva alla elskeliga almoga sem byggja ok boo i skalaholtz ok hola biskopcdómum a islande með qvedio Gudz ok warer andeliga bletzan kunnikt gorande at faker þess at the erliga leirda men i skalaholtz biskopcdóme hafva til off skrifuat ok ödmiukeliga bidit at wii af varer erchebif opelige makt ok valde sem wii hafuom af heilogom fædrom pauom i Rom at skipa ok stadfesta fulkomliga wran wyrdeliga broder herra biskop Gotfskalt i hola til biskopcdólen i skalaholtz biskopcdóme sem the hafva honom prolaret for ein fulmektog biskop at wara stólenom forestanda með alla biskopcliga tign ok andeligit wald ok makt sem einom rettom formane ok biskop bör at hafua af sins embitis wegna claufter kirkior ok beneficia sem laus eiro ok warda weita ok collaciones fore gifua ok wmbodszmen skipa ok tilsetia þer sem höfuir ok

---

(b) *Id est*: Nos Aflacus Dei gratia Archiepiscopus Nidarosienfis, & Sedis Apostolicæ Legatus, vobis Reverendis Prælati, dominis, & honorandis clericis, filiis nostris spiritualibus, & omni universitati dilectæ diœceses Skalholtinam & Holensem in Islandia incolentibus salutem Dei & spiritualem nostram benedictionem mittimus; Notum facientes, qvod, cum honorandi diœceseos Skalholtinæ clerici nobis scripserint, & submisit rogaverint, ut nos, ex Archiepiscopali nostra, qvam a Sanctis Patribus Pontificibus Romanis habemus, autoritate & potestate, constituamus & firmiter confirmemus Reverendum nostrum fratrem Dominum Gotfscalcum Holensem, qvi cathedræ diœceseos Skalholtensis, veluti illi eum elegerunt, Episcopus plenipotentarius dignitate episcopali integra & spirituali potestate ac autoritate, qvanta ad Episcopum jure officii pertinet, præsit, monasteria, ecclesias & beneficia vacantia & vacatura conferat, & collaciones edat, vicarios, ubi opus est, constituat, & eos rationes

ok rekningfkap af þem taka hafuer wii honom þetta allt wald fengit sem til bör. Item fculc j ok alla wita at wii hafuoin fengit wart fult ok lagligtt umbod warom keire broder herra biskup Gotfkalk at vara uifitator öfuer alt island a ware vegna med allan þen ftet heidr ok wyrding sem tilbör lag ok ret fegia ok giöra meffo clauftre folk leirda menn kirkior ok leikmen at iapnfullo makt sem wii fielfue. hafua wii ok befalat honom upbera ok ut at kreifuia vart fubfidium pallii bade þet sem fiold i würdeligx herra vars forfeiders Erchibifkupc Efkils tiid goder amindingar ok fwa i vara tiid fedan ok koma til Erchibifkopc ftolen i þrondeme. er þet fubfidium pallii halfar rentor ok thiundar bede af clauftrom beneficiis ok bonda kirkiom sem feller a eina arer i eins erchibifkopc tiid fom helga paua hafua ftadftet ok dömt fom bref i trondeim þer oin wel utwifa. Thii bidia wii jdr allafaman keirliga ok biodum at i laten han edr hans vmbodzman vel ok gredeliga at komaftz sem fyr er giort a iflande uttan alt motemele sem gort var ofuer alt noregs rike sem viterligit er var vyrdelig broder herra biskop Gotfkalc. Þy trøndems domkirkio er hofudkirkia ofuer alla kirkior i prouinfia her meth befallom vii.ldr Gud ok fancte Olaf konung. Scriptum Afloye feria fecunda

X x 2

proxima

---

rationes sibi reddere faciat; ei omnem hanc auctoritatem, ut decet, concessimus. Præterea vos omnes scitote, nos plenum nostrum & legitimum mandatum dilecto nostro fratri Domino Episcopo Gotfkalko impertuisse, ut cum omni dignitate, honore, & reverentia (ejus officio) debita, nostra vice sit totius Islandiæ Visitator, jus dicat, missasque celebret in gratiam cœnobialium, clericorum, ecclesiarum & laïcorum, æquali, ac nos ipsi, auctoritate. Nos etiam ei mandatum dedimus accipiendi & postulandi nostrum pallii subsidium, tam illud, quod tempore Reverendi Domini nostri antecessoris, bonæ memoriæ, Archiepiscopi Eskilli tempore expendendum erat, quam nostro tempore, ex quæ archicathedram Throntheimensem ascendimus; quod subsidium pallii dimidios unius anni redditus & decimas, tam monasteriorum & beneficiorum, quam ecclesiarum a laïcis possessorum, cujusvis Archiepiscopi tempore semel expendendos, constituit, veluti Sancti Pontifices Maximi sanxerunt, & sententias tulerunt, quorum Bullæ Thrandheimi existentes, hac de re luculenter agunt. Hinc nos vos omnes amice rogamus & jubemus, ut ei, ejusve vicario, hæc probe & expedite persolvatis, veluti & antea in Islandia citra tergiversationem factum fuit, quod & ita per totum Regnum Norvegiæ, (Reverendum hic fratrem Dominum Episcopum Gotfcalcum antestor), obtinuit; Ecclesia siquidem Thrandheimensis est reliquarum per totam provinciam mater. Nos Deo & Sancto Olao Regi vos commendamus. Scriptum Osloæ, feria secunda proxima post Dominicam

proxima post dominicam passionis Domini anno Domini M.CD.XL. nono. Sigillo nostro presentibus appenso in fidem & testimonium omnium præmissorum.

Litr. C.

(c) **Vii** Aflac med Gudz miskund Erchibiskop i nideroff ok paveligx fetis legatus heilsom idr alla wara kæira ok elskeliga syner bade larde ok leika sem byggia ok boa i skalaholtz ok hola biskopcdómum a Islande kerlige med gud ok ware andeliga bletzan jdr kunnokt giör-annde, med þessu varo opno brefue at wii hafuom fengit warom vyrdeligom brodr herra biskup Gotškalk wart fult wald ok lagligit vmbod til at vnna forlena skipa skipa ok gifua til fullar eignar war beneficia. ok kirkior. sem sancte Olafuer ok wii sielfue þer eigande erom vppa Islande sem sua heita oddastader ok hitradaler sem liggia i skalaholtz biskopcdóme sua ok greniastader ok bredabolstader sem liggia i hola biskopcdóme hvarom sem helst honom tekker a wara vegna i þera lifdaga nema þeir sielfue them af sik briota vilium vii ok þat at alla þem sem þenna beneficia fornempd halda ok hafua til eignar at þe gifua off edr varom vyrdeligom brodr herra biskup Gotškalk a wara vegna nokot subsidium

---

minicam passionis Domini, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono. Sigillo nostro presentibus appenso, in fidem & testimonium omnium præmissorum.

(c) **Nos** Aflacus, Dei gratia Archiepiscopus Nidarosienfis & Sedis Apostolicæ Legatus, vobis omnibus acceptis & dilectis nostris filiis, tam clericis, quam laicis, diæceses Skalholtinam & Holensem in Islandia inhabitantibus, amicam cum Deo salutem & nostram spiritualem benedictionem. Notum vobis per has nostras literas patentes facimus, quod Reverendo nostro fratri Domino Episcopo Gotscalco, beneficia nostra & ecclesias, quas Sanctus Olaus & nos in Islandia possidemus, nomine Oddastader & Hitradaler in diæcesi Skalholtensi, sed Greniastader & Breidabolstader in diæcesi Holensi sitas, cui-cunque libuerit, nostra vice, in dies vitæ, nisi illi ipsi delicto quodam se iis indignos monstraverint, concedendi, conferendi, disponendi, transferendi & in plenam possessionem donandi, plenam facultatem, & legitimum nostrum mandatum impertierimus. Nos quoque volumus, ut omnes prædicta hæc beneficia habentes, retinentes & possidentes, Nobis, vel nostra vice, Reverendo nostro fratri Domino Episcopo Gotskal-

ko,

subsidium ok veinmanceligan godvilja þer af at wii mattom finna heider ok gerfemd af þem beneficiis sem tilhöra helgo trondems kirkio. ok han ma olt þet alt framdeles senda sem han þer af far a vara vegna her med befala wii idr alla Gud ok hinom sancte Olaf koning nu ok jempnan. Scriptum Afloye feria tertia post Dominicam sexagesimæ. Anno Domini M-CD.XL. nono. Sigillo nostro presentibus appenso in fidem & testimonium omnium & singulorum premissorum.

Litr. D.

Wii Gauto met Guds naad Erchibiscopp i Nidaros oc pavelig sættes Legatus sændæ allum them godom monnom som halffkirkior i værio hæffue i Hole biscopdomme aa Islande Q. g. oc vore andelige bledzan. Gierer wii kunnigt at vor virdalighe brodher biscop Olaff hæffuer klagat for oss. baade nu oc formerlig, at i vilia hannem ingen Rekningsscap gor, aff tiond oc adrom eignom, som halffkirkiom tilhorer, sva at kirkior mage forderffues oc niderfalle, for edher forsommelse skyld oc ingestæds synes huart kirkionne renthe bliffuer, en thoat thet kunnigt er, at hende aarlighe opbærer hvilket oppenbarlega mot er baadhe vorom oc ydrum christnom rette. Ey loffuer thet nockerstæds christen logh, at leikmenn slullæ offver kirkior raadhe, utthan reikningsscap; oc ei kunne i aff nockræ sidvenio orsekt hæffvæ, for thy then sidvenio maa ei holdes som moth kirkionne rett ær ok helghe fædre skippan. Hvar for raadhe vii edher oc høyelighe biodhe under lydno at I gor heda i fra rettan regningsscap aff kirkiotiond oc ollum ödrum kirkionne renthom som i aarlighe upbær aff kirkionne eitt sinne i trem aarom tha han far i sin visitering; en om kostnad oc natteleie aff halffkirkiom fara effter thi som biceps naudson tilligher i sinnæ ferd, oc kirkionne mackt

X x 3

ær

---

ko, subsidium quoddam & amicam benignitatem contribuant, ut Nos de beneficiis ad sanctam ecclesiam Trundheimensem pertinentibus, honorem & emolumentum reportemus. Quæ autem ille nostra vice inde acceperit, omnia nobis transmittet. Nos Deo & Sancto Olao Regi vos omnes nunc & semper commendamus. Scriptum Alloyæ, feria tertia post Dominicam sexagesimæ, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono. Sigillo nostro presentibus appenso, in fidem & testimonium omnium & singulorum premissorum.

ær at halda, oc falla i theirra rekningscap i huat them kan standa thennæ biscops gestingh. Eræ thier oc nockræ med edher som nockræ skelligæ faker haffve her a moth oc vilia thet ei vnderganga, tha stempne vii han æller them hiit for ofs met thessæ samæ var breffve innen tryaar her næst effter komende sielffvæ ædher therra vmbodsmen at svare for de biscop Olaff æller hans umbodsmand i thessæ sak ok hvar her i moth thriofkes ok bliffver ei i lydno sekall han ther for lida kirkionne næst, met them framferdom som kirkionne lögh vtviise, oc hyat forde edhr biscop ther vtinnan logylige hörer vilia vii hanom fulkomelige tillftaa ok hans lagyleghe domæ fulberde ok stadfeste. Datum in Curia nostra Bergen sabbato qvatuor temporum ante festum beati Michaelis Archangeli Anno Domini MCDLXXX primo. Sub Secret. nostris patentibus apress. in fidem & testimonium omnium præmissorum.

Litr. E.

(e) **V**ii Gauto med Guds nád Erkibiskup í Nidarósi oc páfaligs fætis legatus. Giorum kunnigt aullum þeim sem þetta vort brief síá edur heyra. ad vii haufum sied oc yferlesid oc giorla skodad vegna vors virduligs brodurs herra Stephans med Gudz nád biskups í Skálholtri dóm oc úrskurd yfer vatzfíardar kirkiu í Ísafirde framsagðan oc upplesin styrktan oc staudugan giordan med samþycke briefum oc infiglum margra kennimanna þess sama biskupsdæmis i hverium dome edur vrfkurde þeir haufdu ályktarord gefit kirkiunnar laugum smásmugliga áður vndirskodudum þessa saumu vatzfíardarkirkiu vera oc eiga at blifa fullmektugt beneficium æfinliga hier epter. hvern dóm edur vrfkurd. vii samþyckium
oc

(e) Nos Gauto Dei gratia Archiepiscopus Nidarosiensis & Sedis Apostolicæ Legatus, omnibus has nostras literas visarís vel audituris notum facimus, nos in gratiam Reverendi nostri fratris Domini Stephani, dei gratia Episcopi diæceseos Skálholtenfis, sententiam & decisionem de templo Vatnsfjordenfi in Ísafíordo, prolata, recitata, confirmata & consensu, literis, ac multorum ejusdem diæceseos sacerdotum sigillis munitam, vidisse, legisse, & accurate perspexisse; qua in sententia vel decisione illi (sacerdotes) legibus ecclesiasticis antea curatissime perpensis, idem hoc templum Vatnsfjordenfe perfectum beneficium esse, & abhinc in æternum permanere debere, edixerunt. Qvam sententiam & decisionem nos approbamus, confirmamus, & aucto-

oc staðfestum með raukfeind haufuddómkirkjunnar í Nidarósi. oc í guds nafne alfendiliga styrkium. firerbiðandande stríðlega aullum ok sierhverium hier imóte at tala edur giora oc til meire styrkingar oc staðfesti hier um festum vier vort insigle fyrir þetta brieð skrifað uppá vorn gard í biorguin upp á sancte birgittardag. Anno Domini millesimo qvingentesimo septimo.

Litr. F.

(f) **V**ii Eirrek með Guds náð errkebiskup í þrándheim oc páfaligs fætis Legatus Giorum kunnigt aullum þeim sem þetta vort brieð síá edur heyra ad vii haufum sied oc yferlesit oc giorla skodad vegna vors virduligs bróðurs herra steffans með guds náð biskups í Skálholtti. hvers sál gud náði. dím oc úrfkurd yfer vatziardarkirkju í Ísafirde framm sagðan oc upplestin styrktan oc staðugan giordan með samþycke brieðum oc insiglum margra kennemanna þess sama biskupsdæmis. í hverium dómi edur vrfkurdi þeir haufðu ályktarord gefit kirkivnar laugum smásmugliga adur vnderfkodudum þessá saumu vatziardarkirkiv vera oc eiga at blifa fullmektvgt beneficium æfenlega hier epter. Saumuleidis haufum vii oc sied oc yferlesit vors forfaudurs erkibiskups Gautonis. huers sál oc gud náde. staðfest-

---

& auctoritate Archicathedræ Nidarosensis in nomine Dei perfecte stabilinus, stricte omnibus & singulis prohibentes contra hæc loqui vel agere. In quorum maiorem firmitatem & confirmationem, nos literis hisce sigillum nostrum appendimus, scriptis in curia nostra, Bergis, die Sanctæ Birgittæ, anno Domini millesimo, qvingentesimo septimo.

(f) Nos Ericus Dei gratia Archiepiscopus Thrandheimensis & Sedis Apostolicæ Legatus, omnibus has nostras literas visuris vel audituris notum facimus, nos in gratiam Reverendi fratris nostri, Domini Stephani, Dei gratia Episcopi Skálholtenfis, cuius animæ Deus propitius esto, sententiam & decisionem de templo Vatnsfiordensis in Ísafiordo, prolatam, recitatam, confirmatam, & consensu, diplomate, & multorum dictæ dioceseos sacerdotum sigillis munitam, vidisse, perlegisse, & accurate perspexisse; qua sententia vel decisione illi, legibus ecclesiæ in antecessum curatissime perpenfis, idem hoc templum Vatnsfiordense merum beneficium esse, & abhinc in perpetuum permanere debere, edixerunt. Similiter & antecessoris nostri, Archiepiscopi Gautonis, cuius animæ Deus quoque propitius esto, prædictarum sententiarum & decisionum

stadfestingarbref um fyrrlagda dóma oc vrfkurda. oc i guds nafne stadfestum vier styrkium—oc staudugt giorum med þetta vort bref fyrrnefnda giorninga dóma oc vrfkurda vt i aullum þeim ordum oc articulis sem þeir innehallda med raukfemd haufuddómkirkriunar i nidarose oc optnefnda vatziardarkirkriu eiga at vera oc blifa æfinlegt beneficium oc vnder valde oc veiflu Skáholtz biskups. fyrerbiódande aullum oc sierhverium hier i móti at giora eda tala eda i nockurn máta at hindra so framt sem hann vill fordazt strídu oc álaugur af heilagre kirkriu. Datum in residencia nostra archiepiscopali nidrosiensis. Vigilia beati Andree apostoli. Anno domini millesimo qvingentesimo vicesimo sub nostris sigillis precentibus appensis.

---

decisionum literas confirmationis vidimus & perlegimus; Hinc in nomine Dei his nostris literis prædicta acta, sententias & decisiones in omnibus eorum, quæ continent, verbis & articulis, autoritate Archicathedræ Nidarosiensis, confirmamus, stabilimus & rata habemus, ac sæpe nominatum templum Vatnsfiordense perpetuum beneficium, potestati & collationi Episcopi Skalholtensis obnoxium esse & permanere debere (jubemus), omnibus & singulis, contra hæc quocunque modo loqui vel agere, aut obniti, prohibentes, si modo illi sanctæ ecclesiæ animadversionem & rigorem evitare desiderabunt. Datum in Residentia nostra archiepiscopali Nidarosensi, vigilia beati Andree Apostoli, anno Domini millesimo qvingentesimo vicesimo, sub nostris sigillis præsentibus appensis.

SECTIO II.

De interno statu ecclesiæ, doctrina, ritibus
ecclesiasticis, re literaria & literatis,

CAP. I.

De statu Ecclesiæ & Religionis, aliisque eo spectantibus.

§. I.

Si rerum ecclesiasticarum censu veniunt, templorum & cœnobiorum
ditationes, leges de decimis sine fraude dandis, armata Præfulum
odia, Reliquiarum veneratio, anathematum proclamatio, Sanctorum ado-
ratio, miraculorum varia persuasio, horum omnium satis ferax est histo-
ria Seculi, quod ordimur, a nato Salvatore, decimi quinti; Sin doctri-
næ sanioris prædicatio, falsæ propulsatio, impiorum conversio, disciplinæ
recta usurpatio, Episcoporum vita & doctrina pariter corusca, huc ma-
gis videantur pertinere, oppido pauca in medium afferenda habemus;
Sequens enim Periodus sui asperitate & boni sterilitate, mali vero ex-
uberantia lutea, sed inopia scriptorum, obscura appellari meretur. Sive
enim Reip. Regimen Politicum, sive rei œconomicæ administrationem
& statum, sive tandem rei Literariæ conditionem respicias, omnia hoc
tempore degenerasse, & quasi interitum minari cœpisse, invenias; Mo-
narchiæ etenim Dano Norvegicæ multis quidem nominibus laudabiles
fuisse Reges, bellis tamen plerumque & aliis negotiis impliciti, longe
diffitarum provinciarum, ut Islandiæ, parvam vel nullam curam habu-
erunt, nisi quod Præfectos qui vectigalia colligerent, constituerunt, qui
quam pauca Reipublicæ utilia, aut Ecclesiæ emolumento fecerint aut
constituerint, ex eorum actis, supra expositis, manifestum est. Præter-
ea epidemica illa pestis, quæ ineunte hoc Seculo in Islandia grassabatur
insulam incolis ita privavit, ut tertia pars vix superesset, quasdam vero
paræcias & tractus penitus evacuavit, unde factum est, ut artes, scienti-

tiæ, & opera manuarum, tanta affecta sint iactura, ut nunquam postea pristino nitori restitui potuerint; In his præsertim literarum studium, agriculturæ exercitium, salis confectio, commerciorum propriis navibus usus, aliæque, quæ omnia ad hæc usque tempora, si non ita, ut cum maxime floruerunt, saltem duraverunt, & aliquatenus exercita fuerunt, posthac vero obsoleta penitus interciderunt.

§. 2.

Et hic quidem fuit Reipublicæ status. Qui autem Ecclesiæ faciem & formam intueri desiderant, ut in cælo Ecclesiastico videbit tres simul pari candore coruscantes Soles, seu tria simul in uno corpore capita, ☉ tres simul & semel Pontifices Maximos, unum Romæ, alterum Avinionæ, tertium Arimini sedentem, omnes autem invicem dissentientes, & mutuo anathematis telo pugnantes, quod etiam sæpius in capita diademata, integra Regna & Respublicas vibrare non erubuerunt; Ita etiam inter minora illa sydera, seu membra capiti proxima, inordinatos motus & exorbitantias observare licebit; Nam Nidarosensem Archiepiscopum duos simul candidatos, Marcellum Episcopum Skalholtinum & Henricum Kalteisen expetiisse reperimus, quorum tamen neuter voti compos factus est, imo ita indoctum Archiepiscopum, ut literas plane nesciret, quorum aliquos pariter ac prædecessores, Regibus contra mandare, eorumque Edicta conculcare, piaculo sibi non duxisse, exempla Aslaci & Olai satis superque docent. Quod autem Archipræsules Nidarosenses Ecclesiæ Islandicæ utile præstiterunt, præter ordinationes quorundam Episcoporum, exiguum valde est, ut in præcedenti sectione exposuimus.

§. 3.

Horum exempla *Episcopi* Islandi haud defunctorie, non modo imitati sunt, sed etiam supergressi; habuit enim Islandia Matthæum quendam, qui nunc Skalholtinæ, nunc Holanæ sedi semet intrudere voluit; quanta primo dissidia, deinde odia, & tandem, si non alii obstitissent, inter Ogmundum & Jonam Arii filium cruenta prælia, de Episcopatu Holano, seu in eundem successionem, commissa fuissent? Certum est, alterum 1300, alterum vero 900 armatorum in aciem produxisse.

Quantas

Quantas turbas Jonas Arii post Gissuri Einaridæ mortem, suscitaverit, cum 300 armatorum cinctus, latronis instar, totam insulam pervagaretur, a rapinis, stupris & cædibus suos haud quaquam compescens, ex infra dicendis apparebit; Quantulam autem Regibus obedientiam & honorem habuerint, exemplo Stephani & Ogmundi, qui contra eorundem mandata & edicta judicare & discernere non dubitarunt, satis elucescit. Jonas etiam Arii filius & Ogmundus cum suis affeclis, Christiano III. (glor. mem.) mandanti, ut novam, quam in Islandiam miserat, Ordinationem Ecclesiasticam reciperent, & ceteram legem observari curarent, rescribere non erubuerunt, Pontificis Romani esse ferre leges ecclesiasticas non vero Regis Daniæ. Nec modestius erga subditos sese gesserunt, immodicis enim, ob minimum quodvis delictum multis & emunctionibus eosdem exhausterunt & enervarunt, quas si solvere detrectarent, aut obloqui auderent, primum gladio oris, seu anathemate percutiebant, quod si contemserunt, aderat mox os gladii, seu pœna corporalis; Hinc ut ad omnia parati essent, ingenti sæpius multitudine stipati visitationes Ecclesiasticas peragebant, imo, nunquam non armatorum globo, qui sæpius malefactoris constabat, semet cingebant, unde quotidiana fere rixæ, velitationes, nec raro homicidia, variaque scandalorum & injuriarum genera accidebant. Taceo quorundam apud exteros diutinas mansiones, qui commissi gregis nullam curam agebant, proventus per Quæstores collegisse contenti. Hoc tamen haudquaquam de omnibus promiscue dictum aut intellectum esse volumus, nam fuerunt sine dubio etiam inter hos viri pii & cordati, quorum nævos genio magis & moribus seculi quo vixerunt, quam ipsis tribuendos censemus; Quidam vero ob brevitatem temporis, quo floruerunt, bonis an malis adnumerandi sint, ambiguum faciunt. Omnes quidem cœlibes, non vero omnes pari pudicitia laude vixerunt, nam ex Skalholtinis Jonam Gerichii, Svenum, & Sigismundum, nothos habuisse, memoriam proditum est; Ex Holanis vero Gottskalkus posterior & Jonas Arii, concubinas aperte & legitimarum uxorum loco habuerunt, ex quibus ille tres, hic vero ad minimum sex liberos suscepit.

§. 4.

Ut Ecclesiæ Romanæ summum semper præceptum, summusque fidei articulus fuit *ecclesiæ ditatio*, ita eundem nostrates haud neglexerunt,

runt, quapropter etiam plurimi magnas corraferunt divitias; Reliquit enim Ogmundus Skalholtinus, præter ea, quæ templis aliisque nuncupaverat, villas & prædia tantum in Quarta occidentali supra 40, quod si in reliquis duabus tantundem habuit, emergit summa 120, quæ omnia Regio fisco accefferunt. Olaus Rognvaldi 109 prædia Holanæ sedi pro salute animæ suæ legavit. Jonas Arni cum filiis fere 200 villas acquisiverat, quarum plurimæ Regio fisco adjudicatæ sunt; Nec mirum, cum præter ordinarios ex fundis, qui ad cathedras pertinebant, redditus, emendi, vendendi, mutandi, extorqendi, nullum facerent finem, ex legatis etiam & donationibus, decimis, annatis, cathedratico, & hospitalitate Episcopi, quæ jam postliminio, licet prohibita essent, introducere studebant, magnum quæstum capiebant, illis enim ex qualibet re lucri odor dulcis erat, ideoque negotia ad officium pertinentia haud perfunctorie exequebantur, qualia erant, annuæ visitationes, encænias & dedicationes templorum, baptismationes campanarum, confirmatio infantum, & id genus alia, nam pleraque horum aliquid lucri adtulerunt; sed de rudiorum informatione, verbi divini prædicatione, infirmorum exhortatione & consolatione, & talibus, quæ revera primaria eorum munia esse debuerunt, rarius actum & cogitatum fuit.

§. 5.

Ex talibus Episcoporum moribus & officii administratione pronum est de reliqui *Cleri vita & doctrina* divinare, fuisse nimirum inter eos nimis multos, qui Domino non servierunt, sed proprio ventri, per dulcia verba & assentationes, simplicium corda seducentes. Vitam multorum seculari magis quam sacerdotalem fuisse, documenta & acta publica sufficienter probant, legitur enim in illis de Abbate & Monachis in adulterio, plus simplici vice deprehensis, de sacerdotum adulteriis, furto, rapinis & homicidio, sed concubinatus Pastorum hoc tempore vix inter peccata habebatur, præsertim si indictam multam prompte solverent. Hinc etiam Episcopi, cum in personam quandam præbendam aliquam conferrent, haudquaquam concubinam habere, sed domi eam alere, severe vetuerunt, veriti forte ne sacer fundus tali conversatione contaminaretur, aut, quod verius puto, ne opes templorum concubinarum dispensatione dilapidarentur, hinc quidam non unam, sed plures alibi habuerunt,

runt, de quodam enim sacerdote memoriæ mandatum est, quod senothos reliquerit. Sed sub ipsam Reformationem melioris notæ sacerdotes, Episcoporum exemplo, suas concubinas, legitimarum loco uxorum, habuerunt, quæ ut concubinarum nomen dedignabantur, ita uxoris five conjugis titulus iis plane denegabatur, sed ejus loco *adjutrices* vocatæ sunt, quibus cum nihilo minus pacta dotalia contraxerunt, & nuptias, sed sine consuetis cæremoniis & benedictione pastoralis celebrarunt, iisdem interesse, & easdem contrahere, non ipsos puduit Episcopos, ut exemplum Jonæ Aresonii docet, qui in tali negotio filii auspiciem aut pararium egit, ut ex pactis dotalibus filii ejus Magni, sacerdotis Grenjadarstadenis, patet. Ad Pastoris exemplum, qualiscunque fuerit, gregem semet composuisse non est improbabile; De Magnatibus autem certum est, quosdam tres quatuor aut quinque habuisse nothos aut adulterinos, quandoque etiam in incestu genitos, Quæ, etsi de multis, & forte magna parte, vera sunt, minime tamen ad omnes extendenda; nam idem ille Deus, qui pessimis temporibus septem millia in Israël habuit, qui coram Baale genua non flexerunt, etiam haud dubie non paucos, qui eum in simplicitate cordis invocarunt, & se a mundo immaculatos servare studuerunt, heic loci sibi reservavit.

§. 6.

Consistit *Pastorum officium*, ut omnibus patet, in pura verbi prædicatione & Sacramentorum secundum Christi institutum administratione. Quod doctrina salutaris perfunctorie, oscitanter, & corrupta a multis proposita fuerit, non est dubitandum; plurimi enim plane indocti erant & libris destituti, ideoque eorum conciones seu orationes in cætibz publicis meræ fuerunt fabulæ, de miraculis Sanctorum eorumque intercessione & operibus supererogationis, donationibus ad pios usus, emendis indulgentiis, cæremoniis rite observandis, & aliis ejusmodi externis actionibus. Sacramentorum, utpote actionum externarum & in oculos incurrentium administratio, minime omittebatur, quorum usum ex opere operato gratiam conferre persuasi erant: Ritus & cæremoniæ Ecclesiasticæ eadem quidem ac antea fuerunt, quarum unaquæque vocula & minimi momenti actio summe necessaria & magnum continere mysterium censebatur, quæ omnia auditoribus explicare & fide-

liter instillare sacerdotes tenebantur; & ut de reliquis eo facilius judicari queat, unum aut alterum exemplum adscribere, non abs re putamus: Vox *Hab-luja* non nisi in suprema lingua, scilicet Hebraica, proferri potuit, quia denotat supremam laudem, quam oramus & speramus nos cum omnibus Sanctis canturos in altera vita; Idem etiam canticum quod *Sequentia* vocatur, significat, nam ab *Haleluja* deducitur; Pastor ad populum semet vertens, & dicens: *Dominus vobiscum*, notat ipsum Salvatorem, qui in terris conversans magnam nobis pacem annuntiavit; Responsum autem populi; & *cum Spiritu tuo*, idem est ac diceret: Dominus purget & sanctificet Spiritum tuum, ut pro nobis sanctas & efficaces preces effundas. *Κυρίε ἐλεησον* novies in quovis officio canendum erat, ad denotandum novem angelorum choros. Episcopus & Sacerdos ad altare accedentes se inclinant, in memoriam humilitatis Christi, qui factus est Patri obediens usque ad mortem. Lumen & liber primo ponuntur in dextero altaris cornu, quia primo Evangelium annuntiatum fuit Judæis, qui tum filii dextræ fuerunt, sed quod ad sinistram deinde moventur, notat, verbi prædicationem deinde factam gentilibus, filiis sinistræ. Quod dum Evangelium legitur, sacerdos erectus stat, & sine baculo, ostendit omnem nostram fiduciam in Evangelio repositam esse; Incensum vero thuris granum notat odorem bonorum operum. Unus tantum Sacerdos debet intonare *Gloria in excelsis*, deinde autem reliqui succinere, quia unus Angelorum nuntiavit nativitatem Domini, totus autem Angelorum chorus reliquum hymnum cecinit. Qui Evangelium legit, debet contra boream semet vertere, quia Evangelium resistit diabolo, quem boreas adumbrat a). His talibusque næniis & quisquiliis gregem Domini paverunt, cujus farinæ multo plura adferri possunt, sed hæc exempli loco promissæ, sufficere videtur.

§. 7.

Ineptus essem, si omnes & singulas hujus temporis *cæremonias* & ritus Ecclesiasticos integrum plane poscentes volumen in hoc compendio enume-

---

(a) Hæc equidem antiqua sunt, & in *Libro Pœnitentiali Sancti Thborlaci* memorantur, sed cum ea antea non recensuerimus, & hoc tempore ut fundamentalis fidei Articulus rudioribus inculcarentur, hic inferere non piguit.

enumerare conarer, ne autem officii omnino obliti fuisse videamur, pauca tantum & maxime obvia, sed obiter tantum tangamus, quorum in præcedentibus aut nullam aut exiguam mentionem fecimus, qualia sunt: *Purificans* ille & ad veram pœnitentiam agendum, perfectamque peccatorum remissionem accipiendum *consecratus cinis*, qui ex combusta publice die palmarum, arbore aut ramo palmæ, in Islandia autem, ubi palmæ nulla copia, ex vulgari betula conficiebatur, deinde autem in templo sollicitè servabatur, hujus enim in quavis pœnitentia, ut & templorum enceniis, talibusque, magnus usus fuit, præsertim autem die cinerum cum solenne esset tali cinere aspergi, ubi non tacendum vulgarem etiam in defectu sacri illius cineris adhibitum fuisse, quo non tantum caput asperferunt, sed etiam in veræ sinceræque pœnitentiæ ac Christianæ humilitatis signum, sacculos eo repletos vestibis affixos portabant, eo sibi aliisque in memoriam revocantes pios quondam in sacco & cinere veram egisse pœnitentiam.

§. 8.

Nec minor *aquæ ad pœnitentiam* & purgationes, *necessitas*, quæ ideo, quovis die sacro certis cæremoniis a sacerdote consecrabatur, & in vasculo ad fores templi exponebatur, ut quivis templum intrans, digito eadem madefacto, frontem pectusque cruce signare posset, hoc enim omittens, ut impius & impurus a sacro cœtu arcendus fuit, taceo consecratæ aquæ usum, in templorum purgationibus, obsessorum exorcizationibus, larvarum profligationibus, imo in quavis actione sacra maximum fuisse, hinc non tantum sacerdos quovis die Dominico post consecrationem aquæ, virgula eadem illita, quemcunque præsentem aspergit, cum recitatione verborum ex *Psf.* 52. v. 9. *Asperge me Isopo* &c. Curiosi autem aliquid consecratæ aquæ domum auferre solebant, eoque lares, seu domicilia & utensilia, imo etiam armenta ad omnia mala averruncandum aspergere solebant.

§. 9.

Majoribus plerisque festis solennis instituebatur *processio*, quæ talis fuit; primo sonantibus campanis aqua consecrata portabatur, eaque ob-
via

via quævis a sacerdote aspergebantur, sacerdotem seqvebatur diaconus, candelabrum quoddam portans, ad minimum tres habens (a) candelas, horum utrumque duæ comitabantur personæ, hymnos a Diacono inchoatos succinentes; Sacerdos ut & Diaconus albas induti fuerunt tunicas lineas, quibus crux præferebatur. Cantus autem ad tempus accommodatus fuit ex gr. Festo Paschatos de Resurrectione Domini; Natalitiorum de ejus Nativitate; Festis Mariæ ut diei conveniebat, Dominica Palmarum (nam ei etiam Processio competeat) de introitu Christi in urbem Hierosolymas, & sic de cæteris.

§. 10.

Una autem omnium processionum maxima & sola tantum in lege Ecclesiastica omnibus injecta (b) incidens in 25 Aprilis, quod festum

(a) Candelabrum seu Lychnuchus, quem portabant, vocabatur *upphaldsflika*, longa scilicet pertica, planum habens pedem, ita ut sine fulcro in terra & pavimento, si opus esset, consistere posset, supra eandem erant in minimis tres, sæpe sex, & quandoque novem candelæ; ternarius autem numerus in omnibus hisce sollicitè observari debuit, ut ubique repræsentaretur sacro Sanctæ Trinitatis mysterium, quod eo fiebat efficacius, quo plures ternarii numeri concurrebant, vide supra Period. 2. Sect. 2. cap. 1 §. 30. Tom. 1. pag. 152. Hinc hodieum in quibusdam templis videntur tales Lychnuchi (*Upphaldsflukur*), ad tres recipiendas candelas aptati, in ipso autem Cathedrali templo Skalholti unus superest, novem candelarum capax, quæ exoche matri omnium dioceseos templorum congrua videtur.

(b) Ita hac de re *Jus Ecclesiasticum Thorlaco-Kerillianum*: "Gagndaginn eina skulum " ver hallda at helgi íeim þvattdag oc falta. nema hann verdi á páskavíku. edr á " kirkjudegi. Þá er rett at fáfa tvímælt oc æi kiót nema hann beri á páska hina " helgu daga. edr drottinsdag. " Id est: *Diem rogationum solitarium quoad sanctitatem, diei dominicæ instar, jejunium præterea, nisi ille in septimanam paschatis vel natalem templi inciderit, observabimus; Hoc in casu cibum, carne excepta, bis sumere licet, quæ (velci non licet), nisi ille in dies paschatis festos vel diem dominicam inciderit.* Sed *Jus Ecclesiast. Arneanum* ita: "Gagndag hinn eina skulum ver " hallda at helgi íeim þvattdag. oc eta einmælt-hvítt. oc gánga med krossum. nema " hann beri á páskavíku. " Id est: *Diem rogationum solitarium diei dominicæ instar sanctum celebrabimus, lacticiis semel per diem vescamur, & cruce sequamur, nisi ille in septimanam paschatis incidat.* A quibusdam hocce festum vocatur *gánga-dagrinn Mikli*, seu magnus ille processionum dies, ab aliis autem *gagndagrinn eini*, sive dies commodi solitarius, ad distinctionem *gagndaga í gagndagavíku*, sive bidui ante

festum communiter vocabatur *gagndagur*, seu dies commodi, tunc enim non tantum quivis sacerdos singularibus adhibitis hisce cæremoniis, prælata scilicet aqua consecrata, cruce & ante memorato lychnucho, sine alba, librum tantum & lumen manu tenens, & preculas quasdam secum susurrans, totum cœmeterium universa concione subsequente, suas itidem preces murmurante, circuire debuit, erectis in cœmeterii summitate septem crucibus, coram quibus prætereuntes summa veneratione semet incurvare debebant, sed etiam quivis paterfamilias, cum familia, quæ sequi potuit, totum suum territorium, ignem secum ferens, cum lumina adhibere non posset, circuire, & illo fines, & omnia quæ illis includebantur, lustrare debuit.

§. II.

Quantis næniis & traditionum quisquiliis *Theologiam dogmaticam* conspurcaverint, sequens exemplum Articuli de Descensu Christi ad inferos abunde docere potest, quem quidam hujus Seculi non incelebris

---

ante festum ascensionis, illa enim septimana vocata fuit *gagndagavika*, septimana commodi. Quæ scribenti, in mentem recurrit me audivisse vetuiam quandam decrepitam, cum sacram cœnam accepisset, orantem protulisse: *Domine mi! fac me participem omnium commodorum* (gagn) *quæ acquisivisti, cum in cælum ascenderes die Jovis in hebdomade dierum commodi* (hintudaginn í gagndagaviku). Hujus autem hebdomadis dies Lunæ & Martis, simili, licet non eodem plane modo celebrandi erant. *Jus Eccles.* Cap. 24. "Frá páskadeginum fyrsta skulu vera vikur "fimm til drottinsdags þess sem gagndagavika hefst upp. Annan dag viku í gagn- "dögum oc þridia dag skal hallda at helgi sem þvattdag, gánga um bæ sinn oc "tún med vigdu vatne krossum oc bænahaldi. Midvikudaginn skal fasta við þurr- "an mat bæði setumönnum ok vinnumönnum enn tua daga hina fyrri skal eta "einmælt oc hvítt nema krossinesso edr kirkiudag beri á annan hvern. Þá er lofat "at hafa tvímælt oc æi slátur." Id est: *A feria prima pascatos usque ad diem dominicam, quæ hebdomadem dierum commodi orditur, sunt septimana quinque. Feria secunda & tertia hujus septimanæ, diæ instar dominicæ, sanctæ celebrantur, villam tunc & campos, aqua consecrata, crucibus, & precationibus adhibitis, quivis circumito. Feria quarta jejuniū siccum observetur, tam a vitam sedentariam agentibus, quam operariis, duobus autem diebus præcedentibus, lacticiis semel vesci licitum est, nisi in alterutrum, festum Crucis aut Natalis templi, inciderit, quo in casu cibum, non tamen carnem, bis sumere conceditur.*

bris poëta nobis hoc modo exhibuit. Salvatore in cruce animam ponente, Satanas condemnatis in inferno hanc suam de Christo reportatam victoriam, & quod brevi illuc æternum excarnificandus adventurus foret, se in ipso totum mundum superasse, fractum jam esse & submissi animi, neque posthac contra suam sapientiam & potentiam quicquam valiturum, intensissimo itaque frigore & æstu aliisque cruciatibus plectendum esse, magna cum exultatione annunciavit. Quæ reliqui dæmones audientes, contra ejus spem graviter perturbati sunt, dicentes se hoc nuncio haudquaquam latari, probe enim se ejus potentiam cognitam habere, qui eorundem quondam integram legionem fugarit & in infernum detruserit; nihil itaque læti aut boni ex ipsius adventu sibi proventurum. Quibus ille perceptis, in draconis formam conversus, uno momento animam salvatoris a corpore exeuntem deglutiendo, rem totam confecturus, in crucem surrepsit; sed cum eo ipso momento latus Domini hasta militis apertum fuerit, unde immensa Divinitatis vis exiit, vertigine percussus in infernum prolapsus est, agnovitque tandem se non vicisse, sed revera victum esse; claudi itaque portas inferni & quam fortissime firmari jussit, ne adveniens Rex gloriæ eas effringere posset. Quæ cum ille pronuntiaffet, omnes reliqui diaboli furore quodam perciti ob rem tam male gestam, & quod Christum tam potentem Dominum, qui magno propediem cum exercitu sit adventurus ad destruendum infernum, irritaverit aut illexerit, in ipsum Beelzebubum irruerunt, verbisque & verberibus male mulctatum ex inferno clamantem & ejulantem invitum extraxerunt, foresque occluserunt. Quibus gestis, terribilis Angelorum Regis vox ad portas inferni audita est, jubentis, ut fores cito & sine mora aperiant, quo intrante, totus infernus contremuit, ignis infernalis, dum Christus mortem ab ipsis diabolis conculcari curavit extinctus est. Quo facto Adamum propria manu tenens, Evam autem maritum amplexam, reliquosque Patriarchas unum alterum continuo ordine comprehendentes, inde eduxit (a).

§. 12.

(a) Ne hæc allata pro figmento tantum poëtico, aut ampliatione agnoscamus, simili in eorum temporum scriptis occurrentia prohibent. Poëmata etiam talia apud plebem divina fere gaudebant auctoritate.

§. 12.

Nec omnino omittendum censemus, quod *Iconolatria & invocatio Sanctorum* nunquam magis inoleverit, quam sub ipsam Reformationem (a) seu Religionis mutationem; Tantus etiam tunc ad Sanctum Thorlacum, Divum Jonam, & Bonum Gudmundum multitudinis confluxus fuit, quantus antea nunquam; Similiter etiam ad crucem Kaldadarnesensem, Mariam Hoffstadsensem, & alia loca, quæ sanctas reliquias servare putabantur. Quantum Gudmundi intercessioni rudis plebecula tribuerit, inde colligi potest, quod quidam Episcopus Holanus moriens, animam suam illi & Sancto Johanni commendaverit, & anno 1525, cum Olao Archiepiscopo Nidarosienſi de ejus canonizatione egisse se, illamque propediem futuram spopondisse, affirmaverit Jonas Aarii filius; quod paulo post interveniens Reformationis negotium impedivit (b). Moris etiam erat, ut qui Deum laudaret, invocaret, aut ei gratias ageret, eidem Sanctum suum tutelarem a latere poneret; ex. gr. *Ita me Deus & Sancta Virgo juvet! In nomine Dei, Divi Olai & omnium Sanctorum! Laus Deo & Sancto Martino!* &c. (c).

§. 13.

Crucis veneratio a primo Religionis Christianæ in Islandia exordio, semper quidem magna, sed hac tempestate maxima fuit. Exstant hac de re plura poemata, sed unum reliquis celebrius hoc temporis tractu conscriptum, ex quo liquido constat, Cruci divinum honorem & invocationem attributam fuisse, nam postquam auctor Crucis auxilium invocaverat,

Z z 2

caverat,

(a) De invocatione Sanctorum & divino honore illis attributo, irrefragabile testimonium ferunt Litanæ, sive preces publicæ, quarum unam ex codice membraneo exscriptam, vide ad finem Capitis Litr. A.

(b) Hinc etiam Author *Vitæ Gudmundi Boni* asserit, Islandiam nulli terræ, quo ad splendorem & præcellentiam Indigetum indigenarum, cedere. Gottskalkus Nicolai animam suam moriens commendavit *Johanni & Bono Gudmundo*, Teste GUDBRANDO Episcopo Holano in *Apologia pro Jona Sigmundi*.

(c) De cultus Sancti Martini introductione in Norvegiam & Islandiam, vide *Ol. Trygg. Vit. Part. 2. cap. 18.*

caverat, & ut sibi æternam salutem impertiri vellet, oraverat, recitat antiquam de ligni crucis, in quo passus est mundi Salvator, origine fabulam, scilicet, quod Angelus custos Paradisi, Setho Adami filio tria grana traderit, ori morientis parentis inferenda, ex quibus, procedente tempore lucus in formam crucis enatus, ætate Davidis inventus, in aulam portatus, ibidemque auro & purpura ornatus, maximo in honore habitus fuerit, usquedum Regina Sabæ, quæ Salomonem invisum auditumque Hierosolymam venit, aspectu luci contristata & lacrymas tenere non potens, Regem certiolem fecerit, quæ fata hunc lucum essent mansura, scilicet, quod in quodam illius ligno ipsius Dei Filius, totius mundi salvator, olim suspendendus & crudeliter necandus foret. Quod prævertere volens sapientissimus Rex, lucum extemplo excisum in profundam limosamque paludem detrudi curaverit, unde tandem, exhibitio in carne generis humani Redemptore, putredini proximus extractus, tandemque dudum destinato usui adhibitus fuerit. Recitat deinde, recentiolem, sive fabulam, sive historiam, quod ab Helena, Constantini Magni matre, inventa & agnita fuerit, in qua Dominus vitam posuit, crux, cujus super omnes alias sanctas reliquias, sanctitas & virtutes prædicantur, nempe, quod dæmones abigat, ægrotos & faucios sanet, pauperes ditet, oppressos a periculis liberet, procellarum & ventorum vim cohibeat, ensium aciem hebetet, sanguinis profluvia sistat, & id genus alia, quæ omnia enumerare piget; Tandem ab eodem Poëta vocatur Crux lumen regionum, vita spirituum, honor Angelorum, hominum auxilium quæ, ut pro nobis in iudicio intercedat, & cujus in æternum maneat honor, votis ardentissimis expetitur (a).

§. 14.

In templo Kaldarnesensi intra Toparchiam Arnesensem ad fluvium Olvesaa in diocesi Skalholtina Crux erat eximie magnitudinis, & ut putabatur, summæ sanctitatis. Ad hanc quovis vere & autumnno, ut diebus Crucis venerationi dicatis, præsertim vero tempore autumnali, circa 14 diem Septembris, seu Exaltationem Crucis, ingens mortalium multitudo confluere solebat, quorum nemo, nisi mendicus esset, vacuis manibus

---

(a) Conf. supra pag. 360. not.

manibus apparuit. Hac occasione accidit, circa Annum 1518, ut navis qva 59 aut 60 hujus modi religiosorum transvehebantur, nimio pondere depressa, in medio fluvio mergeretur, omnes autem vectores, inter quos fuit Bôdvarus sacerdos Gardensis, vir notî infimi nominis, aqvis absorberentur (a). Præterea in Toparchia Skagafiordensi, intra Dioccesin Holanam, in templo quod Hofftadi erat, Icon seu simulacrum Sanctæ Virginis, vocatum *Hofftada Maria*, justæ femineæ staturæ, apprime vestitum, auro & argento coruscans, collocatum fuit. Huc, similiter ac ad Crucem Kalldarnesensem quovis Mariæ festo magna undiqvaque religiosorum multitudo, vota, aut facientium, aut solventium, aut etiam opem Divæ implorantium, confluere solebat; nemini tamen, nisi extremæ paupertatis, sine aliquâ oblatione pro modo facultatum apparere licuit (b). Quidam vero ditiorum ut auxilium & exauditionem Mariæ Hofftadenfis debiti aut depositi instar in promptu & numerato semper haberent, certum tributum sibi indixerunt, quod ei quotannis expendebant; Horum unus fuit Teitus Nomophylax, qui pro felici rerum successu, quovis anno fordam, seu vaccam præstantissimam, dono ipsi dedit.

§. 15.

Mariolatria, quantum hoc tempore inoleverit, indicant ejus simulacra hodiedum passim obvia, ut & encomia & epitheta, quæ in hymnis, vulgo *Mariu-visur* ipsi attributa occurrunt, qualia sunt: *Regina cæli, pulchra gemma polorum, gloria sanctorum, tutamen fidelium, flos florum, salus anxiorum, peccatorum consolatrix, mater miserorum*, & plura ejusdem farinae, quæ longum foret enumerare. Omnes autem Mariæ Encomiastas longo post se intervallo reliquit EYSTEINUS Monachus, in poemate, quod *Lilia* vocatur, cujus tanta habebatur sanctitas & necessitas, ut quidam id quotidie, quidam minimum semel quavis hebdomade clara voce recitarent,

Zz 3

rent,

-
- (a) Crucem Kaldarnesensem anno 1548 sustulit Gissurus Einari filius, Episcopus Skalholtinus meritiſſimus, dissecuit autem, & in favillas redegit, Gislavus Jonæ; In cujus locum jussu & autoritate Brinjuſſi Svenonii substituta est altera, earum, quas in Illaodia conspiciere licuit, maxima, quæ tamen nemini hodie scandalo est.
- (b) Mariam Hofftadenſem abolevit Olaus Hialti filius, primus apud Holanos reformatæ religionis Episcopus.

rent, quique id neglexerint, parum pietatis habere censerentur, adeo, ut multis symboli loco esset, & fere pro publica confessione fidei haberetur (a).

§. 16.

Tandem etiam *publicæ & privatæ preces*, quæ tum temporis in usu erant, hic sibi locum vindicant, quas, si omnes adscribi curaremus, nauseam lectori moturas haud immerito timendum esset, harum itaque paucas tantum, easque non valde prolixas adducemus, quasdam ex codice pergameno antiquo (b), reliquas ex antiquis apographis cartaceis, quædam etiam harum per oralem traditionem ad nos pervenerunt (c).

§. 17.

Indulgentias nostrates Episcopi templis & simulacris ita concesserunt, ut qui in illis legeret *Pater noster*, *Ave Maria*! aut tale quid, 40 dierum indulgentias haberet, quibus populares non contenti, de aliis & extraneis adminiculis sibi prospexerunt; Quorum non ultimum fuit oratio satis prolixa, quam Angelus quidam Leoni Papæ (si Diis placet) tradidit, ille autem Carolo Magno transmisit, cujus præloquium in libro membraneo, qui inter schedulas nostras latitat, ita se habet: *Hujus prece-
tionis authographum Angelus ex Paradiso Sancto Leoni Papæ attulit* (d),
jubens

(a) Hoc poemâ, cum paulo prolixius sit, infra ad finem hujus Sectionis exhibebimus. Cæterum conf. supra Tom. I. pag. 587.

(b) Vid. ad finem Capituli Lit. B.

(c) Vid. ibid. Lit. C. Plures quoque hujus generis preces habentur in *S. V. HARBOE Afhandling om Reformationen i Island* in *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 289. 290.

(d) Authoris eruditio inde patet, quod Leonem Magnum, qui anno 461 decessit, Carolo Magno synchronum facit, qui anno 814 mortuus est; Nec juvat hoc ad Leonem III. referre, qui anno 795 Papalem thronum ascendit, & Carolum Magnum anno 800 Augustum appellavit, cum ingens illa clades, quæ Carolus a Vasconibus in saltibus Pyrenæis affectus fuit, quam noster vocat prælium Roncevallense, ad annum 778
sit

jubens, ut indicet Regi Carolo Magno ad prælium Roncevallense ituro, literas hæc; earundem portatorem ab omnibus ejus tam spiritualibus quam corporalibus hostibus, ab igne & aqua, a tonitru & igne celesti, malis spiritibus, furibus, homicidiis, submersione & malis somniis liberaturas fore, quem nec ipsa mors, nisi confessis peccatis, absolutionis & eucharistiæ participem factum, opprimere poterit, a membrorum tremore & titubatione semper immunem futurum, qui nunquam injuste judicetur, a quoquam insons odio nunquam habebitur, nec in quoquam periculo interibit; mulier parturiens brevi viuum edet partum, qui sacri lavacri particeps fiet, ipsaque sanitati restituetur: quæ omnia subsequentiū Domini & Salvatoris nostri nominum & epithetorum virtute & nomine fient. Deinde sequitur ipsa precatio, continens fere 200 nomina, epitheta, & attributa divina, partim lingua Hebræa, partim Græca, Latina aut Islandica. His subjunguntur septem Angelorum, & illis denique pleraque Apostolorum nomina cum aliquali explicatione, adjunctis votis & precandi formulis ex sacra scriptura depromptis. Quibus tot tantisque hujus precationis portatoribus datis promissis, alii adjiciunt haud minora ejus lectoribus assignata, nam cuicunque eandem legenti dicunt hunc Papam M. dierum dedisse indulgentias. Sanctum Gregorium Papam quinque tales precationes composuisse & eas legentibus 20 millia 24 annorum 24 dierum indulgentias largitum esse, creditum est; Quibus, Sixtus 4 orationes & collectas addidit. eoque modo indulgentias duplicavit, ita, ut tandem existerent 40 millia 48 dierum indulgentiæ. Sed circa annum 1518 in Islandiam venit celebris illius Arcemboldi indulgentiarum venditoris emissarius, qui Regionem circumiens, publice eas vendidit; Hæc, ad indicandum immanis superstitionis & indulgentiarum hac tempestate inolescens abusus sufficere videntur (a).

§. 18.

---

fit referenda, adeoque 17 annis ante ejus Pontificatum sub Adriano I. acciderit. Gregorius autem Magnus mortuus est 504, ubi non diffitendum, in quibusdam exemplaribus legi Georgium, qui inter Pontifices Romanos non invenitur.

- (a) Fuerunt tamen sine dubio, qui harum ineptiarum futilitatem perspiciebant, sed oppido pauci, quorum quidam proprio lucro vel honori velificantes veritatem in injustitia detinuerunt, ex. gr. Episcopus Stephanus, qui indulgentiis Papæ vendendis se tantum non opposuit, sed ipse eas haud parce rudiori plebi dispersit. Vid. infra Sect. 3. cap. 9. §. 3. 13.

§. 18.

Cum hætenus de perantiqva (a), & nescio magisne ridicula, qvam perversa, majorum de semidiis pervasione, ne verbum quidem fecerimus, hic tandem, cum hac præsertim ætate ad fastigium quasi pervernerit, & ut verus ac necessarius Religionis articulus, creditum fuerit, dari genios aut Semideos, nostra lingua *Alfa* & *alfafolk* vocatos, vel tribus tantum verbis tam famosum figmentum attingendum videtur. De eorum essentia & origine variant Auctores, quidam enim a Deo immediate & sine parentum interventu, ut spiritus quosdam, creatos esse volunt, quidam vero ab Adamo, sed antequam Eva condita fuit, prognatos esse perhibent, tandem etiam nonnulli ad aliud hominum genus, sive Præ-Adamitarum prosapiam referunt, quidam illis non tantum corpus humanum, sed immortalem etiam tribuunt animam, quidam vero mortalem tantum spiritum animæ loco illis assignant, unde blatero quidam (b) in schediasmate de illis scripto vocat eos nostrum *Half-kyn* (semi-homines). Hæcce geniorum gens, scilicet, quæ in Islandia & circa eandem habitat, ex talium næniarum venditorum mente, magistratum habet politicum eodem fere modo institutum, quo ipsi regionis incolæ, cui duo præfunt Reguli, qui per vices altero quovis anno, una cum subditorum quibusdam in Norvegiam, ipsi gentis Monarchæ, qui ibidem habitat, semet stituri enavigant, illi de subditorum fide, continentia, & obedientia,

-
- (a) Originem hujus superstitionis quidam a gentilibus derivant, & Paganismini reliquias esse putant, quos etiam genios aut Deastros, lapides & montes incolere credidisse certum est. Quidam vero Monachorum fabulis eandem adscribunt, qui easdem ex proprio cerebro potulerint, qualia sunt: *Somnium Katla*, *Gullkari Oda*, *Modari fabula*, aliaque ejusdem farinae; Nostra sententia est, originem quidem a gentilibus manasse, sed Monachos suo more ex antiquis fabellis & Præadamitarum doctrina historias fecisse, quas rudioribus pro veritate vendiderunt.
- (b) Plura quidem hujus argumenti circumferuntur scripta, qualia sunt *Fiandafala*, c: dæmoniorum terror, authorem agnoscens notissimum circumforaneum *JONAM GUDMUNDIUM*, per ironiam communiter dictum *Doctum*, de quo Vir Doctiss. Magist. *BRYNJ. SVENONIUS* in Epistola ad Wormium, vide *WORMII Epistol.* 970, pag. 1050, ita: *Jonas Gudmundius ære dirutus, verius quam rude donatus, sibi & aliis inutilis in angulo consenuit.* Præcipuum autem Schediasma de Alfis & Alfheimum c: de Semidiis eorumque habitatiunculis, eidem auctori vulgo attributum, nostro judicio est scriptum nullius pretii, & meras nugas continens.

entia, verax dicturi testimonium, hi vero, magistratum aut Regulos, si iustitiæ aut bonorum morum limites transgressi fuerint, accusaturi, qui criminis aut iniustitiæ convicti, statim officio exuuntur, aliique iisdem substituuntur; iustitiam enim, & æquitatem præ aliis virtutibus gens hæc colere fertur. Hinc licet valde, præsertim verbis & imprecationibus, potens sit, raro tamen nisi laceßita aut injuria affecta hominibus nocet. Irritata autem horrendis inimicos diris ac pœnis ulciscitur. Recens præterea natis & nondum baptisatis Christianorum liberis, ne suis, quos mente, viribus, forma aut aliis dotibus invalidos futuros prævident, illorum loco substitutis, eosdem suffurarentur, magnum semper creditum est imminere periculum, quales supposititii femideorum liberi communiter vocabantur *unfskiptingar*, unde nutriculis & obstetricibus jugiter vigilandum, & infans, usquedum baptismo potiretur, firmiter ulnis tenendus fuit, ne tali permutationi ullam præberent occasionem, & hinc est, quod vulgus stultos, fædos & inciviler sefe gerentes "Um" fkiptinga, eins og hann sie kominn af álfum" id est: *supposititios, quasi ab Álfis genitos*, vocare solet. Rupibus, tumulis, colliculis, & ipsis etiam maribus pro domiciliis utuntur, quæ intus nitida, omniaque domus utensilia ad munditiem accommodata sunt, domum quandoque homines invitant, præcipue autem Christianorum conversatione delectantur, quorum quidam cum eorum filiabus aut fororibus, quas non minus salaces quam formosas esse ferunt, congressi sunt, & ex iisdem liberos susceperunt, quos sacra lympha, ut immortalem plane, & quæ salvari posset, accipiant animam, ablui omnino decet, quid, quod? quasdam eorum mulieres legitimo conjugio cum quibusdam hominibus conjunctas perseveranter cohabitasse, & bene quidem initio, sed malo plerumque aut tragico fine rem gessisse, fingere non erubuerunt. Armenta eorum, si non quidem numero sunt permulta, magnopere tamen quæstiuosa, quæ pariter ac domini invisibilia sunt, nisi quando apparere placet, quod sereno aëre & splendente sole plerumque fieri solet, nam cum intra suas habitationes solem non videant, in apricum sæpe exspatiantur, ut folis fulgore exhilarentur. Hinc etiam mortuorum Regum & Magnatum loculi, quales sunt oblongi lapides, qui passim in resqvis & salebris conspiciuntur, sub dio & in solis conspectu semper jacent. Domicilia & habitationes non secus quam homines subinde mutant, idque ipsa novi anni nocte prima, unde harioli & ardeliones quidam hac nocte

in compitis excubare solebant, ut variis & ad id destinatis, adhibitis exsecrationum formulis, a transeuntibus futurorum revelationem exprimerent (a), reliqui autem talium non periti, præsertim familiarum capita, hoc vespere liberis & subditis severe injungebant, ut eadem nocte verbis & factis graviter & modeste se gererent, ne invisibiles hospites, & futuri forte proximi & accolæ læderentur, aut quodam modo offendi possent, hinc cubitum euntes, quidam nec exteriores domuum, nec cænaculi, fores clauderant; sed accenso lumine instructaque mensa, adventitios aut adventuros, appositis, si placeret, frui jubebant, intraque sui territorii fines, si ibidem habitare allubesceret, salvos ac sospites, sibi-que faventes vivere optabant. Ut perantiqua est hæc superstitiosa persuasio, ita diu & ad patrum fere memoriam apud quosdam viguit.

§. 19.

Quæ hucusque retulimus, non omnia ita nova sunt ac si hoc demum tempore inventa sint & in usum venerint, quædam enim prioribus seculis non ignota fuerunt, licet inter necessaria non numerarentur, sed hoc demum tempore superstitioni maxime dedito, omnia una cum antea recensitis & forte pluribus quæ nostram diligentiam effugere facile poterunt, ut summe necessarij & fundamentales Religionis Articuli observantur. In reliquis autem perparum mutatum invenimus; *Ceremoniæ* enim, *Ritus* & *Ordines Ecclesiastici* iidem prorsus fuerunt, nisi quod *Excommunicatio* jam triplici modo fieri cœpit, primo per publicum judicium, quando Episcopus cuidam dicam scripsit & ex sententia judicum, ipso quod commiserat peccato aut facto excommunicationem promeruisse pronuntiavit, quam (scilicet ne actu & formaliter excommunicaretur) si effugere voluit, multa ei statim erat solvenda, poenitentia ex Episcopi præscripto agenda, & absolutio petenda, quod si subterfugit, sequebatur excommunicatio minor, quæ scripto fiebat & publice per totam provinciam proclamabatur, tandemque, si non intra constitutum tempus

---

(a) Qualis fuit famosissimus ille JONAS KRUCK qui Seculo 15 vixisse perhibetur, cujus prophetia dicta *Krucksþá* de mutatione Religionis aliisque futuris, a talibus semidiis illi revelatis, circumfertur, quæ nugæ, ab inepto quodam Brynjulfi Svenonii, viri laude meliore digni, præcone, circa vel paulo ante annum 1660 revera scriptæ sunt.

tempus se submisit, ultima illa & maxima ab ipso Episcopo ore & opere, assistentibus 12 sacerdotibus, accensis candelis & sonantibus campanis addebatur, ut ex ipsa historia & Episcoporum actis abunde patebit (a).

A a a 2

Eidem

(a) Conf. supra Period. 2. cap. 1. §. 23. Tom. I. pag. 145. Magnam his lucem adfert formula excommunicationis a Jona Ario Gislao Jonæ, postmodum Episcopo Skalholtensi inflictæ, quæ talis est: *Omnibus & singulis has literas visuris & audituris, salutem dicimus; Nos Jonas, Dei tolerantia Episcopus Holanæ & Visitator Skalholtinæ diæceseos, item a Sanctissimo Patre Papa Constitutus Index omnium Causarum Papalium quæ oriuntur & ortæ sunt in Islandia, nec per legitimas Quittantias olim compositiæ & sopitiæ sunt, notos facimus subsequentes Articulis, quos tu Gislao Jonæ locutus fuisti. 1) Ausus fuisti talem proferre blasphemiam & detestabilem loquendi modum Beatam Dei Matrem, Sanctam Virginem Mariam potentiorē non esse quam alias vulgares & egenas Virgines, illosque esse servos Diaboli, qui credunt eam pro Christianis intercedere, illis adesse, & quidquam auxilii ferre. 2) In Generali Synodo, & in ipso templo Skalholtensi in legum contemptum & suppressionem te nunquam Juri Romano esse obsecuturum, aut Episcopo obediturum, qui mitram ferret, aut Monachus esset. 3) Christianos homines falsam Religionem docuisti, & propagasti. Cum igitur recitati Articuli testibus probari possint, & vere evictum sit, ut supra dictum est, te & fecisse & dixisse; hac dica tibi diem diximus, jubemusque sine omni mora aut effugio, ut ad nos venias, ubi & quando nos assequi poteris, ob dictas causas nostram petitionem gratiam & conciliationem. Tres tibi admonitiones ponimus, quarum cuique quingue dies concedimus: Si autem statuto tempore ad dicendum causam ad nos venire neglexeris, noscas te interdictioni a sacris & perfectæ devotioni obnoxium esse, quam, & verbis & factis promeritus es. Prohibemus ergo ne posthac templum intres aut quidquam sacerdotalis officii peragas, excepto quod tuas horas legere liceat, tamen submissa adeo voce, ut nemo eam audiat; Prohibemus etiam omnes christianos homines ullum commercium, mercaturam & conversationem tecum habere, tecum dormire, edere aut preces pro te effundere, excepto, quod pro tua emendatione orare liceat, prout Juss Ecclesiasticum mandat & indicat: Si qui osculantur, salutant, orant nuntium ferunt aut sermones publice ferunt, cum quoquam Papalem excommunicationem promerito, nimirum excommunicationem sibi contrahunt debentque multas pro tali conversatione pendere. Nisi tu post unius mensis tempus exactum, a quo has nostras literas audieris, te excusatum & emendatum ad nos accedas, iustis causis inducimur, invocata Spiritus Sancti gratia, perfecte te divis devovere & excommunicare huc pertinentibus verbis quæ Sanctus Rex David protulit, & Sanctissimi Patres Papa & alius christianus Magistratus constituerunt & injunxerunt. Si quid autem impediementi intervenerit, quin munia nostra erga te perficere poterimus, certe æternæ maledictioni obnoxius es, nisi legitime accipias absolutionem. In testimonium & confirmationem his literis nostrum appendimus figillum. Holis in Hialtaadal. Anno 1550. Hinc patet, non duplicem tantum ut prioribus seculis hac tempestate excommunicationem, sed triplicem in usu fuisse, nam*

triplex

Eidem innodati, omni quidem tempore pro Episcopi beneplacito absolvi potuerunt, sed maxime usitatum fuit, eosdem die Cinerum, facta in conspectu Ecclesiæ confessione, absolvere & *pœnitentiam* publice injungere, quam, subsequente Quadragesimæ tempore tali pietatis operi præfertim destinato, publice agerent, ut eo absoluto, Die Paschatos corpus Domini accipere possent; Quod si ob prægnantes aliquas causas fieri non potuit, huic operi destinatus fuit dies Viridum, ut postridie, seu Die Soteriorum, coram tota Ecclesia pœnitentiam agentes, seminudi, sacco & vilissimis centonibus aliquatenus testæ ad plagas & sanguinem usque flagellarentur & misere excruciantur, quod eo majori ratione a lapsis exigi potuit, quod stantes etiam, in memoriam aut ad imitationem Dominicæ passionis eo die jejuni, fordidi, & nudis pedibus incedentes variis modis corpora quandoque virgis & scuticis castigabant (a), adeo ut
infantes

triplex hic memoratur. *Minor, Major & Maxima.* De *Minore* seu *Minima*, loquitur Episcopus his verbis: *si quis &c. scilicet cum excommunicato conversantur; Minorem sibi contrahunt excommunicationem debentque &c. Majorem* dat, sistitque ante oculos ipsum Diploma. De *tertia & Maxima* loquitur, dicens: *Iustis causis inducimur, advocata Spiritus Sancti gratia perfecte te Diris devovere & excommunicare huc pertinentibus verbis quæ Sanctus Rex David protulit, & Sancti Patres Pape &c.* Erant hæc verba ex Psalmis Davidis, libris Mosaicis, & aliunde collecta, præsertim vero ex *Deut.* 28, & *Psaln.* 109. Conf. supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 23. Tom. 1. pag. 145. Id tantum monitu dignum putamus, quod hæc excommunicatio *Major* seu *Maxima*, de qua hic sermo est, a reliquis quas vidimus (conf. loc. cit. & infra Sect. 4. cap. 5. §. 6.) in eo differat, quod campanarum soni & candelarum extinctionis in *Maxima* excommunicatione usurpare solitorum non meminit, quod tamen apud Papicolas in tali actu fuisse usitatum certo certius est. Conf. præter alios Perillustr. PONTOPPID. *Annal. Eccles. Dan.* Tom. 2. pag. 759. & JOH. WOLFG. JÆGERI *Hist. Ecclesiastico Polit.* lib. 6. cap. 1. ad annum 1616 ubi tale quid adfert, dicens: *Nec Pontifex amplius moratus, nigram candelam manibus eodem in loco terribilem excommunicationem in M. Antonium de Dominis pronuntiavit.*

- (a) Cum perantiquus sit hic mos & a primis Religionis Christianæ in his Regionibus exordiis, seu illis temporibus derivandus, quibus una seu antiqua Danica lingua plerisque gentibus cis Rhenanis communis fuit, facile inducimur ut credamus *Char* in *Char-freytag* esse idem ac antiquorum *Kar*, squalor, seu sanguis cum pulvere & sudore concretus; quæ vox hodie apud nos in compositis usurpat, ut *Kar-Kalfr*, *Kar-Lamb*, vitulus & agnus recens natus, sordibus nativitatis squalens: Verbum *kara*, significat purgare, squalorem abluere: *U-karadur*, squalidus, impurus; *Hålf-karadur*, semipurgatus. Primitivum vero *kar*, occurrit, (ut unicum tantum anti-
- quum

infantes a talibus non immunes essent, eosdem enim, sive aliquid, sive nihil, commiserant, Soteriorum die virgis cedere moris fuit, qui mos, ut perantiquus, ita ejus reliquiae, longo post Reformationem tempore, apud quosdam antiquorum rituum tenacissimos in usu fuit.

§. 20.

Ordines & officia Ecclesiastica licet eadem essent, *nova* tamen *dig-
nitatum nomina* quibusdam personis indita fuerunt, ita ut Pastores, Gren-
jardstadenfis in Holana, & Oddensis ac Hytardalensis in Skalholtina dioc-
cesi fuerint jam vocati *Canonici Archicathedrae Nidarosensis*, nec aliam ob
causam, quam quod Archiepiscopus & Capitulum Nidarosense potesta-
tem has Præbendas conferendi sibi arrogabant, Sacerdotes etiam nullas
habentes Præbendas in domo Episcopi ejus beneficio & quadra viventes,
sacrisque in templis Cathedralibus subservientes, hujus vel illius *Cathedrae*

A a a 3

Canonici

---

quum adferam exemplum (in *Vigastyr Saga* & quibusdam *Eyrbyggja* Exemplaribus
in Rhythmo Vigastyr, quem anno 1008 squalorem itinere & turbida tempestate con-
tractum abluturus, in balneo, occisus, paucis post diebus puellæ mortuum conspiciere
desideranti, cecidisse fertur, hoc modo: " *Hörfinn er sagur farvi, forvitin fiadu*
" *litinn. Kar er í kampi varuin, kyftu mæ ef lyfter.* " Id est: *Defluxit nitida pul-
critudo, aspice curiosa colorem, squalor (kar) est in barba nostra, osculare virgo, si
placet.* Hic squalorem seu concretum cum sanguine sudorem & pulverem, vocat
Kar; Cui simile quod *VIRGIL. An. 2* ita exprimit:

*Squalentem barbam & concretos sanguine crines
Vulneraque illa gerens —*

Cum itaque Sanctissimi Salvatoris corpus die Passionis totum hoc modo laceratum
& squalidum esset, conf. *Ps 22. v. 7.* ut & *Es. 53. v. 3.* seq. & antiqui in ejus
memoriam se aliosque eodem die hoc modo affligerent; aut ipsum dñem a Nomine
substantivo *Kar* vocarunt *Chartag*, seu diem squaloris, aut a verbo *kara*, squalo-
rem abluere, diem purgationis, cum Christus sua passione squalorem peccatorum no-
strorum abluerit, quod & ipsi ejus imitatione efficere se posse putabant. Quæ Ety-
mologia haudquaquam postponenda videtur ei quam *CHEMNITIUS Examin. Concil.
Trident. Part. 4. pag. 115*, sed haud dubie præponenda *Vossiana* in libro de *Vitiis
sermonis*, voce *Carina*. Est enim vox *Carina* 1) barbara & adscititia, 2) est contra
consuetam compositionum & derivationum analogiam, juxta quam deberet dici *Caren-
tag* non *Chartag*; & sic 3) haberet respectum non ad unum diem & ejus propria,
quæ sunt pati pro peccatis & eadem abluere, sed ad integrum quadragesimale
jejunium.

Canonici (a) perinde ac monachi, hujus vel illius *Monasterii Canonici*, vocati fuerunt. *Officialis* nomen & munus priori seculo notissimum fuit, quo tum insigniebatur vices Episcopi absentis aut mortui agens, quo officio in eadem diœcesi non nisi unus simul fungebatur, jam autem non tantum plures simul, sed etiam vivo ac præsente Episcopo memorantur, qui fere nihil aliud fuerunt, quam qui communiter *Præpositi* vocantur, nisi quod eorum præfectura paulo latius patebat. Quando autem (α) se scribunt *Dei gratia officialem*, aut etiam eorundem *gratia* memoratur, (in tantum enim Cleri factus creverat, ut officialis gratia etiam pro lege haberetur) aut (β) etiam Acta sua officialatus Sigillo muniunt; deinde (γ) si causæ majoris momenti in synodo generali, nulla Episcopi facta mentione decidebantur, ac denique (δ) si se diœceseos officialem nullis additis locorum nominibus, intra quæ eorum potestas terminatur, nominant, signum est eos fuisse episcopali præditos potestate, & Episcopum, aut absentem, aut mortuum, fuisse. *Officialis* & *Dispensatoris* seu *Quæstoris* munus, licet diversa essent, antiquitus tamen sæpe conjungebantur, nunc autem sæpius separata fuerunt, nam *Officialis* ea quæ ad Episcopi officium pertinebant, sed *Dispensator* cathedræ bona, redditus & expensas curabat: cum huic officio sacerdotes, Viri maturi consilii, juris utriusque & rei œconomicæ peritissimi, plerumque præponerentur, quorum auctoritas & honor tantus fuit, ut proxime post *Officialem* & *Ab-*
bates

-
- (a) *Canonici* primitus fuerunt viri docti ad templa Cathedralia in communitate Episcopi viventes, qui juventutem in bonis artibus, præsertim Theologia, informabant; certasque vivendi regulas præscriptas habebant, quorum Collegia Carolus Magnus circa & ante annum 800 in Germaniâ plurima instituit. Sequioribus autem Seculis, non tantum juventutis informationem omiserunt, sed etiam præscriptas regulas plane neglexerunt, adeo ut etiam Vicarios sustentarent, qui suo loco horas Canonicas decantarent, ipsi autem se pro Episcopi Consiliariis gerebant, & vacante sede, ipsius munia & auctoritatem sibi arrogabant: Horum collegium *Capitulum* vocatur. Distinguebantur pro munerum ratione in *Præpositos*, *Diaconos*, *Thesaurarios*, *Primicerios*, *Scholasticos*, *Cantores*, *Vicarios*, *Lectores* &c. &c. Hodie distinguuntur in *Seculares*, quorum plerique sunt *Magnates*, ut *Comites*, *Barones*, *Eqvites*, &c. & *Regulares*, qui certis vivendi regulis obligati sunt. De *Canonicis* & *Capitulis* in Islandia vide supra pag. 142. Qualis eorum in Islandia fuerit conditio, optime docent eorum collationis literæ, & juramentum fidelitatis Episcopo dictum, vid. ad finem hujus Capituli Lit. D. E. ex Codice pergameno Originali in Bibliotheca Magnæana No. 135. in Quarto, exscriptas.

bates nominentur; legibus cautum fuit, nemini licitum esse, tale munus detrectare, modo ab Episcopo id ei demandaretur; tempus autem ultra triennium, nisi uterque consentiret, non debuit extendi.

§. 21.

Templa hac tempestate nova perpauca exstructa fuerunt, sed antiquorum census, Episcopis eadem ditandi nullam plane occasionem omittentibus, haud contemnendum incrementum cepit; Nam præter consuetam & illis debitam annuam sortem ac spontaneas largitiones, quivis Pastor ex præbendæ sibi concessæ proventibus, decimam partem illis tradere tenebatur. Nec reliquis eorum curatoribus, qui plerumque erant fundi possessores, templorum residua, seu quæ annui redditus expensas superabant, aliò quam ipso fundo solvere concedebatur (a), ut eo tandem modo multi melioris notæ fundi & prædia, templorum fierent peculium. Si quis vero aut ipsa templa eorumque fundos aut possessiones aliquo modo læsisse insimulabatur, statim in jus vocatus, non tantum damni restitutionem pendere adjudicabatur, sed præterea etiam *Fullrette*, seu pleni juris multam, quæ minorum templorum erat 15 marcæ, seu 25 Imperiales, & templo insuper Cathedrali 60 marcas, quippe quod, ut reliquorum Mater, læsione juris Filiarum læsum quoque & offensum esse censebatur. *Monasterium* autem unum ad prædium *Skrida* in Toparchia Mulensi, Stephanus Episcopus Skalholtinus anno 1493 exstrui & fundari curavit, quod prædium Hassidus Thorsteini ejusque uxor Cecilia Thorsteini, una cum omnibus ad id pertinentibus & aliis quibusdam possessionibus, Deo omnipotenti, Sanctæ Virgini Mariæ, & Sancto Sangvini (b) legaverunt. Sed templum ibidem exstructum anno 1512 Præsul corpori Christi dedicavit, (c). *Festa*, præter Visitationis Mariæ, a Sveno Sapiente

---

(a) Vid. supra pag. 241.

(b) Sangvinem Christi in Norvegiam anno 1165 illatum fuisse, testantur *Annales*, quem re vera eum fuisse, qui ex sanctissimo Salvatoris corpore effluxit, serio asseverant, hujus deinde particulam in Islandiam translata, & in templo Skridensi depositam, fuisse creditum est, sed hæc fuit vulgi tantum persuasio, veram autem & genuinam causam cur templum Skridense Sancto Sangvini consecratum fuerit, in *Hist. Monast. Island.* cap. 12. adtulimus.

(c) Vid. pluribus nostram *Historiam Monast. Islandiæ* cap. 12.

Sapiente introductum, eadem ac antea manserunt, nisi hic in censum venire debeant dies quidam incisi, quales sunt Hallvardi (a), Botolphi (b), aliiqve, de quibus tamen incertum est, an unquam inter festa relati fuerint.

§. 22.

Jus nunquam tam severe dictum, nec disciplina ecclesiastica unquam rigidius, quam sub hujus Periodi finem, exercita fuit (c), quod non tam quorundam Episcoporum Religionis zelo, quam avaritiæ & dominandi libidini tribuendum esse, ipsorum acta abunde docent. Lex seu legum codex ad cujus normam & præscriptum jus dicebant & justitiam exercere videri volebant, fuit is, cujus supra (d) sæpius fecimus mentionem, ab Arna Thorlaci filio conscriptus, sed tandem anno 1356 a Magno Erixi penitus confirmatus (e), Islandisqve, ut lex universalis omnibus observanda, adjunctus, cui alias, partim antiquas, partim recentiores, Ecclesiasticas Constitutiones & Pontificum Decreta in subsidium vocarunt. *Forma* vero & *modus procedendi* non semper idem adhibitus & observatus fuit, plerumqve tamen dica reo scripta, conventu indicto, testibusqve, si haberi potuerunt, actum fuit; alias etiam, sed rarius, reis jure jurando semet purgare aut accusatoribus intentatam causam juramento probare concessum fuit, & licet forma quædam judiciaria observaretur, plerumqve tamen is fuit exitus, ut reus condemnaretur, & si non staret
judicio,

(a) Hallvardi Festum incidit in 15 Maji. Errant vero qui autumant Sanctum Hallvardum fuisse filium Olai Sancti, cum ejus fuerit consobrinus, nam Gudbrandus, Olai avus maternus, tres habuit filias 1) Attam quæ ex Haraldlo Græniska peperit Olavum Regem, & ex Sigurdo Syr Haraldum Imperiosum, 2) Thoreyam matrem Hallvardi Sancti, & 3) Isridam matrem Eymundi nobilis Piratæ & Reguli, sed aviam Thoreri Steigenfis, cujus in Historia Norvegica non incelebris mentio. Occisus est Hallvardus, si *Annalibus Flateyensis* fides, anno 1043.

(b) Botolphi Abbatis festum in 17 Junii incidit.

(c) Hoc non ita intelligendum est, ac si priores Episcopi conniventes fuerint; Exempli loco sit pœna condigna Sacerdoti cuidam a Jona Vilhelmi filio anno 1431 præscripta; Vid. ad finem Capitis Litr. F.

(d) Vid. supra Tom. I. pag. 540 — 550. Tom. 2. pag. 10. fqq.

(e) Vid. supra Tom. I. pag. 437.

judicio, excommunicaretur. Ipsi enim Episcopi aut eorum vicarii ut plurimum, Judicem, Actorem, imo quandoque etiam Testem agebant, illisque multæ pecuniariæ cedebant. Assessores autem fuerunt Abbates, Sacerdotes, quandoque etiam in causis minoris momenti, & defectu superioris ordinis, diaconi & laici, raro autem vel infra 6, vel supra 24 personarum numerum tale Consistorium habuit; sed siue multi, siue pauci essent, omnes tamen Prædis amici, ei que obnoxii fuere, qui omni in ipsum translata potestate, ipsius imperio subiecti, ad ejus nutum sententias dixerunt, quibus rei facultatibus exuebantur aut anathemati innodabantur, non nunquam etiam vinculis, carcere, tormentis, cohibendi judicabantur; Perraro autem vel severissima quævis sententia, sine gratiæ Spiritus Sancti invocatione pronuntiata fuit; consuetus enim sequioris Seculi stylus talis erat: *N. Dei gratia Episcopus &c.* Et quando Assessores de eo loquebantur: *prout ejus gratiæ liberit &c.* Et sententiam pronuntiaturi: *ideoque implorata gratia Spiritus Sancti judicamus &c.* Tandemque: *Hanc nostram sententiam nobiscum confirmavit Reverendus Dominus Episcopus &c.* Interdum in rebus minoris momenti, dimidiato clericorum & laicorum numero utebantur, ipsi sententiam pronuntiantes, hac formula præmissa: *Ideoque in nomine Domini Amen! diximus pro tribunali sedentes pleno juris judicio &c. approbantibus nobiscum &c.* Reperiuntur etiam foli judicium exercuisse, & hac adhibita formula pronuntiasse: *N. notum facio, quod N. in jus vocavi, quam dicam legitimam esse judicavi, ideoque implorata gratia Spiritus Sancti, &c.* Et tandem: *Hoc meum judicium, me pro tribunali sedente promulgatum in scriptis prolatum fuit.* Qua forma non pauca Episcoporum Holensium judicia & sententiæ, quæ ad nos pervenerunt, concinnatæ reperiuntur, quibus etiam Skaltholtenesium nonnulla similia sunt.

Litr. A.

Kyrieleeson. Christeleeson. *Kyrie Chrisse audi nos.*
 Pater de celis Deus! *miserere nobis.*
 Fili redemptor *miserere nobis.*
 Spiritus Sancte deus *miserere nobis.*
 Conditor mundi *miserere nobis.*
 Saluator mundi *adjuva nos.*

Sancta trinitas unus deus *miserere nobis.*

Sancta Maria mater Domini, sancta Dei genetrix, sancta uirgo uirginum
ora pro nobis.

Sancte Michael, Gabriel, Raphael *ora pro nobis.*

Omnes sancti Angeli & Archangeli *orate pro nobis.*

Omnes sancti throni & dominationes, omnes sancti principatus & potestates, omnes sancte celestes uirtutes, omnia sancta cherubin ac seraphin *orate pro nobis.*

Sancte Johannes baptista *ora pro nobis.*

Omnes sancti Patriarchæ & Prophetæ *orate pro nobis.*

Sancte Petre, Paule, Andrea, Johannes, Thoma, Jacobe, Philippe, Jacobe, Bartholomee, Mathee, Simon, Taddee, Mathia, Marce, Luca, Barnaba *ora pro nobis.*

Omnes sancti apostoli & euangeliste *orate pro nobis.*

Omnes sancti innocentes & discipuli domini, *orate pro nobis.*

Sancte Stephane, Line, Clete, Clemens, Sixte, Corneli, Cipriane, Dionisii cum sociis tuis, Mauricii cum sociis tuis, Kiliané cum sociis tuis, Alexander cum sociis tuis, Cezeon, Laurenti, Vincenti, Fabiane, Sebastiane, Calixte, Urbane, Vite, Vitalis, Landberte, Tiburti, Valeriane, Ofvalde, Olave, Eatmunde, Thoma, Magne, Hallvarde, Blasi, Johannes, Pantaleon, Theodore *ora pro nobis.*

Omnes Sancti Martires *orate pro nobis.*

Sancte Silvester, Gregori, Nicolae, Martine, Thorlace, Benedicte, Egidi, Jeronime, Augustine, Johannes, Ambrosi, Germane, Vedasti, Amande, Leo, Damase, Seuerine, Bricii, Columba, Cuthberte, Suithune, Leonarde, Remigi *ora pro nobis.*

Omnes Sancti Monachi & heremite *orate pro nobis.*

Sancta Maria Magdalena, Felicitas, Perpetua, Agatha, Agnes, Cecilia, Lucia, Margareta, Brigida, Katerina, Sunniua, Barbara, Anastasia, Petronilla, Prisca, Ursula cum sodalibus, Fides, Spes, Karitas, *ora pro nobis.*

Omnes Sancte uirgines, Omnes Sancte vidue ac continentes *orate pro nobis.*

Omnes Sancti *orate pro nobis.*

Christe *audi nos.*

Propicius esto *parce nobis domine.*

Propicius

Propicius esto *exaudi nos domine.*

Propicius esto *libera nos domine.*

Ab insidiis Diaboli *libera nos domine.*

A morbo malo *℟ — —*

A peste & fame *℟ — —*

A pestilentia & clade *℟ — —*

Ab omni immundicia cordis & corporis *℟ — —*

A subitanea & improuisa morte *℟ — —*

Ab omni malo *℟ — —*

Per incarnationem & nativitatem tuam *℟ — —*

Per circumcisionem & apparitionem tuam *℟ — —*

Per baptismum & jejunium tuum *℟ — —*

Per Passionem & crucem tuam *℟ — —*

Per mortem & sepulturam tuam *℟ — —*

Per gloriosam resurrectionem tuam *℟ — —*

Per venerabilem ascensionem tuam *℟ — —*

Per aduentum Sancti Spiritus paracleti *℟ — —*

In aduentu tuo secundo *℟ — —*

In die iudicii *℟ — —*

Peccatores te rogamus *audi nos.*

Ut pacem & sanitatem nobis dones.

Ut remissionem omnium peccatorum nostrorum nobis dones.

Litr. B.

Ad Divum Olaum.

O Christi Martir Clare, tuos ad te clamantes audi famulos, quia tue predicationis gratia, que nefandis cultibus ad veri dei cultum nos revocavit, nos gaudemus & credimus, quia tu regnas cum Domino Rex invictissimus, te humiliter deprecamur, ut digneris nos adjuvare tua sancta oratione, ne prævaleat Diabolus suam in nos perficere voluntatem; & tempera nobis omnium castitatem & humilitatem, benignitatem, temperantiam, patientiam spiritualem, disciplinam, & obedientiam & virtutem debellare fortiter de armis fidei adversus tentationes Diaboli. Fac nos semper gloriosissime Olæ & Martir Jesu Christi preciose tuis orationibus adjuvari, quia ab impiissimis hominibus occisus eras

pro iusticia, fac nos gaudere sine fine in sanctorum patria, & ut te cum, Rex, mereamur videre Deum Regem omnipotentem trinum & unum Dominum regnantem per infinita secula seculorum Amen.

Alia; ad eundem.

Deus qui es Regum omnium corona & Martirum victoria, annue nos beati Olai Regis & Martiris pia apud te experiri patrocinia, ut per tuam, quam in ejus glorificamus passionem, magnificentiam, coronam vite diligentibus te percipiamus repromissam &c.

Ad Petrum, Paulum, Andream & Johannem (*).

Sancte Petre Apostole electe Dei, tu confessus es filium Dei; super te ædificat Dominus Deus Ecclesiam suam & tradidit claves Regni cælorum; Tibi ligandi dedit potestatem atque solvendi & remittendi peccata; Tu es Apostolorum princeps & exemplar pœnitentiæ, Doctor Ecclesie, Janitor Paradisi, adjutor electorum, Tu es susceptor animarum, & ego misera, & fragilis, & peccatrix, quid sim factura. Cum venero ad te ad uva me ne recedam refusa propter vitia & peccata quæ male commisi. Solve vincula peccatorum meorum qui habes potestatem ligandi & solvendi in cælo & in terra. S. Petre, S. Paule, S. Andrea, B. Johannes, Apostoli Domini, aperite mihi portas justicie; ingressus in eas confitebor Domino Amen.

Ad Divam Virginem (*).

O Domina mea Sancta Maria, me in tuam benedictam fidem & singularem custodiam ac in sinum misericordiæ tuæ hodie & quotidie atque in hora exitus, mei animam meam & corpus meum tibi commendo, omnem spem meam, consolationes, angustias, misérias & finem vitæ meæ committo, rogans ut per tuam sanctissimam intercessionem & gloriosa merita, omnia mea dirigantur & disponantur opera, secundum tuam tuique filii voluntatem ad meam utilitatem Amen.

Litr.

(*) Videtur esse precatio privata.

Litr. C.

1) *Mariu Reifsuvers.*

(c) Móder Jesu vere með oss Milldr gud oc helge kross, Alldafader, englalid, Aller Helger búe ferd, fríder Spámenn Frúr oc Postular fyrer oss bid.

2) *Mariu Vögguliód.*

Sof þú eg unni þier, aller helger þíone þier, Petr oc Páll á Rómi, hialpi þer á dómi, oc sú hin mildasta mæ, sem marga bæn af gude fær. Sancta Maria sie þier holl, sú er betre enn raudt gull, hvar sem þú reikar á lande, signe þig oc svæfe, siálfr gud oc Heilagr Ande.

3) *Vögguliód.*

Þig svæfi Gud oc Gudsmóder, tíu englar oc tólf postular, Thomas hinn trausti, oc tveir adrer, Magnus oc Marteinn, þig svæfe Drottinn.

4) *Kvölld oc Morgunvers til sellrar Mariu Meyar.*

Bid eg Maria biarge mer, burt úr öllum naudum, annars heims oc eirnin her, ástmær Guds eg treyste þer, bid þú fyrer mer bæde lífs oc daudum.

B b b 3

5) *Nidr-*(c) 1) *Cantilena iter suscipientis ad Mariam.*

Mater Jesu, nobiscum esto, clementissime Deus, & Sancta Crux! Pater Seculorum, chorus Angelorum, omnes Sancti, eximii Prophetæ, Virgines & Apostoli iter præparanto! Ora pro nobis!

2) *Carmen Marianum ad cunas.*

Dormi! ego tibi faveo, omnes Sancti tibi serviunto, Petrus & Paulus, qui Romæ sunt, tibi in judicio opem adferunto, & clementissima illa virgo, quæ multa a Deo impetrat. Sancta Maria, quæ rutilanti præstat auro, tibi, ubicunque terrarum constitutus fueris, propitia esto, ipse Deus tibi benedicat & somnum conciliet, ut & Sanctus Spiritus.

3) *Carmen ad cunas.*

Tibi somnum concilient Deus & Dei mater, decem Angeli & duodecim Apostoli, Thomas ille fidus & duo alii Magnus & Martinus! Tibi Dominus somnum conciliato!

4) *Carmen vespertinum & matutinum ad Beatam Virginem Mariam.*

Rogo, Maria mihi opituletur, ut omnia mala hic & in futuro seculo evitem. Virgo Dei dilecta! tibi confido; ora pro me & vivo & mortuo.

5) *Ordo*

5) *Nidrradan trúarinnar.*

Bid þú föðrinn, biód þú syne, af móðrlegum myndugleika, því hönum þú eslaust, yferdrottinn. Skynfemd oc rettvíse, skilia til báðar, að móðirinn, se mög ædri; Fyrer því bid þú, föður himnanna, aðmýkt med, oc undergefne, enn skipadu syni, af skarpleiks valde.

6) *Bæn móti kveifu.*

Christr sat fyrir kirkiudyrum, kindil hafði í hendi, barnid það bleffaða, bók í annare. Hvað fyrger þú son minn? sagði sæl Maria. Eg er fár oc fiúkr, sagði gud drottinn minn. Eg skal lækna þer beinkveifu, fteinkveifu, fótakveifu, handakveifu, idrakveifu, heilakveifu; oc þá allra römuftu reginkveifu; Hann vard laus af kránkleika sínum. Hvor þessa bæn hefur að vardveita, frelfast mun af allre kveifu.

7) *Bæn á móti hikfta.*

Christr í briófte mer, burt fari hikfti; fyrri var ec í huga guds enn hikfti; Gud fridi þefs manns fál sem dó af hikfta. Hvör sem í einu andartaki les þessa bæn níusinnum, mun laus verda við allan hikfta.

8) *Draumr*5) *Ordo fidei.*

Roga patrem, jube filium autoritate materna, in hunc enim sine dubio dominaris; Ratio enim & æqvitas una innuunt matrem filio præstare. Patrem igitur cælorum humiliter & subiecte rogato, sed filium rigorosa autoritate jubeo.

6) *Precatio contra dolorem.*

Christus ante fores templi sedebat, puer ille benedictus candelam una, librum altera, manu tenuit. *Quid doles mi fili?* dixit beata Maria. *Laboro & ægroto, recessit Dominus meus. Levabo tibi dolorem ossium, dolorem de calculo, dolorem pedum, dolorem manuum, dolorem intestinorum, dolorem cerebri, & acutissimum omnium dolorem supereminentem;* Ille a morbo sanabatur. Quicumque hanc precationem servandam habuerit, ab omni dolore liberabitur.

7) *Precatio contra singultum.*

Christus mihi in pectore! Apage singultus! prior eram in mente Dei quam singultus. Deus propitius esto animæ ejus qui mortuus est singultu! Quicumque una halitu hanc precationem novies recitaverit, ab omni singultu liberabitur (*).

8) *Somnium*

(*) *Sine omni dubio. Ratio physica cuique patet.*

8) *Draumr Sanðti Petrs, ad draumr ráðist vel.*

Draum dreyndi mig drottinn Guð minn: ec þóttist sjá þig drottinn drottinna oc kóng kónganna, vaknadi ec við, oc var það svo. Hvör sem leger þinn draum fyrr enn sinn, sagði herrann Christr, hann skal alltíð ráðast til betri vegar.

9) *Kyrkiungaunguben.*

Stíg ec í kirkju, með Christins manns fótum, holl sie mier kirkja; hollur sie mier prestur, holl sie mier messu bók oc hvör bók, sem Guð drottinn minn jók. Leit ec utar í kirkju, leit ec innarí kirkju, leit ec allt í kringum mig; fá ec hvar Guð drottinn minn fat á dómfóli sínum, oc hafði í hendi þá helgu bæn *Pater noster* oc mælti þessum orðum, ad þar skyldi enginn í vísit elldi brenna, ne kvalanna kenna, hvör sem sýngi þessa bæn með sío dögum öllum. Vaki vordur minn, sofi (ei) augu mín, renne hugur minn til almáttugs Guðs míns. Amen.

10) *Kvöldbæn.*

Geymdu dyrnar drottinn minn, dásamlegur fyrir krossinn þinn, glugga húsin gólf oc skúm, guðs á meðan stendr húm. Guð gefe her

8) *Somnium Sancti Petri, quo somnia ex voto portendant.*

Somnium somniavi mi Domine Deus; videbar mihi videre te Dominum dominantium & Regem regum; His expergefactus, revera ita fuit. Qvicumque tuum somnium, inquit Dominus Christus, priusquam suum recitaverit, ejus somnium semper bonam fortietur interpretationem.

9) *Precatio templum intrantis.*

Templum pedibus hominis Christiani intro. Sit mihi templum salubre! Sit mihi sacerdos salubris! Sit mihi salubris liber missæ, & qvilibet alius liber, qvem Dominus meus Deus exaravit. Extrorsum in templo circumspexi; Introrsum in templo circumspexi; Circumqvæque circumspexi; Vidi Dominum meum Deum pro tribunali suo sedentem, & sanctam illam precationem *Pater noster* manu tenentem, qvi hæc verba elocutus est, neminem in igne inferni arsurum vel dolores senturum, qvi hanc precationem omnibus septem (hebdomada) diebus recitaverit. Custos meus vigilet! Oculi mei (non) dormiant! Mens mea ad omnipotentem Deum meum se convertat. Amen.

10) *Precatio vespertina.*

Mi Domine carissime, propter crucem tuam custodi fores, fenestras domum, pavimenta

her rúm Heilögum Anda, svo óhreinndandi kunni ofs ecki að granda, oc árar hanns fái her eckert rúm. *Gud* geymi dyr, oc *Crux* lok, *Maria* mey í inni dyrum, enn *Michaël* engill útífrá. Brióti enginn upp búmanns dyr. Ut *Gurgr* (Karkr), inn *Jesus*, út *Gassagull*, inn *Guds* engill, út *Ragerist*, inn *Jesu Christ*, út *Valedictus* (forþan. *Maledictus*) inn *Benedictus*. Vid gefum ofs alla á Guds valld, oc góða nótt.

Litr. D.

(d) Ver Jon med Guds nad &c. görum öllum mönnum kunnickt med þessu voru brefe at i hæðir vid Gud ok hanns helguðu modur jungfru sancte marie ok æns helgaða Gudz jattara Jons Hóla biskups vors patrona ok heilaga Gudmundar biskups ok til mæire avaxtar gudhligrar þjónozto hófum víi tækit vorn kára þón i hæðir ok virðing canukligrar ítættar ath blifva i vorre kirkju a Holum til kostz ok fæðu þa sém hann vill ok svo længi sém honom likar þar ath dvæliazt ok sitia. Ok æi utan med voru lofui ok samþycki brott fara þá honum likar. Ok hvar fyrer wer þigh svo sém vorn sannan æigæn sun ok sun vorrar kirkju

pavimenta & latebras, dum Dei tenebræ durant. Deus hic sancto Spiritui locum concedat, ne impurus Spiritus nobis nocere possit, & angeli ejus locum hic occupare nequeant. *Deus* fores custodiat, sed *Crux* seram, *Virgo Maria* in foribus interioribus, sed *Michaël* Angelus in exterioribus! Nemo fores villici effringat! Foras *Gurge!* Intro *Jesu!* Foras *Gassagulle!* Intro *Dei Angele!* Foras *Rageriste!* Intro *Jesu Christe!* Foras *Maledicte!* Intro *Benedicte!* Nos omnes Deo nos commendamus. Fausta nox!

(d) Nouerint uniuersi per presentes quod nos Johannes Dei gracia episcopus holeris ad honorem omnipotentis Dei & beate Marie semper virginis & sanctissimi Confessoris & Episcopi patroni nostri & beati Godemundi & ad ampliacionem cultus diuini in ecclesia Holensi recepimus NN dilectum filium nostrum ad honorem & dignitatem Canonicatus & menendi in ecclesia nostra Holensi in expensis ecclesiæ quando cunqve & quamdiu sibi placuerit cum duobus famulis ad faciendum residenciam & cum nostro consensu recedere quam tibi placet. Unde te tamquam nostrum filium & verum membrum nostri capituli approbamus & ratificamus per presentes & tibi in perpetuam prebendam assignamus decem marcas de pecunia una annuatim tibi solvenda

iu anduardhum skipum ok stadfastum med þessu varo saumo nervær-
andæ brefæ. Ok æwerdoliga rænto ok prebendo setium ok skipum tíu
merkr af vorum þæningum ok godzæ arliga hvert ar þigh at luka i þeim
stad sæm þær ok vorri kirkiu kæmr til minsta skada efter landsins vana.
Ok þigh suo allt þitt godz sæm ofs sealfua ok vora kirkiu vernda ok væria
med allan handa mata ok rætt efter allre vorre makt ok valldæ. Suo
framt þu helldr þessa þina lofvan ok likamlighan æidh med ofs ok vora
loghliga æfterkomændr medh truskap ok stadfastu gæymandi ok vaktandi
ok þær med skyldoliga lydnæ ok uyrðhingh ofs jafnan væittandæ ok gior-
andæ ok vorum loghligum. æfterkomandum i samræ stætt. Ok æi sidr
til wor koma fiorum sinnum a hværio are svo sæm a þessum timum ok
hatidum in assumpcione sancte marie in festo sancti Johannis biskups
vors patrona domini Jesu Christi ok i lifatsdægi hæilags Gudmundar bisk-
ups vidr tvæggia marka sækt fyrer huert ar efter blifuer utan vort orlof,
ok utan siukdom ædr annan þungan skada ok forfaull hindra kunno
hann. Vær þetta bref vtgefit ok skrifat a vorum stad Holum i Hialtadaal
faustodaghæn næsta æfter inventionem sancte crucis infiglat ok stadfast
med vora infigli rotundo off sealfuom nerverandom Anno Domini mille-
simo qvadringentesimo tricesimo.

Litr.

---

venda in tali loco ut tibi & nostre ecclesie invenitur minus dampnosum secundum
modum terre consuetum, & te & omnia bona tua tamquam nosmet ipsum & no-
stram ecclesiam defendemus omnibus viribus & modis secundum nostram possibili-
tem & potenciam itaq. promissum tuum sub juramento corporali de fidelitate & sta-
bilitate observanda & obedienciam & reuerenciam nobis semper exhibenda. Item cum
ad nos qvater in anno videlicet in istis festiuitatibus in assumpcione beate marie in
festo sancti Johannis nostri patroni in festo assenseionis Domini & in depocione boni
Godemundi sub pena duarum marcarum pro qualibet si pretermiserit sine nostra licen-
cia absque infirmitate seu alterius grauis dampni occasione fuerit perperditus. Da-
tum in nostra ciuitate Holeris in festo sancte Helene seu inuencionis sancte crucis sub
figillo nostro rotundo Anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo (*).

(*) *Latinitas hoc diplomæ videtur originale exemplum, sed versio Islandica, supra mox
allata, ei est coæua. Utrumque est ex eodem Codice desumptum. Vide supra pag.
374 not.*

Litr. E.

(e) Þat sæ öllum mönnum vitrligt ok kunnit þeim þetta bref sea ædr höyra at ek N prestfr N kænnt ath ek medr fullkomnum æidæ uppa mina faal ok minn prestdom læggiandæ. hendr a mitt briost ner-verande Jonæ Egillsfyni. puplico notario med min æigæn vilia vnaudigr at ek losuadæ minom verdoligum faudr ok herra herra Jonæ Villialmsfyni med Gudz naadh hyrdingia ok biskup a Holum trufkap lydnæ ok hoilr æverdiliga stadugliga hallda ok gæyma vtan alla affakan ok forþrott ok nockori fanyta forlættningh ok motblastr ok motægangh suo længi sëm hann er mer hialpligr ok værndaræ i mæygiligom lutom ok fyrrsagdri kirkiu trur iadæ ok værndaræ æfter radæ forlion visdomæ ok bæskædlig hæit mæira parts Capituli næfndrar kirkiu a Holum. Hann skal æk svo hallda sëm minn milldan faudr ok vaktara minnar salo ok hann veria styrckia ok vernda ok hanns kirkiu furnæfnda. Ok honom ok þar med gefua skulandhi hæil godh radh læynuliga ok opinberliga efter minnæ bestri samvisku ok ægi af honum ædr hanns kirkiu skal æk rada ædr draga firer mik mina vinæ þat sëm honum ok furrsgdræ kirkiu verdi komandi til skada ok fordiarfunar ok ranghdæmis edr nockors þungha. ok þeim sëm radh ok skada giora honum ok furnæfndri kirkiu skal æk i mooti standa med allre minnæ makt þat ek forma þau ath styrckia ok væria

(e) Omnibus has literas visuris vel audituris notum esto, me N. sacerdotem N. confiteri, quod ego perfecto juramento, animam meam & sacerdotium obtestans, manum pectori admovens, præsentem Jona Egilli Notario Publico, sponte, non coactus, Venerabili meo Patri & Domino, Domino Jonæ Vilhelmi filio, Dei gratia Curatori & Episcopo Holensi, fidelitatem, obedientiam & fidem in perpetuum jugiter continuandam & sine omni excusatione vel tergiversatione & qualicunque inepta resistentia, conspiratione vel oblatione observandam promiserim, quamdiu ille in rebus condignis adjutor mihi & defensor, prædictæ autem ecclesiæ pater fidelis, & ex consilio, auspiciis, ac arbitrio majoris partis Capituli dictæ Ecclesiæ Holensis, defensor erit. Ego illum tanquam clementem patrem & animæ meæ custodem habebō, & illum, ejusque prædictam ecclesiam defendam, corroborebo, tuebor. Illi præterea salubria consilia privatin & publice secundum conscientiam meam dictamen suggeram, nec illi, ejusve ecclesiæ in mei aut meorum amicorum emolumentum aliquid opere vel consilio detraham, quod illi vel prædictæ ejus ecclesiæ in damnum, detrimentum, dispendium, vel onus vergat, illis quoque, qui ei & prædictæ ecclesiæ damnum vel malum consilium intendunt, omnibus meis viribus, quantum valeo, obnitari, & illos (Episcopum

væria. Oc til mæira fannenda þessara luta ok minnar lofuonar ok f. nns vittnisburdar her um setti ek mitt infighle firir þetta medfkrípt míni ar ægígar handar giort i furnefndum stadh Holum i Híalltadaal decimo die mensi Maji anno Domini millesimo qvadríngentesimo tricesimo.

Litr. F.

(f) Vær Jón med Gudz nádh &c. heilsum öllum mönnum med Gudz bleffan oc vorræ. Kunníkt gerandæ ath Þórdr prestfr Rodhbiartts-son hefuer kændst opínnberliga fyrir ofs. ath hann hefuer oforsynio drýkt líkamliga munodh med syftor joro illuga döttor oc at hann er kíotligr fadær ath þúi barnæ fæm hón hefuer honom kændt. Nú af þúi ath hann hefuir gengit til settar vídh gudh oc heilaga kírkíu oc ofs oc bærdí-ízst lausnar oc lagt alt þetta sítt maál á gudz valdh oc worn doom oc naadh. Þúi höfum wer í gudz nafni afleyft hann af sögdu brótæ oc sett honom penítentíam salutare. Inprimis skal hann fasta um seu aar mídhvíkudagha oc faustudagha med vatn oc braudh oc á þessom seu árom í lánga faustu skal hann vatnfasta mánadaga mídhvíkudagha oc faustudagha oc med ængan mann tala á þessum dögum utan í hanns ytarsta tína vtan naudsýnia, oc ínnelæstf sagda dagha. Ok suo æi sídhr í sama

C c c 2

máta

scopum & ecclesiam) adjuvabo & defendam. In quorum præmissorum, inique voti, confirmationem, & verum testimonium, sigillum meum huic propria mea manu scripto chirographo appendo. Actum in prædicto loco Holis in Híalltadalo, decimo die mensis Maji, anno Domini millesimo qvadríngentesimo tricesimo.

(f) Nos Jonas Dei gratia &c. benedictione Dei & nostra omnes homines salutamus, notum facientes, qvod sacerdos Thordus filius Rodberthi se rem veneream cum sorore (moniali) Jora filia Illugi fortuito habuisse, & infantis, qvem illum progenuisse illa professæ est, patrem naturalem se esse, publice coram nobis confessus est. Cum igitur Deo, sanctæ ecclesiæ & nobis reconciliari, & absolvi desideraverit, totamqve hanc causam divino arbitrio, nostræ autem sententiæ & gratiæ subjecerit, nos illum hujus delicti in nomine Dei absolvimus & penitentiam salutarem illi injunximus. Inprimis per septennium diebus Jovis & Veneris in aqua & pane jejunato, & per hoc idem septennium tempore qvadragesimali diebus Lunæ, Jovis & Veneris in aqua jejunato, nec iis diebus cum ullo homine, excepto tempore (vitæ) extremo, citra necessitatem loqvitor, dictis qvovqve diebus lectiõni privatæ vacato. Similiter & dictos dies tem-

pore

máta halda sagða dagha í Jólafauðu sæm her furr sæghir vm seuu aar. Ok æi síðr skal hann innan tveggja mánaðha byria pilagrimis færðh. af þúi hann ær ei mæghughr ath ganga til Romam. til allra hofudhkirkna þar ofþ bær ath gista í voru biscupsdæme. skal hann gánga oc vicia bær-fættur frá þúi hann síar hueria þæirra oc lese Marie psaltara ath huerræ kirkjunne gudligha oc huern laugardagh vm seuu aar, oc æi síðr skal hann læsa dauidhs psaltara æinn í huerre viku. Nocturna á huerium dægi vm seuu aar, utan siukdomr hindre. Hann skal ok sagðha pilagrimis færðh byria innan mánaðar ath heyrdu þæssu brefuæ ok vtændadha innan tólfmánaða. Ok þar æftir gefua siigh inn í æitt klaustur þar sæm hann vill sealfr kíofa ok blífa þar suo længhi sæm hanns líf reyckr til vtan off synizst síðar mæir díspensera edr vorum loghligum efterkomandum með hann í þæssom græinom. Item bióðum wer þigh síra Þórdhr vndhir bannspíno ath þú hær æftær aldri í Nunno.klaustr inngangi ok mæð ængha systor tala í nockorom stadh æinsaman vtan með voru orlofu oc worra loghligra efterkomanda ok þó aldri líka wæl utan tvæimr skiluísum mönnom ok konom nerwærandom ok suo længhi skalttu vera affettr ollu præstligu æmbetti ok samneyti þinnar præstligrar stettar sæm vorar nadæ til feghia ædr vorær loghligær æftærkomendr synizst þigh fulloligar hafua haldit

pore Adventus, eodem, ac supra dictum est, modo, per septennium observato. Nec eo secius intra bimestre temporis spatium iter peregrinationis religiosæ suscipito, quam cum Romam versus instituere non valeat, omnia templa nostræ diœceseos primaria, ad quæ jus hospitii nobis competit, visitato, & ex quo singula videt, pedes nudus adito, psalterium Mariæ ad singula, & quovis per septennium die Saturni religiose recitato. Nihilò quoque minus Psalterium Davidicum quavis hebdomade semel, Nocturna vero per septennium quotidiè, nisi morbus obsit, recitato. Dictam quoque peregrinationem intra primum ab his literis auditis mensem adgreditur, & intra annum eam absolvito. Postea monasterium, quocumque ille ipse elegerit, intrato, & ibi per dies vitæ permaneto, nisi nobis, nostrisve legitimis successoribus in his articulis aliquid posthac dispensare visum fuerit. Item te, sacerdos Thorde, sub pœna excommunicationis jubemus, ne cœnobium monialium exhinc unquam ingrediaris, nec cum ulla forore in quoquam loco sine nostra, nostrorumve legitimorum successorum venia solus colloquaris, nec tamen hoc unquam, nisi duobus viris integris & mulieribus præsentibus. Tandiu omni tuo officio sacerdotali, & ordinis tui sacerdotalis communionem, privatus eris, quamdiu nostra gratia edixerit, aut legitimis nostris successoribus, te hanc pœnam prædictam ex tuorum delictorum modo,

haldit ok vpp fyltt sagda script æftir þínom brótom æftær þúi sãm þú hefuir fyrir ofs suorit ath halda þæssa med suornum bókar æidæ. Ok til mæiræ audfýningar þæssa scripta brefs settu wer uortt insigle firir þetta bref vtgífuit a Holum í Hialtadaal þridia daghen nesta firer festum sancti Johannis baptiste Anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo primo.

CAP. II.

De re literaria & literatis.

§. I.

De re literaria qvod scribamus in promptu nihil est, nam scripta hoc tempore elaborata, qvantum nobis innotuit, præter bina *Annalium* fragmenta nulla exstant, adeo ut hoc seculum a qvo Islandia cœpta est habitari, omnium sit obscurissimum & maxime barbarum. Plurimos Episcoporum literis pro more & gustu seculi imbutos fuisse, qvosdam etiam more majorum scholas instituisse, & aliqualia seminaria literaria domi suæ habuisse, haud eqvidem negare audemus; In qvo genere studiorum Stephanum Episcopum Skalholtinum, virum literis deditum, reliqvis præferre haud dubitamus; hic enim, priorum vestigia legens, Skalholti ludum literarium aperuit, & Asbiornum qvendam, virum doctum, qvi Artium Baccalaureus salutatur, eidem præfectum suis impensis sustentavit; Ex qva schola qvidam prodeuntes in vicinas regiones, Angliam & Germaniam, renascentibus ibidem melioribus literis operam daturi transierunt, qvo ad locum concedendum, paulo post splendere incipienti clariori Evangelii luci, & ad agnoscendam veritatem, paratiores redditi sunt; qvales fuerunt *Jonas Einari*, sub Ogmundo primum Cathedra-

C c c 3

dralis

---

modo, & pro juramento qvod supra librum conceptis verbis de hac pœnitentia observanda nobis dixisti, observasse & exantlassæ, visum fuerit. Et in ulterius harum literarum pœnitentiam injungentium testimonium, nos sigillum nostrum iis appendimus, datis Holis in Hialltadalo, feria tertia proxima ante festum Sancti Johannis Baptistæ, anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo primo.

dralis, & deinde Oddensis Ecclesiæ Pastor constitutus, primus in Islandia Lutheranae sectæ Evangelii præco, *Martinus Einari* postea Skalholtina diœceseos Episcopus, ut & *Petrus Einari*, Martini frater, & forte plures; Eorundem ut initia ad Stephani tempora referuntur, ita vitæ & gestorum historiæ ad sequentia pertinere videntur; apud plurimos autem ingenii & literarum cultura in legendi, canendi & scribendi peritia constitit, quibus, si accessit studium dilatandæ Ecclesiæ fundos & pomæria, ac in proferendis fabulis promptitudo, tandemque, tam forensis, quam ecclesiasticus aliqualis rabulismus, satis docti, imò egregii viri, habebantur. Solidum autem Artium, Historiarum, & Lingvarum studium, præter valde proletariam lingvæ latinæ cognitionem, ita prorsus evanuerat (a), ut inventi etiam sint Episcopi qui lingvæ latinæ fuerunt ignari: interim Germanicæ & Anglicæ peritia multis haudquaquam denegari potest, cum Angli, Hamburgenses, & Bremenses, eo tempore in Islandia strenue negotiarentur, & frequenter ibidem, nostrates apud eosdem vicissim, hyemarent.

§. 2.

- (a) *THORLACUS SCULONIUS*, Episcopus Holensis in *Epist. ad Olaus Wormium*, data 31 Aug. 1632 de scholis Islandorum ita scribit: *Ex Annalibus nostris constat scholas in Islandia nullas viguisse ante annos 82, & si quis in illa barbarie aliquem lingvæ latinæ gustum acquisivit, oportuit, ut eum in terris exoticis acquireret, vel Parisiis, vel in Germania vel Dania.* Vid. *WORMII Epist.* Tom. I. Epist. 115. pag. 102. Quæ doctissimi Præfatis verba, ut nostram sententiam de præsentis Periodi barbarie abunde confirmant, ita ad priora secula non sunt extendenda, ut ex supra Per. 2. & 3 dictis, constat; loquitur enim præcipue de seculo 15 & priorè parte Seculi 16 usque ad annum 1550. Hinc tamen non sequitur Islandos omnibus aliis rudiores fuisse, nam in Regionibus politissimis indoctiores reperti sunt, ut præter multos alios testatur Nobiliss. *HOLBERG. Hist. Dan.* Tom. 2. pag. 485. scil. qui sub conciliis reperiri tales subscriptiones scribit: *Quoniam Dominus N. Episcopus scribere nescit, ideo ejus loco subscribit N.* Supra etiam de Archiepiscopo Nidarolienti egimus, qui literas nesciit, vid. supra Tom. 2. pag. 454. Et ex Perillust. Procanc. *PONTOPPIDANI Annal. Eccles.* Tom. 2. constat, Episcopum Borglumensem Nicolaum Stygge, qui anno 1533 mortuus dicitur, notissimum fuisse idiotam. Gvilhelmus Penbrochiæ Comes fuit, judicio *CAMDENI*, vir eximius, ad summos in Anglia evectus honores, cujus (cum in causa Norfolchiana examinaretur) nobilitati & senectuti datum, ne confessio in scripta redigeretur, cum hoc peteret, eo quod scribere nesciret, vide *CAMDENI Ann. Angl.* Regnante Elisabetha, ad annum 1579. Alia exempla lubens præ ereo, cum hæc sufficiant ad probandum defectum hunc, non populo aut regioni, sed temporis & genio Seculi essetribuendum.

§. 2.

Etſi neminem, præter memoratos, eruditionis laude conſpicuum adducere, poſſimus, ne tamen vacuus plane hic locus relinqvatur, ut majoris famæ & authoritatis, aut aliquid ſupra vulgus, ſapientes nominare licet *Jonam Biarni*, *Arium Thorbiörni*, *Jonam Bruddi*, *Sigurdum Thorſteini*, *Sveinbionnum Thordi*, qvi omnes, ſuo quisqvis tempore, aut Officialis, aut Diſpenſatoris officio functi ſunt, de quorum ultimo præfertim notandum eſt, qvò licet in cælibatu pro more Seculi vixerit, duos tamen ſupra quinqvaginſa liberos, numeratis tantum quos pro ſuis agnovit, reliquiſſe perhibeatur, in qvo, ut veriſimile eſt, aliis palmam præripuit. Nec inter monaſticæ vitæ ſectatores, qvi nihil qvo tempus fallerent, agendum habebant, ullus inventus eſt, qvi aliquo ingenii monumento clareſcere aut literis aliqualem operam dare ſtudit, exceptis tantum, *Enaro Isleifi*, ejusqve filio *Fimbogo*, Abbatibus monaſterii Mun-kathveraæniſis, de quibus fama volat. qvò literati & literarum amantes fuerint. Sed authoritate alios hujus Periodi clericos, forte etiam doctrina antecelluerunt ſequentes Duunviri, Jonas Pauli & Thorkillus Gudbiarti; mereriqve videntur, ut de illis paullo pluribus agatur.

§. 3.

Jonas Pauli ab immenſis in Sanctam Virginem effuſis laudibus vocatus *Mariuskállid* (a), vacante fede ab anno 1398 ad 1419 Holanæ Cathedræ Oeconomum egit, ſed qvando, & qvamdiu, non liqvet, factum autem eſſe ante annum 1414 qvo Arnas Olai filius Ephoriam Dioceſeos accepit, certum eſt, nam ſalarii loco ab Officiali Jona Thorfinni filio villas Arnarſtade & Valtioſtadi accepit, quas Jonas Episcopus Anno 1419 ſolenni judicio retractavit; qvò officium iterum geſſit anno 1423. Sed anno 1428, inter Jonam Jonæ & Jonam Wilhelmi, dioceſeos Officialis fuit, & de adulteriis Margaretæ Sigurdi filiæ, qvæ ea cum Brynjolfo qvòdam quinqvies commiſerat, judicavit; 1430 Jonæ Wilhelmi filio ſuorum in officio actorum rationem reddidit, perfectamqve ab eo naçtus eſt apocham;

(a) Ejus *Carmen de Maria* impreſſum exſtat ad finem *Fragmenti Runico-Papiſtici*, Holmiæ 1721 in Fol. pag. 20. editum cura JOH. FR. PERINGSKIÖLD.

cham; Sed paulo post ab Episcopo ad Synodum provincialem vocatus, non comparuit, denuo autem citatus comparuit quidem, sed 30 armatis stipatus, ob quam contumaciam Præsul ei septem dies concessit, intra quorum exitum se aut ei submitteret, aut excommunicationis fulmen exciperet, quod etiam paulo post expertus est, moxque præbenda Grenjadarstadenſi privatus, ut & tribus prædiis, usquedum successori pro defectione ædium aliarumque possessionum præbendæ satisfecisset, tandemque omnia ejus, ut excommunicati, bona Præsul sibi adjudicavit, quod Jonam, ut se submitteret, adegit; sed qualis hæc reconciliatio fuerit, nobis non innotuit. Post mortem Jonæ Vilhelmi anno 1439 cum Gottsvinnus Episcopus Skalholtinus diœceſeos Inſpectorem ageret, Jonas Pauli denuo Officialis fuit, nam in hebdomade Trinitatis per multos annos in officio actorum Præfuli rationem reddidit. Anno 1440, quo idem Episcopus illum & Thorkillum Gudbiarti in amicitiam reduxit, vocat Jonam suum & templi Holanæ Officiale, & eodem anno in Synodo Videvallensi eum Holanæ Cathedræ Dispensatorem constituit; Tandemque idem Episcopus anno 1443 Jonæ Abbati Monasterii Thingorensis, & Sigurdo Priori Monasterii Mödruvallensis rationes famuli sui Jonæ Pauli, Holanæ diœceſeos Dispensatoris & Officialis, revidere mandat. Anno 1448 Gotſkalkus Gotſkalki Holanæ diœceſeos Præsul, Jonæ Pauli, qui multis retro annis diœceſeos Officiale, cathedræque Oeconomum egerat, rationes recognovit, omniaque tam decimas quam denarium Petri aliaque ab ipso accuratissime administrata reperit perfectamque ei imperavit apocham, & literas collationis præbendæ Grenjadarstadenſis, quas ab Aſkelo Archiepiscopo acceperat, suo calculo confirmavit. A morte Gotſkalki, quæ in annum 1457 incidit, Jonas Pauli denuo diœceſeos Holanæ ephoriam suscepit, quam in annum 1460 ad reditum novi Episcopi Olai Rögvaldini gessit, a quo etiam bene administrati officii testimonium accepit; Sed anno 1464 magna inter eos oborta est inimicitia, cujus causa fuit villa Valthiofftadir, quam Paulinus ut proprium peculium concubinæ suæ Thorunæ Fimbogi filiæ habitandam tradiderat, quæ causa, post longas multasque injurias & interdicta, anno 1468 interventu Einari Abbatis Munkathveraaënsis, Sigurdi Prioris Mödruvallensis, & Pauli Jonæ patris, eo modo sedata fuit, quod Paulus Jonæ loco omni in prædium Valtiofftadas juri renunciavit, 160 Jachimicorum addito valore, & celebri, quæ Præfuli digna censeretur, commiffatione, ex qua non indona-

tus discederet. His ita Præfulis mitigabatur ira, ut omnes causas condonaret. Quid aliud notatu dignum hicce Jonas egerit, nobis non innotuit, obiit valde senex anno 1472.

§. 4.

Paulino, ætate, honore, & divitiis suppar fuit *Thorkillus Gudbiarti*, sacerdos primo Greniadarstadenfis, deinde Laufasenfis. Anno 1423 a Jona Tovæ filio, moribundo, Cathedræ Qvæstqr constitutus fuerat, sed cum id pluribus displiceret, officium interventu Johannis Pauli, Islandiæ tum temporis præfecti, in Jonam Pauli translatum fuit. Anno 1430 Jonas Vilhelmi filius præbendam Grenjadarstadensem Jonæ Pauli ablatam in eum contulit, duoqve melioris notæ prædia ad Paulinum pertinentia, qvamdiu Jonas ex voto Thorkilli templo Grenjadarstadenfi non satisfecisset, seqvestravit. Anno 1431, dica ei ab Episcopo scripta fuit, qvod ipse, qvi aliquando Holanæ cathedræ Qvæstor fuerat, fragmenta qvædam navis, qvæ ad prædium Hardbak naufragio perierat, ut & merces quasdam a naufragis emerit. Anno 1432 jure jurando coram Episcopo confirmavit Rasnum Nomophylacem morientem, qvi excommunicatus decessit, absolutionem desiderasse, qvod Nomophylacis corpori honestam acquisivit sepulturam. Anno 1436 Officialis templi Holensis fuit, sed qvamdiu id officium gesserit, non liqvet; Nec certiores sumus, qvamdiu Grenjadarstadensem præbendam retinuerit, licet verisimilimum videatur, qvod eandem 1438 amiserit, nam anno 1440 d. 23 Aprilis, Gottsvinnus Episcopus inter eum & Jonam Pauli de residuis reddituum præbendæ Grenjadarstadenfis, aliisque eo pertinentibus, qvæ ipsis intercedebant, controversiis pactum fecit; eodemqve anno Laufasensem adeptus esse videtur, nam 1483 eadem 35 annis fruitus fuisse dicitur, qvod in annum 1438 optime quadrat. Qvamdiu superfuit, inter melioris notæ sacerdotes numerabatur, honorationibusqve officiis functus est. Licet nulla ingenii monumenta, qvæ ad nos pervenerunt, reliquerit, literatum tamen fuisse opinamur, vulgo enim magiæ & abstrusarum artium peritus habebatur, qvod ea tempestate certissimum fuit eruditionis criterium; obiit 1483 relicto templo & ædibus præbendæ Laufasensis tam ruinosis, ut eorum vitia 215 joachimicorum valore sarcienda essent.

§. 5.

Studium poëticum, quod in Islandia a primâ ejus habitatione ad Seculum usque 14 apprimè floruerat; ab eo tempore usque ad Seculi 16 exordium evanuisse, labente autem hac ultima Periodo denuo renasci & reflorescere, cœpisse videtur. Hoc enim tempore nonnulli utriusque ordinis viri ob edita quædam poëmata. tam sacra, quam profana, aliquam laudem reportarunt. Sub ipsum Reformationis tempus floruerunt *Einarus Snorronis* Pastor Stadaftadensis, qui anno 1532 adhuc in vivis fuit, ob eximium poëseos donum dictus *Olldubryggjar Skalld*, ☉: Poëta Olldubryggensis; & *Gunnus* officio Sacerdos, Holis plerumque vivens, vir petulantis lingvæ & calami, sed Poëta haud contemnendus; quos ut suæ ætatis Poëtarum principes in rythmō quodam laudat Poëtarum facile primus *Jonas Arii filius*, Episcopus Holanus; ejus enim vena poëtica plerosque sui & prioris Seculi, longo post se intervallo reliquit: Hujus sunt quædam *Encomiastica Mariæ*, Pii flagrat, seu *Thrèni in Passionem Domini*, Liómur, seu *Splendor*, *Commentarius in Psalmum Davidis* 51, aliæque sacra & profana, quorum quædam Holis 1612 & 1748, expurgato Papismi fermento, impressa sunt (a).

§. 6.

Ex ordine Politico, præ aliis hic nominandi veniunt *Loftus Guthormi filius*, ab ingentibus, quas corraferat divitiis, communiter *hin Rike*, seu *locuples* vocatus, sui ævi Poëtarum princeps; Floruit circa annum 1420, nunc Skardi in Qvarta occidentali, nunc Mödruvallis in Tractu Ejafjord se continens, equestri dignitate (ut quidam volunt) conspicuus, album falconem in cæruleo panno nobilitatis signum habens, qui præter poëmata quædam, quæ ei adscribuntur, reliquit *Poëticen Islandicam*, *Hátalýkil* (b), in qua, si non exactissimam, bene conficiendi carmina, Ar-

tem

(a) Ejusdem Krossvísur, sive *carmen de Cruce*, sed mutilum, impressum est Holmiæ anno 1721. Fol. pag. 16. sub auspiciis JOH. FR. PERINGSKIÖLD ad calcem *Fragmenti Papistici-Runicæ*.

(b) Hoc carmen triginta quatuor strophas continet, quarum unaquæque peculiare habet metri genus.

rem præceptis & observationibus illustratam docuit, saltem veterum illustrium Poëtarum, quibus usi sunt, metrorum genera collegit & novis exemplis adauxit, quæ hodieque Poëtarum filiis magno in pretio habetur. Huic synchronus aut paulo antiquior fuit (vixisse enim videtur circa initium Seculi 14) *Sigurdus*, cognomento *Fostre*, Poëta & affecla Biörni Hierosolymipetæ; Hujus exstat Ecloga, seu non inconcinnum quoddam Drama, dictum *Skíða ríma* 5: carmen de Skidone quodam, quem Poëta fingit per quietem a Thoro in Valhallam abductum fuisse, inque convivio nuptiali, quod ibidem celebratum fuit, conjugium cum Hilda Högni filia se contraxisse somniavit, signo Crucis imprudenter adhibito, totum Asarum confessum in mutuum conflictum concitasse (a). Verosimile est celebrem huncce Poëtam plura confecisse carmina, præsertim de heri sui Biörni peregrinationibus & rebus gestis, quæ tempus rerum edax nobis non indulsit. Sub ipsum Reformationis initium floruerunt etiam *Jonas Halli*, cujus est *Ellekvæde*, seu carmen de senectute, cujus pars quædam impressa est 1612 & 1748; ut & *Sigurdus Cæcus*, cui varia poemata profana tribuuntur, non enim oculorum caligo obstitit, quo minus Homeri instar egregia ederet carmina (b).

§. 7.

Hujus Periodi Historicorum neminem nominare possumus, præter Celeberrimum Virum *Biörnium Einari filium*, a peregrinationibus dictum *Hierosolymipetam*, cujus licet opera (proh dolor!) perierint, hic tamen, ipsi, ne memoria viri tam religiosi, qui pietatis causa ter suscepit peregrinationem-

D d d 2

-
- (a) Hocce Poëmate, seu ejus inventionem & arte, ita delectatus est nostri Seculi latinorum Poëtarum Coryphæus, Skálholtensis Episcopus celeberrimus, Mag. *JOH. WIDALINUS*, ut illud Heroico carmine in linguam Latinam transferret.
- (b) Quatuor sui temporis celeberrimorum Poëtarum in rythmo quodam mentionem facit Jonas Arasonius Episcopus Hólenfis, ita canens: "Öld léger afbragd Skállda, "Einar prest fyrer vestan; Hallson Hródrar snille, hefur kunnad fyrer sunnan; "Blind hafa bragnar funded, bragtraustann fyrer austan; Gunna er geted ad sönnu, "greid-ordur sie fyrer nordan." Id est: *Optimum Poëtarum agnoscit nostrum Seculum Einarum Pastorem, in Quarta Occidentali; Hallsonius carmina eleganter facere calluit in parte australi; Cæcum homines invenerunt poetices peritum in oriente; Gunni autem fit mentio, quod labia Castalio liquore madida habeat in Quarta boreali.*

grinationes, pariter pereat, locus esse concedendus videtur. Patrem habuit Einarum Erici, natione Norvegum, matrem vero Helgam, *Grundar-Helgam* vocatam (a). Sumta toga virili cum Oddgeiro Episcopo Skalholtensi anno 1379 ad externos abiit, & Romam usque perrexit (b). Alteram anno 1385 peregrinationem orsus est, in qua cum focis, seu quatuor navigiis, tempestatibus actus ad Grönlandiam appulit, unde post biennium in Islandiam reversus est. Dum in Grönlandia hæsit, ab incolis, viri virtutum & celebritatis admiratoribus, reditus Nomarchiæ Eriksfiordensis in sui fuorumque sustentationem accepit, quibus accessit ingens balæna (vulgo *Steipereidur*, balænarum maxima, & esu optima) tempestate & fluctuum vi in terram eiecta, in se habens Olai Ædeyensis in Islandia coloni jaculum, cujus jure ei quarta pars cedere debuit, quam Biörnus sibi vindicavit, pretium possessori in patriam redux soluturus. Eodem tempore Episcopatus Gardensis vacavit. nam Alfus Episcopus anno 1378 decesserat, Henricus autem ejus successor anno 1389 ordinatus fuit, Cathedræ autem Officialis præfuit, qui Episcopi munia peregit. Tunc in australi Grönlandia duo monasteria erant, unum Monachorum, alterum vero Monialium. Tertiam peregrinationem anno 1388 ingressus, per Daniam, Germaniam, Italiam, Romam usque cum uxore & tribus melioris notæ focis ad limina Apostolorum profectus est, ex qua tandem anno 1391 cum focis in Islandiam rediit. Anno 1393 ortam inter ejus & Thordi Sigismundini æcclesiam, qui una cum eo nuper Romam adierat, seditionem, quæ quorundam sanguine stetit, Vigfus Ivari & Thorsteinus Ejolfi sedarunt. Anno 1405 filiam Christinam Thorleifo Arnæ filio elocavit, moxque post nuptias cum Vilchino Skalholtensi Episcopo, Snorrone Nomophylace. & Jona Hallfredi filio Monacho, quartam suscepit peregrinationem, quam antequam ingressus est, testamentum condidit,

---

(a) De quibus supra Tom. I. pag. 427. 596. Einarus anno 1383. 4 Cal. April. cum universo famulitio undis absorptus fuit.

(b) Non est quod putemus hallucinatum fuisse Doctiss. ARNGRIMUM in *Specim. Islandiæ* pag. 154. innuentem Biörnnum ter Romam petisse, cum hujus *itinerarium* ad manus habuerit; unde sequitur, licet nobis id non constet, primum iter ex tribus factum esse 1379, licet alii duo tantum numerent. Sed minus in eo excusabilis est summus vir, quod ibidem Biörni uxorem vocat Olufam (scilicet Lopti filiam) cum ejus maritus fuerit Biörnus Thorleifi, nostri ex filia nepos.

didit, in quo multis multa donavit, confitens, ideo se hoc iter instituere, quod Jacobum Compostellanum invisere voto adstrictus sit: Relicta itaque Islandia in Norvegiam venit, ubi Vilchino Episcopo sumtuosum funus fecit. Hinc cum uxore Romam petiit; inde per Venetos in Terram Sanctam tendit & Sepulcrum Domini invisit. Revertens in Hispaniam ad Compostellanum salutandum pergit, ubi aliquandiu ægrotus decubuit, quod alii scribunt Constantinopoli accidisse. Sed revalescens, per Galliam & Flandriam in Angliam, ad visendum Sanctum Thomam Cantuariensem, festinat, unde in Norvegiam transfretavit. Anno 1411 ex Hetlandia, ubi hyemaverat, in Islandiam reversus est. Reliqua ejus fata & facta nos latent. Cum in Islandia esset, Vatnsfiörði se ut plurimum continuit, quod prædium ad se suosque hæredes pertinere, contra Archiepiscoporum Jonæ 1273 & Winaldi 1397 edita Edicta & judicia strenue asseruit. Uxorem habuit Solveigam Thorsteini filiam, quæ quandoque una cum marito, & aliquando etiam sine eo, peregrinata fuit, ut anno 1401 fecisse videtur. Ex ea liberos habuit Thorleifum, qui naufragio periit, & Christinam, dictam *Vatnsfiarðar-Christin*, quæ familiam propagavit. Obiit Biörnus anno 1415 ad finem Hvalfiord, Skalholti quæ sepultus est, quod ad annum 1413 perperam alii referunt. *Itinerarium* ipse scripsit, in quod omnia notatu digna fideliter concessit, inter alia etiam, quæ de rebus Grönländicis perquirere potuit; & ne gesta & itinera sua oblivioni darentur, more antiquorum Magnatum proprium habuit Poëtam, qui eadem carmine ebuccinaret, quod tamen non obstitit, quo minus omnia perierint.

L I L I A

BRÖDR ERSTEINS (*).

1) *Almáttigr Gud allra stetta,
 yfirbióðandinn, engla og þjóða,
 ei þursandi stadi ne stundir,
 stad (a) halldandi í kyrrleiks valli;
 senn verandi úti og inni,
 uppi og nidri og þar í midju,
 lof se þer um alldr og æfi
 eining sönn í þrennum greinum!*

2) Æski

(*) De Auctore hujus poematis conferri possunt, quæ supra scripsimus Tom. I. pag. 453. 587 sq. Tom. 2. pag. 104. 105. 365. Quantus in lingua vernacula ejus lepor sit, indicio est tritissimum illud adagium: "Öll skáld villdu *Liliu* kuedit hafa." Id est: *Omnes Poëta Liliu composuisse optarint.* Metrum est dicolos ogdoastrophos, vel ut quidam, sed minus recte, volunt, tetrastrophos, & simul rhythmicum est & certa pedum mensura distinctum. Quælibet scilicet strophæ quatuor pedibus, spondeo, dactylo, vel sæpissime trochæo, constat. Rhythmus hic duplicis est generis: alliteratio scilicet vel occurrit ab initio vocum, vel in earundem medio. Ab initio vocum alliteratio fit eandem literam bis in priori versu, in posteriori semel adferendo, ita ex. gr. in strophæ prima & secunda versus tertij, litera F tria vocabula orditur, & ita in quibusvis binis strophis eandem litera (vocales, ut & j. & v, hic unam literam efficere præsumuntur) ab initio vocum ter, nec rarius, nec sæpius, occurrit. Rhythmus in medio vocis iterum duplex est, in priori scilicet strophæ consonantes iidem bis occurrunt, vocales vero illos præcedentes sunt diversi, in posteriori strophæ & vocales, & hos sequentes consonantes, iidem sunt, & alliterationem efficiunt: exempli loco sit in primo versu: *almáttigr — stetta. Þursandi — stundir. senn — inni lof — æfi* &c. in secundo autem genere: *yfirbióðandinn — þjóða. halldandi — valli. nidri — midju. eining — greinum;* ut reliqua artificia poetica, quæ auctor constanter observanda sibi non proposuit, sed lusus ergo una aut altera vice adtulit, ex. gr. vers. 46. 49. 55. 62. 91. & 97. consulto omittamus. Versus intercalares, quo facilius ab aliis internoscerentur, typis diversis imprimi curavimus. Poëma hoc ex manuscripto exam-

plari

(a) Stadi. 3. P. M.

L I L I U M,

AUCTORE FRATRE EYSTEINO.

1) Omnipotens Deus, qui omnes ordines
angelos & homines gubernas,
nec locorum nec temporum indigus
in tranquillo imperio permanes,
qui simul es foris & intus,
superne, inferne, & in medio,
laus Tibi sit per ævum & ætatem
vera unitas in ternis distinctionibus!

2) *Rogo*

---

plari, quod nobis est, optimæ notæ, exhibemus, cujus lectionem quandoque mittentes, variantem textui subjunximus sub signo: N. Consultuimus præterea novem exemplaria manuscripta Bibliothecæ Magnæanæ, quorum variantes signo C. U, vel CC. U. ubi plura eandem servant lectionem, notavimus, vel etiam numero Arabico ea recensuimus. Horum exemplarium duo sunt fragmenta & unum integrum, pergamena, reliqua vero Codicum membraneorum apographa chartacea, in quorum collatione magnum nobis compendium laboris adtulit opera viri doctissimi JOHANNIS OLAVII Grunnavicensis, qui carmen hoc, additis præfatione & duabus versionibus Latinis, in gratiam immortalis GRAMMII olim exscripsit, cujus apographo, ipsius auctoris manuscripto, quod in Bibliotheca LANGEBEKIANA exstat, ex Perillustribus possessoris favore, uti nobis concessum est. In Archivo Antiquitatum Holmiensi tria exstant exemplaria: Membraneum unum in Codice Sparfwenfeldiano, qui *Vitas Regum Olai Tryggvini & Olai Sancti* prolixas continet, cujus variantes M. appellamus. Alterum est autographum PAULI HALLERII Mlandi, (conf. de illo supra Tom. I. pag. 595) unacum ejusdem a latere addita versione Danica soluta, & ad calcem versione metrica Latina, quam heic publici juris fieri, rem Lectoribus gratam fore autumamus. Variantes lectiones exemplaris *Halleriani*, membraneo nuper laudato haud absimilis, signo P. indicantur. Tertium tandem exscriptum recens & mendosum est, & quandoque, sed raro, lectionem ab ARNGRIMO JONE immutatam sequitur. Hoc, ubi observatione dignam lectionem variantem suppeditat, sub nota R. allegavimus. Versionem nostram Latinam ita attemperare conati sumus, ut non verbo quidem verbum, sed una linea versionis alteri textus respondeat.

2) Æfki ec þín en mikla miskunn
 mer veitist, er ec epterleita
 af klöckum hug; því ec ynnist ecki
 annad gott, nema af þer (a) Drottinn.
 Hreinsa (b) brióft, oc leid (c) med listum
 loflig (d) ord í studlafkordum,
 stefnlig gjörd svo víðan verði
 vunnin yður af þessum munni.

3) Beidi ec þig mæð oc móðer,
 í mínum hug (e), fyrir umfjá þína
 renni mál af raddartólum
 riettferdugast í vífum fliettum (f),
 skír oc fæt af vorum vörum
 vordinn svo at mætti ordinn
 laugast öll í glóanda gulli
 Gudi væri ec þau (g) fkylldur at færa.

4) Fyrri menn, er fræðin kunnu
 forn oc klók á sínum (h) bókum!
 flúngin miúkt af sínum kóngum
 fúngu lof med danskri túngu.
 I (i) þvílíku móðurmále
 meirr fkylldunst ec enn nockurr þeirra
 hrærdann dikt med (k) ástarordum
 allsvalldanda kóngi at giallda.

5) Sköpun oc fæðing, skírn oc prýde,
 fkynsfemi full, fú (l) betri er gulli,
 dreyrinn Krists af síðu fári,
 fyndalíkn oc dagligt yndi,
 háleit von á himnafælu,
 hrygdin jardar nedstu bygda,
 bióða mer í fráfögn færa
 fögur stórmerkin Drottins verka.

6) Herra

(a) til *add.* 2. P. M. R.
 (d) líflig. P. R.

(b) Hreinsat P. R. CC. U.
 (e) mína von at. P. R.

(c) lídat CC. U.
 (f) þessum. P.

2) *Rogo ut immensa Tua misericordia
mibi præbeatur, quam quero
animo emollito; nihil enim desidero
aliud bonum, quam abs Te, Domine!
Munda pectus, & eleganter deduc
verba decentia in pedes metricos,
ut carmen concinne exaratum
ab hoc ore Vobis proferatur.*

3) *Te Virgo & mater oro
animitus, ut Tuis auspiciis
sermo de instrumentis vocalibus
in versibus harmonicis condignus profuat;
ut clara & dulcia de labiis nostris
verba enata
omnia rutilanti auro tingantur;
Deo certe illa offerenda deberem.*

4) *Veteres, qui doctrinas calluere
antiquas & sapientiæ plenas in suis libris,
artificiose concinnatas de suis Regibus
laudes lingua Danica cecinerunt;
Hac eadem vernacula
magis obligor quam eorum quisquam
ad poëma devotum verbis amoris plenum
Regi omnipotenti persolvendum.*

5) *Creatio & nativitas, baptismus & ornatus,
ratio plena auro præstantior,
sanguis de lateris Christi vulnere,
remissio peccatorum, quotidiana jucunditas,
excelsa beatitudinis coelestis spes,
terror infimorum terræ locorum,
referenda mihi injungunt
pulchra Domini operum magnalia.*

6) *Dominus*

(g) P. M.
(k) af. P. 2.

(h) heidnum. 3. N.
(l) at. 2. P. M.

(i) af. P. M.

Tom. II.

Ecc

6) Herra gud fá hverium er dýrri
himin oc jörd í fyrstu giörði
prýddi hann með þrifvar þrennum,
það er rett trúa mín, Englastettum;
ádr var hann þó, jafnt oc síðan,
ærinn fer, enn fkepnan væri;
giörði hann heim oc teygdi tíma
tvo jafnalldra í sínu valldi.

7) Mektarfullr er afbar öllum
í náttúru oc (a) fkiærleik sínum,
fkaptr gódr (b) fkein í prýdi
fkapara nærfr í vegfemd hærstri,
eigi let fer allvel nægia
engill makt, þá er hafdi fengid;
medr ofbelldi ödlast villdi
ædra fefs oc virding bædi.

8) Fýstift hann með offa æftum
ad vidlíkíast yfrid ríku
guds eingetnum syni, enn síðan
fer nægiandist (c) engum vægia.
Full metnadrinn er með öllu
óvarligr (d), fem ritning prófar,
at ætla fer vid dýrann Drottinn
deila megn. Enn hverfu vegnar (e)?

9) Svo er greinandi, á samri stundu
fem engillinn tók ad spillast,
föktift hann með sínum grönnum,
fem blývarda, í diupleik jardar.
blindann fann (f) þar fodr sinn fiandann,
feikt (g) ofbelldi er kvelr í elldi;
fávís er fá fedgin þessi
fadma vill, enn fidunum spilla.

10) Dag-

(a) og. *omitt*. P. M.

(b) og. *add*. P. M. CC. U.

(c) nægiandi. 3. P. M.

(d) óvarliga P. M. *Alias*: ógrligr, & ógrliga. CC. U.

(e) deila af megni hverfu at

6) Dominus Deus, omnibus eminentior
celum & terram in principio creavit,
quod ter ternis ornavit,
(hæc mea est recta fides) ordinibus Angelorum;
Ille tamen prius (æque ac exinde)
quam creatura ulla existit, sibi erat sufficiens.
Ille mundum condidit & extendit tempora
bina & æqualia; quodvis in suo imperio.

7) Potens, qui cunctis præcellebat
natura sua & claritate,
bonus creatus, pulchre fulgebat
creatori honore summo proximus,
non erat contentus,
Angelus, potestate, quam acceperat,
sed vi occupare voluit
& gradum & dignitatem celsiorem.

8) Ferocia æstuanti percipivit
assimilari præpotenti
Dei unigenito filio; sed exinde,
sibi ipsi sufficiens, nemini cedere.
Fætida superbia omnino est
imprudens, teste Scriptura,
contra Deum T. O. M. conari
viribus certare. Sed quomodo cedit?

9) Ita scilicet; quod eodem momento
quo Angelus corrumpi cæpit,
unacum suis vicinis præcipitabatur,
cumuli plumbei instar, in profundum terræ,
ubi cæcum suum patrem Sathanam invenit
violentia immensa, quem igne cruciat.
Stultus est, qui patrem & filiam istos,
bonos mores deserens, amplecti præoptat.

E e e 2

10) Sex

vegnar. *Alias: deila megne hverfu er vegnar.* CC. U.
 P. feikit. *male feigid, alias feikna & feikn* N, CC. U.

(f) fem P. M.

(g) frekt.

10) Dagarnir (a) sex ad vífu vöxu
 velltiliger um síafarbelti,
 ádr enn fengi alla prýdi
 jörd oc løpt, er drottinn giörði,
 prestad vatn í himininn hvassann,
 hiörn oc elld (b) sem merki stiörnur,
 hagi oc dýr, sem fiska oc fugla,
 fagrann plóg sem alldinfkóga.

11) Breytti gud oc brá til hætti
 blóð oc holld af vatni oc molldu
 lettann (c) blástr af lopti næsta (d)
 lífs heitleik af sólar (e) reitum.
 Ond oc þar til síðan sendi,
 fú (f) er skiliandi Drottins vilia,
 leid kunnandi um líkams ædar,
 líf skínandi af Helgum Anda.

12) Sá er lídandi madr af móður
 molldu, oc þó med skjáru holldi,
 Adam nefndr, er alls (g) í heimi
 átti ráð med med frelsi oc náðum.
 Höfginn rann svo hægr á þenna
 heimsstýranda, oc feck hann skíra
 anda-gift, þá er síðan sýndi,
 svo vordinna spádóms orða.

13) Utleidandi af Adams síðu
 Evu brátt, sem Moyfes vátar,
 víst med (h) æru, valld oc ástir,
 ad vífu gaf hann (i) þeim Paradísar,
 þangad til er (k) þau med englum,
 það er blíðan mest, lifdu síðan
 med (l) asprengi allt það (m) fengi
 æfinliga oc þackir giæfi

14) Enn

(a) Dægrinn P. M.
 (d) hæsta CC. U.

(b) elldr. P. M.
 (e) sólar P. M.

(c) lette hann. *Alias:* let hann CC. U.
 (f) suo 4. P. M. (g) einn. N.

10) *Sex dñs increſcebant
circa zonam oċeani volubiles,
priuſquam intĕgrum ornatum conſequerentur
terra & aër, quos Deus creaverat,
aquam in ſublime celorum compreſſam,
glaciem, ignem, planetas,
grandinem, animalia, piſces, aves,
fruges pulchras, & arbores frugiferas.*

11) *Mutabat Deus, (& novum iniiit modum)
ſanguinem & carnem de aqua & pulvere,
levem flatum de proximo æthere
& calorem vitalem de regione ſolari.
Animam quoque illic exin miſit,
quæ voluntatem Domini intelligat,
viæ per venas corporis gnara
vita de Spiritu Sancto fulgenas.*

12) *Homo ille, prodiens de matris
pulvere, nitida tamen carne præditus,
Adam appellatus, omnium in orbe
libera & tranquilla poteſtate fruebatur.
Somnus placidus irrepiſit in hunc
mundi rectorem, qui naſtus eſt perſpicax
ingenium, quod deinde commonſtravit
prophetia eventui respondente.*

13) *Deus de latere Adami eduxit
Evam ſtatim, ut Moſes teſtatur,
iisquæ honorem, poteſtatem, amorem & habitaculum
Paradiſi dedit,
uſque quo illi cum angelis
O! gratiam immenſam! poſtea viverem
unacum univerſa ex iis naſcitura progenie
in æternum, & gratias redderent.*

E e e 3

14) Sed

(h) og. 3. P. M. N.

(i) ad. 2. N. Alias: eru. 4.

(k) omitt. P. M.

(l) vidr. P. M.

(m) er. add. 5. P. M.

14) Enn ad verdleikinn vissi á jördu,
 ef (a) vyrði fœk til himna dýrðar,
 bodordid eitt (b) hinn (c) blíði Drottinn
 býðr þeim í skyllðu ad hlýða:

Eplid eitt ec banna ad bíta
 báðum yckur, enn þid munud ráða,
 deya skulud ef efnid eigi
 einfaltt bod med dyggleik hreinum.

15) Þrútnar, fvellr, oc unir vid illa,
 engill, bann, það er hafdi fengid,
 firdafveit ef fædd á jördu
 fær þá víst er sálfr hann misti.

Svo bruggandi daudans dreggiar
 duldist hann fyrir augfýn manna
 fiðlkunnigr í einum innan
 ormi, tók svo (d) mál ad forma.

16) Svo prófandi seger til Evu:
 svara mer fkiótt, enn því (e) hefr Drottinn
 fætaft yckur blóm ad bíta
 bannad, enn lofad þó flest allt (f) annad?

Svo fór það ad svaradi Eva,
 sem margbrugdinn fiandinn hugdi,
 ad vid eigi (g) lífs af leidum
 lettliga hröpum á daudans stettir

17) Lettliga fann (h), sem líófinn votta,
 lettaleikann í svaranna reyki (i).

Því treystist hann framt ad freista
 flærdum fettr, oc talar med prettum:

Eigi munud þid Adam deya,
 andlits hvít, þó eplid bitid,
 helldr munud med heidri oc valldi
 horfk oc rík vid guddóm líkíast.

18) Aud-

(a) *omitt.* 2. P. M.
 (a) hann 5. P. M.

(b) rett. CC. U. let. P. M.
 (e) hví. P. M.

(c) fram P. M.
 (f) giörvallt. 1.

14) *Sed ut meritum in terra existeret,
 si modo illud causa gloriæ cælestis esset,
 Dominus clementissimus unicum præceptum
 iis ex debito observandum injunxit:
 Unico pomo vesci prohibeo
 vobis ambobus, sed pro arbitrio agetis;
 Moriemini, si non observaveritis
 pura fidelitate simplex hoc mandatum.*

15) *Intumescit, turgēt, & ægre fert
 angelus condemnationem acceptam,
 si genus humanum in terra prognatum
 in habitaculum, quod amiserat, successerit.
 Hinc fæces mortíferas miscens
 a visu humano latitabat
 veterator intus in quodam
 serpente, & verba proferre cæpit.*

16) *Tentans Evam ita alloquitur:
 Sine ambagibus responde: Cur Dominus
 fructum dulcissimum comedere vobis
 prohibuit, sed reliqua concessit?
 Eva respondit veluti
 vaser hostis suspicatus fuerat:
 Ne nos de tramite viæ
 in plateas mortis leves præcipitemus.*

17) *Facile suboluit (teste Scriptura)
 levitatem in vacillatione responsum,
 quare ulterius tentare sustinebat
 fraudibus imbutus & dolose pergit:
 Tu & Adam non moriemini
 O! facie pulchra! etsi pomum comedatis,
 multo magis gloria & potestate
 gloriosi & potentes Deitati assimilabimini.*

18) *Credula*

(g) ei fari vid. M. P. Alias: eigum 3. N.

(h) svo 3. M. P.

(i) reykan. P. M.

18) Auðginnt miög því að Eva trúði,
 át hún blóm, enn tapaði söma,
 oc til með sér Adam teygdi
 vann (a) hann nú það er vissi bannað;
 Uggdi hani að Eva stýggdist
 ef neitadi bæn að veita.

Fiandinn gat svo í fyrstu blindað
 fedgin vár með nógu dári.

19) Reffar þeim að rettum dómi
 ríkr herra, fyrir ódygd slíka,
 rak þau braut (b) úr sæmdarfæti
 fnaud oc nökt í pífl (c) oc dauða.
 Velltúft aum í veflum heimi
 víða lands, þar nær öll síðan
 lýðakind með færum fyndum (d)
 fændist fram af Adams lendum.

20) Remman braut sem rót af kviste (e),
 rann þá glæpr af hverjum til annars.
 Leid svo heimr um lánga tíma
 lífs andvana, enn fullr af grand
 Letti (f) hvörki ugg ne ótta,
 eitt er (g) mest sem þó fer að lesti,
 opid helvíti búid með bölv
 baud sig fram við hvers manns dauða.

21) Heimr er dauðr hvað er til ráða?
 Hvar getr þann er sér megi bjarga?
 Hvergi; því að í fynda saurgan
 fannliga hverr at (h) þýngir annan.
 Eitt er til það ec vil votta
 á ec grátandi frammi að standa
 að þú síalfr hinn dýri Drottinn
 dugir nú ferd, svo lífgud verdi.

22) Veitt

(a) át. P. M.

(b) brátt. P.

(c) myrkur P. M.

(d) fynda oc færum. P.

(e) af rót í kvistu. P. M.

(f) Leittr. P. M.

(g) epter P. M. R. CC. U.

18) *Credula quia Eva fidem habuit,
fructum comedit, sed honore privabatur,
& Adamum secum pellexit,
ut quod vetitum nevit, comederet.
Timuit siquidem, ne Evam offenderet,
si petitum renueret.
Ita Sathanas initio occaecavit
parentes nostros multum infatuando.*

19) *Iusto iudicio eos punivit
Dominus potens ob talem infidelitatem,
eosque de sede honorata expulit
egenos & nudos in cruciatus & mortem.
Afflicti in misero mundo pererrabant
passim terrarum, ubi tota fere exinde
progenies humana cum peccatis atrocibus
de Adami lumbis provenit.*

20) *Acerbitas propullulabat veluti de radice ramus,
scelus ab uno ad alterum manabat.
Ita mundus diu transfluxit
vitæ expers, sed malorum plenus.
Nec timor nec metus cessabant,
unum tamen maximo fuit detrimento,
tartarus patens miseriam minans
in omnium morte se obferebat.*

21) *Quid consilii? Mundus mortuus est.
Ubi est, qui sibi ipsi subveniat?
Nusquam; quia luto peccatorum
vere unus alterum aggravat.
Id solum exstat (quod assevero),
ut lacrymans tibi supplicem;
Tu ipse Deus T. O. M.
hominibus subveni quo vivificentur.*

22) *Data*

22) Veitt (a) er líf það varð oc mátti,
 veitt er líf það Adam neitti,
 sú miðkunn á settum tíma
 fendið fram af guddómshendi,
 líós í heim að lifandi kiæmi
 lifandi víst, það er kvaldar ander
 tæki á braut úr diöfladýki,
 dýrd englanna flíku stýrði.

23) Tendrast öll oc talar með snilli
 túngan mín, af herra sínum (b),
 um stórmerkín á hún (c) að yrkia
 yferspennanda heima þrenna.

Biúgr (d) oc fár í banni væri (e)
 oc bandi rett ins nedsta fianda,
 nema hialprædid guds hid góða
 gefid á jörd, mig leystann hefði.

24) Nær oc firr með fkygnleik skírum
 fkipandi (f) allt með fýni oc anda
 födrpersónan, engli einum
 eyrindid býðr, enn þessi hlýdir;
 Fliúg, oc seg það Mariu meyiú
 mætri (þeirrar ec skal giæta)
 minn einka son að holldi hennar
 hlýdinnar vill biörtu fkrýðast.

25) Módir ofs er Maria þessi
 megtarblóm oc full af sóma,
 glæfilig sem roduft (g) rósa
 runnin upp við lifandi brunna,
 Rót ilmandi lítilætis,
 logandi öll með skirleiks anda,
 Gudi unnandi oc góðum mönnum,
 Gudi líkiandi í dygdum slíkum.

26) Engi

(a) *Hanc sequenti strophæ postponunt* P. M.

(c) áttú P. M. á eg. C. U.

(b) þínum P. M. sínum, C. U.

(d) biúg. M. P.

(e) værir P. M.

22) *Data est vita! qualis dari potuit & licitum erat,
Data est vita! quam Adam denegavit.
Hæc gratia statò tempore
de manu divina mittebatur,
ut lux viva in mundum veniret,
viva certe, quæ animas excruciatas
de fovea diabolica eriperet,
gloria cælorum hujus erat auctor.*

23) *Accenditur tota, & pompose loquitur
mea lingua de suo Domino;
De magnalibus canat
ternos mundos spithama comprehendentis.
Incurvatus & vulneratus in condemnatione esset
& vinculo Sathane infimi,
nisi bona illa Dei salus
in terram missa me liberavisset.*

24) *Procul & prope intuitu perspicaci
omnia unacum Filio & Spiritu ordinans
persona Patris angelo cuidam
negotium mandat, ille vero auscultat:
Vola, & dic Mariæ Virgini
egregiæ, quæ mihi curæ erit,
unicum meum filium carnem ejus
obedientis candidam induere velle.*

25) *Hæcce Maria se nobis matrem præbet,
flos majestatis, plena decoris,
splendida tanquam rosa rubra
ad latices vivos propullulans;
Radix fragrans humilitatis,
in spiritu castitatis flagrans,
Deum & bonos amans,
Deo in talibus virtutibus similis.*

F f f 2

26) *Nullam*

26) Engi fe ec ad jarnesk túnga,
enn háleiti (a) stíornureita (b)
Drottinn! þer sem verdugt væri
vandad fái nú stef til handa:

*Se þer dýrd með sannri þrýði,
súnginn heidur af öllum túngum
eilífliga (c), með sigri oc sælu,
sæmd oc valld þitt minnist allðri!*

27) Leid, sigrandi páfugls þrýði
pentad innan firmamentum

Gabriel, sem geiflinn sólar.
gledilígr í loptin nedri.
Sendibodi kom síðfallds Anda,
svo er greinanda, að húsi einu,
sannr meydómrinn sat þar inni,
síaft hreinlífur, gimsteinn vífa.

28) Ok svo vœik að meyiú miúkri:
Mária hlýð þú (d) ordum várum
frægaft (e) víf þer færi ec *Ave*
full miskunn af sætum brunni (f);
samangaupnandi (g) sína skepnu
sannr höfðinginn engla oc manna
byggir þer fyrir brjósti skíæru
blessuð mæ, þú ert sprundum hærri.

29) Heyrði oc trúði, enn undraft ordinn
júngfrú kyrr (h), því vissi hún fyrri
allðri kvaddann mann á molldu
meðr þvilíkri tignarkvediu.

Fyrerbiódandi henni að hrædaft
höfudengillinn taladi lengra:

Gud himnanna fram mun fædaft
frúin skínandi af holldi þínu.

30) Frettir

(a) háleitu P. háleitre C. U.

(b) reitar. 2.

(c) æfinliga P. M.

(d) nú P. M.

(e) fagaft. C. U.

(f) full miskunnar sætleiks brunna P. M.

26) *Nullam credo lingvam terrestrem,
celssime cæli stellantis
Domine! tibi ex condigno
versum intercalarem concinnare posse:
Sit Tibi gloria & vera laus,
& honos ab omnibus lingvis decantatus
in æternum, victoria, & beatitudo,
gloria & potestas Tua nunquam cessabunt!*

27) *Ferebatur, splendorem pavonis superans
per firmamentum intus variegatum
Gabriel, radii solaris instar
gaudium adferens in aëra inferiorem.
Legatus septuplicis Spiritus venit,
ut fert historia, ad domum quandam,
in qua consedit vera virginitas,
ipsa castitas, gemma mulierum.*

28) *Et blandam virginem his allocutus est:
Maria verbis meis ausculta!
feminarum celeberrima! Tibi Ave adfero,
gratia plena de fonte dulci!
Suam creaturam manu comprehendens,
verus angelorum & hominum Dominus,
intra purum Tuum pectus habitat
virgo benedicta. Tu es feminis excelsior.*

29) *Audivit & credidit, sed verba miratur
virgo tranquilla, quia prius novit
nullum hominem in terra salutatum
tam honorifica salutatione.
E timeere prohibens
Archangelus, pergit:
Deus cælorum nasciturus est,
Domina serenissima! de carne tua.*

Fff 3

Ea

30) Frettir hún þá með hverjum hætti
 henni bæri til fögnud þenna,
 borgarmúr svo brífti hvergi
 bygd geimandi hreinleiks dygda?
 Engill segir at ei muni fyndgaft
 júngfrú blíd, því sveininn sínídar (a)
 haglig myndan heilags Anda
 holdd oc bein af líkam hreinum.

31) Loptin öll af líófi fyllast,
 legir á grundu (b) stódu oc undraft,
 kúgud síalf svo (c) nærri nógu
 náttúran fer ecki mátti;
 Giptist aundin guddóms krapti,
 gódu (d) huldift Mariu blódi,
 gládrar dvelst í júngfrúr idrum
 ein persónan þrennra greina (e).

32) Hiörtun játi, falli oc flíóti
 fagnadarlaug af hvers manns augum,
 æ þackandi misfönn mickla (f),
 minn Drottinn! í holdgan þinni:
Se þer dýrd, &c.

33) Fimm mánuðum oc síorum síðan
 fæddist sveinn af méyiu hreinni,
 fkygnast sem þá (g) glerid í gegnum
 geisflinn brár fyrir augum várum;
 glóar þar sól ad (h) glerinu heilu,
 glediligt jóð svo fkein af móður,
 ad innífigli hölldnu hennar
 hreinferdugra (i) meydóms greina.

34) Enginn heyrði, oc engin urðu
 jöfn tíðindi fyrr ne síðar,
 bæði fenn var (k) meý oc móðer,
 mann oc Gud baud trúan ad sanna.

Loptin

(a) Þá freinn er síníðadr. P. M. (b) og grund því. N. og grund þau 3. og
 grund þá. C. U. (c) af. P. M. enn. C. U. er C. U. (d) góð oc M.
 góð enn. P. (e) þrennræ greinar 1. P. M. (f) miúka 3. P. M.

30) *Ea tunc sciscitatur, quomodo
hæc lætitia sibi obveniat,
ut munimentum nullibi disrumpatur
habitaculum virtutum castitatis cingens?
Angelus respondit, non peccaturam fore
placidam virginem, nam puerum condet
apta formatio Spiritus Sancti
carnem & ossa de corpore puro.*

31) *Omnes cæli lumine implentur,
aquæ in terra constiterunt & admirabantur,
ipsa quidem afflictæ
natura tantum non deliquium passa est.
Anima virtuti divinæ connubio iuncta
bono Mariæ sanguine induebatur;
in lætæ virginis visceribus commorabatur
una ternæ distinctionis persona.*

32) *Corda confiteamur, decidat & perfluat
aqua tepida lætitiæ de omnium oculis,
semper gratias agentia pro magna misericordia
mi Domine! in Tua incarnatione (præstita)!
Sic Tibi gloria &c.*

33) *Post quinque & quatuor insuper menses
puer de virgine pura natus est,
veluti cum per vitrum perspicacissimum
radius coruscans vibratur coram oculis nostris;
Sol vitro integro splendet;
ita proles exoptata de matre fulgebat,
ejus salvo sigillo
illibatæ virginitatis.*

34) *Nemo audivit, nullaque exstiteret
antehac vel postea tanta nova,
simul erat virgo & mater,
fidesque nobis Deum & hominem probat.*

Cæli

(g) Par. P. M. Hier. C. U. Pat. C. U.
hreinferduguffu. C. U.

(h) af. P. M.
(k) Pvi. P. M.

(i) hreinferdugastra. P. M.

Loptin fúngu komnum Kóngi
kunnígt lof þar hirdar runnu:

Himnadýrd er hneigd að jörðu
her samteingduft menn og englar.

35) Þó var ei svo rík að reifa
ræfis (a) módirin ætti góða,

því var kóngurinn hördu heyi
hulldr, at mætti hann firraft kullda.

Umsníðningar Jesu prýdi
átti dagr frá (b) fæding vátar
æfist blóð um líkam líófann
lagast minnilig tár af (c) kinnnum.

36) A þrettánda dag til Drottis.
dýrdar menn, er ríkium stýrdu
austr í (d) heim, með offri kvómu
úngann mann að heidra (e) þannig.

Umrennandi sex að sinnum
sex daga grein, og síorum (f) einum
offraft kaus fyrir ofs að vísu
Jesús síálfr í musteris hválfi.

37) Vígdist (g) off þá er vætni dögdist
valldr (h) himnanna á þrítugs alldri;

Jórdánar við (i) ædar hreinar
Jón Baptísta Drottni þíonar.

Þessi ástvinrinn Jesu Christí
er nú váttr að (k) þann dag mátti
samfkinandi (l) á grænni grundu
Guds þrenning með lýdum kennast.

38) Finn ec allt að mannvit manna
mædist þegar er um skal ræða
máttinn þinn enn milldi (m) Drottinn,
meiri er hann enn giörvallt annað:

Se þer dýrd &c.

39) Undraft

(a) ríkuft. 4. P. M. ríóduft. C. U.

(d) auflan úr. P.

(e) þrifa. P. M.

(b) er. P. M. at 2 af R. 2.

(f) þar til. 2. P. M.

(c) á. 4. N.

(g) Vígdi hann. 3.

*Cæli Regi advenienti cantabant
laudes assvetas, ubi pastores agebant:
Gloria cælestis ad terram est deflexa;
hic homines & angeli conjungebantur.*

35) *Nec tamen tam dives erat, ut fascias
bonas mater Regis possideret,
quare Rex sæno rigido
cooperiebatur, ut frigus arceretur.
Circumcisionis Jesu solennitatem
dies a nativitate ejus octavus testatur,
sanguis per corpus candidum ebullit
& notabiles lacrymæ de genis defluunt.*

36) *Die decimo tertio, Domino
viri illustres, qui regna gubernabant
in Oriente, oblationes adferebant,
quibus virum recens natum honorarent.
Elapsa sexies
sex & quatuor dierum epocha,
pro nobis offerri exoptavit
ipse Jesus sub concameratione templi.*

37) *Nobis initiatus est, cum aqua irroraretur
tricenarius, cælorum gubernator;
apud puros Jordanis latices
Johannes Baptista Domino ministrat.
Hic intimus Jesu Christi amicus
jam testis est, eodem die
simul fulgentem in campo viridi,
Trinitatem divinam hominibus innotuisse.*

38) *Comperior omnem intellectum humanum
deficere, quando sermo est
de potentia Tua, Domine clementissime!
quæ omnia alia exsuperat:
Sit Tibi gloria &c.*

39) *Mirari*

(h) valld. 3. P.
(l) siá skinandi P. M.

(i) i jordan med. 2. P. M.
(m) mikli. P. M.

(k) er. P. M.

39) Undraft tók hinn forni fiandi
 fæddann mann, enn fíkilia var bannad,
 oc þvílíkt sem andinn segdi
 ordin flík af túngū forðum:
 þyckir mer sem nýiung nockur
 nálgiðt heím oc ættir beima;
 eitthvad klókt mun Drottinn dikta,
 duldr emk þess, það fer ad huldu.

40) Jesum tigna englarásir
 uppi oc nidri í heimi (a) þridia,
 ftiörnuliós oc færðar fórnir,
 fridarfamband á hveriu landi;
 flík afia mer fóttarauka
 fonn stórmerkinn veitt hiá mönnum;
 kvídi ec vid (b) hanns remming ráða
 rídi mer ad báðum síðum.

41) Föðrætt hanns trúi ec fáir munu hitta
 enn finnft móðernid her med þiódum;
 því (c) er adferdin Jesu burðar
 undarlig, svo fíkil ec það varla.
 Ecki er mer á þessum þocki
 þannveg ferr þeim únga manni;
 alldri var lá fyrri á folldu
 fæddr madr, ec nærsta hræddunft.

42) Þyftir er hann oc fölr af föstu,
 firrft hlátr, enn kann ad gráta,
 mæðist hann, oc er móður sinnar
 miólku fæddr, enn reifum klæddist;
 Finn ec þó ad í flíku fannann
 fiálf náttúran manndóm váttar,
 fýfir mig því fram ad æfa
 flein ódygdar hönum ad meini,

43) Mierr

(a) himni. P. M.

(b) ad. 2. P. M

(c) þó. P. M.

39) *Mirari cæpit antiquus ille hostis
hominem natum, sed intelligere non erat datum;
nec absimile erat, quasi spiritus protulerit
olim talia verba de lingua:
Videtur mihi novum quoddam
mundo & generi humano appropinquare;
Aliquid subtile Dominus excogitabit,
quod me clam fit, & occulte peragitur.*

40) *Jesum Angelorum chori honorant
superne, inferne, & in mundo tertio;
splendor stellæ, & oblationes allatæ,
& vinculum pacis ubique terrarum;
Hæc mihi dolorem adaugent
vera magnalia apud homines exhibita,
vereor enim, ut ejus consiliorum robur
utrumque meum latus feriat.*

41) *Paternum ejus genus paucos credo investigaturos,
sed maternum hic inter homines reperitur,
& modus certe generationis Jesu tam
mirandus est, ut ego illum vix perspiciam.
Hæc mihi non arrident,
& ita se gerit hicce juvenis,
ut nunquam antehac in terra fuerit
homo natus, a quo mihi tantopere matuerim.*

42) *Sitit, jejunio pallet,
risum aversatur, sed lacrymatur,
defatigatur, & est materno
lacte nutritus, & fasciis involutus;
Ex his colligo veram
humanitatem ipsa natura comprobari,
quare discupio impetere illum
spiculo scelerum, in ejus perniciem.*

43) Mierr virðist sem miklu herra (a)
 hiá mætum gudi hann (b) Adam sæti,
 ádr ec sveik þau Evu bædi
 ærúfnaud í myrkr oc dauda;
 satt er ad færster síá vid prettum,
 fvo mun enn um Jesum þenna,
 því treystunfst ec framt at freista,
 forðum hefi ec flægvittr (c) ordid.

44) Sonr (d) Máriu! sonr hinn dýri!
 fön menniligr (e) Guds oc hennar!
 kenn þú mer ad fordáft fiandann.
 fiólkunnigann', enn þer ad unna:
Se þer dýrd &c.

45) Frett hefi ec hitt (f) ad freistadi drottins
 föstumóds, med (g) ymsum löstum
 þúkansflægd, er hvern mann hugdist
 hveckium vanr (h) í fynd ad bleckia.
 Velakríngs (i) á (k) völdum strengjum
 vunndin opt, oc (l) fneruð á lopti
 fkeytin öll, hins flærdar fulla (m)
 fianda brióft í gegnum standa.

46) Þessu næst hins kiera Christi
 kenning tók um bygd ad renna
 lífþiönandi lærifveina
 leitar, finnr, oc þar med veitir
 blindum, hriúfum, dumbum, daufum,
 daudum, krömdum ærum, lomdum,
 augnagræding (n), ord, ad hlyda
 andarheilfu (n), vitfku, ad standa (o).

47) Þetta fer hann fiandi at fættkar
 fólkid hans, oc lítst það vanfi,
 dæmin góð þau (p) vaxa víða
 verri brögd oc (q) lytin þverra;

Púkinn

(a) ædri. P. M.

(b) enn P. N. 2. ef hann. M.

(c) til flægr. 2. N.

(d) fannr. P. M.

(e) minniligr P. M. R. C. U. ynniligr.

2. eingetinn C. U.

(f) *omitt.* P. M. 3.

(g) á. P. M. af. 3.

(i) vön, P. M.

(j) Velakríng. 2. N.

43) *Mibi videtur multo honoratiori loco
Adam fuisse apud inclytum Deum,
antequam ego illum & Evam seducerem,
honore privatos, in tenebras & mortem;
Pauci certe a dolis sibi cavere norant,
quod & Jesu huic eveniet,
quare periculum audacter facere sustineo,
nam olim quidem specimina astutiæ edidi.*

44) *Fili Mariæ! Fili augustissime!
Fili humane Dei & ejus!
Doce me Sathanam evitare
veteratorem, sed Te amare:
Sit Tibi gloria &c.*

45) *Accepi, quod tentaverit Dominum,
jejunio afflictum, variis delictis
astutia diaboli, qui credebatur se omnes,
utpote dolorum gnarus, peccato delusurum.
Sed fraudum artificis, e complicatis funibus,
contorta fortiter in aëre invertebantur
omnia spicula, & vaferrimi
hostis pectus transfigebant.*

46) *Exinde charissimi Christi
doctrina per regionem emanare cepit;
vitæ ministrantes discipulos -
querit, invenit, simulque confert
cæcis, debilibus, mutis, surdis,
mortuis, contusis, dementibus, claudis
oculorum sanationem, vocem, audire,
animæ vigorem, rationem, stare.*

47) *Sathanæ animadvertenti diminui
suos subditos, id magnum malum visum est;
Bona exempla passim increbrescunt
sed scelera & vitia imminuuntur.*

G g g 3

Demon

(k) at. 4. (l) enn. P. M. (m) hin flærdarfullu. P. M. (n) *Rectius forte:*
augua, græding, & andar, heilfu. (o) standast. P. (p) at. P. M. (q) enn. P. M.

Púkinn kvaldr þegi þoldi
þenna leik, er hardann (a) kennir;
því flýtandi sínum sveitum (b)
syndabíót að drepa sem fkiótast (c).

48) Leidann dreng að líótum ráðum
lockar hann (d), fá er (e) Jesúfs manna,
yfirmörðinginn, innan hirdar
Judas nefndr, er óvænt stefndi;
Milldann gud við (f) sílfri felldi
sveitum, þeim er júdar heita,
fullum upp af grimdargalli,
greniadi þjóstr í þeirra brjósti.

49) Fúser hlupu og fundu Jesum,
fundin hröktu, lömdu og bundu,
bundinn leiddu, enn heidnir (g) hæddu,
hæddann, ræddann, flógu afklæddann;
Fiandansbörnin þraungum (h) þyrne
þessir spenna um blefðad enni;
Þessir negla (i) Kríst á krossinn
og keira járn, svo stock út (k) dreiri.

50) Ættum ver á Jesum Drottinn
efunarlaust með fullu trausti
út af hiartans innstu rótum
allir senn með gráti að kalla:
Sie þer dýrd &c.

51) Yfermeistarinn allra lista
Jesús góðr, er lífgar þjóðer,
veittu mér að stilla og styra
svo steflig orð megí túngan esla:
Afsínlíga, með lyptum (l) lófum,
lofræðandi, á kne sín bæði,
skapnan öll er skyld að falla,
skapari minn, fyrir áfán þinni!

52) Eru

(a) hafðann P. M.

(b) sínar sveiter. 2. P. M. R.

(c) flíótast. N.

(d) einn. 2.

(e) svo. P. M.

(f) þviat. P. M.

(g) hæðner. C. U. P. M.

heimsker. C. U.

*Demon afflictus hujus certaminis
impatiens, cujus damnum persentiscit;
suas cohortes incitat
ad demolitorem peccatorum quam primum occidendum.*

48) *Mediaſtinum improbum turpi conſilio
pellicit, is erat Jeſu aſſeclarum
in ipſius ſatellitio unus, archiſcarius;
Judas nomen erat mala meditati.
Hic clementem Deum argento vendidit
genti, quæ Judaica appellatur,
cui crudeliſſimæ bilis plenæ
invidia in pectore rugiebat.*

49) *Avidi cucurrerunt, & Jeſum invenerunt,
inventum exagitarunt, verberarunt, & ligarunt,
ligatum abduxerunt, ſed gentiles deriſerunt,
deriſum, delatum, & denudatum flagellabant.
Diabolica progenies arcta ſpina
frontem benediſtam circumdat,
alii Chriſtum cruci aſſigunt
& ferrum trudent, ita ut ſanguis exſiliat.*

50) *Nos oporteret Dominum Jeſum
indubitanter plena fiducia
ex intimis cordis penetralibus,
omnes lacrymantes, una invocare:
Sit Tibi gloria &c.*

51) *Summe omnium artium magiſter,
O bone Jeſu, qui hominibus vitam donas!
Da mihi ita temperare & dirigere
verba, ut poëmate digna, lingua concinnat:
In æternum, manibus elevatis,
laudes eloquens, in utrumque genu
procidere debet omnis creatura,
Mi Creator! coram facie Tua!*

52) *Exemplum*

52) Eru (a) minnilig epterdæme,
 yfirbiðdandinn engla oc þjóða (b)
 hneigdi nú sinn háls, oc vægdi (c)
 hverium þræl, er lyfti að beria.
 Fátaladr, með lítilæti,
 lágraustaðr, með áfíán fagra,
 svo biðdandi í fíarann dauda
 sína aund fyrir naudsýn mína.

53) Hrækiandi þá (d) höfudin fíóku
 heidingiar, sem Júðar leider;
 flester aller flýðu Kristum (e)
 fylgdarmenn við storminn þenna.
 Minnaft verd ec, má cc ei annað,
 móðir guds (f) í tárur flóði,
 mætti verða að minna fíotta (g)
 minnaft villði hún nockuru (h) sinni.

54) Höfuddrottningin harmi þrúngin
 hneigd (i) oc lút hún (k) fíalf af fútum,
 (l) færðist nær, þá fell úr fíarum
 fossur blóðid niðr um krossinn.
 Þrútnar bríóft, enn hiartad hríftist,
 holld var klökt, enn öndin snökti,
 augun tóku að drukna driúgum
 dópur oc móð í tára (m) flóði.

55) Röðd engilfins kvennmann kvaddi;
 kvadda af engli drottinn gladdi;
 gladdist mæð þá fedrinn fæddi;
 fæddann sveininn reifum klæddi;
 Klæddann með fer laungum leiddi;
 leiddr af móðr fadinn breiddi;
 breiddr á krossinn gumna græddi;
 græddi hann ofs þá (n) helstríð mæddi (o).

56) Þó

(a) Eru æ. P. M. C. U.

(b) yfervalldanda himins og landa. P. M.

(c) beygdi. P. M.

(d) miög. P. M. þeir. CC. U.

(e) Kristi. P. M.

(f) Móður guds er. M. C. U.

(g) minnar fættar. N.

(h) eitthvört. P. M. R. 3.

(i) biúg. C. U.

52) *Exemplum est notatu dignissimum!*
Summus Angelorum & hominum imperator,
collum inflectens, cessit
cuius servo, qui verberare gestivit.
Taciturnus, humilis,
submissè loquens, facie pulchra
ita in acerbam mortem obtulit
animam suam pro mea necessitate sublevanda.

53) *Conspuentes capita quassabant*
tam gentiles, quam improbi Iudæi.
Plerique a Christo aufugerunt,
hac tempestate oborta, ejus affectæ.
Commemorare me oportet, nec aliud fas est,
Matrem Dei, lacrymis inundatam;
Forſitan & illa dolorum meorum
aliquando meminerit.

54) *Princeps Reginarum, luctu turgida,*
incurva, & nutans, præ mœrore cohorrui,
ſenſim appropinquat, dum de vulneribus delabebatur
fluminis inſtar ſanguis per crucem;
Pectus intumeſcit, cor contremiſcit,
caro eſt demollita, ſed anima ſingultivit,
oculi mergi cœperunt
caligantes & afflicti inundatione lacrymarum.

55) *Vox angeli ſæminam ſalutavit,*
ſalutatam ab angelo Dominus gaudio affecit,
gaudio officiebatur virgo cum patrem partu edidit,
partu editum puerum ſaciis induit,
indutum ſæpe ſecum deduxit,
deductus a matre brachia expandit,
expaſus in crucem homines ſanavit,
ſanavit ſiquidem nos cum in agone deſiceret.

56) *Illa*

(k) er. 2. P. M. (l) og addunt. 3. N. (m) tárui. 3. (n) enn. P. M. er. 2. R.
 (o) af lóttum mædda. C. U.

56) Þó (a) gret hún nú fárann fúta (b),
 (c) sverdi níft í (d) bringu ðc herdar,
 sitt einbernid síalfann drottinn
 fá hún hánganda á nöglum stángaft;
 Armar fviddu á brýndum broddum,
 brióft var mædt; með þessum hætti
 færðist bædi sonr oc móder
 fannheilög, fyrir græding manna.

57) Fyrir Máriu fadminn dýra,
 fyrir Máriu grátinn fára
 lát mig þinnar laufnar (e) nióta
 lifandi Gud með födur oc anda!
Æfinliga med &c.

58) Syni Máriu svarter færa
 segger blandad gall (f) með dreggjum;
 fulla smán oc flestar þínur
 fundu þeir, enn heimrinn stundi.
 Fólnar skinn (g) oc (h) fellr að enni,
 fættkar ord, enn þverrar mætti (i)!
 Ondin leid af Jesu þíndum
 yfirvalldanda himins oc landa.

59) Ec segi rett að enginn ætti (k)
 ógrátandi vörum láta,
 Jesu minn, þá (l) letrid læsi,
 linhiartadr, af píflum þínum;
 Þvíad náttúran æpti af ótta
 öll (m) fkiálfandi, enn himnar síálfer
 týndu líófi, þá berr vart bundinn,
 bifaðist haudur í þínum dauda.

60) Enn í andlátí Jesu sæta
 ofs er flutt, að giægtst (*) á krossinn (n)
 fiandinn hafi (o), oc frett að fyndum,
 færaglöggr, ef nockur (p) væri.

Hlæir

(a) Þá. 3. svo C. U.

(b) fárra P. M. R. fára 2.

(c) fem addunt. 3.

(d) medal 2.

(e) líknar. N. C. U.

(f) vín. N.

(g) kinn, P. N. C. U.

(h) enn P. M. R. C. U.

(i) fættkar ord, enn þverru mættir. P. M. C. U.

56) *Illa tamen acerbo jam luctu lacrymabatur,
pectus & humeros gladio transfixa
unicam suam prolem, ipsum Dominum
clavis pendentem pungi conspexit;
Lacerti spiculis exacuatis urebantur,
pectus erat fessum; Hoc modo
tam filius, quam mater, sauciabantur
vere sancti, in sanationem hominum.*

57) *Per sinum Mariæ venerandum;
Per lacrymas Mariæ acerbis,
fac me Tuæ redemptionis fructum percipere
qui immortalis Deus es cum Patre & Spiritu!
In æternum &c.*

58) *Filio Mariæ adferunt nigri
homines fel facibus mixtum;
Contumeliam atrocissimam & plurimos cruciatus
repperunt, sed mundus ingemebat.
palluit cutis & in fronte contrahabatur,
verba rariora fiunt, vires deficiunt,
anima de Jesu excarnificato emigravit,
supremo illo cæli & terræ domino.*

59) *Vera loquor! nemo deberet
sine lacrymis labia movere,
Mi Jesu! cum scripturam legeret
de Tua passione, cor emollitus.
Natura enim præ terrore ejulabat
tota cohorrens, sed ipsi cæli
lumine privabantur, cum nudus constringebaris,
terra in Tua morte contremuit*

60) *Sed in dulcissimi Jesu obitu,
accepimus, quod in crucem furtim prospectaverit
Sathanas, peccata investigaturus,
occasione invigilantissimus, si quæ exstiterint.*

H h h 2

Gaudens

(k) matti. 2. M. (l) ef. 4. P. M. (m) jörd. 4. (*) hafi addunt. P. M.
(n) drægift ad krossi 2. R. (o) leidr. P. (p) nockrar. 2. N.

Hlæir mig að her muni teygjaft
hans forvitni honum (a) til vanfa;
eigi mun nú ormrinn biúgi
agn svelgiandi á króki fagna.

61) Öll helvítis járnhlid fkiálfa
undrast myrkr að liós er styrkra,
hlaupa fiandr, og ætla undan,
ódæmin þeir sögdu að kæmi.

Hræðflan flaug um heliar bygder,
helga menn, er fiótrar spenna,
hlaut óvinrinn (b) lausa (c) að láta,
lamdr og meiddr, sem (d) valldid beiddi.

62) Hvað er tíðinda? hiálpaft lýder (e).
Hví nú? því (f) let Jesús pínast (g).

Hvað er tíðinda? hraktr er fiandinn.
Hver vann figr? (h) fkapari (i) manna.

Hvað er tíðinda? helgir leidaft.
Í hvert ágíæti (k)? tignarlæti.
Hvað er tíðinda? himnar biódaft.
Hverium? off er prífum kroffinn.

63) Signað liós hinn sæte Jesu,
fannr lífgjafari (l) dauðra manna,
dragdu mig frá diöfla bygdum,
Drottinn blíðr, og hallt mer síðan!
Æfniliga með &c.

64) Se ec ei þann er út megi inna,
(m) orðafnilld þó prófa (*) villdi,
alla gleði er feck með (n) fullu
forne Adám við (o) Jesús kvámu;
Sjálf hann einn því að batt með bölví
börn sín öll í (p) dauðapínu (q);
Enn nu leyfti öll úr banni
eitt hanns barn, og miðkunn veitti.

65) Hví

(a) fer. 6.

(b) ormrinn P. M. N.

(c) laust 2. P. M.

(d) er. 2. P. M. því. 3.

(e) lýdr. P. R.

(f) þvíat let nú. 2. eða hví let nú. C. U.

(g) *Hunc & præcedentem strophæ versiculum ante duos ultimos fislunt* P. M. (h) nema *addunt.* 4.

*Gaudens presagio hic allectam iri
ejus curiositatem in propriam ejus contumeliam;
incurvus certe angvis,
escam illicem deglutiens, in hamo non letabitur.*

61) *Cunctæ inferni portæ ferreæ contremunt,
lucem prævalere tenebræ mirantur,
diaboli currunt & effugere conantur,
dicentes inaudita imminere.
Timor regionem inferni pervolavit,
Sanctos, compedibus victos,
hostis dimittere cogeatur
contusus & læsus, vi superiore imperante.*

62) *Quid novi? Homines salvantur.
Cur nunc? Quia Jesus pati voluit.
Quid novi? Diabolus pulsus est.
Quis victoria potitus? Creator hominum.
Quid novi? Sancti deducuntur.
Qualem in beatitudinem? Sedem gloriæ.
Quid novi? cæli offeruntur.
Quibusnam? Nobis crucem celebrantibus.*

63) *Lux benedicta, Jesu dulcissime
vere mortuorum vivificator!
Eripe me de habitaculis diabolicis,
Domine clementissime! & me postea retine!
In æternum &c.*

64) *Neminem video qui eloqui possit,
quamvis & eloquentiæ tentamen facere voluerit,
omne gaudium quod plene percepit
senex Adam in adventu Jesu,
ille enim solus miseria innodavit
omnem suam progeniem cruciatui mortis,
quam jam omnem ab exilio redemit
unus ejus filiorum, & misericordiam præstitit.*

H h h 3

65) Sed

(j) hiápari. 2. (k) Hver er ágiætr. 4. Hvert ágiæti? 1. 2. Hvert? ágiæter 1. P. M.
(l) lífgari. 3. P. M. R. (m) med. addit. C. U. (*) giarna. P. M. (n) at. 3.
(o) at. C. U. 1 P. M. (p) börnin sín 1. 2. (q) villu. C. U.

65) Hví stundadir þú forni (a) fiandi
fremdarfnaúdr á Jéfu dauda?

Eda þóttist þú meiri að mætti?
mátrinn hans þó (b) guddóm vátar.

Eda hugdir þú líkams lygdir (c)?
líkam tók hann meyar ríkrar,
óverdugann er flengdu fírdar,
flecklaufastr, hann vann til ecki

66) Þú fyrirdæmdir auma Evu,
oc Evumann fyrir eplid bannad,
madr bannfettur um allar ættir,
ættin (d) kríft (e) á spjóti nífti.

Kríft (f) þig þó (g) fann (h) í fyrstu (i)
á fyrstann prett oc manndráp þyrstann (k)
fá (l) ódygðarbrandrinn biúgi (m)
beygdift aptr í þína kiapta.

67) Síðan reis með sigri af dauda
funnudag, oc gjörði kunnann
sinn ódaudleik mörgum manni
milldin síalf þótt deyja villdi.
Tvennar gengu tvísvar sinnum
tíu dægranna ráfir hægar (*),
ádr enn upp yfer himnahæder
hóf (n) hann blód, það er tók af móður.

68) Umrennandi síð (o) at sinnum
síð (o) daga grein oc þar til einum (p)
hingad fendi hann helgann anda
hreinfærdugustum (r) lærifveinum.

Vegfamligr til (s) handar hægri
hann er guðs (t) með virðing fanna
sinn biódandi fadminn frída
fírdar ladar til himna dýrdar.

69) Mariu-

(a) feigi 2. N. (b) er. C. U. P. M. at. C. U. (c) dygðer, bygðer, lygðum, C. U. (d) ættina. 2.
(e) Krífts. 2. er. addit. C. U. (f) at addunt 4. (g) er C. U. P. M. R. þar er. C. U.
(h) fannnt. C. U. P. M. (i) Kríftu af þer at fann í fyrstu. 2. (k) fættir. P. M.

65) *Sed cur tu hostis antiquæ incubuisti,
infamis, in mortem Jesu?
An tu ei prævalere tibi videbaris?
Cum tamen ejus potestas divinitatem testetur,
an vero fictum corpus reputabas?
ille virginis augustæ corpus assumpsit,
quem immeritum homines flagellabant,
qui, sine omni labe, nihil deliquit.*

66) *Tu miseram Evam condemnasti
& maritum Eæ per pomum prohibitum,
maledictus ut foret per omnes generationes,
cujus progenies Christum hasta transfodit.
Christus tamen a principio te deprehendit
primi doli & homicidii sitientem;
sceleris tui gladius ille incurvus
in tua rostra retorquebatur.*

67) *Exinde (Christus) victor a mortuis resurrexit
die solis, & notam fecit
multis hominibus suam immortalitatem,
quamvis ipsa clementia mori voluerat.
Bini bis transfluxerunt
decem dierum cursus æquabiles,
priusquam super excelsa cælorum
sanguinem a matre assumptum elevavit.*

68) *Præterlapsis septies
septem & insuper uno die,
huc Sanctum misit Spiritum
discipulis vitæ integerrimæ.
Augustus ad dextram
Dei, & vere gloriosus confidet,
& pulchra extendens brachia
homines ad gloriam cælestem invitat.*

69) *Fili*

---

lysti. C. U. lystann. 2. þig jafnan þyrsti C. U. (l) svo. P. M. (m) beygdi. P. C. U.
 (*) hægra. M. 3. (n) hæfi P. M. (o) lex P. M. R. C. U. (r) hórer einer. *idem*.
 (r) hreinferdugataann 3. M. (s) til *omitt.* CC. U. (t) gud. 2. N. guds ord. C. U.

69) Máriuson fyrir miskunn dýra,
mannsnáttúru, oc líkam fannann,
kennstú vid svo milldr (a) minnist
mín Drottinn í ríki sínu (b):

Æfinliga med &c.

70) Enn mun koma í öðru sinni
allsvalldandi kóngur ad giallda
seggjum verd fyrir (c) sínar giörder
fónaörr á effta dómi.

Svo gefsar þá elldr oc æfir (d)
jörd oc fiöll í heimi öllum,
ad ecki finnst þá upp ad (e) fkyium (f)
óbrunnid, oc nidr ad grunni.

71) Upprifendum allra landa
íbyggjurum (g), vid dóminn hryggva,
Jesús mun þá sárinn fýna (h)
fúthrærandi (i), oc píslar færi.

Ord „ hugfan oc allar giördir
eru kannadar hvers sem annars,
biódaft hverki blót ne eidar,
byrgiaft úti giafir oc mútur.

72) Enginn finnst á þessu þingi
þrætugiarn, ne klókrar varnar
ordahreimr (k), er á Drottins dómi
dreifaft menn í flocka tvenna;

Adra sveit med hærfum heidri
hefr hann langt yfir sphaeras efri,
enn steypir þá med eynd oc ópi
ödrum nidr í fiandann miðann.

73) Rekner burt í daudans druknan
drepner menn, er þar fkulu brenna,
gnísta tennr í fýlu oc frosti
fiandr í kríngum búka standa;

Bríxli

(a) ad mín þú, P. M. (b) þínu, P. M. R. C. U. (c) seggia firdum, CC. U. P. M. R.
(d) ælist, 4. eyfa C. U. P. M. (e) úr, 3. (f) finnst her upp úr fkyium P. M. R. C. U.

69) *Fili Mariæ! per misericordiam Tuam summam,
per naturam humanam, & per verum corpus,
agnosce me, ut clemens meminerit
mei Dominus in suo regno!
In æternum &c.*

70) *Altera adhuc vice veniet
Rex omnipotens, ad retribuendum
hominibus eorum factorum mercedem,
honoris largus, in extremo iudicio.
Tunc ignis ita furet & æstuabit
per terram, & montes universo in orbe
ut nihil reperiatur, usque supra nubes,
non combustum, inde ab abyſſo.*

71) *Resurgentibus, omnium terrarum
incolis, ad triste iudicium,
Jesús tunc vulnera monstrabit
dolorem moventia, & instrumenta passionis.
Verba, cogitationes, & omnia facta
omnium & singulorum tunc perscrutanda sunt;
Nec tum execrationum, nec juramentorum copia fiet,
& tam donativa, quam corruptiones excludentur.*

72) *Nemo in hoc foro invenietur
rixosus, nec captiosæ defensionis
loquax garrulitas, ubi in iudicio Domini
homines in binas dividuntur classes,
quarum alteram honore summo
longe supra sphaeras superiores evehet,
sed miseria & ejulatu præcipitabit
alteram in medium infernum.*

73) *In submerſionem mortis depulſi
homines enecati, ibidem arſuri,
dentibus in fœtore & gelu frendent,
sed diaboli cadavera circumſtant;*

Sunt

(e) íbyggver M. ódyggver P.

(g) sitt hræfande C. U. sín hrærandi. C. U.

(f) Jesu munu þá sárin sýrast. P. M.

(h) klókar varner ordahreims 2. P. M.

Brixli oc hróp er að giörðum glæpum,
grimmlig sótt í myrkri oc ótta,
engi er von á öðru enn þínu
eilíf naud, enn kvíkr er dauðinn.

74) Þessu í gegn mun finna fögnud
firða hverr, til sinnar dýrðar
sem Herrann býðr með hæfstri þýði (a);
Heimleiddir því að verða beimar (b),
úngir, glæder, friálfer, fríder,
færer, máttker, vitrer, fkiærer;
Hátíð gíllð er um allar allder
alda þeim (c) með virðing halldin.

75) Tárur rigni, enn túngan þagni;
taki af mál! enn þurftug sálin
beríest um fast oc (d) búkinn hristi (e);
bíð ec óttandi: Híalp mer Drottinn!
Æfinlīga með &c.

76) Tvo (f) hræðunf ec dóm oc dauða,
deyr sá margr er enginn biargar,
mitt eitt veit ec lífid líóta
leida mig í Drottins reidi;
I (g, margfallðri fyndasaurgan
fvíðr bríóft, oc hefndum kvíðer
fyrir afbrigðin flestra dygða,
fátt er gott það líðuna váttar.

77) Vínði fullt hefr vefslann anda
vondt (h) ofbelldíð laungum felldann (i),
blárr oc líótr í öfundareitri
jafnan hefr ec næsta kafnad.
Reidi gall með sárum fullum
fvíðrar mer um bláfin íðrin,
hrygðin flítr úr híartarótum
hardann (k) stýrk í fútamyrkri.

78) Festift

(a) herra vegr með hærfum figre. C. U.
(c) þín P. M.

(d) svo. 2. P. M.

(b) heimleidar því verða greidar. P. M.
(e) búkrinn hristift. 2.

(f) svo. P.

*Sunt ibi commissorum scelerum probra & cavillationes,
dolor seviens in tenebris & terrore,
nulla est spes nisi cruciatuum,
miseria est æterna, sed mors viva.*

74) *Contra, gaudia reportabit
hominum quilibet, quem ad suam gloriam
Dominus honore summo invitabit,
domum quippe deducuntur
juvenes, læti, liberi, formosi,
agiles, pollentes, sapientes, splendidi;
Festum maxime solenne per omnia secula
seculorum cum gloria iis celebrabitur.*

75) *Lachrymæ pluant! Lingva conticeat!
Sermo deficiat! sed anima egena
se torqueat vehementer & corpus concutiat!
Percussus oro: Misere mei Domine!
In æternum &c.*

76) *Duo pertimesco iudicium & mortem,
(defectu auxilii multi moriuntur)
nam scio turpem meam vitam
me in iram Domini precipitem daturam.
Multiplici peccatorum contaminatione
pectus uritur, & vindictam timet
ob plurimarum virtutum transgressionem,
cum pauca sint quæ bonos mores testentur.*

77) *Tempestuosa, miserum meum spiritum,
& mala violentia sæpe prostravit;
lividus & deformis in veneno invidiæ
assidue pene suffocatus fui;
Bilis iræ ulceribus urentibus
per inflammata mea viscera fuit;
tristitia de præcordiis discerpit
validum robur in tenebris mæroris.*

Iii 2

78) Nimbo

(g) af. P. M.

(h) vort. C. U. vorn. P. M.

(i) felldi. C. U.

(k) harla, alias: hradaun. C. U.

78) Festiðt opt (a) í (b) fiúki lasta
 frost (c) ágirni mer í briósti,
 grædgin drepr med glæpum audgum,
 grefst her inn á króki stinum.
 Hrædiliga med blindri blíðu
 bleckist holld í. daudans fleckun (d);
 hrelldr (e) af slíku ætti ec alldri
 ugglaus vera, þó miskunn huggi.

79) Fyrirlátid mer fadiriðnn sæti;
 Fyrirlátid mer; ec vil gráta
 ord, hugfan, oc illar (f) giörder
 audmiúkliga, oc firrast daudann.
 Því fýti (g) ec nú þer ad fótum
 þraungdr oc kvaldr af mæding taldri,
 klöckr oc hræddr ec þurfa þickiunst
 þína vægd í naudum mínum (h).

80) Svo fýsunst ec hinn sæti Jesu
 syndalaufn, ad þeirra mynder (i)
 lítaft mer sem liggi þrútid
 linna eitr um hiartad innan.
 Send hingat mer siaufallds anda
 fanna gipt, þa er leysi úr banni
 mína önd, ad mætta ec þíona;
 Máriublóm! fyrir yckrum (k) sóma.

81) Lauft alldregi lát mig (l) Chrifte
 lasta vinds í bylia (m) kasti;
 typta mitt oc tem sem optast
 tendrad brióft med líknarvendi;
 svo ad grátandi fúfs ad fótum,
 fadir fkinandi! kriúpa ec þínum,
 hvert það sinn ec kuldann kenni
 í kostalaufu glæpafrosti

82) Beidi

(a) ok. P. M.

(b) med. C. U. M.

(c) töft. 2.

(d) fleckum. C. U. P. R.

(e) hellst. P. M. R. hrelldr. C. U.

(f) allar 3. P. M.

(g) lýt. P. M. kryf. C. U.

78) Nimbo vitiorum sepe infigitur
 meo pectori gelu avaritiæ;
 voracitas lautis sceleribus interimit,
 & firmo huic se infodit harpagone;
 Cæca conniventia horrendum in modum
 caro in contaminationem mortiferam decipitur,
 quibus contristatus, nunquam esse deberem
 securus, quamvis misericordia consoletur.

79) Mihi condonate, pater dulcissime!
 Mihi condonate! Deplorabo
 verba, cogitationes & mala facta
 suppliciter, & mortem effugiam.
 Hinc ad pedes Tuos jam lugeo
 dicta molestia afflictus & excruciat;us;
 emollitus & pavidus me indigum agnosco
 Tuae clementiæ in mea ærumna.

80) Dulcissime Jesu! Tantopere discipulo
 liberationem a peccatis, ut eorum imagines
 mihi videantur, acsi inflammans circumjaceat
 præcordia venenum serpentis.
 Mihi septuplicis Spiritus mitte
 verum donum, quod a malo liberet
 animam meam, ut serviam,
 O fructus Mariæ! coram vestra Majestate.

81) O Christe! ne me unquam dimittas
 in turbine vitiorum;
 castiga, & jugiter doma
 pectus meum accensum virga clementiæ,
 ut lacrymans avide ad pedes,
 pater serenissime! procumbam Tuos,
 quacunque vice frigus persensero
 in flagitioso scelerum gelu.

l i i 3

82) Fann

(h) naudsyn mína 5. N.
 C. U. ydarn. P. M.

(i) syndalíkn ad þverra mundi. P. M.
 (l) mer. C. U. P. M. (n) bylgnæ. 2.

(k) yckarn

82) Beidi ec nú fyrir Máriumódur
miúka bæn, oc fagrann tenad,
átreyfstande Jesu Chriſte
ydra vægd, er týndum nægdi:

Pín mig ádr enn dettr á daudiinn,
Drottinn minn (a)! í kvölum oc föttum,
ad (b) því (c) midr ſe ec þá síðan
flitinn á (d) fiandans króki bitrum.

83) (*) Lífid ſíálft! ad luktri æfi
leys mitt bann fyrir idran fanna,
oléo ſmurdr veittu ec verdi (e)
vidr kennandi mildleik (f) þenna;
Hreinaſt gef þú hiarta mínu
holld oc blód, er tókſt af móður,
lyſtiligaſta (g) leidarneſti,
þá lockaſt (h) önd af holldſins böndum.

84) Hrædunſt ec ad fárt muni ſvíða
ſamvitſkunnar bygd af grunni,
fundrud öll, þá ſynder kalla
ſína eign að hiarta mínu.

Döcker munn þá fianda flockar
færaſt nær (i) med ópi oc kiæru,
búnir mig ad brenna oc pína (k),
bíta, rífa, kremia oc flíta

85) Munt þú þetta, hinn dýri Drottinn!
diöſlaſveitum nockud veita,
mína önd ad meida oc pína (l),
Máriubarn, enn hialpar varna?
Heitu oc raudu hiartablódi
hana leystir; oc því má ec treyſta
Jesú þinni áſt á mönnum (m),
ſem öllum baud til lífs frá dauda.

86) Heyrdu

(a) ótt. C. U.

(b) æ. 3.

(c) þeſt. 3. N.

(d) af CC. U. P. M.

(*) *Hanc ſtropham priori præponunt 3 exemplaria Bibliotheca Magnæanæ.*

(e) ad eg

mætti verda P. at ek væntti ath ek verda. M.

(f) miúkleik, P. M. fögnud. C. U.

82) *Jam rogo per matris Mariæ
blandam orationem & facundam intercessionem,
fretus, Jesu Christe!
vestra indulgentia, quæ perditis suffecit:
Afflige me antequam mors irruat,
mi Domine! cruciatibus & morbis,
ut eo minus exinde
acuto diaboli bamo dilacerer.*

83) *Ipsa vita! finita mea vita
me ab excommunicatione per veram pœnitentiam libera,
fac ut oleo unctus
hanc clementiam agnoscam.
Purissimum cordi meo concede
corpus & sanguinem, quæ a matre assumpsisti,
viaticum jucundissimum,
cum anima de vinculis corporis elicietur.*

84) *Timeo ne acerbe doleat
regio conscientiæ funditus
totâ dilacerata, cum peccata reclamabunt
suam de corde meo possessionem.
Nigricantia tum diabolorum agmina
clamantia & accusantia appropinquabunt,
parati ad me comburendum & excruciantum,
mordendum, comprimendum, dilacerandum & discerpendum.*

85) *An Tu etiam, Domine gloriosissime!
hoc cohortibus diabolicis concedes,
ut animam meam ledant & excruciant,
fili Mariæ! aut auxilium denegabis?
Calido & rubro sanguine cordis Tui
illam redemisti, quare mihi confidere licebit
Tuo, o Jesu! amore in homines,
quos omnes ad vitam a morte invitasti.*

86) *Audi*

(g) lyftiliga ad. C. U. M. P.

(h) leyfist, *idem*.

(i) ad M. C. U.

(k) skeina, 2. skemma. C. U. M. P. R.

(l) skeina. M. skemma. P.

(m) ad Jēsus minn hafi ást á mönnum. 4. Jēsus þínum ástarmönnum. C. U.

86) Heyrdú mig nú himins oc jardar
háleit bygðin (a) allra dygða,
megin Drottning manna oc engla,
móðir guds, oc bleffan (b) þjóða (c)!
Þá ec mæðunfst í nógum naudum,
nálæg vertú minni fálú
vef þú ágiætu verndarfkauti,
von mín fön, er (d) hiálpur mönnum!

87) Mária kreiftú miólk úr brióftum (e),
mín Drottning! fyrir barni þínu!
Dreirug fòðurnum fýndu fäin,
Sonr Máriu! er naglar fkáru!
Ec vænunst að yckrum þióni
engi kvöl megi (f) drottna lengi,
miskunnar þá miúkust renna
merkin flík um himnaríke.

88) Frammi stattu, er fæddir Drottinn,
fyrir fkínanda barni þínu,
miskunn bid þú að miúka finne
madrinn hverr, enn glæpir (g) þverri!
Ber þá fram af blídum vörum
bænarmál fyrir kríftnum fálum;
Mária Jesu móder dýrust!
mundu að eigi fkiliumsc undan.

89) (*) Þú ert elskandi (h) ein af fprundum,
ágiætust fyrir lítilæte,
umbætandi bragna fynder,
bleffud mæ, þú ert Drottni kiærust (i)!
Þú ert hitnandi Heilags Anda
höllin (k), prýdd með dádum öllum,
ei kennandi, kvitt af fyndum,
kraptaþraung, enn löftinn aungann!

90) Þú

(a) frygdin. C. U.

(b) lækning. P. M.

(c) flióða C. U.

(d) til. P. M.

(e) miólkud brióftin. 2.

(f) muni. 2. P. N.

(g) glæpi. CC. U.

(*) Hanc

86) *Audi me celi & terræ
 excelsum omnium virtutum habitaculum,
 summa hominum & angelorum Regina,
 mater Dei, & benedictio gentium!
 Cum maximis malis excruciatu fuero,
 meæ animæ adfûs
 eamque exoptato tutelæ gremio involve,
 vera mea spes, quæ hominibus succurris!*

87) *Maria exprime lac de uberibus,
 Regina! coram filio Tuo!
 Cruenta Patri vulnera commonstra,
 Fili Mariæ! quem clavi secabant!
 Spero sic in servum vestrum
 nullum cruciatum diu dominaturum,
 si perfluant misericordiæ clementissimæ
 tantæ tessera per regnum cælestæ.*

88) *Consiste, quæ Dominum peperisti,
 coram fulgente Tuo filio!
 Rega, ut clementem misericordiam inveniat
 omnis homo, sed scelera deficient.
 Blandis cum profers labiis
 intercessionem pro animabus Christianis,
 Maria augustissima Jesu mater!
 memento, ne ego excipiar.*

89) *Tu unica mulierum maxime amanda,
 ob humilitatem celebratissima,
 hominum peccata deliniens,
 virgo benedicta! quæ Domino es charissima.
 Tu es Spiritu sancto incalescens
 aula, omnibus virtutibus ornata,
 quæ a peccatis libera nec agnoscis
 virium defectum, nec ullum vitium.*

90) *Tu*

---

stropham cum sequenti transponunt 4. P. M. (h) *elſkan.* P. M. (i) *englum hærr* 2.
 (k) *hölld* oc. P. M.

90) Þú ert hreinlísis dygdug dúfa,
 dótter guds, oc lækning fótta,
 giptuvegr, oc geifli lopta,
 gimsteinn brúda, oc drottning himna,
 guds herbergi, oc gleyning forga,
 gledinnar paft, oc eyding lafta,
 líknarædr, oc lífgan (a) þjóða,
 loflig mæð, þú ert englum hærri (b)!

91) Mária ert þú móðer fkiærufst (c)!
 Mária lifer þú (d) fæmd í áre (e)!
 Mária ert þú af mífkunn kíærufst (f)!
 Mária lett þú fyndafári!
 Mária lít þú mein þau vóru (g)!
 Mária lít þú klöck á tárin!
 Mária græð þú meinin ftóru!
 Mária dreif (h) þú fmyrfl í fárin!

92) Túngufætr þó einhverr íta
 ordum hygdi í kvæði fkorda
 miúkann dikt, að makligleikum,
 mín Drottning! af heidri þínum;
 því er líkt fém raf eda reiki
 ráðlaus feggr, að ymfum veggium,
 felldr (i) oc byrgdr, enn feti þó hvergi
 fúfs í burt úr vólundar húfi.

93) Hrærd af líft þó hvers manns yrði
 holld oc bein að túngum einum,
 vindr, leiptr, oc grænar grundir,
 grös ilmandi, dupt oc fandar,
 hagl oc drif, fém fiadrer fugla,
 fískar, dýr, fém holld oc mýrar,
 hár (k) oc korn, fém heidar ftiörnur,
 hreiftr oc ull fém dropar oc neiftr.

94) Vider

(a) lækning 2.
 fkiærufst, C. U.
 C. U. N.

(b) fprundum hærre C. U. Drottnei kíærufst, 2.
 (d) ert þú. C. U. lífðu, M.
 (g) lítin megn því vóru, C. U. lítin megn þau giöraft, R. þau mein

(c) dýrufst, 3. P. M.
 (e) hærri. P. M.
 (f) íkíærufst
 (h) þú ert englum hærri

90) *Tu es columba castitatis virtutibus instructissima,
filia Dei, & sanatio morborum,
via fortunæ, & radius cælorum,
gemma feminarum, & regina cælorum,
diversorium Dei, & oblivio luctus,
cupediæ gaudii, & desolatio vitiorum,
vena clementiæ, & vivificatio gentium,
virgo celebranda, Tu es angelis sublimior!*

91) *Maria! Tu es mater serenissima!
Maria! Tu vivis & festivitatis tibi dicatis annum condecoras
Maria! Tu es ob misericordiam charissima!
Maria! leva peccatorum pestem!
Maria! aspice ærummas nostras!
Maria! mæstas aspice has lacrymas!
Maria! magnis medere malis!
Maria! immitte vulneribus unguenta!*

92) *Quamvis hominum quidam suaviloquus
verbis pangendo concinnare conatus fuerit
lepidum, ut par est, poëma,
Mea Regina! de Tuis laudibus;
Non foret absimile, ac si quis cespitaret vel titubaret
homo mente captus, nunc ad hunc parietem, nunc ad illum,
prostratus & inclusus, nequa tamen egrederetur,
quantumvis cupidus, de labyrintho.*

93) *Imo; si vel arte commota cunctorum mortalium converterentur
caro & ossa in meras lingvas,
ventus, fulgur & campi virides,
herbæ fragrantæ, pulvis & arena,
grando, nix vento sparsa, & plumæ avium,
piscēs, animalia, colles lapidei & paludes,
crines, grana, & stellæ serenæ,
squama & lana, guttæ & scintille.*

K k k 2

94) *Arbores,*

94) Vider oc griót, sem stader (a) oc stræte,
 strenger, himnar (b), lopt oc englar,
 orma sveit, oc akrar hvíter,
 jurtir, málmar, oc laufigir pálmarr,
 augabragd þótt alldri þegdi,
 allar þær af fyrnsku væri
 máðar, fyrr enn Máriuprýðe
 mætti skíra fullum hætti.

95) Mária vertú mer í hiarta
 millðin síalf, því giarna villdag,
 bleffud (c)! þer, ef ec mætta meira,
 margfalldadaftann (d), loffaung giallda.
 Loffig (e) ord í lióða giördum
 af lyftiligri (f) móður Chrífti
 óngum tíðir (g) að auka (h) lengra:
einn er Drottinn Mária breinni.

96) Hinn krossfesti kraptrinn hæðsti,
 krístr! er síórir broððar (i) nístu,
 þer býð ec oc þinni móður
 þetta verk (k), er í einn stáð settak.
 Þá látið mig þessara níóta
 þraungskordaðra kvæðis orða,
 er þið síáið með (l) öllu varda
 öndin mín að forðist þínu.

97) Verið kátar nú virdasveitir!
 vætti ec þess í kvæðishætti
 þer vorkynnid, þótt (m) verka þenna (n)
 vanda ec miðr, enn þyki til standa (o).
 Vardar mest til allra orða
 að undirstaðan se réttlig fundin,
 eigi (p) glögg (q) þó (r) Edduregla
 undan hlióti (s) að víkia stundum.

98) Sá

(a) steinar, P. M.

(b) himna C. U. P. M. R.

(c) Drottinn og. C. U.

(d) margfalldadan. 2. P. M.

(e) líffig. C. U. P. M. R.

(f) lyftilig af. C. U.

lyftiligrar, P. M.

(g) tíðar. M.

(h) yrkia. N.

(i) gæddar. P.

(k) vers. P.

(l) mig. 3. M. R. mer. P.

(m) vorkunnliga. C. U. varkunnigr. M. P.

94) *Arbores, saxa, urbes & plateæ,
fides, cæli, ær & angeli,
vermium species & agri albicantes,
herbæ, metalla, & frondosæ palmæ,
si vel momentum unum non tacerent,
omnia prius vetustate
detererentur, quam laudes Mariæ
perfecte enarrare potuerint.*

95) *Maria in meo corde esto,
ipsa clementia! lubentissime enim
Benedicta! si plus valerem, Tibi
absolutissimum hymnum persolverem;
Honorifica in poemate conficiendo verba
de jucundissima Christi matre
nemo ulterius amplificare poterit, quam:
Solus Dominus Maria sanctior!*

96) *O vis celsissima crucifixa,
Christe, quem quatuor clavi transfixerunt,
Tibi, Tuæque matri offero
hoc opus quod composui.
Tunc facite ut horum fructum percipiam
arcte ligatorum carminis verboru',
cum Vos videbitis mei maxime referre
ut anima mea cruciatum effugiat.*

97) *Valeto jam honoratissima auditorum corona!
spero, quod in carminis genere,
vos ignoscatis, quamvis hoc opus
minus elaboraverim, quam condignum visum fuerit.
Maxime refert, ut cujusvis sermonis
fundamentum rectum reperiatur,
quamvis haud exactæ regulæ Eddicæ
interdum exceptionem necessario patiantur.*

K k k 3

98) *Qvi*

vera kann hitt ad. C. U.
(p) er. add. 5. N.
verdi 2. P. M.

(n) verda þenna. P.
(q) glögg. P.

(o) þætti standa. 2. P. M.
(r) Því. 3. P. N.

(s) hlytr 3.

98) Sá er ódinn (a) fkal vandann (b) velia (*),
 velr fvo mörg í kvædi að felia (c)
 hulin fornyrdin, að (d) trautt má telia,
 tel ec að það má (e) skilning dvelia.
 Vel þvíad her má skír ord skilia,
 skilie þjóðer minn líofann vilia,
 tal óbreytt oc veitt af vilia (f)
 vil ec drápan (g) heiti LILIA.

99) Af fannri ást oc sætu briósti,
 finni rett fyrir hiálp oc minni,
 segi Máriu hverr sem heyrir,
 hennar vers, á diktan þerfa;
 Vera hann þá (h) að mærin minnist
 mín, þó (i) liggi ec kvaldr í þínu,
 ber mig þar til von, á vörum
 víft ef leki: *Dominus Tecum.*

100) (k) *Almáttigr Gud allra stetta,*
ýferbiðandinn, engla og þjóða,
ei þerfandi stadi ne stundir,
stad halldandi í kyrrleiks valldi;
senn verandi úti og inni,
uppi og niðri og þar í midju,
lof se þer um alldr og æfi
eining sönn í þrennum greinum!

(a) ordinn CC. U. N. R.

(b) vanda og. *idem.*

(*) virða. C. U. R.

(c) verdr fvo margt í kvædi að skorda 2. R. í kvædi að fela. P. M.

(d) ad. *omitt.*

6. P. M. R.

(e) þenna fvo. 3. P. M. R. þaug má N.

(f) tal úbreytiligt

98) *Qui metrum eligit difficile,
multos in carmine promendos eligit
archaisimos obscuros, ut vix numerari possint,
quod intellectum morari mihi videtur.
Sed cum hic clara verba facile intelligantur,
mens mea manifesta cuique patebit,
sermo non est figuratus, & benevole exhibitus,
volo ut carmen hoc intercalatum LILIUM appelletur.*

99) *Ex vero amore, & sincero pectore,
pro mea suaque propria salute, rite
dicat Mariæ, quivis auditor
hujus poematis, ejus versum (Ave Maria).
Virgo forsitán tunc meminerit
mei, quamvis cruciatibus affligar,
quod & spero, de labiis
præsertim si resonaverit: Dominus tecum.*

100) *Omnipotens Deus, qui omnes ordines
angelos & homines gubernas,
nec locorum nec temporum indigus
in tranquillo imperio permanes,
qui simul es foris & intus,
superne, inferne, & in medio,
laus Tibi sit per ævum & ætatem
vera unitas in ternis distinctionibus!*

veit ek af vilia C. U. M. veit at velia P.
því. P. M. (i) þá liggr. C. U. P. M.
carminis existit, hic repetunt. 2. N.

(g) kvædid. 4. P. (h) þat. C. U.

(k) *Hanc stropham, quæ ab initio*

L I L I U M

V e t u s I s l a n d i c u m ,

Hoc est:

Hymnus idiomate Islandico a Poeta quodam Pontificio olim compositus, in quo laudes Dei magna cum devotione recensentur, Beata Virginis encomia non sine superstitione decantantur; Omnia miro artificio pompaque exornantur: In eorum gratiam, qui veneranda Antiquitati justum statuunt pretium, Carmine Elegiaco Latine redditus, a PAULO HALLERIO, Islando.

- 1) **I**n triplici simplex, in simplice Numine triplex,
 Qui sine principio, Qui sine fine, Deus.
 Angelicæ tua jura colunt, tua numina, turmæ;
 Et quem fecisti, Te veneratur homo.
 Non Tua Majestas spatio finitur ab ullo,
 In Te nec quicquam tempora juris habent.
 Omnia Tu præfens loca contemplaris, & omni
 Sede vacas, ullo non capiente loco.
 Summa tenes, medium complex, premis infima passu;
 Ullibi quod non est, Numen ubique Tuum est.
 Ut fuit ante Tuum, sic est post Sæcula Nomen,
 Laus Tua per binos itque reditque polos.

2) Ad

- 2) Ad Tua genua feror, bonitatis stratus ad aram;
 In mea vota pium Numen ab axe voco.
 Hos impelle animos, hæc vatis & ora resolve,
 Quæ fecisti, animos, oraque nostra, manus!
 In numeros pia verba refer, decus adde Camænæ:
 Fac niteat cultu, sacra Thalia, Tuo!
 Non precor Ausonias, non ter tria Numina, Musas!
 Est sine Te nostris gratia nulla metris.
- 3) Accipe, Virgo, preces; fuspria percipe, Mater!
 Mater, cui salvus virginitatis honos.
 Per Te mellitum fundet mea Svada leporem,
 Et Themis alma meo proferet ore melos.
 Aurea si jugi fluerent mihi carmina vena;
 Deberem Dominæ sed tamen illa meæ.
- 4) Vatum prisca cohors variis oracula libris
 Reddidit, Aoniæ quæ docuere nurus.
 Heroas cecinit veteres, monumentaque Regum,
 Marte toga illustres, Danica lingua, Duces.
 Quod si tanta fuit quondam reverentia sceptri,
 Illius & laudès muneris instar erant:
 Musa refer summi mea nunc diadema Monarchæ,
 Oreque, sed patrio, Numinis acta cane.
 Debemur Domino nos, nostraque munera spectes,
 Si quibus ornavit nos pretiosa Dei.
- 5) Condidit ille meum, quod nunc circumfero, corpus;
 Illius hoc venit Spiritus ore movens.
 Quin simul ut primos vagitus edidit infans,
 Lucina famulas subijiciente manus:
 Abluit antiqui maculas baptismata reatus,
 Livida ab infixo dente venena necans.
 Ut crevere anni, sapientia crevit in annis,
 Exseruit vires mens generosa suas.
 Viximus! At postquam maturior adfuit ætas;
 Hei mihi quod cuncta non sine labe fui!
 Indolui, cœpique meos agnoscere nævos;
 Pone metum, dixit, cum benedicta Salus.

Cernis ut ad dextram latus est adapertile Christi;
 Illa tuas sordes sanguinis unda lavat.
 Sumpsi animos, stygii contemnens flagra Tyranni;
 Quicquid & irato Cerberus ore vomit.
 His me devinxit meritis clementia Patris;
 Jussit & in laudes illa referre suas.
 Nondum tempus erat, cœlestia climata fecit
 Cum Deus, & vacuo quod Jove pendet, onus.
 Machina ter ternos intexuit orbibus orbes;
 Angelicis sedes digna parata choris.
 Accipit illa fides, ratio cæcutit in illis;
 Exsuperant captum facta stupenda meum.
 Nil majestati decesserat addiderat nil;
 Fabrica nullius Conditor almus eget.
 Phoebus metitur soles, at Cynthia noctes;
 Est equidem alternus. par sed utrique labor:
 In sua hic fugiens vestigia volvitur annus,
 Unaque dum moritur, nascitur una dies.
 7) Inter cælicolas-insignis in arce phalanges,
 Angelus unus erat; proximus atque Deo.
 Summus erat, reliquos superabat lumine cœtus;
 Gloriaque æquales non habuisse fuit.
 Sed malefana suos transire superbia fines.
 Ausa, sui fertur pœnituisse status.
 Amplius imperium, plus affectavit honoris,
 Cum tumido insolitum murmuratore nefas.
 8) Filius æthereæ Genitoris regnat in aula;
 O! utinam teneant hæc sua scepra manus;
 Purpura si folio mea se jactaret in illo,
 Et promeret nostrum sulva corona caput;
 Machina adoratum me triplex prona veniret;
 Incuteret cunctis dextera nostra metum.
 Interea gentium placaret dira tyrannis;
 Et foret hæc votis meta suprema meis.
 Nec dubito lites ipsi intendisse Jehovæ;
 Quam vellem vires sentiat ille meas

- Vah scelus! incautum quo te tuus abstulit error;
 Quam vereor factis præmia digna feras!
- 9) Vix hæc fatus erat, celsò cum tractus Olympo,
 Ceu plumbum, ad terræ viscera pronus abit,
 Nec tamen incomitatus abit; pars tota cohortis
 Conjuratorum Tartara nigra subit.
 Hic ubi perpetuo nutritur sulphure flamma,
 Sævitur in auctores improba noxa suos.
 Infelix animi Satanæ commercia quisquis
 Stultus amat, propriam quærit & ipse necem.
- 10) Interea Deus omnipotens suspendit, & alto in
 Culmine, aquas fixum iussit habere locum.
 Ordine stelligeras posuit super aera sphaeras,
 Quæque nitent gemino lumina celsa Polo.
 Evolat ignis atrox, sublidit pondere tellus,
 Aëra habent volucres, & freta piscis habet.
 Mons caput erexit, vallis depressa jacebat;
 Plurimus in foetis nubibus imber erat.
 Silva feras aluit, spatiosus campus aristas,
 Et quæ plura tenet munera dives ager,
 Oceanum fœna lustrarat lampade Phœbus,
 Indueratque suum jam nova Vesta decus.
- 11) Cum Pater extruxit limosò e cespite corpus,
 Sanguine & infuso vestiit ossa caro.
 Nec mora, vitales inspirat conditor auras,
 Serpit & infusus per sua membra vigor.
 Enthea vis animæ, mentique simillima Divum
 Pars operis totum condecoravit opus.
- 12) Munere quod Superum toti caput inferat orbi
 Natus homo est, vero nomine dictus Adam.
 Confortem thalami costa Deus educat Evam,
 Cum Pater injecto membra sopore levat.
 Ut videt, agnoscit; cognatæ gratia formæ
 Fatidicum stimulat pectus & ora viri.
- 13) Hæc ex carne caro est nostra, hæc ex ossibus ossa;
 Hæc amet amplexus nupta Virago meos.

- Amramides memorat primi hæc connubia lecti,
 Connubiiqve locum, qui Paradisus erat.
 Has tenuere plagas, venturaqve debuit illas
 Angelicis soboles mixta tenere choris.
- 14) Digna sed ut meritis referatur gratia tantis,
 Æstimet & celsum subdita terra polum,
 Dat mandata Pater: medio se jactat in horto
 Arbor, ab admota non refecanda manu:
 Quod si forte juvat vetitos decerpere fructus,
 Cæpitis æternam, credite, uterqve necem.
- 15) Angelus ingentes, cœlo turbatus, in iras
 Invidiam, pœnæ, fuscitat ipse, memor.
 Fraude tûmens, homini cœlum invidet, ardet & ejus,
 * Qua cecidit, prolem conditione frui.
 Induerat vâstrum sinuosis flexibus angvem,
 Cum tales bifido sibilat ore dolos.
- 16) Dic age, cur vetuit frondem modo conditor unam,
 Inter quas vasti contulit orbis opes?
 Dixerat, & suaves ostendit in arbore fœtus,
 Ut tumeant succo, cernere poma jubens.
 Virgo refert: mortem ne sentiremus amaram,
 Vel quæ plura gravis damna senectâ trahit;
 Inviolata Pater sua brachia panderet arbor
 Jussit, is æternum ne moriretur honos.
- 17) Ille sub hæc: plura est quoniam data copia fandi:
 Non ea decerpitæ præmia frondis erunt,
 Sumite poma, simul mundi fumetis habenas:
 Credite: res similes vos facit illa Deo.
- 18) Credula decepta est: condensqve in viscere fructum,
 Partem, ait, hanc, virgo, tolle, marite, tibi.
 Accipit infelix, & inanem conjugis iram
 Dum timet, offensum sentit uterqve Deum,
- 19) Ille sui pœna contemptum ulciscitur æqua,
 Exilii miseros damna subire jubens.
 Conscia mens nudos exprobrat turpiter artus,
 Naturamqve sui pænituissè patet.

- Sic fuit & pater, & liſtor, vitæque necisque
 Cauſa ſecuturæ poſteritatis, Adam.
 Illa orbis varias late eſt diſperſa per oras,
 Exul, inops, patris facta nefanda luens.
 20) Nec mirum; ramos fert radix putrida putres,
 Et mala ſunt corvi, quæ parit, ova mali.
 Tempora labuntur, ſeculorum naſcitur ordo,
 Latius ut ſerpiſit vis geminata mali.
 Horrida flammivomas minitantur tartara fauces,
 Cum ſimul injecit mors truculenta manum.
 21) Non erat, auxilium, quiſquam, qui ferret egenis;
 Nullus primæva nam ſine labe fuit.
 Heu! maculant artus eadem contagia noſtros;
 Hei mihi! quod foetet pars meliorque mei.
 Quid faciam? pænas qui nos has pendere juſſit,
 Solus habet crimen juſ relevare meum.
 Hunc canē, Muſa, Deum; miracula viderat ætas
 Quæ ſenior, verſu ſunt memoranda tuo.
 22) Sunt memoranda tibi, triplex quæ machina vidit,
 Et miratur adhuc, facta ſtupenda Dei.
 Is niſi me patulis rapuiſſet faucibus orci,
 Non caneret laudes lingua diſerta ſuas.
 Quam vetus amiſit formam, novus erigit Adam;
 Quæ quondam exul erat, jam revocata ſalus.
 23) Carcere damnatos ſolvit clementia cœli;
 Nubila poſt rutilo Phœbus ab axe nitet.
 Omnia qui quondam, Pater & cum Flamine Gnatus,
 Condiſerant, majus jam meditantur opus.
 24) Tempus erat; Genitor veloces, Angele, pennas
 Indue, ait, ſolers & mea juſſa refer.
 Urbs jacet Ifacidum, Nazaretham nomine dicunt;
 Sedem illic patriam Virgo Maria tenet.
 Dic age: celſitoni ſuprema potentia natus
 Pectore amat condi ſub, pia Virgo, tuo.
 Ne mirare, ſacri ſervabit Numinis aura
 Clauſtra pudicitæ, virgoque mater eris.

- 25) Inter ut irriguos nascuntur lilia fontes;
Inter virgineos sic micat illa choros.
Candida simplicitas, connata modestia, dotes
Commendant formæ munera rara suæ.
Æmula, quid multis? imitatur Numina virtus,
In fratres pietas, religioque Deum.
- 26) Mens humana stupet, langvescunt munia linguæ,
Ipse vel angelico deficit ore lepos!
Ut tua sceptræ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
- 27) Gabriel celeri dilapsus in aëra passu
Astra per & cœli climata picta volat.
Non ita pavo suas fulgentes explicat alas;
Candidior nunquam sol ciet axe diem.
- 28) Quæ coluit flos virgineus, quæ gemma pudoris
Tecta subit, referens nuncia, dixit *Ave*.
O Virgo Superis nimium dilecta, coronat
Quam Deus, innumeras inter honore nurus!
Agmina cœlicolum qui terrigenasque gubernat
Concipi amat vestro semine factus homo.
Numen in humanæ transit nova fœdera gentis;
Tu paries hominem, tu pariesque Deum.
- 29) Audiit & quamvis miratur talia primum,
Verba tamen constans accipit illa fides.
Hæc etenim cunctis res est incognita seclis.
O! liceat paucis quærere? Virgo refert.
- 30) Non experta virum num virgo puerpera fiet?
Hactenus est nulli cognita nostra Venus.
Ales ait: Metuis ne quicquam talia mater!
Hoc opus ætherei Numinis aura facit.
Altitoni paries sanctum & sine crimine gnatum;
Alma tuos Patris conteget umbra sinus.
- 31) Dixerat: insolitum complevit ut æthera Numen,
Visæque sunt fixo flumina stare gradu:
Hæc natura, sui velut immemor, admiratur;
Sed nil iudicio promovet ipsa suo.

- Numine tres inter media est persona triuno,
 Dignata est matris quæ recubare finu.
 Embryo materna capit incrementa sub alvo,
 Virgineoque Deus femine factus Homo est.
- 32) Hæc pia corda sacro celebrant mysteria plausu,
 Cumque suis lacrimis gaudia mixta cient.
Ut tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
- 33) Cum sua jam novies repararat cornua Phœbe,
 Prima videt natus lumina matre puer.
 Ceu penetrat vitrum radius, nec læditur illud;
 Sic honor illæfus virginitatis erat.
- 34) Audiit ulla prius non ætas talia fando:
 Virgo parit: Deus ex virgine natus homo est.
 Læta recens nato geminantur júbila Regi,
 Ætheriæque sonant gaudia mille domus.
 Militiæ mortalis amant commercia turbæ
 Cœlestes; mixti pastor & ales eunt.
- 35) Sed non farranò Rex hic dormitat in ostro;
 Stramineo ponit membra tenella toro.
 Bis quater Eoos aurora ostenderat ortus;
 Saucius ingemuit, lege jubente, puer.
 Tinguntur roseo sanctissima membra cruore;
 Ora madent, & vox pectus anhela quatit.
- 36) Lampade cum Phœbus duodenia lustrat & una
 Orbem, regalis munera pompa tulit
 Purpura, quam veneratur Arabs & solis ad ortum
 Gens sita, fulgentes accumulavit opes.
 Ter denos Phœbus septemque per æthera cursus
 Egerat, emissis per juga vectus equis:
 Tempa petit; Sua dant puero suffragia vates,
 Debiraque ante aras victima lege cadit.
- 37) Postquam ter denos ætas adolevit in annos,
 Jordanis affuso corpus in imbre lavat.
 Affudit sacros latices Baptista Johannes,
 Officii peragens munera iusta sui.

Ostendunt

- Ostendunt aperto nova se spectacula cœlo ;
 Vox Patris auditur, Spiritus axe venit.
 38) Nil juvat humanæ rimari indaginis usum;
 Non tam sublimes res capit illa Dei,
Ut tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
 39) Interea medio Sathanas caput extulit orco,
 Hosque venenato concipit ore sonos:
 Nescio quid certi est; jam me natalis Iesu
 Suspensum varia calliditate tenet.
 40) Illum sacra cohors, insveto sidera cursu
 Munera, & in toto pax colit orbe nova.
 Ah! vereor fraudes, fraudum astutissimus auctor,
 Neve sua nostrum corruat arte caput!
 41) Quis patrium novit genus? est materna propago
 Isacidum, quamvis jam latet, orta domo.
 Tartarus hunc metuit primum, angvicomæque sorores,
 Ille mihi primus causa timoris erat.
 42) Sæpe flet, arridet nunquam, jejunia servat,
 Tegmine contenta & lacte juventa fuit.
 Ista nihil Deitatis habent, sunt omnia sortis
 Humanæ, instabili stantque caduntque rota.
 43) Major erat, quantum video, quem lusimus Adam;
 Nostri capta dolis, major & Eva fuit.
 Non, nisi tendantur, capies per retia cervos;
 Forte eat in casses præda petita meos.
 Experiar quicquid fraudum tentarat Erinnyes,
 Et quæcunque meo corde venena latent.
 44) Nate Dei Patris, Matris dilecta propago,
 Auxiliatrices porrige, quæso, manus.
 Fac Satanæ effugiam lusus, Tibi semper adhærens;
 Et quæcunque jubes officiosus agam.
Ut Tua sceptrâ regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta Tuas laudes, O Deus! ora sonent.
 45) Cum jejuna famis tolerat ludibria Christus,
 Ambulat atque inter, per loca senta, feras.

Aggreditur

- Aggreditur tentatque Deum, qui decipit orbem,
 Quaque potest nectit calliditate dolos.
 Missa sed intorto redierunt spicula nervo,
 Inque suum versa est fraus meditata caput.
- 46) Tum Christus triplici rediens certamine victor,
 Ex Patris docuit dogmata prompta sinu.
 Hoc etiam faciunt Domini, pia turba, clientes,
 Est quorum nullo laus moritura die.
 Queis oculi nigra fuerant caligine tecti,
 Auris hebes, nullo prædita lingua sono.
 Si quos in furias fanaticus egerat error,
 Aut quibus in lecto languida membra jacent,
 Occupat hos scabies, lepræ hos contagia lædunt;
 Applicuit medicas omnibus ille manus.
 Non semel in lethi pugnavit stamina; quamque
 Diripuit prædam mors truculenta dedit.
- 47) Aspicit ista vaser Satanæ, metuensque cohorti
 Tartaræ, volvit pectore mille dolos.
 Incrementa boni, post detrimenta malorum;
 Et rediviva salus, perdita mortis acus.
 Cuncta movent bilem, notas decurrit ad artes,
 Sævitur & in Christi Styx juvenile caput.
- 48) Inter bis senos fratres, comes unus Iudas
 Fur erat & Domini proditor ipse sui.
 O immane nefas! Christum divendidit ære
 Hostibus, hoc Satana perficiente scelus.
- 49) Circumcisa phalanx, furiali peccata monstro,
 Innocuas cogit vincula ferre manus.
 Judicis ante pedes rapitur; Sententia dicta est,
 Et vitæ auctorem destinat illa neci.
 Diripitur vestis, collidunt tempora pugni,
 Commaculat roseas fœta saliva genas.
 Ille ictus tacuit, cædenti præbuit ora;
 Nullus in infanti pectore livor erat.
 Spinea ferta caput circumdant, purpura tergum,
 Et tandem infami stipite membra tremunt.

- 50) Flete piæ mentes mecum, pia pectora flete;
Hoc, quamvis tremulo fundite ab ore, melos:
- 51) *Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,*
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
- 52) Interea Romana acies, Saracænaque turba
Ad scelus impurum quodque parata manus:
- 53) Tempora quassando, distendens ora cachinnis,
Evomit in miserum scommata multa reum.
Diffugiunt comites: Mater sua fletibus ora
Fætat, & o! dixit: Siccine, nate, peris!
Ceui gnati quondam doluisti, virgo, ruinam;
Sic, quæso, adversis afficiare meis?
- 54) Tum Regina gravi sub stipite faucia luctu,
Aspexit nati vulnera cruda sui.
Genua labant, oculique madent & pectus anhelat,
Anxius irriguo perfluit imbre sinus.
- 55) Audiit Angelicam quæ quondam virgo salutem,
Clarius & cunctis matribus una fuit.
Lætæque cingebat prolem complexibus aliam;
Oscula dum capere, & dum dare crebra juvat.
- 56) Tristia nunc cernit morientis funera nati,
Et fovet amplexu ligna cruenta suo.
Aspicit affixas ferro super arbore palmas;
Affixosque pedes & latus ense patens.
Vulnera quæ Natus, quæ Mater vulnera sensit,
Utraquæ sunt nostri facta medela mali.
- 57) Has rogo per lacrimas, hæc per suspiria matris,
Liberer ut meritis, Christe benigne, Tuis!
Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
- 58) Sic inter medius cælum teramque pendit,
Felle sitim extremam turba profana levat.
Frons cadit, ora subit pallor, viresque fatiscunt,
Cum parat æthereas Spiritus ire domos.
- 59) Quis leget hæc siccis oculis? natura dolorem,
Conditor ut moritur, non tacet ipsa suum.

- Vesta tremit, tristis condit sua lumina Titan;
 Condoluit domino machina tota suo.
- 60) Tartarus, ut fama est, immania protulit ora,
 Et fatuus palmam credidit esse suam.
- 61) Nec mora, turbata est Plutonis Regia, & omnes,
 Quas plebs atra colit, contremuere domus.
 Lux tenebras vincit, fugiunt maledicta per umbras
 Turba, triumphantis numinis ora timens.
 Reddere quos habuit captivos iussa Tyrannis,
 Subdidit imperio languida colla novo.
- 62) Quis victus? Satanas. Qvis victor? Conditor ævi.
 Quo Sancti veniunt? Ad loca celsa poli.
 Qvis pacem terris dederat? Tua passio, Christe.
 Qvis dederat cœlos? Crux Tua, Christe, dedit.
- 63) Lux sacra, Cunctipotens hominum Salvator, Iesu,
 Tolle redux Stygio me super astra lacu.
Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
- 64) Ecce vetus gaudet, novus ut subnascitur Adam;
 Hic genus enutrit quod genus ille necat.
 Hic fratres cœlo, cœlesti & munere donat,
 Exitio sobolem tradidit ille suam.
- 65) Quid tibi vis, Satana? Christi quid funera tentas?
 Te ne Dei censes viribus esse parem?
 Peccati quæris labem? non invenis ullam;
 Intacta Deus est Virgine natus Homo.
 Verbera sæva tulit, meruit sed verbera nunquam,
 Enecat innocuum lingua dolosa caput.
- 66) Decipit Eva virum pomo, tu decipis Evam;
 Progeniem pomo fœmina, virque, necant.
 Progenies Christum cruciat; te conterit ille;
 Te repetit nervo missa sagitta tuo.
- 67) Vix dum purpureos aurora ostenderat ortus,
 Victo confurgit funere Christus ovans.
 Jura quater denos docuit cœlestia soles,
 Donec ad obscura sidera nube vehit.

- Collocat in cœlis, quæ sumpsit corpora terris;
Sanguis eunt superas & caro nostra domos,
- 68) Flaminis ætherei post dona clientibus augeat,
Verba peregrino queis dedit ore loqui.
Ad dextram residet, moderatur & omnia, Patris
Invitans fatres ad sua regna pios.
- 69) Has rogo per venas, Salvator, & illa per ossa;
Per quod ab humano germine corpus habes.
Nostri cura Tuos premat & clementia sensus,
Et nunquam nostri dememinisse velis!
*Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.*
- 70) Tempus erit, iudex dicturus jura redibit,
Cum sua pro meritis præmia quisque feret,
Concipiet subitas speciosa hæc machina flammæ;
Omne suum perdent tunc elementa decus.
- 71) Omnibus exsurgent rediviva cadavera in oris,
Induet & vultus tunc homo quisque suos.
Gens scelerata videns, monstrat quæ vulnera, Christus;
Submittet pavido læsa timore caput.
Omnia facta refert, atque omnia dicta reorum
Actor, & in tacito quæ latuere sinu.
Nec juvat ejurare scelus, nec munera profunt;
Exsequitur tabulas judicis urna suas!
- 72) Detegitur violans causas ambagibus error,
Judicio cuncti stantque caduntque Dei.,
Scinditur in geminas plebs circum pulpita classes;
Dextra petit cœlos; Tartara læva petit.
- 73) Dentibus hæc stridens, natat alto in gurgite mortis,
Commutantque suas flamma geluque vices,
Astant tortores, memorantes crimina vitæ,
Heu nimis in pœnas ingeniosa cohors!
Spes nulla effugii, dolor hic non clauditur unquam;
Vitam, perpetuo dum moriuntur, alunt.
- 74) Illa sed ad Superum convivia ducitur, illam
Gloria & æternus concomitantur honos.

- 75) Siste caput lacrimas, fermonem lingua coërce,
Sola movens pectus mens prece flecte Deum.
Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
- 76) Me timor extremi tenet exercetque diei;
Heu miser; heu nullam sentio tristis opem!
Me peragunt peccata reum, rapit ante tribunal
Nequitiae rigidum conscia vita suæ.
Rara mihi virtus, vitiis premor undique multis;
Sæpe fui iratus, sæpe malignus eram.
- 77) Sæpius invidiæ tumuerunt corda veneno,
Sæpe supercilio frons caperata fuit.
- 78) Crimen avaritiæ fixit sub pectore sedem;
Fixerat & toto qui volat orbe puer.
Ignoscit, fateor, pravis clementia servis,
Incutiunt nobis attamen ista metum.
- 79) Parce, Pater! lacrimor, vitæ me poenitet actæ:
Ecce Tuos jaceo quam miser ante pedes;
Membra tremunt, cor deliquit, vigor aufugit omnis;
Ultima, ni parcas, lux erit hæcce mihi.
- 80) Ut fitis ardentis, si forte venena colubri
Cervus edit, fauces immoderata premit.
Arva per & silvas & vasta cacumina fertur,
Inveniat vivæ flumina donec aquæ.
Sic Tua, Nate Dei, sitio medicamina; Sanctus
Infundat cordi Spiritus illa meo.
Sedulus inveniar vittatæ ad munia turbæ,
Cum Tuus atque Tuæ matris agetur honos.
- 81) Conde manu, scelerum cum me rapit impetus, & me
Castigent legis mitia flagra reum,
Me quoties subit illicitæ tentatio flammæ,
Extinguam lacrimis, dum furit illa; faces.
- 82) Parce piis lacrimis, Matris per nomina, Nate!
Extrema quando me vocat hora necis.

- Qui nunquam miseros spernis, timidosve repellis,
 Has etiam facili percipis aure preces.
 Non ego detrecto morbos & damna fenestæ,
 Donec ad extremum funeris hora venit.
 Hos fatiga humeros, exerce hæc membra labore,
 Fasce sub imposito mens liquefacta gemat.
 Sed rogo post mortem ne me fera mactet Erynnis,
 Et cineres tuto posse jacere loco!
- 83) Qui mihi das vitam, mihi da fulcimina vitæ,
 Cum mens ad superos ingreditur iter!
 Exoptata mihi da, quæso, viatica, Christe;
 Ultima sit, fuerat quæ Tibi, cœna mihi!
- 84) Quam vereor scelerum ne mens me conscia lædat;
 Inferni lacerent quam mea membra canes!
 Astabunt stygiæ circum mea funera turmæ;
 Heu; præfens rabidis dentibus angvis erit!
- 85) Hanc ne fines animam mactari, dulcis Iesu,
 Solvisti meritis quam prius ipse Tuis!
 Non facies; magni merx hæc Tibi constitit olim,
 Si memini, cordis parta cruore Tui est.
- 86) O Regina Poli! Terræque, Hominumque Deumque,
 Virtutum sedes & pietatis amor!
 Alma dei genitrix, humanæ cura salutis,
 Tuta sis arx animæ præsidiumque meæ.
 Aspice pallentis languentia lumina vultus;
 Excipe, cum fugiet pectoris aura, sinu.
- 87) Infans quæ fuxit Mater, præbe ubera Nato;
 Cruda Patri præbe vulnera, Nate, Tuo.
 Hæc puto visuntur nostræ cum signa salutis,
 Cœlicolum absolvet læta corona reum.
- 88) Ante thronum Nati cum stas, pia Mater, & oras;
 Excipiant tunc me ne tua vota, cave!
- 89) Nata Dei, medicina mali, sincera columba,
 Virginitatis honor, faxque decusque poli:

- 90) Ætherei confors ſceptri, domitrixque furoris;
 Angelicum ſuperas Virgo beata, decus!
 Te facit acceptam tua manſuetudo Jehovæ,
 Caſtus ad exemplum, qui colit ora, pudor.
 Crimina condonas, quæ ſola es criminis expers;
 Spiritus altitoni nam Tua corda fovet.
- 91) Vulnera noſtra fove; quos ducimus, accipe quæſtus;
 Mater es, ergo omnes inter honora nurus.
- 92) Dicere digna Tibi ſi quis præconia tentat;
 Is numerum arctoæ dicere tentat aquæ.
 Errat, & incerto figit veſtigia paſſu,
 Dum labyrinthi fertur in antra ſpecus.
- 93) Omnia ſi linguis reſonarent ora diſertis,
 Si voces hominum ſingula membra darent,
 Sidera, pulvereæ micæ, plumæque, nivesque,
 Gramina, grando, feræ, ſquamigerumque pecus;
- 94) Arboreæque comæ, vermes, plantæ atque metalla,
 Et quæcunque ſimul fabrica dives habet;
 Non Tua momentis canerent hi encomia cunctis;
 Sufficerent laudes dicere, Virgo, Tuas.
- 95) Altior eſt unus Te Virgo, & ſanctior unus;
 Altius hoc nihil eſt, ſanctius atque nihil.
 Dicere plura libet, nequeo ſed dicere plura;
 Devotum pectus ſufficit eſſe mihi.
- 96) Paucula, Chriſte, Tibi, Matrique hæc dedico metra;
 Vos facite, effugiat mens in agone rogos.
 Aſpice hos lætis verſus, pia pectora, ocellis,
 Non multum quamvis forte leporis habent.
- 97) Non hic magnifice phalæratas jaſto Camœnas;
 Reſ multum curæ, ſed mihi verba parum:
- 98) Non decet obſcuris involvere talia metris;
 Culta, ſed e medio verba petita, decent:
 Omnibus apparent in aperto lilia campo;
 LILIAque hinc dici carmina noſtra volunt.

- 99) Hæc quicunqve leget, sincero pectore grates
 Votaqve persolvat, Virgo Maria, Tibi.
 Tu me respicies, rapido cum corpor ab igne,
 Si Dominus Tecum vox mea sæpe refert.

Ad Lectorem.

*Nolo putes rase venerer quod dogma cohortis,
 Lector! Ego Auctoris prævia verba cano.
 Ille licet recto non semper tramite currit,
 Haud tamen ex omni parte profanus erit.
 Quæ bona sunt, retine; quæ sunt mala projice, sodes.
 Illa imitare legens; dum legis hæc, cave.*

P. H. I.

SEC-

SECTIO III.

De Episcopis Skalholtinis.

CAP. I.

De Jona Qvarto.

§. I.

Anno a partu Virginis 1408, cum sedes Skalholtina triennio vacasset, Jonas quidam Monasterii Sancti Michaëlis, quod Bergis situm est, Abbas, in Islandiam venit, & Cathedram calcare cœpit (a), qui 6 Idus Septembris prima episcopali missa Skalholti celebrata, more majorum, auditores (Instructorem agente Vigfusø Ivari filio, tum temporis totius Islandiæ Præfecto) splendidissimo convivio excepit. Sequente autem anno ecclesiarum visitationem ab Holanis incipere visum est, qui pluribus annis proprio caruerunt Episcopo, unde incolarum munificentiam cum debita conjunctam ocservantia expertus, per Qvartam orientalem, Skalholtinæ dioceseos partem, sub hyemem Skalholtum rediit, moxque dispensationem opum Cathedralium ab Oddo Jonæo in Gudmundum Thorsteini, & denuo a Gudmundo in Vigfusum Thorbiörnii transtulit, quem etiam paulo post removit, antea autem opulentissimam præbendam Breidabolstad, Oddo ablatam, Thorarino Andreæ contulerat, quæ ipsum inconstantia & volubilitatis, cujus eum Annalium scriptores incusant, convincere videntur.

§. 2.

(a) *JONAS EGILLI* in *Annal. Episc. Skalholt.* Doctiss. *ARNGRIMUS* in omnibus (nisi fallor) suis scriptis, *THEODORUS THORLACIUS* in *Indice Episc. Skalb.* ad calcem *Schedarum Arii Polybistoris* impresso, aliique recentiores hunc Jonam plane omitunt; sed sedisse illum inter Episcopos Skalholtinos, facta, & Auctor *Annalium*, qui ab 1395 incipiunt, sed 1430 terminantur, ideoque fide dignus, utpote nostro synchronus, abunde verum faciunt.

§. 2.

Proximo abhinc anno, qvi fuit Seculi decimus, die lunæ ante festum Gregorii, controversiam, qvæ de annuis redditibus templorum Akrensis & Krosfsholtensis diu viguerat, literis decretoriis sedavit & penitus sustulit; hanc autem ei subjecit Gudruna qvædam Styri filia, uxor Snorronis Torfæi, qvi plures ante annos in Norvegiam trajecerat, sed anno 1406 in Islandiam reversurus, in Grönlandiam delatus fuerat, unde anno 1410 Norvegiam repetiit, tandemqve anno 1413 in Islandiam tendens, ad orientale Insulæ latus, naufragio facto inops evasit: Quo audito Gudruna, qvæ viduitatis pertæsa, Gisflavum Andreæ tori focium adsciverat, eodem relicto, priori marito occurrit, & peramanter excepta cum ipso deinde consenuit. Anno 1411, causâ seu controversiâ Oddensis invalescere cœpit, qvalis illa fuit, non liqvet, valde autem gravem aut enormen fuisse, inde colligitur, qvòd Vigfus Thorbörn duodecimvirali cognitione & sententia præbenda Oddensi privatus fuit, omniaqve ipsius bona episcopali fisco adjudicata; Ipse autem Romam, ad accipiendum absolutionem Papalem proficisci necessum habuit, qvi in Islandiam rediens, cum 160 sociis, undis absorptus est, 13 tantum salvis evadentibus. Anno 1413, die Veneris proximo post Thorlaci festum Episcopus Codicillos cœnobii Vidöensis, de lignis, balænis & id genus aliis oceani ejectionis, qvæ in oris prædiorum Krysevik & Hraun reperiuntur, confirmavit; pauloque post, cum sedisset annos 5 & 6 menses, supremum obiit diem.

CAP. II.

De Arna Olai filio, Munifico.

§. I.

Jonæ Arnas Olai filius, natione Islandus (a), professione Monachus, in episcopatu Skalholtensi suffectus est, qvem ab annis 1403, aut

1404

(a) Vitæ Monasticæ nomen dedisse, inde concluditur, qvòd constanter conseto monachorum epitheto *bróðer* seu *frater* vocatur. Illandum vero fuisse liqvet: 1) Qvia consanguini-

1404 in familia, viri Norvegorum tum temporis clarissimi, Haconis Sigurdi filii vixisse, eoqve, anno 1407 mortuo, ejusdem viduæ Sigridæ Philippi filiæ adhæsisse constat, eandem enim Romam comitatus est, ubi Normannorum ibidem degentium Pœnitentiarius constitutus fuit; unde tandem haud contemnendam lingvarum, antiquitatum, aliarumque rerum cognitionem reportavit. Hinc in Norvegiam redux, matrefamilias anno 1410 cum Nobili quodam Sveco Magno Magni filio ad secundas nuptias transeunte, conciliatrice, & inter convivas nuptiales Osloæ semet sistente, ipsissima septentrionis Semiramide Margaretha Regina, in Magni familiam adscitus est, cui deinde a Confessionibus fuit.

§. 2.

Anno 1412 post mortem Margretæ Reginæ, herum sequens, Eri- cum Pomeranum adiit, in cujus aula integrum plus minus annum trans- egit, usque dum anno 1413 totius Islandiæ Præfectus constitutus, Vica- rium sibi elegit Biörnnonem Einari filium (a). Audita enim Jonæ Skal- holtensis morte, Italiam petiit, & Johannem 23 (b) Florentiæ conven- nit, cujus jussu Lubecæ 6 Idus Octobris in Skalholtensem Episcopum inungitur (c), tandemque anno 1414 (d) diœcesin adiens, primam ut

N n n 2

Episcopus

---

sanguineus fuit Thorunnæ filiæ Dadæ (seu Davidis), communiter dicti Dalaskalli, cujus cognationis respectu, Ario Dadæ filio celebre prædium Snoksdal vendidit, (qui David Dalaskalle cum suo abnepote Davide Gudmundi filio confundendus non est, cum prior circa annum 1400 aut paulo post, posterior vero anno 1550 floruerit). 2) Quia Thorkillus Arnæ Episcopi frater diu fuit paræciæ Reykholtensis in australi Islandia Pastor, sed Toparchiæ Hunavatnensis in diœcesi Holana Præpositus.

(a) Vid. supra pag. 227.

(b) Hunc Johannem Ladislaus Neapolitanus Rex Roma ejecerat, qui ideo contra eum crucem & indulgentias evulgavit, cujus præconiî occasione, Hussus in Bohemia contra indulgentias concionari cœpit, tandemque hic in Concilio Constantiensi Pontificatu se abdicare visus est.

(c) Arnæanæ initiationis literas, Lubecæ datas, ex Archivo Nidarosiensi se vidisse & in manibus habuisse fassus est Doctiss. Hafn. Acad. Professor ARNAS MAGNÆUS, confer. & PONTOPPIDANI *Annal. Eccles. Dan.* Tom. 2. pag. 512.

(d) Arnam in Islandiam ad capeßendum Episcopatum anno 1414 venisse, constanter te- stantur *Annales Recentiores & Breviores*, quos hic sequi, ut ipsius tempore conscrip- tos,

Episcopus missam Skalholti in Festo Divi Thorlaci celebravit. **Tan-** tam in Islandia habuit vir ille potestatem, quantam, aut ante, aut post eum, nemo: Fuit enim ordinarius Skalholtensis dioceseos Episcopus, Holensis vero Vicarius, totius Islandiæ Præfectus Regius, & ab Archiepiscopo visitator Generalis constitutus: A Mercatoribus Bergensibus commerciorum curam & inspectionem commissam sibi habuit, quorum nomina ab incolis severe exigebat, & a Monasterio Bergensi decimarum Vestmannoënsium Collector constitutus fuit (a).

§. 3.

Eadem qua in Islandiam venit ætate, Holensem diocesin visitavit, sed sub hyemem per Skalholtensem reversus est, incolarum promittitudinem officiorum & largitatem expertus & collaudans; erat enim in conciliandis sibi popularium animis mirus artifex, eodemque modo, quoad in Islandia fuit, perrexit, multa enim dedit & indulgit, unde *Munifici* (Hinn Milde) cognomen adeptus est, sed multo plura accepit, cum pecuniæ corradendæ nullam occasionem omitteret, adeo ut scyphorum, phialarum, aliorumque cimeliorum, quæ sibi comparavit, & variarum ejus vario sub prætextu & nominibus exactionum, gemebundi mentionem faciant hujus ætatis Scriptores, quas exactiones mitiori vocabulo *Petitiones* vocant, quales erant Regis, Præfecti, Præpositi, *Petitiones*; unde annum, quo hæc agebantur, (Bona Vetur) *Petitionum hyemem* nuncupabant. Eodem etiam anno, ardelio quidam, nomine Ivent Sassa, provinciam peragravit, Sancto Antonio stipem petens, sed

---

tos, haud dubitamus, licet probe nobis cognitum sit alios magni nominis Austores id in annum 1416 rejicere.

- (a) Donationem decimarum Vestmannoënsium Monasterio Bergensi, ab Arna Thorlaci filio factam, retulimus supra Per. 2. Sect. 3. cap. 1. §. 49. pag. 39. 40. Quid autem Præfulem ad exactionem nominum, quæ nostrates mercatoribus Bergensibus debebant, impulerit, non video, nisi quod *dulcis odor lucri ex re qualibet*. Huic autem rei occasionem dedisse videtur, quod ad hæc tempora, commercia inter Norvegos, præcipue autem Bergenses & Islandos floruerant; nunc autem succrescente in Islandia Anglorum mercatu, commeatum & mercimonia assatim invehientium, verisimile sit, multos debitorum solutionem neglexisse aut negasse, cui Bergensium incommodo Præful nominum exactione obviam ire voluit.

sed sub qua larva id fecerit, aut quo prætextu usus fuerit, non liquet; id tantum constat, Antonio, quam Episcopo, nostrates se largiores præstitisse. Insignem autem usum aut emolumentum hunc Episcopum commisso sibi gregi præstitisse, non legitur, excepto, (si modo id huc spectat) quod præter antiqua altaria, 4 nova in templo Skalhøltensi constitui, ipsumque templum, sed opere valde tumultuario, refici, curavit, prædiaque nonnulla Holanæ sedis acquisivit.

§. 4.

Anno 1419, ad externos Præsul abiit, in Norvegia obvium habens Jonam Tovæ filium Episcopum Holensem, cui ingentem argentæam auroque obductam crucem, vocatam Glæser, seu *splendentem*, aliaque cimelia dono dedit; Deinceps nunquam in Islandiam venit, sed diœcesin absens per Officiales administravit, cathedrales autem usus fructus per Quæstores aut Procuratores collegit, nam utrorumque *Annales* mentionem injiciunt, Ecclesiæ statum & faciem tum temporis miserabilem fuisse, non dissimulantes (a); Majoris autem momenti res per Episcopos Holanos expediebantur, nam anno 1424 (quod quidam ad annum Seculi 27 referunt), Jonas Jonæ Holanus 4 sacerdotes, nonnullosque diaconos Skalholti ordinavit, & anno 1429 Reykholtense sepulcrum (b) ut & templum cum cœmeterio & Cœnobia Helgafellensi repurgavit.

§. 5.

Tam de mortis genere, quam tempore, quo obiit Arnas Episcopus, varia tradunt Auctores; Antiquiores plerique omnes mortem

N n n 3

ejus

(a) Vide *Annales Recentiores*, qui his verbis statum ecclesiæ deplorant: Anno 1430 moritur Eimurus Hauki filius, qui annis 8 quæstor fuerat. Et post laudes viri: Tum Ecclesiæ Skalhøltensis in tanto fuit luctu constituta, in quanto antea nunquam; agebat enim sine Episcopo & Quæstore, sed Officialem habuit & senem & cæcum; Cujus nomen dictus Auctor, nec hic, nec alibi, prodit.

(b) Causam inquisitionis & repurgationis templi, cœnobii & cœmeterii Helgafellensis, supra Sect. I. cap. I. §. 4. pag. 228. attulimus, causam autem pollutionis sepulcreti Reykholtenensis ignoramus.

ejus ad annum 1420 referunt, inter quos *JONAS EGILLI*, *BIORNUS de Skardsaa*, *ARNGRIMUS*, aliique, quorum quibusdam persuasum fuit, illum ab Aulicis Erii Pomerani in Norvegia insidiosè interfectum aut etiam veneno sublatum fuisse. Sed Antiquariorum Coryphæus, & Historiæ borealium Regnorum longe peritissimus, *ARNAS MAGNÆUS*, scripsit (a) illum in Dania circa aut paulo ante annum 1430 vitam finisse, quæ sententia nobis, ut verisimillima, optime placet; Nam si ante annum Seculi 29 occubuisset, auctor synchronus, qui *Annales* nobis dictos *Recentiores* haud oscitanter usque ad annum 1430 contexuit, id certe non tacuisset. Præter variarum rerum experientiam, quam assiduis peregrinationibus acquisiverat, Eloquentiam etiam & Lingvarum cognitionem, eruditionem Seculo, quo vixit, convenientem, ipsi tribuere non dubitamus; Laudatur præterea ob munificentiam, agilitatem, natandi peritiam, aliasque ejusmodi animi & corporis dotes; Natandi enim tam peritus fuit, ut fluvium Hvita in trajectu Skalholtensi satis impetuosum & voragine difficilem tranaret, equum habenis ad crus alligatis simul traducens. Agilitatis tantæ, ut per duos aut tres equos in tertium aut quartum scanderet. In itinere faciendo tantæ velocitatis & festinationis, ut uno die hyemali tempore, inter *Primam* seu Preces matutinas, & *Salve Regina*, seu Preces vespertinas, Skalholto Holas 20 circiter millia proficisceretur (b); Quæ tamen omnia eo collimant, quod Aulicus, Quæstor, vel etiam cursor, melior quam Episcopus fuerit.

(a) Hic in *Commentario de Islandia*, ille in *Annalibus*; Iste in *Vitis Episcoporum*; *ARNAS* autem *MAGNÆUS* suam de hac re aperuit mentem in Epistola ad Parentem meum perscripta.

(b) Ad omnia, ut verbo dicam tam aptus & agilis fuit, ut inde natum sit Proverbium, quo hodie dum utimur, cum rusticitatis, insulsitatis, aut imperitiæ aliquem arguimus, dicendo: "Þín var, enn ecke Arna biskups." Id est: *Tibi hoc convenit, non vero Arnæ Episcopo*; aut: *Tu hoc fecisti, non vero Arnas Episcopus.*

CAP. III.

De Jona Gerichini.

§. I.

SUCCESSOREM habuit Arnas Jonam vel Johannem Gerichinum, al. *Ferechini*, natione Danum (a). Hic primo erat Regis Erici Pomerani Cancellarius, Præpositus & Electus Vesterasienfis, quem Rex consensu Papæ Archicathedræ Upsalienfis anno 1409 intrusit. Sed tot & tantorum criminum (b) notam postea incurrit, ut non solum delegati Capituli Upsalienfis, sed & ipse ejus promotor Rex Ericus eum apud Sedem Apostolicam accusarent, quo factum est, ut Johannes Archiepiscopus Rigenfis in ejus causa judex subdelegatus, Gerichinum convictum, & ob causæ diffidentiam, fugitivum (c), honore & dignitate Archiepiscopali exueret, quam ejus sententiam, Papa Martinus Quintus die 2 Martii 1421 confirmavit. Nostrates in eo consentiunt, quod fuerit

-
- (a) A nostratibus quidem vulgo *Svecus* appellatur, sine dubio respectu primæ ejus dignitatis, sed Danum fuisse communis exoticorum consensus, & cognatio cum Petro Episcopo Roskildensi, evincunt. Vid. PERINGSKIOLD *Monumenta Ullerakenfis* pag. 134.
- (b) In literis Cardinalis Guillermi, qui judex erat delegatus, ad Archiepiscopum Rigensem inter alia exstat: *de diversis criminibus enormibus & detestabilibus graviter & publice diffamatus existit, præsertim perjurii, dilapidationis bonorum ecclesiæ Upsalienfis, oppressionis Cleri sibi subiecti, sacrilegii, contentus clavium ecclesiæ & auctoritatis Sedis Apostolicæ, publici concubinitus, adulteriorum quam plurium, ac etiam incestus, etiam cum matre & filia, & quam plurimis aliis horrendis criminibus.* Quibus criminibus ERICUS OLAI Hist. Svec. pag. 180. addit: *tyrannidem, polypragmosynem in temporalibus, tributorum exactionem, contemptum Capitularium &c.*
- (c) Quod Gerichini ante sententiam perlatam aufugerit, Acta in ejusdem causa, quæ in Bullario Örnebielmiano in Archivo Antiquitt. Stockholm. exstant, expressis verbis asserunt, quam & sententiam amplectuntur RHYZELIUS in *Episcoposcopia Sviogothica* pag. 44. & PERINGSKIOLD in *Monument. Ullerakenf.* pag. 155. E contra ERICUS OLAI Hist. Svec. pag. 181. MESSENIUS in *Scond. illustrat.* Tom. 3. pag. 48 & SCHEFFERUS in Notis ad *Chronicon de Archiepiscop. Upsal.* pag. 92. nostrum a Rege Erico incarcerationem scribunt, quorum tamen plurimi eum e carcere aufugisse simul innuunt.

fuerit neqvam & vir magnopere malus. Pari constantia Nostratium Annales eum Sveciæ aut Daniæ valedixisse anno 1429, inqve Angliam trajecisse, & inde tandem anno 1430 in Islandiam venisse affirmant (a). Hunc, præter 30 satellites, domino simillimos, id est, maleferiatos & neqvam, duo sacerdotes Matthæus & Nicolaus sequebantur, quorum Nicolaus eadem statim ætate in Angliam reversus est, magnam secum avehens piscium, aliorumqve mercimoniorum, copiam, qvam ad expediendum in Anglia nomina Episcopus haud difficulter corraferat; incolæ enim ipsum in Islandiam venientem, non tantum Archiepiscopali, qva præditus fuerat, dignitate allecti, Skalholtenses autem præcipue qvi integrum undecennium sine proprio fuerant Episcopo, ambabus exceperunt manibus, ipsiqve sua utenda & habenda permiserunt.

§. 2.

Eodem, qvo ingressus est Islandiam, anno, ecclesias visitare aggressus est, qvò etiam reliqvis fecisse perhibetur, ut ex reliqviis codicillorum templi Krossensis in tractu Landeyensi in Qvarta australi, qvò anno 1430, & Hvammensis in Nordraardal in Qvarta occidentali, qvò sequenti anno invisit, verisimile fit; Sed supramemoratis stipatus nebulonibus (b), qvi non tantum miseram plebeculam variis modis vexarunt, sed melioris etiam notæ viros, nunc annuente, nunc etiam infcio domino pessime tractarunt, quorum præcipui & celeberrimi fuerant, summumqve Episcopi & ejus satellitum furorem experti sunt, Teitus Biarnanesensis, & Thorvardus Lopti Modruvallsensis, ille Skalholtinæ diœcefsos,

(a) De tempore adventus Gerechini in Islandiam *Annalibus* nostris fidem denegare non possumus, qvamvis JOHANNES MAGNUS & MESSENIUS in *Chronico Episcoporum* pag. 33. videantur statuere eum statim in Islandiam *translatum*, vel *ablegatum* fuisse, sed maxime a vero distat magni RHYZELII assertio, qvi nostrum clam in Islandiam aufugisse, & exacto ibidem decennio, anno 1432 (nam 1342 mendum loquitur) occisum fuisse. Vide *Episcoposcop. Sviogothicam* pag. 44.

(b) Tale satellitium herus, haud multo melior, magno suo & subditorum malo in Svecia secum habuit, qvò illum ad scelera alias proum instigavit. Vid. *PERINGSKIOLD Monumens. Ullerakensf.* pag. 155.

cefeos, hic vero Holanæ, civis (a), quos captivos & compedibus victos Skalholtum abduxerunt, tetroque inclusos carceri servilibus ministeriis adhibuerunt. Præterea horum prædonum primipilus, nomine Magnus, qui Episcopi filius habebatur, Nobilissimæ virginis Margaretæ Holm nuptias ambiens, sed repulsam ferens, paternis stipatus satellitibus, villam Kirkiubol in Midneso, in qua Margaretæ & frater ejus Ivarus Holm se continebant, noctu corona cinxit, ignemque ædibus subjecit, ubi Ivarus inter primos pugnans, pilo trajectus cecidit. Margaretæ vero, heroïci spiritus virgo, antiquæ culinæ rimoso pariete forfice perforato, nam aliud instrumentum ad manum non erat, ex incendio elapsa, celerissima fuga Mödruvallas in tractum Ejsafjord pervenit, serio vovens, ei se tandem nupturam, qui fratris necem, structas sibi insidias, & illatam cladem, ulcisci & velle & posset.

§. 3.

Quomodo Thorvardus ex ergastulo liberatus sit, non liquet; Teitus autem ipso Paschatis festo, instituta a Præfule commestratione, cum custodes inebriati claves neglexissent, ab ancilla, tanti viri sortem miserta dimittitur; Thorvardus itaque Margaretæ voto, cujus conjugium ambiit, uterque autem propria ignominia & detrimento, quod acceperant, exstimulati, ultionis societatem ineunt, destinatoque die, qui fuit 15 Cal. Augusti, seu festum Sancti Thorlaci, armati ex improvviso Skalholti apparent, quod ubi cognovit Præsul, de se suisque actum esse dicens, templum cum universo clero & satellitibus ingreditur, obferatisque foribus, sacras indutus vestes, hostiam consecratam calicemque tenens, ad summum altare missam intonare cœpit, quæ omnia contrariæ

(a) Teitus Gunnlogi filius, vulgo Dives cognominatus, prædii Biarnanes & circumjacentium villarum in quarta orientali possessor & habitator, Nomophylax factus est anno 1460. Avus fuit maternus Teiti Thorleifi filii, cum quo Jonæ Aresonio circa annum 1522 & deinceps controversia fuit, de quo suo loco. Thorvardus autem fuit filius celeberrimi viri Lopti Divitis, Mödruvallis in diœcesi Holana habitans, (vid. supra pag. 230. 394.) uterque suo tempore juventutis Islandicæ facile princeps. Margaretæ vero fuit filia Vigfusi Holm, Islandiæ Præfecti, de quo supra Period. 3. Sect. 2. cap. 8. §. 3. Tom. I. pag. 441. & Tom. 2. pag. 230.

trariæ partis duces susque deque habentes, fores effringunt, Episcopumque ab altari vi abstractum, vestibusque sacris exutum, ad fluvium Bruræa devehunt, in quem, culeo inclusum, & adligato ad collum ingenti saxo, ipsum projecerunt, satellites autem partim intra, partim extra templum, ad unum omnes contrucidant, solo excepto Magno, qui scelerum vindictam timens, paulo ante enavigaverat. Præfulis cadaver e fluvio demum ejectum, in templo Skalholtensi conditum fuit; satellites vero procul a templo in loco profano tumulati sunt, qui ad hunc usque diem ab ipsis nominatur Iragerde 3: *Hibernorum tumulus*, nam Hibernicæ nationis plurimi fuerunt.

§. 4.

Talem, tamque tragicum habuit exitum Jonas Gerrichius, Archiepiscopus primo Upsalensis, & Skalholtensis, deinde Episcopus, cum triennio ibidem sedisset; plures enim hæc facinora, incendium Kirkiubolense & lanienam Skalholtensem ad annum seculi 33 referunt. Sunt qui ipsi non modo singularis eruditionis & industriæ laudem tribuunt, ideoque Archiepiscopali culmine dignum fuisse putant (a), sed etiam post

---

(a) Conf. *HOLBERGII Hist. Dan.* Tom. 1. in Vit. Eric. Pomer. & *PONTOP. Annal. Eccles. Dan. Dipl.* Tom. 2. ad annos 1408 & 1422. qui variorum de hoc viro judicia adfert. Causa, cur Scriptores eum Sanctis annumeraverint, sine dubio est permutatio nominum hujus, & Sancti Gerichini monachi, qui circa annum 1345 vixit. Vid. *VASTHOVII Vitis Aquilon.* Edit. Bentzel. pag. 81. ita ut hoc testimonium, de nostro a *PONTOPPIDANO* Tom. 2. pag. 531. allegatum, illi haud satis conveniat. Eadem hæc nominis similitudo *JOHANNI MAGNO* imposuisse videtur, nam quem in *Hist. Eccl. Upsal.* libr. 4. pag. 91. *miraculis coruscasse* tradi, subinnuit, nigerrimis eundem pag. præced. depingit coloribus. *Chronicon* quidem *Archiepisc. Upsal.* etiam nostrum *miraculis coruscasse* famam esse dicit, sed hæc ejus assertio e *JOHANNI MAGNO* excerpta eo majori verisimilitudine videtur, quod iisdem plane verbis utrinque res referatur, & *Chronici Editor* rotunde eloquatur, a *recentiori manu* hanc de *miraculis relationem adjectam esse*. Unde *BOLLANDUS Act. Sanct.* Mens. Febr. Tom. 2. pag. 643. nostri sanctitatem haud abs re in dubium vocat. De Gerichini vita in Islandia emendata, & diœceseos Skalholtinæ vigilantæ cura, *MESSENIUS* in *Chron. Episc.* unicus forsitan ac vix probatus testis est, sed quicquid sit; nec probatiores nostri Annales Gerrichium in Islandiam venisse ante annum 1430, nec ante annum 1433 occisum esse, multo minus reliquæ agnoscunt.

post mortem numero beate viventium adscriptum, miraculorum patratione coruscasse volunt; aliis autem, ut supra dictum est, tanquam qui propter multa enormia scelera in Islandiam relegatus fuerit, male audit.

CAP. IV.

De Gotsvinno.

§. I.

Gotsvinnus alienigena anno 1435 cathedram ascendit; cujus quæ nobis innotuerunt acta, hæc fere sunt: Anno 1438 cum Nialus Abbas Helgafellensis cum Paulo Biarni filio Pastore Miklaholtensi, de balæna in fundum Kieblavicensem ejecta controversaretur, Præsul Præpositum Thorsteinum Svarthöfði filium litis decisorem constituit; cujus sententia Pastor causa cecidit. Anno 1439 Sacelli Hvylstensis in tractu Onundarfjord a prædii possessore Einaro Jonæ exstructi, certis conditionibus adhibitis, Privilegia confirmavit. Eodem anno Quadrantem occidentalem visitans, litem inter templa Asgardense & Sælingsdalense discrevit, quam sententiam paulo post in literas relata, suorum sigillis & subscriptionibus munivit. Hinc Kirkiuboli Langadalensium subsistens, de sacello Langabolensi constitutionem renovavit. Anno 1443, literas decretorias edidit de caseo seu tributo caseario quotannis cœnobio Vidöensi solvendo. Anno autem 1444, occidentalem Quartam denuo visitans, cuius melioris notæ aut lautioris fortunæ colonus, inter Kleifas Seidisfiardenfes & Kialkafiordum unciam quotannis templo Holtensi pendendam imposuit. Et templum, quod Erlendus Narsi filius Kolbeinstadis ædificaverat, æstimari curavit.

§. 2.

Absente vel mortuo Jona Vilhelmi Episcopo Holensi, ejusdem diœceseos Administrator fuit per quinquennium, ab anno 1439, quo anno die 23 Aprilis se Inspectorem diœceseos Holanæ appellat, usque ad 1444. Ejus Acta huc pertinentia, quæ nobis innotuerunt sunt

sequentia: 1) Sententia, qva prædium Ytre Ey cœnobio Thingeyrensi adjudicavit. 2) Revisio actorum & rationum Jonæ Paulini Officialis, anno 1439 in hebdomade Trinitatis. 3) Constitutio Paulini, ut sit Officialis diœceſeos Holensis, Holis die Saturni infra octavam nativitatſ Mariæ 1440. 4) Reconciliatio ejusdem cum Thorkelo Gudbiarti 1440. 5) Sententia qva præbendam Grenjadarſtad Jonæ Paulino adjudicavit, qvæ ſententia ad celebrationem Synodi Provincialis in templo Videvallensi in hebdomade Purificationis 1440 referenda videtur, cum & eundem Paulinum constituit Dispensatorem cathedræ Holanæ. Hoc anno Præful Holis hyemasse videtur. 6) Apocha data Sveno Hallvardi filio, eodem anno die Martis ante festum Barnabæ. 7) Confirmatio actorum Barbaræ, Abbatissæ Reineſtadenſis, circa prædium Skidaſtade, data 21 Julii 1443. 8) Epistola ad Holanos, qva illis notum facit, ſibi peregrinationi accincto non vacare Jonæ Paulini famuli ſui, Dispensatoris & Officialis, rationes revidere, qvò ideo mandat Jonæ Abbati Thingeyrenſi, Sigurdo Priori Mödruvallensi, aliisque melioris notæ diœceſeos Holanæ ſacerdotibus. Data eſt epistola Skalholti die 20 Julii 1443. Sed cum Gotſvinnus hoc anno non enavigaverit, vicariatum Holanum ad annum 1444 continuavit, qvò hæc diœceſis proprium tandem Episcopum accepit.

§. 3.

Anno 1439 Synodum provincialem Skalholti habuit, cujus ſtatuta adhuc exiſtunt (a). Anno 1445, Skalholti eum fuiſſe ex certis documentis

(a) Hæc ſtatuta ex Codice pergameno, Bibliothecæ Magnæanz No. 351 in Fol. qvantum legi poterat, ita ſe habent: " Anno domini milleſimo quadringentefimo triceſimo " nono in feſto ſanctorum martirum Johannis & Pauli. í Skálholti in ſynodo vóru " þeſſi bod ſett af virðuligum herra, herra Góðſuin med guðs náð biſkup í Skál- " hollte. voru í ſamþykt tekinn af aullum lærðum mönnum. Imprimis ath þar " conſtituciones ſem gert haſa góðrar áminningar Skálhollts biſkupa Magnús. Arni " Þorlákſon. Jón Sigurðarſon ok biſkup Viſckin ſýnaſt off vel halldanda " ath biſkupsáriund ſie lúkt med kirkiáriund ok preſtáriund til ſaman ſkipt. biſkups " áriund ur í burt ad tiltolu. item ath einginn leyfiſt af andrum enn prófaſti ſín- " um þar ſem hann býr. item ath einginn preſtr taki vín edr hveiti annarſtadar " enn í Skálhollte nema ſer líkt orlof ok gíaldj eyri

" vintoll

mentis colligi potest. Anno autem 1448, aut mortuum esse, aut ex Islandia excessisse certum est, tunc enim Steinmodus, Abbas Videyensis, Skalholtensis diœceseos negotia curavit, qui hoc anno quinque villas, Steina, Lund, Kadalstadi, Backa & Einifell, Hiardarholto abjudicatas Stafholto adjecit. Sedit itaque Gotsvinnus Skalholti ad minimum 12 annos, Holanæ vero diœceseos 4 annos Vicarius fuit; vir nec malus, nec officii omnino negligens, ut ex ejus visitationibus per Quartam occi-

O o o 3

dentalem

"vintoll til árliða ok afhendi sínun prófostun, item at suo
 "margir penitentiarii sem þurfa þycker ath af þeim syndum sem biskupe
 "síðsum bar afleyfa. item þeir sem prestar innfigla sínu innfigli
 "ok kemr suo aptr skattdu prestfins innfigli síá halldin
 "sem suarinn eidr. Item at hverr prestur hafi til prestaðefnu med ser innfigle sitt
 "ok slopp enn ábóti hverr bagal sinn innfigle ok slopp. Vilianligr
 "mannráðari skil skriptast um síau ár. ok hallda þriár kárinur ok gagnfostur &c.
 "suo sem skrifat er í penitentiario. ok giallda níu merkr heilagre kirkíu í hárfækt.
 "er. eti ecki slátur þann vikudag sem hann sló mannen. ok bide gud íafnan fyrir
 "hanns fát, ok vatnsfaste æfniliga fyrir annunciacionis beate virginis." Id est:
 Anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono, in festo Sanctorum martyrum
 Johannis & Pauli, Skalholti in Synodo, hæc præcepta a Venerabili Domino, Domino
 Gotsvinno Dei gratia Episcopo Skalholtensi, sancita, & ab omnibus clericis approbata
 fuere: Imprimis; constitutiones quas bonæ memoriæ Episcopi Skalholtenses, Magnus,
 Arnas Thorlaci, Jonas Sigurdi, & Episcopus Vilchbinus, evulgarunt, quæ observen-
 tur, digne nobis videntur. Item ut decimæ episcopales una cum decimis templo &
 sacerdoti cessuris expendantur, quibus exinde decimæ episcopales pro rata demuntur.
 Item ne quis ab alio quam Præposito, in cujus ditione deliquit, absolvatur. Item
 nullus sacerdos vinum vel triticum aliunde, quam Skalholto, coëmat, nisi venia,
 accepta & . . . oram . . . pensionem in vinum Episcopo expendendam
 Præposito suo quotannis persolvat. Item ut tot constituentur Penitentiarii, qui causis
 episcopalibus absolvant, quos opus esse videtur. Item quos sacerdotes ad Episcopum
 absolvendos ablegant, illis literas tradant sigillo proprio obsignatas, qui reversi literas
 producunto, sigillo non leso munitas, quæ juramenti instar reputentur (*) Item
 ut quilibet sacerdos Synodum frequentaturus, secum habeat sigillum & albam . . .
 sed Abbas baculum sigillum & albam. Homicida voluntarius per septennium peni-
 tentiæ subiectus esto, tres carinas & jejunia solida &c. ut in penitentiario perscrip-
 tum est, observato, & multam sanctæ ecclesiæ novem maris solvito, die hebdoma-
 dis, quo homicidium commisit, carne nunquam vescitor, Deum pro anima casti jugi-
 ter orato, & in perpetuum pridie annunciationis beate Virginis in aqua jejunato.

(*) Ex indice quodam Juris Ecclesiastici Islandici, scripti anno 1600, discimus, in articulo quodam statuti Gotsvinni exstare: Sigillum sacerdotis juramenti instar reputetur.

dentalem colligere licet, nam pari diligentia reliquarum Quartarum ut & Holanarum negotia, curasse verisimile est.

CAP. V.

De Marcello.

§. I.

Marcellus Christiani I. Daniæ Regis amicorum intimus, Cancellarius & Consiliarius, anno, ut videtur 1449, adnitente Rege, Episcopus Skalholtinus constituitur, moxque aut ad minimum anno 1450 (a) cum Rex coronationis causa in Norvegia præsens esset, ipso itidem ad stipulante, & Olai Tronderi filii electionem rejiciente, cui Canonici Nidarosienses Archi dignitatem destinaverant, ejusdem Regni Archiepiscopus designatur licet ad ejusdem honoris plenariam & quietam possessionem nunquam perveniret (b) Skalholtensis autem diœceseos genuinum & proprium Episcopum fuisse, eiqve officio decennio circiter præfuisse, minime dubitamus, licet in Islandiam nunquam venerit, multo minus Skalholtum unquam viderit, sed diœcesin absens per Vicarios administravit.

§. 2.

Primus Marcelli Vicarius fuit *Gotfalkus* Episcopus Holanus, qui ab Aslaco Bolt Nidarosiensi Archiepiscopo, circa annum 1449 totius Islandiæ visitator constitutus, & deinde anno 1450, ab ipso Marcello in eodem officio confirmatus fuit, ut ipsius literæ testantur, hoc anno exarata, quibus Gotfalko Vicariatum & administrationem diœceseos

-
- (a) Marcellum ante diem 24 Novembris anni 1450 Episcopum Skalholtinum factum esse, & Postulatum Ecclesiæ Nidarosiensis, probant ejus literæ, quibus fatetur *se pro introductione Episcopi Gotfalki in diœcesin Holensem vice Camera Apostolicæ, accepisse 119 lotbones argenti, ponderis Colonienfis & Lubecensis, quorum unus lot valet solidos Lubecenses duodecim.* Vid. ARNGRIMI *Crymogæam*, pag. 118. & supra pag. 341.
- (b) Vid. supra pag. 341.

feos Skalholtensis confert. Exstant etiam ejusdem literæ ad Skalholtenses Curiales, datæ 1453, 12 Cal. Aprilis, quibus concessum Gotškalko potestatem confirmat, & ne Matthæum accipiant, enixe rogat. Dignatus etiam est ipse Rex Christianus Primus Islandos clementissimis literis alloqui, datis eodem anno, 4 Idus Martii, eorum laudans fidem, monensque, ut debitum Marcello ejusque Vicario Gotškalko Holensi obsequium præstent, Marcellum enim ullo modo dimittere se non posse, cum sibi & Regnis perutilem navet operam. Scripsit præterea Henricus Kalteisen, qui se pro Archiepiscopo Nidarosiensi gerebat, ad Gotškalkum, Bergis, 7 Cal. Maji 1453, acerbe, in laicos Ecclesiæ prædones & expilatores, declamans, Gotškalkum monens, ut Biörnnum Thorleifi filium extemplo Skalhólsto expellat, omniumque Cathedralium bonorum, eorundemque usuum fructuum a morte Gotšvinni ab eo rationem exigit; & si reluctetur, excommunicari curet; Biörnus enim post mortem Gotšvinni Cathedram invaserat, cunctaque pro lubitu disponens & dispensans in suos usus Cathedralæ proventus verterat; quæ omnia unanimiter testantur Gotškalkum Marcelli Vicarium egisse. Hac itaque præmunitus auctoritate, Biörnnum Skalhólsto expulit; Paulum Olai filium, monachum Helgefellensem, ob scortationes excommunicavit, aliaque dioceseos negotia expedit, quapropter ejus in Rationariis templorum, emtionum, venditionum & transmutationum Tabulis, aliisque ejusdem farinæ actis, anno 1449 & sequentibus crebra mentio occurrit; quæ, cum pleraque non sint magni momenti, sigillatim recensere superledemus (a).

§. 3.

-
- (a) Cum antea Diplomata datica templi Kirkiubolensis pag. 88. 89 & 117 exhibuerimus, eorum confirmationem & privilegiorum extensionem a Gotškalko factam, hic adferre lubet: " Vii Gothškalk med Guds myskun biskup á hótum og administrator heil-
 " agrar skálholtz kirkiu giorum godum monnum viturlegt med þessu voru opnu
 " bresi, at víi styrkiu og stadfestu þau þríu brieif sem hier eru uid fest um
 " aflát og máldaga kirkiunar aa kirkiubóli i skutilsfirde med aullum þeirra grein-
 " um og articulis sem þau útvísa. og en fierdeilis hier at auk gefum víi af vorri
 " biskuplegri mægt og náð tuttigu daga aflát huerium þeim manne sem sækir med
 " gódfýsi til kirkiu aa kirkiubóli aa þeim hátíðum sem þat aflátz brieif útvísar sem
 " hier er vid fest tuttugu daga fyrir fierhuern þeirra daga. skal þessi vor skipan
 " standa um alldur og efi upp hedan og til sanninda hier um settum víi uort in-
 " sigli

§. 3.

Ab obitu Gottskalki, qui anno 1457 accidit, diœceseos Skalholtinæ Episcopalia administrasse videtur *Matthæus* quidam, qui se pro Episcopo gerebat, qua autem auctoritate id fecerit, non liquet; verisimile tamen est, ut Marcelli Vicarium, id fecisse; nam Magnus Episcopus Ejolfi filius in Tabulis quibusdam vocat eum *Clientelarem diœceseos Skalholtinæ Episcopum* (a); An idem sit ac ille Matthæus, qui cum Jona Gerichio in Islandiam venit, dicere non habemus, certe temporum rationes non obstant; Quid autem in hoc perbreui officio gesserit, præ manibus nihil est, nisi iudicium de quinque villis, de quibus inter Stafholtum & Hiardarholtum toties controversia fuerat, quas Stafholto adjudicavit, quam ejus & Steinmodi Abbatis sententiam Magnus Ejolfi filius tandem rescidit, Hiardarholto easdem adjudicando. Visitationem Quartæ australis orsus fuerat, quam morte præventus perficere non potuit. de qua ita loquitur Fragmentum Rationarii templi Teigenensis in tractu Eliotshlid: *Anno Domini 1458, in generali sua visitatione, nobilis Dominus & Spiritualem Pater Matthæus Episcopus Holensis & Generalis Visitor totius diœceseos Skalholtensis, Teigi mortuus est* (b).

§. 4.

” sigli fyrir þetta brief skrifad i vorre visitacione i holti i aunundar firði fimtudagen
 ” nasti epter decollacionem Johannis baptiste anno domini millesimo quadringen-
 ” tesimo quingagesimo secundo.” Id est: *Nos Gottscalkus Dei gratia Episcopus Holensis, & sanctæ ecclesiæ Skalholtensis Administrator, bonis viris per has nostras patentes notum facimus, quod tres literas, his annexas, de indulgentiis & conditionibus templi Kirkiubolensis in Skutulsfiordo agentes, una cum omnibus eorum clausulis & articulis, velut ipsæ sonant, confirmavimus & stabilivimus, sed & in specie præterea, ex potestate nostra & gratia episcopali, viginti dierum indulgentias omnibus templum Kirkiubolense benevole frequentantibus, in festis, quæ literæ indulgentiarum, his nostris affixæ, commemorant, pro singulis festis viginti dies, concedimus. Hæc nostra constitutio semper & in æternum exhinc valebit; in quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis in visitatione nostra Holtti in Onundarfiordo, die Jovis proximo post decollationem Johannis Baptiste, anno Domini millesimo quadringentesimo quingagesimo secundo.*

(a) Vid. infra cap. 8. §. 2.

(b) De hoc Matthæo vide plura infra, Sect. 4. cap. 5.

§. 4.

Tertius Marcelli Vicarius fuit *Andreas* Episcopus Grönlandiæ, quem Svenus Prudens Episcopus Skalholtensis in epistola ad Olaus Episcopum Holensem, data 1471, Festo Corporis Christi, vocat *Venerandum fratrem Andreæ Gardensem in Grönlandia Episcopum jam dum in vivis, quendam sub Marcello b. m. Vicarium Skalholtensem*. Hic in Jonam Jonæ filium, Pastorem Hrunensem, qui in Officialis munus illegitime semet intruserat, gravem admodum pronunciavit sententiam, officium enim bonaque omnia eidem abjudicavit, illud in Thorleifum Biörni filium transferens. Doctissimus *ARNGRIMUS* ait se vidisse bina ejus judicia seu sententias decretorias in membrana perscriptas, quas pro tribunali in diœcesi Skalholtina anno 1461 protulerit.

§. 5.

Plura Marcelli aut ejus Vicariorum acta nobis non innotuerunt, quæ, ut hic recenseantur, digna sunt; Nisi quod anno 1453 feria 3. post Dominicam Judica, Hafniæ Rosckildensis Olao Rognvaldi filio Ecclesiam Oddensem confert, & quod se fatetur recepisse pro parte Reverendi Patris Domini Gotfkalki Holensis Nobilia Anglicana 11, ad computum 4 marcarum monetæ Hafniensis quodlibet, datum Hafniæ Rosckildensis, die Benedicti 1453, subscripsit Daniel Kerker Secretarius. Num Steinmodus Abbas Videyensis, aliquando ipsius Vicarius fuerit, valde dubitamus, sed quod aliquid Gotfkalki nomine, qui plerumque Holis residens longe ab hac diœcesi absuit, in rebus minoris notæ egerit aut constituerit, non negamus. Quando Marcellus obierit, nobis non innotuit; quod autem ultra annum seculi 60 Skalholtinus Episcopus non fuerit, pro certo habemus. Archiepiscopali dignitati ante annum 1458 renunciassè verisimile est; eo enim tempore Norvegia proprium nacta est Archiepiscopum, quod alias factum esse, vix credere possumus.

CAP. VI.

De Jona Stephani filio, Krabbe.

*Jonam Stephani filium, cognomento Krabbe, natione Danum, genere nobilem, licet plerique Historici & Annalium scriptores ex catalogo Episcoporum Skalholtensium excludant, Marcello suffectum fuisse, & anno 1462 (a) Episcopatus Skalholtensis administrationem accepisse constat, id enim testantur Sveno & Magnus, ejus in Episcopatu successores; Ille in scripto quodam edito 1468; hic vero in documento quodam edito 1480, & prætera Rationarium templi Reykholtenfis, & Hytardalensis, qui omnes eum nominant *Johannem Stephani filium*, sed in schedis templi Hiardarholtenfis expresse vocatur *Jonas Krabbe, Stephani filius*. Hunc etiam Oddus Petri, in sententia 1470 dicta, de captura salmonum in Andakýlsa nominat *Jonam Krabbe Episcopum*, ejusque confirmationem donationis allegat. Initio quidem Stafangrensi in Norvegia Episcopatui destinatus fuit (b), sed jussu & auctoritate Pontificis Romani inde detrusus, Skalholtensem tandem post Marcelli fata, aut ut quidam*

- (a) Qvin & illum anno 1460 cathedram adiisse, testantur literæ Jonæ Episcopi Skalholtensis de templo Skardshamrensi in parœcia Hvammenfi in Nordurardal, datæ Videy, feria tertia post annunciationem Mariæ virginis 1461, quæ literæ in originali Episcopi Stephani *libro Visitationum* in Bibliotheca Magnæana No. 257 in Quarto existunt. Ubi non dissimulandum, ibidem scriptum esse *anno Domini M.CD.XL. primo*, sed hoc anno nullus ejus nominis Episcopus in Islandia fuit, nec hic facile aliud mendum assumendum videtur, quam XL pro LX, nam anno 1341, Jonas Indridi die 14 Martii diem supremum obierat.
- (b) Lucem hic forte fæneratur locus *PONTANI Rer. Dan. lib. 9. p. m. 607.* de Legatis Norvegorum ad Concilium Basileense dicens: *Erant ad id a Norvegia delegati Johannes Krabbe Nidarosiensis & Adolphus Asloënsis Episcopi*; ubi pro Nidarosiensi, substituendum putamus Stafangrensem, quia 1) tum temporis fuit Aslacus Bolt Archiepiscopus Nidarosiensis, non vero Johannes Krabbe. 2) Valde abstinile vero est, ipsum Archiepiscopum talem legationem ob tantillam rem suscepisse. 3) Non obstant temporum rationes, quo minus idem esse possit, cum Concilium Basileense ad annum 1443 duraverit. 4) Ipse Johannes, etiam Episcopus Skalholtensis factus, Prælatum Stafangrensem se scripsit, ut ex sequenti nota patebit. Quod initio Stafangrensis Episcopus designatus fuerit, nititur assertione Summi Viri *ARNÆ MAGNÆI*, olim in Acad. Hafn. Antiqv. Boreal. Profess. meritissimi.

quidam volunt, ab ipso resignatum, adeptus est. Acta viri in officio Episcopali perpauca supersunt, præter mutationes quasdam circa Præbendas & templorum ornamenta factas, quales fuerunt: Reykholtensis in Rafnum Gílsi filium, Hytardalensis in Sigurdum Jonæ filium, ab Einaro Ormi & Lopto Ormi, læicis, Gilsbackensis in Torbiörnnum Amundi filium, Miklaholtensis in Helgonem Magni ab aliis sacerdotibus translata. Argenteum melioris notæ calicem Reykholtensi templo abstulisse indicat Magnus Episcopus in supra memoratis Codicillis, quod factum avaritiæ notam, eidem inurere videtur, sed Episcopus Stephanus factum Rafno Gílsi imputat. Exstat etiam ejusdem Statutum de *Ordinario Ecclesiæ Nidarosiensis* in templo Skalholtensi observando (a), quod magis

P p p 2

subactum,

- (a) In Bibliotheca Magnæana No. 679 in Quarto, codex pergamenus existit, cui titulus: *Ordo ecclesiastici usus per anni circulum observandus*, ad cuius finem sequentes literæ occurrunt: " Vii Jón med Guds náð biskup i Skalholti. ok prelatús ecclesiæ " Stafangrensis heilsium aullum godum maunnum þeim sem þetta bref sia edur " heyra. kjarliga med Gud ok sanste Olaf konung. Kunngit giorandi med þessu " voru opnu brefi at vii hofum gloggliga athugat þann setning á tídagjörd ok " odrum hlutum sem hafdur er i domkirkjunni i Skalholti. Item samanleidis " hofum vii med vorum prestum invirduliga skodat *ordinarium* kirkjunnar. Kun- " um vii at forsta, at hann er ekki i allann (mata i) aullum sinum greinum svo " latande sem i domkirkjunne i Nidarosi. Litzt ofs hann i morgum hlutum vel " halldinn. Enn i sumum greinum sýniztt ofs hann ei skialiga halldinn vera sem " tilheyrligt er. Enn tillagt annat margt ok mikit i sanng ok audrum lesningi " þat sem vii vitum ei huertt skial til er. svo sem er *commendaciones* og *kantica* " *graduum*. Kunnum vii vel unnderstannda at þeir godu biskupar sem verit hafa " munkar og regerat hafa domkirkjunnar, hafa svodan tillagtt, fyri þann skulld at " þeir hafa viljat hallda sinum sidum. Nú af þu at vii kunnum hier ónngar " greiner edur raugsemder. til at finna, at vii seum skyllder at hallda framar enn " *ordinarius* útvisar og nidarófs dómkirkia helldr. þá vilium vii láta sýngia i dóm- " kirkjunni i Skalholti sem *ordinarius* útvisar og býdur. Enn þat annat sem vii " vitum ei hver skyllda i er. þat má lesa hverr sem vill heimaugliga. Giöre vii " þetta fyri þann skulld at ofs litz skialigra vera. at þat fe sngit med godum set- " ning sem skylldan býdur. enn auka margtt og mikit og fe þar fyri sngit skyn- " famligar þat sem med rettu á at sýngiazt. Enn svo sem eru vor frumtíder og " vigílias defunctorum, þat þiker ofs svo godur sidur at heidra og uegsama jung- " fru Mariam næst almáttigum gudi. og bidia fyri kristnum sálum. einkanliga " þeim sem elst hafa og reist guds kristni. Þann sama góðan vana vilium vii " giarna samþyckia. item um festa stor þau sem ecki stannda in *ordinario* suo sem
- " ex

subactum iudicium & maiorem rationis usum, quam cætera horum temporum de cæremoniis statuta, prodit. Quamdiu Skálholsti federit, non liqvet, sed verisimillimum, quod anno seculi 65 ad plures abierit.

CAP.

” er festa sancte Thorlace edur Johannes Holensis og sancti Magni edur annur þau
 ” sem god rauksemd er til. Þau vilium vii giarna láta sýngia og hallda epter því
 ” sem godur gamall kirkjunnar vane er til. Samþykktu þenna vorn giörning
 ” vorer prestar. Meistarí Sveinn Petursfon Officialis heilagrar Skálholtz kirkju. Eirek-
 ” ur Arnason kirkjuþrestur í Skálholsti. Halldor Ormsfon. Petur Þórdarfon. Þor-
 ” steinn Jónsson. Sveinn Jónsson. Knútur Nicholásson. Brandur Teizfon. Ok til
 ” sannenda hier um settam vii vortt innsigli og fyrrgreinder prestar sin innsigle
 ” fyrri þetta bref. Skrifat í Skálholsti þridia daginn nestá fyrir Gregorius mæssu.
 ” Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto. ” Id est: Nos
Jonas Dei gratia Episcopus Skálholtensis, & Prælatas Ecclesiæ Stafangrensis omnibus
bonis has literas visuris vel audituris amicam salutem cum Deo & Sancto Olao Rege;
notum facientes per has nostras patentes, quod ordinem officiorum & aliarum rerum
in templo cathedrali Skálholtino observatum accurate perspeximus, similiter & una
cum sacerdotibus nostris ordinariis ecclesiæ attente consideravimus, unde nobis inno-
tescit; illum in omnibus suis articulis cum norma archicathedræ Nidrosiensis non pro-
sus convenire. Multis quidem in articulis illum rite, in aliis vero non tam rationa-
biliter, ac par est, observari nobis videtur, cum multa & varia, tam in cantu,
quam lectione, superinducta sint, quorum rationem nos ignoramus, exempli gratia:
Commendationes & Cantica graduum. Non equidem nos latet bonos illos Episcopos,
qui monachi fuerant, regimini ecclesiæ cathedralis admotos, hæc ideo addidisse, quod
contractam consuetudinem conservare voluerint, cum autem nullam talium rationem
vel fundamentum perspiciamus, quo nos ad plura obligemur, quam quæ Ordinarius
continet, & sedes Nidrosiensis observat, volumus, ut sacra in templo cathedrali Skál-
holtensi ex tenore & præscripto Ordinarii celebrentur; cætera autem, quorum ratio-
nem obligantem ignoramus, cuius privatim legere licitum est. Hæc ideo ita consti-
tuimus, quod rationi magis congruum nobis videatur, ea canere quæ ex debito sunt,
quam multa & magna accumulare, ita & ea rationabilius canentur, quæ cani de-
bent. Sed de prima (*) & vigiliis defunctorum, bonam consuetudinem reputamus
virginem Mariam juxta Deum omnipotentem honorare & laudare, & pro animabus
Christianis, eorum præprimis, qui ecclesiam Dei corroborarunt & edificarunt, orare,
quam bonam consuetudinem nos lubenter approbamus. Item festu majora, quarum in
Ordinario mentio non fit, ex. gr. festa Sancti Thorlaci, vel Johannis Holensis &
Sancti Magni, vel alia, quæ firma nituntur ratione, ex bona & antiqua ecclesiæ con-
suetudine

(*) Si hic non est mendum, vor frum tíder, pro vor frúr tíder, conferri potest quod de priori *éttsaung* notavimus supra Tom. I. pag. 162.

CAP. VII.

De Svenone Prudente.

§. I.

S*venus*, natione Islandus, juvenis ad externos abiit, literisque tam fideliter operam dedit, ut Magistri gradu ornatus in patriam reverteretur. Postquam annis non paucis templi Skalholtensis Pastor cathedralis fuerat, tandem anno 1466 ejusdem dioceseos Episcopus evasit, moxque anno 1467 occidentalis Quartæ visitationem instituens, præter alia Episcopi munia 11 Cal. Octobris, certis adhibitis conditionibus, ut sacellum Kirkiuboli in Valthiofsdal ædificaretur, consentit, in subsequenti visitatione, bono cum Deo, ordinarii templi jura & privilegia, eidem sese attributurum promittens, cujus haud immemor, anno 1470, cum eandem Quartam denuo visitaret, idem sacellum in templum evexit, quod pleno jure honoreque gauderet, in Dei, Beatæ virginis & Sancti Thorlaci laudem, omnibus ibidem precantibus *Pater noster* seu *Ave Maria* legentibus, aut etiam aliquid templo legantibus, pro quovis horum, quotiescunque fieret, 40 dierum indulgentias concessit; in eadem visitatione rationes templi Reykholtensis confecit, quo etiam anno sententiam Oddi filii Petri, Baccalaurei Artium & Officialis Sanctæ ecclesiæ Skalholtinæ inter Botnsfæ & Hrutasfiardaraa, de captura salmonum templo Hvanneyrensi in cataracta fluvii Andakilsfæ competente; confirmavit. Tertia autem vice anno 1473, eundem Quadrantem visitans, encæniam templorum Raudamelenfis & Hagenfis celebravit, quæ tres ter-

P p p 3

tio

---

svetudine celebrari, & in iis sacra peragi lubenter concedimus. Hoc nostrum statutum approbant nostri sacerdotes, Magister Svenus Petri filius, Sanctæ ecclesiæ Skalholtensis Officialis (**), Ericus Arna Pastor cathedralis templi Skalholtensis, Halthorus Ormi, Petrus Thordi, Thorstenus Jonæ, Svenus Jonæ, Knutus Nicolai, & Brandus Teiti. In quorum testimonium nos nostrum sigillum, & prædicti sacerdotes sua sigilla, his literis appendimus, scriptis Skalholti, feria tertia proxima post festum Gregorii, anno millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto.

(**) Sine dubio Jonæ nostri successor.

tio quovis anno per eandem Quartam institutæ visitationes, illum, reliquas, australem scilicet & orientalem, intermediis visitasse annis, verisimile faciunt.

§. 2.

Anno 1469 sententiam Officialis Helgii filii Thorkelis de tributo piscatorum in Bolungarvika templo Vatnsfiordensi solvendo, Skalholti feria tertia ante festum Petri & Pauli confirmavit. Anno 1472 celebrem Skalholti Synodum habuit, cujus Statuta adhuc existant (a). Anno 1473 & —74 de causa Jonæ cujusdam, dicti Raudkoll, disceptavit;

- (a) Hæc ex Codice membranæ Bibliothecæ Magnæanæ No. 354. Fol. ita: " Anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo wöru þessi bod sett af " wirduligum herra. Herra Sueini med Guds náð biskupi í Skálholtti ok í samþykki " tekin af öllum lærðum monnum á almenniligri prestastefnu laugardag hinn næsta " fyrir petrsmessu ok páls í Skálholtti. Inprimis at hallda heilagt wísitatio beate " marie virginis suo sem burdardag hennar. í suo máta at á alþingi megi gánga " dóma þá sem þarf. ok suo lífláta menn med logum. ef þörf eda nöðsyn beider " eda adra þarfliga ok nöðsýnliga hluti þar innan þinga at gera. item ef madr hefir " búskap í annarri kirkjusókn. en er heimilisfastur í annarri. lúkit þar tíunder ok " líóstollar sem búit stendr. Item wístfaster menn þeir sem prestar edr bændr giora " til síouar á wetur um vertíð. lúki líóstoll heima í heradi, hver í sinne kirkju- " sókn, nema þar sem biskup hefir sierliga privilegium til gefit med sínu brefi ok " innscigli. Item at hver madr lúki sína tíund hautt ok wor af öllum þeim pen- " ingum, sem hann átti skuldlausa í næstum fyrirfarandi fardögum. þó at pening- " ar hanns þuerri edr waxi á þeim misserum." Id est: Anno Domini millesimo qua- " dringentesimo septuagesimo secundo hæc præcepta a Venerabili Domino, Domino Sveno " Dei gratia Episcopo Skálboltenfi, injecta sunt, & ab omnibus Clericis in Synodo " generali, die Saturni proximo ante festum Petri & Pauli, Skalholti, comprobata. " Inprimis Visitatio Beatæ Mariæ Virginis, instar natalis ejusdem celebrator, ita ta- " men, ut in Comitibus universalibus, sententiæ, si opus erit, ferantur, & si opus sit " vel urgeat necessitas, supplicia de condemnatis ex legum præscripto sumantur, vel aliæ " res utiles & necessariae in comitiis peragantur. Item si quis villicationem in una " parocia, in altera autem domicilium habuerit, in priori decimæ & pensio in cande- " las expenduntur. Item fixo domicilio gaudentes, quos sacerdotes vel rustici tempore " piscandi hyemali piscatum ablegant, in propria singuli parocia, ubi domicilium ha- " bent, pensionem in candelas persolvunt, nisi in locis, quibus Episcopus speciale Pri- " vilegium literis suis obsignatis concessit. Item omnes vere & autumnno, ab omnibus " bonis, quæ proxime præcedenti domiciliorum permutandorum tempore dentis nominibus " possidebant, siue bona tempore interjecto increverint, siue decreverint, decimas solvunt.

ceptavit; Sed anno 1475 de decimis templi Fellenſis in tractu Kollaſford ſententiam dixit. Quæ omnia fatiſ demonſtrant, Svenum non deſidem, ſed ſedulum & pro genio ſeculi, qvo vixit, officio fuiſſe invigilantem. An exeunte anno 1475, an vero ineunte 1476 e vita exceſſerit, incertum eſt, cum Skalholtinæ diœceſi decennium circiter præfuiſſet.

§. 3.

Prudens vulgo cognominatus fuit, non quidem ob œconomix peritiam, nam profuſis cathedræ bonis, & ſede Episcopali valde ruinofa decedens, præter filium, qvem unicum (a), & æs alienum, parum reliquit, ſed ob Prophetiæ donum, qvo pollere creditus eſt, unde a quibusdam magiæ inſimulatus fuit (b). Extantiores autem ejus prophetiæ fuerunt: 1) Cum Paſtor adhuc cathedralis, nivis ventiqve ingruente procella, unacum famulo Erlando Erlandino ſub dio pernoctaret, adoleſcensqve de illis actum eſſe dictitaret, ipſum conſolatus eſt, dicendo, alia utrumqve manere fata, ſe enim Skalholtensẽ Episcopum, illum vero, filia Thorvaldi Mödrvalleniſis uxore ducta, celeberrimum virum evaſurum; qvòd utrumqve evenit (c). 2) De Episcopis Skalholtensibus, ſuis in officio ſucceſſoribus prædixiſſe fertur; Primum non diu ſeſſurum;

-
- (a) Filium unicum habuit, nomine Petrum, hominem nauci & neqvam, qvi æqve ac pater magiæ inſimulatus fuit, cui pater prædium Bru teſtamento legavit.
- (b) Viros doſtos & prudentes, qvi rudibus illis ſeculis aliquid ſupra vulgus ſapuerunt, magiæ fuiſſe inſimulatos, tot ſunt exempla, totiesqve in hiſtoriis obvia, ut eadem referre, omnino videatur ſupervacaneum. Nos autem licet ei nec Necromantiam, nec inſignem Aſtologiæ uſum tribuamus, non tamen inſicias imus fuiſſe eum virum ſagacem, & aliquali forte Aſtologiæ judiciariæ uſu imbutum, qvi naturalem habere potuit corvum cicurem, cum qvo conſabulari viſus fuerit; Talia enim ex Hiſtoriis nota ſunt exempla, ut Sertorii cum Cerva alba, Mahometis cum Columba, taceo Deæ Ægeriæ cum Numa & Jovis Capitolini cum Scipione colloquia, qvæ ſimplex credidit antiquitas.
- (c) Author qvi omnia hæc refert, fuit *JONAS EGILLI* filius, qvi in ſeculum uſqve 17 vitam protraxit, vir quidem verax & integer, ſed nimis forte credulus, hic ſuos *Annales*, non Sveno æqualium ſcriptis, qvi prophetias ex ipſius ore audiverunt, ſed orali traditione & relationibus ſuperſtruxit; accedit, qvòd ſenex valde eoſdem condidit, cum, qvæ Svenus prædixiſſe ferebatur, pleraqve dudum impleta eſſe videbantur, ideoqve creditum ab eo prædicta fuiſſe.

fessurum; Secundum magnam lapidum molem; Tertium ingentem materiæ copiam Skalholto advecturum; Sub Quarto autem Religionis mutationem fore, seque eo tempore malle bubulcum esse, quam Pastorem Cathedralem. 3) De infante, a se jam Episcopo facto, baptisato prædixisse fertur, nebulonem & homicidam evasurum fore, quod ita evenisse traditur. 4) Skalholtum ut magno honore ad summum apicem evectum fuerit, ita aliquando ad infimas incitas redigendum fore. Cum posteris pleraque horum paullatim impletum iri visum sit, quidam ei extraordinarium Prophetiæ donum, quidam Necromantiæ exercitium, quidam spiritum familiarem, quidam autem corvorum aut avium vocis intellectum attribuerunt.

§. 4.

Scholam aut seminarium literarium domi suæ habuisse non quidem de eo expresse dicitur, sed pro seculi conditione literatum fuisse verosimile est. Literas etiam promovere studuisse, restantur ejus literæ commendatitiæ, Stephano Jonæ filio datæ (a).

CAP. VIII.

De Magno Ejulsi filio.

§. I.

Qui Sveno successit *Magnus*, ab anno 1470 cœnobii Helgafellensis Abbas, patrem habuit Ejulfum cognomento Mokoll, celebris prædii Hagæ in Toparchia Bardastrandensi, aliarumque villarum possessorem; Quo anno cathedram ascendit, inter omnes non convenit, quidam enim id ad annum 1476 elewant, quidam vero ad annos 1479, vel etiam 1480 deprimunt; nostra autem sententia factum id est anno

1477

(a) Quas vide in S. V. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island* in *Kiøbenhavnſke Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 218. 219.

1477 (a), eodem enim anno templum Saurbajense visitavit, ejusdemque rationes purgavit, sed subsequente anno 1478, Quadrantem occidentalem peragravit, & ad villam Reykholsensem Dominica post Exaltationem Crucis cum Thorleifo Biörni de causis & peccatis quibusdam contra Ecclesiam & Episcopum commissis, ut & de decimis Episcopo proximo ante decennio solvendis, transegit.

§. 2.

Anno 1480, pridie festum Petri & Pauli, convocata Skalholti Synodo, quinque villas, nomine Steinas, Lunda, Kadalstadas, Backam & Einefellum, quæ diu inter templorum, Stafholtenfis & Hiardarholtenfis Curatores, Eridis instar pomi fuerant, earumque anniversarias decimas & tributa sacris impendenda, templo Hiardarholtenfi adjudicavit, prout antea fecerant Divus Thorlacus & Jonas Halthoris filius, uterque quondam Skalholtensis Episcopus, quo facto Matthæi Clientularis Skalholtensis Episcopi & Steinmodi, Abbatis Videyensis, sententias & decreta irrita reddidit & penitus abolevit. Anno 1482 cum Einaro Biorni filio, qui Biarnum Thorarini cognomento Gódamann, seu *bonum virum*, occiderat, dicam scripsit, qui anno 1484 cum eo, villas Baj, Langholtum & Hvítarbackam, tantundemque mobilium bonorum tradendo, transegit, quæ prædia Præsul forori suæ Ingebiorgæ dono dedit, ea adhibita conditione, ut illa filio suo Ejulfo, si quando uxorem ducaturus foret, eadem legaret.

§. 3.

(a) Nostrum ad Episcopatum anno 1476 evectum fuisse & Qvarram occidentalem visitasse, statuit Visitatio templi Hiorteyensis a Summo Viro *BRYNJOLFO SVENONIO* anno 1642 concinnata, sed ibidem sine dubio pro 76 legendum est 78, nam eodem anno, ut a nobis monitum est, Magnus indubitanter hanc Qvartam visitavit, quod ei, nisi legibus manifestam vim aut fraudem fecisset, non licuit, & ab incolis haudquaquam toleratum fuisset, cum cujusvis Qvartæ visitatio non priusquam tertio anno repetenda esset, quæ scribæ, seu Amanuensis Episcopi oscitantia si admittitur, omnia se recte habent; sed quemadmodum hic in excessu peccare videtur, ita etiam ab aliis in defectu, qui ejus evectionem ad annum 1479 vel —80 detrudunt, inter quos est Episcoporum celebris Biographus *JONAS EGILLI* filius in *Vita* hujus Episcopi.

§. 3.

Anno 1489, in Generali diœcefeos Synodo Thingvallis habita, una cum Dieterico Pining, totius Islandiæ Præfecto, & Einaro Ejulfi filio, orientalis atqve australis Islandiæ Quartarum Nomophylace, constituit & decrevit. 1) De prædiis 20 ab hinc annis sub Regis aut Episcopi potestatem redactis, decimæ in posterum solvuntor. 2) Quicumque Denarium Petri aut tributum fœnarium sacerdoti debitum, utrumque a quovis cujuscunque prædii, quotannis solvendum, justo in legibus præscripto tempore non pependerit, semuncia argenti mulctator. 3) Pastoribus pro officiis funereis 24 oboli, modo mortuus aliquid bonorum reliquerit, solvuntor, quos si quis exactis 4 ab initio ætatis septimanis non pependerit, semuncia argenti mulctator. 4) Episcopo visitatum eunti 12, Præfecto Regio 10, diœcefeos Vicario seu Officiali & Nomophylaci 8, sed Præposito & Judici tribuario 5 comites secum habere, licitum esto (a). Qvod, quæ nobis videre contigit, hujus Præfulis Actorum ultimum est; hoc itaque anno aut ante medium sequentis vitam finisse videtur, præsertim cum in proximi anni actis publicis nulla ipsius, sed tantummodo Officialis seu diœcefeos Vicarii, Arnæ Snæbiornonis, & Abbatum quorundam mentio injiciatur, qui tanquam capita Cleri constitutionem quandam de rebus quibusdam Politicis & Oeconomicis a Piningio & Nomophylacibus concinnatam, approbarunt & confirmarunt (b). Sed licet de mortis tempore incertissimi, modum tamen & locum non ignoramus, nam Kialnesensem Toparchiam visitans, repentino & vehementi morbo correptus, iter domum vertit, transiensque fluvium Bruaraa, in ipso alveo aut, ad ripam australem, e regione villæ Reykianes seu paulo infra, cum haud pœnitendum Skalholtinæ diœcefeos, 13 plus minus annis, Præfulem gessisset, vitam cum morte commutavit.

(a) Vid. supra pag. 245.

(b) Vide supra loc. cit.

CAP. IX.

De Stephano Jonæ filio.

§. I.

Vacuæ, morte Magni, diœcesi Skalholtinæ præficitur *Stephanus Jonæ filius*, natione Islandus (a), vir præstanti eruditione, qui multis annis in Gallia alibique fidelem Musis navaverat operam, indeque Artium Baccalaurei Characterem reportaverat, qui eo tempore nec vilis, nec cuivis mediocriter docto impertitus fuit. Omnes quotquot nobis innotuerunt historiæ & Annalium scriptores, qui aliquid de eo literis mandarunt, ipsius episcopatui initialem faciunt annum 1494, sed magnopere fallunt & falluntur, nam certum est, ipsum hanc dignitatem anno 1491 adeptum esse, quod ex haud paucis ipsius Actis probari potest, qualia sunt: 1) Literæ Arnæ Gudmundino datæ, exaratæ Skalholti, 8 Calend. Februarii 1492. 2) Sententia judicialis ibidem, eodem anno promulgata, die Lunæ post festum Benedicti. 3) Decisio controversiæ, quæ Haldoro Brynjulfi & Gesto Pauli intercessit, eodem loco & anno, die Jovis, ante Passionem Domini facta. 4) Pactum cum eodem Haldoro, hoc ipso anno factum; ut alia jam taceam, quæ longum foret enumerare.

§. 2.

Ut sub Papatu templorum cleriqve ditatio summum primumqve habebatur præceptum, ita etiam Stephanus id haud neglexit, sed per

Q q q 2

omnem

(a) Testantur id Historiæ & Genealogiæ. Patrem habuit Jonam Egilli filium, villanum Skalholtensem, cujus ex sorore abnepos fuit celebris ille *Annalium* conditor, Jonas Egilli filius Pastor Hreppholensis; Martinus Einari Episcopus Skalholtensis erat Stephani ex sorore nepos, imo & nos Gudmundum Stephani fratrem, inter majores nostros numeramus. Literæ Sveni Episcopi, datæ 1472, quibus Stephano Jonæ decennalis peregrinatio studiorum gratia permittitur, allegantur supra pag. 488. Verosimile itaqve est ipsum in patriam rediisse circa annum 1482, tunc enim in sententia judiciali quam de cæde Biarni Boni Viri dixit Magnus Ejulfi, de quo supra cap. 8. §. 2. pag. 489. Stephanus primus Assessor nominatur.

omnem vitam eidem implendo invigilavit, cujus initium a capite seu cathedra Episcopali facere consentaneum ducens, statim anno 1492 Hall-doro Brynjulfi filio prædia Hraun, Haukholt & Ketilshushaga ablata, cathedræ subjecit. Eodem etiam anno, die Martis ante festum Andree indictionem eqvariam promulgavit, aut renovavit & confirmavit, qva cuicunqve fundorum cathedræ incolæ in usum cathedræ semel qvovis anno sistere injungitur tantæ virtutis eqvum clitellarium, ut 240 pondo, undecunqve usus seu necessitas postulet, adferri possit, trium marcarum multa negantibus aut tergiversantibus dictata (a). Porro, anno 1511, huic non dissimilem tulit rogationem, qva omnes & singuli cathedra-lium fundorum conductores, navigiis Cathedræ ad piscandum, uti jubentur, siqve id negligunt, ingenti pecunia multandi, censentur (b). In commodum utriusqve templi (ut videri voluit) Skalholtensis & Thingvallensis, sylvas, qvæ citra hiatum Hrafnagíaa sitæ sunt, huic ablatas, illi adjecit, qvod trium villarum emancipatione, qvas Thingvallensi tradidit, remuneravit. Ipsum autem Cathedrale templum, fundamentis, qvæ justo humiliora videbantur, exaltatis, magnificentius exstruxit, validaqve macerie circumdari curavit (c).

§. 3.

Anno 1493, prædium Skridam in Eliotsdal ab Hassido Thorsteini, ejusqve uxore Cecilia Thorsteini filia, Deo & sacris usibus datum, monasterio ibidem exstruendo dicavit, qvod Deo, Beatæ Virgini, sanctoqve sangvini consecravit; Ibidemqve anno 1512, templum, qvod corporis Christi vocatur, inauguravit. Instinctu Narsí Abbatis Helgafellensis, decimarum ex villis ad cœnobium Helgafellense pertinentibus, solvendarum qvintam partem remisit. In usum & commodum totius Cleri, anno 1510, antiquam Constitutionem renovavit de tributo scœnario,

---

(a) Vid. infra ad finem hujus Capituli Litr. A.

(b) Vid. ibidem Litr. B.

(c) Hinc ob magnam lapidum multitudinem sedî Episcopali adveclam, qvam plerumqve hyeme a bobus ferro calceatis attrahi curavit, *Griot-biskup*, id est: Episcopus Lapidarius vocatus fuit; Inqve eo impletum esse voluit partem prophetiæ Sveni Prudentis, de qva supra, cap. 7. §. 3. pag. 488.

rio, seu annua agni passione, novumque conclusum perpetuo duraturum fecit, ut quotquot œconomiam, utcumque tenuem, quosque mentem agros, habeant aut conducant, agnum pascant, vel oblato pretio irrogationem declinent, quod si negligunt, duplione & semiuncia argenti mulctandi censeantur (a). Anno 1502 templum Hvammense in tractu Kios, ibidemque Sancti Lucæ simulacrum dedicavit; Cuicumque id debito modo veneranti aut in ordinaria processione honoranti, 40 dierum indulgentias concedens. Eodem etiam anno Hytdali constitutus, Jonæ Skalholtensis Episcopi decisionem controversiæ, quæ inter Curatores templorum, quæ Akris & Krosfholti sunt, diuque viguerat, suo calculo confirmavit.

§. 4.

Huc etiam spectat, quod non pauca melioris notæ prædia, laïcis ablata, in Ecclesiastica Beneficia (ut loqui amant) mutata, Clero subjecit; Qvalia fuerunt: 1) Lundus in Lunda Reykiadal, ea tamen conditione, ut Pastor ibidem residens, duas quotannis uncias argenti, Episcopo, decimas vero earum exactoribus, ex dimidia fundi parte solveret. 2) Skeggiaftadæ in toparchia Mulensi, quæ villa diu inter ipsum & Gotfalkum Holensem controversiæ materiam præbuerat; sed causa tandem Gotfalkus eo modo cecidit, quod Stephanus eam retineret, & Beneficium diœceseos Skalholtinæ faceret. 3) Holmæ in Reidarfjord, cujus prædii quartam partem templum ibidem constitutum dudum obtinuerat, sed reliquas tres Stephanus a possessoribus, tanquam seditionis contra se reis, extorsit, anno 1513. 4) Vatnsfiordus, nobilissimum prædium, quod antea ab Archiepiscopis Nidarosiensibus, Jona anno 1273 & Vinhaldo, 1393 (b), Episcopis & Clero adjudicatum, laïci nihilo fecius suum esse contendebant, adeo ut in judicio herciscundæ familiæ Biörni Thorlesii, ejus filio Thorleifo ut paterna hæreditas cesserit; Sed Stephanus Archiepiscoporum auctoritate nixus, illud denuo Clero vindicavit, suamque sententiam a Gautone Archiepiscopo confirmari curavit

Q q q 3

ravit

(a) Hanc ex duobus exscriptis antiquis, quorum lectiones variantes fenicirculis includuntur, exhibebimus ad finem hujus Capituli Litr. C.

(b) Vid. supra Tom. 1. pag. 446. 455. Tom. 2. pag. 7. 41. 56. 259. 399.

ravit (a). 5) Rafnseyra, ad sinum Arnarfiord, qvòd prædium Jonas Dan, ejusqve uxor Christina, cum improles essent, una cum 20 vaccis, 6 eqvis, duabusqve navibus, svasu & instinctu Stephani, Deo, B. Virgini & D. Petro in sempiternum Beneficium donarunt (b). Tandem etiam quasdam villas templis acquisivit, ut Reidarfellum cum annuo proventu, templo Husafellenfi, Kirkebolum in Hvítarsíða, templo Gilsbackenfi, & Thiodftadas, templo Borgenfi, Langadalum in Skogarstrond, templo Narfeyrenfi & Fellum in Trekillisvík, templo Kirkebolensfi; quorum pleraqve non aperta vi, sed minis forte vel etiam persuasionibus possessoribus aut elicit aut extorsit.

§. 5.

Cum magnatibus quibusdam graves exercuit lites & contentiones, quorum præcipui fuerunt Torfius de Klofa, vir dives & factiosus, Biörnus Godvini, vir itidem dives & inquietus, & Jonas Sigismundi, occidentalis & borealis Quartarum Nomophylax. Quantum ad primum attinet; ipse Torfius potissimum in causa fuisse videtur, homines lascivos & facinorosos episcopali censuræ subducendo & tuendo; Episcoporum enim muneris erat, incestuosos, adulteros, & scortatores plectere, iisque pœnitentiam dictare & præscribere, quas graves adeo Stephanus injunxit, ut mortem multi præoptarent; hincqve tales ad Torfium, Toparchiæ Rangarvallenfi & Arnesenfi Prætozem, confluxerunt. Altera autem dissidii causa videtur fuisse Torfii cum Biórno Godvini affinitas, cujus sororem in matrimonio habuit, quem Præful vatiniانو prosequeretur odio. Referunt horum temporum Historici Torfium plus simplici vice Episcopo insidias struxisse, illum vero miraculose liberatum esse

---

(a) Vid. supra pag. 259 sqq. 342. 350. sqq.

(b) Jonas Dan fuit Biórni Thorleifdæ nothus, uxorem habens Christinam Lopti Divitis ex filio neptim. Jonas primo a partibus Biórni Godvini stetit, contra Episcopum, sed ante finem vitæ, qvi anno 1514 accidit, in gratiam cum eo rediisse videtur. De hisce conf. literas Stephani datas Lundi 4. kal. Maji 1493. De Skeggjastadis Sect. seq. cap. 6. §. 5. Collat. cum Rationario Mag. Brynj. Svenonii, Skeggjastadis 1641, item; Ejusdem Visitationem templi Holmenfi, eodem anno factam.

esse (a), imo etiam ipsum Torfium aliquando in Comitibus generalibus extra se raptum & amentiae proximum, Episcopi precibus & manuum impositione, sanitati restitutum fuisse, tantaque Torfii ignominia & dedecore, quanto Episcopi honore & gloria eorum contentiones finitas esse, quæ quidem nos non moramur, id tantum pro certo habemus, licet verbo in gratiam redirent, nunquam fidam eorum amicitiam fuisse, quod Præsul testatum fecit, Torfio repentina morte extincto, inter vina crapula suffocatum fuisse prætexens, sepulturam ad templum Skalholtense, prout ille in testamento caverat, denegando, usque dum ejus vidua tres, aut, ut quidam volunt, quinque villas, Vindas scilicet, Hreidur, Akbrautarholt Lækjarbotn & Hiallanes eidem emancipaverat.

§. 6.

Lites autem & controversiæ, quæ Stephano cum Biörno Godvini intercesserunt, multæ magnæque fuerunt, longamque injuriam, longasque ambages secum traxerunt, quarum prima præcipuaque causa fuit nobile prædium Vatnsfiordus, hæreditasque Biörni Thorleifsdæ, quæ ad ejus filiam Solveigam ex multis tandem superstitem cohæredibus, devolvebatur, ad cujus controversiæ intellectum multum facit familiæ Biörnionianæ cognitio, quæ sic se habet: Ejus filii fuerunt: 1) Thorleifus, 2) Einarus. 3) Arnas. 4) Solveiga, quos in legitimo conjugio ex Olufa Lopti Divitis filia suscepit. Thorleifus ex Ingvellda Helgi filia, quarto cognationis gradu semet attingente, quinque liberos suscepit, unicum filium, nomine Biörnum, & quatuor filias, Gudnyam, Jarthrudam, Christinam & Helgam, qui omnes, non tantum extra conjugium, sed etiam in incestu procreati censebantur, quapropter Thorleifus Bullam Papalem acquisivit, qua illi, cum pro peccatis ex præscripto Episcopi Skalholtensis satisfecerit, conjugium cum Ingvellda inire permittebatur, quo facto, eorum liberi legitime procreati declarantur. Præterea Thorleifus consensum Archiepiscopi Nidarosiensis, & tandem Christiani I. Daniæ

(a) Qui talia legere desiderat, naniisque delectatur, adeat *JONAM EGILLI in Vita Stephani*; nostra enim sententia hæc miracula nihil aliud fuerunt quam Torfii aliorumque falsæ & præconceptæ opiniones, cujus farinæ plurima in horum temporum Historiis occurrunt.

Daniæ Regis confirmationem, his in omnibus consentientem, impetravit; quibus ita comparatis, consilio & dispensatione Magni Episcopi, acquisita, cum Ingvellda legitimum iniiit conjugium, sed nullos deinde ex ea suscepit liberos. Solveiga Biörni filia primo ex Jona quodam Thorlaci filio nothos quosdam concepit, deinde cum Paulo Jonæ conjugium iniiit, ex quo in quarto cognationis gradu sibi conjuncto aliquoties mater facta est, quorum ideo conjugium, non tantum illegitimum, sed liberi etiam in incestu nati habebantur, nam licet Papalem dispensationem non secus ac Thorleifus acceperant, nunquam tamen Episcopus Skalholtensis de eorum conjugio dispensaverat. Habuit præterea Biörnus Dives nothos quosdam, quorum præcipui erant, Jonas Dan, cujus §. 4. mentionem fecimus, & Thora uxor Godvini Jonæ, quorum filius fuit Biörnus Godvini, de quo nobis jam sermo est. Ex omnibus hisce Biörni, Divitis liberis, primus obiit Arnas, Christiano I. in prælio militans Brunkebergenfi anno 1471, cujus hæreditatem fratres Thorleifus & Einarus adierunt. Illi proximus decessit Thorleifus anno 1484, cujus bona frater Einarus invasit, exclusis Thorleifi ex Ingvellda susceptis liberis, quos ante parentum conjugium & acceptam Papalem dispensationem ex incestuoso concubitu prognatos causabatur, Pontificis dispensationem tantum ad liberos in legitimo conjugio postea procreandos extendi debere contendens. Einaro deinde improle ad plures abeunte anno 1493, Solveiga jam sola legitimorum Biörni Divitis liberorum superstes, eodem prætextu omnia fratrum bona sua esse dixit. Quæ cum anno 1494 fatis cessisset, Godvinus Jonæ, tam legitimi filii sui nomine Biörni, ex Thora naturali Biörni Divitis filia suscepti, quam filiorum Pauli fratris sui ex Solveiga susceptorum tutor, hæreditatem administrandam accepit, cujus maximam partem tradidit filio suo Biörno, quam primum virilem togam susceperat.

§. 7.

Quo facto, ex longo quasi somno aut gravi quodam lethargo excitatus Biörnus Thorleifi filius, suam, sororumque causam acturus, Biörnnum Godvini in jus vocavit, sed Nomophylax decisivam pronunciare sententiam non audens, causam integram ad Regium Tribunal rejecit, quo audito, partes, suæ quisque confidens causæ, extemplo coram Johanne

hanne Rege comparentes, iudicium tandem audiunt, quo controversa hacce hæreditate Biørno Godvini cohæredibus adjudicata, Thorleifides causam obtinuit. Nihilo tamen fecius Godvinides sibi hæc bona vindicaturus, vi & armis prædia Vatnsfiordum & Stadum in Adalvik in suam redegit potestatem; Thorleifides autem ad Stephanum Episcopum tanquam sacram confugiens ancoram, ipsius auxilium sententiamque postulat, qva a duodecimvirali Collegio per ipsum hujus rei gratia constituto, tam ex Juris Canonici, quam Pontificii Legati literarum, quæ Thorleifidæ ad manus erant, præscripto, rei controversæ competens iudex esse concluditur; Qui clericorum convocato Consistorio, primo Pauli Jonæ filii & Solveigæ conjugium illegitimum fuisse pronunciari curat; deinde conjuncta cum Nomophylace opera, Thorleifidæ cohæredumque legitimam hanc esse hæreditatem judicat, Godvinidem vero reliquosque hæredipetas in totum excludit, & præsentem ut divinitus oblatam occasionem cupide arripiens, prædium Vatnsfiordum laicis ereptum clero adjudicat, latamque sententiam a Gautone Archiepiscopo confestim confirmari curat, quod quidem Biørnum Thorleifi ejusque posteros ab omni Vatnsfiordum sibi vindicandi cupiditate penitus deteruit, minime vero Godvinidem, qui hæc aliaque Præfulis de hac hæreditate judicia flocci pendens, Vatnsfiordum denuo armatus invadit, occupatque, quod primum inter ipsum & Præfulem classicum fuit, nam licet ille anno 1508 in frequenti Abbatum clerique concilio, Skalholti congregato, Vatnsfiordum aliaque controversa bona restitutum, perfectamque Episcopo & Ecclesiæ præstiturum se obedientiam jurejurando promitteret, solida tamen pax non fuit, nam non tantum nihil promissorum præstitit, sed ad ingenium rediens, Vatnsfiordum, quem Præful Jonæ Erici filio, suo per plagam occidentalem Vicario, contulerat, denuo invasit & diripuit.

§. 8.

Deinde circa annum 1514 per Jonam Sigismundi ante aliquot annos ab exteris reversum & a Christiano II. Regni Norvegiæ Pro-Rege Occidentalis borealisque partium Nomophylacem constitutum, qui metu Gotskalki Holensis Episcopi, eandem dioccesin intrare non sustinuit, ideoque ad cognatum hunc suum diverterat, conventu quodam Vatns-

fiordi coacto, duodecimvirale fieri curat decretum, quo, post prolixam in favorem Biörni præfationem, tandem concluditur & firmiter statuitur, ut quicumque prædia laïcorum in Regni, Regisque detrimentum, Clero & Templis per fas & nefas subicere conatur, quique hos verbo aut facto juverint aut defenderint, proscripti sint & exules, cum multis aliis, quæ ad terrendum Episcopum ejusque affeclas comparata & coercivata fuerunt; Quo facto, auditoque, Johanni Regi, qui priori anno piam cælo reddiderat animam, Christianum II. successisse, Godvinides confestim Hafniam tendit, acquisitisque ejusdem Monarchæ tribus Diplomatis, anno 1515, in patriam revertitur: Quorum primo Rex mandavit, ut omnia Biörni bona a parentibus hæreditate accepta injuste autem ipsi ablata, nominatim prædium Vatnsfiordus, restituantur, ad quod Præful & Thorleifidæ regesserunt, nec Vatnsfiordum, nec reliqua de quibus litigabatur bona, unquam fuisse parentum ejus peculium, revera autem fuisse & esse Thorleifidæ patrimonium: secundo Præful & Vigfus Erlandi Nomophylax perpendere jubentur, qua venia aut auctoritate Biornus Thorleifi Stadum Adalvikensem aliaque prædia Johanni cuidam Kruko Mercatori Bergenfi vendere potuerit? qui extemplo in præsentia partium litigantium causa cognita, optimo jure illum hæc aliaque prædia vendere potuisse, cum ipsius fuerint patrimonium, ex duodecimvirali sententia proclamant. Tertio, injunxit Rex Jonæ Sigismundino, ut ex præscripto legum de utriusque Biörni Godvinidæ & Thorleifidæ controversiis, sententiam dicat; qui conventum ad villam Hvammum in Hvamfveit habens, secundum Godvinidem pronunciavit.

§. 9.

His fretus innixusque fulcris, Regio scilicet Edicto & Sigismundidis judicio, Præfulis vero sententiam nihili æstimans, Godvinides Vatnsfiordum Stadumque denuo vi armisque invadit, obvios & obsistentes male mulctat, templa domosque effringit, suprema imis, sacra profanis, miscens, omniaque pro lubitu tractans, sub suam potestatem perfecte redegit. Quod ubi cognovit Præful, primo ipsum, deinde etiam Jonam Sigismundi, diris devover, Presbyterumque quendam Jörundum Steinmodi filium, duobus comitatum testibus, qui Biörno id palam faceret, misit, quem ille, ne quæ scelerum forma deesset, captum, paloque alligatum,

gatum, a binis primo lictoribus virgis cædi iussit, illisque defatigatis, Loptum quendam giganteo præditum robore substituit, qui misero Presbytero corium carnemque ad ossa usque flagellis detraxit. Tandem vero aut inaudita fortitudinis admiratione, tantum enim a gemendo abfuit Presbyter, ut etiam tortorem ad fortius cædendum animaret, aut crudelitate deficientis pæna satiata, ad misericordiam conversus, Presbyterum refocillavit & donis mactatum dimisit. Ob quod facinus Præful Biörnò dicam scripsit, cumque ille non compareret, unanimi iudicium, (qui Skalholti, anno 1515 ut plurimi volunt, hanc sententiam dixerunt) decreto capitali pæna plectendus confetur, bonaque omnia, partim Regio, partim Episcopali, fisco adjudicantur.

§. 10.

Quæ etsi Biörnnum Jonamque valde premerent, minime tamen penitus fregerunt, sed confortato animo concilium quoddam laïcorum anno 1517 ad Leidarholmum in Toparchia Dalensi convocari curarunt, quo non tantum ipsorum amici cognatique, sed quod satis mirari non possumus, eorum etiam hostes & Episcopi amici, interque eos ipse Thorleifides, in summa 23 optimæ notæ borealis & occidentalis partium cives confluerunt, omnibus enim Episcoporum Clerique fastus, avaritia & regimen prægrave & intolerandum factum erat, ubi post longam de Cleri avaritia, temeritate, fastu, & id genus aliis, imperiose factis, querimoniam, pactum quoddam initur, de talibus, ut & inaudita polypragmosyne, injustis excommunicationibus, honestæ sepulturæ negatione, in posterum non tolerandis, sed communi consensu & conjunctis viribus resistendum esse concluditur, indicta 13 marcarum pæna, tam iis, qui in hanc conventionem consentire detrectent, quam illis qui Clero in hiis aut aliis injustis causis opem ferent (a). Quæ conventio, licet laïcis esset valde necessaria & utilis, tamen fructu & effectu caruit, Cleri enim potestas & despotismus multo majorem adeptus erat maturitatem, quam ut infringi posset a paucis laïcis invicem discordibus, nam Vigfus

R r r 2

fus

(a) Vld. ad finem hujus Capitis Litr. D.

fus Erlandi, orientalis & australis Quartarum Nomophylax, earundemque cives, huic conventioni subscribere detrectarunt (a).

§. II.

Hæc audiens Episcopus, principiis obstandum optimum factu ratus, ignemque in favillis exstingvendum, quod Petri clavibus seu gladio oris non potuerat obtinere, id ipsum ore gladii effecturus, cum 300 armatis in Biörnum proficiscitur, quod ille subolens, haud paucioribus stipatus Præfulem domi præstolatur, qui cum prope Biörni villam ventum esset, gradum sisti, tentoriaque figi, jubet, hinc pro tempore & re nata cum Biörnus ex improvviso opprimi non posset, capto consilio, 12 tantum comitatus viris, ne legibus, quæ hunc numerum Episcopo Ecclesias visitanti assignant, fraudem facere videatur, Biörni villam adeqvitas, iter ad templum flectit, quod ille conspiciens, totidem cinctus, sed lorica sub toga indutus, obviam tendit, talem tantamque in promptu fore hospitalitatem promittens, quanta in legibus Episcopo determinatur (b). Cujus tam sumtuosæ expeditionis illum tantummodo fructum tulit Præful, ut sedationum interventu & pervasionibus, Biörno non plane invito aut obstinate obstante, Vatnsfiordum ab eo deditum in suam redigeret potestatem (c), sed nihilo minus alta mente repositæ manserunt, tam injuria Jörundo Presbytero inflicta, quam aliæ controversiæ, præsertim véro, quod tanto apparatu hostem non potuit penitus subigere, aliam itaque, eamque solitam sibi ineundam viam sentiens, Biörno primo

---

(a) Stephanus enim ab hujus partibus in celebri causa Mödruvallensi steterat, & pactum promoverat, quod infra ad finem Cap. Litr. E. ex codice membranæ Bibliothecæ Magnæanz No. 191. in Quarto, exhibemus.

(b) Hic Præfule, cum cerneret Biörnum incautum opprimi non posse, in mentem venisse videtur, aut ab amicis suggestus fuisse, Legum Articulus, qui Episcopo visitanti duodecim tantum famulos concedit; Vide *Juris Eccles. Arneani* cap. 3. una cum *Constitutione* a Piningio & Magno Episcopo facta anno 1489 quo etiam collimare videntur Biörni verba.

(c) Hinc Episcopi armatam ecclesiæ visitationem quidam recentiorum Ögmundo Episcopo adscribunt. Cætera de celebri hac, de Vatnsfiordo & hæreditate Biörniana, causa, ad vitam Stephani non pertinent, de quibus conf. supra pag. 257. 259. seqq. 331. & infra cap. seqv. §. 8.

mo ob conspirationem seu seditiosam & domi suæ factam contra se conjurationem, diem dixit, quod cum ille, ut solitus erat, fusque deque haberet, Præful tandem anno 1518 multas gravesque ei intentans causas denuo dicam scripsit. Licet ante diem judicii e vita Biörnus excesserat, Præfule tamen nihilo secius strenue instante & judicio præsidente, judices ab ipso delegati, duo Abbates & decem Presbyteri, ex ipsius voto & nutu sententias dixerunt, eo collimantes, ut Biörnus ejusque hæredes, omnibus Præfulis decretis judiciis & sententiis tenerentur, & præterea ob varia in templa Episcopum & Presbyteros enormia delicta, 500 circiter uncias argenti penderent.

§. 12.

Prima inter Episcopum & Jonam Sigismundi odiorum causa fuit, Præfulis in controversia Gotfkalko Holano cum Jona de re conjugii intercedente judicium, quod anno 1508 a Gauto Archiepiscopo Nidarosienfi, una cum Haldoro & Narfa Abbatibus, aliisque Ecclesiæ Presbyteris, inter eos judex constitutus pronunciavit, quo omnes Gotfkalki, de Jona, ejusque conjugio, censuras confirmavit (a), Jonamque ex Holana diocesi profugum, omniumque indigum & inopem, utpote a Gotfkalko excommunicatum & omnibus bonis injuste exutum, ad Biörnum Godvini confugere compulit, sub cujus tutela diu deinde vixit, eaque, ejus instinctu, & in ipsius gratiam, gessit quæ jam paulo ante tetigimus. Hic anno 1517, in Daniam abnavigaverat, impetrataque Christiani II. suorum in causis Godvinianis actorum confirmatione, hoc anno 1518, in patriam reversus est. Sed Godvinide mortuo, & Episcopo Regis Edicta flocci pendente (b), ab omnibus destitutus, suis rebus, nihil conveni-

R r r 3

entius

(a) Cum Jonam utriusque juris peritissimum, causam suam, quam revera optimam & justissimam habuit, coram Stephano satis luculenter egisse haud sit dubitandum, Præful ab injustitiæ & prævaricationis crimine, non facile absolvi posse videtur, quod aperte satis ei objicit Doctiss. ARNGRIMUS in *Comment. Islandia*, fol. 63, in hunc modum scribens: *Stephanus Gotfkalko Holensi Episcopo synchronus, qui Crudelis nomen meritis esse videtur, similem cum illo justitia & clementia laudem reportavit.*

(b) Hic etiam satis patet, in quantum etiam nostratium Episcoporum potentia & fastus excreverat. Sed, si Stephanus non tanto intervallo oceanique interventu a Christiano II.

entius duxit, quam suppliciter ab eo absolutionem petere, quam, omnibus suis Actis & judiciis revocatis & rescissis, omnigenaque Ecclesiæ & Præfuli observantia promissa, ægre tandem obtinuit, ut ex jure jurando, quod Stephanus ei extorsit, liquido constat (a).

§. 13.

Anno 1514 in Regna hæc septentrionalia venit Bulla Papalis Leonis Decimi de Denario Petri exigendo (b), unde Stephanus suis partibus non defuturus, suæ dioceseos incolarum numerum iniri, & testimoniis jure jurando confirmatum, in scriptis exarari, fecit. Anno 1517 Nuncii Pontificii Angeli Arcemboldi, qui hoc tempore Regna borealia permeabat, Legatus, Islandiam intravit, Skalholtumque venit, sed ab Episcopo frigidius, quam speraverat, exceptus, ægreque post aliquot dierum sollicitationem ad colloquium admissus, quod ei in templi sacratio sedens, universis ornatus pontificalibus, cleroque circumstante permisit. Hic cum Præfule de indulgentiis, lingua reliquis ignota (sine dubio Gallica, hujus enim Stephanus, qui in Gallia studiis operam dederat, satis callens fuit) collocutus, id ab eo tandem tulit responsi; Cum Pontifici oblucri aut ægre facere noller, permittere se has merces vendere, sicubi posset, suorum autem, se auctore, emturum eas neminem. Skalholto itaque discedens, easdem calibibus duabus, conjugatis vero quatuor argenti unciis vendidit; Forma absolutionis hæc fuit:
 " Absolvo te ab omni Ecclesiæ censura, quomodocunque eam fueris
 " promeritus; Deinde ab omnibus tuis peccatis & transgressionibus,
 " quas ad hunc diem commisisti, quot & quantæ possunt esse, omnem-
 " que poenam, quam ob easdem in purgatorio promeritus es, tibi con-
 " dono, participem te reddo Sacramentorum Ecclesiæ, & restituo te in
 " eundem

II. distitisset, certe tot ejus mandata & rescripta non impune contempsisset, quod Caroli Hamarensis, Andreæ Osloënsis, Walckendorffii, Beldenacii, Skodborgii, Vassalii, aliorumque magno numero Episcoporum & Nobilium exempla testantur, qui tamen eo temeritatis & contumaciæ non processerunt.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. F.

(b) Hanc ex *Bullario Örnebielmiano* in Archivo Antiquitatum Holmiensi exscriptam, vid. infra ad finem hujus Capitis Litr. G.

" eundem innocentiae statum, in quo eras, quando baptizatus fuisti,
 " ita ut porta inferni tibi in morte sit clausa, sed janua Paradisi
 " aperta. " (a)

§. 14.

Sedente Stephano, non tantum omnigena superstitio valde invaluit, sed etiam vitia & gravissima peccata grassabantur, quorum zelum & morum, tam clericorum quam laicorum, severum semper censorem egit; adeo, ut multi mille mortes (si possibile fuisset) pati mallerent, quam poenas ab ipso praescriptas exantlare: Nam praeter ingentes multas pecunarias, intolerandas fere carinas aut carceres, flagellationes, longa & crebra jejunia, ambulationem nudis pedibus, aliaque ejusmodi, reis injungere solitus fuit; Exemplo sit sacerdos, in furto deprehensus (b) cui, primo, ceremoniis inaugurationis retrorsum recitatis, simulque, eodem ordine, ornamentis ablatis, officium abrogavit, & deinde vestibus detractis, nudum ante ostium templi, a quatuor robustis viris distentum, ipse, unacum duobus sacerdotibus ad defatigationem usque strenue flagellavit. Sed quod ab aliis exegit, ipse opere praestitit, ad stuporem continens, nam precationum & jejuniorum observantissimus fuit, somni minimi, cibi ita parcus, ut carnibus non nisi tribus summis festis, lacticiis vero aliis festis & die dominica vesceretur, a vino & aliis licitis oblectamentis fere, sed a Venere omnino, abstinens. Officio assidue invigilavit, quotannis antequam visitationem Ecclesiasticam ingrederetur, condito testamento amicis & domesticis dona dedit, cum do-
 mi

(a) Qua fronte Stephanus Indulgentias Papales parvi pendere potuerit, vix intelligi potest, cum ipse Tempia & simulacra honorantibus tales impertiverit, vide supra pag. 367. Sed vidit forte vir doctus *veritatem quam in injuria detinuerat*, (Rom. I. v. 18). Hic itaque inter sacrum & laxum constitutus, has etiam impias & illicitas esse sciret, noluit tamen easdem prohibere & veritatem detegere, ne simul suas ipse condemnaret indulgentias, alias enim earum evulgationem non permisurus, cum ipsius oculis non parum pecuniae subtraherent.

(b) Sunt Scriptores, qui ejus delictum fuisse dicant, quod dum argentum quoddam furto ablatum crumenae inclusum repertum fuerat, sacerdos inter plures praesens dixerit se hoc argento loco sui salarii contentum fore; quare cum furto direpta desideraverit, haec ei poena inflata fuerit.

mi esset, semper aliquid legebat aut scribebat, in carminibus pangen-
dis adeo promptus erat, ut de quavis re ex tempore versus funderet,
doctus ipse, doctorum doctrinæque amans, Skalholti ludum literarium
aperuit, cui Asbiornum Sigurdi filium, Artium Baccalaureum & Pasto-
rem Reinevallensem, præposuit. Nihilo secius ad rem familiarem atten-
tus, unde non tantum ex ordinariis proventibus & multis pecuniariis,
quas graves imposuit & rigidissime exegit, sed etiam ex mercatura, quam
exercuit, magnas opes congeffit, onerariam enim possedit navim, quæ
Regio (a) præmunita Privilegio, quotannis ad peregrina emporia ex-
currens, insigni cum lucro domum revertebatur.

§. 15.

Ultima vice toparchiam Kialnesensem visitans, ab Ogmundo
Pauli Abbate Vidoënsi, magnifico exceptus fuit convivio, in quo,
cum ejus satellites vino incalescerent, inter ipsius sobrinum Erlandum
Thorvardi filium, ejusque sororium Ormum Einari filium, jurgium pri-
mo ortum, mox ad manus & arma venit, in quo concursu Erlandus
Ormum confecit, multi vero propugnatorum sauciati sunt; Præful itaque,
quasi lupum auribus teneret, anceps diu quid faciendum esset, hæsit, in-
humanum quippe videbatur, famulum tam propinquo sanguinis gradu
sibi nexum, in tanto periculo prodere, sed impium & Episcopo inde-
corum, cœnobii jura non vindicare, quod innocentis sanguinis effusio-
ne profanatum censebatur; tandem autem, ut nepoti simul prodesset,
& Abbati cœnobioque satisfaceret, illud consuetis ceremoniis purgavit,
Abbatem vero sibi in officio successorem denominavit; Pauloque post,
fortuna opibus, honore & annis satur, pridie Calend. Decembris anno
1519 (b), cum Skalholtinæ diœcesis annos 28, & quod excurrit, non sine
laude præfuisset, ad plures abiit.

Litr.

(a) Exstat Privilegium ipsi a Johanne Rege datum Bahusie idibus Decembris 1498 quo
conceditur in quocunque Regnorum emporio ipsi placuerit, mercaturam libere exer-
cere. Vid. supra pag. 244.

(b) In *Danske Magazin* 3 Bind pag. 339. ejus mors ad annum præcedentem, sed mendose
refertur. In compendio quodam ejusdem vitæ, anno 1593 ab anonymo quodam
scripto, dicitur obiisse feria tertia hebdomadis hyemem exoriente.

Litr. A.

(a) Vier Stephan med guds náð biskup í Skálholte heilsum öllum godum mönnum sem þetta bref síá edur heyra kunnugt giörande að sub anno gracie M.CD.XC oc II á þridiudagenn nærsta epter Andresmessu í kirkjunne í Skálholte var Magnús Vigfússon, Asgrímur Jónsson oc Biörn Asbiarnarson lögliga fyrirkallader fyrir þá sök að þeir höfdu ei skiallegheit giört á því hrossláne sem þeim hafde bored að liá Stadnum í Skálholte sumared nærst fyrer, epter því sem þeir vóru skyllder til af sínum leigumála, höfdu þeir þá vörn fyrer sig að bera, að þeir hefdu engann fullfærann kapál átt ne haft í sinne eign þann tíma krafed var. Nefndum vier í dóm vora erliga Prelata Sira Narfa Jónsson Officialelem fyrer funnan, Sira Asbiörn Sigurdsson Baccalaureum Artium, Sira Þórvard Ivarsson, Sira Hákon Jónsson, Sira Arna Jónsson, oc Sira Svein Snorrason, kom þeim það öllum saman, oc sögdu upp med fullu dóms atkvæde að greinder menn er stefnder vóru, væru skyllder að láta lestfærann kapál járnadann oc alfærann under fullgilldes klyfiar á þeim tímum er þá var komid, nær sem þeir yrði krafder uppa Stadarins vegna í þann stad sem forráða mönnum þætti tilstanda. Enn hvör sekt á skylldi liggia þeim sem ei leti til reidu þetta kapallán þá krafid er, oc
um

(a) Nos Stephanus Dei gratia Episcopus Skaltholtenfis omnibus viris bonis has literas visuris vel audituris salutem! Notum facientes, quod sub anno gratiæ MCDXCII feria tertia proxima post festum Andreæ in templo Skaltholtenfi, Magnus filius Vigfusi, Asgrimus filius Jonæ, & Biörno filius Asbiörni, eam ob causam, quod ex debito, cathedræ Skaltholtenfi, prout ex contractu fundi conducti obligati erant, æquum utendum non præstiterint, legitime in jus vocati, pro sua tuenda causa nullum se tunc temporis æquum habilem possedisse, cum postulabatur, causabantur. Nos denominavimus iudices honorandos hos Prælâtos Dominum Narfum filium Jonæ Officialelem Quartæ australis, Dominum Asbiörnum Sigurdi Baccalaureum Artium, Dominum Thorvardum Ivari, Dominum Haqvinum Jonæ, Dominum Arnam Jonæ, & Dominum Sveinum filium Snorrii, qui omnes in id consentiebant, & plena sententia judiciali edicebant, dictos viros in jus vocatos, æquum clitelarium calceatum, instructum & sarcinis integris portandis aptum, quandocunqve nomine cathedræ postularetur, quo antistitibus cathedræ libitum fuerit, utendum dare debere; Sed quæ multa irroganda esset iis, qui æquum, cum postulatus fuerit, non præstiterint,

um þad fleira sem Asmundur Jónsson Ráðsmann dóms á beiddist, þá dæmdu þeir þad under þann dóms ályktunar úrskurd sem uier siálfer segium. Nú af því vier vitum fyrer full sanninde bæde af þeim dómum sem gengid hafa um þetta mál áður ad fornu, oc af tilfögn hinna elldre manna ad her hefur þriggia marka sekt á verid, þeim sem fellt hafa þetta kapallán; Item fyrir þá adra grein ad Stadnum er hroslánid á sínum jordum ómissande, svo þad má ei umberast; því ad Heilags Anda náð tilkalladre oc svo prófudu, dæmdum vier oc úrskurdudum Stadarsins vegna, leigulidana þá sem soddan leigumála hafa á þeim jordum er þeir búa á, fkylliduga ad láta til reidu lestfærann kapal under þriggia uætta klyfiar í Grindavík, á Rosmhvalanes, til Þerneyarsunds, edur í þann nockurn annan stad, sem Stadarens naudsýniar standa til ad farid sie, í þann tíma er faramadur í Skálhollte vitiar, edur fá sem hann sender oc heimilisfastur er á Stadnum, í þann tíma sem heftærner eru færer oc svo lenge á haust fram, ad heim se komed forfallalaust ad verurnóttum. Enn hvör sem ei lætur til reidu þetta kapallán sem áður er sagt, sie sekur epter því sem tyrr seger þrimr mörkum vid heilaga Skálholtskirkíu. Item ad fá leigi ad öðrum sem ei hefur siálfur til svo vordinn kapal sem tyrr skilur. Var þessi vor dómur oc úrskurdur af ofs siálfum uppsagdur oc in scriptis framborinn ofs í dómsstæte sitiande, vorum áður greindum

---

terint, sententiæ judiciali, quam Nos ipsi enunciaverimus, committendum decrevere. Nos igitur tam de sententiis hac de causa antehac editis, quam traditione veterum, trium marcarum multam equum hunc utendum non præstantibus irrogatam fuisse, ut & cathedræ equum de fundis utendum omnino necessarium esse, nec illam eo carere posse, certo scientes, invocata Spiritus Sancti gratia, & circumstantiis probe perpenfis, sententiam tulimus & decrevimus, conductores prædiorum, qui hac conditione fundos, quos incolunt, conduxerunt, in cathedræ usus equum, sarcinis libras 240 pendentibus, in Grindavikam, Rosmhvalanesum, Therneyarsfundum, quando præfectus expeditionibus Skálholtenfisibus, vel ejus delegatus Skálholti domicilium fixum habens, postulaverit, a tempore, quo equi primum validi sunt, eo usque in autumnum, quo, nisi impedimenta prohibeant, ante initium hyemis domum redire queant, suppeditare debere. Quicunque vero hunc equum ex prædicto non suppeditaverit, ut antea dictum est, Sanctæ ecclesiæ Skálholtenfi trium marcarum multam solvito. Item quicunque ipse talem, ac antea diximus, equum non possederit, ab alio illum mutuo accipito. Hæc nostra sententia & judicium a Nobis ipsis promulgata, & in scriptis prolata fuit, Nobis ipsis pro tribunali sedentibus,

um kennimönnum oc fleirum öðrum góðum mönnum áheyronðum oc med ofs samþykkiðnum. Oc til fanninda her um setium vier vor inn-cigle med vorum ádurgreindum Prelatum oc Prestum fyrir þetta dóms-bref skrifad í sama stad oc áre sið dögum síðar enn fyrr seger.

Litr. B.

(b) Ollum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra fenda Asbiörn Sigurdsfon, Jón Hedinsfon, Þórarin Skeggiafon preftar, Einar Eyólfsfon, Jón Gudmundsfon oc Þórarin Sigmundsson leikmenn kyediu Guds oc sína. Kunnigt giörande ad sub anno gracie 1511 í Skálhollte í Biskupstúngum þridiudagin næsta epter Marteinstmessu vorum vær til-nesfnder af erligum herra Stépháne med Guds nád biskupe í Skálhollte ad skoda oc ransaka hvöríu Einar Þórdarfon være skyldugur heilagri kirkíu oc biskupinum fyrer þat er hann hafði ecki róid á StadarSKIPENU svo sem skilid var uppá hann. Var greindur Einar þar þá lögliga stefnd-ur af Ráðsmanninum, kom oc þar sannliga fyrir ofs ad Ráðsmadrínn hefði svo fyrirskilid á landastefnunni þá er hann bygdi kirkíunnar jarder, ad Stadarins landbúar þeir sem rere edur leti róa, skylldu róa fyrr á Stad-arens skipum enn annara manna í öllum þeim verstodum sem þeir fengi

S s s 2

þar

---

bus, & prædictis Nostris sacerdotibus & pluribus aliis viris discretis audientibus, & approbantibus. In quorum testimonium Nos sigillum nostrum unacum prædic-torum nostrorum Prælatorum & sacerdotum sigillis his literis sententiæ decretæ appen-dimus, scriptis eodem loco & anno, sed septiduo posterius, ac supra.

(b) Omnibus has literas visuris vel audituris, Asbiörn filius Sigurdi, Jonas Hedini, Tho-rarinus Skeggii, sacerdotes, Einarus Eyolfi, Jonas Gudmundi & Thorarinus Sig-mundi, laici, Dei & suam salutem mittunt, notum facientes, quod sub anno gra-tiæ millesimo quingentesimo undecimo, Skalholti Biskupstungenfium, feria tertia proxima post festum Martini, ab honorando Domino Stephano, Dei gratia Episcopo Skalholtensi, denominati fuimus ad perspiciendum & perquirendum quantam Eina-rus filius Thordi Sanctæ ecclesiæ & Episcopo multam persolvendam deberet, eo quod ex præscripto contractus cum illo initi, navigio cathedræ piscatorio usus non fuisset. Dictus Einarus a Dispensatore huc legitime in jus vocatus erat, vereque ibidem nobis fides facta est, in villarum cathedralium conductorum conventu, conditionem a Di-spensatore, dum dictas villas elocabat, promulgatam fuisse, omnes cathedralium fundorum conductores, si modo ipsi piscatum irent vel alios piscatum ablegarent, navigiis

þar ecki tíón útaf elligar skada. Oc því ad heilags Anda náð tilkalladre dæmdum vier fagðann Einar Þórdarson oc hvörn annann skyllðugann at gjallda Stadnum fulla skipleigu svo sem fellur á því skipe er honum var tilfagt ad róa á, oc sekann fullrette kirkiunnar ad auke. Oc til fanninda her um, settum vier fyrrnefnder menn vor innlígle fyrir þetta dómsbref, skrifad í sama stad, dag oc áre sem fyrr seger.

Litr. C.

- (c) Þat giorum ver Augmundr Pálsfon, Halldór Tyrfingsfon, Salomon Henriksfon, Halldor Refsfon, Sæmundr Jónsfon, Narfe Þórsteinsfon, prestar Skálholts biskupsdæmis, Jón Þórdarson, Jón Magnússon, Jón Eireksson, Runólfr Höskullsson, Eirekr Þórsteinsson, Jón Hallsson, svarner Lögregtumenn, kunnigt, ad þá lidid war frá hingat-burd wors herra Jesu Christi M.D oc X ár um worit tveim nóttum epter (fyrer) krossmessu, worum vier í dóm nefnder af heidarligum herra oc andligum födur í gude, biskup Stepháni Jónsfyni, ad skoda oc rannfaka oc fullnadardóm á ad leggja um þá ákiæru sem síra Jón Þórsteinsfon kiærde til Þórgauts Þórdarsonar um þá hiáleigumenn er hann hafdi á sínum

---

navigiis cathedræ præ aliis uti debere, in omnibus illis piscandi locis, in quibus nullum in eos damnum vel detrimentum exinde redundaret. Hinc invocata Spiritus Sancti gratia, dictum Einarum filium Thordi, non secus ac reliquos omnes, integram piscandi mercedem, quanta in navigio, quo uti jubebatur, perfolvenda erat, & juris præterea Ecclesiæ violati multam integram Cathedræ perfolvere debere, sententia judiciali ediximus. In quorum testimonium nos viri prædicti sigilla nostra his literis sententiæ decretæ appendimus, scriptis eodem loco, die & anno ac supra.

- (c) Nos Augmundus Pauli, Halthorus Tyrfingi, Salomon Henrici, Halthorus Refi, Sæmundus Jonæ, Narfius Thorsteini, diœceseos Skalholtinæ presbyteri, Jonas Thordí, Jonas Magni, Jonas Erici, Runolfus Höskulldi, Ericus Thorsteini, Jonas Halli, Assessores Dicasterii generalis jurati, notum facimus, quod anno post Domini nostri Jesu Christi nativitate millesimo quingentesimo decimo, tempore verno, biduo post (ante) festum Crucis, ab honorando Domino, & spirituali in Deo patre, Stephano Episcopo filio Jonæ iudices denominati fuimus, ad dispiciendum, inquirendum & sententiam decretam edicendum, de actione a Jona presbytero filio Thorsteinis in Thorgautum filium Thordi instituta, de colonis partem manû inhabitantibus,

á sínum garde, að hann villde og sagde svo að ei gilldist ne gialldast skyldi meir enn einn heytollr af hverju bygdu bóle. Enn ós leitt svo öllum eptter vorre (klárre) samvitfku að svo mundi þurfa guds við fátæker sem ríker, og enn af því fæker ómæks þess sem prestrinn þyrfti fyrir þeim að hafa og þeirra fólki svo sem fyrir öðrum mönnum; því dæmdum ver fyrirkrifader dómsmenn, með fullu dóms atkvæde (sem standa skyldu manna á mille um alldur og æfi) að aller þeir skyldu giallda (greindann) þíngatoll sem að í búskap væri og grasnytiar hefði, sem er lamb að fódra, edur giallda hey, eða giallda þá peninga sem í fullum aurum stæði þeim sem taka ætti edr hanss (lögligum) umbodsmanni. Enn þeir sem ecki villdu giallda greindann þíngatoll og hieldu hönum í þriðfku dæmdum ver þá skylduga að tvígiallda hann aptur og feka þrim aurum. Oc til fanninda &c.

Litr. D.

(d) Fridur og blessan vors Herra Jesu Christi sem er alls mannkynsins mýking, miskunn lifandi manna og framlidinna, virðist með sinne Heilags anda gjæfu og giptu og gudligum innblæstre að vera meður off öllum í för og fylge her samankomnum mönnum á Leidarhólme, úngum og gomlum, ríkum og fátækum sem styrkia vilja Guds riect og

Sss 3

heilagrar

bus, qui prædium ejus incolunt, cum hic urgeat & asseveret, unicam tantum pensionem fæniculariam de singulis mansis erogari solere, & erogandam esse. Omnibus autem nobis ex (certa) nostra conscientia visum est, pauperes æque ac divites Dei opus habere, laborem præterea a sacerdote, in eorum, & familiæ, æque ac in aliorum, gratiam, suscipiendum esse, qvare nos judices prædicti plena (in ævum & æternum observanda) sententia decreta ediximus, omnes villicationem habentes, & fænum metentes, (dictam) hanc pensionem parochialem, sive saginationem agni, sive tributum fænarium, sive tandem erogationem pecuniæ legitimæ, exactori competenti, aut (legitimo) ejus mandatario, persolvere debere. Qui vero dictam pensionem parochialem expendere recusaverint, & contumaciter retinuerint, illam duplo persolvunto, tribus insuper oris mulctandi. In quorum testimonium &c.

(d) Pax & benedictio Domini nostri Jesu Christi, qui totius humani generis est mitigatio, misericordia vivorum & mortuorum, Sancti sui Spiritus fortuna & felicitate, divino, qve afflatu dignetur adesse nobis omnibus hic Leidarholmæ congregatis, juvenibus & senibus, divitibus & pauperibus, qui stabilire volunt jura divina & Sanctæ Eccle-

siz,

heilagrár kristne, oc kristiligrar kyrkiu samband oc vors virðuligaſta herra Kóngſins oc Krúnunnar í Norege ſamhelldu, vort ſiálfra frelſe oc fridkaup, ſem off voru að ondverdu játuð af gudi oc hinum helga Olafu Kónge oc hanns ollum rettum epterkomendum af hverium eptur annann, haſa verid ſamþykkt allt til þeirrar ſtundar ſem nú er yfer off komin, að vær ſkyldum án allrar nauðungar oc afurkoſta haſa oc hallda log oc landſins rett ſem ſvarid var oc ſambundid oc ſamþykkt í millum krúnunnar oc kirkiunnar oc Kóngſins þegna oc alls landſins almúga.

Yður ollum góðum mönnum Guds vinum oc vorum ſem þetta vort uppfáturs ſamþykkt bref ſiá edur heyra ſenda Jon Sigmundſſon vors virðuligaſta Heybornaſta Herra Chriſtiern með Guds náð útvalda Kónungs til Danmork oc Svíaríkis, rettur Erfinge til Noregs, hanns náðar Logmann nordann oc veſtan á Íſlande, Finnboge Jónſon, Teitur Þórleifſon, Biörn Gudnaſon, Biörn Þórleifſon, Grímur Pálſon, Þórleifur Grímſon, Þórleifur Pálſon, Þórſteinn Finnbogaſon, Sigurdur Finnbogaſon, Sturle Þórdarſon, Arnór Finnsſon, Gudmundur Andreſon, Sigurdur Dadaſon, Sigurdur Narfaſon, Tumás Jónſon, Þórólfur Ögmundſon, Narfe Jónſon, Eivindur Gudmundſon, Tumás Oddsſon, Aſmundur Aſmundſon vors virðuligaſta Náðar Kóngſins Eidſvarar, Fóvitar

---

ſiæ, ejusque vinculum, Illuſtriſſimi Domini noſtri Regis, Regniſque Norvegici concordiam; noſtrum vero ipſorum libertatem, pacisſque reſedantem, quæ nobis ab initio ſunt promiſſa a Deo & Sancto Olao Rege, quæque ab univerſis ejus legitimis ſucceſſoribus, uno poſt alterum, ad præſentem uſque horam fuerunt approbata, ut ſine omni coactione & iniquis conditionibus, legibus & patrio jure vivere nobis liceret, prout inter Imperium & Eccleſiam, Regis Miniſtros & totius terræ plebem juramento fuit ſancitum & approbatum; Vobis omnibus bonis viris, Dei noſtrisſque amicis, has noſtras conceptas conſtitutionis literas viſuris ſeu auditis, Jonas Sigmundi filius, Illuſtriſſimi & Nobiliſſimi Domini Chriſtierni, Dei gratia Daniæ & Sveciæ Regis Elekti, Norvegiæ legitimi hæredis, ipſius gratiæ in boreali & occidentali Iſlandiæ quadrantibus Nomophylax, Finnbogus Jonæ, Teitus Thorleifi, Biörnus Gudnii, Biörnus Thorleiſi, Grímus Pauli, Thorleiſus Grími, Thorleiſus Pauli, Thorſtenus Finnbogi, Sigurdus Finnbogi, Sturla Thordi, Arnor Finni, Gudmundus Andreæ, Thorleiſus Gudmundi, Arius Andreæ, Sigurdus Davidis, Sigurdus Narfæ, Thomas Jonæ, Thorolfus Ögmundi, Narfas Jonæ, Eivindus Gudmundi, Thomas Oddi, Aſmundus Aſmundi, Illuſtriſſimi & Gratiſſimi noſtri Regis homines jurati, Quæſtores & Aſſeſſores Judiciarii inter annem Hæita in tractu Borgar-

itar oc Lögrættumenn í millum Hvítár í Borgarfirde oc Helkundaheidar hver í sinne tegund oc tilfettu valde oc nafubót. Vær vilium yður kúnnugt giöra ferhverium oc ollum innelegum almúga, Lögrættumönnum, oc Skattbændum sem eru í Húnavatnsþíngi hverier svo heita: Jón Olafsson, Brandur Olafsson, Gudmundur Indridafon, Örnólfur Steinsfon, Sigurdur Ivarsson, oc Ivar Brandsfon; þar med úr Hegranesþíngi sem svo heita: Jón Þórgeirsson, Grímur Jónsson, Einar Einarsfon, Gudmundur Þórleifsson, Halldór Jónsson, Hákon Hallsfon, Halldór Sigurdsfon, Þórarinn Jónsson; svo oc úr Vodlu þíngi oc Þíngeyarþíngi oc nú eru hier ecke í þessare vorre settre samkomu, oc ollum öðrum Lögrættumönnum sem míns herra Kóngsens trúer viner vilia vera, oc hans þetta fátækt forstöðulaust skattland, vort frelse siálfra; oc alls vors affprengis, vilia stydia oc stirkia undan því ánaudaroke, sem yfer ofs er komid oc álagt af kirkjunnarvalldi. Vær vilium yður kunnigt giora ad vær hofum yfersied oc understated, samanastnad, oc sannann skilning yferbored, sumer af raun reyndre, oc framkomnu verke, oc þann stóra skada siártiöna, siármillu oc fastra eigna oc annars ófvarlegs ágangs oc ofbelldis er almúge alls þessa umdæmis fær af biskupum, prestum, klerkum, oc þeirra medfylgiurum eru fyrir orðner, sumer af hardligum hótum oc heitum um
sagning-

Borgarfjord, & tesqva Helkundiana in suo quisquis foro, data potestate & officio, salutem suam cum divina mittunt; Notum vobis facere volumus & manifestum, omnibus & singulis plebejis nimirum Viris, Pedariis & Colonis tributariis intra Toparchiam Hunavatnensem, quorum hæc sunt nomina: Jonas Olafi, Brandus Olafi, Gudmundus Indridæ, Örnolfus Stenonis, Sigurdus Ivari & Ivarus Brandi, itemque intra Toparchiam Hegranesensem, quorum hæc nomina: Jonas Thorgeiri, Grimus Jonæ, Einar Einari, Gudmundus Thorleifi, Haldorus Jonæ, Hacon Halli, Halldorus Sigurdi, Thorarinus Jonæ; Nec non ex Vadlensi & Thingeyensi Toparchiis, qui conventui huic nostro non intersunt, ceterisque Assessoribus Judiciariis, qui Domino nostro Regi fideles amici futuri, hanc illius pauperem auxiliiqve expertem provinciam, nostramque & omnis prosapiæ nostræ libertatem, adversus miserandum illud servitutis jugum, ab imperio Ecclesiæ nobis impositum, adjuvamento suo sublevare volunt; Vobis notum facere volumus, quod nos vidimus, percepinus, comparavimus & intellectu consecuti sumus, nonnulli etiam probata experientia & ipso facto magnam illam rerum, tam mobilium, quam immobilium, & fundorum iacturam, quam per vim & enormem violentiam plebecula universi hujus districtus ab Episcopis, sacerdotibus, Clericis & eorum comitibus patitur, nonnulli gravibus verborum minis; plerique vero inflata sibi aperta violentia, cum diutina injuria & infestatione,

sagninganna, enn flester med framkomnu ofbelldis verki þeirra rángs oc lángs ágangs, sem forbods útsetningar af heilagre kirkiu oc skriftarmála oc þiónuflutekiú graftar heilags legftadar, fynian allrar flíkrar þiónuflu, hvad líted sem tilber; hier med banns áfelle ef nockur fyniar þeim þefs er þeir beidaft, oc bönnun samneytis alls kristins fólks, kúgader med þeffu áfelle oc ágänge frá fínum gördum, gripum oc gángandi fe, rekner sídan í armód, eynd oc útlegd oc þeirra affpreinge móte lögum oc tilfettum Guds rette. Oc enn er það vor vilie oc famþykt allra her famankominna manna, med fullkomnu sambande oc lófatake, ad vier vilium hafa oc halda fvarinn oc saminn fáttmála, sem gior var í millum Krúnunnar í Norege oc kirkiunnar oc Klerkanna um oll þau mál sem þá var áfættft tilgreind oc fundurfkilin, ad hvad fyrir hverium fkyllde fækiaft oc dæmaft Kongsvallde edur Kirkiunnar, oc hier greiner sem ollum er kunnigt ad giordeft á millum andligrá hluta, oc ríkifins Ráds í Túnsbergi, sem til heilagrar kirkiu umdæmis heirer, fvo sem er um tíundargiorder med ráde oc famþykt ágiæts herra Magnúfar Kóngs, oc virduligs herra Jóns Erkibifkups oc annara bifkupa, baróna Ríkifins oc Kórbrædra, oc annara gódra manna er þá vóru í nánd, oc fkipad um allt Noregs ríke, ad oll þeffi mál fkulu friálfliga dæmaft hiedan af oc fkipaft af bifkupunum oc þeirra umbodsmönnum, þau sem hier fylgia; Um oll klerkamál þau er þeir þræta fín á millum, um hiúfkap, oc hverfu

---

festatione, ex. gr. interdictione & exclusione a Sancta Ecclesia & peccatorum confessione, sacramenti receptione, sacra sepultura, & id genus omnis ministerii, denegatione, quantulumcunque quis deliquerit. His accedit excommunicatio, si quis postulatus eorum non concefferit, & interdictio a Communione totius tatus Christiani: Qua damnatione & injuria plurimi prædia sua & pecora deferere coguntur, contra leges & constitutum jus divinum, in extremam paupertatem & exilium expulsi. Hinc nos omnes hic congregati unanimi consensu & voluntate, solennique applausu statuimus atque decrevimus, transactionem illam inter Regnum Norvegium, nec non Ecclesiam & Clericos, Túnsbergi peractam, ratam & inviolatam habitum iri, de omnibus causis distinctis & denominatis, quæ coram Regia Potestate & Ecclesia agi & adjudicari deberent, veluti de decimationibus, ex consilio & constitutione Illustris Domini Regis Magni, & Reverendi Domini Jonæ Archiepiscopi, Regni Baronum, Canonicorum & eorum proborum virorum ibidem præsentium atque decernentium, ut per totum Regnum Norvegium ab Episcopis & eorum Vicariis de causis sequentibus libere judicaretur: De mutuis Clericorum litibus omnibus, de conjugio,

hverfu logliga hvor er getinn, um kirkiufrelsi, um tíunder, um heit oll, um skipaner þar sem menn giora á sídurstu dögum sínum skynsamliga oc gefa Gudi fyrir álu sinni, um pílagríma sem vitia Stadar hins heilaga Olafs Kóns oc annara heilagra stada; svo hid sama um eigner kirkna bannsverk, oc meinsære, um okur, oc þar sellder oc keypter verda andliger hluter, um villur oc vantrú, frillulíse, hórdóma oc frændsemisþell, um rán oc stulld úr heilagre kirkiu, oc oll önnur mál þvílík, þau sem kirkiunnarrette tilheyra, skulu þesse mál sem nú eru upptalin fara epter því sem *sáttarbreifid* vottar, oc *Lögbokin* dæmer, oc skulu sækiaft fyrir kirkiunnar dómara, oc ei skíótaft under leikmanna dóm. Item seger svo í *Rettarbot Hákonar Kóns* ad um öll jardabrigde oc garda skuli kíæraft fyrir Sýflumanne oc Lögmanne hvert sem kíæra eiga lærder edur leiker, oc giöra þar rett af. Item skal oc ollum mönnum viturligt vera hvad *Rettarbot Kóns Christierns* innehelldur ofs til stirkingar, sem hier epter stendur:

” Vier Christiern med Guds nád Danmarks, Noregs, Vendis oc ” Gottes Konúngur, Greife í Oldenborg oc Delmenhorst, sender ollum ” vorum elskuligum almúga oc undersátum sem byggia oc búa í Nor- ” egs ríke kvediu Guds oc sína. Kíære almúge oc viner! Vær höfum ” understadid af Rádi voru oc öðrum góðum mönnum þá stóru missem- ” iu

conjugio, quo quis legitime natus est, de ecclesiæ libertate, de decimatione, de votis omnibus & testamentis, quæ quis morti vicinus Deo pro anima sua prudenter nuncupaverit, de Peregrinis, qui sepulchrum Sancti Olafi Regis, aut alia loca sancta inviserint; Itidem de peculiis Templorum, criminibus Excommunicatione puniendis, Pejurio, nimia Fæneratione, de rebus Spiritualibus vendendis aut emendis, de Hæresi & incredulitate, de Scortatione & Adulteriis & Violata affinitate, Sacrilegio & ceteris ejusmodi causis ad jus Ecclesiasticum spectantibus, quæ juxta memoratis *Transactionis* literas, Laicorum judicio nec submittendæ sunt, nec discernendæ. Agit præterea Edictum Haconis Regis de jure retractus prædiorum, coram Toparcha vel Nomophylace tam a Laicis, quam Clericis prosequendo; Constabit etiam omnibus, quod Constitutio Regis Christierni contineat, quæ nostro huic asserto stabiliendo inserviens, ita sonat:

Nos Christiernus Dei gratia Norvegie, Vandalorum Gothorumque Rex, Comes Oldenburgi & Delmenhorstli universis civibus & subditis, qui Regnum Norvegicum incolunt, Divinam, cum nostra, salutem mittimus. Dilecti cives & amici, quandoquidem

"iu oc underdrag oc óskjalligan giörning, sem hier til í voru Ríke
 "Noreg oc odrum, vorum skattlöndum vered hefur, oc nú af því vier
 "vilium giöra sem vor skyllða tilber ad stirkia oc hallda alla yður vora
 "underfata sem í rettre lagahlýdne eru vid ofs, oc fierliga mätte
 "afleggjaft oc nidurfetiaft oll ólög oc óskjallig regimenta. oc skadliga
 "ósidveniur, oc þesshelldur mätte blifa ein stöðug eindrægne í Ríkinu,
 "oc því hófum vier einkannliga svo yfer eins ordid med vort elskuliga
 "Ríkis Rád sem hía ofs var í Biörgvin ad heilog kirkia skal fyrst friáls-
 "liga nióta tíundur oc þeirrar rentu, svo oc allt það hún hefur med
 "rettu, eiga óskierdt, hvad sem hier til hefur verid. Svo vilium vær
 "oc fyrirbiódum ad Biskupar oc Prófastar oc þeirra umbodsmenn edur
 "nockur af þeim dirfest ad sækia þegna vora oc underfata framarmeir
 "enn svo sem forn kristinn rettur vottar, riettum Prófaste oc sektum
 "tilsettum svo ad þeir sieu Prófastar sem gomul lög votta. Svo vilium
 "vier oc biódum ollum vorum Fóvitum oc þeirra umbodsmönnum oc
 "ármönnum bæde í andligu valdi oc veraldligu, ad þeir skule ei
 "þruga eda mednockurum vielum koma á vorn almúga, sem er sem-
 "iur edur sakeyrer, framarmeir enn svo sem kristinn rettur oc Lögbókin
 "vottar. Somuleidis stefnest oc sækest þó med vægd oc miskunn þar
 "sem það tilheyrer."

Nú

---

*dem a Senatu nostro & aliis probis Viris percepimus magnas illas discordias, illegiti-
 ma Acta, & pravas Consuetudines, quæ in Regno nostro Norvegico & subiectis pro-
 vincijs hæcenus invalere; pro officii nostri ratione vos omnes subditos nostros, qui ius-
 sum & legitimum obsequium Nobis exhibetis, juvare volumus, eoqve præsertim respi-
 cere, ut tollantur & abrogentur illegitima regimina, dislegalitas omnis & noxiæ con-
 suetudines, eoqve magis firma concordia in Regno stabiliatur. Præcipue igitur com-
 muni, cum dilecto nobis Senatu Bergis simul coacto, consensu, decrevimus, ut Sancta
 Ecclesia primum decimis earumque usufructu libere fruatur, omnibus privilegiis, quæ
 huc usque habuit, inviolatis. Sic etiam prohibere placuit, ne Episcopi, Præpositi, vel
 eorum Vicarii, vel ex Clero quisquam, subditos nostros & cives ultra Juris Canonici
 præscriptum vexare sustineant; Præpositis & multis ad legis antiquæ normam rite
 constitutis. Itidem prohibemus vetamusque omnes nostros Quæstores eorumque Vicarios
 & Procuratores, tam Ecclesiastici quam Politici ordinis, ne plebem nostram multis
 aut onera quædam, vel vi-vel dolosa persuasione subire cogant, præterquam quæ jure
 Canonico & Codice legum præscribuntur. Civibus vero re ita poscente, in jus vocatis
 mitis tamen & lenis actio intendatur.*

Jamque

Nú góðer menn yður er ollum kunnigt ad hier hafa nú verid upplesin landfins lög oc Rettarbætur Kónganna, oc fáttmálar oc fundurgreining oc samþýcking Erkibiskupanna oc Lýdbiskupanna, eige síður leyfe Legatanna af Páfanum útgefed, hvad hverium tilheyrer ofs oc kirkiunnar Formanne, hofum vier nú ad einu samþýcker ordid aller greinder menn sem hier nu eru samankomner Svo bidium vær yður almenniligan almúga, ad vier skilium frá ofs ollum þau málaferle, sem heilagri kirkiu tilheyra, ad bívara ofs í aungan máta þar med, enn hofum oc holldum fastliga þá hlute sem ofs hafa játader verid af kóngdóminum, oc láta það hvergi dragast, hvert sem biskupar edur prófastar leggja á ofs bann eda forbod, hafa það ad óngvu, nema opinber bannsverk falle á nockurn, þá styrkium hana oc eggium til yferbótar vid Gud. Enn ef leikmenn styrkia edur stydia presta til ágánga uppá Kóngfins þegna, þá skulu þeir oc allt þeirra underfolk óngana riert taka, oc seker þrettán morkum oc átta ortigum fyrir hvert það fylge oc styrk sem þeir veita þeim Enn allt það fólk sem biskupunum oc prestunum þjóna oc búa a þeirra jörðum, þá greide sína landfkuilld, enn þjóna þeim ei framar med styrk á móte valldsmönnum, utan þeir gánga þá frá þeim, þegar þeir heyra þessa samþýkt, utan þeir giallde sem fyrr seger, utan

T t t

minn

Jamque vobis boni Viri probe constat, legem Civilem, Rogationes Regum, convenientias, distinctionesque causarum & contractus tam Archiepiscoporum, quam cæterorum Episcoporum, non minus quam Legatorum Pontificia autoritatis privilegia hic esse publicata, unde patet, quæ ad nos & Ecclesiæ Antistitem pertineant, in quæ singula hic congregati prædicti viri consensimus. Vos itaque universam Plebem rogamus, ut ab omnibus, quæ ad Sanctam Ecclesiam pertinent, causis nos sejungamus, nullo pacto iisdem nos immiscentes, ea vero, quæ Regia nobis sponspondit Majestas, firmiter retineamus, nulla in re cedentes, nec anathematum aut proscriptionis Ecclesiasticæ, sive ab Episcopo sive Præposito denuntiatur, ullam habentes rationem, nisi quis manifestis sceleribus excommunicationis penam promeruerit, tum eundem, ut ad Deum per veram penitentiam se convertat, adjuvemus & exhortemur. Quodsi Laici Sacerdotibus ad impetendos Regis subditos, operam suam commodaverint, ipsi cum universa domesticorum turba, iure suo excidunto, & pro præstito singulis vicibus auxilio 13 maris cum 8 ortugis multantor; Coloni vero omnes qui Episcoporum & Sacerdotum potestati subiecti, ipsorum incolunt prædia, annuas fundorum mercedes solvunto, nec ullam præterea contra Regios magistratus operam aut auxilium illis præstanto; Sed audita hac nostra Constitutione se statim ab illis sejungunto, nisi prædictam multam solvere velint, aut Dominus noster Rex majorem

minn herra Kóngurinn vilie meire stírk áleggja. Svo að þeir sem hlaupa under valld Biskupa oc Presta, edur annara lærðra manna, oc selia þeim þær jarðer edur leigia að þeim, er ákiærdar eru oc brígd er áborin ept-er lögum, oc menn sýna skial fyrir, halldest að ongu, enn hiner rietsfótker epter landslögum sem ábúa edur burtfelia. Svo oc um beit oc áverka oc íneytflu á kirkiueignum, bætest med landnáme oc áverkabót sem *Lögbók* vottar lærdum mönnum, enn hverke med banne, nie forbodum, edur útfetningu Heilagrar kirkiu, enn ef ödruvíse er giort, halldest að ongu framar enn lög votta, oc fyrr er skrifad; oc þeir prest-ar oc lærder menn sem framar gánga á leikmennena oc almúgann enn landslög standa til, þá dirfest enginn leikmadur að vinna fyrir þeim, hverki kona nie karl, únger nie gamler; enn hver sem það giörer hier epter að upplefinne þessare vorre samþykkt, oc Kónganna Rettarbætur skipa, þá hie rietsfángader utan gríðastada af sýslumönnum oc bændum, oc skipstest í þionustu med þeim sem míns herra Kóngsins rietsfydia, oc fälle rietslausar hvar sem þeim er misboded, þar til þeir gánga frá þeim, utan hiner vilie betra sig. Enn þeir menn sem nú gánga í þessa vora samþykkt oc lagastirking, oc vilia síðan gánga frá, oc skili-aft

---

majorem iis injunxerit operam. Ita etiam illi, qui Episcoporum, Sacerdotum, aut aliorum Clericorum potestati & imperio sua sponte se submittent, fundos ab aliis legitimo retractus jure, & ex instrumentis demonstrabili, sibi vindicari ceptos venderint, aut incolendos ab iis conduxerint, eorundem contractus pro nihilo habentor. Qui autem praedictos fundos incoluerint aut abalienaverint, ex juris Civilis praescripto rei peragantur. Porro qui in pascua fundorum Ecclesiasticorum sua agunt pecora, aut ex ipsis fundis aliquem sibi usumfructum vindicant, & detrimentum illis adferunt, Clericis, prout Legum Codex praescribit, pro terrae laesione damnum restitunt, non vero anathematis, interdictionis, aut proscriptionis Ecclesiasticae poenam propterea subeunt. Quod si secus factum fuerit, praeterquam Leges definiunt, praescriptumque est, pro nihilo habetor. Illis autem Sacerdotibus & Clericis, qui ultra legis Civilis tenorem aut sententiam Laicis & plebem vexare conantur, nemo ejus-cunqve sexus aut aetatis fuerit, operam navare sustinet. Qui vero recitata hac nostra constitutione contra Regum Rogationes tale quid posthac fecerint, a Regiis Toparchiarum Praefectis, Colonisque ubicunqve, extra asyla, capiuntor, illorumque servitio, qui Domini nostri Regis jus stabiliunt, aequa partitione addicuntor; Ubicunqve autem infestati aut laesi fuerint, jure suo excidunt, donec ab hujusmodi Sacerdotibus se separaverint, vitam & mores emendantes. Qui vero huic nostrae Constitutioni & legum firmationi jam accedit, ab eadem postea ut & concordia no-stro

aft við þetta vort samhellde, annadhvert fyrir ótta, álogur lærdómsins, edur adrar fortölur oc illvilia, þá fie fá sekur þrettán mörkum, oc út-lægur, oc take öngann rett, oc engin mál sæke hann, oc under fomu grein oc skilyrde fie um þá fem ei vilia hylla oc samþickia med ofs þessa vora samþykt. Enn hvor fá madur, ríkur eda fátækur, fem verdur fyrer neckurum söknum órettiligum edur ágange af kirkiunnar For-mönnum, fem í þessum samtökum hafa vered edur eru med ofs, þá fkuilum vier aller greinder menn, hvor fem til er kvaddur, hiálpa hön-um oc stirkia.

Litr. E.

(e) **U**ier Stefan med Gudz nad Biskup í Skalholti. Augmund med samre nad Abóti í Videy. Þoruardr Iuarsfon Officialis Þordr Gudmundzfon Einar Snorrafon. Helgi Jonsfon ok Jon Einarsfon prest-ar Skálholtz biskupsdæmis fendum kvediu Gudz ok uora. Kunnigt giorande ad sub anno gracie M.D XV ár á almenniligu Oxarárþinge vor-um uid stadder oc tilkallader ad þesser menn aller geingu aller til eins handabandz. Vigfus Bondi Erlendzfon ok hans syfter hustrú Holmfridur af einne álflu. En Grímr bóndi Pálsfon ok Þórleifur bondi sonur hans

T t t 3

af

stro incepto, vel metu, vel coactione cleri, vel aliis persuasionibus, aut malitia ad-ductus, recesserit, 13 marcis, simulqve exilii pœna multatur; jus suum nunquam obtineto, nec ullam agito causam. Quæ etiam de illis pariter dicta sunt, qui hanc nostram Constitutionem nobiscum approbare recusaverint. Cæterum quicumque ea-dem nobiscum senferit, cujuscunque conditionis fuerit, eundem si ab Ecclesiæ An-tistitibus injusta aliqua actione aut infestatione fuerit infestatus, omni ope adjuva-bimus &c.

(e) Nos Stephanus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, Augmundus eadem gratia Abbas Videyensis, Thorvardus Ivari Officialis, Thordus Gudmundi, Einar Snorronis, Helgius Jonæ & Jonas Einari sacerdotes diœceseos Skalholtensis salutem Dei & no-stram mittimus, notum facientes, quod sub anno gratiæ 1515 in generalibus Comi-tiis Oxaraaënsibus advocati præsentés eramus cum sequentes viri omnes simul datis dextris contractum inirent, Dominus Vigfus Erlandi filius, ejusque soror Domina Holmfrida ab una parte, ab altera autem Dominus Grímus Pauli filius, suusque filius Dominus Thorleifus, tali cum præiœquio & pacto promulgato, ut prædicti viri per-fectam

af annare ad suo fyrer skildu oc undertolado ad þessir fyrrskrifader bæendr sættuzt fullum fáttum um alla þá hluti sem þá hafði ágreint oc í milli borit þar til, suo sem uæri um hugmód heimsökner fiár upptecker gripdeilder ad ollu tilfkilldu greindu en aungu fráskilldu ok fertiga um rettarbott Hákonar kóns sem þeim hafði mest á millum borid. Skildi adr skrifadr Vigfus eignaz æuenliga ok ad sier taka þessir Eingey ok Laugarnes Setberg Galmatiorn ok Kirkiuhofin. En Hólmfridr syfter hanns æuenliga eignaz ok ad sier taka jordena Sandgerdi er ligg á Rosthualanefi í Hvalsnes kirkiusókn. En Grímr Bóndi ok sonur hans Þórleifur átolulauft alla peninga fyrir nordan sem uppá rettarbótina horfa ok þar med Kirkiuuoð í Hofnum Anarholt ok ofuskeldu á Kialarnesi. Skylldu þeir hier med álfáttum fácter. Ok til fannenda hier um festum vier vor Innfigli fyrir þetta sættargiordarbrief.

Litr. F.

(f) Vier Stephan med Guds nád Biskup í Skálhollte giorum góðum mönnum kunnigt med þessu voru opnur brefe, ad vier hofum leyft Jón Sigmundson sem kalladur hefur verid Lögmadr, af þeim misferlum sem hann hefur ífallid í Skálholltsbiskupsdæme í útnefningu dóma oc urfkurda rángra oc samþykctum þeim sem hann hefur giort móte kirkiunnar

---

fecit agnoscerent reconciliationem quoad omnes causas inter eos eo usque disceptatas, siue fuerint simultates, vis violentia, directio bonorum, rapinae, quocumque tandem nomine sine ulla exceptione venerint, specialiter autem quoad Edictum Regis Haconis quæ maxima inter ipsos dissidii causa fuerat. Prædictus præterea Vigfus villas Eingey, Laugarnesum, Setbergum, Galmarstjörnarn & Kyrkiuhöfnarn, soror autem ejus Holmfrida prædium Sandgerdum in Rosthvalanefi paræcia Hvalsnesensis situm, in possessionem perpetuam acciperent. Domini autem Grimus ejusque filius Thorleifus omnia bona in parte boreali sita, ut & Kyrkiuvogum in Höfni, Anarholtum, & Ofuskeldum in Kialarnesi ex tenore Edicti libere retinerent. Quo pacto reconciliatio eorum perfecta declarabatur. In quorum testimonium nos sigilla nostra literis transactionis appendimus.

(f) Nos Stephanus Dei gratia, Episcopus Skálholtinus, bonis omnibus notum facimus Nos Jonam Sigismundi, qui Nomophylax appellatur, omni absoluisse reatu, quem sibi intra diæcesin Skálholtinam, injusta judicia & sententias ferendo, itemque conclusa

kirkiunnar frelse, oc klerkanna, oc þeirra þjónustumanna hvörn veg sem þad hefur helst tilkómed, með því skilorde að hann fór fyrir öfs svo-felldann bóka-reid sem her epter skrifadur stendur:

” Eg Jón Sigmundsson legg til þess hönd a helga bók, oc svo
 ” skýt eg mínu mále til Guds, að eg skal gjöra bót oc betran við Gud
 ” oc Heilaga kirkiu fyrir öll þau misferle sem ec hefi í fallid í Skál-
 ” hólts biskupsdæme svo lenge sem biskup Stephan hefur átt að regera,
 ” í útnefningum dóma, úrskurðum oc samþykktum að eg hefi gjört í
 ” móti lögum oc rette oc Privilegiis Heilagrar kirkiu oc hennar klerka
 ” oc þjónustumanna. Svo að eg meðkennist að eg hefi gjört oc gjöra
 ” látid ránga dóma oc úrskudi í millum Biarnar Þorleifssonar oc Biarnar
 ” Gudnaðonar í arftöku epter Þorleif heitinn Björnsson, oc þá skal ec
 ” apturtaka reyngia oc ónýta gjöra þad sem mer er framaft mögulegt
 ” af stad að koma. Her með skal ec gjöra alla þá bót oc betran við
 ” Gud oc Heilaga kirkiu sem Biskupinn vill mer tilsegia edur segia
 ” láta. Svo oc skal ec heda í frá hjálpa oc styrkia í öllum hlutum
 ” Heilagrar kirkiu rett oc klerkanna að óskóddudum jafnan míns Herra
 ” Kónglins rette epter lögum, Oc að svo stöfudum eide sie mjer gud
 ” hollur sem ec fatt sege, enn gramur ef ec lýg. ”

Vitnes-

---

clusa contra Ecclesiæ, Sacerdotum, eorum ministrorum Privilegia quocunque modo adornando, contraxit, sub suffixi, quod nobis præstitit, juramenti conditione:

” Ego Jonas Sigismundi manum sacro codici imponens, coram Deo conte-
 ” stor me pœnitentiam Deo & Sanctæ Ecclesiæ quorumvis delictorum, quæ sedente
 ” Episcopo Stephano intra diœcesin Skalholtinam perpetravi, judicia, sententias, &
 ” conclusa, contra legum tenorem, Sanctæ Ecclesiæ jus ejusque Sacerdotum & Mi-
 ” nistrorum Privilegia statuendo, acturum, ita & libenter confiteor me injustas
 ” sententias dixisse & dicendas procurasse de controversia Björno Thorleivo & Björno
 ” Godvinio intercedente, nata de hæreditatis, quam defunctus Thorleifus Björno-
 ” nius reliquit, accessione; polliceor itaque me memoratum judicium revocaturum,
 ” & pro posse irritum facturum, præterea promitto me coram Deo & sacra curia,
 ” eam, quam Præsul mihi imperaverit aut imperatam curaverit, pœnitentiam actu-
 ” rum, ita ut ꝑ hoc tempore sacre curiæ & Sacerdotum jus, integro interim ma-
 ” nente, juxta legum præscripta jure Regio, servavero. Tale præstanti jus juran-
 ” dum, *Deus, si vera loquar, propitius, si vero mentior, iratus, esto!* ”

Tale

Vitnesmenn að þessum eiddaf og öllum giörninge vóru. Bróder Augmundr Abóte í Videy með samre nád, Helge Jónsón, Jón Einarsón, Eyúlfr Þórdarson, prestar, Jón Þórdarson, Brandur Einarsón, svarner Lögregtumenn og marger ádrer góder menn bæde lærder og leiker.

Litr. G.

Ericus Valckendorf Dei gratia Archiepiscopus Nidrosiensis, nec non Apostolicæ sedis Legatus, Magnus Hammarenius eadem gratia Episcopus notum facimus per presentes nos anno Domini MDXIII Dominica infra octavam Sancti Laurentii martyris vidisse legisse & sane intellexisse quasdam literas reverendo patri & Domino, Domino Andreæ Episcopo Afloënsi a sanctissimo Domino nostro Domino Leone Papa decimo destinatas super denario Sancti Petri levando, quarum tenor talis est ut infra.

Leo Papa decimus venerabili fratri Andreæ Episcopo Afloënsi collectori nostro Id. Sadoletus venerabilis frater salutem, & apostolicam benedictionem. Quoniam, sicut nuper accepimus, denarium Sancti Petri tam in Norvegiæ & Sveciæ regnis quam Islandiæ & Ferdenum aliisque dictorum regnorum insulis a multis annis citra restant exigendi. Idcirco nos consili de intelligentia & integritate fraternitatis tuæ nec non fidei & devotionis sinceritate quam ad nos & hanc sanctam apostolicam geris sedem. Te nostrumque & Apostolicæ sedis Collectorem dicti denarii sancti Petri in regnis & insulis prædictis ad bene placitum nostrum & dictæ sedis inchoandum cum primum Te illuc contuleris tenore presentium facimus, constituimus & deputamus. Concedentes tibi etiam horum serie plenam & liberam facultatem & potestatem quoscunque habentes & tenentes dictos denarios Sancti Petri & illos adhuc solvere debentes, etiam per edictum publicum monendi & citandi, ac non solventes excommunicandos declarandi, ac contra eosdem,
etiam

Tale jus jurandum & Aðra testantur Frater Ögmundur eadem gratia Abbas Videyensis, Helgo Jonæ, Jonas Einari, Ejolfus Theodori, Sacerdotes; Jonas Theodori, Brandus Einari, Jurati Pedarii, & multi alii viri discreti, tam Clerici, quam Laici.

etiam si episcopali, archiepiscopali, aut alia majore præfulgeant dignitate, ad censuras ecclesiasticas procedendi, nec non omnia alia & singula, ad id necessaria & oportuna faciendi, gerendi & exequendi, quod similiter collectores de jure vel consuetudine facere potuerunt, seu etiam debuerunt, cum potestate etiam subdeputandi alios subcollectores & nuncios cum simili aut limitata potestate, eosque quotiens tibi videbitur, revocandi. Hortantes omnes & singulos archiepiscopos, episcopos, abbates & alios ecclesiarum prælatos, ut te ac subcollectores & nuncios tuos pro tua erga nos devotione & observantia ad dictum collectoris officium, illiusque liberum exercitium prout recipiant & admittant, tibi que & illis pro executione dictorum denariorum faveant & assistant. Et si quid ex dictis denariis apud se habeant, tibi libere tradant & consignent, & quantum in eis fuerit ab aliis illorum debitoribus tradi & consignari faciant, recepta a nobis idonea quantia. Quas quidem pecunias per Te & subcollectores tuos prædictos, colligendas & exigendas volumus, ut in civitate Lubecensi in banco mensalium mercatorum tucarorum deponere debeas, qui illas per eosdem mercatores hic in urbe nobis, & cameræ apostolicæ solvi faciant: in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die II. Januarii MDXIII. pontificatus nostri anno primo. In cujus rei fidem & testimonium secretum nostrum præsentibus duximus appendendum. Datum Aslojæ X. calend. August. anno & die ut supra.

(L. S.)

CAP. X.

De Ogmundo Pauli filio.

§. I.

Ogmundus Pauli filius Catholicorum, qui Skalholti federunt, Episcoporum ultimus, natione fuit Islandus, patrem habens Paulum Gudmundi, matrem Margretam Ogmundi filiam, avunculum vero Thorolfum

Tom. II.

U u u

fum

fum cognomento *Biskup*, qvi Biorno Godvini & Jonæ Sigismundi contra Stephanum constanter adhæsit, non habito respectu juris jurandi, qvo Stephano, anno 1508, una cum Biorno, obedientiam promiserat. Ogmundus in adolescentia tam domi quam foris in Anglia & Belgio literis aliquam navavit operam, sed senior factus arti nauticæ se dedit, qua non solum commerciorum & exoticarum gentium cognitionem, sed tandem etiam onerariæ Skalholtensis Cathedralis navis præfecturam sibi acquisivit, eandem enim Presbyter factus, & sacerdotio Breidabolstadenfi ornatus, non deposuit; Nam si literarum expertus fuisset, ut quidam volunt, sub Stephano viro docto & doctorum promotore, nec opulentissimum illud sacerdotium, nec deinceps splendidissimam illam Abbatiam Videyensem, tandemque Skalholtensem Episcopatum adeptus esset; Inter doctos tamen eum numerare, aut singularem eruditionem ei adscribere, haudquaquam sustinemus.

§. 2.

Sacerdotali officio initiatum 1499 vel etiam prius, & tum temporis ad Pastoratuum cathedralis Skalholtensis evectum fuisse, testantur literæ Thorlaco Gunnari datæ. Breidabolstadenfi sacerdotium nactum esse anno 1504 vel etiam antea, testantur literæ Stephani eodem anno datæ, quibus illi permittitur ab unoquoque dioceseos Skalholtensis Pastore absolutionem accipere, quoquo tempore ipsi placeat aut necessitas urgeat, ne impedimento sit ejus officio, simulque cathedralis Skalholtinæ Navarchum fuisse, probabile reddunt literæ, hoc anno Dominica post Festum Sancti Olai datæ, in quibus cum Magno Magni filio contractum init, liberum ipsi in Norvegiam secum transitum, gratuitum dum ibidem commoratur convictum, & reditum denique in Islandiam promittit, in cujus hospitalitatis redhostimentum Magnus ei prædium Ey (insulam) in tribu Breidabolstadenfi sitam, emancipat. Circa hæc tempora, ut quidam volunt, anno 1509, accidit, ut Præfecti Regi vicarius, qvi Besslæstadis residebat, prope Breidabolstadum iter faciens, in Ogmundi famulos incideret, inter quos ex jurgio ad manus venit, adeo ut Ogmundiani fusi fugatique domum tenderent, Regii vero victoria læti & exultantes persequerentur, sed Ogmundianis ad incitas redactis, necessitas & herilis domicilii præsidium vires animumque auxit, ut ho-

stes

ſtes non tantum fugarent, ſed multos ſauciarent, duos vero penitus occiderent, quorum cædes ipſaque ſeditio Ogmundo a Regiis imputabatur, qui ipſius famam ut homicidæ & ſeditioſi apud Regem denigrabant, ſed immerito, nam omnino inſons erat, & tam a cauſa quam ipſo crimine vacuus, omnia enim ipſo inſcio facta erant (a).

§. 3.

Anno 1515 ad Abbatis honorem evectum eſſe conſtat, nam in actis publicis ejusdem anni, menſe Julio concinnatis ut Paſtor Breidaboltſtadenſis nominatur, ſed in tabulis permutationis villæ Vadnes, datis eodem anno, feſto Simeonis & Judæ, Abbas Videyenſis ſalutatur, cum quo Officialis munus inter fluvios Skaptaa & Bornſaa ab Epifcopo ſibi conceditum, conjunctum habuit, quibus cum quadriennio non ſine laude & Præſulis approbatione præſuiſſet, eo enim tempore Cœnobio Videyenſi prædia Vadnes, Vatnsleyſam, Byaſkier, Backam, Hvítarvallas aliaque acquiſiverat, quod tum temporis officii bene geſti optimum fuit documentum. primum ab ipſo Stephano, antequam e vita exceſſerat, & deinde poſt ejus fata ab univerſo diœceſeos Clero in Comitibus generalibus anni 1520 congregato, unanimiter Epifcopus eligitur (b).

§. 4.

Anno 1520 Ordinationem & Archiepiſcopi Confirmationem accepturus, iter Norvegicum ingreditur, ſed maris & tempeſtatum inclementia diu jaçtatus, ad oras Gronlandicas deſertur, unde non ſine periculo

U u u 2

culo

(a) De facto nulla eſt dubitatio, ſed quod anno 1509 ſub Præſectura Erlandi Vigfuſini acciderit, non poſſumus credere, cum illo enim Ogmundo nulla unquam interceſſerunt inimicitia; Videtur itaque ad tempora Sveni Thorlevi filii, Vigfuſi ſucceſſoris referendum. Scriptor quidam anonymus, qui anno 1593 ſcripſit, hunc appellat Olaum Scribam, Iſlandiæ Quæſtorem. Quod Regiorum ſcopus tunc fuerit monaſteria in Quarta orientali occupare, vero eſt abſonum. Vid. *Danſke Magazin* 3 Bind, S. 339. Sed Hiftoriam de anſeribus marinis, vulgo *Margies*, quibus Ogmundus ipſo feſto Paſchatos data opera inſidiari, eoſve occidere, vetuit, quod eſſet dies vitæ, ſed non mortis; mox autem cum caſu quodam aut vaccæ laſcivientis interventu, retibus implicati eſſent, capere permiſit, ad annum 1508 refert *EGILLIDES* in *Vita Ogmundi*.

(b) *Danſke Magazin* loc. cit. hæc & ſequentia uno anno anticipat.

culo sub hyemem in Islandiam revertitur, quæ inibi exacta, anno 1521 mane æstatis, aut quam primum occasio tulit, in Norvegiam transnavi, gavit, quam suo privatam Archiepiscopo invenit, nam Walckendorffius hac ætate Hafniam tendens, in Belgium delatus fuerat, indeque Romam profectus nunquam deinde in Norvegiam venit (a). Quo casu haud mediocriter perculsum fuisse, probabile est, nam apud Christianum II. Clero alias minus faventem, ut seditionis Breidabolstadianæ, cædisque Regionum quæ ibidem anno 1509 perpetrata fuerat, auctor & causa diffamatus fuit, sed cum via ad metam perveniendi alia nulla pateret, quam ejus implorare gratiam, hanc ingreditur, Hafniamque profiscitur;

-
- (a) Et fallitur & fallit JONAS EGILLI (quem secutus est JOH. OLAVIUS in *Danske Magazin* Tom. 3. pag. 33.) scribens Ögmundum per Divickam Regis concubinam muneribus delinitam Regi conciliatum fuisse, nam illa anno 1517 vita excessit, matri itaque ejus Sibrittæ, famosissimæ illi Daniæ Pandoræ, omnia illa adscribenda sunt, quæ ille Regis concubinæ hic tribuit. Nec ut puto firmiori nititur fundamento, quod tradunt scriptores ad unum fere omnes, qui aliquid de Ögmundi peregrinatione literis mandarunt, quod bona summorum virorum venia dictum esse volo, scilicet quod ab Erico Walckendorffio Nidarosensi Archiepiscopo anno 1522 ordinatus & Holanæ dioceseos Inspector constitutus fuerit; Nam Walckendorffius anno 1521 in Majo iter Hafniam instituens, tempestatum vi, amisso naulo, scapha & nauclo, in Belgium delatus fuit, ut ipse in literis ad Senatum Danicum, datis Trajecti die Sancti Augustini Episcopi & Confessoris anno 1521 expresse profitetur, ex quo nunquam Nidarosiam aut in Norvegiam venit: Ögmundus autem videtur ex Islandia solvisse circa confinia mensium Maji & Junii eodem anno, & in Norvegiam venisse sub initium Julii aut post, longe post Walckendorffii discessum. Hinc etiam Clerus Holanus in literis Electionis Jonæ Aarii, & aliis de Inspectione dioceseos Holanæ Ögmundo mandata, eodem anno datis, allegat tantum auctoritatem Capituli Nidarosensis, sed Episcopi literarum nullam prorsus mentionem facit, siquidem is tum temporis, seu a Mense Majo anni 1521, ad annum 1523, in Norvegia nullus fuit. Et hæc, ut puto est propria veraque causa itineris ab Ögmundo in Daniam suscepti, nam si Archiepiscopum in Norvegia reperisset, qui ipsius electionem confirmare & consecrationem impertiri potuisset, haudquaquam tantum itineris & impensarum fecisset ad conveniendum Regem, quem sibi scivit esse infensissimum; Oportet itaque Ögmundum sine ullius Nidarosensis Archiepiscopi confirmatione a solo Christierno II. confirmatum & Skalholtensem Episcopum constitutum, & ab Olao Bergensi, aut Höskuldo filio Höskuldi, Stafangrensi Episcopo, consecratum fuisse, illi enim ipse Ögmundus in literis ad eum datis Hanabergæ in Norvegia anno 1534 pro humanitate & officiis, præsertim Bergis die consecrationis, in se collatis, magnas persolvit gratias. Vid. infra §. 7. pag. 528.

ciscitur; Sed antequam e Norvegia discederet, literas ad amicos quosdam, a Navarcho quodam, qui nondum anchoras solverat, perferendas dedit, quorum præcipui fuerunt, monasteriorum Abbates, & Prior S. ri-
denfis. In Daniam vero ubi pervenit, per famosam illam Sibiritam, quæ omnia apud Regem potuit, muneribus (ingenti scilicet auri summa, & duabus tubis ex dentibus canis marini affabre factis) sibi devinctam, postquam Regi supplex & prostratus se suaque omnia permiserat, fidissimamque in posterum obedientiam jure jurando promiserat, reconciliatus, Skalhøitenfis Episcopus constituitur, indeque per Norvegiam, ubi a Canonicis Nidarosiensibus, Holanæ dioceseos, quoad proprium non haberet Episcopum, Inspector factus, &, aut ab aliquo Daniæ, aut etiam quodam Norvegiæ Episcopo, Regis jussu, inauguratus. Anno 1522, in patriam reversus est.

§. 5.

In Islandiam reduci Ogmundo rerum administrationem ab Holanis ordiri visum est, cujus dioceseos a morte Gotskalki, Episcopo orbæ, a Capitulo Nidarosienfi constitutus, fuit Inspector & Administrator; huic itaque Jonam Einari filium, virum pium & doctum præficere allaboravit, quod quo facilius efficere posset, eodem statim anno, antiquos omnes Officiarios & præfectos ab officiis removit, sed ex proprio lubitu, Abbatum & Cleri ingratis, novos substituit, quod cum Holanis maximopere displiceret, quibus hoc etiam anno Capitulum Nidarosienfe, quemcunque vellent, Episcopum eligere, potestatem fecerat, ne sibi suisque rebus desidiose deessent, inconsulto Ogmundo, Jonam Arii filium eligunt, datisque ad Archiepiscopum, quem jam in Norvegia esse credebant, & Capitulum Nidarosienfe, literis, Ogmundum ejusque administrationem, multis gravibusque additis causis, omnino detestantur & recusant, quas perlatus, simulque Archiepiscopalem confirmationem & consecrationem adepturus, Jonas in Norvegiam anno 1523 transire instituit, sed tempestatibus aliisque incommodis impediti, nautæ in Islandia hyemare coacti sunt, quod audiens Ogmundus, plus simplici vice per legatos & literas Jonam ex Islandia excedere prohibuit, quæ ille omnia par pari referens, aut aperte contempsit, aut variis artibus elusit.

§. 6.

Ogmundus itaque ira & minis plenus, armatorum cohorte stipatus, celerrimo itinere Jonam imprudentem oppressurus Holar tendit, hic vero de hostium adventu certior factus, extemporanea fuga, ad navitas gente Germanos, in portu Kolbeinsarosenfi hyemantes, ægre evasit, qui paulo post a comœatu imparati, a quo illos Ogmundus prohibuit, navem solverunt. Quo facto, ne segni otio tempus tereret, Clerum Holarum convocat, priorique electioni renunciare, alteri vero, quæ, præeunte ipsius auctoritate, Jonas Einari eligebatur, subscribere omnes adigit, duobus tantum, Nicolao Mælifellensi, tum temporis bonorum Cathedralium Dispensatore, & Thoma Erics, Pastore cathedrali exceptis, qui nec vi nec precibus ad revocandum cogi potuerant. Hinc iudicio instituto, Jonam infamem & excommunicatum declaravit, Einaridemque ad causam coram Archiepiscopo agendam ablegat, quæ omnia, Aresonio causam obtinente, frustra fuerunt. Eo autem anno 1525 in patriam revertente, odia recruderunt, eoque processerunt, ut ex conducto uterque Thingvallis anno 1526 Comitiorum tempore, Ogmundus 1300, Jonas vero 900 armatorum circumdati & ad confligendum parati comparerent, & sine dubio infestis concurrissent signis, ni Abbates aliisque melioris notæ viri semet interposuissent, quorum precibus ægre tandem datum est, ne universis viribus prælium iniretur; sed quoniam neuter victus videri vellet, victus autem habebatur, qui prælium detrectare visus fuisset, utrique tandem placuit, ut duello res committeretur, ad quod ex parte Ogmundi notissimæ virtutis vir Eysteinus Brandi filius; sed ex Aresonii parte Atlus quidam, itidem vir fortissimus, eliguntur (a), qui in utriusque

---

(a) Videntur mitrata simul ac armata hæc capita Romanorum & Albanorum exemplum magis imitari voluisse, qui Horatorum & Curatorum virtuti rem controversam, quænam gens alii imperare deberet, commiserunt, ut apud *LIVIVM & DIONYSIVM HALIC.* legere est, quam exemplum & mandatum Salvatoris, *Matth. 20. v. 26.* Huius Eysteini fortium factorum sæpius mentionem faciunt nostræ historiæ, qualia sunt quod 18 annos natus, Leonardum, Regium Præfectum & suum herum, reliquis satellitibus diffidentibus, contra Torfium de Klofa ipsius persecutorem, tandiu tantaque virtute solus tutatus fuerit, ut Torfio re infecta abundum fuisset, ni cum parte satellitum per posticum domus irrupisset. Hic etiam in incendio montis Hecla, cum

que exercitus conspectu, ipsis Cal. Julii, in parva quadam insula, quam efficit amnis Oxaraa, diu acriterque pugnarunt, usquedum Eysteinus, dissectis Atli tegumentis, ensē abiecit, lacertorumque viribus fidens hostem corripuit, pronumque humi stravit, quod et si Holanis maxime displiceret, a praelio tamen hac vice destitutum est.

§. 7.

Postridie, qui fuit dies Visitationis Mariæ, templum Skalholtense, qua causa aut casu, incertum est. totum cum universis ornamentis conflagravit, solo Thorlaci loculo & ingenti deaurata pretiosaque tabula exceptis, quæ non sine miraculo incendium effugisse perhibentur, ad quem nuntium Præsul ter animo defecisse fertur, tandemque dixisse, quemadmodum a teneris ad hunc usque diem secunda usus fuerit fortuna, ita posthac adversam experturum fore, quod non omnino vaniloquium fuisse videtur; sed sibi restitutus, mox ad seriarum rerum curam conversus, tabernam seu domunculam, quæ prope templum Skalholtense sita est, & de Sancto Thorlaco denominatur, refici ornarique curavit, ita ut ibidem, quoad templum reedificaretur, sacris operari posset. Quo facto, in templi restitutionem omnes animi corporisque vires intendit, materiam undiquaque & omnibus modis conquirens & emendicans, acqvistamque magno conatu & sumtu advehens, adeo, ut antequam officio abiret, opus pæne ad umbilicum perductum esset; Nam præter varios acqvirendi modos, quibus intra patriam usus est, nunc sub quadam juris specie exigendo, nunc rogando aut emendicando, ut pauperiores 5, 10 aut 15 ditiores vero 30, 40 aut 50 asseres, vel etiam tigna conferrent, onerariam cathedræ navim in Norvegiam ad lignandum misit, ibidem enim tum temporis villam cum adjacentibus sylvis cathedra possidebat, quæ communiter *Islandorum villa* audiebat, eandemque ad annum circiter 1556 retinuit, quo oneraria naufragio periit, villa vero, nescio quo modo, abalienata est (a).

§. 8.

---

cum ipsius domicilium combustum & terræ motu disiectum esset, per medios ignes inter volitantia ignita saxa & cineres, uxorem ulnis portans & protegens, erupit & longum iter emensus est.

(a) Ipsum etiam Ögmundum in Norvegiam trajecisse, ex sequentibus patet:

Sempiterna

§ 8.

In longinqva illa de Biörni Thorleiffsonii relictis opibus lite, quæ cum

Sempiterna salus & protectio sit semper vobiscum in Christo Jesu Domino nostro. Dilectæ vestræ fraternitati gratias agimus maximas, pro omni ea benevolentia, quam & domi vestræ, & Bergæ in die consecrationis nobis præstitistis. E Germania & ter in Thrundhiemum, & huc Bergam profecti, difficillimum iter habuimus; Apud dilectissimum nostrum Dominum Archiepiscopum per quatuordecim dies commorati, ab eo perbonorifice tractati fuimus, qui Vestræ fraternitati nullies faustam noctem ap- præcatus est. Nos patentes literas in membrana exaratas ad vos transmittimus, quas ille & universus Regni Senatus, in bonum, ut puto, atque commodum Islandiæ & ejus incolarum, consignarunt; a Vestra fraternitate sollicitantes, ut vestrum sigillum & iisdem apponere non dedignemini. Peregrinis autem in variis locis hominibus, qui novam Religionem novamque legem illic inferre cupiunt, consensum nostrum nullo modo addere volumus; Quæ nos non nisi pro maxime corruptis moribus reputamus, in mundi, carnis, & impuri Spiritus gaudium atque voluptatem; contra Dei voluntatem circa salutem hominum, inque summum eorum dolorem & incommodum: quorum emendationem a Deo omnipotenti, qui in totum orbem & misericordiam & potentiam exercet, expetimus! Plurima nobis Bergæ pariter ac in diocesi Bergenfi non in melius, probo dolor! sed in deterius conversa esse videntur. Ne Vestra fraternitas respuat munum illum, quem transmittimus, Anglicanum, in votis habemus, vestræ benevolentie memoriam in posterum ad omne bonum apud nos servaturi. Sed quoniam ingens ædificium experti sumus, tam in templi Cathedralis, omniumque ejus Campanarum & Clenodorum incendio, quam trium navium onerariarum jactura, quarum una post alteram periit, & ingentem æris alieni summam exinde contraxerimus; æstivo tempore appropinquante reditum in patriam divina favente gratia & clementia, postquam ejusdam navigii affulserit occasio, sollicitè meditamur. Si autem Vestræ gratiæ farris aut polentæ copia fuerit, vos rogatos volumus, ut nostram, quoniam Bergas hoc tempore difficultas annonæ urgeat gravissima, hac in re necessitatem, nostrumque navigium, quod in Insula Stör onerare proposuimus, re frumentaria sublevetis. Quæ hisce literis omnisimè a Tabellario nostro inaudire poteritis. Cum his paucis commendo Vos omnipotenti Deo nunc & in ævum. Scriptum Hanaberg Dominica infra Octava Epiphaniæ, anno salutis 1534.

Ex quibus concluditur (α) Ögmundum tum temporis nullam possedisse onerariam navim, sed conductitia usum esse. (β) Quod tres onerarias naves naufragio amiserit. (γ) Quod hac vice etiam in Germania fuerit, scilicet propria nave destitutus cum mercatoribus Hamburgenfibus eo profectus fuerat, indeque Bergas delatus esse videtur. (δ) Quod Höskuldus Stafangrenfis Episcopus eum aut sacris initiaverit, aut ad minimum adhistens fuit. (ε) Quod Ögmundus onerariam loco amissam denuo sibi comparare voluerit. (ζ) Sed difficile intellectu est, quod innuit se ter Thrundheimum,

cum Stephano & Biørno Godvini emori non potuit (a), Ogmundus antecessoris vestigia legens, multam a Stephano Biørni hæredibus irrogatam severissime exegit, cadaveris exhumationem minitans ni solveretur, nam Biornus anathemati innodatus obdormiverat, eoqve nomine prædia Hvammum in Hvammsveit, Asgardum, aliaqve, iis expressit, deinde etiam a parte Thorleifsonii tam constanter & fideliter stetit, ut licet Godvinidæ vidua, præter tot Christiani II. Edicta, quorum supra mentio facta est, ultimum tandem anno 1520 priora confirmans accepit, nihilo secius Ogmundus anno 1522, cum in Norvegia esset, in gratiam Thorleifsonii a Senatoribus Regni, qui Osloæ & Bergæ erant, ut & a Capitulo Nidarosiensi, contrarium elicit effatum, cujus valori & virtuti fidens, anno 1526 in publico Consistorio sententiam promulgavit, qua Godvinianis controversas hæc possessiones abjudicavit. Quod Torfius Godvini filius haud quaquam ferendum existimans, Friderico I. causam detulit, denuoqve ejus, Christiani II. Edictis ad amissum consonans Rescriptum obtinuit, quod Episcopus pariter ac priora nihili æstimavit, qui non tantum anno 1529 prædium Stad in Adalvík aliaqve, quæ Thorleifsonius Johanni Kroko Civi Bergensi vendiderat, ab ejus hæredibus septingentis marcis argenti emit, sed alia etiam ab ipso Thorleifsonio, vili pleraqve pretio, accepit, quæ cum Godvinianis instar fudis in oculis essent, Johannes Eggertsonius Nobilis Norvegus & Equitum insigniis ornatus, qui paucos ante annos Islandiæ Præfecturam gesserat, Godvinidæ jam gener factus, Friderico I. retulit, Ogmundum prædia Vatnsfiord, Stad, Hvamm, Asgard, aliaqve injuste acquisita, in sui cohæredumqve damnum detinere, ipsiusqve imploravit opem, ut ordinario juris processu instituto, eadem sibi restitui mandaret, qui datis ad Thorvardum Erlendi, australis & orientalis partium Nomophylacem, literis, litem ex legum præscripto dirimi jussit. Hic itaqve anno 1530 causam 24 optimæ notæ civibus dijudicandam commisit, qui utraqve parte audita

---

heimum, scil. hac vice, iter fecisse, & Archiepiscopum semel tantum invisisse. Tandemqve animum reformationem Religionis exosum prodit, de cujus progressu tam in Islandia, quam in diœcesi Bergensi conqueritur.

(a) Vid. supra pag. 495. sqq.

audita Præfulem absolverunt, & pro Johanne, quasi Ogmundi & Antecessoris ejus Stephani nomina falso apud Regem detulerit (a), deprecatores exstiterunt, illorumque precibus Præful reum concessit, qui coram judicio, ne illi aut Ecclesiæ unquam postea obniteretur, dextram dare necessum habuit.

§. 9.

Plusquam vatinianum quo se invicem Episcopi Ogmundus & Jonas prosequabantur odium, Teito Thorleifi filio, hujus capitali hosti, illius amicitiam conciliavit, qui anno 1525 cum Teito fundorum commutationem fecit, quo Teitus Episcopo celebre prædium Biarnanes cum 16 adjacentibus villis, Præful autem illi Hvammum in Hvammsveit cum aliis 9 prædiolis tradidit, quo post seditionem Sveinstadensem, a Jona excommunicatus & in exilium actus, bonis omnibus, partim Regio fisco, partim proximis hæredibus adjudicatis, confugit, ibidemque prædia hæc uxori esse dotalia prætexens, sub Ogmundianæ potentiae umbra delituit ad mortem usque, quæ anno 1537 incidit. Mortuo autem Teito timens Ogmundus ne Jonas aliquando dictas mutationes rescisum iret, & hæc Teitianæ prædæ reliquias sibi vindicaturus foret, 12 Clericorum conciliabulum Hufsfelli congregari curavit, cui hujus permutationis justitiam, aut probavit, aut pervasit, conclusumque, quale optavit, obtinuit, ibidem etiam, ne ea possessionum Teiti pars, quæ hæredibus adjudicata fuerat, Jonæ loculos unquam ditatura foret, præcautus, Gudrunam quandam Gunnlaugi filiam, Teiti consobrinam, ipsius legitimam hæredem esse, communis hujus concilii sententia publice contestatum ivit. Moxque cum ejusdem marito Erico Gudmundi filio per intimum suum amicum, celeberrimum illum Davidem Gudmundi filium, de eadem parte levissimis conditionibus transegit, quas tamen nunquam implevit, Davidi autem ob navatam fideliter operam, quædam horum vendidit, quædam ipse retinuit.

§. 10.

(a) Periculum quod hic Johanni imminere videbatur, handquaquam vile fuit, nam ut Episcoporum diffamator ex sententia *Juris Civilis* Tit. *Mambelgi* cap. 25. exul & capite reus, & ex *Juris Ecclesiastici* præscripto, gravissimo Banno seu devotione plectendus erat. Conf. supra pag. 259.

§. 10.

Licet ad hæc usque tempora inter avaros, superbos & bellicosos hosce Præsules irreconciliabile viguerit odium, posthac tamen deferescere cœpit, nam anno 1529 Ogmundus Magnum Jonæ Episcopi filium sacris initiavit (a). Et anno 1530 Husafelli in tractu Borgarfjord, præscentibus haud paucis Abbatibus, aliisque optimatibus convenerunt, & positis, ut videri voluerunt, odiis, in mutuam redierunt gratiam (b)

X x x 2

Inde

(a) *Universis ac singulis Sacro Sanctæ Matris Ecclesiæ Holensis filiis patentes literas visuris seu audituris Ogmundus Dei gratia Episcopus Skalboltensis salutem in omnium Salvatore! Notum facimus per præsentem, quod anno Servatoris nostri 1529 Sabbatho quatuor temporum in æstate, hoc est nonas Junii, in Ecclesia nostra Hvanneyre ordinavimus ad titulum Ecclesiæ Sanctæ Holensis, ad sacros ordines celebrantes dilectum nobis in Christo filium Dominum Magnum Johannis, quia ipse testavit se habere legitimam & plenariam dispensationem a Sancta sede, & eum in sacrum Presbyteratus gradum, cooperante nobis gratia Spiritus Sancti promovimus, quem alias statutis & distinctis anni temporibus, in sacros Diaconatus & Subdiaconatus ordines, cum cæteris inferioribus seu minoribus ordinavit Johannes eadem gratia Episcopus Holensis. Datum apud sedem nostram Skalboltensem die Lunæ proximo ante festum Hallvardi Martyris, Anno Domini 1532. Nostro sub secreto patentibus appenso.*

(b) Solennem aliquam pacificationem inter Præsules initam fuisse docet sequens Documentum:

Nos Thorleifus Erici, Martinus Einaris, Arnas Arnoris Officialis, Brynjolfus Haldori, Arnas Jone, Freysteinus Grimi, Thordus Olafi, Jonas Thorleifi, Biörnus Thorgilfi, Jonas Haldori & Runolfus Blasii, diæceseos Skalboltensis sacerdotes omnibus probis hominibus notum facimus per has patentes, quod Nos die Mercurii proximo post festum Olafi prius, una cum multis aliis bonis viris Clericis pariter ac Laicis, a nostro venerando Patre Domino Ogmundo Dei gratia Episcopo Skalboltensi vocati fuimus, ad respondendum illis Ordinationis Ecclesiasticæ literis, quas, de sancta Religione agentes, Illustrissimus Dominus noster & Princeps Rex Christianus in hanc regionem transmisit, ad quas unanimi voce tale positivum responsum dedimus, quale obsignatæ literæ, hac de re concinnatæ, secum ferunt. Item secundo a nobis postulavit Episcopus, ut eas controversias & lites discerneremus, quæ inter ipsum & ipsius Fratrem Jonam Episcopum Holensem enatæ essent, & de valore pacificationis illius, quæ inter eos sollemniter jure jurando facta fuerat, sententiam ferremus. Illam itaque inspicientes, omnibus numeris perfectam & legitimam recognovimus, nec ab ullo, non ab ipsis magis quam aliis, violandam; Ipsa autem contentum erat, neutri integrum esse quasquam in alterius diæcesin novitates inferre. Sed Episcopus Ogmundus conquestus est duos Sacerdotes ex diæcesi Holana cathedræ Skalboltine bona & possessiones

Inde Ogmundus Præbendam Myrensem in quarta Occidentali sitam in Jonam ad dies vitæ sub certis contulit conditionibus, ut patet ex literis datis Thingvallis 1533 sed firmam & sinceram hanc non fuisse amicitiam, varia prodiderunt signa, parumque subinde abfuit, quin ignis in favilla latens in apertum prorumperet incendium. Hinc perparum abfuit, quin Ogmundus Ejolfum Enari filium, Jonæ Episcopi generum, anno 1539 excommunicaret, ut patet ex formulari, quod in Carthophylacio Curia Skalholtensis adservatur. Causabatur autem Ogmundus Ejolfum conscium & consiliarium fuisse fratri suo Erlendo, qui Episcopo, ut coram Archiepiscopi tribunali compareret, diem dixerat, qui turbo in Synodo Olafsvallensi eodem anno habita, sedatus fuit. Hinc etiam manavit, quod Conciliabulum ab Ogmundo Hufafelli anno 1538

convo-

---

possessiones occupasse, nempe Kalmanstungam in Borgarfjördo & Myrar in Drafjördo, quæ prædia jam dudum Curia Skalholtina adjudicata fuerunt, quæ in re prædicti viri temere adeo sese gessisse nobis videntur, ut tale quid contra jus Canonicum & Sanctæ Curia privilegia antequam unquam perpetratum fuisse, auditum non sit. Advocata itaque gratia Spiritus Sancti & re ita cognita & animadversa, prædictos Sacerdotes (Ericum Pauli & Jonam Olafi) excommunicationis penam, & proscriptionem ecclesiasticam promeruisse, & penitentias ab Episcopo præscriptas & absolutionem accipere, nec amplius prædicta prædia in sua potestate retinere, debere, pleno judicio judicavimus; omnes enim illas sententias, quas tam de Templis & Clericis, quam de dictis prædiis pronuntiari curavit Præsul, pleni valoris & legitimas esse in omnibus clausulis & articulis, nec ab ullo, nisi Sanctissimi nostri Patris Papæ Legatus auctoritate sua intervenerit, irritas faciendas censuimus. Quapropter memoratos fundos Kalmanstungam & Myrar perpetuum Curia Skalholtina peculium & esse & fuisse decrevimus; Et Episcopo integrum esse eos in suam potestatem assumere, & cuicunque placuerit, sive Clerico sive Laico, tradere, aut tradenda curare. Nec minus omnes Templorum possessiones intra diocesim Skalholtinam solius Sanctæ Curia Skalholtensis Antistitis jurisdictioni adjudicavimus. Itemque omnes omnium legum & judiciorum contentores, inter quos Erlendum Einaris, sive intra, sive extra templa comprehendendi possunt, ad absolutionem & penitentias sustinendas, impune adigendos esse, unanimi consensu conclusimus. Item omnia judicia, in aliis tribubus, de iis, qui templorum intra hanc diocesim possessiones retinent, pronuntiata, irrita & penitus rejicienda esse decrevimus. Item Episcopis, ut spiritualem in Domino fraternitatem, jurejurando inter illos inirent, servant, & unus in alterius diocesi, prout necessitas postulat, sanctam Religionem adjuvet, consuevimus & suademus, hanc nobiscum sententiam approbavit &c.

Hanc Pacificationem, scilicet cujus in hoc documento mentio fit, inter Episcopos Hufafelli anno 1530 in magnatum conventu factam fuisse, eique interfuisse Narsum Abbatem Helgafellensem, scriptum reliquit Vir doctiss. A. MAGNÆUS.

convocatum, omnes illas sententias & iudicia, quæ in aliis provinciis de Præbendis Ecclesiæ Skalholtensis pronuntiata fuerint, irrita esse proclamavit, quæ non obscure pungunt Jonam Holanorum Episcopum, sed ne is eo offenderetur, aut pro pacis violatione haberet, addunt initam quondam inter Episcopos amicitiam nihilo minus firmam esse debere.

§. II.

Ecclesiæ commodis & ditationi haud secus quam antecessores invigilavit; nam 1) a Presbytero quodam Helgo Jonæ filio prædium Hvammum in Nordurárdal cum villulis Giestadis & Sandalstunga acceptum, Præbendam Ecclesiasticam fecit. 2) Idem etiam Hvammum in Hvammsveit, quem hæredibus Teiti Thorleifsonii abstulit. 3) Stadarholum; quæ constitutio ætatem non tulit, nam paulo post Biornus, Jonæ Arii filius, hocce prædium sibi vindicavit (a). 4) Prædiolum Eingland templo Melensi acquisivit. Insulam Thormodsfkier cum particula fundi Alftanesensis templo ibidem constituto adjecit, & forte alia quæ ad nostram non pervenere notitiam. Unum præterea exstat ejus factum haud pœnitendum, & forte omnium ejus gestorum nobilissimum, quo publicæ necessitati egregie subvenit, nam grassante tum per Islandiam morbo paralytico, Chirurgus cuidam, natione Germano, nomine Lazaro Matthæi filio, qui hic circa annum 1528 uxorem duxerat, prædium Skaney 300 (vel amplius) joachimicis æstimandum, ea conditione dedit, ut centum pauperibus, qui impensas renumerando non essent, gratis medicinam faciat, qui conditione accepta, quinquaginta tales sanitati restituit (b). Reliqua ejus acta aut minoris sunt momenti, aut privato magis commodo quam publicæ utilitati aut emolumento inserviunt.

X x x 3

§. 12.

(a) Vid. supra pag. 324.

(b) Morbus de quo jam loquimur, antiquis *sárasótt*, qualis fuerit, non convenit inter medicorum filios; Quidam volunt fuisse lepram, quidam luem inguinariam, quidam vero paralyseos speciem. Leporam non fuisse inde conjici potest, quod illa antiquitus *likþrá* vocata fuit, sed non *sárasótt*; taceo, quod hoc modo ægroti conjugium iniierunt, sed quis cum leproso conjugium contrahet? Qui hocce nomine luem inguinariam

§. 12.

Omnes hujus viri acquisitiones, emtiones, permutationes, venditiones, donationes & raptiones enumerare, non tantum otio abundantis, sed etiam tædiosum valde foret; Cognatis enim & famulis, aliisque qui ipsi placebant, tot prædia & villas, ut eorum pretia circiter 3000 joachimicorum valorem, æquarent, donasse perhibetur, quorum præterea ingentem numerum Regio fisco reliquit: unam tantum ejus donationem, ut inde conspiciatur viri ingenium, temperare mihi non possum, quin referam: In visitatione quadam Ecclesiarum, villam Storakropp in provincia Borgarfjord adeqvitas, audivit qvendam famulorum dicentem, amānam esse hancce villam, cui statim respondit, an eam possidere vellet? qvod cum ille affirmaret, iterum regessit: Eam itaque posside, cum tamen nec ipse eam possideret, nec sciret quisnam ejus esset possessor; Integro autem anno præterlapso cum proprius villæ dominus ipsum adiret, & submisit rogaret: Num verum esset, qvod fando ad aures suas pervenerit, qvod Episcopali ipsius gratiæ placuerit patrimonium suum sibi ablatum famulo suo donare? aspera voce & minitabundus respondit, an id ei displiceret? qvod cum ille supplex pernegaret, sed se suaque omnia ipsius gratiæ submittere, mitigatus placide respondit: Vestrum itaque erit prædium Garpsdalur! qvo ille audito, lætus & devotissime gratias agens discessit. Et quemadmodum in emendo, vendendo, donando, & acqvirendo inconstans fuit, nam horum nullum finem fecit; ita etiam in qvotidiana conversatione, nam ad minimum non modo delictum, sed nutum etiam & verbum, qvod ei minus placuit, ira excandescens,

---

nariam notari propugnant, ajunt ejus mentionem dudum factam esse, tam in exoticis quam indigenis documentis; Vid. *Compend. Annal. BARONII* ad annum 565 ubi inguinaria lues in Liguria orta dicitur, totam Italiam, corripuisse, & mox reliqvas regiones boreales: Et *Vitam Thorlaci Thorballi filii* qui anno 1197 obiit; inter cujus miracula numeratur sanatio mulieris cujusdam ex tali morbo laborantis: Eademque antiquos contra morbum *śúrafött* adhibuisse remedia, quibus hodie lues venerea sanatur. Nostra parum refert, qualis fuerit; *paralysin* autem ideo vocamus, quia talis morbus antiquitus quam hodie crebrior fuisse perhibetur, id autem haud tacendum puto, qvod a fide dignis & veracibus viris accepi, qualis tandem morbus *śúrafött* fuerit, eundem cum usu Tabaci in Islandia, præsertim ejus ruminatione, seu masticatione, qua Rustici frequenter utebantur, ita evanuisse, ut solum nomen tantum superfit, idque tantum in antiquis scriptis.

candescens, probrosis & ipso plane indignis verbis famulos & dissentientes proscidit, sæpeque crinibus arreptos verberibus multavit, aut etiam pedibus conculcavit, semper se ita gerens, acsi ipsi omnia in omnes licerent.

§. 13.

Literis quidem in adolescentia aliqualem operam dedisse videtur, sed ad maturam perveniens ætatem, rei nauticæ & mercaturæ exercitio se mancipavit, senior vero factus, partim aliis immerfus curis & temporis angustia exclusus, partim oculorum dolore impeditus est, nam diu lippus, deinde luscus, tandem etiam cæcus factus est, ut parum operæ illis impendere potuisse videatur; doctos tamen viros amavit, eosque libenter secum habuit. Exstant ejus Monita Pastoralia, seu Epistola ad omnes dioceseos incolas, scripta anno 1540 paulo antequam officio abiret, quæ, cum facinorosis, homicidis, propriarum uxorum desertoribus, alienarum raptoribus ejusdemque farris peccatoribus omnem conversationem interdixit, sabbati autem profanatoribus a Præposito Provinciæ ut absolutionem petant injunxit (a), ut & aliud de nova ordinatione Ecclesiastica scriptum de quo mox plura addemus. Et ut erat infensissimus Lutheranæ doctrinæ hostis, ita etiam contra Lutherum scriptum quoddam edidit, quod rebus & argumentorum ponderibus leve vileque, sed sesquipedalibus verbis refertum fuisse perhibetur. Desidiæ aut incuriæ crimini minime succumbens, officio strenue incubuit, adeo ut cæcus & in decrepita ætate ecclesias visitaret, rei pecuniariæ ita intentus, ut etiam Denarium Petri sollicitè conquiret; sed ambitiosus pariter ac avarus, ex omnibus fucum quendam honoris & lucrum quærens, justitiæ oblitus, plurima amicorum precibus & pecuniæ concessit; Hinc ipso ad gubernaculum Ecclesiæ sedente, plurima scelera & enormia peccata perpetrata sunt, quæ, si non impune dimissa, tamen pecuniæ aut amicitie interventu condonata fuerunt, quod, ut alia taceamus, satis probant exempla Thorvardi cujusdam, qui anno 1526 Vigfusum Thorbiorni, sacerdotali ornatum officio, occidit, quem Ogmundus 240 joachimicorum interventu absolvit. Et Gislavi Ejulfi filii, qui duabus suis fororibus

bus

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. A.

bus stuprum intulerat, quem elanculum ex patria emisit, sorores vero secum diu belle habitas splendide tandem maritavit (a). An unquam Islandiæ Præfecturam gesserit, quam ei plerique Historiæ aut Annalium scriptores tribuunt, alibi disquisivimus (b).

§. 14.

Cum Olao Engelberti filio, Nidarosiensi Archiepiscopo, Christi-
ani III. hoste infensissimo & perduellionis reo, illicitum ei intercessisse
literarum commercium inde colligi potest, quod anno 1534 onerariam
Cathedræ navim in Norvegiam misit, inque ea Gissurum Einari filium,
qui arcanorum omnium conscius literas citro retroque ferret & negotiâ
expediret. Hic in Norvegiam translatus ab Eskildo Bilde, Regio in
Norvegia Præfecto, Bergis tum temporis residente, & de tali inter-
trata hæcce capita literarum commercio admonito, aut aliquid subo-
lente, una cum Navarcho Ejulfo Kolgrimi filio, viro fortissimo & Og-
mundi fidiſſimo aſſecla captus, & in carcerem conjectus fuit, sed licet
Præfectus nulli parceret industriæ & labori, omnemque moveret lapi-
dem, tam in captivorum exacta & secreta examinatione, quorum non
tantum vestes discuti, sed etiam calceos diffui jussit, quam sarcinarum
omnium accuratissima scrutatione, Gissuri tamen fide & solertia factum
est, ut tam anxie quæsitæ & desideratæ literæ inveniri non possent,
unde Gissurum postea amicis dicere solitum ferunt, magna sua & Ejulfi
fortuna id accidisse, nam si inventæ fuissent literæ, quas ab Archiepi-
scopo ad Ogmundum ferebant, de vita eorum procul dubio actum fu-
isse. Sed Mag. Gebleri, primi Bergensium Evangelici Episcopi inter-
cessione, post triduanam arctissimam custodiam dimissi, in patriam re-
versi sunt. Hic est ille Gissurus Einari filius, qui Ogmundo tandem in
officio successit, Ejulfus vero, aut hoc, aut sequenti anno sibi ipsi vi-
tam incautus eripuit; nam in visitatione ecclesiarum Borgfiordensium,
herum stipans, & ut decebat Episcopi satellitum primipilum, qui ad
minimum 12 erant, perfecta indutus armatura equitaret, cumque esset
natura

(a) Vid. supra pag. 338. Litr. ZZ. & infra Period. 5. Sect. 3. cap. 3.

(b) Vid. supra pag. 265.

natura pugnax & petulans, tum etiam ebrius hastam, vel joco, vel serio, nunc huic nunc illi intentans, tandem eandem incautius vibrando, semet transfixit.

§. 15.

Senex factus cum Regiis Præfectis Merwitzio & Myndenfi graves habuit controversias, quæ famosissimæ laniæ Skalholtensis anno 1539 causa fuerunt, in qua Myndensis cum 9 æcleis misere periit; multa quidem improbus hicce homuncio per integrum duodecennium, quo Bessastadis ut Regiorum Præfectorum Procurator præfuerat, superbe, avare & crudeliter gesserat, quæ omnia incolæ, talibus non omnino infveti, & Regiam venerantes auctoritatem, non minus patienter tulerunt quam prudenter dissimularunt. Tandem vero 1539 ipsissimo Pentecostes festo, cœnobium Videyense omnibus improvisis invadit, domesticisque male mulctatis, in suam redegit potestatem, cujus facti ab eo in Comitibus universalibus coram optimatibus exigens rationem Præsul, Regium, si quod habeat, mandatum ut promat, postulans, probra tantum & maledicta reportavit, quæ Præsul in flore ætatis, & animi corporisque valens viribus, impune non tulisset, hac vice autem cæcus & debilis humaniter dissimulare necesse habuit. Paucis autem elapsis hebdomadibus, Dietericus hoc successu animatus, reliqua cœnobia, Kirkiubajense & Thyckvabajense, in Quadrante orientali sita, occupare festinans, cum ad trajectum Laugardælensem ventum esset, quasi fatis circumactus, quod iter ingrediens nunquam cogitaverat, Skalholtum cursu vertit, ubi commode satis exceptus est & tractatus, eodem ut antea modo, cum de auctoritate qua inductus hæc faciat? rogaretur, respondit, & non contentus Præsulem semel nefandis verbis & dictis proscidisse, postea bis aut ter in ipsius conclavi, genio eodem modo indulsurus, irrupit, inter alia jactans, se cum 7 tantum æcleis universam Islandiam subjaturum, & licet ab Episcopo viaticum & quæcunque opus habeat gratis promittente, amice moneretur, ut se quam primum inde conferret, se enim debilem senem & cæcum, si quid dissidii inter suos ipsiusque satellites oriator, seditionem aut cædes impedire non posse, id secure contemnens, & computationi semet dedens, genio strenue indulsit, in tertium diem ibidem hærens. Interea Jonas Hedini, Pastor Hrunensis,

& hac tempestate cathedræ Dispensator, si non plane inscio aut prohibente, haud tamen iubente Episcopo, rusticos quosdam, audacia & robore pollentes convocari curat, beneque potos, quid factum opus sit, monet, qui confestim. ut iussi erant, cænaculum, in quo Dietericus cum suis potavit, effringunt, tandemque post longam satis velitationem eum cum 7 asseclis contrucidant, duos autem satellitum, qui cum ipso Skalholtum non venerant, in insidias pellectos pariter obtruncant, tandemque, ne quid ignominiae deesset, omnes, una cum equis, ephippiis clitellis & sarcinis in fovea quadam terra obruunt. Præful autem facinoris invidiam leniturus, per Jonam Biörni filium, Erlendi Nomophylacis vicarium, eodem autumno Magnatum conventum haberi impetrat, in quo de cæde Myndensis & asseclarum disquisitione instituta tandem concluditur, jure cæsum videri. 1) Quia Episcopo 240 marcas Lubecenses aureæ argentæque monetæ surripuisset. 2) Quod non modo aliis multa, sed etiam Episcopo, ejusque amicis, 4 boves faginosos furto abstulisset. 3) Arvum Grundavicense, quod templo Skalholtensi proprium sit, ad extruendum ibidem domos, Præfule invito, effodere & lædere iussisset. 4) Sex prædia Episcopi in suam redegisset potestatem. 5) Præfulem nefandis probris & maledictis proscidisset (a). Nihilo minus Claudius de Mervitzen Regi scripsit, Myndensem cum suis insontem Ogmundi iussu occisum fuisse, qui hac de re cum Episcopo anno sequente per literas graviter expostulans, illum, ut publice in Comitibus universalibus coram Ario Nomophylace universoque judicum consensu, interposito jure jurando, ullum unquam, nedum Dietericum Myndensem, suo iussu aut consilio, interfectum fuisse, pernegaret, adegit, quo facto a judicum consensu ut insons & omni culpa vacuus absolvetur, Mervitzius vero ut mendax & delator infamia notatur (b).

§. 16.

Lutheranam doctrinam adeo execratus est (c), ut etiam contra eandem libellum scripsisse perhibeatur, quem nobis videre non contigit,

---

(a) Vid. supra pag. 283. & ad finem hujus Capituli Litr. C.

(b) Vid. supra pag. 282.

(c) Vid. supra §. 7. pag. 528.

contigit, quæ tamen nihilo fecius in ipsius domo & familia radices primo figere, indeque pullulare cœpit; Primus eandem publice professus est, ipsi amicissimus *Jonas Einari* filius, vir doctus & pius, quem Holanis Episcopum obtrudere voluerat, sed repulsam passus, primarium ad templum Cathedrale, quod Skalholti est, Pastorem constituerat. Hic in festo Purificationis Mariæ, cum de invocatione & intercessione Beatæ Virginis aliorumque Sanctorum concionandum esset, omnesque horum commendationem a viro docto & eloquente exspectarent, spe sua frustrati, ab ipso, contra eorundem invocationem, non minus vehementem, quam luculentam orationem audiverunt. Episcopo autem ira æstuant, seque acrius objurganti in os dicere ausus est, multa in doctrinam catholicam irrephisse, quæ cum verbo Dei non concordent, ex. gr. Papam clericos conjugio prohibere, Paulum autem dicere *Episcopum oportere unius uxoris maritum esse*, quæ objectione Præsulem ita ad incitas redegit, ut quid oggereret, non haberet aliud quam *Paulum fuisse Doctorem Gentium non vero nostrum*, Jonam vero, quem hæreseos reum aut suspectum secum diutius habere noluit, nec, ut quondam sibi amicissimum, penitus ejicere & falsæ doctrinæ reum agere voluit, paulo post a cathedrali templo remotum, Oddensi præposuit. Factum hoc esse aut anno 1530 aut etiam prius, inde concluditur, quod Jonas eodem anno in Actis publicis Oddensis Pastor insignitur (a).

§. 17.

Eadem tempestate, aut paulo post, in Episcopi familia degebant viri quidam literati & purioris doctrinæ clandestini cultores, seu Crypto-Lutherani, cum eandem publice profiteri non auderent; quorum primus fuit *Gissurus Einari* filius, Episcopi alumnus & famulus qui ipsius impensis apud externos, & tandem Wittebergæ literis operam dederat, purioremque doctrinam ab ipsius Lutheri ore imbiberat, quem ideo Præsul ab exteris revertentem ejecit, sed paulo post, ingenio, & dextérité

Y y 2

tate

(a) Quin & vero non est dissimile Jonam Einari hanc præbendam a Capitulo Nidrosiensi anno 1525 præsentem accepisse, quod quidam antiquiores, Jona Aresonio ei patrocinate, factum esse asserunt.

tate viri opus habens, revocavit (a). Alter erat *Gislaus Jona*, quem Ogmundus deinde Pastorem fecit Cathedralem, huic aliquando in angulo quodam templi, *Lucæ Evangelium* ex versione Lutheri legenti, improvius supervenit Præsul, librumque a timido & expromere nolenti, non sine verborum contumeliis extortum evolvit, & ut inspexerat, Lutheri hæresin continere dixit, quamque longissime potuit in lutulentam plateam projecit (b). Tertius fuit *Oddus Eyulfi* filius, vir probus & pius, Episcopi promus eondus, qui proprium & ab aliis remotum habuit conclave (c). Quibus tandem accessit ingens partium augmentum *Oddus Gotfskalki* filius, vir apprime doctus, & a re libraria, præsertim Lutheri scriptis, bene instructus (d). Hi, inter quos morum & studiorum similitudo amicitiam facile conjunxerat, conjugatis operis in ædibus Oddi Eyulfini, horis nocturnis, & quotiescunque vacavit, in sacræ scripturæ lectione & doctrinæ celestis vero intellectu semet exercebant & mutuo confirmabant, sacrisque colloquiis invicem exædificabant, usque dum Oddus Gotfskalki majora ausurus, Jus Canonicum & Episcoporum Constitutiones exscripturo, calore opus esse, causans, in bovili lacunar cellulamque fieri curavit, in qua *Novum* Domini nostri Jesu Christi *Testamentum* in sermonem Islandicum transferre aggressus est, ibidemque *Matthæi Evangelium* exposuit, qua occasione dixisse fertur; Salvatori in mundum venienti

- (a) *Gissurus Einari* fuit Ogmundi tandem in Episcopatu successor ab anno 1540, ad annum 1548.
- (b) *Gislaus, Jona*; Einaridæ, de quo in §. proximo egimus, in Pastoratu Cathedrali successor, deinde autem Pastor Selardalensis, & tandem ab anno 1558 ad annum 1587 Skalholtensis Episcopus fuit. Liber autem quem legebat, non fuit *Novum Testamentum* Latinum, ut quidam volunt; Pontificii enim non ab ejus lectione arcent laicos, ne dum Clericos, sed N. T. a Luthero Germanice versum.
- (c) *Oddus Eyulfi* filius fuit Magni Episcopi ex sorore nepos, ejus Eyulfi, dicti Mokoll filius, de quo cap. 8. §. 2. egimus, sed frater Gislai, qui duabus suis sororibus stuprum intulit, cujus in hoc Cap. §. 13. mentionem fecimus.
- (d) *Oddus Gotfskalki*, dictus communiter Oddus Norvegicus, quia in Norvegia educatus fuerat, ibique scholam Bergensem junior frequentaverat, patrem habuit Gotfskalkum Episcopum Holensem, *crudelem* communiter vocatum. De his, præsertim Oddo & Gissuro, vide Perillustr. Sælandiæ Episcopi, Domini LUDOV. HARBOE *Hist. Reform. in Islandia* Part. 1. §. 4. & alibi, ut & infra Period. 5. Sect. 2. cap. 3. Sect. 3. cap. 1. 3.

enti non aliud patuisse diversorium quam stabulum aut bovine, neque sibi sanctissimam ejus nativitatis & vitæ historiam exponenti, aliud conclave tutum esse, aut concedi, quam bovine, tandem chartæ defectu, ulterius progredi impeditus, Episcopi auxilium imploravit, qui, quam primum illum antiqua Ecclesiæ Jura & Constitutiones, quarum quasdam schedulas Oddus ipsi, aliisque eum visitantibus, monstravit, exscribere precepit, sat papyri ei suppeditavit.

§. 18.

Circa annum 1535 Ogmundus oculorum usum penitus amisit, adeo, ut officio postea impar esset, quapropter primo Sigismundum sororis suæ Asdisæ & Ejolfi Jonæi filium, Pastorem Hytdalensem, clero Skalholtensi eligendum proposuit, qui anno 1536 ad exteros abiit, & ab Olao Engelberti Nidarosiensi Archiepiscopo anno 1537 ordinatus, paulo post in Norvegia obiit. Quo casu Ogmundus magnopere perculsus anno 1539 Gissurum Einari eidem surrogari curavit, cujus litteræ ad Regem Christianum III. commendatoriæ sub Ogmundi & totius Islandiæ meridionalis, tam Ecclesiastici quam Politici Status, nomine, in quibus Ogmundus post obedientiæ promissionem & Ordinationis Ecclesiasticæ acceptationem queritur Claudium de Merwitz paulo post ejus in Islandiam adventum anno 1539 (a) monasterium Videyense vi occupasse, miseros autem incolas captos in vincula coniecisse. Repugnare autem tam legi divinæ, quam naturali & civili, monasteria & eorum bona aliis in rapinam concedere, quod de tam pio & justo Rege ne dici quidem oporteat; Si autem Rex monasterium illud desideret, se illud lubenter concedere, ut Quæstor Regius non solum monasterium, sed & omnia templi Skalholtensis cathedralis bona accipiat, & reddituum rationem reddat, se ipsum miserum & cœcum senem nihil magis desiderare, quam officium deponere, & humillime rogare, velit Serenitas Regia ipsi monasterium

Y y y 3

(a) Ita Ögmundus, aut Gissurus propria manu scripsit, litteras regias de monasterio Videyensi fisco Regio inferendo, fuisse de dato 1536, at interpolatas fuisse, ita ut Didericus de Minden pro numero anni eraso, solito sibi scribendi modo, annum 1538 substituerit, quod ipse Gissurus coram tribunali fori generalis confessus est. Vid. supra pag. 286.

monasterium Videyense in dies vitæ concedere, & ut omnia mandata regia & religio observetur; omnes subscriptos simul rogare, ne quis alienigena, sed Reverendus Dominus Gissurus Einari, Antistes illorum confirmetur ut verbum Dei & S. Evangelium apud illos promoveatur, cum laudatus Gissurus verbum Dei impense amet. Tandem, ut Regis animum demulceant, uterqve diœceseos Status 8 piscium lastas offerunt, simulqve rogant, ut privilegiis & jure S. Olai sese frui sinat (a). Præterea ipse Gissurus propriis suis commendationis litteris & testimonio præmuniit, datis Skalholti Cal. Julii eodem anno (b), quibus ille commendationibus confusus, eodem anno ad externos abiit, sed Hamburgum delatus a nautis illinc ex Islandia supervenientibus audit Myndensem Skalholti cæsum esse, quo nuntio non leviter commotus Daniam intrare non sustinuit, donec a Rege, interposita fide publica, id ei permetteretur, ea autem accepta, Havniam petiit, & semet Regi stitit, cumqve a Professoribus Facultatis Theologicæ examinatus officio non indignus censeretur, a Rege Diœceseos Skalholtinæ Episcopus die lunæ post Dominicam judica ea conditione constituitur, ut Evangelium secundum Ordinationis Ecclesiæ Danicæ tenorem doceat, post a D. Petro Palladio Siællandorum tum temporis Episcopo ordinatus, eodem anno edicta quædam & Rescripta regia secum ferens in patriam reversus est.

§. 19.

-
- (a) Literas istas in extenso priorem hujus Diplomatis partem vid. in *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 244. posteriorem infra ad finem Cap. Litr. D.
- (b) Vide S. Ven. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island*, in *Kjöbenhavnke Selskabs skrifter* Tom. 5. pag. 236. Præcipua causa propter quam Ögmundus successorem tantopere expetebat, videtur fuisse timor, ne Rex pius & Ecclesiæ commodis invigilans, sed Lutheranæ religioni addictissimus, quem plus simplici vice offenderat, sua ex valetudine adversa occasionem capiens, peregrinum Episcopum Lutheranæ religionis sectatorem, se vivo, diœcesi Skalholtinæ præponeret, quod præventurus, tam litteris ad Regem datis dicit Gissurum (præter alia encomia) esse indigenam, patriæ legum consuetudinum & lingvæ gnarum; quam illis, quæ ejus, & totius Islandiæ meridionalis nomine scriptæ sunt, in quibus Gissurum laudat, tanquam specialem verbi divini & Evangelii amatorem, sed & litteris ad clerum Skalholtinum anno sequente datis, id eo sensu repetit, ut innuat, si hunc ob Lutheranæ religionis suspicionem recusent, habituros fore extraneum quendam eadem hæresi infectum, patriæ leges & consuetudines, quibus innutriti sunt, parum curaturum.

§. 19.

Anno 1538 Ogmundus Regis edictum datum Hafniæ anno 1537 die secunda Septembris (qva die, ut habet subscriptio, publice ordinati fuerunt diœcesium Superintendentes) de nova ordinatione Ecclesiastica, per univërfa regna & provincias introducenda, ut & ejusdem de officio rite obeundo monitorias literas accepisse, iisdemqve qualitercunqve eodem anno respondisse videtur, ut ex concluso Conciliabuli Hufafellensis (a) concludi potest, sed qvale id responsum fuerit, nos latet, Regi id non omnino placuisse valde est verisimile, cui accessit cædes Myndensis, qvem cum suis anno 1539 jussu & consilio Episcopi insontem misere trucidatum fuisse Mervitzius Regi perscripserat, qvòd Regem ita commoverat, ut armata manu de fontibus pœnam sumere statuerit, ni supplex Hamburgensium deprecatio intervenisset (b), Sed nihilo secius Rex Præsulem ejus rei per literas graviter postulavit, eoqve non levem illi incussit timorem, audierat enim qvid cum aliis Regni Episcopis, Regis iram promeritis, ante qvadiennium factum erat, qvantique Olao Nidarosiæ Archiepiscopo cædes Vicentii Lunge steterat. Gissurum itaqve virum acris ingenii, Regis & Magnatum gratia florentem, tam cito magnopere irritare non duxit conducibile, licet ipsi ob religionem Reformatam, qvam non jam ut antea clam habuit, sed palam profitebatur, insensissimus esset. Multo minus Regis voluntati & edictis de nova Ordinatione, reformataqve religione introducenda, aperte audebat resistere, licet eandem cane pejus & angve oderit; serviendum itaqve tempori & meliorem exspectandam esse occasionem ratus, Gissuro ex mandati Regii præscripto, sedem Episcopalem cum suis bonis tradidit, sed perinvitus & sublesta fide omnia gerens, nam fundorum & bonorum cathedralium, qvorum non pauca abalienaverat, nullum solvit pretium, templi cimelia & pretiosa qvædam sibi retinuit, sed ne ullam (ut videri voluit) conqverendi de se causam successori daret, edito ad omnes diœceſeos incolas scripto, qvòd Skalholti 14 Cal. Junii datum est, publice testatur, Gissurum esse genuinum & proprium diœceſeos Skalholtiæ Episcopum, cui se eandem cum omnibus

---

(a) Vid. supra pag. 531.

(b) Vid. supra pag. 282.

nibus ad eam pertinentibus tradidisse & penitus resignasse profitetur (a), qvo facto, se, suaqve omnia, Haukadalum contulit. Appropinquante etiam comitiorum tempore, Thingvallas semet contulit, qvo magna & præcipua cleri pars ex solito more confluerat, cui publice prælegi curat 1) Supplices illas priori anno ad Regem perscriptas literas. 2) Testimonia Professorum Hafniensis Academix Gissuro data. 3) Regiæ Majestatis Diploma, qvo ipse Gissurus Ogmundo substituitur, & proprius Ecclesiæ Skalholtinæ Episcopus proclamatur, ea conditione, ut Evangelium pure & sincere secundum Ordinationis Ecclesiasticæ præscriptum prædicari curet. 4) Sui ipsius antememoratas resignationis literas, qvibus sibi officium abdicat, Gissuro autem universam diœcesin cathedramque cum omnibus ad eam pertinentibus tradit, Ogmundoque præeunte, Gissurum universus Clerus & Erlendus Nomophylax ipsiusque jurisdictioni subditi laici, ut diœceseos verum Episcopum sine ulla de Ordinatione exceptione aut contradictione accipere, eiqve obedientiam præstare, promittunt. Quæ omnia ex Ogmundi nutu & voluntate facta sunt, ut testantur codicilli in rei testimonium conscripti die Lunæ ante Petri & Pauli anno 1540 in qvorum initio vocatur *venerandus in Deo Dominus Ogmundus Dei gratia diœceseos Skalholtinæ Episcopus*, Gissurus autem vocatur *Honoratus vir, qui Superintendentem diœceseos se fert*.

§. 20.

Sed paulo post sententia Aarii Nomophylacis a cæde Myn-
densis liberatus, & Mervitzio infamia notato, qvod factum est die Mer-
curii post Petri & Pauli, Ogmundus personam exuere cœpit, & clan-
culum ad insensibilem sibi alias Jonam Aræsonium literas dedit, in
qvibus post qverelas de mutata religionis statu & cimeliorum templi
Cathedralis profanatione, consilium suum aperit de concilio nationali
Torfastadis habendo, cum principiis obstare expediat ne infanda ista
vires nimias fumant (b), at Gissurus, quid rei esset, subolens, literas
amicis misit, qvibus auxilium contra has machinationes rogavit, esse
enim

(a) Vid. HARBOË *Afhandling om Reformationen i Island* in *Kjöbenhavnſke Selſkabs ſkrif-*
ter Tom. 5. pag. 242.

(b) Vid. ad finem Capitis Litr. F.

enim Ogmundo decretum diœcesin Skalholtinam in Aræsonium transferre, & regiam Ordinationem ac mandata abolere (a). Sed concilium istud attentatum, nunquam ad eventum venit, forte ideo, quod amici Gisfuri episcopi viri Politici ordinis auxilia armata episcopis timenda in promptu habuerint.

§. 21.

Nihilo sincerius in novæ Ordinationis Ecclesiasticæ & Reformationis negotio se gessit, nam licet anno 1539 Regi perfectam obedientiam promiserat, denuoque hoc anno Jonæ Holensi Episcopo & ipsius complicitibus aperte contradicere non sustinens, in Synodo diœceseos Skalholtinæ quodammodo approbari curaverat, licet eandem etiam epistola pastoralis ad omnes diœceseos incolas exarata magnopere commendaverat, aut ad minimum ita fecisse videri voluerit (b), nihilo fecius, quam

(a) Vid. ibidem Litr. F.

(b) Hanc ut puto ejus hypocrisin & dolosum ingenium abunde ostendit Epistola Pastoralis hoc anno scripta, in qua, cum de Articulis quibusdam minus controversis, & quos quivis sanæ mentis Catholicæ Religioni addictus, recipere posset, quos tantum ut summe necessarios & Reformatione maxime opus habentes, adducit, reliquis dissimulanter omisissis, ita loquitur, acsi omnia generaliter confirmaret, eum tamen nihil minus sentiret, hæc enim sine dubio, cum ita visum fuerit, ad pauculos illos a se nominatos Articulos erat restricturus, mox enim subjungit: *verum quod alia his literis* (mandato Regio & ordinatione) *contenta concernit, præcipimus omnibus nostræ diœceseos incolis, ut sanctam doctrinam & eleemosynas exerceatis.* Hic data opera videtur mutare verba Regis & Ordinationis, *gode giærninger*, (bona opera,) quæ ibi nominantur ut fructus fidei, in *ølmusgiærder*, 3: (eleemosynas), quæ voce, non tam indigat eas quæ pauperibus erogantur, quam illas, quæ enumerantur, in *Jur. Eccles. Recent.* cap. 13, cujus inscriptio est. *De Eleemosynis*, quales sunt: Decimæ de omni sua pecunia, pecunia pro Candelis in ara usitatis, Denarius Sancti Petri, oblationes pro defunctis, & tandem pauperibus prandia quatuor diebus destinata, quas eleemosynas hocce LL. Caput dicit *peccata sanare, non minus quam aqua ignem exstinguit*; nec negavero, illum etiam respexisse ad capita 9, 10, 12, quæ de votis & Testamentis agunt; Hæc sine exceptione omnibus injungit, quæ, ut puto, Regi nunquam in mentem venerunt quando de bonis operibus loquitur. Deinde se ita exprimit: *Quod autem ad cultus divini & missæ mutationem pertinet, eandem præ Patria*

quam primum, tam sententia Arii Nomophylacis pro tribunali dicta, quam hujus patris collegæ Jonæ Arii filii aliorumque magnatum, apologetica ad Regem data epistola a seditionis Skalholtinæ & cædis Myndenfis invidia liberatus esse sibi aliisque videbatur, cum ipse tot sua facta, dicta, & scripta confestim sua sponte & sine causa rescindere & annihilatum ire erubuerit, cum eodem infensissimo suo quondam hoste Jona Arii filio, ut is clero Skalholtino æctorum in Reformationis & Ordinationis recipiendæ negotio retractationem persvadeat, hoc modo enim illum, sibi ad Cathedram Skalholtinam obtinendam, eandemque cum Holana combinandam, facillime viam straturum, clandestina confilia agitavit; nam licet Jonam cane & angve pejus exosus esset, ex duobus tamen malis, ut ipsi videbatur, minus eligendum esse, Jonæque imperio diœcesin potius subjiiciendam, & cum Holana jungendam, quam ut Gissurus hæreticæ pravitatis plenus eandem obtineat, & Lutheranismum inficiat. Non igitur solummodo Jonam conciliorum participem esse voluit, sed & clam instruebat, ut Ordinationem & mandata regii Concilio habendo aboleret, quid? quod suum ei concedidit sigillum ejusque fidei commisit, ut suo nomine, suoque sub sigillo Regi scribat (a), consentire se omnibus, quæ suus Collega Jonas ipse usque

---

patriæ paupertate & ignorantia introducere nequimus, ita enim Juris Regula: ad impossibile nemo obligatur. Nullam hic quati Pontificiorum ocellam & ancoram sacram nominat, quam non vult tangi aut in minimo mutari, nec *reliquum cultum divinum*, sc. Inferias, Vigilias, Processiones, Sanctorum Adorationes, preces pro defunctis, & id genus alia, quæ Clero summo erant lucro; hæc *ob patriæ paupertatem & ignorantiam mutare, impossibile* ait. Quis non videt omnia hæc, ad fucum faciendum, non tantum vulgo, sed etiam aliis, comparata esse, nam quæ aut qualis tandem, quæso, esse potuit illa impossibilitas, quæ hæc mutari aut annihilari prohibuit? Ipsas has literas vid. ad finem Capituli Litr. G.

- (a) Verba Ögmundi ad Regem in Epistola per Jonam Episcopum exarata, quam ad hujus Capituli calcem Litr. H. exhibebimus. Hæc aliæque ad Historiam Reformationis Religionis in Islandia pertinentia, optima fide relata & ex ipsis fontibus seu authenticis documentis derivata, legi possunt in egregia *Hist. Diplom. de Reformat. Relig. in Islandia*, a summo Viro Illustriss. Domino LUDOVICO HARBOE Episcopo Sælland. meritisimo, elegantissime concinnata, qui omnes alios, quotquot ea de re aliquid scripserunt, incertis conjecturis & falsis quandoque aliorum relationibus sua superstruentes, longo post se intervallo reliquit; Cui & nos, quod grata mente agnoscimus, multa debemus.

usque focii Regi scripserant, approbare se quidem Regis edictum, sed eatenus, quæ antiquæ Norvegiæ leges clærique & Status Politici Privilegia facta recta maneant, per quæ haud dubio intelligi voluit Antiquum *Fus Ecclesiasticum*, & *Transactionem* a Magno Rege cum Jona Archiepiscopo anno 1277 initam, quæ omnem legum ecclesiasticarum ferendi potestatem, omnemque jurisdictionem ecclesiasticam a Rege in Episcopos penitus transfert (a). Quo facto Episcopi munia & officium, quo se paulo antea abdicaverat, ipse Gissuro, quem Rex dioceseos Episcopum constituerat, neglectaque Regia Ordinatione & ejus Edicto, antiquo more postliminio capessivit & administrare cœpit.

§. 22.

Hæc omnia Rex percipiens, Christophorum Hvítfeldium, virum Nobilem & Equestri ornatum dignitate, Provinciæ Thrundheimensis & Arcis Steinvigsholm Præfectum, in Islandiam misit, qui anno 1541 portum Hafnfiordensem binis triremibus Regiis intravit, in mandatis habens, ut de cæde Myndensis, de flagitiis Mervitzio imputatis, & quibusdam Ogmundi Episcopi gestis inquirat, Islandosque in Regis verba jurare adigat, cui ut adesset, negotiorumque executionem juvet & pro virili procuret, Rex Gissuro clementissimis literis mandavit, qui itaque confestim Hvítfeldio Bessitadis occurrit, Ogmundoque, quem ad loca remota seu cœnobîa in parte orientali sita secessum aut fugam meditari perceperat, per literas persvadet, atque satisdat, nihil detrimenti Satrapam Regium illi illatarum, neque grave quicquam de eo statuturum (b), quibus confidens Ogmundus, Híallam in tractu Olves, enixe rogatus a forore sua Asdís, quæ ibidem habitavit, omnium securus se contulit; in cujus ædibus a Hvítfeldii emissariis capitur, & ad portum Hafnfiordensem devectus, in navem detruditur, deinde falsa spe dimissionis lactatus, quicquid auri & argenti in thesauris habuit, Hvítfeldio prodit traditque

Z z z 2

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 386.

(b) Quod quomodo excusari queat, non video, nam amor & zelus Religionis, quem hic quidam prætendunt, nobis non sufficit. Melius itaque (nostro equidem judicio) fecisset bonus hæc vir, si tacuisset, & Ogmundum suis uti consiliis permisisset; sed in multis labimur omnes.

ditque (a); idem etiam iisdem decepta promissis, ejus soror Asdisa fecit, & cum hæc frustra fierent, tandem omnes fundos & prædia quæ in sua fuerunt potestate, svasu Hvítfeldii sub eadem conditione Regi assignavit, quorum catalogum Hvítfeldio tradidit (b), quo facto, de fuorum infidelitate querens & gemens (c), primo Hafniam, indeque Soram deportatur,

- (a) Ad finem hujus Capituli Lit. I. exhibebimus epistolium Augmundi, jam captivi, ad sororem suam Asdisam, quam ex originali exscriptam, debemus favori S. Ven. HARBOE, qui spicilegium ad sapius a nobis laudatæ *Historia Reformationis Religionis in Islandia* partem 1. utendum nobis benignissime concessit; Huic epistolio e *Libro Gissuri Episcopi memoriali* summam argenti Augmundo adempti, sub Lit. K. subjungemus. Inter hosce Ögmundi thesauros permulta erant, quæ non ipsius, sed aliorum fuerunt peculium: Exemplo sit curia Skalholtina, de cuius damno Gissurus in Synodo generali anno 1541, conqvestus est, & iterum in Synodo Kyrungastadensi 1542, cui ex Rationario ipsius Ögmundi manuscripto probavit accepisse eum a suo Prædecessore, sed sibi non tradidisse tantum panni pretiosi, quantum 320 Joachimorum valorem exæquet, panni crassioris quantum 84 Joachimicis constat, tantum auri & argenti ut 1224 Imperiales æquet, Summa 1628 Imperiales; Præterea quorum nullum certam pretium constitit, sed nomine tenus notata fuerunt, ut 2 aurei annuli, 12 argentei, binæ macharæ auro exornatæ, 4 Cultrorum paria simili ornatu, Crux sine monili, aureum cingulum absque radio pendulo, Agnus cum pensili, duæ cistæ cera repletæ, aliæque. Cum vero Judices negarent, ullum præsto adesse qui vires Ögmundi in hac pecunia pendenda sustineat, communi consensu decreverunt, ut Gissuro universa, quam Ögmundus ab autecessore acceperat, pecunia, cedere debeat, quæ si non exstaret, bona mobilia & immobilia curiæ Skalholtinæ proxima sibi sumat, donec debitum ad ultimum assensu solutum foret. Conf. supra pag. 298. & infra Per. 5. Sect. 3. cap. 1.
- (b) In unica Quarta occidentali habuit 48 aut 50 villas; Si itaque in duabus reliquis Skalholtinæ dioceseos Quadrantibus totidem possedit, fuerunt circiter 150; sunt qui autumnant fuisse 120.
- (c) De Petri Einarii in Augmundum ingratitude alibi. Præterea dux emissariorum, qui Ögmundum ceperunt, erat Eyolfus filius Halthori, qui in prælio Sveinstadensi præsens, cædis Arnæ filii Bersii suspectus habebatur, unde ex quarta boreali aufugiens, ab Augmundo receptus erat, inter primarios ejus famulos numeratus. Epistolam a Gissuro, Hvítfeldio scriptam, nobis exhibet S. Ven. HARBOE in *Afsbandl. om. Reform. i Island in Kiöbenb. Selsk. Skrifte*, Tom. 5. pag. 255. hujus tenoris: " Salu-
" tem per Christum — — vorder leue Crystoffer seet tho dat jy den voss
" nycht wedder op dat landt losf latenr denn venschlyck by jy ys wente wenn he
" up dat landt kueme worde dat volck oprorisch synn. Szo yffet ock nen radt dat
" he up aldynch kame, wente vele vann syenn anhengers werden dar kamen. Kann
" yck

tatur, ubi post sesqui annum, aut, ut alii volunt, anno tertio (a), mærore & senio confectus, mortuus est, & in Cœnobii templo sepultus, incisa lapidi sepulchrali hac inscriptione: *Hic situs est Ogmundus Episcopus Islandiæ*; Vixit ut putatur annis plus minus 80 fedi Episcopali præfuit annis 18 sed munus Episcopale administravit annis 21.

Litr. A.

Nos Ogmundus Episcopus Skalholtensis. Noveritis charissimi fratres quod magnam Nobis tristitiam afferant ingentes illæ legum transgressionēs & nefanda flagitia, præsertim adulteria & homicidia, quæ non modicum in hac egena regione capiunt incrementum, quare omnes & singulos Clericos & Laicos serio admonemus & severissime prohibemus, ne facinora eorum celent, promoveant, iis consentiant, neve ullum cum sequentibus commercium habeant; Primo iis, qui graviora committunt, ut homicidæ & assassini. Secundo iis, qui liberos suos macie perire patiuntur, iisque contra legis præscriptum opem & sustentationem denegant, nec coram Deo hominibusve vitam suam corrigunt aut emendant. Tertio qui propriam conjugem deferunt, aliasque uxores contra juris normam ducunt. Quarto Clericos omnes ac singulos pariter & Laicos admonitos volumus, qui se publicorum criminum reos esse sciunt, eo quod sacra violaverint & festis diebus conflictati fuerint, etiamsi probe noverint talibus delictis pœnam leges expressis verbis minitari; ut se obediētes exhibeant, & a Præposito suo absolutionem accipiant (a Sacerdotibus enim gregariis eam accipere interdiciamus). Quodsi recusaverint, damnum quod inde forte enasci poterit, non Nobis, sed

Z z z 3

ipſis,

” yck ydt doenn sfo schal yck ju 3 edder 4 dage vor aldyng spreken, ”. Quam multi ipsi vitio vertunt, nos autem non omnino item, nam si Hvítfeldius Ögmundum capere in mandatis habuit, certe Gissurus nihil peccavit rogando aut consulendo ne captum dimittat; Sin vero Gissuri tantum svasu aut consiliis Hvítfeldius Ögmundum comprehenderit, haudquaquam excusari potest.

- (a) In sententia quadam Nomophylacis Thorleifi Paulini, in Comitibus generalibus anno 1542 perlata, de hæreditate Asdisæ filiæ Pauli, appellatur *Augmundus Episcopus, cuius animæ Deus propitiussit*, quo anno Comitibus ad 3 Idus Julii non protrahabantur. Sed Gissurus Episcopus in libro memoriali sæpius laudato ad annum 1542 notatum reliquit: *III Idus Julii existimo Dominum Ögmundum ex hoc seculo migrasse*. Confer & Literas Gissuri ad Episcopum Johannem Ref ad finem Cap. Litr. L.

ipsis, imputandum esse declaramus. Quapropter a Nomophylacibus & Præpositis nostris, Sacerdotibus, aliisque probis hominibus rogamus & expetimus, ut illi Nobiscum & Nos cum illis contra tam nefanda crimina infurgamus & obnitamur. legem divinam & humanam sequentes, cui literis, cum appensis sigillis, perfectam obedientiam & observantiam spondimus. Si autem huic nostro mandato morem gerere noluerint, ingens tam animæ quam corporis dispendium sibi fortasse adferent. Omnes autem Sacerdotes nostros jubemus & adhortamur, ad oves hæ literæ nostræ pervenerint, ut eas coram suo cætu publice recitari curent, & in hujus rei testimonium &c. Anno 1540.

Litr. B.

Nos Ogmundus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus ac singulis nostræ diœceseos incolis, præsertim Dei nostrisque amicis, salutem in Domino sempiternam; pertinacibus vero & protervis, iisque qui Deo & legibus divinis obnituntur, salutem dicimus, admonentes, ut a malo ad bonum faciendum convertantur. Non parum doloris nobis affert injustitia eorum & protervitas, qui legibus divinis pariter & humanis obluantur, quique passim in diœcesi Skalholtina manifestantur (quod Deus omnipotens corrigat & emendet), quos tam diuturna patientia, longanimitateque indulgentia, quam maxime per leges licuit, Nos pertulisse videmur. Jam vero expertum est nostram longanimitatem eorum alere malitiam, nostrumque salubre consilium sibi in condemnationem non absque contemptu in Nos ipsos, eos convertere. Verum enim vero, cum crimina vestra adeo sint manifesta, ut Nos atque leges & nostrum officium Episcopale ad pœnam vobis irrogandam propellant, his nostris literis, donec vitæ vestræ viam & delicta emendetis & corrigatis, ab omni Ecclesiæ consortio excludimus, & totaliter excommunicamus. Videtur autem Nobis in vobis scriptura impleri, dicens: *Quando homo peccator in criminum abyssu submergitur, Dei & sui obliviscitur.* Nihilo tamen minus pro nostro officio vestram emendationem & salutem quærere non desinemus, quippe qui Episcopale munus, nobis etiam si indignis demandatum, gerimus, & ob vestra peccata Dominus ad vestram castigationem, Pater ad blandam pariter & severam admonitionem, Sacerdos ad vosmet docendos & in rectam salutis viam du-
cendos,

cendos, constituti sumus. Jam vero etiam si vestra pervicacia & protervitate legi divinæ obniti, pariter ac humanam transgredi, velitis, vos sub vi obedientiæ, jubemus, oramus & cohortamur, ut illam injustitiæ semitam fugiatis, ad perditionem ducentem, quam Reges Pharaos Saulus & Nabbogodosor, aliique innumeri, institerunt. Pharaos pertinaciter unicuique admonitioni divinæ pervicaci & indurato animo obnixus est, quare in maris profundo, cum omni suo exercitu & curribus submersus, in tormentis deinde cruciatus est. Saulus populo Dei præfectus, Deo pervicaciter oblectabatur, quia propter cum omni sua proflapia condemnatus est. Nabbogodosor simili pertinacia obstitit, & similiter condemnatus est. Vos itaque admonitos volumus, ut devia eorum, in perditionis tramite, vestigia evitetis, sed eam potius, quæ Sanctus ille David & Petrus Apostolus incedebant, ingrediamini. David peccavit adulterium & cædem perpetrando, sed per Nathanis prophetæ prædicationem, optimam pro peccatis poenitentiam viam invenit, atque summi in Veteri Testamento Prophetæ, & dilectissimi Dei amici titulum accepit. Petrus Dominum nostrum in ejus passione ter abnegavit, sed postquam gallicinium audiverat, fuscis lacrymis poenitentiam egit, itaque adeo misericordiam consecuto Princeps omnium Apostolorum fieri contigit, accepitque a Deo imperium & potestatem omnia & in cælo & in terra solvendi & ligandi. Maria Magdalena contra Deum peccavit, sed cum doleret, ageretque poenitentiam, absolutionem omnium suorum peccatorum consecuta, summa Dei sponsa habetur. Ad horum exempla oportet nos homines peccatores mores nostros instituere, quapropter adhuc vosmet adhortamur, ut inviolatum servetis pactum illud. quod in baptismo iniistis, quando impurum spiritum & omnem ejus astutiam abnegastis, vestem candidam, quæ integritatem vestram designaret, suscipientes, ut & incensam candelam, quæ bona vestra opera denotaret, ante tribunal Domini nostri Jesu Christi proferenda. Quapropter iterum atque iterum vos admonemus, promissum vestrum ne transgrediamini. Nam arcus, sagitta imposita, intenditur. Itaque, ne vos excommunicationis sagitta tangat, vosmet subducite. Non parum doloris nobis affert vestra absentia & corporis animæque dispendium, unde tres legitimas admonitiones ad resipiscentiam vobis concedimus, tres dies primæ, quinque secundæ, & septem ultimæ designamus. Quod si intra præscriptos 15 admonitionum dies ad obedientiam

tiam non convertamini, contra vos juxta strictissimum legum rigorem procedere nobis proposuimus, pessime igitur facitis, si Nos perquam invitos ad auferendum a Deo hominem & impuro Spiritui tradendum, coegeritis &c. (*).

Litr. C.

(c) Ollum mönnum þeim sem þetta bref síá edur heyra, senda Páll Vigfússon, Dade Gudmundsson, Jón Þórvarðsson, Erlendur Jónsson, Biörn Þorleifsson, Philpus Runólfsson, Eiríkr Torfason, Sæmundur Eiríksson, Magnus Jónsson, item annar Magnús Jónsson, Jón Helgason, Olafur Asbiarnarson, kvediu guds oc sína, kunnigt giörande þá er lidid var frá Guds burd M.D.XXX oc IX ár at á laugardaginn næstann fyrer Bartholomeusmessu í Laxárholti á þingstad rettum, vorum ver í dóm nefnder af ærlegum dándismanne Jone Bónða Biörnsfyne er þá hafdi fullt oc löglegt umbod Erlends Þórvarðssonar lögmanns sunnan oc austan á Islandi at skoda oc rannsaka oc fullnadar dóm á at leggja hvörra svara edur sekta ad þeir menn skyldu skylduger vera er Didrek van Mynden höfdu i hel flegid oc hans fylgiara. Item í firstu grein kom þar fram fyrir ofs at Didrik van Mynden oc Kort Hrafn hafdi rænt oc gripid frá herra biskupinum hálfu annad hundrad libusk mark í gulle oc silfre firer utan nockra heimild; dæmdum ver ad þar skyldi leidast

---

(*) Hujus & præcedentis epistolæ pastoralis versio tantummodo Latina hic sistitur.

(c) Omnibus has literas visuris vel auditoris, Paulus Vigfusi, David Gudmundi, Jonas Thorvardi, Erlendus Jonæ, Biörnus Thorleifi, Philippus Runolfi, Ericus Torfii, Sæmundus Eriki, Magnus Jonæ, item alter Magnus Jonæ, Jonas Helgii, Olaus Asbiörn, salutem Dei & suam mittunt, notum facientes, quod anno a nativitate Dei millesimo quingentesimo tricesimo nono, die Saturni proximo ante festum Bartholomæi, Laxarholsti, qui locus est fori ordinarius, ab honorato & discreto viro Domino Jona Biörni filio, legitimo Erlendi Thorvardini quararum Islandiæ australis & orientalis Legiferi mandato, instructo, iudices denominati fuimus, ad dispiciendum, inquirendum, & sententia decreta edicendum, quantæ satisfactionis & pænæ rei habebuntur, qui Dietericum Mindensem ejusque assecclas occiderunt. Item primo loco coram nobis actio instituta erat, Dietericum Mindensem & Curtium Rasmussen a Domino Episcopo 180 marcas Lubecenses, auro & argento constantes; vi & latrocinio,

leidaft ad tvö löglic vitne at hann hefde hirðt oc hillt ádrgreinda pen-
inga, innnan 14 náttu; at leiddum vitnunum dæmdum ver hann hafa
fyrirgiort öllu sínu lausafe. I annare grein kom þar fyrir ofs at hann
hefði rænt oc gripid flogur naut gömul af Hvannavollum frá biskupin-
um oc öðrum mönnum, dæmdum vier ad þar skyldi leidaft ad tvö lög-
lig vitne, oc ad þeim leiddum, þá dæmdum ver hann rettan oc sannan
ransmann. I þridiu grein kom fyrir ofs at hann hefði látid stínga kirki-
unnar lód oc biskupsins í Grindavík, oc látid giora þar hús ímóti hans
vilia oc hanns umbodsmanns, hvat ver dæmdum sannlega rán. Item í
fiórdu grein kom fyrir ofs at hann hefði tekid sex jarder nidur vid fund
þær biskupinum tilheyrdur fyrir utan hanns vilia edr hanns umbods-
manns. Item í fimtu grein kom fyrir ofs at hann hefði ridit heim á
Stadinn oc biskupinn med mikid fors oc óhæfiligt ordtake, svo at hann
kalladi biskupinn hundabrifara, oc hafði onnur jafnskemmileg ord, oc
at leiddum tveimr loglegum vitnum uppá þesse ádrgreind ord, þá dæmd-
um ver Didrik van Mynden óbótamann, oc þann med öllu saklausánn
sem hann hefði í helflegid, þó hann hefði ónguar saker adrar haft enn
þessar. Sömuleidis dæmdum vier alla hanns fylgiara óbótamenn sem
reyndest

trocinio, sine ullo iusto titulo diripuiffe, qva de re sententiam diximus, duos testas
legitimos intra dimidium mensis iudicio sísti debere, illum dictam pecuniam asser-
vasse & possidentis instar retinuisse, qvo testimonio præstato, omnia illius (Dieterici)
bona mobilia confiscanda esse ediximus. Secundo loco coram nobis actio instituta
est, Dietericum quatuor boves natu grandes, de Hvanndalis, Episcopo & aliis diripu-
isse & prædatum fuisse, qva de re duos idoneos testes producidos esse sententiam
tulimus, qvo facto, latronem illum fuisse sententia decreta ediximus. Tertio loco
actio nobis coram instituta est, qvod fundum Ecclesiæ & Episcopi Grindavikensem
effoderit, & Episcopi ejusque mandatarii ingratis ædificium ibi exstrui fecerit, qvod
factum perfectæ rapinæ loco habendum esse ediximus. Item quarto loco actio coram
nobis instituta est, eum sex villas, ad Sundum sitas, & ad Episcopum pertinentes, hoc,
ejusque procuratore invito, diripuiffe. Item quinto loco actio coram nobis instituta
est, illum vi violenta cathedram & Episcopum invasisse, maleficanis verbis in hunc
invectum fuisse, ita ut Episcopum sodomix caninæ & aliis æque dehonestantibus
compellationibus prosciderit, quorum verborum duorum idoneorum testium effato
convictum, Dietericum de Minden delicti inexpressibilis reum, ejus autem occisorem
penitus insontem, quamvis & Dietericus nulli alii quam huic succubuerit erimini,
sententiam ediximus. De omnibus præterea ejus affectis, qui rapinas unacum illo
qviqve

reyndest ad saunnu ráni. hefði verid með hönum, oc tvö lögleg vitne fullnadedst til, oc þeir hefði giört aunnur óbótamál. Því ad svo prófudu oc fyrir ofs komnu, oc þessum vitnum leiddum, dæmdum vier Didrik van Mynden oc hanns fylgiara sanna óbótamenn, oc þá alla fridhelga oc saklausu sem þá haufdu íhelslegid; oc hverium sína peninga aptur sem þeir hefdu rænt oc gripid fyrr frá oc adrar löglegar skullder ætti at þeim, hvort heldur þeir væri innanlands edur utan. Þad þar affram geingur dæmdum vier hálft under Kóng, enn hálft under kyrkiu uppá þat sem þeir hefði rænt frá dómkirkiunni oc biskupinum. Enn þad þeir hefði rænt oc gripit frá odrum monnum eda óbótaverk giort, dæmdum vier kóngsins eign, enn þeirra hesta, klædi oc adra peninga sem þeir hafdu meðferdis dæmdum vier under biskupsins vardveitflu, inn til þess er þeir koma er vidtökum. enn eigu ad vera at lögum þessara peninga. Komu þar fram víglýsingar greindra manna sem í hel höfdu flegid Didrik oc hanns fylgiara, hvoriar ver dæmdum lögligar oc skiaeligar í allan máta at leiddu einu vitne uppá serhvorn. Item var þad fullkomligur vor dómur at hvör fýsflumadur skyldi fullmegtugur blífa í sinne fýsflu oc standa reikningfkap at næsta Auxarárþinge af skatte oc landfkyllidum &c. Svo oc fkyllid Erlendur Þorvarðsfon Lögmann hafa Gullbrýngufýsflu, oc hafa fulla magt at véita þær fýsflur sem oveittar være, oc giora

---

quique duorum testium idoneorum testimonio alia delicta atrocissima commississe convicti fuerint, eandem tulimus sententiam. Hinc inquisitione causæ & actione coram nobis ita peracta, & his testibus productis, Dietericum de Minden ejusque affectas inexpressibilium delictorum reos fuisse, omnes autem eorum interfectores insontes & securos esse, ut & singulis quorum bona prædati fuerant, illa restitui debere, nomina præterea legitima eorum creditoribus, tam inquilinis, quam exteris, solvenda esse, pro tribunali ediximus; reliqua vero, quæ supersunt, fisco Regio & Ecclesiæ ex æquo distributienda, huic siquidem eo quod templum cathedrale & Episcopum, Regio autem fisco alteram partem, eo quod alios viros spoliaverant, & delicta atrocissima commiserant, adjudicavimus, vestes autem illorum & bona, quæ apud enecatos reperta sunt, ab Episcopo, usque quo legitimus advenerit dominus, asservanda esse, sententiam tulimus. Præterea nobiscorum promulgationes homicidiorum ab interfectoribus Dieterici ejusque comitum producebantur, quas, si modo unicus singularum adsit testis, omnimode legitimas & justas pronuntiavimus. Item quemcumque Toparcham, in sua singulos ditione, plenam auctoritatem retinere & in proximis Comitibus Oxaraaënsibus rationem tributorum & locariorum &c. reddere, Erlendum autem Thorvardi filium Nomophylacem, Toparchiæ Gullbringensi præesse, reliquas toparcha

giora kóngdómshins vegna oc landshins hid besta. Skyldi þessi ádurgreind vitni leidaft innan þriggia mánada oc þar tekid sem minnst yrði fyrir, í hvörri sýflu, fyrir Lögmanninum edur hanns umbodsmanni. Samþykkt med oss ádurgreindur Jón Biörnsson oc sette inncigle med vorum fyrir greindra dómsmanna innciglum fyrir þetta dómsbref skrifat í sama stad degi oc ári síðar enn fyrr feger.

Þat giore ec Erlendur Þorvarðsson Lögmann sunnan oc austan á Islande gödum mönnum kunnigt med þessu mínu opnu brefe, at á Midvikudaginn næstan fyrir Bartholomeusmessudag um sumarid, þá lidid var frá Guds burd MD.XXX oc IX ár í Skálholte, kómu fyrir mig velborner menn Jón B. Biörnsson oc Dade Gudmundsson oc lögdu fram þenna sama dóm hier er medfestur, hvorn dóm ec hefi styrkt oc stadfest oc samþykt í allum sínum greinum oc articulis, oc hann af aungum riúfast mega, nema vorum heygbornasta Herra Noregskónge med bestu manna ráde epter lögum. Oc til fanninda hier um fet ec mitt inncigli fyrir þetta bref skrifat í sama stad degi oc ári sem fyrr segir.

Litr. D.

Worum heygbornasta herra veralldligum Danmerkur oc Noregskónge.
Kóng Christian Fridrichsyni, yður heilsum vier aller yðar herra-
A a a a 2 dóms

---

toparcha destitutas aliis conferendi, auctoritate competenti gaudere, & ut commodum Regis & insulae quam maxime promoveatur, prospicere debere, sententiam pronuntiavimus. Prædicti testes intra trimestre spatium in singulis toparchiis, ubi maximo laboris compendio fieri poterit, suum testimonium coram Nomophylace aut ejus vicario deponunto. Hanc nostram sententiam prædictus Jonas Biörn comprobavit, & unacum prædictorum judicium sigillis, suum quoque literis huius sententiae decretæ apposuit, scriptis die loco & anno ut supra.

Ego Erlendus Thorvardi filius, Nomophylax quartarum australis & orientalis Islandiae viris bonis his meis patentibus notum facio, quod die Jovis proximo ante festum Bartholomæi, anno post nativitatem Domini 1539, Skálholti, viri nobiles Dominus Jonas Biörn & David Gudmundi me convenerunt, & literas sententiae decretæ, his meis appensas, protulerunt, quam sententiam a nemine, nisi Serenissimo Norvegiæ Rege ex Optimatum consilio, jure rescindendam, in omnibus suis clausulis & articulis approbavi & confirmavi. In quorum testimonium ego sigillum meum his literis appendo, scriptis loco die & anno ut supra.

dóms fátæker þienarar kennemenn og leikmenn af Íslandi með Guds quædiu, audmiúklega þackandi frid og mildheit sem yðar herraligt Majestat hefur jafnan við ofs og allann vorn landslýð synt og giortt, innanlands og vtan. Wier hofum fengit nockur bref með yðar Náðar Umbodszmanne sem nockut hlióða vm skipti kennemannligs embættis og kristeligrá síða, suorum vier svo þar til, at vier vilium giarnan giora og tala allt þat yðar Náðar heidur og herradóm ma auka, kristnenne til styrkingar þat vier vitum at best má giöraft suo gudi liki enn mönnum hæfi. Enn þó vier hofum hvörki lefit nie heyrtt, síðan nordurlöndin vóru fyrft kristnut at nockurt kóngligt valld hafi umskipti ágiortt kennimannligu embætti; vtan þat hafi verit innsett af Rómversku valldi, þá vilium vier í ollum hlutum hneigiaft til yðar Náðar vilia þat vier vitum ofs giöra mega fyrft vtan skada lífs og sálar; allar vondar óveniur vilium vier affníða, enn gudz ordum og yðar góðum ráðum framfylgia efter vorre fremstre formegnan; þat embætti og átrúnad vilium vier hallda, sem vorer vísfustu lærder menn verða aller samþickeliger, og eigi er í móti riectum Noregslögum. Vilie yðar herradóms Umbodszmadur feria vppæ ofs nockurn þann átrúnad at hallda, sem í móti er vorum skilningi, þá bidium vier audmiúklega ydardt konunglegt Majestat at gefa ofs ordlof með vortt lausafie, at vier meigum hiálpa ofs í þeim ríkiu sem gud vísar hvörum, því svo mikill fátækdómur og hallære hefur verit í Íslandi um nockur forlidin ár, at með stórre neyd hefur ordit hiálpat fátæku fólki, og þó hafa marger menn dáet af riectu húngre þeir sem ei hafa verit nær þeim góðum monnum sem nockura hiálp hafa getad giortt. Vilie yðar Herradómur láta hallda ofs með Noregslög sem yðrer og vorer forfedur hafa jafnan halldit síðan kristindómrinn éfldist, þá vilium vier aller lifa og deya vnder yðar konungligre vernd &c. (d) Wier feingum ydardt náðar bref hlióðandi at vier skyildum láta dæma riect Noregs lög um þau mannflaug sem yðar föveti Clawus hafdi sagt at biskup Ogmund í Skálholtti hafdi látid flá í hel fyrir

---

(d) Gratæ Vestræ literas accepimus, quibus ex jure Norvegico sententiam ferre jubemur de cædibus, quas curante Episcopo Augmundo, Skalholti, sine ulla causa commissas fuisse

fyrir utan fauk. Enn sú sögn Cláwufar reyndist óriett, því biskup Ogmund fór fullann bóka Reid á alþingi at hann hefði allðri skipat nie rád til lagt at láta flá faumu menn, oc þessi sami Cláwus hafði reifað oc rænt þar í landet oc svo hans menn þeir sem flegner vóru. Oc nú fyrir einu áre forrlidnu fór nefndur Cláwus med sínum mönnum nóttina fyrir hvítasunnudag upp í eitt múkaklaustur sem Videy kallaft, tóku hanns menn þar fólk nakid í sínum sængum, einn part af því folki slóu þeir oc særdu, oc einn part lömdu þeir oc bundu fyrir utan sak, tóku síðan klaustrit oc alla klaustursins peninga fasta oc lausa, oc hiełldu svo klaustrit, at þar giordust eigi meifur edur veniulegt embætti, sem þar hefur veniulega verit í lánga forlıdna tíma, eyddi hann med sínum mönnum oc í burtu hafði meir enn tuttigu oxa gamla, oc meir enn hundrat saudi gamla oc meir enn fiö þúsund fiska at skinsamra manna sögn oc vitnisburdi. Hefur same Clawus oc hanns menn tekit fleiri penninga med óriett fyrir Íslendfiskum monnum sem vier kunnum vel bívifa. Því fyrr enn sama ydar Nádar bref kom til vor, hafði Erlendur Lögmann funnan oc austan á Íslande dæma látid oc vrfkurdar at sömu menn sem flegner vóru í Skálhólte oc Videy, hefði riett flegner verit fyrir utan saker; því Noregs lög svo hlióða: at ránsmenn ero óbóta-

A a a 3

menn,

---

fuisse, vester Qvæstor Claudius retulerat. Illa autem Claudii relatio falsitatis est convicta, Episcopus enim Augmundus in Comitibus universalibus iurejurando super librum testatus est, se viros istos nec unquam cædi iussisse, nec consilium ad id dedisse. Idem autem ille Claudius, æque ac ejus vicarii jam occisi, rapinas & latrocinia in hac terra exercuerunt, ita enim anno abhinc uno præterlapso prædictus Claudius, suis stipatus, nocte festum pentecostes præcedente, monasterium nomine Videy, invasit, ubi ejus affectu homines in lectis nudos irruerant, quorum partem cædebant & vulnerabant, partem verberabant & sine ulla causa ligabant, monasterium exinde & ejus bona tam mobilia quam immobilia occupavere, & monasterio ita utebantur, ut nec missa, nec sacra solita, ex perantiquo & solito more peragerentur. Ille cum suis consumpsit & abstulit plus viginti bobus majoribus, ultra centum & viginti vervecis, & plus quam septem piscium millia, prout viri discreti referunt & testantur. Idem ille Claudius ejusque affectu plura bona viris Islandis diripuit, quod probatu est facile. Hinc &, priusquam Vestra Gratia literæ ad nos pervenerant, Erlendus quartarum Islandiæ australis & orientalis Nomophylax, sententiam ferri & ponuntiani curaverat, homines in Videya & Skalhólto occisos, jure & impune casos esse, cum Leges Norvegicæ dicant: *latrocinium vita stare, sententia autem*

menn, oc þann vrfkurd sem Lögmadr leggur á má einginn riúfa utan herra Kónggrinn síalfur, oc þó med vítruftu manna rádi, oc því fetium vier aller þat málefni under ydar herradóm oc elfkulegt rád &c. Kunnum vier fornema at þau mörg ydar Nádar bref sem þeffe Cláwus hefur innfært í landit, hafi hann feingit med fínu falfe oc róngum vnderflutningi, því hann fkal alldri bívífa kunna at nockurt opinbertt kettarii hafi giortt verit af Íslendfkum mönnum þar í landit, fvo þat hafe óhegnnt verit, vtan þat sem hann oc hanns menn hafa giortt; enn þat ero Nor-egslög at fá er óbótamadr sem fals feger vnder herra Kóngfins inncigli, sem vier kunnum vel bívífa at þeffe Cláwus hefur giortt. Því bidium vier audmiúklega ydar milldheit oc kónúngliga Majeftat at fetia ei þann Cláwus fyrir Fóweta, oc ei nockurn þann sem eigi veit edur helldur landfins lög, oc eigi er af danfkri túngu, helldur vilium vier síalfur fenda til ydar Nádar þat gíalld oc logliga renttu sem ydar Nádar herradómi ber at hafa vt af landinu. Vóru þeffar ádurfkrafadar greiner vpp-lesnar oc fampýktar af bifkupi oc Logmanne oc Logrettumönnum á almennilegu Oxarárþingi oc þar efter af ollum almúganum nordan oc veftan á Íslandi. Til audfýningar oc fampýktar hier vm fetium vier Jón med Guds forfía bifkup á Hólum, Are Jónfson Logmann nordan oc veftan á Íslandi; Þórleifur Grímsfson, Grímur Jónfson, Gífle Hákonarfson, Skúle Gudmundsfson, Ílleifur Sigurdson, Jón Magnúfson, Einar Brýnjólfsson, Einar Einarfson, Brandur Olafsson, Stígur Hofkauldfsson, Dadi Gudmundsfson, Erlingur Gíflafson, Olafur Gudmundsfson, Audun Sigurds-

---

tem quam Nomophylax dixerit, a nemine rescindenda est, nisi ab ipso Rege, et hoc quidem ex Optimatum consilio. Hanc igitur causam nos omnes Dominationi vestrae & dilecto vestro Senatui commendamus &c. Certum nobis est, multas Gratiae vestrae literas, quas Claudius huc adtulit, ab illo per falsum & calumniam ementitas esse, nunquam enim evincet, publicum quodquam scelus ab Islandis in hac terra impune commissum esse, nisi quae ille ipse, ejusque asseclae, patravere, sed Leges Norvegiae habent: *quicumque sub sigillo regio falsum protulerit, criminis inextinguibilis reus est*, quod Claudium hunc fecisse facile testatum dabimus. Hinc clementiam Vestram & Regiam Majestatem humiliter rogamus, ne Claudium hunc, aut quemcunque alium, qui leges patriae nesciverit vel non observaverit, quique lingua Danica non loquetur, Quaestorem nobis constituatis, sed pecuniam potius illam & reditus legitimos, qui de hac terra Vobis persolvendi sunt, nos ipsi Vobis mittemus. *Reliqua harum literarum translata inveniuntur in S. Vener. HARBOE Afhandling om Reform. i Island in Kiöbenh. Selskabs skrifter Tom. 5. pag. 246.*

Sigurðsſon, Gíſle Jónsſon, Páll Grímsſon, Þórleifur Einarſon, Eivindur Gunnarſon; Nárfe Ingemundarſon, Bjarne Skúlaſon, Ormur Jónsſon Jón Þórláksſon, Þórſteinn Simonarſon oc Biorn Þórvaldsſon nefndarmenn oc Lögrettumenn nordan oc veſtan á Íſlandi, ſetium vier vor inncigli fyrir þetta bref er ofs vor leſit oc ſamþyckt á almenniligu Oxar-ár þínge midvikudaginn næſtan eſter Petursmeſſu oc Páls, árum epter Guds burd M.D oc XL ár.

Þat medkennunſt vier Grímur Jónsſon oc Stígur Höſkulldsſon at vier hoſum ſied oc ſamþycktt ſo hlióðandi bref ord epter ord med heilum oc ófkoddudum innciglum ſem hier fyrir ſkrifat ſtendur, oc til fannínda hier vm ſetium vid fyrrnefnder menn ockar inncigli fyrir þetta bref er ſkrifat var á Vídivollum í Skagaſirði föſtudaginn næſtan eſter Olafsmefſu fyrri, anno M.D.XL.

Litr. E.

Ad memorandum.

(e) Gudz myſkun ſie med yður oc ockur báðum jaſnan nálægt. Vit-
id kiære bródir ad hier fer miög hryggilega fram ſem allzmegt-
igur gud vinne bót á; batnar nockud umtal, enn giordir eru ſem Gud
veit. Vígſlur fara fram ſem firr. Híónabandi er nú ecki ſinnt þad
ſem alldrei hefur ſkied ſíðan Gud ſkipadi híónabandid í paradís &c.
Hvorgi eigum vier koſt inn í hws ad koma, helldur forum vier ſem
einn fátækur mann ſem allzmegtigum gudi ſie lof. Kyrkiunnar ſilfur ok
háfur er burttekid vr dómkyrkiunni, látid í eina kyſtu oc læſt í þuí húfi
ſem ſiálfur hann ſefur, meigi þier ſiálfr ſiá meiningina þar thið. Bagal-
dúkar

(e) Gratia Dei vobiscum, & cum nobis ambobus! Scitote, frater dilectissime! tristem hic
eſſe rerum faciem; Deus omnipotens meliora! Verba quidem aliquantum emendantur,
facta autem, proh dolor, ſunt ut Deo notiſſima. Ordinationes quidem ex more anti-
qvo peraguntur; Conjugii nulla ratio habetur, quod inde ab ejus institutione, a Deo
in Paradiso facta, nunquam accidit. Nobis introitus in omnes ædes prohibetur,
ita ut mendici inſtar nobis ſit oberrandum, quod Deum omnipotentem confeſtamur.
Argentum & cimelia Eccleſiæ templo cathedrali exportata, ciſtæ incluſa in proprio
ejus cubiculo aſſervantur; Vos ipſi ſcopum perſpiciſtis. Lintea pretioſa & cætera
clenodia,

dúkar oc það annad Clenodium sem vier hofum kyrkiunni lagt er borid hingat ok þangat. Aller menn þeir sem koma til stadarinz þeir eru vel tekner ok fá sitt erende, huad vndir býr vitum vær ecki. Opid brief sendum vier yður í hvoriu hann samþycker ad vier skulum fá laug oc riect af hvöríum manni, er þar enginn undantekinn. Því þætti ofs ráð ef yður sýndist ad þier hefdud heimugligt samtál med ydrum kieninimmonnum, svo fullkomliga geingi dómur á Torfastodum efter krossmessu um foddan óhæfur seu framfara í christninne, ok sendid ydvarn prest til vor sem fyrst á páschunum med það skrif sem þier vilied, því betur sýnist ofs nú bítid enn offid ef yður sýnist so vera meiga. Takid nú ráð af Helgum Anda. Cum hús paucis commendo vos omnipotenti Deo.

Litr. F.

Auxiliare domine Jesu Christe!

Anno domini 1541.

- (f) Gudz kjarleiki margfalldist yður med minni vinsamlegri kvediu. Sie yður vitanlegt kjarer vin ad ec er nockurz þess nýlega vís ordinn sem mier giördist þörf vid ad vakna en ec sæi verda meiga ad það sama ráðabrug mundu vídar snerta enn mig ad eins, jafnuel landráð

---

clenodia, quæ nos Ecclesiæ acquisivimus, huc illuc projiciuntur. Omnes cathedram invisentes benigne excipiuntur, eorumque negotia promte expediuntur, quid autem his subsit, ignoramus. Literas patentes Vobis mittimus, quibus ille consensum suum prabet, licere nobis cum unoquoque, sine ulla exceptione, jure agere, quare, si vobis ita placuerit, nobis maxime expedire videtur, ut vos clandestina cum vestris sacerdotibus agitetis consilia, ut de nefariis illis in Christianismo obtinentibus, Torfastadis, post festum Crucis, sententia decreta perferri queat, & ut vos Capellanum vestrum, literas, quas visum fuerit, perferentem, tempore paschatos, quam primum fieri poterit, ablegetis, nostra enim, si vester accedat calculus, est sententia: præstat mature, quam nimis sero. Sanctus jam Spiritus Vobis consilia suggerito! Cum his paucis commendo vos omnipotenti Deo.

- (f) Caritas Dei, una cum mea salutatione, Vobis multiplicetur. Scitote, amice dilectissime, me certiore factum esse de rebus, quæ vigilantiam meam requirunt, & de machinationibus, quæ plures forsitan petunt, quam unicum me, quin & crimen proditiōis

rád vid nádugasta herra konúnginn ef ad þeirra vilja geingi sem slíke hafa fyrir hendum. Vil ec yður þarfyrir bedid hafa jafnuel míns náduga herra kóngsins vegna sem síalís míns vegna ad þier veitid mier styrk ok adfylge hier vid ad síá; huad ec uil eftir megni uid yðar herradæmi forskullda. Enn B. Augmund hefur um stund sent mier brief oc bodskap oc látid blidt, enn vnder nidri er bruggad vid biskup Jón oc honum thilskrifad suoddann fals oc forræðslí, ad meira er enn mikid. Trúi ec B. Augmundi vel til vilia vera þó ad ykist titillinn hanns B. Jóns svo hann ískrifadeft Schalholtenfis jafnuel sem Holenfis. Hefur hann bedid B. Jón ad hafa heimuglegt samtál vid sína kiennimenn ok koma síalfur eður hans styrkur so fullkomliga megi gánga dómur á Torfastöðum eftir krossmeßu, enn það er midvikudagin eða fimtudagin næftan efter hana. Er það ecki vtan ad mýgia ok móttanda þeirri kóngsins skickan oc Ordubók sem samþyckt er oc laugtekin vm aull ríki oc umdæmi Hans Kong. Majest. bædi af leikum oc lærdum, nema af þessum sumum síalfheilögu hræfnurum, sem hier í lande hafa kalladir verid kirkíunnar forftíorar. Þar fyrir vil ec yður það mikiliga bedid hafa ad þier villdud yður með nockra menn hingat í Schálholt í ádurfskrifadann tíma ómaka so ec sætte ecki allt of mikid þeim sem söðdan svikrædi

proditionis contra clementissimum Dominum Regem, si conatus talia molientium effectu non frustrabitur. Quare vos, tam clementissimi Domini mei Regis, quam proprio meo nomine, rogatos volo, ut ad hæc declinanda mihi succurratis & auxilium præbeatis, ego vicissim pro viribus Dominationem vestram demerehor. Episcopus Augmundus literas mihi & nuncios, blandum se monstrans, aliquantisper misit, clandestina vero consilia cum Episcopo Jona simul miscuit, eiqve maximas perferipfit fraudes & prodicionem, optat enim ille, ni fallor, titulum hujus auctum iri, ita ut Skalholtensis, æqve ac Holensis, appelletur. Jonam scilicet rogavit, ut clandestinis, cum Clericis suis, agitatis consiliis, ipse adlit aut auxilia mittat, ut sententia decreta Torfastadis, post festum Crucis, feria scilicet quarta vel quinta, perferri queat, quo nihil aliud intenditur, quam abolitio mandatorum Regiorum, & oblatio contra librum Ordinationis, qui per omnia S. R. M. regna & provincias, a laicis æqve ac clericis, in leges receptus est, exceptis saltem quibusdam horum hypoeritarum, propria sanctitate superbientium, qui Antistites Ecclesiæ in hac insula nominati fuerunt. Vos igitur enixe rogatos volo, ut numero comitum stipatus, huc Skalholtum disto, tempore vos conferre ne grave sit, ut fraudibus eorum, qui mala mihi machinantur,

ræði brugga. Tek ec nú þad ráds upp ad fenda þeim dánumönnum leikum oc lærdum bodfkap í sama tíma hier ad verða sem ec í samþykkiast ádurgreindum fúkráðum. Máttum vid vel fornema í sumar á alþinge hvílkka audmýkt oc audvelldni ad Byfkup Jón fýndi fig ad fylgia fram kóngsins briefum oc erindum, mun oc ío vera enn hvad hann orkar. Wæri ío ad þier villdud hafa vikid yður á Eyrarbacka vm helgina efter páfkaviku þá fkyllði ec finna yður þar, giæti ec þá greinilega vndervísad yður eitt oc annat þad sem magt lægi á, mundi þá oc fleiri gruna ad þier mundud hier verða eftir krollmeffuna. Treyfti ec allz góds til yðar hier vm; fkrifid mier hier nockur fá ord vm aftur thil med Halldóre fendi ec hann þui thil yðar ad ec trúdi ecki ollum thil briefid ad bera, hefi ec tekid honum vara ad láta eckert ord af fara huort hanz erinde er, þui þeir forræðararner oc falfararner vita allz ecki til ad ec hefi þetta fregnad, oc óngvan læt ec þad merkia. Hier med yduarn herradóm allzmegtigum gudi ad eilifu befalandi.

Gyffur Einnarsfon Superintendens Erlendi Þórvardsfyni Laugmanni.

Litr.

---

machinantur, non nimium exponar. Consilium arripui, nuncium mittendi viris integris, tam laicis quam clericis, qui fraudibus istis non consentiunt, ut disto tempore hic adsint. Non obscurum nobis erat in Comitibus universalibus ætatis proxime præterlapsæ, quam humilitatem, quamque facilitatem Jonas Episcopus in mandatis & negotiis Regiis exsequendis monstravit, quæ jam, quantum valuerit, haud erunt assimiles. Si circa Dominicam post Pascha Eyrarbackam invisere placuerit, ego vos ibidem conveniam, ubi varia magni momenti distincte referre & recensere occasio erit, inde etiam reliquis oriri posset suspicio, vos exacto festo Crucis heic loci adfore; quod, de vobis hac in re optima quævis sperans, confido. Paucula mihi per (*) Halthorum rescribite, quem ideo ad vos misi, quod non cuius literas perferendas concedere volui. Illum fideliter monui, ne negotii hujus ullum rumorem dispergi sinat, proditores enim illi & veteratores me ista percepisse adhuc ignorant, ego quoque, nequis illud suboleat, sollicito caveo. Cum his dignitatem vestram & dominationem Deo omnipotenti in æternum commendo.

Gissurus Einari Superintendens Erlendo Thorvardi Nomophylaci.

(*) Hic frater erat Gissuri, postmodum sacerdos Selardalensis.

Litr. G.

(g) Vier Ogmund med Gudz Þolinmæde biskup í Skálholsti allra ómak-
 ligastur med því nafne heilsum yður ollum lærdum oc leikum
 í Skálholtz biskupsdæme kærlega med kvediu guds oc worre. Kunn-
 giörande yður kærler winer ad vier hofum feingid ad heyra oc svo hof-
 um vier látéd yferlesa Ordinationis brief vors heygbornasta Herra oc
 Första, Herra Christians wors nádugasta herra oc kóngs yfer Danmarck
 oc Noreige &c. sem hanns megtugheit. hefur sendt hínag í landid
 oc bodid ofs ad vier skyllidum því framfylgia huad vier vilium eptter
 voru fremsta megne giöra med ráde vorra bestu kiennemanna presta
 oc prelata. Kunnum vier ecke ad fornema í greindu brefi það sem
 þetta land snerttur utan stóra dygd .oc æru, ást oc kærleika sem hans
 Nád hefur til Christinn dómsins oc þess fátæks almúga sem hier inne-
 bygger. In primis býður hanns Nád oc skipar í sínu Ordinationis
 brefe ad vier skulum halda stadfastliga heilaga trú oc trúa alleinafta á
 Gud faður oc son oc helgann Anda, eptter því sem Guds sonur siálf-
 ur hefur grundvallat med sinne bitru pínu oc blóds úthellingu oc post-
 ulatner hafa kientt oc predikad vm allann heim. Hier med býður hans
 werdugheit ad vier skulum halda X Gudz bodord sem Gud fader gaf
 sínum þion Moisi á siallenu Sinai á tueimur stenspiolldum. Eigi síður
 B b b b 2 skulum

(g) Nos Ögmundus divina tolerantia Episcopus Skalholtensis, indignissimus, Vobis omni-
 bus Clericis & Laicis in diocesi Skalholtina Dei & nostram amicam salutem! Noveri-
 tis dilectissimi amici, quod Nos literas de ordinatione (Ecclesiastica) Celsissimi & Cle-
 mentissimi Domini nostri & Principis Christiani, Daniæ & Norvegiæ Regis &c. inau-
 diverimus, & perlegi curaverimus, quas ejus Majestas in patriam nostram transmissit,
 addito mandato, ut eandem (ordinationem) propagaremus, quod consilio optimo-
 rum Clericorum, Sacerdotum & Prælatorum pro virili exsequi studebimus. Ex præ-
 dictis literis nihil, quantum ad hanc regionem attinet, comperire possumus præter
 virtutem & pietatem, amorem & charitatem, quam illius Clementia in Ecclesiam &
 pauperculam patriæ nostræ plebem alit habetqve. Inprimis Regia Majestas in literis
 Ordinationis suæ (Ecclesiasticæ) mandat præcipitqve, ut Sanctam Religionem firmiter
 retineamus, utqve in solum Deum Patrem, Filium & Spiritum Sanctum credamus,
 juxta fundamentum, quod ipse filius Dei passione sua acerbissima & sanguinis effu-
 sione posuit, & doctrinam quam Apostoli per universum mundum prædicarunt.
 Adhæc ejus Dignitas injungit, ut decem præcepta serveamus, quæ in duabus tabulis
 lapideis exarata, in monte Sina Deus Pater ministro suo Moyfi dedit. Nec minus
 duo

skulum vier hallda þau tvo ástarbodord íem Guds sonur baud ofs í Nýa Lögmálinu að vier skylldum elfka almáttugann Gud yfer alla hlute fram oc jafnchristinn íem síálfa ofs. Werdur þesse oll hans skipan sam- hlióða við Guds laug oc landz eptter því íem vor landzlagabók inne- helldur. In primis býður hann ofs eptter því íem stendur í fyrsta Gudz bodorde að vier skulum trúa á einn Gud faudur oc son oc helgann anda; Enn vier vitum, að þat er upphaf laga vorra Íslendinga, að vier skulum hafa oc hallda christiliga trú; wier skulum trúa á einn Gud þrennan. I audru bodordi býður hann ofs, að vier skulum ecke sueria Gudz nafn við hiegóma, enn Lögbókin skipar að eptter gögnum oc vitnum skal hverrt mál dæma, I þridia bodorde býður hann ofs að vier skulum hallda hátíðliga helga daga; enn bókin segir: Ecke skulum vier að fóknum giöra á laughelgum dögum. Ed fiórda bodord býður að hver maður skal heidra föður sinn oc móður oc sína yfermenn; Enn bókin seger að hverr maður sie skylldur að færa fram faudur sinn oc móður. Ed fimta bodord bannar ofs að vier skulum nockurn í hel slá; Enn það er fyrft í Mannhelgi vorre at vor landi hver í Noregs kónigs ríke skal frídheilagur vera fyrir audrum. Siotta bodord bannar hórdóm; enn lögbókin skipar bóndanum full manngiollt ef legin er hanns

---

duo ea charitatis præcepta observemus, quæ filius Dei in nova lege injungit, nempe ut omnipotentem Deum præ omnibus, & Christianæ nostræ Religionis confessores veluti nosmet ipsos, diligereamus; Ita ut omnis hæc ejus ordinatio legi divinæ & patriæ, sive Codicis legum nostrarum scopo, penitus concordet. Inprimis juxta primi præcepti præscriptum nobis mandat, ut in solum Deum patrem, filium & Spiritum Sanctum credamus; Novimus autem initio legum nostrarum Islandicarum nos obligari ad habendum & colendum Christianam Religionem & in Deum trium credendum &c. Secundo præcepto prohibitum est, ne nomen Domini vane usurpemus; Codex autem legum unamquamque causam juxta legitima argumenta & testes idoneos esse dijudicandam, præscribit. Tertio præcepto nobis injungit, ut dies festos solenniter celebremus; Codex autem habet: A causis jure agendis sacris diebus abstinendum est. Quartum præceptum jubet, ut unusquisque patrem suum & matrem honoret pariter ac superiores; Codex autem: ut unusquisque patrem & matrem sustentare teneatur. Quintum præceptum vetat, nequem occidamus; Titulus autem legum nostrarum, qui agit de securitate publica, ita incipit: Nostras quisque intra Norvegici regni fines jure securus esto. Sextum præceptum adulterium interdicet; Codex autem Legum marito ob commissum cum uxore adulterium plenam mulctam pro cæde hominis pendi solitam addicit. Septimum præceptum

hanns eiginkona. Siöunda bodord bannar ad nockur skule frá odrum stela; enn Landslagabókin ákvedur ad einginn skule fyrir audrum taka, oc ecke skulum vier ofs ad gripdeilldum giöra. Attunda bodord bannar ad nockur bere falsktt witne sínum samchristnum; Enn landslaugin skipa ad skraukvottar skule ecke heyraft; þat tveir valinkunnen bera, skuli vera sem X bere. Niunda bodord bannar ad nockur skule girnast á annars manns eiginkonu; Enn landslagabókin skipar þá óbótamenn er hlaupa í burtt med eiginkonur manna. Tíunda bodord bannar ad nockur maður girnist. annars manns eyk edur yxnn oc nockud annad hvad hellst hverium tilheyrer; Enn landzlaga bókin bannar þverliga ad nockur hafe þat ödru tilheyrer, enn ef hefur, þá færi apttur oc giallde riect fyrir sem laugbók giörer ráð fyrir. Hier med býður vor heygbornaste herra Kóngurinn, ad prestarnar predike heilagt Euan-gelium á funnudagana, hver ad sinne sóknarkirkju, lære þat oc kenne med áftúd oc elsku ad heidra oc vegsama sinn skapara oc ad hver maður leikur oc lærdur kenne oc undervíse sínum börnum oc vnderfólce sín christilig fræde í riect módurmal. Eigi sídur seger hann í sama Ordinationis brefe: þó ad Gudz eingill kome af himnum oc predike adra trú helldur enn þá sem hier innestendur, þá skal hann ecke heyraft. Þuí seigum vier aller samtt med einne rauddu fyrir vortt bis-

B b b b 3

kupsdæme

---

tum prohibet, neqvis furtum ficiat; Codex vero: Neqvis ab altero quicquam furtim auferat, resve alienas diripiat. Oslavum præceptum, neqvis contra proximum suum falsum testimonium proferat, interdicit; Codex autem, falsos testes non audiendos esse, duorum autem ingenuorum, decem virorum testimonio æquivalere debere, asseverat. Nonum præceptum prohibet, neqvis uxorem alienam concupiscat; Codex vero inter delicta graviora refert, siqvis alterius uxorem clanculum abripiat. Decimo præcepto cautum est, neqvis asinum bovemve alterius desideret, nec omnia quæ illius sunt; sed Codex serio interminatur, neqvis alienum habeat, quodsi habuerit, reddat, & ad juris præscriptum recompenset. Adhæc Rex noster celsissimus nobis injungit, ut unusquisque Sacerdotum coram concredito sibi cætu sanctum Evangelium diebus dominicis prædicet, suumqve cum amore & charitate Creatorem honorare & laudare discat & doceat, & ut quisque Clericus pariter ac Læicus doctrinæ Christianæ capita in lingua vernacula liberis suis & subditis inculcet & instillet. Nec minus in prædictis literis asserit: Etiamsi Angelus dei de cælo veniat, aliamqve, quam quæ iisdem (literis ordinationis Ecclesiasticæ) continetur, fidem prædicet, illum tamen non esse audiendum. Itaque omnes invocato Spiritu Sancto pro nostræ diaceceos

kupsdæme ad heilagum Anda til vor kolludum ad wier wilium þessu trú hallda oc henne í allan máta framfylgia. Enn um adra hlute sem í þessu brefe stannða, biðum vier oc skipum ollum oc sierhvorium í voru biskupsdæme ad þeir fylge fram heilogum lærdóme oc olmuþgiörðum. Enn vm vmfkipting á messu embætte oc tíðagiörðum kunnum vier óngva misbreytne á ad giöra fáker fátækzdóms oc kunnáttuleysis hier í landid. Þúí svo stendur í laugbókarinnar reglum: *Nullus obligatur ad impossibile*, einginn skyldast þat at giora sem honum er ómöguligt. Hvad vier kunnum vorum herra Jesu Christo til lofs oc dýrdar giöra, enn worum heygbornasta herra Kóninginum til heidurs oc æru, fæmdar oc virðingar, enn siálfum ofs oc ollum christnum dómimum til fáluhiálpar oc fyndalaufnar, skulum vier nátt oc dag vakande fyrirleggja svo leinge Gud vill ad vier lifum. Oc til fannenda hier um &c.

Litr. H.

- (h) Worum heygbornasta veralldligum herra Kónúng Kóng Kristian Fridreksfyni yður heilsum vier Augmund under Gudz þolinmædi biskup í Skálholsti med Gudz quædiu oc vorre auðniúkligre undervorpning vorrar skyldugrar þionustu. Kiærliga þackandi frid oc mildheit

---

diœceseos incolis uno ore vovemus, hanc religionem nos esse culturos & omnimode propagaturos; Cœtera in his literis contenta ad hanc regionem non pertinentia, in medio relinqvimus. Injungimus autem & præcipimus omnibus nostræ diœceseos incolis, ut sanctam doctrinam & eleemosynas exerceant. Quod autem ad cultus divini & missæ mutationem pertinet, eandem præ patriæ paupertate & ignorantia introducere neqvimus, ita enim juris Regula: *Ad impossibile nemo obligatur*. Quæcunqve vero in laudem & gloriam Domini Nostri Jesu Christi & Celsissimi Domini nostri Regis honorem & existimationem, reverentiam & venerationem, in nostram vero & Ecclesiæ salutem & peccatorum remissionem facere possumus, iisdem noctu & interdiu diligenter invigilabimus, qvamdiu Deus vitam nobis suppeditaverit. In cujus rei verum testimonium &c.

- (h) Serenissimo nostro Domino seculari, Regi Christiano filio Friderici, Nos Augmundus, sub divina tolerantia Biscepus Skálholtenfis, cum Dei salute & humili officiorum debitorum subjectione, pro pace & clementia a Dominatione Vestra jugiter exhibita, amicas grates reddentes, salutem mittimus. Serenissimæ Vestræ Gratias
notum

milldheit sem ydar herradómur hefur jafnan við ós fýnt og giört. Ydar verdugustu Nád sie vel vitanlegt, að vier heyrðum upplefed á alþíngi eitt bref með ydar inncigli, hlíðdande að Cláwus Merwitz, sem var ydar fóveti í Íslandi, hefr lagt yður að vier höfum látéd í heel slá hann menn fyrir vtan sak, hvat same Cláwus hefr óriett sagtt fyrir yður. Sörum vier fullan bókareid á alþíngi að vier höfum alldreí látid nockurn mann í heel slá, og eingin ráð þar til lagtt, og svo bívístum vier með dóme og góðra manna vitnisburdi þar uppá þínginu að sömu menn Cláwufar voru riett flegner fyrir fulla sak. Því bidium vier audmiúklega ydar tt kónglegt Majeftat í Jesu Christi nafne, að þier trúet eigi fuoddan daudaróg uppá ós, sem same Cláwus hefr uppá ós sagtt. Kunnum vier vel bívífa að samæ Cláwus hefur svo mörg vond verk giört þar í landit, að hann má ei myndugur madur vera epter riettum Noregs lögum &c. Sendum vier nú unnder ydars nádar valld og yferfýn þann dóm ok lögmánnz úrfkurd með víglýfingum ok vitnesburdum vm þá menn sem riettader vóru. Stendur þat nú í gudz valld hvat ydar elskulegasta Nád (*rectius* Rád) vill tilseigia um sama mál, enn vier höfum þar aunga sak út af &c. Enn um þær Ordinanciur sem ydar Nád hefur látid innfkrifa þar í landit, þat áhrærer kennemannlegt embætte og chriftilega fidu, huat fvar almúginn gefur þar uppá, kann vdar herradóm

---

notum esto, Nos in Comitibus universalibus litteras sigillo Vestro manitas recitari audivisse, quæ continent, Vestrum in Islandia Quæstorem, Claudium Merwitz, Vobis retulisse, quod nos famulos ejus, sine ulla causa, occidi fecerimus, quod idem Claudius Vobis falso retulit; Nos enim in Comitibus universalibus super librum iurejurando asseveravimus, Nos nul um unquam hominem occidi curasse, nec unquam consilium talis facti dedisse. Sententia præterea lata, & integrorum virorum testimonio, in iisdem Comitibus evicimus, dictos Claudii famulos justam ob causam jure casos fuisse. Quare Regiam Vestram Majestatem in nomine Jesu Christi suppliciter rogamus, ne mortifere huic calumniæ, quam idem Claudius de Nobis effinxit, fidem habeatis. Eundem hunc Claudium in hac terra tot scelera commisisse facile Nobis esset probatu, ut ex legibus Norvegicis vir integræ fidei haberi non possit. Nos jam Gratia Vestra arbitrio & revisioni sententiam & decisionem Nomophylæis, unacum testimonio, & promulgatione cædis hominum illorum, de quibus supplicium sumtum est, committimus, & jam penes Deum esto, quænam dilectissimi Vestra Gratia (dilectissimi Vestri Senatus) de dicta causa sententia feretur; Nos autem culpa penitus caremus. *Reliqua hujus epistolæ, translata vide in Illustriss. HARBOE Afhandl. om Reform. i Island, in Kiöbenh. Selk. Skrifter Tom. 5. pag. 248.*

herraðóm vel formerkia af þuí inncigludu brefe almúgans, sem vor bróð-
er biskup Jón á Hólum nú útsender til ydar Nádar oc því sama breff
höfum vier samþycker ordit. Treystum vier at ydar Herraðómr halde
ofs under riettum Noregs lögum med fríheit krúnunnar oc kirkiunnar,
oc med þuí vilium vier giarnan lifa ok deyia under ydar kónglegu valde.
Til sannenda hier um bíðolum vier vorum bróðr fyrrnefndum biskup
Jóne at skrifa þetta bref under vort inncigle er íkrifat var í Múla í
Reykiadal in transfiguratione Domini, anno Domini MDXL.

Wier Jón med gudz nád biskup á Hólum medkennunst, at vier
hofum suo hliðdande bref skrifa látit, vnder inncigle vors kiera bróð-
urs biskups Ogmundar sem hier fyrirskrifat stendur, oc aungu ordi þat
auket nie aftekit. Ok til sannenda hier um, setium vier vort Zignett fyrir
þetta bref íkrifat í sama stad sem fyrr seger.

Litr. I.

(i) Guds myskun sie ofs aullum nálæg. Kiera syfter! Bidur ek kiera-
liga yður at þier vilit fá í hönd síra einare ólafsyni mitt con-
fert ok mitt skín oc svo lyklana sem þar til heyra, oc láttit ecki koma
þar út af, oc þat stóra forgyllt staup oc skál sem vier eigum þar,
oc allt epter þeim reikningskap, sem vier haufum látid uppskrifa. Ok
til sanninda hier vm þryckium uier uort signet á þetta bref, íkrifat
uppa Krístoforus skip, fimta Idus Junii anno M.D.XL. primo.

Litr. K.

Pro Memoria.

(k) Hefur hinn Norski laugmadur sem var her í lande látist summera
huad þad silfur var vppá vigt sem þeir daunsku hofdu í burt
med

(i) Gratia Dei omnibus nobis adsit. Soror dilectissima! Vos benigne rogatas volo, ut
Sacerdoti Einaro Olai filio cistulam meam & ferinium, ita ut nihil inde auferatur,
eorumque claves, ut & scyphum illum magnum deauratum, & pateram, quam
Nos possidemus, ex præscripto catalogi quem literis consignari curavimus, tradatis.
In quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis apprimimus, scriptis in
navi Christophori, quinto Idus Junii anno M.D.XL primo.

(k) Legifer ille Norvegus, qui huc in Islandiam venit, argentum quod Dani unacum Epi-
scopo

med biskup Augmundi Summa Summarum af sílfri er III. C. oc XXV Item III. C. tíræd englott. Item þar ad auk lóð XL oc XI stycki. Hefur Síra Einar Olafsson skrifad smátt oc stórtt. Item í litlum pósa LXXX stycki oc eitt. Item eitt stórtt C.

Litr. L.

(1) *B. Hans Reff.*

Þacka ec yður aull góðheit Herra biskup sem þier fyndut mier í síst, sem ec var í yðar náveru hvað ec giarnan vil med góðu forskullda. Vitanligt þie yður, ad ec sieck B. Augmund, (hvers sál gud náði) það memoriale í hendur er þier beiddut mig um. Líkadi honum lítt það hann fornam þier taulud vm hverrt hann hefði vppborid þá peninga af erfingium Vigfúsar Erlendssonar sem tilstóðu oc þier beiddut hann yður ad kunngiðra, hvar til hann svaradi, ad þar uppá hefði hann óngua peninga vppborid, nie kynni hann ad fá helldur, mætti erfingiar firgreindz Vigfúsar þar til svara. Suo vnderstóð ec oc suo af ordum yðvars þienara hier nú til Kaupinhavn, það B. Augmund skuli hafa skrifad yður

---

scopo Augmundo avexerunt. quoad pondus in literas referre videri voluit; Summa Summarum argenti tres centenarii & viginti quinqve, item trecenti Anglici, item quadraginta insuper semunciae & numero undecim. Sacerdos Einarus Olai filius magna cum minimis recensuit. Item in parva crumena numero octoginta & unum. Item centum & viginti.

(1) *Ad Johannem Ref Episcopum.*

Gratias ago, Domine Episcopo! pro omni benevolentia mihi a Vobis, ultima vice cum Vobis adfui, praestita, quam omni studio iterum demerebor. Notum Vobis esto, me memoriale istud quod a me petiistis, Episcopo Augmundo, (cujus animae Deus propitius esto) tradidisse. Displicuit ei, cum comperiretur vos quaesivisse, num ille pecuniam, ab haeredibus Vigfusi Erlendini solvendam, acceperit, de quo & Vos ejus responsum postulastis, quibus ille respondit, nullam se pecuniam accepisse, nec accipere potuisse; Hanc rem cum praedicti Vigfusi haeredibus saltem esse. Ita & ego de famuli Vestri, hic Haynia jam pridem agentis, verbis percepi, Episcopum Augmundum aetate praeterlapsa, qua in hanc regionem trajecit; Vobis perscripisse,

yður til edur bodskap giortt í firra sumar sem hann kom hier til landz, þad hann hefði fendtt yður með Síra Gísla Jónssini, alias vocatur Gilbertt, nøckura peninga oc eirnin með mier, þann tíð ec ferdadist fyrir minn herra. Þuí skulu þier vita ad með mier hefur hann yður óngva peninga sentt, oc ecki reynast þad fannindi, þuí ec hafði ecki eirn hálfpening meðferdar þann sem honum tilkom, í þann tíma sem ec fann yður. Enn huad hann hefur yður sentt með Síra Gísla eda odrum, veit ec ecki þuí þad er nú hardla ókunnugt, nema þad sem ec hefi heyrtt þar vera vmtalad. Hafði B. Augmund þa nøckura hluti í frammi til orða oc atburða frá þuí ec kom apttur í Ísland sem ecki voru rieliger nie súrliger, sem honum gud forláti, hvar ad nú giorist ecki þörf um ad skrifa. Kynni ec yður í nokkurum hlutum til vilia ad vera, skulu þier mig þar reidubúinn til finna. Hiis commendo vos omnipotenti Deo. Hafniæ 1 Augusti anno 1542.

G. E. S. S.

CAP. XI.

De Sigismundo Ejulfi filio.

S*igismundus* Ejulfi filius, Ogmundi Episcopi ex Asdísá sorore nepos, Pastor primo Vallanesis, deinde Hytdalensis, sed svadente & impellente avunculo, a Clero Skalholtino ejus in Episcopi officio successor destinatus, anno seculi 36 in Norvegiam transiit, sed anno 1537 ab Olao Lunge

---

perscripisse, aut nuntium misisse, se per Sacerdotem Gisslaum Jonæ, qvi alias vocatur Gilbert, ut & per me, dum ad Dominum meum proficiscebar, aliquantum pecuniæ misisse. Scitote igitur eum nihil pecuniæ per me misisse, nec unquam evinceretur me vel dimidium obolum, qvi ad illum pertinerit, qvo tempore Vos conveni, mecum habuisse. Sed num aliquid per Dominum Gisslaum, vel alios, Vobis miserit, nescio, id enim in occulto versatur, nisi quod fando audivimus. Episcopus Augmundus, ex quo in Islandiam redii, multa verbis & factis peregit, quæ nec ex æquo erant nec jure, quæ Deus illi condonato, quæque perscribere opus non est. Si qua in re Vobis gratificari possem, me paratissimum reperietis. Hiis commendo vos omnipotenti Deo. Hafniæ die 1 Augusti Anno 1542.

Gissurus Einari Superintendens Skalholtensis.

Lunge Engelberti filio, ultimo Norvegiæ Archiepiscopo paulo anteqvam in exilium iret, ultimus Catholicorum Skalhøltensis Præful ordinatur, qvo honore ei diu frui non contigit, eodem enim die in morbum incidens. die 19 ab ordinatione vitam cum morte commutavit; unicam ex Thurida Einari filia (a) filiam relinqvens, nomine Catharinam, qvæ novennis in pedibus Ogmundi Episcopi, cum caperetur, cubuit, adulta vero nupsit Egillo Olai filio, ex qvo peperit Jonam Egilli Pastorem Hreppnolensẽm, non incelebrem *Annalium Episcoporum Skalhøltinorum* conditorem, qvi ineunte seculo 17 Skalholti mortuus est, & Olaum Egilli filium, Pastorem Vestmanneyensẽm, qvi anno 1627 a piratis Algerensibus, qvædam Islandiæ loca depopulantibus, Vestmanneyas vero penitus vastantibus, captivus Algeram deportatus fuit, sed deinde libertate donatus, in patria senex obiit (b).

- (a) Hæc Thurida ob proceritatem cognominata *Grandis* (hin stóra), antea fuit Theodori Einari filii, Sigismundi in Sacerdotio Hytdalensi Prædecessoris concubina, exqve eo semel pepererat; Deinde vero ad ejus successorem Sigismundum transiens, ex eo Catharinam habuit; Tandem celebris Viri Oddi Gottskalkini concubina exstitit, ex qvo etiam aliquoties mater facta, paulo ante ipsius mortem ei legitimo conjugio sociata est; qvod inter alia exemplo est, qualis fuerit Clericorum hoc tempore calibatus.
- (b) De utroqve hoc fratre, eorumqve scriptis, in Periodo sequenti plura dicendi locus erit.

SECTIO IV.

De Episcopis Holensibus.

CAP. I.

De Beinere & Jona Tova filio.

§. I.

Episcopum quendam, cui nomen *Beiner*, aliquando Holis fuisse, patet ex *Regeſto Audini Episcopi*, ubi ejus mentio fit, ut & Jonæ Episcopi (a); atqvi ante Audinum nullus sub Beineri nomine Holis Episcopus fuit, ut ex continuo & nunquam interrupto eorum Catalogo constat, nec ullus Jonas, qvi post Beinerum templum Stadarbackense visitare potuit; nam Jonas Ogmundi primus Holanæ Cathedræ Præsul nec ullum Beinerum in officio antecessorem habuit, nec templa, ejus ætate, tantam possederunt librorum suppellectilem, ut Stadarbackense tantum habere potuerit, quantum ei hic tribuit. Taceo quod hic etiam mentio fiat Erii Officialis, cum ætate Ogmundini nulli exstiterint Officiales. Verisimillimum ergo fit, *Audini Regeſtum* interpolatum esse (b), ita ut hæc, & forte multo plura, a recentiore manu adjecta sint; Ut & quod Beinero locus debeat inter annum 1401, quo Petrus Episcopus occubuisse

- (a) *Audini Regeſtum* in indice bonorum templi Stadarbackensis habet: " Stadarbacka " kyrkia á hálfst þridia hundrad í bókum eftir Ejólf prest, sem Erekur Officialis " skrifadi, á því áre, sem herra Beiner biskop kom út, og so var þá er herra Jón " biskop let reikna. " Id est: *Templum Stadarbackense libros decem imperialibus æstimandos possidet, a presbytero Eyolfo sibi relictos, secundum id quod Officialis Ericus scripsit, anno, quo Dominus Beiner Episcopus peregre advenit, & simili modo Episcopus Jonas computari fecit.*
- (b) Interpolatum esse hoc *Audini Regeſtum*, inter alia monstrant rationarium templi Bergstadenſis, quod Laurentium; Reikiahlidensis & Breidabolstadenſis, quæ Egillum; Tiörnensis & Grynseyensis templorum rationaria, quæ Jonam Skalli, Episcopos nominant; unde etiam, hæc de Beinere postmodum inserta esse, non est quod miremur.

buiffe fertur, & 1414, qvo Arnas Skalholtensis, Holanæ diœceſeos Viſitator exſtitit; alias enim in ſerie Epiſcoporum Holenſium tanta non invenitur lacuna, ut ipſi locus commodè concedi queat; Jonas autem, qvi ei ſucceſſit, aptiſſime invenitur in qvodam ex tribus ejusdem nominis, nempe Jona Tovæ, Jonæ, vel Vilhelmi filio, qvi continuo ordine ſucceſſerunt.

§. 2.

Post Petri Epiſcopi, ſive mortem, ſive ex Islandia diſceſſum, qvi anno 1402 accidiſſe videtur, diœceſis Holana ad annum 1419 proprium (Beinere excepto) non vidit Epiſcopum: Nam anno 1403 ejusdem Officiales fuerunt Theodorus Theodori, Paſtor Hôſkuldſtadenſis, Steinmodus Thorſteini, Paſtor Greniadarſtadenſis (a), & Haldorus Lopti, qvos omnes una cum reliqvis Holanæ diœceſeos Sacerdotibus, exceptis 6 duntaxat Presbyteris, tribus Diaconis & uno Monacho, morbus ille epidemicus, qvi eodem anno Islandiam vaſtavit, demeſſuit. Anno 1406 Logus qvidam Styri filius eandem ornavit Spartam. Jonam Thorſfinni hoc tempore etiam geſiſſe Vicariatum hujus diœceſeos, certum eſt, ſed qvo anno & qvamdium, incertum: ejus enim mentionem facit Jonas Tovæ filius, in codicillis datis 1419. Anno 1409 Jonas Skalholtensis Holanam diœceſin viſitavit, Anno 1413 — 14 & 15 Jonas Hallfredi filius, Abbas Thyckvabæenſis, Officialem diœceſeos Holanæ egit, ab Arna Olai, ut videtur, conſtitutus, nam anno 1415 præbendam Mel in Midfiordo æſtimari curavit, qvòd ut Epiſcopi Vicarius feciſſe videtur; Eodem enim anno Arnas Olai filius, Skalholtensis Epiſcopus, ab Aſkelo Archiepiſcopo totius Islandiæ Viſitator conſtitutus, eandem loco Jonæ Epiſcopi Holani adminiſtravit, idqve officii uſqve ad ſuum ex Islandia diſceſſum anno 1419 continuavit; Nam annis 1415 — 17 & 18 eandem viſitavit, & ut erat pecuniam corradendi ſummus artifex, & hic ex qvavîs re lucrum facere non omiſit. Diſcedens autem ex Islandia, in Norvegia obvium habuit Jonam Tovæ filium (b), Holanæ diœceſeos

C c c c 3

Epiſcopum,

(a) Vid. ſupra pag. 218.

(b) Hunc Jonam Tovæ filium, & ejus ſucceſſorem Jonam Jonæ filium, *BIORNUS Skards-aaenſis*, *ARNGRIMUS*, *THORLACIUS*, aliqve, cum Jona Vilhelmi filio, conſundunt,

Episcopum, itineri Islandico accinctum, cui crucem, dictam *Glefer*, aliaque cimelia dono dedit, unde Jonas oceano se committens, Islandiam in freto Therneyensi, una cum Johanne Pauli Islandiæ Præfecto, aliisque Danis, appulit, moxque per provinciam Borgarfjord Holas tendens, Reykholtum, ad Thorkillum Olai filium, Arnæ Episcopi fratrem, divertit, qui Toparchiæ Hunavatnensis in diœcesi Holana, diu fuerat Præpositus, adeoque ipsi quodam modo subditus.

§. 3.

Acta ejus in hoc officio, postquam in Islandiam venit, sunt, institutio solennis comensationis, quæ, ut unum necessarium a nemine cathedram ascendente & primam celebrante missam, omitti potuit, sub cujus exitum, Thorkillum Olai filium in jus vocavit, rationem administratæ Præposituræ Hunavatnensis exposulans, damnum hoc modo, quod frater ejus Arnas Episcopus, Holanæ Cathedræ loculos expilando, intulerat, resarciturus; sed quid hoc modo profecerit, non liquet. Deinde eodem anno die Simonis & Judæ edixit, ut prædia Valthioftadæ & Arnarftadæ, quæ Jonas Thorfinni, Holanæ diœceseos Vicarius, Jonæ Pauli pro salario dispensationis opum Cathedralium emancipaverat, cathedræ & templo Holano, ut ejusdem æternum peculium, restituerentur, Legibus enim Ecclesiæ prohibitum esse, fundos cathedræ abalienare, quamdiu mobilia in promptu sint, quibus nomina solvi possent. Paulo post, die Sylvestris, sc. 31 Decembr. de prædio Vallholt, quod Astrida Jorundi filia Arnæ Olai filio ob sustentationem ad dies vitæ ex bonis cathedræ tradiderat, pro tribunali sententiam dixit. Anno 1420, antequam Visitationem Ecclesiasticam ordiretur, Jonam Biarni filium ab Officialatu removit, sed Arium Thorbiorni filium Cathedræ Dispensatorem constituit.

---

fundunt, & ex tribus ejusdem nominis unum faciunt; sed distingvendos esse, res ipsa loquitur. Jonam Tovæ filium fuisse natione Danum verosimile est; sed quo anno cathedram Holanam nactus fuerit, incertum; factum autem id esse ante annum 1415, nos docent literæ proteſtoris & commendatitiæ Erici Pomerani, datæ hoc anno 4 Septembr. in quibus Rex dicit eum Islandiam jam tandem intrare & episcopalia suæ diœceseos capessere velle, vide supra pag. 226. quod tamen ad annum 1419 dilatum est; unde suspicari licet, Jonam dudum hoc officium nactum esse, sed in aula Pomerani & alibi, tempus trivisse.

constituit. An Monasterio Mödruvallensi, cujus templum, anno 1421, tempestas deiecit, manus porrexerit auxiliatrices, non liquet; sed certum, quod hoc anno Dominica Passionis, Abbatissæ & Monasterio Reinenensi, prædium Hof in Hofdaströnd concesserit. Anno 1423, cum mortem non procul abesse sentiret, Michaëlem quendam diœceseos Officialem, sed Thorkillum Gudbiarti Cathedræ Dispensatorem constituit, eoqve facto, obiit, cum sedisset Holis annis 4. officium vero ad minimum annis 9 vel 10 gessisset; Sed hac constitutione animos subditorum commovit, qui Jonam Biarni filium Officialem, sed Arium Dispensatorem constitui exoptabant, quæ dissensio Johannis Pauli, Regii Præfecti, interventu ita sedata est, ut Michaël Officialatum, sed Johannes Pauli Cathedræ Dispensationem obtineret.

CAP. II.

De Jona Jona filio.

§. I.

Moriens anno 1423 Jonas Tovæ filius, Holanæ diœceseos Vicarium constituerat Pastorem quendam nomine Michaëlem, qui in annum 1424, eo functus esse videtur; quo, si Annalibus fides, *Jonas* quidam *Jone filius*, natione Anglus, Islandiam intravit, & ex portu Hafnarfjordenfi, recta Comitata adiit; ubi, cum Holani eum non tam libenter acciperent ac speraverat, Skalholtum petiisse, ibidemque 4 Presbyteros & nonnullos Diaconos sacris initiassè, moxqve ad externos abiisse, ajunt. Sed verosimilius est, eum Holas venissè, ibidemque hyemassè, licet a plurimis pro genuino diœceseos Episcopo non acciperetur, ut hac vice nec primam caneret missam, nec solenne institueret convivium. Holis nec hoc anno fuissè, mihi persvadet revisio rationum templi Ripensis, & apocha data Sveno Halthori filio, quæ facta sunt Holis die Veneris primo in carnis privio anni 1425, cum ipsius appenso sigillo, ut nostrum habet apographum; sed anno 1426, anteqvam navim solvit, videtur Jonam Abbatem Thyckvabajensem in diœcesi Skalholtina, Holanæ diœceseos

seos Officialem constituisse (a), nam hunc id officium gessisse, testantur literæ, quibus pactum inter Illugum Biörgulfi & sacram Virginem Reinefadenfem Thorunnam Ormi filiam, confirmavit, appenso suo (ut ipse ait) Officialatus sigillo, scriptæ Holis Dominica ante hebdom. 4 Temp. 1427, eodemque anno præbendam Greniadarstad jussu Archiepiscopi, ut ipse fatetur, invisit & æstimavit.

§. 2.

Secundum Auctorem *Annalium Recentiorum*, qui hoc tempore floruit, Jonas anno 1427, in Islandiam ex Anglia venit; sed Holanis eum pro suo habere Episcopo recusantibus, Skalholtum deflexit, ibique quosdam sacro ordine ornavit, moxque ad externos recessit, sed ante abitum Jonam Pauli Holanæ diœceseos Officialem constituisse, verosimile facit ejusdem Jonæ judicium, quod Holis anno 1429 die Martis, in hebdomate Paschatos, de scortationibus Margretæ Sigurdi filiæ, quas quinqvies cum Brinjulfo quodam commiserat, pro tribunali sententiam dixit; ubi Jonas expresse vocat se Holanæ diœceseos Officialem. Tandem anno 1429 reversus, ad diem 8 Septembr. qui est Nativitati Sanctæ Mariæ dicatus, primam celebrasse Missam & solenne convivium instituisse perhibetur, quod tamdiu ob supra memoratas dissensiones & tot annorum absentiam distulisse videtur; alii autem id ad annum 1427 referunt (b). Anno 1429, templum, monasterium & cœmeterium

---

(a) Qua de causa Holanus Præsul Abbatem ex diœcesi Skalholtina Holanis Officialem constituerit, præsertim cum eadem curia haberet viros tali officio non impares, quales fuerunt Jonas Biarni, Jonas Pauli, ut & Michaël, (quos paulo ante nominavimus) non facile dicitur aut intelligitur, nisi statuatur, (α) Jonam in Skalholtinos aliquid imperii aut habuisse aut sibi arrogasse, secus enim hoc officium Abbati Thyckvabæjensi imponere non potuit. (β) Dissensionem inter ipsum & Holanos tantam fuisse, ut plurimi ei parere recusarint, aut ille omnes hoc officio indignos habuerit.

(b) Quod & verosimillimum videtur; Nam anno 1429 feria tertia Paschatos Jonas Pauli Officialis diœceseos Holanæ, Holis Hialltadalenium sententiam dixit de Brynjolfo Egelino concubinatus, cum Margareta Sigurdi filia, quarta & quinta vice convicto; quo tempore nullus Episcopus Holensis adfuisse videtur. Sed paulo post feria quinta ante festum Jacobi, eodem loco & anno, Episcopus Jonas (Vilhelmi) ecclesiam Miklabægensæ ob intercessionem Lopti Divitis Steindoro cuidam confert; Præterea hujus

terium Helgafelli, ut & cœmeterium Reykholtense innocenti sanguine polluta lustravit; Abbates præterea, Nialum Helgfellensem, & Thorgilsum Munkathveraaensem, ordinavit; quod cœnobium proxima hyeme, una cum templo & omnibus ornamentis sesqui horæ spatio conflagraverat. Plura de hoc Jona Jonæ in medium proferre non possumus, sed si conjecturæ aliquis locus dandus est, verosimile fit, ipsum his peractis eodem anno ad externos abiisse, ibidemque aut occubuisse, aut officium abdicasse.

CAP. III.

De Jona Vilhelmi filio.

§. I.

Anno 1429 *Jonas Vilhelmi filius* Holanam calcare cathedram cœpisse videtur, hoc enim anno Jonas Pauli suæ administrationis rationem ei reddidit; perfectamque nactus est apocham; sed paulo post Episcopi gratia excidens quod ab Episcopo vocatus non comparuit, & ad Synodum provincialem deinde anno sequenti vocatus, 30 armatis stipatus apparuit, ob quam contumaciam Præsul ei septem dies concedit, intra quos appareat, ni excommunicari malit, quod etiam evenit, quo facto Præbendam

---

Jonæ Episcopi diplomata alia, numero viginti, de eodem anno existunt, quorum ultimo Jonæ filio Gudmundi, fabro, ecclesiam Glæsebæensem in annum proximum confert Dat. Holis Hialltadalensium feria tertia proxima ante natalitia, sive in vigilia S. Thomæ Apostoli anno 1429. Ejusdem Episcopi de anno 1430 diplomata numero triginta existant, quorum primum est apocha Presbytero Aræ Thorbiörnisi filio, pro muniis & rationibus Dispensatoris, dederat, quod munus Arius a festo S. Thorlacii in æstate anni 1429 ad diem S. Hilarii 1430 gesserat. Dat. Holis in Hialltadal, feria tertia proxima post diem S. Hilarii, anno Domini M.CD.XX. decimo. Unde patet, Jonam Vilhelmi anno 1429 peregre advenisse, & hæc acta supra recensita, quæ Jonæ Jonæ filio fide *Annalium* adscripsimus, aut ad Jonam Vilhelmi transferenda, aut etiam, si a Jona Jonæ peracta sunt, ad priores annos ableganda esse.

dam Greniadarftadensẽm ei ablatam Thorkelo Gudbiarti filio contulit, eidemque tria melioris notæ prædia ad Jonam pertinentia sequestrare, tandiuque retinere præcepit, donec Jonas ex voto Thorkeli templo Greniadarftadensi satisfecisset, tandemque omnia Jonæ bona ut excommunicati sibi rapuit, quod Jonam, ut Episcopo se submitteret, adegit. Eodem anno Lopto Guttormi filio præbendam Saudanesensem contulit, & intercedente Lopto, Laufaasensem Helgoni Biarni filio. Jonæ Biarni filio canobium Mödruvallense ea conditione contulit, ut unum Pastorem & duos Monachos ibidem sustentet. A Jona autem Benedicti filio ob involuntarium homicidium novem marcas accepit.

§. 2.

Ab Olao Ejulfi filio prædium Hedinshöfda accepit, a Sveno Hallvardi magnam partem prædii Rip; reliquum vero ejusdem prædii a Thorlako Sigurdi filio expressit. Ab Ario Thorbiörnnonis filio, qui vadimonium pro Jona Pauli obierat, 60 Hundredas, seu 240 Joachimicos exegit: Ario deinde ob negligenter gestum Officialis munus, dicam scripsit, quod judices discernere non audentes, ipsius Episcopi judicio submiserunt. Finnbugo Jonæ filio ob nimis parce solutam hospitalitatem Episcopi diem dixit (a). Anno 1432 Illugum Biörgulfi filium induxit, ut septem partibus prædii Holensis in Skaga cathedræ Holanæ cedat, pretium ab ipso Deo, largissima ejus matre Virgine Maria, Sancto Johanne, Sancta Anna, & Sancto Gudmundo, solvendum assignans. Nobile prædium Siovarborg, a Margareta Erici & ejus filio Magno accepit, tandemque sibi Halsa in Slettuhlíd, cum lucrosis quibusdam oris maritimis & 12 vaccis aut earum æquivalenti pretio a Theodoro Arnæ filio comparavit, cui villa Geitaberg in dioecesi Skalholtina cessit. Quæ omnia ab anno 1430 ad annum 1434, inclusive, acta sunt.

§. 3.

Anno 1431, quassata aut semis fracta quædam navis oneraria, merces & homines in oram villæ Hardbak ad cathedram Holanam pertinentem,

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A. Quod non unicum est Documentum quantam curam noster ventri impenderit, aliud enim videtur ibid. Litr. E.

inentem, ejecti erant, quæ Præful sibi vindicare fategit, sed Rafnus Gudmundi, tum temporis Nomophylax, vir gravis & justitiæ tenax, de his ex Juris Civilis præscripto sententiam dixit, quod Præfuli tantopere displicuit, ut Rafno extemplo iræ & minarum plenas mitteret literas, ni suum rescinderet judicium, se ipsum, omnesque ejus affeclas excommunicaturum, navis autem fragmenta & alia, de quibus litigabatur potius combusturum quam a sententia destitutum. Cumque Nomophylax a recto tramite retrahi non posset, Præful eundem excommunicavit. Thorkelo autem Gudbiarti filio, quod ille, qui antea fuerat Holanæ cathedræ Dispensator, & dimidium talium rejeſtamentorum in cathedræ præjudicium sibi emerat, dicam scripsit. Cumque Rafnus anno 1432 vivis excederet, Thorkelus Gudbiarti, nomine Ragnhildæ Biarni filiæ, Rafni viduæ, prædium Holas in Laxardal, Episcopo pro anima Rafni emancipavit, quapropter Præful animam & corpus Rafni, templumque, ad quod excommunicatus sepultus fuerat, absolvit, trigintaque inferias in templo Holano, duas autem a quovis diœceſeos sacerdote pro eo celebrandas promisit, præcipue cum Thorkelus Rafnum morientem absolutionem & reconciliationem cum Episcopo & cathedra Holana serio desiderasse, jurejurando ibidem confirmaret, multam autem pecuniariam, quam Rafnum hujus judicii promulgatione promeruisse censebat Præful, haudquaquam condonare voluit, sed ab hæredibus solvendam esse dixit.

§. 4.

In tantum, hac tempeſtate Anglorum negotiationes in Islandia invaluerunt, ut plurimi sæpe ibidem hyemarent, quod etiam anno 1434 in Toparchia Skagafjordenſi accidit. Cum his Præful societatem quandam iniisse fertur, quod etiam ejus literæ, aliæque in eorum gratiam facta, verisimile faciunt, nam cum rapinis, furtis, scortationibus, cædibus, grassarentur, incolæ vim vi repulsuri arma ceperant, eorumque circiter 80, prope villam Mannskadahol ceciderunt, nonnulli autem eorum ultrices manus effugientes, Holas se contulerant, asylum in templo cathedrali quærentes, quod Præful illis libenter præstitit, & proclamationem quandam edidit, quam in Comitibus Provincialibus ad thermas Vallalaug habitis, a Jona Einari filio, Præposito Toparchiæ Skagafjordenſis

fiordensis publice legi curavit; Qva in suam & Sancti templi Cathedralis, qvod Holis est, gratiam & protectionem recipit, omnes illos Anglos qvi jam ibidem sunt & columnam chori Cathedralis amplectuntur; onerariam autem illam navim, qvæ in portu constituta est Kolbeinsarosenfi, cum omnibus mercimoniis & qvibusvis ad eam pertinentibus, suum esse peculium, dimidiam enim partem se sibi, temploqve Holano, pretio ab illis comparasse, dimidiam autem dono accepisse. Cumqve hæc universa jam sua sint & cathedræ, hosce infestare aut in minimis illos molestari, severissime prohibet. Velit autem Præfectus Regius, aut qvis alius, ipsis, ut læsæ Majestatis reis, Regio nomine dicam impingere, illis, ut in hac nave una cum se & istis transfretent, ac intra 12 mensium spatium coram Rege & Senatu legibus secum certent; Qvi autem ab Anglis hisce aut a suis satellitibus injuria affecti sunt, illis, aut ex judicum sententia, aut æqvabili conventionem, satisfactionem offert (a).

§. 5.

Ex omnibus hisce abunde patet: 1) Qvalem Jonas Vilhelmi egerit Episcopum, id est, atrocem & avarum. 2) Qvod hoc anno, aut proxima ætate, 1435 ex Islandia abire sibi proposuerit, qvod etiam fecisse videtur; Nam anno 1436, die 27 Maji, cum Jonas Gamli filius, tum temporis Holanus Dispensator, villam Nylendi Holanæ Cathedræ ab Halldoro Steindori filio emeret, mentio tantum injicitur Officialis Thorkeli Gudbiarti filii, sed non Episcopi, qvod haudquaquam factum esset, si ille in Islandia adfuisset. Mortem ejus plurimi ad annum 1440 referunt; qvid autem illa assertio veri habeat, non constat, id autem pro certo habemus, qvod post annum 1435 in Islandia non apparuerit: Nam ab hoc tempore ut verisimillimum videtur, sed certe ab anno 1438 ad annum

1444,

(a) Hæc actorum Jonæ Vilhelmi nobilissima sunt, qvibus addi possunt institutio Collegii Canonicorum cathedræ Holensis, vid. supra pag. 384; pœnitentia Thordo sacerdoti præscripta, vid. ibid. pag. 387; Statuta synodalia de variis rebus vid. ad finem hujus Capituli Litr. B, epistola monitoria contra stupratores & adulteros, ibid. Litr. C. & emendatio stipsis in gratiam Gudmundi Boni, ibid. Litr. D; qvæ omnia & alia multo plura, occurrunt in actorum ejus libro originali membraneo Bibliothecæ Magnæ anæ No. 235 in Quarto.

1444, Gotfvinnus Skalholtensis Episcopus Holanæ diœceſeos Vicarium aut Inſpectorem egit (*).

Litr. A.

(a) Anno Domini milleſimo quadringenteſſimo triceſſimo a miduiku-
 dagen neſta eſter decollacionem ſancti Johannis baptiſte var ek
 aræ præſtr Thorbiarnarſon officialis hæilagrar Hôla kirkiu til ſkylldadr af
 minom verdoligum herra herra Jonæ biſkupi Villialmsſynæ a Holum ath
 ſægja lögh millum hanns ok ſinbogha bonda Jonsſonar vm biſkupc giſt-
 ingh þann tima hann giſtæ ner honom. j afæ j Kelldohuerfui ok ath
 þeim badum vndir læggiandæ med handabandæ biſkupinum ok ſinboga
 þui in nomine Domini Amen. ſægir ek biſkupinn ſkylldugan þann
 tima hann vill viſetera gere hann ſitt giſtingarþref a preſta ſtæfno þægat
 ſæm hann vill rida ok þat lata forða kirkiu fra kirkiu þat ſæinaſta ath
 ſardogum ſua ath þær hafuæ fulla viſſo ſæm med honom ſkulo taka.
 Enn þann præſtr ædr bonde ſæm med honom tekr ſkal ætla biſkupinom
 ok hanns monnom tolf ok honom ænom þrettanda ſæmiligan koſt ok
 maaldryckio biſkupinom ſealfuom ok hanns tolf monnom en herra biſk-
 upinn ſkal ſkipa mann til ath ræida ſin koſt ok keykimæiſtara en hær
 herra biſkupæn veri æi ſuo haldæn ſæm adr ſægir þa ſkulo preſtar ædr
 D d d d 3 bændr

(*) Quid hic in tali officio geſſerit, vid. ſupra pag. 475.

(a) Anno Domini milleſimo quadringenteſimo triceſimo, feria quarta proxima poſt decol-
 lationem Sancti Johannis Baptiſtæ, Ego Arius præbyter filius Thorbiörnſis, Sanctæ
 Holanæ Eccleſiæ Officialis, a Venerando Domino, Domino Jona Epſcopo Holenſi,
 filio Vilhelmi, inter eum & Dominum Finnbogum Jonæ juſ dicere juſſus ſum, de
 hoſpitalitate Epſcopi, dum Aſi in Kellduhverfo Epſcopus a Finnbogo excipiebatur;
 Cum igitur ambo, tam Epſcopus, quam Finnbogus, ſtipulata manu compromitte-
 rent, hinc in nomine Domini amen, ego edico, debere Epſcopum, dum viſitatum
 it, literas de diverſoriis in ſynodo ſcriptas, ad loca, quæ viſitaturus eſt, mittere,
 illasque ab una eccleſia ad alteram perferri curare, & hoc quidem non ſerius quam
 tempore habitacula mutandi, ut ii, quibus ille excipiendus eſt, illud certo ſciant.
 Sacerdos autem, aut colonus, qui eum excipere debet, Epſcopo, & ejus inſuper duo-
 decim comitibus viſtum decentem, ipſi præterea Epſcopo & duodecim hiſce aſſeclis
 potum ad menſuram ſubminiſtrato, ſed Dominus Epſcopus coquum & hominem
 cibum paraturum, ſuppeditato. Ubicunque Domino Epſcopo, ex prædicto omnia
 non

bændr lika fyrir gera suo fæm biskupinom uæl anægir ok þæim hann gister nær lærdr ædr læikr ok suo prestar ok bændr fkyldugir uth kræfua ok bæida ræidskiota huerr i sinni kirkiufokn efter þui fæm huer hefuer fongh til at forða biskupen i adra kirkiufokn vndir þuillika fækt fæm kristæn rettr gerir þar radh fyrer. Var þessi minn orskurdr framsagdr j kirkionæ afæ j kældo huerfui mer j domfæti ficiandæ minnom herra biskupinom sealfuom samþyckiandi ok þessom lærdom mönnom ok læikom aheyrandom ok neruærandom jon prest biarnafyni. Þorkæli gudbiarttsfyni Þordi ogmundsfyni prestum. Þordi þorstæinsfyni jonæ egillsfyni publico notario gambla, martheinsfyni ok onæ kætellsfyni læikmonnom ok morgom odrom godum monnom samþyckiandum j sama stadh dægghi ok aræ sem furr sægir.

Litr. B.

(b) Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo tertio var þetta samþykt j prestastemfnu af biskup ok ollum prestum. Inprimis fyft er biskup ridr j visitatione skal hann skoda kirkiur ok hennar eignir ok stadena ok stadarins penninga bekr ok fkruda altare ok allt þat sem til Gudz embættis skal hann skoda oll sakramenta prestanna þar næst skoda löring lærðra sem leikmanna eda hverfu þeir hallda
fina

---

non præstantur, tam sacerdotes, quam coloni, ex voluntate Episcopi satisfacere, quique eum excipiunt clerici & laici, sive presbyteri fuerint, sive coloni, in sua singuli parœcia, equos, quibus Episcopus in proximam vehatur parœciam, sub multa in jure ecclesiastico distata, pro singulorum viribus imperare & postulare, tenentur. Hæc mea sententia perlata est in templo Asensi Kelduhverfi, me pro tribunali sedente, ipso Domino meo Episcopo comprobantē, & his clericis & laicis audientibus & præsentibus, Jona Presbytero filio Biarnii, Thorkelo filio Gudbiarti, Thordo filio Ögmundi, presbyteris, Thordo filio Thorsteini, Jona filio Egilli, Publico Notario, Gamlio filio Martini, & Jona filio Ketilli, laicis, & multis aliis viris discretis assentientibus, eodem loco, die & anno, ut supra.

(b) Anno Domini millesimo quadingentesimo tricesimo tertio, sequentia in Synodo ab Episcopo & omnibus presbyteris approbata sunt: Inprimis Episcopus ecclesias visitans, templa, eorum bona & villas præbendarum, harum quoque facultates, libros, & vestes sacras, altare & omnia quæ ad cultum divinum exhibentur, sacramenta omnia sacerdotum, doctrinam exinde, tam clericorum, quam laicorum perlustrato, quomodo

sína tru með guð ok sína formenn andliga ok veraldliga svo sem seger i kirkiunnar lagabok ferligha at biskup skal rada kirkium ok kirkna eignum tiundum ok tilgíofum skipa þeim til ok frá epter því sem hann vill með lærðra manna rade. Item skulu bændr ok prestfr gera fullan ok allan rekninghskap á ollum kirkna godzum ok ferliga tiundum sem þeir vita fyrir gudi eða þeirra erfingiar ef þeirra kann við ath missa þar næst ath setia ok semia lærða sem leika ok svo skyllða til alla lærða menn ok svo leikmenn ath veita allan þann færleik sem þeir eru skyld-er ath gera sínum biskupi þá hann vísiterar sína kristne hvort helldr þarf á lande edr vottnum. Item skipaðe biskupinn ok aller prestfr samþykktu ath prestfr taki allar presttiundir ef þeir syngia fim meßur ath huarri kirkíu. Syngje hann halfan saung eða meir take prestfr allt kaup enn böndr presttiunder allar. Item villia ei lærdir sem leikir hlydnad með biskup hirte þá fyft með andlight sverð þá með verald-ligt fuerð.

Litr. C.

- (c) Vær Jon meðh (Gudz) nadh biskup á Holum gerom ollum monnum j woru biskupsdæmi (kunnigt) ath sakir wors biskupsligz embettis

---

modo scilicet religio in Deum & magistratum, tam spiritualem quam secularem, ex præscripto Codicis Legum ecclesiasticarum, observetur, de hoc præprimis articulo, penes Episcopum esse dominium in ecclesias & earum bona, decimas & donaria, quæ omnia de clericorum consilio ex libitu conferre & auferre ei liceat. Item coloni & sacerdotes, vel his defunctis, hæredes, plenam & exactam omnium ecclesiæ bonorum, præcipue autem decimarum, tanquam in conspectu Dei, rationem reddunto. Episcopus præterea tam clericos, quam laicos corrigito & emendato, & omnes clericos æque ac laicos ad subsidia itineris sive terra, sive mari eundum sit, Episcopo ecclesias visitanti subministranda, adigito. Item Episcopus iussit, omnesque presbyteri consensum præbuerunt, omnes decimas sacerdoti celluras, sacerdotibus perfolvendas esse, si modo hi quinque missas in singulis templis celebraverint. Quod si dimidium vel plus sacrorum sacerdos celebraverit, hic totam mercedem, patronus autem templi omnes decimas sacerdoti debitas, accipiunto. Item siqvi, sive clerici, sive liici, Episcopo obtemperare renuerint, hic in illos gladio primum spirituali, post seculari, animadvertito.

- (c) Nos Jonas Dei gratia Episcopus Holensis, omnibus nostræ dioceseos incolis notum facimus, nobis ex officio nostro & dignitate episcopali curam & sollicitudinem incumbere,

æmbettis ok stættar bær ofs umhygiu ok forsið firer hafua ath kristen-
domrenn aukizist ok rettliga haldizist i alla stædæ huar wer mægum þat
bættra. En ver seam þo vîða storra vmbota a vantta j morgum stodum
mæir æn ofs er liuft þui firer (biodum) wer sterkligha ollum monnum
sæm liggia j opinberligum hordomæ ok frillo lifuernæ ok þar meðh þeim
sæm likamliga liggia med sinum gudsfisum konom ok kallom huortt sæm
þeir edr þær hafua þeim haldæt vndir skirn ædr biskups handh med
öllum þæim wænslum sæm gudz laugh þar ytazist vî græina ath taka
gudz likama fur æn þeir skilæst meðh glæpin ok syndina ok tækit
sçrifter ok fæ lat sæm brotonom til bærr efter gudz loghum ok hæilag-
rar kirkiu med fuornum æidum ok trulofuan. Þui biodum wer vorum
profastum j hunavatz þinghæ asbirnæ abota a þingheyrum ok sira her-
mannæ Jonsfynæ vndir krapptæ hæilagrar lydnæ meðh þessô varo opno
brefæ ath læsa þetta bref opinberliga ath huerræ graptar kirkiu firer
þeirra tîða soknarmonnum ok þeir firerbiodæ ollum prestum j sinom
umbodhum ath gifua þeim gudz likama er briota þetta uortt bodh ok
skipan. Enn stæfnæ þeim firer ofs sæm her j motæ vilia þriofkazist.
Ok til sannænda her vî settum wær uortt jnsiglæ firer þetta bref er
sçrisat var a Holum j Hialtadaal faustodagæn j ymbrodogum j langa-
fausto anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo primo.

Litr.

cumbere, ut christianismus crescat, & ubique, quantum emendare in nobis est, rite
observetur. Nos vero, multis in locis magnos defectus, plusquam nobis libitum est,
invalescere animadvertimus. Hinc omnibus in publico adulterio & concubinato
perseverantibus, ut & cognatione spirituali conjunctis, tam viris, quam mulieribus,
sive in baptismo, sive in confirmatione susceptores egerint, in omnibus, quin & re-
motissimis, cognationis gradibus, in legibus divinis commemoratis, hanc cognatio-
nem re venerea violantibus, corpus Domini sumere prohibemus, prius quam a sce-
lere & delicto desistentes, panis condignis ex divinis & Sanctæ ecclesiæ Legibus
exantlatis, jure jurando & stipulatione præstitis, multam solverint (absolutionem
hæcî fuerint). Quare Præpositis nostris in Toparchia Hunavatnensi, Asbiørno Ab-
bati Thingeyrensi, & Hermanno presbytero Jonæ filio, vi sanctæ obedientiæ, his
nostris patentibus præcipimus, ut literas hasce in quocunque templo jure sepulturæ
gaudente coram parochianis publice recitent, & ditionis illorum sacerdotibus, hu-
jus nostri statuti & præcepti transgressoribus corpus Domini concedere prohibeant,
sed contumaciter perseverantes in jus, pro nostro tribunali dicendum, vocanto. In
quorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Holis in
Hialtadalo, feria sexta in hebdomade quatuor temporum Quadragesimæ, anno Do-
mini millesimo, quadringentesimo, tricesimo primo.

Littr. D.

(d) Anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo var ek Jon Egillsfön publicus nótarius þar nærri a Holum j Hialtadaal in festo sancte Matthei apostoli j forstofunne fyrir framan timbrstofuna j fogdum stadh ok nerverandum Ormæ . . . syni Þorsteini Jonsyni ok swæini Halvardsyni ath herra Jon biskup a Holum keypti med Jon smidh Gudlaugfön sin swæin ath wæra bonármadr heilagrar Holakirkíu ok æns goda Gudmundar biskups um allan væstfyrðinga fiordungh skuldæ herra biskupenn honom i sin þionozstu læyn fogur hundrot skuldæ Jon hafua jordina Aa j Vnadaal ok þau sex kugildæ sëm þar nu mæd standa firer tau hundrot badæ saman ok þar til skuldæ min herra faa honom med jordonæ tau kugildæ til medferdar ok her ofan skuldæ æn min herra faa honom med jordonæ tau hundrat onnor i ollo þarfligu godzse honom takandæ ok minom herra vtlatandi skuldæ Jon mæga skipta ok gefua i millom hesta ok taka af þui sëm gefazst kynna til allan farargræida ok kostnadar j ræisonæ upp aa rettan rækningh en Holakirkia ok biskupinn æiga alt þat gefit verdr smatt ok stort. Item skuldæ Jon taka nu vt adr han fær i bonena æina vodh tuitiga en adra j worer nu kæmr.

Littr.

(d) Anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo, ego Jonas Egilli Notarius publicus Holis in Hialtadalo, in festo Sancti Matthæi apostoli, in atrio triclinii lignei dicto in loco, præsentibus Ormo . . . Thorsteino filio Jonæ, & Sveino filio Hallvardi, præsens eram, quo tempore Dominus Jonas Episcopus, cum Jona Gudlaugi filio fabro, famulo suo, contractum iniit, ut hic per totam quadrantem occidentalem Sanctæ ecclesiæ Holanæ & Bono Gudmundo Episcopo stipem peteret. Dominus Episcopus mercedis loco sedecim joachimicos persolveret, Jonas quoque villam Aa in Unadalo cum sex vaccæ æqvamentis, quæ ibidem præsto sunt, utraqve locario octo joachimicorum, acciperet, Dominus quoque meus una cum villa duo vaccæ æqvamenta illi utenda daret, & Dominus meus illi unacum villa aliorum octo joachimicorum pretium præterea emanciparet, rebus utilibus, Domino meo expensuro, Jonæ autem accepturo condignis, constans. Jonas, quicquid in commutationem æqvorum, & omnes itineris, ut & alias impensas, erogaverit, stipi demeret, earumque exactam rationem redderet, ecclesia autem Holana & Episcopus reliquum stipis, tam magnum, quam parvum, possideret. Item Jonas jam statim priusquam mendicatum iverit, viginti ulnas panni inquilini, & totidem alias vere proxime subsequenti acciperet.

Litr. E.

(e) A sunnodagæn næsta fyrir Philippi ok Jacobi a sama aræ uar þetta forordh mins herra ok iussa Semundasonar ath minn herra skuldæ gifua honom fim hundrot i pionozstulæyn i þessu. tvæggia kua fodur hæima a Holum med nyt ok kalfsældi tuituga uodh goda ok tiu aura i voru tolf ferdonga smör æin godan panflara med forftalæ ok tau hundrot fyrir huder fyrir kækimæistara ræntto ok tolf fiordonga smör ok tau naut ok her til gaf hann iussa ty tvæggia kua fodr ok nyt ok kalf ath æino huerio utbux skuldæ min herra hefta hann æn iussæ skuldæ hefta sin pilt.

CAP. IV.

De Gotškalko Gotškalki filio.

§. I.

Gotškalkus Gotškalki filius ex antiquissima nobilitate Norvegica oriundus, ut ex Christophori III. Daniæ Regis literis (f), datis 1442, apparet, (qvibus eundem, cathedram Holensem, omniaque eorum utensilia & servitia in suam accepit singularem protectionem) hoc ipso anno Holanus Episcopus factus est, qvam promotionem aliquo modo ipsi debuisse Pontifici Romano non est vero dissimile, cum eandem ab eo emere necessum

---

(e) Dominica proxima ante Philippi & Jacobi eodem anno, hic erat contractus Domini mei & Jussii Samundi filii, ut Dominus meus operam ejus viginti imperialibus, his speciebus expendendis, compenfaret: Duarum vaccarum in prædio cathedræ domestico Holis saginatione, quarum lac & vituli Jussio cederent; panni inquilini melioris notæ ulnis viginti; decem uncis mercium; centum & viginti libris butyri; lorica melioris notæ chalybe obdusta; oâlo imperialibus loco corii, qvodo præfecto coqvorum expendendum est; ut & centum & viginti libris butyri, & duobus bobus castratis. Adhæc duarum vaccarum saginationem, una cum earum lacte & vitulis, in villa quadam, in qua cathedra villicationem instituit, Jussio dedit. Dominus meus Jussio, hic autem suo mediastino, ipse, eqvum suppeditaret.

(f) Vid. supra pag. 229.

necessum habuerit (a). In Islandiam venit & Cathedram calcare coepit anno 1444 ut ex codicillis datis & a Clero Holano subscriptis, Holis, die Martis post festum omnium Sanctorum apparet, in quibus testantur se vidisse literas collationis & documenta, quæ Gotfalkus habeat a Spirituali Patre Aslako Archiepiscopo Nidarosienfi & Christophoro Daniæ Norvegiæque Rege, quem ideo ut proprium Holanæ diœceseos Episcopum agnoscere, ipsique omne debitum obsequium & honorem promittunt.

§. 2.

Anno 1445 die Jovis post Festum Michaëlis, Mödruvallis in Hörgardal, Oddum Thorkeli filium in jus vocavit, quod sibi, ut Episcopo, non ostenderit literas collationis, quod, aut quo pacto ipsi præbenda Bægisaaënsi uti frui liceat; cui, si eandem promere non possit, præter ingentem multam pecuniariam, publica absolutio, ab ipso Episcopo accipienda, indicitur. Anno 1448, revisis rationibus Jonæ Paulini, qui multis retro annis Holanæ diœceseos Officialis Cathedræque Dispensator fuerat, omniaque, tam decimas quam Denarium Petri ab ipso accuratissime administrata inveniens, perfectissimam apocham dedit, & literas collationis præbendæ Greniadarstadenfis, quas Jonas ab Askelo Archiepiscopo habuit, suo calculo confirmavit (b). Jonas autem hoc anno cum tribus Clericis & octo laicis in Episcopi gratiam testimonium edidit, quod quicumque colonus inter Hraun in Flotum & Hraun in Skaga, qui Regi tributum pendere debeat, teneatur etiam Episcopoolvere tributum casei, id est 10 pondo casei aut 7 pondo butyri, quæ exactio post morbum illum epidemicum, qui anno 1403 Islandiam valde exinaniverat, primo in desuetudinem venerat, & deinde penitus neglecta fuerat.

§. 3.

Anno 1448, ab Askelo Archiepiscopo Inspector Skalholtinæ diœceseos & totius Islandiæ Generalis Visitator constituitur (c), sed audita

E e e 2

Askeli

(a) Vid. supra Sect. 3. cap. 5. §. 1. pag. 473.

(b) Quod vi privilegii, supra pag. 348. a nobis allati, fecisse videtur.

(c) Vid. supra pag. 340.

Afkeli morte in Daniam anno 1450 transiisse videtur, ibique præfens Marcello Postulato Nidarosienfi, numerasse 119 lothones argenti, quos Cameræ Apostolicæ pro sua in Holanam Cathedram introductione debuit, & a Marcello in Vicariatu dioceseos Skalholtinæ confirmatus fuisse, simulque a Christiano I. clementissimas accepisse literas, datas Hafniæ, Sabbato proximo ante Festum Andreæ Apostoli 1450, quibus non tantum ipse & Holana Cathedra in singularem Regis protectionem suscipiuntur, sed præterea ipsi conceditur, ut ejus navis mercatoria libere in portibus Norvegiæ mercaturam exerceat (a); Sed in patriam redux anno 1451, in Synodo Provinciali Clero Holano resolvendum proposuit, quo modo & a quo solvendæ essent impensæ hac peregrinatione ab ipso factæ, quas Cathedraticum & contributiones vocant (b), qui unanimi effato, quod omnes unius anni decimæ, templis per universam diocesin Holanam debitæ, ipsi cedant, decreverunt (c).

§. 4.

Ut fidum decebat Archiepiscopi Vicarium, denarium Petri sollicite conquirebat. Naglam pro quovis capite exigens (d), quas, aliasque rationes

(a) Vid. supra pag. 240.

(b) Qua fronte Prælati isti Holfenses, Abbates, Officiales, aliique primarii Presbyteri has expensas vocare potuerunt *Cathedraticum* & *Contributiones*, non video, cum Cathedraticum fuerit illa pars oblationum & donorum, quæ in Encaniis & Nativitatibus templorum Episcopo cedebant, & dudum in Islandia abrogatæ erant. Vide supra Per. 2. Sect. 2. cap. 4. pag. 234.

(c) Suspicio oriri possit hic legendum esse annum 1501, ita ut hæc sententia perlata, ad Gotkalkum posteriorem referenda sit, eo quod multa judicium nomina in id temporis actis occurrant.

(d) Ex præscripto LL *Eccles.* cap. 31. debuit quivis pro se Divo Petro pendere *unum nummum numeratum*, quorum *decem unam ulnam faciebant*, qui nummus vocabatur *Nagli*; Sed cum quatuor oboli unam faciant ulnam, manifestum est Denarium Petri, sive Naglam, fuisse $\frac{2}{3}$ unius oboli numerati; Discrimen autem inter nummum *numeratum* (talenn) qui in mercibus consistebat, & *pensum* sive *ponderatum* (vegiun) argentum signatum, tantum fuit, ut unus ponderatus, æquaret sex numeratos, conf. supra Tom. 1. pag. 63.

rationes purgatum (a), variaque negotia expeditum, sobrinum suum Olavum Rögnvaldi anno 1452 in Daniam transmisit, qui proximo anno revertens attulit: 1) Clementissimas Regis Christiani I. litteras, datas Hafniæ die Gregorii 1453, quibus mandat, ut Marcello absenti diœceseos Skalholtinæ cives morem gerant. 2) Ipsius Marcelli litteras ad eundem diœceseos incolas, quibus Vicariatum Gotškalki denuo confirmat, & vetat, ne recipiatur Matthæus Episcopus, qui vagabundus per Norvegiæ Regnum se ubicunque ingerere studeat, datas eodem anno, die Benedicti (b). 3) Henrici Kalteisen Archiepiscopi Nidarosiensis litteras, datas Bergis, die Marci, quibus Gotškalko notum facit, & se, & Regem, confirmasse litteras Marcelli Episcopi, quibus ille Vicariatum diœceseos Skalholtinæ ipsi contulerat; præcipue autem ipsi injungit, ut Biørnum Thorleifi, qui Skalholtinam sedem occupaverat, inde ejiciat, & ab illo rationes proventuum a morte Gotšvinni ad præsens tempus severe exposcat, ipsumque, si tergiversetur, excommunicet, qua occasione in laïcorum temeritatem, templa & eorum possessiones aliaque sacris usibus destinata, tractare præsumendum, graviter invehitur. Præterea ad tempora quibus Gotškalkus fuit Vicarius Marcelli in diœcesi Skalholtina, proprioque nomine Holanam rexit, referendæ sunt literæ Nicolai V. Pontif. Rom. Datæ 12 Calend. Octobr. 1448, quibus Skalholtino & Holano Episcopis injungit, ut personam idoneam & utilem Grönlandis in Episcopum ordinent & instituant (c). Quid autem in

E e e e 3

hoc

- (a) *Nos Marcellus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, item Nidarosiensis Ecclesiæ Postulatus, notum facimus per parentes & recognoscimus, quod nos anno Domini 1453 feria tertia post Dominicam Judica, recepimus manuale a dilecto nobis in Christo Domino Olaso Rögnvaldi Presbytero diœceseos Skalholtensis pro parte Reverendi Patris, Domini Gotšcalci Episcopi Holensis & Administratoris Ecclesiæ nostræ Skalholtensis, nobilia Anglicana aurea ad computum quatuor marcarum monete Hafniæ quodlibet, in quorum testimonii & fidei dictis Domino Episcopo Gotšcalco & Olaso prævalentem quantiam & testimonium recognoscimus damus & impartimur. Datum Hafniæ Roskilldensis diœceseos in die Sancti Benedicti, anno Domini 1453 nostro sub Sigillo præsentibus appenso.*

Daniel Kerker *Secretarius.*

- (b) De Gotškalki in diœcesi Skalholtina actis, vid. supra pag. 478. 479.
(c) Litteras istas vid. in *Celeberr. & de Historia Danica meritisissimi SCHLEGEL Sammlung zur Dänischen Geschichte* &c. Tom. I. part. I. pag. 178.

hoc negotio Præful perfecerit, ignoramus; id autem certum esse statui-
mus, quod paucis post annis, Andreas quidam Grönlandiæ Episcopus
fuerit (a).

§. 5.

Anno 1454 prædium ytre Ey, quod Abbas Asbiörnus a Cœno-
bio Thingeyrensi abalienaverat, ei, sua sententia pro tribunali restituit.
Anno 1456 prædium Hardbak, ad Holanam Cathedralam pertinens, ex-
ceptis tamen oris maritimis & omnibus quæ ibidem a mari ejiciuntur,
Einaro Abbati Munkathveraaënsi vendidit, qui Episcopo prædium Dy
in redhostimentum tradidit, ut testantur codicilli dati Holis, die Chud-
berti. Ultimum autem ejus actorum, (nam plura consulto omittimus)
quod ad nos pervenit, est acquisitio prædii Nup in tractu Ejafjallensi in-
tra diœcesin Skalholtinam, partim ob promissam sustentationem Inge-
biorgæ Olai filiæ, partim ob delictum filiorum ejusdem Ingebiorgæ, qui
in templo Nupensi conflixerant, reliquam autem ejusdem prædii par-
tem anno 1451 ab iisdem emerat. Datæ sunt literæ mortuo Gotškalko
Holci ad Ejafjoll, in Nativitate Sanctæ Virginis 1457 quo anno paulo
ante e vita excessit, cum Holanæ diœcesi annis 15 præfuisset, ibidem
autem 13 sedisset, Skalholtinam vero octennio gubernasset; Vir haud-
quaquam malus, & Holanorum Præfulum, qui hoc seculo vixerunt, nulli
secundus.

CAP. V.

De Olao Rognvaldi filio.

§. I.

Mortuo Gotškalko, Jonas Pauli, Pastor Greinjadarstadenſis, qui antea
ſæpius, nunc Diſpenſator opum Cathedralium, nunc diœceſeos
(ut loqui amabant) Officialis fuerat, conſentiente clero Holano, aut
Gotškalko

(a) Vid. ſupra pag. 481.

Gotškalko moriente ita constituyente, idem Officialis munus suscepit (a). *Olaus* autem *Rögnvalldi filius*, Gotškalki sobrinus (b), natione Norvegus, Pastor primo Oddensis & deinde Breidabolstædensis, a Clero electus, anno 1458 in Norvegiam primo, & deinde in Daniam, trajecit, quo audito, Matthæus Episcopus Holas advolat, & ut cathedra sibi cedatur, postulat; quod cum Officialis absente Olao facere pernegaret, interventu Biörni Thorleiffsonii, tum temporis totius Islandiæ Satrapæ, factum est & ab omnibus acceptum, ut Matthæus ab Holana Cathedra abstineat, donec tempus, quisnam verus ejus foret Episcopus, edoceat (c).

§. 2.

In Norvegiam veniens Rögnvalldinus ab Olao Archiepiscopo grantanter exceptus fuit, qui in ipsius favorem ad Islandos literas dedit, Bergis die Petri & Pauli 1459 quibus sub summa obedientia & excommunicationis poena prohibet Matthæum in alterutrum Islandiæ Episcopatum recipi, cum a Canonicis Nidarosiensibus, quibus jus vocationis ad Islandicos Episcopatus competat, nullam habeat vocationem, esse prætere perjurum, sui ordinis apostatam, excommunicatum & erronem, qui ubivis semet intrudere discipiat; Si vero sedem Holanam aut aliquæ ejus bona rapuerit, jubet incolas, Olao Rögnvalldi suo Postulato & futuro Episcopo succurrere, & Matthiam quam primum expellere, gratiam & præmium a se expectare jubens (d). Ex Norvegia in Daniam transiit Olaus, & a Rege Præturam Toparchiæ Skagfiordensis emendicatus est; cujus collationis literæ datæ sunt Hafniæ in vigilia Andreæ, in quibus Holanus Episcopus audit; unde patet literas Archiepiscopi datas esse antequam Olaus ordinatus fuit, & forte eodem anno in Islandiam transmissas; Olauum autem post ordinationem in Daniam profectum esse,

---

(a) Vid. supra pag. 391.

(b) Fratris filium faciunt *BIORNUS de Skardsaa*, & quotquot eum sequuntur *Annalium* scriptores; Sed sororis filium *ARNGRIMUS JONÆ* in *Comment. de Isl.* fol. 62. & qui eum semper sequitur *THEOD. THORLACIUS* in *Catalogo Episc. Isl.* impr. 1688, aliqve, qui *ARNGRIMUM* exscribere solent.

(c) Transactionem istam vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

(d) Vid. plura de Mattheo supra pag. 480.

esse, &, cum ibidem festo Andreæ, in aula Regis hæreret in Islandiam anno tandem 1460 reversum esse, quicquid dicant *Annalium* Scriptores, qui ejus reditum ad annum 1459 referunt.

§. 3.

In patriam redux, diœcesin ab Officiali acceptam administrare cœpit, cui perfectissimam suæ administrationis apocham dedit; sed anno 1464 inimicitia inter eos nasci cœperunt, quarum causa fuit, quod Paulinus prædium Valthioffstadi quod Jonas Tovæ filius Holanæ Cathedralis 1419 adjudicaverat, ut suum peculium retinuit, suæque concubinæ Thorunnæ Finnbogi filia habitandum concessit, quam Præsul ideo in jus vocavit, sed licet nec ipsa, nec quisquam ejus vice compareret, iurejurando tamen probari curavit, quod Jonas Biarni filius hocce prædium Holanæ Cathedralis in sempiternum peculium emancipaverit, quodque Cathedralis ejus usus fructus integrum decennium retinuerit, tandemque prædium Cathedralis penitus adjudicavit, dictamque pro tribunali sententiam Olao Pastori Hufavikensi mandavit ut Thorunnæ notam faciat, quam ille Grenjadarstadi Dominica ante Festum Jacobi, ut in mandatis habuit, legere cœpit, quod audiens Jonas Pauli, maledictis & irarum plenus Pastorem adoritur; Thorgilfus autem Gunnlaugi filius schedam arripiens discidit, quapropter Præsul Thorgilsum diris devovit, Finnbogum vero, Jonæ & Thorunnæ filium, aliosque Jonæ domesticos excommunicavit, sacraque in templo Grenjadarstadeni administrari interdixit, ipsi tamen Jonæ parcens, forte quod ætatem & antiqva viri merita respiceret; Sed cum rei hæc nihili facerent, tandem anno 1466 Pastorem quendam Jonam Petri, qui sacra in templo Grenjadarstadeni, præfente Finnbogo aliisque excommunicatis, administraverat, in jus vocavit, qui, etsi in judicio, quod Videvallis die Veneris ante Nativitatem Baptistæ constitutum fuit, non compareret, tamen ut ipso facto excommunicationem promeritus, condemnatur, quique Episcopo pendere debeat tres matcas pro quovis, quem ad sacra in templo Grenjadarstadeni admiserat, & sex marcas pro quovis qui Thorgilfo communicaverat, a quo diris devotus fuit; Holas deinde se conferat, absolutionem ab ipso Episcopo accepturus, & pœnitentias exantlaturus, quas Gratia Episcopali præscribere placuerit. Sed cum omnibus hisce
parum

parum proficeret, tandem anno 1468, die Saturni ante Festum Jacobi, ad prædium Rodugrund, intercessoribus Einaro Abbate Munkatheraænsi, Sigurdo Priore Mödruvallensi, Sveinbiorno Officiario & Thorleifo Cathedralis Dispensatore, pactum inter Episcopum & Paulum Jonæ patrem initur, quo Præsul iram compescens, in Pauli gratiam omnes hasce causas condonavit & oblivioni penitus dare promisit; Paulus autem Præsul prædium Valthioffstader penitus addixit cum 160 joachimicorum valoris placamento; Tandemque etiam Episcopum cum suo satellitio, splendido excipere convivio, ex quo haud indonatus discederet, promisit.

§. 4.

Anno 1467, cum Provinciam Eyafjordensem visitare, in solenni comissione, a Pastore Saurbænsi instituta, quæ communiter dicta fuit *Biskups ventila* (Hospitalitas Episcopi, seu commissio in Episcopi Visitatione instituenda) inter ipsius satellites Skulium Arnæ filium & Hallvardum Amundi filium, jurgium ortum est, quod tandem ad manus & gladios venit, ita ut Skulius gladio Hallvardi occumberet, qui in hac seditione, antequam exspiravit, Episcopi manum leviter sauciaverat, quam causam Skulii fratres, Runolfus, Scurla & Bødvarus, Arnæ filii, ne anima fratris gravius pateretur Episcopi judicio sua sponte subjecerunt, sperantes hoc modo mitiorem de mortui delicto sententiam; Sed spe sua frustrati, a duodecimvirali Collegio ab ipso Episcopo in hunc finem instituto, injunctum illis fuit ut Episcopo ob plagam ipsi inflictam fratris loco solvant plenam Præsulis Juris violati multam 60 marcas; deinde etiam 60 marcas, quod in Visitatione Ecclesiastica hoc factum acciderat, & tandem etiam 60 marcas, quod Præsul ipsius herus fuit; Præterea unam supra viginti marcam ad medicinum vulneris, & templo cathedrali 60 marcas, adeo ut illis, hæc plagula, præter fratris vitam, 348 joachimicis constiterit. Cum autem de cæde Skulii lege agendum esset, Præsul protestatus est Skulium semet sauciassè, antequam illi ab Hallvardo lethalis plaga inflicta fuit; ideoque jure casum censeri debere, quapropter judices causam ut valde perplexam, & ipsis inextricabilem, Regiæ Majestati referendam esse censuerunt. Præsul vero, ut Prætor provinciæ Skagfiordensis, Hallvardum pro infante habuit, & ut supplicem, qui ad templum Holanum, tanquam asylum, confugerat,

donec ex insula enavigare posset, securum declaravit, egregie hoc modo ostendens, quanto paucæ ipsius sanguinis guttulæ, Skulli vita pretiosiores haberi deberent.

§. 5.

Anno 1470 Ingebiörga qvædam Einari filia, injuriam sibi a marito suo Runolfo Hófskuldi illatam, coram Præfule qvesta est, qvod se penitus contenta desertaqve, eorum legitimis liberis neglectis, quinque adulterinos ex Halldora qvadam Theodori, sextum autem ex Thordisa Gudmundi filia susceperit, simulqve rogavit, ut Episcopus inter eos divorcium decerneret, spondens se cum nemine, vivo Runolfo congressuram. Qvi a Præfule in jus vocatus Vidvikæ, eidem se suamqve causam humiliter subiecit, omniaqve hæc adulteria, prædia Skollatungam, Brattavallas, Hornbreckam, & 160 argenti unciarum valorem emancipando, expiavit. Et paulo post Præfuli in sempiternum sustentationis pretium prædium Bæsafaa cum 120 uncis argenti addixit, qvæ alimentatio & contractus non diuturni fuerunt, nam Runolfus actorum pœnitens, & cœlibatus pertæsus, Holis aufugit, cumqve Halldora denuo consuevit, ambo enim nudi in templo Backensi concumbentes visi sunt, qvapropter Episcopus captivum carceri inclusit, & convocato duodecimvirali Collegio sententiam promulgari curavit, ut qvemadmodum iusto jure captus esset, ita tandiu in vinculis & carcere præscriptam ab Episcopo pœnitentiam agat, qvoad ipsius Gratiæ placitum foret. Hoc eodem anno Episcopus Olaus Constitutionem fecit, qva septem cum semi prædia Curiae Holensi pro celebrandis inferiis legat (a).

§. 6.

Anno 1474 Jonam Snorronis Holanæ diœceseos sacerdotem, ob multas gravesqve causas ab officio removit: 1) qvod duplicis homicidii insimulatus fuerit, a qvibus se nec purgaverit, nec eorundem pœnitentiam egerit. 2) Thorgrimum Pastorem Fagranesensem fauciaverit,
a qvo

(a) Vid. ad finem hujus Capituli Litr. B.

a quo peccato, etsi non esset absolutus, sacrum tamen officium in contemptum sui administraverit. 3) Ut latro per totam Islandiam grassatus esset rapinis, adeo, ut ipsi Episcopo duos equos furripuerit; sibi que in Præfulis & cathedræ damnum detinuerit. 4) Multis annis Episcopo immorigerum & retractarium semet præstiterit; cum vero ipsum suis literis monuerit, & sacris interdixerit, Holas pervenerit, multa que jurgia & maledicta in se evomuerit; quapropter ab officio, Beneficio & Pastoralis honore eum removit, & ex Ecclesia Holana ejusque sanctitatibus penitus ejecit, prohibens omnes sacerdotes, ipso præsentem missam canere aut sacra administrare, jubens quoque, ut omnes eum, donec poenitentiam ageret, tanquam ipsius Dei iram, vitarent & fugerent; quod si non faceret, solenniter se cum suis Clericis, sonantibus campanis, & accensis candelis, diris devoturum minabatur; hanc excommunicationem per universam toparchiam Skagfiordensem tam clara voce, testibus adhibitis, Thorarinum Stephani legere jubet, ut ab omnibus audiri queat. Eodem anno pratum quoddam inter Holas & Reykiarhol controversum, Holis adjudicavit, 60 marcarum adjiciens multam, si quis illi damnum adferre præsumat. Exstant præterea plura hujus anni Acta minoris quidem notæ, sed quæ omnia viri ingenium clare ostendunt.

§. 7.

Floruit hoc tempore sacerdos quidam, Sigmundus Steindori, ingenio & viribus pollens, concubinam habens Solveigam Thorleifi filiam, Biörni Divitis sororem, sed Einari Biörni filii amitam, (quorum uterque Islandiæ Præfecturam gesserunt. Ex hac Solveiga inter alios famosum illum Nomophylacem Jonam Sigismundi, Gudbrandi Episcopi Holani spectatissimi avum maternum, suscepit. Hic primo Episcopi amicorum albo inscriptus, ab illo præbendam Miklabænsensem & Præposituram Hunavatnensem obtinuit; sed anno 1474 eorum amicitia ita frigescere cœpit, ut Præful ei dicam scriberet: 1) quod Pastorem quendam in jus vocaverit, qui ejus jurisdictioni non erat subditus, quod Sigismundus negavit, dicens se ab Episcopo hujus causæ judicem constitutum fuisse; qua de re judicum sententia fuit, inobedientiæ eum

reum esse; nisi intra mensis exitum testibus legitimis suam innocentiam probet. 2) Quod literas excommunicationis Gudmundo Thorarini & Vilborgæ Martini filix debito more & legitime prælegi non curasset, quapropter etiam contumaciæ reus judicatur. 3) Quod Biörgam Thor-di filiam, domi suæ plus quam 4 hebdomadas contra edictum Episcopi manere permisisset, quod tertia contumaciæ condemnationis causa fuit. 4) Quod nullam reddidisset rationem triennialium decimarum Toparchiæ Hunavætnensis, quam intra septem dies reddere & triginta marcas pro quovis anno solvere jubetur. Reliquas autem causas iudices ipsi Episcopo dijudicandas submiserunt, qui jam, ut sæpius solitus erat, iudicem & actorem agens, Sigismundo Præbendam Miklabæ in sempiternum, sed officium in triennium abjudicavit; absolutionem autem contumaciæ criminum a se ipso impetrandam edixit; Quo facto Miklabænsē Beneficium Jonæ Broddi filio contulit, quem etiam Inspectorem totius diœceseos constituit, ipse autem ad externos enavigavit; Quod Sigismundo, natura haud quaquam pusillanimi, & assinium, præfertim Einari Thorlevidæ, potentia freto, animum ita auxit, ut promulgatum iudicium non tantum nullius faceret, sed præterea per filium Asgrimum, armatis stipatum, Miklabæum invaderet, qui quicquid ibidem invenit, in suam redegit potestatem, quod ut audivit Broddinus, convocatis rusticis Asgrimum invadit, qui etsi non imparatus opprimi non posset, Broddino tamen impar, firmiter stipulatus, posthac se nunquam Broddino adversaturum, abitum cum suis impetravit. Idem etiam eadem hyeme Sigismundus Broddino jurejurando promisit, & præterea prædictum se iudicium omnimode impleturum; Infida autem hæc pax fuit; nam anno 1476 ipse Sigismundus & Einarus Biörni cum Asgrimo & duobus aliis Sigismundi filiis, quorum utrique Jonæ nomen erat, & 15 aliis asseclis, Miklabæjum armati invadunt, omniaque quæ inveniunt, partim consumunt, partim avehunt, partim disperdunt. Quod audiens Broddinus, qui tum temporis Episcopali præditus fuit autoritate, Einarum Biörni, ejusque asseclas, excommunicavit. Sed illi omnia ejus conamina contemnentes, proxima hyeme Miklabæum capiunt, & pro lubitu omnia disponunt. Broddinus autem, quantum in ipso fuit, pari retulit, & 13 vaccas, quas illi Miklabæjæ reliquerant, in suam redegit potestatem. Episcopo autem anno 1478 in Islandiam reverso, Sigismundus tandem prope Kalistadum in Hialltadal, die Jovis ante Divi-

licnem

sionem Apostolorum superiori cessit, eiqve prædium Flatatungam, consentiente Solveiga, cujus id peculium erat, 400 joachimicis æstimatum, & præterea 80 unciarum argenti æquivalens pretium, tradidit.

§. 8.

Mortuo circa annum 1472, Jona Paulino, Episcopo opulentissimam Præbendam Grenjadarstad Einaro Benedicti certis conditionibus contulerat; quarum præcipuæ, quæ huc pertinere videntur, fuerunt; ut tertiam partem salmonum, quos ibidem capi contingat, iustoque jure ad cathedram Holanam pertineant, ipsi tradat; Omnibus, Episcopo, contra quemvis, assistat viribus; nullam concubinam domi alat, sed alibi eam habere, prohibitum non fuit: Sed si ullam injunctarum conditionum negligat, Præbenda privatus foret. Hunc anno 1479 coram Synodo Vidvikæ habita, inobedientiæ accusavit, quod scilicet salmonum integro septennio captorum nullam sibi reddiderat rationem; quapropter iudicium sententia Præbendam reddere, & pretium prompte solvere, iussus est, quod si uno anno semi marcæ pretium æqvaret, templo Holano 15 marcas, sin vero 4 uncias, aut æqvaverit, aut exceßerit, 30 marcas pendat.

§. 9.

Anno 1479, Arnam Höfkuldi filium prædiorum Nupufell & Hnappstader possessorem in jus vocavit, eo quod templis ibidem constitutis ingentem pecuniam deberet, quod cum Arnas ex iudicium sententia non solveret, Præsul anno 1480 edito scripto edixit, utrumque prædium templis cedi debere, & præterea tantum mobilium bonorum, quantum debitum Arnæ, pretium prædiorum excedat, quemque ea inhabitare, iisdemve sine sua venia uti frui prohibens: Quod cum Arnas innocentia & bona conscientia (ut videri voluit) fretus, nil curaret, & prædia nihilo secius retineret, Præsul tandem anno 1480, convocata 24 sacerdotum Synodo, Arnam, excommunicationis pœnam promeritum, præter 4 marcarum mulctam, quam Episcopo solvat, Holis se sistere absolutionem accepturum, easque subire pœnas, quas ejus Gratia injungere placeat, judicabat: Mortuo autem Arna, amicorum interventu

factum est, ut Episcopus Hösकुldo ejus filio Nupufellum concederet, si modo æquivalens solvat pretium (a).

§. IO.

Ab anno 1470 ad 1489 viguit controversia Hvassafellenſis de Biarno Olai & ejus filia Randida; Biarnus hicce, vir prædiorum & pecoris dives, quod cum filia sua Randida impudice confvesceret, diffamatus fuit, sed quam vere, ambigitur; Præsul autem, ne talia impune fierent, sui muneris esse ducens, Biarnum callide interceptum, Holas deportari & carceri includi curavit, in quo coram Episcopo & aliis, quod cum filia sæpius congressus fuerit, quam memoriter numerare possit, confessus esse fertur, quapropter ab Episcopo præscriptis, nec paucis, nec levibus, pœnis competentibus, absolutus dimittitur; Sed sui juris factus, omnia pernegavit, & carceris squalore & cruciatibus victum confessum se esse affirmavit: Randida vero in umbra Rafni Nomophylacis delitescens, factum constanter denegavit; Rafnus vero quod sui muneris erat, curans, in Comitibus generalibus, cum 24 Assessioribus, anno 1481, pro tribunali sententiam dixit: Randidam, si posset, cum 12 mulieribus, eandem excusantibus, jurejurando semet purgare debere: Biarni autem incarcerationem, causa indicta, contra leges factam esse, cui, ex earum præscripto, duodecinvirali jurejurando crimine se liberare liceret; Regique totum causæ connexum referendum esse, hujus enim de eadem statuere, solius esse. Licet autem utrique, Biarnus & Randida, tale præstiterunt jusjurandum, non tamen ab incepto destitit Præsul; Sed quinque Sacerdotum testimonio, quod Biarnum in carcere leniter tractaverit, aliisque pro sua causa præmunitus, in Norvegiam transit, acceptaque Archiepiscopi confirmatione eorum quæ acta erant, & mandato, quod Biarnus quam primum Islandia relicta, loca sacra frequentet; Randida autem in patria, acta competenti pœnitentia ab Episcopo absolvetur, in Islandiam reversus, anno 1484 Vidvikæ, convocata Synodo, Biarni in carcere factam peccati confessionem, duorum Sacerdotum juramento confirmari curavit, ipsumque omnibus, quæ de eo ex legum Ecclesi-

---

(a) Hæc controversia, & plures ejusdem naturæ, occasionem præbuerunt edicto regio quod supra pag. 241. attulimus.

Ecclesiasticarum præscripto constituta & judicata essent, teneri, possessionum autem dimidiam partem Regio fisco, dimidiam vero Episcopo deberi, judicavit. Quid inde de Biarno & Randida factum fuerit, non liquet, nisi quod Biarnus in excommunicatione decesserit, probabile est, ut ex dicendis patebit. Randida autem in diœcesin S alholtinam transiit; Skalholti enim constituta, anno 1497, Eirico Einari villam Vadum in Skriduhverfi vendidit. Bonorum Biarni confiscatio, certas ob causas, dilata esse videtur ad annum 1491, cum totius Islandiæ Præfectus, Ambrosius Illiqvod, Spialldhagæ, in Tractu Ejafjord, eadem frustra appeteret; Paulus enim Brandi filius, 110 armatis stipatus, Biarnum ejusque causam tam strenue defendit, ut Præfectus re infecta discederet. Tandem autem 1492, Ambrosio cum suis, Episcopo cum duobus Sacerdotibus, Paulo Brandi cum multis aliis, ibidem convenientibus, res ad umbilicum venit, ita ut Præsul & Præfectus, cum nulli alii id facere vellent, sortitione adhibita; prædia dividerent, quæ Præsul Thveraa in Fnioskadal, Heidarhus & Vik in Flatejardal, adeptus est (a).

§. II.

A Rasno Nomophylace, ut rebatur, & haberi voluit, illatam Ecclesiæ & sibi injuriam, quod de causa Biarni, quam mere Ecclesiasticam esse dixit, jus dicere ausus erat, haudquaquam ferre potuit Episcopalis justitia, quin eundem id circo excommunicaret, quod Nomophylacem anno 1481 Præfule se sistere & absolutionem petere adegit, quod ille, nisi Randidam sibi traderet, & supplex poenitentiam ageret, recusavit, quæ cum Rasnus promittere nollet, re infecta discessum est; Qui, ut Episcopo quam plurima ægre faceret, Randidam, ut infontem, secum habuit, & cum ea communicavit, Sacerdotibus causis Politicis sese immiscere, easque judicare, aliis autem Regis subditis Episcopi prædia conducere, & in villis ipsius ministrare, interdixit, & ut videtur, supplicem libellum plebis, de Episcopo querimonias continentem, Regi referendum accepit. Præsul vero suis militans armis, maximam minitabatur dirarum devotionem, eamque in templis solenni more ter proclamari iussit, quod Rasnum non quidem fregit, sed, utut prohibente & omnimode

---

(a) Vid. supra pag. 246.

omnimode inhibente Præfule, ad exteros abiret, adegit. Quo ille audito, Clerum, Holas frequentem convocat, quorum 24 omnium loco subscripserunt, Rasnum Nomophylacem Gratiofo suo Domino & Spirituali Patri, Domino Olao, immorigerum fuisse, & contra ejusdem Gratiæ conspirationem fecisse, quod sententiis, quæ hic secundum leges Ecclesiæ promulgavit, parere & teneri noluerit, qui etiam plebem patriæ induxerit, famosum de Episcopo edere libellum, quo ipsius nomen intra & extra diœcesin diffamaret. Episcopum autem templum Cathedrale refecisse, ornamenta argentea, vestes sacras & simulacra addidisse, extra Insulam discedentem omnes thesauros Clero semper concredidisse, nec sibi aut Templo, nisi legibus, judiciis & pactis, quicquam acquisivisse, cumque, ut Nobilem decet Dominum Ecclesiam gubernaverit, se nullius rei ipsi conficiis esse, quod invidiam ei creare posset; Plebem vero contra Episcopum eo temeritatis processisse, quod Ecclesiæ jura prosequi non potuerit, unde inter Clerum & Plebem inimicitia tanta sit orta, quæ Religionis eradicationem & ruinam secum sit tractura, ni mature & valide obveniat; tandemque per Deum & omnia sacra, Regem, Archiepiscopum, & Regni Senatum adjurant, ut afflictæ subveniant Ecclesiæ.

§. 12.

His aliisque testimoniis Præsul instructus enavigavit, Rasnumque suo nomine coram Rege & Archiepiscopo accusavit, quod odia & conspirationem contra se, non tantum in causa Hvassafellensi, sed multoties excitaverit, quod nullam facelli, quod domi haberet, proventuum rationem reddiderit, aliisque, ad idem audendum, autor fuerit, tandemque quod in sui visitantis honorem Convivium Episcopale non instituerit; Quibus effecit, ut Archiepiscopus hoc anno monitorias ederet literas, quibus primo in Rasnum acriter invehitur, cujus acta & judicia in causa Hvassafellensi sufflaminat, Episcopi vero confirmat; illis, qui cum Rasno contra Episcopum steterant, consulit, ut se Episcopo submittant, ni devotionis pœnam subire malint. Rex autem Islandis scripsit anno 1482, ut Episcopo obedientiam præstent, debito eum mactent honore, debita & proventus promte reddant. Nomophylaci, ut ejus jurisdictioni & Ecclesiæ commodis nullo modo sit impedimento, mandat;

dat; Præfecto etiam Regio Thorleifo Biörni filio idem injungitur. Datum Stöffrene, Sabbatho proximo post Festum Jacobi Apostoli (a).

§. 13.

Dum hac vice apud exteros egit Præful, duos habuit in Officiales, Sveinbiørnum Thordi Pastorem Grenjadarstadensem, & Sigurdum Mælefellensem, qui anno 1483, Jonam Thorvalldi, postea cathedræ Holanæ vicarium, & denique Abbatem Thingeyrensem in jus vocavit, 1) quod infantis non recte baptisati, baptisum confirmavit, ob quod sesqui marca mulctatur. 2) quod Olao Biörni filio præsentē, qui a sacris arcendus erat, sacra administrasse, & cum ipso die viridium communicasse insimularetur, aut se 4 virorum jurejurando purget, aut tres marcas pro quavis missa solvat, & ipso facto excommunicatus, ab officio & Beneficiis Ecclesiæ suspensus, quamdiu Officialis Gratia placitum foret, a quo, probata sua pœnitentia. absolutionem petat. 3) quod dispensationem in cœnobio Reinestadensi sibi sumserit, quapropter, nisi probare possit Officialem Abbatissæ concessisse illius aut alius Pastoris opera in eo officio uti, ipso opere, ut contumacem, excommunicationis reatum sibi contraxisse, Holano templo 15 marcas debere. A reliquis causis reus semet purgare quodammodo potuit. Acta hæc sunt Gielldingaholtti, die Veneris ante festum Michaëlis. Sveinbiørnus autem Magnus Thorkeli filium templum & ædificia Præbendæ Lausafensis, quæ ipse pater Thorkelus Gudbiarti 35 annis fructus fuerat, 215 joachimicorum valore reficere jussit.

§. 14.

Antequam ex Islandia solvit Præful, ut Nomophylaci ejusque amicis ægre faciat, Rafno Brandi, & ejus fratribus, qui mortuo patre in matris gratiam, pro pecunia, quam templo Bardenli debuerat, prædes semet interposuerant, diem dixit, quod decimas, mortualia, aliosque proventus & donaria templi Bardenfis profudissent, cum templum valde
nudet

(a) Vid. supra pag. 248.

nutet & refectioe opus habeat; Qua de causa sententiam dixerunt iudices, debere Brandinos, duobus testibus, qui diutissime in parœcia Bardensi fuerant, & proprio interposito iurejurando probare, quantum ex templi decimis, mortualiis, aliisque id temporis solvi solitis pensionibus, tam pater, dum in vivis fuit, quam ipsi, acceperint, præterea, ob retentas decimas quovis anno tres marcas, & ipsas decimas duplicatas pendere, quod si ante certum tempus non præstent, ipsum prædium aut tantam ejus partem Episcopo aut Templo adjudicarunt. Cum autem illi iudicio non starent, tandem anno 1488 denuo actionem renovari curavit, & uni eorum, Haldoro, qui prædium Bardum tenuit, iudicio dudum promulgato parere & 4 marcas ob tergiversationem pendere, præterea, ut hoc opere censuram ecclesiasticam promerito, ab Episcopo absolutionem petere injungitur.

§. 15.

In Islandiam reversus, Höskuldo Arnæ filio anno 1491, dicam scripsit: quod 1) Ecclesiæ jura violaverit, judicando dimidiam partem bonorum Biarni Olai filii, Prætori curandam & administrandam esse, ut Regio fisco debitam, contra iudicium 12 Sacerdotum, qui dimidiam partem templo Holano adjudicaverant. 2) Quod sciens & volens perjurium commiserit, ut Biarnum Olai, qui confessus fuit se cum filia Randida incestum commisisse, ab hoc crimine liberarit, contra 24 Sacerdotum iudicium. 3) Integro sexennio, a quo hoc perjurium commisit, indignus acceperit corpus Domini, & deinde biennio eodem se privaverit, contemnendo absolutionem & poenitentiam, quam Præsul ex Archiepiscopi mandato ei obtulerat; ob hæc crimina summam ecclesiæ disciplinam & devotionem promeritus esse censetur, omniaque ipsius bona Episcopo & Templo Cathedrali adjudicantur, dum Romam petat, perfectam absolutionem accepturus, ipsi ab Episcopo jejunia & carinas constituenda esse. Quod Höskuldum ita fregit, ut anno 1492 Episcopo se sistens, obedientiam, quam ipsius Gratia exigere vellet, promitteret, & placamenti loco prædium Blangshlíð cum 80 uncis argenti traderet.

§. 16.

§. 16.

Anno 1489 Eirico Einari filio contumaciæ crimen intendit, quod, se infcio, cum Germanis ex Islandia exceſſerit, & ad idem faciendum, Sacerdotem Jonam Giſli filium induxerit, qvo facto contra debitum & promiſſum, templum Grenjadarſtadenſe deſertum & officio vacuum reliquerit; qva de cauſa decreverunt judices, Ericum ipſo facto Grenjadarſtadenſi præbenda indignum ſe feciſſe, omniaqve ejus bona una cum ipſa Præbenda Episcopali poteſtati ita deberi, ut cuicunqve, velit ea conferre poſſit. Cum vero Ericus anno 1492 in Islandiam redux Grenjadarſtadum repetere vellet, qvem Archiepiſcopum ſibi contuliſſe prætendit, cujus etiam literas depromiſit; Præſul recentiores Archiepiſcopi literas, contrarium continentes, ei monſtravit, dicens Grenjadarſtadum ſe ei nunqvam collaturum, ſimulqve ei ex Archiepiſcopi præſcripto, Stephani Episcopii Skalholtini cauſæ cognitionem obferens. Cum autem Ericus ſe ipſi ſubmittere nollet, niſi Grenjadarſtadum obtineat, quod Præſul pernegavit, ſed alias ei conditiones obferret, unde cibum potum & neceſſariam ſuſtentationem habere poſſet, ille ſtomachabundus dixit ſe Grenjadarſtadum, ni Episcopalis obſtaret potentia, obtenturum, & a qvovis Paſtore expreſſurum fore; eoqve dicto diſceſſit, quod Episcopio, ut contumaciæ ſignum, maximopere diſplicit.

§. 17.

Anno 1490, Steinum Thorvalldi in juſ vocavit; 1) quod excommunicationis literas Jonæ cuidam non prælegiſſet, quod ei Episcopus adjecta excommunicationis & contumaciæ pænæ comminatione mandaverat; qvi ea propter a 24 virali Synodo ipſo opere excommunicatus, & Holani templi 30 marcarum debitor factus, cenſetur, niſi eadem hora jurejurando ſe liberet, non amicitia, nec contumacia ductum id omiſſiſſe, quod ei penitus impoſſibile fuit, cum præſens non eſſet. 2) Quod ad privandum Eccleſiam ſuo jure, Einaro Biørni filio omnia ſua dederit, poſtquam hoc delictum commiſit, qvo perfectiſſimam oſtenderit contumaciam, eapropter etiam ipſo opere excommunicatus, & templi cathedralis 60 marcarum debitor factus eſſe judicatur. 3) Quod ſine venia ex diœceſi exceſſerit, templum vero & commiſſum gregem deferuerit,

deseruerit, ob quod, perinde ac priora, banno innodatus, templo Holano 60 marcas, & præterea pro quavis parœciæ persona tres marcas pendere jubetur. 4) Quod his causis implicitus, corpus Domini acceperit, reus sit 6 marcis. 5) Quod se, aut ex diœcesi, aut etiam e Regione excelsurum, si durius, quam ex legum præscripto, tractetur, minutatus fuerit, quæ de causa, aut prædes dare obligatum, aut in carcerem conjiciendum esse, judicant; Episcopo autem 15 marcas solvat, a quo absolutus; pœnitentiam ex ejus Gratiæ præscripto, agat. Eodem anno Hrafnagili constitutionem fecit Episcopus, ut qui conjugium inire velint, ipsi, legitimum esse conjugium, testes producant.

§. 18.

Multos annos præbendam Mulam tenuerat Sveinbiörnus Thordi filius, qui quondam Holanæ diœceseos Officialis fuerat, sed hoc anno mortuus, successorum habuit Finnbogum, postea non incelebrem Nomophylacem, cui, non habito respectu, quod laicus esset, Præsul hanc Præbendam contulit. Hic templum aliasque ædes ruinosas valde esse conqvestus, filios Sveinbiörni in jus vocavit, quam controversiam Præsul cum 16 Sacerdotibus ita discidit, ut Sveinbiörnidae, præter templi & ædium refectionem, 200 uncias argenti Finnbogo solvant, & præterea decimam partem proventuum, quos Sveinbiörnus acceperat, omni tempore quo Mulesi præbenda usus fructusque fuerat.

§. 19.

Anno 1491, famulo suo Helgoni Asgrimi filio contumaciæ crimen intendit: 1) Quod ut legitimus suus famulus, suum templique mandatum contempsisset, manendo domi, & non eundo, cum Nicolao Vilhelmi filio, qui in mandatis habuit, Oddi Asgrimi filio judicium quoddam prælegere, adeoque per eum stare potuisset, si Nicolaus re infecta reversus fuisset, quam ob rem a 12 iudicibus templo cathedrali 60, Episcopo autem 30 marcas pendere jubetur. 2) Quod sine comœatu & Episcopo non permittente, ex ejus & templi familia aut clientela exire, alibique domicilium figere, præsumserit, excommunicationem promeritus esse,

esse, templo 30, Episcopo 15 marcas solvere, & absolvendus ab ipso Episcopo, ex ejus præscripto poenitentiam agere, debeat.

§. 20.

Anno 1493, Thorsteinus Thorleifi filius, Pastoris Hufavikensis hæres, Pastore mortuo, bona ejus hæreditate sibi relicta, inconsulto Episcopo administrare cœpit; Quod ille impune ferre nolens, dicam scripsit; 1) Quod præbendam Hufavikensem cum omnibus ad eam pertinentibus, inconsulto Episcopo, administrare sustinuerit, quapropter ab 18 delegatis judicibus excommunicationis poenæ reus censetur, qui omnia quæcunque avexerat, sub jurisjurandi fide restituere, absolutionem ab Episcopo petere, & templo Holano 30 marcas solvere, debeat. 2) Pensiones candelis in templo accendi solitis debitas, quas ex templo Hufavikensi abstulit, duplo pendat; Templo Holano ea propter 60, Hufavikensi autem 12 marcas solvat; Si vero easdem se ex templo abstulisse neget; quod 12 virali jurejurando probare debeat, Holano templo tantum 30 marcas solvat, sed nihilo minus ipso opere excommunicatus, ab Episcopo absolutionem petat, cujus jussu poenitentiam agat. 3) Quod prædia Vikingastade, Breckam & Koltakot, ad Holanam Cathedralam pertinentia, ut ipse confessus erat, annis 17 administraverat, indeque aliquid lucri ceperat; Quod si se permissu Episcoporum fecisse, 12 virali juramento probare non possit, ipso opere excommunicatus esse censetur, qui templo Holano pro quovis anno 60 marcas solvat, absolutionem pro solito more ab Episcopo petat, & poenas quas ipsius Gratiæ injungere placuerit, exantlet. Ob has causas Thorsteinus Præfuli prædia Presthvammum & Tungam, aliaque tradidit.

§. 21.

Quæ hætenus recensuimus, licet pauca sint, respectu eorum quæ Olaus eodem modo toto officii tempore subditis expressit; satis tamen docent severissime eum jus dixisse, non quidem justitiæ amore, sed sola avaritia inductum. Quod autem, ubi severus ille jure procedendi modus locum habere non potuit, aliis technis usus fuerit, ex sequentibus, quæ inferiis, testamentis aut minis tantum acquisivit, documentum ca-

pere licet. 1) Nyabai, cum 168 unciarum argenti valore, anno 1464, a Sveno Gudmundi accepit. 2) Anno 1492 ab eodem Sveno Kriddhol, cum 32 unciis argenti. 3) Skalaa, anno 1474, cum 84 unciis ab Ingebiorga Thorkeli filia. 4) Thorbiargarftados cum 32 unciarum valore a Gudmundo Jonæ anno 1492. 5) Skardsdal a Jona Thordi 1492. 6) Bruarland cum 40 unciis. 7) Sydraholt in Svarfadardal. 8) Hol in Siglufjord a Sigurdo Thorlaci filio 1486. 9) Kroffanes a Sveno Sumarlidi filio, cum 32 unciis, 1492. Et sane tam longum, quam tædiosum foret, omnia ejus prædia omnesque acqvirendi modos enumerare: Sed quid ut verus Ecclesiæ episcopus & animarum pastor fecerit, quod referamus, plane nihil habemus, nisi supra §. 5. laudata inferiarum institutio huc spectare videatur.

§. 22.

Tanta hu'us viri fuit avaritia & dominandi cupiditas, ut Episcopali potestate & honore non contentus, Præfecturam, seu Publicani officium, Toparchiæ Skagfiordensis etiam ambiret, quod partim ipse, partim per vicarios, viros Politici ordinis, Jonam Grimi & Jonam Thordi gessisse videtur. Prima hujus Præfecturæ Collatio a Rege facta 1459, mentionem facit Episcopi in Regnum & Regem meritorum, in quorum redhostimentum ipsi hæc Toparchia in biennium conceditur, ea conditione, ut Regis Vasario, quovis anno, 100 leves aureos inferat (a). Sed hocce Episcopo plane indignum munus, diutius eum administrasse, apochæ ipsi a Regiis Præfectis datæ, abunde probant. Prima quæ ad nos pervenit, data & subscripta est Bergis Norvegorum ab Erico Biörni filio, Præfecto Arcis Bergenſis, Dominica post Exaltationem Sanctæ Crucis, 1469, in qua testatur se ab Episcopo Olao accepisse 15 *Spitinga vadmåls* (b) & 30 tributa, jamque 7 annos elapsos esse, a quo 10 *Spitinga* ejusdem

---

(a) In Originali est: " Gyve arliga til vores Fadebuur, hundret lette gylden. "

(b) *Spitinga* incertum est quid sit. Tantum constare videtur, quod tum temporis 100 leves aurei valuerint quinque *Spitinga* panni Islandici; forte unus *Spiting* continuit 100 ulnas panni, quodsi verum est, valuit unus levis aureus aut *1 let gylden* 5 ulnas panni Islandici. Nostra autem ætate Toparchia Skagfiordensis Regis ærario infert circiter 59 joachimicos.

eiusdem panni acceperit, quæ omnia 900 aureorum summam conficere fatetur. Altera data est ab Henrico Kerker, totius Islandiæ Satrapa, Sabbato Palmarum 1473, Stafnesi in Islandia, quæ fatetur se pro ultimo anno, quo Præful Skagfiordensem Præfecturam gesserat, 5 *Spítunga* accepisse. Cumque rustici & incolæ Toparchiæ Skagfiordensis anno 1473 dubitarent de auctoritate Episcopo a Rege concessa, ad tam vile, & ejus officio indignum, Publicani ministerium, exercendum, ipse in foro provinciali, die Jovis, ante festum Martini, coram Brando Jonæo Nomophylace, literas Collationis produxit, & publice prælegi postulavit, auditaque Nomophylacis sententia, eum competentem esse Publicanum, officium hocce ad dies vitæ continuasse videtur.

§. 23.

De Olai peregrinationibus *Annalium* Scriptores altum est silentium, sed plus simplice vice eum excucurrisse, & plures quandoque annos abfuisse, certum est. Primo videtur in Norvegiam, & inde in Daniam profectus esse anno 1452, inque ea peregrinatione solvisse 10 illos *Spítunga* panni, quos Ericus Biörni Præfectus Arcis Bergensis fatetur anno 1469 se ante septennium ab eo accepisse (a), simul etiam in Dania Regem convenisse & Præturæ Skagfiordensis, cum biennium, quod prima collatio determinat, jam elapsum fuerit, continuationem adeptum esse, probabile est, præsertim cum nulla ipsius, annis 1462 & 63 Acta reperiantur. Deinde etiam anno 1469 Bergis præsentem fuisse, cum 15 illos *Spítunga* panni Islandici & 30 tributa Erico traderet, simulque apud Regem securitatem Hallvardi Amundini, qui Skulium Arni anno 1467 occiderat, procurasse videtur. Tertia vice anno 1474 ad externos abiit, nec prius quam anno 1477 reversum esse constat, quo tempore Jonas Broddi filius, Pastor Miklabænsis, dioceseos Vicarium egit, unde sine dubio est, quod Clerus Holanus ejus peregrinationum ante annum 1481 factarum,

---

(a) Erici apocha §. 22. laudata de Olao præsentem loqui videtur, alias enim definitum fuisset, per quem has merces Episcopus tradi curasset, ut in talibus fieri mos erat. Cumque Rex ei præsentem in remunerationem officiorum Toparchiam Skagfiordensem tantum in biennium anno 1459 concessisset, non est verisimile eum eandem absenti, sed præsentem, & assidue precanti, in dies vitæ contulisse.

rum, in suo de illo eodem anno edito testimonio mentionem injicit. Quarta vice eandem calcavit semitam anno 1481, denuoque triennium absuit, ut expressis verbis testatum reliquit ejus Vicarius Sigurdus Thorlaci filius, in scripto edito Holis 1486, cui consentiunt Ketillus Ormi & Gudmundus Jonæ in testimonio de prædio Hol in Siglufjord, dato eodem anno die Lunæ ante Jonæ Ogmundini Festum. In hac peregrinatione Gauti Archiepiscopi mandatum de Biarno Olai & ejus filia Randida acquisivit, datum Bergæ 1481, & Johannis Daniæ Regis Edictum de contumacia subditorum erga Episcopum, de qua Regi graviter questus erat. & Judicibus Politicis, qui de rebus Ecclesiasticis sententiam ferre præsumunt, quorum utrumque Rex severe prohibet, datum Stöffrene, Sabbato post Festum Jacobi 1483 (a). Tandem etiam anno 1494 ut mox manifestum fiet.

§. 24.

Anno 1494 die Saturni in hebdomade Paschatis, citationem edit, qua Clerum inter tesqva Oxnadalsensia & Hrutasfiardaraa ad Synodum provincialem Videvallis die Martis ante Philippi & Jacobi habendam, convocat; Quid autem ibidem actum fuerit, nobis non constat; quæ Synodus ultima esse videtur, quam Olaus ut Episcopus Holanus habuit, aut convocavit, nam eadem ætate ex Islandia excessisse, aut mortuum esse, inde verisimile fit, quod duo diœceseos Vicarii, Jonas Thorvalldi & Gudmundus Jonæ, nulla facta Episcopi mentione, Synodum habuerunt in Vidvik die Mercurii post festum Michaëlis, ubi controversiam inter Einarum Abbatem Munkathveraaensem & hæredes Stígi Einari filii, de villa Illhugastad, secundum Abbatem pronunciarunt. His etiam judicibus innocentiam suam jurejurando probavit Olaus Philippi filius anno 1495, quod anno 1493 cœmeterium Videdals-tungense non violasset, ubi nulla etiam Olai Episcopi mentio fit, quæ procul dubio facta fuisset, si in Islandia constitutus adhuc fuisset. Mortuum fuisse Olaum anno 1495, in Divisione Apostolorum, patet ex testimonio Erii Einaridæ, Nicolai Thormodidæ & Hallvardi Biörnsonis, qui fatentur audisse se, præsentem fuisse, Holis in Islandia, die lunæ post

---

(a) Vid. supra pag. 248.

post festum Johannis Baptistæ, cum tres Pastores, Gudmundus Jonæ, Jonas Jonæ, Jonas Gisli, & unus laicus, Hialtus Arnkeli, coram Jona Thorvalldi filio jurejurando confirmarunt, quod audiverint Olaus Episcopum, bonæ memoriæ, dicentem & jubentem omnia sua bona, de quibus in suo testamento non caverit, esse & haberi debere, Holanæ cathedræ peculium. Vero itaque simillimum est Olaus anno 1494, cum pestis in Islandia grassare cœpit, cujus sævitia in diœcesi Holana 26 Sacerdotes reliquit, ad exteros abiisse, ibique hoc, aut sequenti, anno mortuum esse (a). Ex talium enim pastorum numero erat vir ille, qui non ponunt animam pro ovibus, sed videntes periculum adfore, sibi consulunt, non enim tam eas ipsas, quam quæ earum erant, per 35 annos, quos sub eo gemuit diœcesis Holana, quævisse videtur: uni tantum non succumbit impudicitia crimini, nam de ejus concubina & liberis

-
- (a) Contradicere videntur summi Viri, *GUDBRANDUS THORLACI filius*, Episcopus Holanus, in *Apologia Jonæ Sigmundini* impressa Holis 1395, & *ARNGRIMUS JONAS* in *Commentario de Islandia* fol. 62. mortem ejus ad annum 1497 referentes; *BIORNUS* autem de *Skardsfæa* scribit eum hoc anno post Invent. Crucis, 3: 3 Maji, mortuum esse; Sed in promptu est responsum; In Verbis *GUDBRANDI*, qui autor est hujus relationis, est contradictio tantum apparens, non vero realis & vera: dicit enim Summus Vir Gotskalkum electum esse anno 1497, postquam Olaus Episcopus mortuus fuit, quibus verbis electionem Gotskalki ad annum 1497 adstringit, non vero mortem Olai, perinde acsi quis dixerit: ascendit Cathedram Holanam Jonas Arii filius anno 1525, postquam Gotskalkus mortuus fuit; quod verum est de illius promotione & successione in episcopatum 1525, proxime post Gotskalkum, sed falsum de hujus morte, quæ ad annum 1520 pertinet. *ARNGRIMUS* autem in suo *Commentario de Islandia* videtur *GUDBRANDUM* exscriptisse, sed verba ejus non curate fatis attendisse. Taceo, quod summus Vir in hoc suo *Commentario*, quem junior scripsit, in Chronologicis quandoque hallucinetur. *Skardsaaensis* magnos hosce Duumviros sine examine secutus, in eo audacior est, quod mortem Olai ad festum Crucis alligat, quod tantum ad Gotskalki electionem referendum est. Nam quorum 1) duo Officiales cum Episcopali potestate in diœcesi Holana præsentem & vivo Episcopo? 2) Actio forensis de hæreditate & opibus Episcopi? 3) Formula loquendi: *bonæ memoriæ*, de mortuis tantum ulitata? ut alia taceam, quæ huc referri possunt. 4) Episcopi nulla mentio in actis forensibus hujus anni, si adhuc in vivis fuit? Quæ omnia illæso summorum & de re literaria optime meritum virorum honore, dicta esse volumus, nemini obtrectantes, & nostras sententias multo minus obtrudentes, modo veritati non fiat vis aut injuria.

liberis omnes silent, sed quo ad avaritiam & crudelitatem parem vix habuisse, acta ejus docent.

Litr. A.

(a) Svo felldr giorningr fram for i Afi j hegranesi Anno Domini MCDLVIII fimtudagin næsta fyrir sefælumessu at Mattheus er sig kalladi biskup a Holum lofadi med handabandi birni bonda torleifs-syni ath hallda allan þann giörning stodugan sem adrgreindr biörn giorde hanns vegna med sira Jon palsfon officialem heilagrar hola kirkiu um stadin a holum ok allt biskupsdæmit uppa þenna sama giörning toku þeir höndum saman fyrrnefnder menn biörn ok sira Jon a svo fyrir-skildu ath heilugh holakirkia ok allt holabiskupsdæmi þat sem heilaga kirkiu ahrærer skylld standa med fyrir ok feligheit fyrer ser ok ollum sinum radum. hier i mot lofadi sira Jon palsfon med samþycki allra dandemanna þeirra er þar voru med honum bæde lærðra manna ok leik-manna ath ef þat kynni til at koma at sira Olafir Rögnvaldzfon kæmi aptr til Islandz ok væri vigdr biskup til adrgreindrar Holakirkiu edr hitt ath annar biskup kynni vtt at koma ok kallade sik enn biskup Holakirkiu þá lofadi fyrrnefnder sira Jon svo snart sem hann hefði þar fulla vissu af ath nokur biskup kalladi til stadarins a Holum ath hann skyldi

---

(a) Sequens pactum, Afi in Hegraneſo, anno Domini M.CD.LVIII feria quinta, proxima ante feſtum Ceceliæ, initum eſt, quod Matthæus, qui ſe Epiſcopum Holanum venditat, Domino Biörno filio Thorleiſi ſtipulata manu promiſit, contractum a prædicto Biörno cum Jona Pauli, Sanctæ eccleſiæ Holanæ Officiali, de cathedra Holenſi & tota diœceſi, ſua vice ineundum, ſe ratum habiturum, de quo contractu viri prædicti Biörnus & Dominus Jonas dextras invicem dederunt, ſub ſequentis paſſi conditione, ut Sancta eccleſia Holenſis, & tota diœceſis Holana, quoad res eccleſiaſticas, quantum ad ſe (Matthæum) ſuaque conſilia & gubernationem pertinet, libera & intacta permaneat, e contra Dominus Jonas Pauli filius, ex omnium virorum diſcretorum, tam clericorum, quam laïcorum, tum temporis præſentium, conſenſu promiſit, quod ſi Dominus Olaus Rögnvalldi in Islandiam reverſus, prædictæ eccleſiæ Holanæ Epiſcopus ordinatus fuerit, vel alius Epiſcopus peregre advenerit, qui ſe Holanæ eccleſiæ Epiſcopum diſcitaverit, prædictus Dominus Jonas promiſit, ſe, quam primum hac de re, quod aliquis Epiſcopus cathedram Holenſem ſibi poſtulet, certior

skyldi gjöra bod birni bonda ok settia þar feligan dag i skagafirde með þessum öllum adrgreindum dandimönnum svo at þeir mætti þá skoda beggia biskupanna bref ok skilríki hvor þeirra þeim synizt þa betra skjal hafa kynni þat ok til ath bera i þessum sama degi ath þeim biskupunum komi ei saman ok vill biskup Mattheus ei yfergefa sin bref ok vill þa boda eda stefna biskup Olafi eda þeim öðrum biskupi sem til kynni at koma burt af landit ok vill sa biskup ei fara enn biskup Mattheus vill þa en brutt fara af landinu þa skyldi biskup Olafi sitia ad stadnum a Holúm sem rettum biskup bæri ok vísitera biskupsdæmit. En ef biskup Olafi hefði omögulegra kostnad a stadnum ok framar enn til ber þa lofadi eirek bonde loptzson at bitala þat stadnum uppa sina peninga vm næstu tolf manudi upp frá þessi dagþingan svo framt sem biskup Mattheus kynni til athkoma ok yrde hanns biskupsstollinn með rettum lögum kann ok svo verda ath sira Olafi fai ongan framgang um kirkiuna en biskup Mattheus fai enn ny bref uppa Hóla biskupsdæme af vorum helga fodr pafanum erkibiskupinum i nidarósi ok samþykki vors naduga herra kongsins þa lofadi sira Jon palsón með samþykki allra dandemanna þeirra er þar voru samankomner at veita biskup Mattheus onga mottstödu svo hann megí ei na sinum biskupsstoli fyrí honum.

H h h b 2

Litr.

tior factus fuerit, nuntium Domino Biórno missurum, &, unacum prædictis illis viris discretis, in Skagafiorde conventum indicturum, ut de utriusque Episcopi literis & instrumentis, quænam scilicet magis authentica essent, dispiciatur. Quod si eodem hoc die Episcopi invicem conciliari nequeant, & Episcopus Matthæus suis literis cedere nolens, Episcopo Olao, aut alteri illi Episcopo, diem dixerit, vel extra insulam provocaverit, qui peregre abire recusaverint, sed Episcopus Matthæus ipse iter susceperit, Episcopus Olaus in cathedra Holensi, ut legitimum oportet Episcopum, residere, & diocesin visitabit. Quodsi Episcopus Olaus immodicas & justo majores cathedræ fecerit expensas, illas Dominus Ericus Lohti filius, propriis suis sumtibus, quantæ per annum ab hoc pacto proximum fuerint, cathedræ refundere spondit, si modo Episcopus Matthæus, legitimus, cui cathedra adjudicata fuerit, Episcopus postea advenierit. Si & evenierit, ut Domino Olao repulsam ferente, Episcopus Matthæus novas a Sancto nostro patre Papa, & Archiepiscopo Nidrosiensi, literas, ac Gratosi nostri Domini Regis consensum, de diocesi Holana adeunda nactus fuerit, Dominus Jonas Pauli filius ex discretorum virorum hic præsentium consensu, se Episcopo Matthæo non obfuturum spondit, quo minus per Jonam iste cathedram suam adire possit.

Litr. B.

In nomine Domini Amen.

(b) **A**llsvolldugum gudi til heidurs, júngrú Mariæ, Sancto Johanni Episcopo Holensi, hinum góða Gudmundi oc öllum guds Helgum til virðingar, H. Hólakirkju til styrkingar, öllum syndigum mönnum til miskunnar ok fynda fyrirlátningar, oc sierdeilis öllum christnum sálum til hiálpar oc hvíldar höfum wii Olaf med gudz náð biskup á Hólum skipat oc sett eina æfniliga messu dagliga fyrir öllum christnum sálum í fyrrnefndre dómkyrkiu á Hólum, vid þat alltari sem fyrir nordan stendur, svo lengi sem christindómrinn stendr, epter því sem sidur er í mörgum kirkium í heiminum. Setium wii hier til oc tilfkyllidum einn prest í þessu biskupsdæminu at upp hallda oc framflytia þessa sálumessu, lesande, enn stundum syngiande, hvern dag í tólf mánudum, svo lengi sem hann lifer, enn annar í hans stad, ef hanns kann vid at missa; Skal hann hafa þar fyrir siögur hundrud í kaup sitt árliga med þessum skil-daga: átta stikur klædis, fiórar voder edr svo góða peninga, oc eitt-hvert hundrad þar til; oc frí kost oc mat heima á stadnum Hólum epter vorre skipan, oc allra góðra formanna á Hólum epter ofs komanda samþycke; sitjande til bordz med kyrkiupreste oc liggia í prestabúre; Skal hann

---

(b) In honorem Dei omnipotentis, reverentiam Virginis Mariæ, Sancti Johannis Episcopi Holensis, Boni Gudmundi, & omnium Dei Sanctorum, Sanctæ ecclesiæ Holanæ corroboracionem, omnium peccatorum clementiam & criminum absolutionem, præsertim autem in omnium animarum christianarum salutem & requiem, Nos Olaus Dei gratia Episcopus Holensis, inferias sempiternas & quotidianas pro animabus christianis in prædicto templo cathedrali Holensi, ad altare ad septentrionem situm, quamdiu religio christiana invalebit, ex solito per totum orbem multis in templis more, celebrandas constituimus & ordinavimus. Unum igitur hujus diæceseos sacerdotem ad inferias hasce celebrandas & observandas constituimus, qui eas; donec vixerit, per annum quotidie, vel, eo deficiente, alius ejus loco, partim recitet, partim canet. Ejus salarium sedecim constabit imperialibus, sub conditionibus sequentibus: octo ulnas panni nobilioris, quatuor volumina vilioris, aut æquivalens argentum, & quatuor insuper joachimicorum pretium, ut & victum in cathedra Holensi gratuitum, ex nostra ordinatione & bonorum Antistitum Holensium, successorum nostrorum, consensu, accipito; mensa cum Pastore cathedrali, lecto in cubiculo Presbyter-

hann oc gánga til chórs in festis dupplicibus oc þá naudsyn krefr. Kann ok hanns vidmissa, þá skulu prestarnir þeir sem vacantes eru á Stadnum hallda uppe þessa sömu salumessu, svo hún falle öngvann dag nidur, þar til annar prestur kemr í hanns stad epter skipan oc ráði formanna á Hólum, oc hafe þar fyrir út af sama kaupi fyrir hveria messu epter tiltöðu. Skal oc fyrrnefndr prestur fýngia salutíðir hvern sunnudag um áred med öðrum lærðum mönnum þeim sem hann kann til at fá. Kann hann oc öngvann fá, þá skal hann lesa svo hatt at vel megi heyra um kirkiuna vid sama alltare fyrir aptansöng oc fýngiandi messu um morgunin epter, at hríngdum kluckum til hverstveggia í stöple. Nú fyrir þann skulld at þesse tídagjörd skule uppehalldast óbrigðiliga fyrir öllum kristnum sálum, oc dagliga fýngiaft oc lefast sem fyrrskrifat stendr, höfum wii lagt til H. Hóladómkirkju Stadnum oc Biskupsstólnum allar þær jarder oc penínga sem Wii höfðum fengit í felter oc sakaferle síðan Wii urðum Biskup á Hólum oc hier epter skrifat stendr: In primis *Bagesá*, *Skollatúngu*, *Brattavöllu* fyrir nordan Oxnadalsheidi, *Hornsbrecku* í Olafsfirði, *Finnastadi* í Laufásþingum, hálfann *Presthvamm* í Reykiadal, oc *Eyde* á Langanese í Skeggjastadar kirkiufókn, svo oc þar med jordina *Flatatúngu* í Skagafirde ef hún verdr Dómkirkjunnar eign

H h h h 3

innan

Presbyterorum, utitur; & chorum in festis dupplicibus, ac urgente cateroquin necessitate, frequentato. Quod si & ille præpeditus fuerit, Sacerdotes vacantes, in cathedra præsentés, easdem inferias celebrant, ne vel uno die interciant, usque quo alter sacerdos ex Antistitum Holensium dispositione ei suffectus fuerit, quare ex dicto salario, pro singulis inferiis, mercedem pro rata accipiunt. Prædictus quoque sacerdos qualibet die dominica, unacum aliis clericis, quorum copia erit, inferias canito; Quod si nullius copia fuerit, ille tamen eas ad idem altare tam sonore ante vespertinas recitato, ut per totum templum audiri queant, sed mane sequenti eas canito, utraqve vice campanis in ambabus turribus sonantibus. Sed ut hæc sacrorum celebratio in omnium animarum christianarum commodum immutabiliter observetur, & quotidie ex præscripto canatur & recitetur, Nos Sanctæ ecclesiæ Holanæ, cathedræ & Sedi episcopali, omnes viſas & pecuniam, quæ Nobis, ex quo Episcopus Holensis devenimus, mulctæ & confiscationis nomine ceſſerunt, addicimus, hæ sunt sequentes: In primis *Bagesa*, *Skollatunga*, *Brattaveller* a septentrione telſvarum Oxnadalensium; *Hornsbreka* in Olafshordo, *Finnastader* in parœcia Laufasensi, dimidium *Presthvammi* in Reykiadalo, & *Eyde* in parœcia Skeggjastadensi, ut & prædium *Flatatunga* in Skagathordo, si hoc intra triennium templi cathedralis possessio fuerit,

aut

innan þrennra tólf mánaða, helldr oc tíurtíu hundrada í lausagótfum sem fyrir hana skal koma epter því sem bref þar um giört vottar. Leggium Wíi oc til jórdina *Efstaland* í Oxnaðal ed Wíi keyptum med vorum peningum med tíu málnytu kúgilldum, oc svo þar til öll málnyukúgillde þau sem med jórdunum standa fyrir nordan, eru þau nú alls þríátíu. Eru þessir fyrrnefnder peningar oc jarder framlagðar oc med nóguum forlagseyri útgreiddar opnefndum preste til kaups oc matar fyrir sitt arbeiði sem ofs sýneft med dándemanna ráde. Skulu oc aller naudsynliger hluter til fyrrlagðs embættis-at Dómkirkíunne tilleggiast med yferlýn formannanna oc þeirra skipan. Því bidium Wíi kjarliga Virðuliga Herra med gude oc alla Edla Prælata Hólabiskupa epter Ofs komande at confirmera oc stadfesta þessa vora skipan oc giörning med sínu brefe oc innfigle, svo at fyrrnefnd sálumessa oc vigiliæ verde uppehalldnar oc epter þeirra bode æfinliga lesnar oc súngnar fyrir öllum kristnum sálum svo vel epter þeirra andlát sem nú til. Svo oc/ei síðr alla Officiales Hóla biskupsdæmis oc Ráðsmenn á Hólum bidium Wíi H. Hóla kirkíu vegna oc biódum epter skylldu sína á H. kirkíu vegna ef þeir vilia nockurn góðann hlut eiga med öllum kristnum sálum fyrir utan enda at styrkia oc upphallda þessa optnefnda tídagíörd at setia prest annann í stadenn ef annars missir, síðsamann oc gudhræddann, lúkande honum

---

aut etiam quadringenti imperiales pro eo, ex tenore literarum hac de re exaratarum, persolvendi. Præterea prædium *Efstaland*, proprio nostro argento cõuntum, una cum decem vaccis lactariis, & omnibus præterea vaccis numero triginta, cum villis ad septentrionem sitis, reperiundis, adjicimus. Prædicta bona & villæ, in victum & salarium sæpe dicti presbyteri, ex nostra quidem sententia & virorum integrorum suffragiis fors copiosa, depromtæ & erogatæ sunt. Res quoque ad prædictum officium in templo cathedrali necessario requisitæ, ex præcepto & dispositione Antistitum subministrantur. Quare amice volumus rogatos Venerabiles in Deo Dominos & omnes Nobiles Prælatos; Episcopos Holenses, nostros successores, ut hanc nostram constitutionem & actum literis suis & sigillo confirmare dignentur, ut prædictæ inferiæ & vigiliæ observentur, & in omnium animarum christianarum bonum, tam post earum obitum, quam ante, in perpetuum recitentur & canentur. Nihilominus omnes diæceesos Holanæ Officiales, & Dispensatores Holanos, Sanctæ ecclesiæ vice rogamus, ut, si quid omnibus animabus christianis in æternum bene cupiant, sæpeditas inferias confirment & conservent, & uni sacerdoti deficienti, alterum moribus ornatum & pium surrogent, & ex præscripto salarium quotannis sedecim imperialium,

honum fiðgr hundrud í kaup árliga sem fyrrkrifað stendr oc skipande honum kost oc alla adra naudsynliga hlute oc þat sem þessare sálumessu tilheyrelegt er af fyrrnefndum peningum ef biskupslaust er á Stadnum, enn þá med Biskups ráde ef hann er nær. Setium Wii oc Ráðsmannenn á Hólum med ráde Officialis, ef Wii erum ecke nær, fullann oc allann procuratorem oc umbodsmann á allra kristinna sálna vegna at aller fyrrkrifader hluter verde upphaldner epter þuí sem ádrkrifað stendr, epter því sem hann vill svara fyrir guds dóme, oc forðast guds reide oc allra kristenna sálna á dómsdege. Nú til meiri vissu oc stadfestu at þesse vor skipan skal óbrigdilig halldast um alldur oc æfe, hafa edla Prelatar oc prestar sem hier epter nefnast í brefenu samþykt þessa vora skipun oc gierning, oc á prestastefnu vóru á Eyrarlande med þeirra samþycke sem Wii höfum fundit síðan oc svo heita: Bróder Jón med guds náð Abóte á Þingeyrum Bróder Einar med sömu náð Abóte á Múnkaþverá, Bróder Sigurdr Prior á Möðruvöllum. Sírar oc Prestar: Þórstein Jónsón Ráðsmann á Hólum, Sveinbiörn Þordarson, Semingr Magnússon Magnus Jónsón, Þórleifr Magnússon, Sigurdr Þórlaksón, Gudmundr Skúlason, Hallr Finnsón, Þórsteinn Illhugasón, Arnbiörn Asmundsón, Hallr Arnason, Þórsteinn Gudmundsón, Jón Broddason, Ketill Grímólfsson, Olafir Þorgeirsson, Arne Hallsón, Jón Jónsón, Nicolas

---

perialium, victum quoque & res reliquas ad has inferias peragendas necessarias, ex prædicta sorte, sede vacante, sed si Episcopus adfuerit, ex hujus dispositione, erogent. Nos quoque Dispensatorem Holensem, si Nos non adfuerimus, sub auspiciis Officialis, omnium animarum christianarum procuratorem & mandatarium plenipotentiarium & competentem constituimus, qui prospiciat, ut omnes res præscriptæ ex antea dictis observentur, prout ille in iudicio Dei agnoscere, & Dei ac omnium animarum christianarum in die novissimo iram effugere, cupiverit. Sed in maiorem certitudinem & confirmationem, ut hæc nostra constitutio immutabiliter in æternum servetur, Nobiles Prælati & Presbyteri, infra in his literis recensendi, hanc nostram constitutionem & actum comprobarunt, tam qui in Synodo Eyrarlandensi præsentēs erant, quam illi, quos exinde convenimus; En eorum nomina: Frater Jonas Dei gratia Abbas Thingeyrensis, Frater Einarus eadem gratia Abbas Munkathverænsis, Frater Sigurdus Prior Möðruvallensis. Prælati & Presbyteri: Thorsteinn Jóna Dispensator Holensis, Sveinbiörnus Thordi, Semundus Magni, Sigurdus Thorlaci, Gudmundus Skulii, Hallus Finni, Thorsteinnus Illhugii, Arnbiörnus Asmundi, Hallus Arnæ, Thorsteinnus Gudmundi, Jonas Broddi, Ketillus Grimolfi, Olaus Thorgeiri,

colas Þórmóðsson, Andres Jónsson, oc Stígr Ingemundarson med fleire dándimanna samþycke sem ecke eru nefndir. Ok til fannenda hier um setium Wii vort innfigle med ádrgreindra Prelata oc presta innfiglum fyrir þetta bref er skrifat var í Dómkirkjunne á Hólum í Hialltadal föstu-dagenn næsta epter Olafsmessu fyrre um sumarit Anno Domini M.CD. LXX nono.

CAP. VI.

De Gotškalko Nicolai filio.

§. I.

Ut Olaus Rögnvaldi sobrinus fuit Gotškalki prioris, ita hicce *Gotškalkus Secundus* fuit Olai sobrinus (a). unde constat perniciosum in episcopatus successione nepotismum in Islandia hac tempestate locum invenisse, & per annos plus minus 80 durasse. Gotškalkum Nicolai ab Olao Rögnvaldi in Islandiam allectum esse, non est quod dubitemus. Prima ejus in nostris monumentis mentio fit anno 1490. tum enim inter membra Synodi Rafnagilensis, ut Holanæ dioceseos sacerdos numeratur, perinde ac Synodi Vidvikenfis anni 1491, quo ad externos enavigavit, ut ipse in testimonio edito 1494 confitetur; Sed anno 1492 in Islandiam rediit, relictis in Norvegia tam nummis, quam magni momenti documentis, inter quæ fuit Edictum Regium de securitate Jonæ Asgrimi,

---

geiri, Arnas Halli, Jonas Jonæ, Nicolaus Thormodi, Andreas Jonæ, & Stigus Ingemundi, cum plurium virorum discretorum, nominatim non recensitorum, consensu. In quorum testimonium Nos sigillum nostrum unacum prædictorum Prælatorum & Presbyterorum sigillis his literis apprimimus, scriptis in templo cathedrali Holensi in Hialtadalo, feria sexta proxima post festum Olai prius in ætate, anno Domini MCDLXX nono.

- (a) Excellentissimus Heros *HENRICUS BIELKE*, Regnorum Daniæ & Norvegiæ sub Friderico III. & Christiano V. Archithalassus, & Islandiæ ab anno 1649 ad annum 1682 per 33 annos Præfectus, nunquam sine laude nominandus, Celeberrimo Antiquario & Historico *THORMODO TORFÆO* retulerat se ex hac Gotškalkorum stirpe oriundum esse, quos ideo pro cognatis quodam modo agnovit.

Asgrimi, qvi Gudmundum Thorsteini occiderat, qvò temporis angustia impeditus, dum Stavangria Bergam deportandum esset, expectare non potuit, ni in Norvegia a nautis iter maturantibus relinqui maluisset. Anno 1497, paulo post Inventionem Crucis, a clero Holano patruo in Episcopatu successor destinatur, qvæ electio in Comitibus generalibus ejusdem anni denuo confirmata fuit, qvò facto in Norvegiam transiit, & a Gauto Archiepiscopo ordinatus, post biennii absentiam anno 1499 in Islandiam reversus est a).

§. 2.

Anno 1499 autumnali hebdomade quatuor temporum Miklagardi in Tractu Eyiafiord cum Olao Biarni filio, de dimidia parte prædii Hvasslafell pepigit, quam Olaus ipsi emancipavit Præsul autem ei delicta, qvæ contra Ecclesiam & ejus jura commiserat condonavit, qvò matrem suam Margretam Olai, sine Episcopi venia, in templo Hvasslafellensi sepeliverat, cui Olaus hoc modo liberum sepulcrum & absolutionem impetravit (b); Qvòqve patrem suum Biarnum Olai, in sepulcreto Miklagardensi, sine Episcopi venia & voluntate, condiderat, qvò Episcopus supplici ejus victus prece, in Dei gratiam purgavit Anno 1500 Vidvikæ, die Mercurii proximo post Pascha, loco Ingebiorgæ Kolli filix, ejus maritum Gunnlaugum Helgi filium accusavit, qvò hæreditatem Jonæ Kolli filii, fratris Ingebiorgæ, administrandam ceperit, & uxori vindicare voluit, Præsul enim duo Jonæ Kolli filii autographa & duos testes produxit,

---

(a) Celebrerrimus *ARNGRIMUS* & *BIORNUS* de *Skardsaa* statuunt Gotkalkum in Islandiam rediisse anno 1500: Sed sine dubio falluntur ut §. sequenti palam fiet; rectius itaqve Venerandus *GUDBRANDUS* Episc. Hol. meritiss. in *Apologia* pro avo suo *Jona Sigismundi* statuit Gotkalkum hac vice biennium tantummodo abfuisse, qvò nobiscum facile conciliari potest, ut ex dictis & dicendis patebit.

(b) Hic est Biarnus Olai filius, de qvo supra cap. 5. §. II. pag. 599. unde constat, nec Biarnum loca sacra adiisse, nec absolutum fuisse, cum cœmeterium ejus sepultura pollutum censeretur. Margreta autem ejus uxor communicatione cum marito polluta templum sua sepultura inquinasse putabatur, qvapropter tam templum Hvasslafellense, quam sepulcretum Miklagardense, ab Episcopo repurganda erant.

duxit, qui jurejurando confirmarunt, Jonam Kolli filium omnia sua bona mobilia & immobilia, tam quæ ipse possedit, quam quæ hæreditate acceperat. templo Holano dedisse & testamento reliquisse, quæ omnia Gunnlogus sub jurisjurandi fide Episcopo restituere jubetur. Alterum accusationis caput fuit, quod Gunnlogus unum eqvum, qui revera templi erat sibi appropriaverat, quapropter parem restituere cum 15 marcarum placamento, & una uncia pro quavis septimana qua eqvo usus fuerat, templo restituere, absolutionem ab Episcopo accipere, & ejus jussu pœnitentiam agere pro solito more tenebatur. Præterea ipse Gottskalkus coram diœceseos Synodo generali, anno 1509 gloriatus est, se proximo decennio, quo Diœcesi præfuit, cathedram ditasse tot prædiis fundisque, quot 4320 Imperialium valorem exæquant, præter quæ filiæ suæ Christinæ nuptiarum die dedit; Quæ omnia abunde probant eum anno 1499 Cathedram ascendisse.

§. 3.

Anno 1500 Höskuldo Runolfi filio diem dixit, quod bubulcum villæ Cathedralis Miklabæ, vinculis constrictum, domum suam devexerit, & tam male habuerit, ut tribus hebdomadibus mûneri impar fuerit, quapropter ipso opere excommunicationem promeritus censetur, qui absolutionem ab Episcopo nactus, ex ejus mandato pœnitentiam agat, Episcopo autem pendat 60 marcas & restitutionem inde fluentis damni rei œconomicæ; si damnum semimarcam æquet, pendat templo Holano 60 marcas. Quod autem Höskuldus eqvum, quem cathedræ mancipaverat, denuo sibi vindicaverat, parem restituere, & Episcopo 15 marcas solvere, præterea unciam pro quavis septimana, qua eum detinuerat. Anno 1501, in Generali diœceseos Synodo, Abbates & Sacerdotes adegit, ut affirmarent & promitterent solutionem unius unciae ex quovis Prædio habitato, quæ cænobia & Templâ jam teneant (a).

Quæ

(a) Ex præscripto *Juris Ecclesiastici*, quod Thorlakum & Ketillum Autores agnoscit, lati anno 1123 prædia, aliæque bona templis & sacris ulibus destinata, a decimarum solutione libera pronuntiantur. Conf. ejusdem cap. 28. Sed Arnæanum *Jus Ecclesiasticum* latum anno 1275 hanc exceptionem non habet. Anno 1489 in diœcesi Skalholtina a Magno Ejolfi tum temporis Episcopo, Dieterico Pining, totius Islandiæ Præfecto,

Quæ vero posthac acquiri possent, solito more, ex *Juris Ecclesiastici* præscripto, decimarentur, quod Abbates, præsertim vero Thingeyrensem, induxit, ut omnia ejus monasterii villas anno 1504 æstimari curaret.

§. 4.

Licet causa familiæ herciscundæ, Mödruvallensis dicta, nihil ad eum pertineret, temperare tamen sibi non potuit, quin eidem semet immisceret, &, tritonis instar, aura seculari versus, nunc pro hac, nunc pro illa, parte staret. Status controversiæ talis fuit: Sæviens in Islandia pestis anno 1494 primo absumsit Ingebiörgam, filiam Thorvardi Mödruvallensis & Margretæ Holm (a), uxorem Pauli Brandi filii, & deinde duos ejus filios, Paulo patre adhuc superstite, ad quem hoc modo eorum materna hæreditas pervenit, antequam ipse ad plures abiret, relicto filio notho Grimo Pauli, duos habente filios legitimos, Thorleifum & Benedictum, ordinario successionis jure avi paterni opum ex assæ hæredes, quorum tutorem agens pater Grimus, omnia quæ avi fuerant, illis vindicavit. Gudrida autem Ingebiörgæ soror, Thorvardi Mödruvallensis filia, extincta sororis prole, semet ejus hæredem ferebat, pro se habens Edictum Haconis Magni filii, Norvegiæ Regis, qui 1319 decessit, quod in tali causarum statu jubet prædia ad eam stirpem devolvi, ad quam initio pertinebant; Mödruvallæ vero, multaque alia opima prædia fuerant Ingebiörgæ peculium quæ hoc modo ad Gudridam & ejus prolem revolvi debere videbantur. Grimus, ut filiorum causam non proderet, eandemque pro posse firmaret, Nomophylacis

Iiii 2

mophylacis

Præfesto, Enaro Ejulfi filio Nomophylace, aliisque optimatibus, in leges relatum est, ut de prædiis viginti abhinc annis in Regis & Episcopi potestatem redactis, decimæ in posterum solvantur; Vid. supra pag. 490. Sed an hæc constitutio vim legis obtinuerit, dubitamus, cum tales decimas in diœcesi Skalholtina solvere, nunquam in usu fuerit; Sed ex prædiis Cathedralis usque ad annum 1602 moris fuit, ut unica uncia ex quovis prædio pauperibus solveretur. De decimis ex prædiis Cathedralis & Templorum diu multumque disceptatum fuit, quod licet Rex Fridericus Secundus 20 Martii 1575 in diœcesi Holana mandaret, & Præfeti & Nomophylaces idem juberent in Skalholtina, nunquam tamen introduci potuit. Christianus autem Sextus gl. m. anno 1739 edixit, ut antiqua consuetudo hac in re observaretur.

(a) De his vide supra pag. 473.

mophylacis Finnbogi Jonæ judicio eam subjecit, qui anno 1495, die veneris ante Nativitatem Baptistæ, Spialdhagæ ad Eyafjord cum 24 Assessoribus, filios Grimi legitimos esse hæredes omnium possessionum, quæ Paulus Brandi reliquerat, Grimumque eorum patrem, tutorio nomine easdem administrare debere, judicavit. Memoratum autem Regis Haco-
nis Edictum Norvegis duntaxat datum respici non debere, cum nunquam vim legis in Islandia obtinuerit, aut pro lege ibidem agnitum fuerit, quæ sententia in Foro generali eodem anno renovata, & a Præfecto Regio, Petro Truels, confirmata fuit. Cumque adversa pars, Paulus & Thorvardus Erlendini, Gudridæ filii, non desisterent, suam pro virili agere causam, Finnbogus anno 1499 ad Longuhlid in Eyafjord, & denuo anno 1500 in Comitibus universalibus. cum 24 Assessoribus, & Præfecto Regio Benedicto Hersten, antea acta confirmavit, quibus tandem accessit ingens partium augmentum. Gotfkalkus Episcopus, qui Miklagardi ad Eyafjord anno 1500 die lunæ post festum Michaëlis suum adjecit calculum, omniaque Finnbogi Nomophylacis Judicia in causa Modruvallensi, utpote iusto jure promulgata, pro se & dioceseos templis perfecte confirmavit, adeo, ut Grimus causam obtineret, usque ad annum 1507, quo Ericus Sumarlidi filius, Pastor Saurbænsis, de simili hæreditatis causa cum Finnbogo Nomophylace contendens, Norvegiam petiit, & conjunctis cum Erlendina parte viribus, Christiani II tum temporis Norvegiæ Pro-Regis, controversi illius Haconiani Edicti confirmationem acquisivit (a). Præterea Vigfus Erlendi, hoc tempore totius Islandiæ Præfecturam adeptus, sed Thorvardus factus Nomophylax, & quod maximi momenti fuit, Gotfkalki Episcopi filiam, uxorem nactus, Grimus non tantum causa cecidit, sed etiam, ut capitis reus, censebatur, qui multa adversus leges commiserat; quibus angustiis circumscriptus, mediante Gotfkalko Præsule anno 1508, pactum cum iis iniit, quo controversam hæreditatem ipsis cessit. Sed Thorvardo nullos ex filia Episcopi relinquente liberos, anno 1513 in Norvegia mortuo, & affinitate hoc modo inter Gotfkalkum & Erlendinos dissoluta, Grimus animum resumpsit, adeo, ut anno 1515 in Comitibus generalibus, mediante utroque Episcopo, Stephano & Gotfkalko, qui denuo pro eo stare cœpit, aliisque optimatibus,

---

(a) Communiter vocatur *Modruvallense Edictum*, quod demum Fridericus Quartus gl. mem. anno 1711 penitus abolevit, postquam sapius turbarum & litium causa existerat.

Optimatibus, novum inter partes litigantes initum sit pactum, quo Grimus pleraque ablata receperat.

§. 5.

Anno 1505 Generalem habens diœceseos Synodum, iudicibus delegatis discernendum proposuit, ad quam diœcesin prædium Skeggiaftadæ in Ströndum cum adjecta parœcia pertinere debeat, cujus controversiæ statum talem esse, dixit: Ipsum prædium nunc tenere Stephanum Jonæ Episcopum Skalholtinum, qui Diaconum quendam, Jonam Jonæ, dictum communiter Priors broder: Prioris fratrem, id in semipiternum Beneficium diœceseos Skalholtinæ sibi emancipasse diceret, Jonam autem id a se factum pernegare, ni Skalholtensi Ecclesiæ nomen dederit, & ejusdem Presbyter factus fuerit; Se autem asserere eundem Jonam sibi hocce prædium pro solutione multarum, quas sibi & Templo Holano debuerat, tradidisse, simulque ore & manu promisisse, si legibus liceat, Presbyterum aut Monachum Holanæ diœceseos semet futurum, quæ omnia facta essent, antequam votum quoddam in Skalholtina diœcesi fecisset. Jonam præterea esse notorium peccatorem, adulterum & incestuosum, qui affinitatis & cognationis jure, semel iterumque libidinibus violato, sine venia & absolutione ex Holana diœcesi excedendo, ejus desertor factus sit, cui, sine sua venia, in diœcesi Skalholtina nec voto se constringere liceat, nec ordinatio conferri possit. Quo audito concluserunt iudices, prædium Skeggiaftadas, & fuisse, & esse debere, Holanæ Ecclesiæ & Episcopi peculium, modo probet Episcopus, Jonam sibi id ad solvendum nomina mancipasse; Sed talibus contra Stephanum machinationibus, parum profecit, qui prædium Skeggiaftadas nihilo fecius retinuit, ita, ut Episcopi essent septem prædii partes, templi autem Skeggiaftadensis octava tantum; nostro autem tempore totum Pastoris usus inserviens, inter Beneficia Ecclesiæ Skalholtinæ numeratur.

§. 6.

Circa annum 1505, odia & disceptationes inter Episcopum & Jonam Sigismundi (a) oriri ceperunt, quorum prima causa fuit, aut

Iiii 3

minimum

(a) Jonas hic fuit filius Sigismundi, de quo cap. 5. §. 7. pag. 595. egimus, sed Biorni Divitis

minimum prætendebatur esse, Jonæ cum Biörga Thorvalldi filia conjugium, quod dudum, seu ante 23 annos, contraxerat. Incestuosum id esse Præful clamavit, genealogiam ita texens, ut stirpem utriusque faceret Einarum Erici & Grundar Helgam, hoc modo: Eorum filius fuit. 1) Biörnus Hierosolymipeta. 2) Christina fuit filia Biörni. 3) filia Christinæ fuit Solveiga. 4) Solveigæ filius Jonas Sigismundi. Ex altera parte dixit fuisse: 1) Ingegerdam Einari filiam, Hierosolymipetæ sororem. 2) Ejus filium Jonam Buland, 3) Jonæ filium Thorvalldum, & 4) Biörgam Thorvaldi filiam, Jonæ uxorem, ut hoc modo quarto cognitionis gradu connexi essent, quod Præful jure jurando a subornatis testibus confirmari curavit. Sed falsam esse hanc genealogiam Jonas dixit, idque anno demum 1569 abunde probavit ipsius ex filia nepos, Gudbrandus Thorlaci filius, Holanæ diœceseos Præful; Nam Ingegerda non fuit Einari filia & Hierosolymipetæ soror, sed Thorsteini filia & ad Biornum Hierosolymipetam nihil pertinens. Præful autem, ne hanc ditescendi ansam omitteret, Jonæ dicam impegit & incestuosi conjugii reum egit, quapropter Jonas ex judicum sententia plus minus 1450 uncias argenti templo Holano & Episcopo pendere, absolutionem præterea, solito more, ab Episcopo petere, & pœnitentiam ex ipsius præscripto sub juris jurandi fide (a) agere debuit, quæ cum ille vir utriusque Juris peritus, & causæ confidens, omnia magno animo sperneret, ab Episcopo solenni more diris devotus fuit. Deinde nec Biorgam
ejus

Dixitis sororis filius, vir eloquens, acer, locuples & suæ sententiæ tenax. Plura de Jona vid. supra pag. 497. fqq.

- (a) Omnia hæc Gotškalki contra avum illegitima acta Præfide illustrissimo Islandiæ Præfecto Christophoro Walkendorff anno 1569 rescidit & suffaminari curavit Gudbrandus Thorlaci filius, postea diœceseos Holanæ Episcopus meritissimus, indeque natæ sunt magni Viri contentiones & actiones forenles, quas per totam fere vitam exercuit. Formulam vero jurisjurandi, quam Gotškalkus Sigismundino, si se absolvendum stitisset, præscripturus erat, ipsius manu scriptam vidisse se scribit *GUDBRANDUS* in *Apologia* pro avo edita 1595, quæ, quantum conversationem cum uxore Biörga respicit, hoc modo sonat: " In hunc finem manum sacro libro impono, ut id dicam " Deo, &c. quod posthac cavebo a conversatione & corporali delectatione cum Biörga " Thorvaldi filia; cum ea ad unam mensam non assidebo, nec cum ea in eadem " domo pernoctabo, cum eadem sermones non miscebo, nisi aliqui audiant & facta " nostra videant. " *Ita me Deus etc.*

ejus uxorem inultam & mali expertem esse sinens, in jus vocatam, anno 1507 ream judicavit; 1) ob incestuosum cum Jona scienter contractum conjugium, Templo Holano 15 marcas; 2) ob primam ab eo imprægnationem 15 marcas; 3) ob secundam 30; 4) ob tertiam 60 marcas; 5) ob usum sacrorum per decennium (a) a qvò conjugium inierunt, 30 marcas; 6) ob qvorumvis 16 dierum observationem dicto tempore, sex uncias; 7) ob dierum Dominicarum & Festorum observationem, sex uncias; 8) Pro qvovis nefasto die tres uncias; 9) ob consuetudinem cum marito, proximo biennio, a qvo eorum conjugium illegitimum esse, proclamatum fuit, 60 marcas; Ob somnum & conversationem cum eodem 60 marcas; cui judicio quantum in ipsa fuit, Biorga parere, necessitate adacta est. Jonas autem, vir acris ingenii & injuriæ impatiens, Norvegiam petiit, Pro-Regique & Archiepiscopo, re, ut acta erat, delata, ab Archiepiscopo acceptis ad Stephanum, Episcopum Skalholtinum ejusdemque dioceseos Abbates litteris, quibus illi judices controversiæ constituebantur, in patriam anno 1509 reversus est, quibus spe sua minus profecit, cum illi omnia Gotskalki Acta & Judicia confirmarent; qvo ille animosior factus, Jonam, ut tanquam maxime notorius peccator die Cinerum aut Viridum penitentiam acturus, & publice absolvendus, Holis se sistat, jussit. Et cum ea etiam frustra fierent; tandem anno 1517 in generali Holanæ dioceseos Synodo, omnia sua de Jona promulgata Judicia ac Acta confirmari & legitima pronunciari curavit, adjecto, eum ut delatorem, qvi se coram Archiepiscopo denigrasset, bonis confiscatis, summo supplicio puniendum esse.

§. 7.

Altera inter eos odiorum fax fuit cædes, Asgrimi, fratris Jonæ, facta in nuptiis Jonæ anno 1492, qvi pro fratre & tum sponso, contra
Herman-

(a) Jonam Biörgam duxisse anno 1483 testatur *GUDBRANDUS* in *Apologia* sæpius citata, dicens id factum 17 annis anteqvam Gotskalkus Episcopus factus est, sed *BIORNUS* de *Skardsaa* ad annum 1492 id refert. Non facile itaqve dicitur, qvare Gotskalkus anno 1507 decennium tantum eorum conjugio tribuit, cum ad minimum essent anni 15, si *BIORNI* calculo stamus, sin vero ipsius *GUDBRANDI*, unt anni 25; Sed quicquid sit: Verosimillimæ est Gotskalki calculus, & mendum typographicum in *Apologia Gudbrandiana* statuendum videtur.

Hermannum, Gislum, & Olaum Philippi filios extra cœmeterium Videdalstungense dimicans, a Smido quodam intra cœmeterium constituto a tergo confossus fuit. Hosce fratres Jonas primo anno 1494, iudice Olao Episcopo in jus vocavit, sed quid ille decreverit, nos latet tantum constat quod anno 1495, mortuo Episcopo Olao, Jonas Thorvaldi & Gudmundus Jonæ Holanæ dioceseos Officiales, Episcopaliqve potestate gaudentes, Olaum a pollutione cœmeterii Videdalstungensis sua sententia liberaverint, postquam jure jurando negaverat, se nec cœmeterium verberibus aut sanguinis effusione polluisse, nec quenquam intra eos fines fauciasse, cui leges Ecclesiasticæ in templorum honorem asyli jus tribuant. Hicce Olau's maritus fuit Vigdisæ, filiæ Solveigæ Biorni Divitis filiæ, quæ liberorum Biorni diutissime superstes parentis divitias sibi vindicavit (a). Ex Vigdisa hacce suscepit Olaus filium, nomine Einarum, cui tantam divitiarum Solveigæ partem, quanta Vigdisæ debebatur, Einarus Oddi, Prætor Hunavatnensis Toparchiæ, anno 1496, & iterum 1497 adjudicavit, quam sententiam Finnbogus Nomophylax suo calculo confirmavit, qui etiam Olaum, filii opes, usquedum togam virilem assummat, tutorio nomine administrare debere, pronuntiavit. Cum vero Godvinus Jonæ & ejus filius Biornus, viri potentes, & factiosi, Einarum ab hac hæreditate excludere niterentur, Olaus contracta cum Gotškalko Episcopo amicitia, ipsi plurima prædia vendidit. Sed Jonas Sigmundi a Christiano II. Nomophylax constitutus, partim ut Olaum ulcisceretur, partim ut Gotškalko hosti insensissimo ægre faciat, sobrium suum Asgrimum Asgrimi filium subordinavit, qui Olaum non quidem ut patris sui interfectorem, sed necis causam & adiutorem, in jus vocavit, iudicio præsidente ipso patruo, qui Olaum ejusque fratres exilio multandos, ni Regia clementia securitatem illis præstiterit, iudicavit, quo omnia Olai acta, utpote exulis & homicidii crimini innotati, irrita & illegitima censebantur, adeo ut periculum esset, ne Gotškalkus omnia, quæ ab eo emerat, amissurus foret. Sed Præsul, qui chartas miscere & togam pro lubitu vertere novit, Olao suæque causæ eo modo succurrit, ut Olaus coram Jona Einari filio anno 1513 iurejurando negaret se eo animo ea vice Videdalstungam adiisse, ut Asgrimi

necem

(a) Vide supra Sect. 3. cap. 9. §. 6. pag. 495. ubi de liberis Biörni Divitis pluribus egimus.

necem procuraret, vel suo consilio vulneratum interfectumve esse, quod ad causam quodammodo palliandam, cum decentius ornari non posset, sufficere visum est. Sed ne hæc Jonæ inulta forent, Episcopus dicam ei scripsit, quod ipse, ejusque satellites, januam templi Videdals-tungenis ictu aut puncto læserit; cum homicidam Smidum, templo inclusum, persequerentur, & ne quid intactum relinqueret, Einarum etiam Jonæ filium, ex priori uxore susceptum, in jus vocavit, & excommunicavit, quod ad maturam provectus ætatem, citra necessitatem patris excommunicati tutamine usus fuisset, cui præter ingentium mulctarum solutionem, quas ipse injunxit, tria opima prædia & quatuor villas, testamenti nomine expressit.

§. 8.

Anno 1507, contulit Sveno Thorfinni præbendam Vesturhops-hola, quamdiu ejus filius Jonas ad maturam non pervenerit ætatem; Sed deinceps ipsi Jonæ, in sempiternum, quem Præsul spondet a se ita informandum fore, ut Sacerdos fieri potuerit, nihil sibi suisve successoribus reservans, præter consuetam Episcopi hospitalitatem & debita munera; Svenus vero, redhostimenti loco, Episcopo prædium Ytsta-gil emancipavit (a).

§. 9.

Anno 1515 in generali diocæseos Synodo Præsul & Eirecus Abbas Thingeyrensis, Cleri judicio, inter eos de prædio Kaldadarnes in Biarna-fiord vigentem controversiam submiserunt. Præsul pro sua causa protulit codicillos, quibus Jonas Thorvaldi Abbas Thingeyrensis, quæ, dum Holanæ cathedræ Officialis fuit, nomina fecerat, emancipatione prædii Kaldadarnes, cœnobii peculii, solverat. Abbas autem ad alios provocavit codicillos, quibus Biarnum Thorarini, ejusque uxorem Solveigam Gudmundi hoc prædium Gunnaro Jonæ Fratri & membro cœnobii Thingeyrensis

---

(a) Consuetam Gotskalko collationis præbendarum formulam vid. ad finem Cap. Lit. A.

rensis 290 aureis vendidisse, probavit, eandemque emtionem ab Abbate Jona Gamlæo approbatam fuisse, quapropter Jonæ Thorvaldi filio, idem prædium sine cœnobii necessitate & Fratrum consensu abalienare illicitum fuisse contendit; de qua decretum fuit, fuisse & esse debere prædium Kaldadarnes cœnobii peculium, a quo sine necessitate non sit abalienandum; Præsulem autem tanti hæredes Jonæ Abbatis postulare posse, quanti prædium Kaldadarnes ab eo acceperat.

§. IO.

Anno 1517, Glaumbæ in Skagaford, die Mercurii post Festum Michaëlis, Præsul cum Teito Thorleifi filio, pactum fecit, quo Teitus omnes injurias & contumelias, quas Præsulis satellites ipsi & ejus familiæ domi suæ intulerunt, excepto tantum homicidio quod ibidem patraverant, Præsuli condonavit & ejus arbitrio permisit; Quapropter Præsul Teito suam amicitiam & tantum honoris pollicitus est, quantum Teito accipere placeat; Quæ pollicitatio in aqua scripta fuisse videtur; Nam 1519, Præsul Egillo Halli diem dixit, quod 72 uncias aut earum pretium a Teito non acceperit, quas Præsuli promiserat, cum ejus intercessu inductus, Egillum erudiendum Holas adsciverit; Qua de causa concluderunt judices Egillum infontem esse, & hoc nomine Episcopo nihil debere, cum nihil promiserit; Teitum vero, & quidem cum ulusufructu; tantum Episcopo quam primum pendere teneri, quantum fuerat pollicitus.

§. II.

Eodem anno die & loco Episcopus Jonæ Sigismundi causam intendit, quod ipse, ejusque Vicarii opes templi Reykenfis male administraverint, dilapidarint, aut sibi; invito Episcopo, retinerent, nam licet antiquis rationariis probari posset templi sortem fuisse in totum 312 uncias argenti præter 299 annorum decimas, quæ quovis anno plusquam 4 unciarum pretium æquarint, quorum nullam prorsus reddiderint rationem, templum tamen valde ruinosum esse. De hac causa edixerunt judices, ipsum prædium Reyki, cum omnibus ad id pertinentibus, Episcopum tanquam sequestrum retinere debere, usquedum verus possessor solutione debiti templo satisfaciatur. Hic est sine dubio Jonas Sigismundi, famosus

famosus ille vir, de quo supra actum est, quem Gotškalkus, postquam omnia ejus bona publicaverat, & ab Einaro ejus filio testamentum expresserat, temperare sibi non potuit, quin omnimode exagitaret.

§. 12.

Omnium Gotškalki Actorum, quæ nobis videre contigit, ultimum est ipsius testamentum, datum Holis, 1520, quo 110 prædia & villas templo Holano legat, vario modo acquisita; Quædam enim donatione, quædam emtione aut testamento, plurima autem variis exactionibus adeptus fuerat, quorum pretium æstimatur fuisse 46 millia imperialium; Vaccarum autem & agnarum cum iisdem elocatarum pretium 2100 imperialium, ut ipsa fors fuerit 48 millia & centum imperiales. Annua autem usura seu proventus 1426 imperialium; Quo etiam antecessoris Olai constitutionem similis argumenti confirmavit (a).

§. 13.

Præter hæc, quæ dicta sunt, & plurimas hujus viri permutationes, emancipationes, emtiones, & id genus alia, quæ ut sigillatim nominentur, indigna putamus, nobis de eo nihil innotuit. *Crudelis* vulgo audit, quod cognomentum a posteris & amicis Sigmundini primo inditum fuisse videtur. In prædio Miklagardi, ad finem Eyaford, vilicationem habuit, ibique sæpius ætivavit. Templum ligneum Norvegico more exstructum ad portum Kolbeinsaaros constituit, quod in gratiam mercatorum, qui ibidem stationes habebant, & propriorum nautarum (navim enim onerariam tum temporis habebat cathedra Holana, quam subinde ad externos misit,) potissimum fecisse videtur. Opes congestit ingentes, nullius enim lucrandi modus ei turpis fuit. Holanum templum calice aureo, cui tria auri pondo impenderat, multis præterea magni pretii ornamentis ditavit. Cathedram Holensem, ut supra diximus, 110 prædiis locupletavit, quorum pretium 48 millia imperialium æqvavit aut superavit. Et cum filix suæ Christinæ die nuptiali 2000 imperialium assignaret, probabiliter supponitur alteri filix tantundem, & filio duplum destinaſſe,

K k k k 2

(a) Hocce instrumentum vid. ad finem hujus Capituli Litr. B.

stinasse, quæ omnia ad 60 millia imperialium summam exsurgunt: Reliquum vero, quod haud spernendam summam effecit, ex sententia Archiepiscopi ejus fratribus cessit. Ex Valgerda quadam Jonæ filia, quam nec uxorem, nec concubinam, vocare licuit, utramque enim habere, legibus prohibitum fuit, sed molliore nomine *auxilium*, aut *auxiliatricem* nominabant, plures suscepit liberos, quorum tres tantum ad adultam pervererunt ætatem. 1) *Oddus*, dictus *Norske*, seu Norvegus, mali patris optimus filius, qui Lutheranæ Religionis in Islandia præcipuus instaurator exstitit, tandemque Nomophylax factus, anno 1556 in fluvio Laxaa, vitam finiit (a). 2) *Gudruna*, quam Gissurus Einari, Skalholtinus Episcopus sibi desponsaverat, sed ab Eysteino Brandi compressam, svasu fratris ejus Oddi repudiavit. 3) *Christina*, quam pater anno 1508 Thorvardo Erlendi elocavit, inque eorum honorem die nuptiali Helgum Abbatem Thingeyrensem ordinavit Ipse autem anno 1520 in visitatione Ecclesiastica Toparchiæ Thingeyrensis, convivium episcopale, ut vocabatur, a Pastore Greniadarstadeni institutum, celebrans, audita hostis insensibilissimi Jonæ Sigismundi morte, suam non procul abesse, vaticinatus est (b). Iter itaque domum vertens, paulo post ægrotare cœpit, tandemque anima, Patronis, quos per omnem vitam maxime coluerat, Johanni Apostolo & Gudmundo Episcopo, commendata, Holis die Decembris 8 cum ibidem annis 21 sedisset Episcopus, nemini lugendus, vitam cum morte commutavit.

Litr. A.

Universis Christi fidelibus patentes literas inspecturis seu audituris, N. Dei gratia Episcopus N. salutem in Domino sempiternam. Noveritis Nos Ecclesiam Sancti N. apud N. dilecto nobis in christo filio Domino N. N.

(a) De hoc in Periodo sequenti plura dicenda veniunt.

(b) Doctissimus ARNGRIMUS in *Comment. de Island.* tale de eo fert judicium: " Multos ex subditis duriter exercuisse fertur; anno 1520, cum inter pocula & voluptates convivales versaretur, audiretque obiisse Jonam Sigismundum, quem cum uxore & liberis multos annos crudelissime vexaverat, in subitum morbum repente incidit, & sic paulo post, eam, quam tota vita in miseros subditos usus est vim, cum miserabili morte commutavit.

N. N. Sacerdoti nostræ diœceseos, cum omnibus suis juribus & libertatibus & pertinentibus, habitis & in futurum habendis, præter portionem Ecclesiæ, rite & canonicè contulisse, cumque debita cura duorum sacerdotum perpetuis temporibus, justè & libere possidendam; dum modo castè, devotè & sacerdotaliter vixerit, & bona Ecclesiæ quæ pro nunc creditur non quovis modo abalienaverit, neque Ecclesiam vel curiam sacerdotalem desolaverit, Nobis nostrisque Successoribus canonicè intrantibus debitam & filialem exhibuerit obedientiam, reverentiam pariter & honorem. Istis non tentis & rite servatis, hæc nostra collatio irrita sit & inanis; In cujus collationis testimonium secretum nostrum præsentibus est appensum. Datum apud Sedem nostram Episcopalem, Hóla, &c.

Litr. B.

In nomine Domini.

(b) Vier Gottskalk med Guds nád Biskup á Hólum giðrum góðum mönnum vitrlegt med þessu voro opno brefi at Vier vilium fiálfer kunngiðra yður hver kot edr jarðer hefr under Ofis bored í þann tíma sem alnättigr Gud hefr Ofis óverdugann þolat yfer Hóla Biskupsdæme; hvad þeir partar edr jarðer heita; hverso dýrar þær ero, oc hverso þær hafa under Ofis bored, oc hvad vier giðrum af þeim.

Fyrer nordan Jökulsá.

				Dyrleike. Handrud.	Kúgillde.	Landskulld.
Dalur	—	—	—	10]	3	3 merkr.
Aland	—	—	—	10]		
K k k k 3					Gardur	

(b) Nos Gottskalkus Dei gratia; Episcopus Holensis, his patentibus notum facimus, Nosmet vobis patefacturos, quanam villulæ & prædia eo tempore quo Deus omnipotens Nos indignos Holanæ diœceseos gubernacula tenere permisit, in nostram possessionem transierint, quid nominentur, quanti consistant, quomodo comparaverimus, & in quem usum convertemus.

A Septentrione fluvii Jökulsá.

				Præterium Prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
Dalur	—	—	—	Imperial. 40]	3	Imperial. 4½
Aland	—	—	—	40]		
					Gardur,	

	Dyrleike. Hundrad.	Kúgillde.	Landskulld.
<i>Gardur</i> — — — —	12	5	C.
voru þessar þrjár gollðnar í útlegd fyrir barneigner í hördóme.			
<i>Sveinhúsvík</i> , kom fyrir framfære í kenflu til prests Síra Jóns Magnússonar.	20	6	C.
I <i>Skördum</i> , kom þar fyrir annat kot og peningar á millum.	20	4	C.
<i>Þverá</i> , keypt fyrir fulla peninga —	20	6	C.
I Hedara Umbode.			
<i>Hól</i> í Höfdahverfe, keypt fyrir fulla peninga, og er þó Kristsfe	15	6	XV aurar.
<i>Hrafnstader</i> , kom í proventu —	30	7	CC.
Hálf <i>Biörgin</i> , gollðin í sakferle —	10	4	X aurar.
<i>Vað</i> , gefed í proventu —	20	6	VIII ágillde.
<i>Höskuldstader</i> med kotum, komu hálf-er fyrir biskupstúnder, enn hálf med Síra Thomase Eiriksfyne, enn koted keypt.	50	6	CC.
			Hálfer

	Pretium Prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locata.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Gardur</i> , hæ tres villæ mulctæ ob adulterium.	48	5	4
<i>Sveinbusvik</i> didactrum Presbyteri Jonæ Magni filii.	30	6	4
Pars prædii <i>Skörd</i> , permutatione cum alia villula.	80	4	4
<i>Þveraa</i> emtione. — — —	80	6	4
<i>In provincia citeriore.</i>			
<i>Hól</i> in Höfdahverfe, emtione est tamen piis usibus dicatum.	60	6	3
<i>Hrafnstader</i> , pro alimentatione. —	120	7	8
Dimidium prædii <i>Biörg</i> mulctæ —	40	4	2
<i>Vað</i> , pro alimentatione —	80	6	5 $\frac{1}{3}$
<i>Höskuldstader</i> cum subjacente villula, partim pro decimis episcopilibus, partim pro sustentatione sacerdotis Thomæ Erici, villula autem emtione.	200	6	8

Dimi-

			Dyrleike. Hundrad.	Kúgillde.	Landskulld.
Hálfer <i>Hallbiarnarstader</i> , gólfðner í fakterle.			15	4	X aurar.
<i>Fagranes</i> , var keypt.	—	—	13	4	X aurar.
<i>Strönd</i> , var gefen	—	—	10	4	C.
Minne <i>Veller</i> , keypt	—	—	10	—	—
<i>Christnes</i>	—	—	60	10	CCC.
<i>Christneskroppur</i> , Híalmstader oc Grífará komu fyrir þær jarder sem under hafa bored. oc er					
— <i>Kroppur</i>	—	—	40	6	VIII ágillde.
<i>Híalmstader</i>	—	—	20	6	C.
<i>Grífará</i>	—	—	20	6	C.
<i>Krukstodum</i>	—	—	—	5	XV aurar.
<i>Drastastader</i>	—	—	20	5	VIII ágillde.
<i>Seliablid</i>	—	—	20	6	C.
<i>Gilsá</i>	—	—	20	6	C.
voru þessar þriar keyptar.					
<i>Gerde</i> , kom það í jardakaup	—	—	12	6	XII aurar.
					<i>Hleinargarder</i> ,

	Pretium Prædiorum.	Vaccæ-cum prædiis locata.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Dimidium prædii <i>Hallbiarnarstadir</i> mulcta	60	4	2
<i>Fagranes</i> , emtione	52	4	2
<i>Strönd</i> , dono	40	4	4
Minneveller, emtione	40	—	—
<i>Christnes</i>	240	10	12
<i>Christnes Kroppur</i> permutatione	160	6	5 $\frac{1}{3}$
<i>Híalmstader</i> , permutatione	80	6	4
<i>Grífará</i> , permutatione	80	6	4
<i>Krukstader</i>	—	5	3
<i>Drastastader</i>	80	5	5 $\frac{1}{3}$
<i>Seliablid</i>	80	6	4
<i>Gilsá</i> , hæ tres permutatione	80	6	4
<i>Gerdi</i> , emtione	48	6	2 $\frac{2}{5}$
			<i>Hleinargarder</i> ,

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskulld.
<i>Hleinargardur</i> , sumr keyptr, enn sumr í fákferle.	60	10	CC.
<i>Hvassafell</i> , sumt keypt, enn sumt fyrir Biarna heitin Olafsson í fákferle.	100	—	—
Ytra <i>Krossanes</i> , keypt fyrir fulla peninga, enn hálfst oc <i>Kúastader</i> í Svartárdal komu fyrer fydre Bæsa.	30	6	CC.
Sydra <i>Krossanes</i> , keypt fyrir fulla peninga.	30	6	C.
<i>Mýrarlón</i> , keypt fyrir fulla peninga	20	6	C.
<i>Aslákstader</i> , þá úte eru þriú ár	40	6	C.
<i>Arnbjarnarbrecku</i> oc hálfst <i>Krossanesit</i> ytra feck Ofi Síra Eiríkr Sumarlíðason fyrir vora peninga enn hann tók í sama fyrir Rettarbótena af þeim Finnþoga sonum.			
<i>As</i> , á hinu þridia áre — —	30	6	C.
I <i>As</i> betölud — —	15	6	C.
<i>Stedie</i> — — —	20	6	C.

Grund

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Hleinargardur</i> , partim emtione, partim mulsta	240	10	8
<i>Hvassafell</i> partim emtione, partim mulsta Biarnu filii Olai.	400	—	—
Ytra <i>Krossanes</i> emtione & permutatione —	120	6	8
<i>Kúastader</i> in Svartardal permutatione. —	—	—	—
Sydra <i>Krossanes</i> emtione —	120	6	4
<i>Mýrarlón</i> , emtione — —	80	6	4
<i>Aslákstader</i> , post triennium —	160	6	4
<i>Arnbjarnar-brecka</i> permutatione cum Presbytero Erico filio Sumarlíðii. —	—	—	—
<i>Aas</i> post triennium — —	120	6	4
Pars prædii <i>As</i> pecunia numerata —	60	6	4
<i>Stedie</i> — — —	80	6	4

Pars

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskulld.
<i>Grund</i> í Þorvalldsdal — — —	10	—	—
<i>Steinsfader</i> , keypter fyrir peninga	30	6	C.
<i>Hólar</i> , oc <i>Midland</i> , bádar í fákferle	20	8	C.
<i>Fagresfógr</i> , er sumr keyptr, enn sumr golldin í fákferle — — —	30	6	CC.
<i>Kálfskinn</i> , golldinn fyrir vorar tíunder	40	6	CC.
<i>Skálldalækr</i> , hálftr. var keyptur — — —	10	1	XL álner.
<i>Brimnes</i> — — — — —	10	4	X aurar.
<i>Melar</i> — — — — —	20	6	C.
<i>Kóngustader</i> — — — — —	20	6	C.
oc hálfar <i>Audner</i> settar Urda kirkiu.			
I <i>Audnum</i> , golldnar af Jone Sigmunds- fyni í fákferle.	10	6	C.
<i>Hreidarstader</i> , keypter af mörgum fyrir fulla peninga.	60	6	CC.
<i>Klaufabreckur</i> , golldnar af Jone Sig- mundsfyne í fákferle.	50	8	CC.

Dale,

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Pars prædii <i>Grund</i> in Thorvaldsdal — — —	40	—	—
<i>Steinsfader</i> pecunia numerata — — —	120	6	4
<i>Hólar</i> , mulsta — — — — —	80	8	4
<i>Midland</i> , mulsta — — — — —	—	—	—
<i>Fagre Skogur</i> partim emtione partim mulsta	100	6	8
<i>Kálfskinn</i> , pro decimis nostris — — —	160	6	8
Dimidium prædii <i>Skalldalækur</i> emtione — — —	40	1	1½
<i>Brimnes</i> — — — — —	40	4	2
<i>Melar</i> — — — — —	80	6	4
<i>Kóngustader</i> — — — — —	80	6	4
Dimidia pars fundi <i>Audnir</i> templo Urdenfi addicta.	40	6	8
<i>Hreidarstader</i> pecunia diversis numerata — — —	240	6	8
<i>Klaufabreckur</i> , mulsta a Jona Sigismundi ex- penfa.	200	8	8

Tom, II.

LIII

Deli,

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskulld.
<i>Dæle</i> , gaf Steinn Snorrafon X hundrud Hólakirkju enn XL hundrud keypt af börnum Steins, er hann gaf þeim í testament, oc voru keypt fyrir fulla peninga.	50	8	CC.

I Olafsfridi.

<i>Gardur</i> . var keypt af tveimr	—	20	6	C. LX álnr.
<i>Reyker</i> , keypter af mörgum	—	40	3	CC.

I Fliótum.

<i>Illhugastader</i> , keypter hálfer, enn hálfer fyrir leyfe.	20	4	C.
<i>Molastader</i> ; keypter hálfer, oc hálfer fyrir eydekot.	20	5	C.
<i>Miölbrigdastadr</i> , keypter —	20	6	C.
<i>Tunga</i> , kom fyrir Þóruftade á Svalbardsstrond er golldin var í fakeyri.	60	6	CCC.

Difte

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Dæli</i> , X hundredæ dono Steints filii Snorræ, reliqvæ XL emtione a liberis Steinis pecunia numerata, illi testamento ab illo acceperant.	200	8	8

In Olafsfrido.

<i>Gardur</i> emtione, a duobus	—	80	6	6
<i>Reykir</i> emtione a multis	—	160	3	8

In Fliotis.

<i>Illhugastader</i> partim emtione partim concessione	80	4	4
<i>Molastader</i> partim emtione, partim permutatione pro villula deferta.	80	5	4
<i>Miölbrigdastader</i> emtione —	80	6	4
<i>Tunga</i> , permutatione pro Thorustadis in Svalbardsströnda, qvæ iterum mulcta.	240	6	12

Ytste

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
Yrste Mór fyrir tíunder. — —	40	4	VIII ágillde oc C.
Brúarland, sett aptr under kirkjuuna fyrir proventu Salbiargar — —	40	6	CCC.
Grinder — —	20	6	CC.
Osland, hálf keypt, oc hálf fyrir leyfi	60	9	CCC.
Brecka oc Hundbóll			
Dalur hiá Okrum — —	30	6	C.LX álner.
Abar, golldenn í sakferle — —	20	—	—
Villingarnes, golldin sumt í skulld, enn sumt keypt.	36	6	CC.
Gilbage (skal svara presti hálfmörk) —	30	6	C LX álner.
Savarland, keypt fyrir fydra Krossanes	20	4	C
Hafragil, kom med Síra Einare Ulfssyne.	12	6	IV vætter fiska.
I Húnavatns þinge.			
Haffstader — — —	40	6	C. oc kúgilde.
Finnsfader, kom fyrir kvíar í Nordrár-	50	6	CC.
LIII 2			dal,

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Yrste Mór, pro decimis. — —	160	4	9 $\frac{1}{2}$
Brúarland, templo, loco alimentationis Salbiör- gæ, redditum.	160	6	12
Grinder — — —	80	6	8
Osland emtione & concessione — —	200	9	12
Brecka — — —	—	—	—
Hundbóll — — —	—	—	—
Dalur, apud Akrað — — —	120	6	6
Aabar, mulcta — — —	80	—	—
Villingarnes emtione & pro nominibus —	140	6	8
Gilbage, Sacerdoti marcam numerabit —	100	6	6
Savarland, permutatione — —	80	4	4
Hafragil pro sustentatione Presbyteri Einaris filii Uli.	48	6	4

In Toparchia Hunavatnensf.

Haffstader — — —	160	6	8
Finnsfader permutatione cum Kvíar in Nordur-	200	6	8
			árdal,

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
dal er fell í óbótamát. Síra Jóns Kollafonar.			
<i>Mánaskál</i> , gollðen fyrir peninga oc stendr þó til lausnar um þriú ár.	20	5	C.
<i>Steinnyastader</i> , kom med Síra Bessa Þórsteinsfyne	20	6	C.
I <i>Mýrum</i> , gollðnar fyrir fulla peninga	10	3	LX álner.
Hálft <i>Spákonufell</i> , á Þirkian þar í fimtán hundrud oc þriú kúgillde fyrir preste	30	6	kúgillde.
<i>Engelhiá</i> hálft, keypt fyrir fulla peninga	20	6	C.
I <i>Mobergi</i> — — —	20	2	kúgillde.
oc hid þridia kúgilldet fyrir preste.			
<i>Æfisfader</i> , keypt fyrir fulla peninga	30	5	CC.
<i>Kúastader</i> — — —	20	6	C.
<i>Hól</i> — — —	20	6	C.
<i>Steiná</i> , — — —	30	5	C LXXX álner, oc

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
ardaf, qvod iterum ob delictum Presbyteri Jonæ Kolli inexpiabile.			
<i>Mánaskál</i> argento numerato, jure tamen relictionis per triennium.	80	5	4
<i>Steinnyastader</i> — — —	80	6	4
Pars prædii <i>Myrar</i> argento numerato	40	3	2
Dimidium prædii <i>Spákonufell</i> templum ibidem XV hundredas possidet, & tres vaccas, quorum usus fructus sacerdoti cedit.	120	6	4
<i>Engelhiá</i> dimidia, argento numerato	80	6	4
Pars prædii <i>Mobergi</i> , tertiæ vaccæ redditus sacerdoti cedunt.	80	2	4
<i>Æfisfader</i> , argento numerato — —	120	5	8
<i>Kúastader</i> — — —	80	6	4
<i>Hól</i> — — —	80	6	4
<i>Steinää</i> , & decimæ, hæ duæ permutatione pro	120	5	4 6 $\frac{2}{3}$

Guðrungr.

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskulld.
oc tíund, oc þessar bádar komnar fyrir Guðrúnarstade er fell í óbóta mál Sira Jóns Kollafonar.			
Lángamýre, keypt fyrir fulla peninga; oc önnur	20	6	C.
Lángamýre, oc keypt fyrir fulla peninga.	30	6	CC.
Afar, keypt fyrir fulla peninga	20	6	C.
Elldjárnsfader — — —	20	6	C.
Hrafnabiörg — — —	20	6	C.
Líðshólar — — —	20	6	C.
Snæringsfader, í eyde — — —	20	6	C.
Geithamar — — —	20	6	VIII ágillde.
Mosfell — — —	20	—	—
komu þessar sex jarðer fyrir þær jarðer sem Einar Olafson helldr.			
Litle Dalur, er kirkueign á Kúlu	20	6	C.
Holls — — —	20	6	C.
LIII 3			Grund,

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Guðrúnarstads, & hæc iterum ob inexpectabile delictum Sacerdotis Jonæ filii Kollii.			
Långamyre, argento numerato — — —	80	6	4
Aafar, argento numerato — — —	80	6	4
Elldjarnstader — — —	80	6	4
Hrafnabiörg — — —	80	6	4
Líðshólar — — —	80	6	4
Snæringsfader, desertum — — —	80	6	4
Geithamar — — —	80	6	4 $\frac{1}{3}$
Mosfell — — —	80	—	—
Hæ sex villæ permutatæ cum iis, quas Einarus Olaf tenet. Långamyre, argento numerato —	120	6	8
Litledalur, possessio templi Kulensis —	80	6	4
Holls — — —	80	6	4
			Grund

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
<i>Grund</i> , oc standa þessar bádar fyrir kirk- iugótsinu á Kúlu.	20	6	CC.
<i>Þorkelsbvol</i> , keyptr fyrir fimmtíu hund- rud enn kirkian á þar tíu hundrud.	60	6	CCC.
<i>Galtarnesed</i> — — — — — 40	40	6	kúgillde oc X aurar.
oc eitt kúgillde fyrir preste.			
<i>Vatnsborn</i> , gallt Síra Þórsteinn Illhuga- son.	20	6	C.
<i>Fítíar</i> , gallt Ofi Jon Sigmundsson — 20	20	6	C.
<i>Sydre Þverá</i> , fœkt med lögum — 40	40	6	CC.
<i>Ytre Þverá</i> , keypt fyrir fulla peninga 50	50	3	CC.
<i>Asbiarnarstader</i> , goldner hálfer fyrir fulla peninga, oc hálfer fyrir sakferli. 30	30	6	CC.
<i>Minne Os</i> — — — — — 20	20	6	C.
<i>Vigdísarstader</i> — — — — — 20	20	3	C.
<i>Veller</i> í Midfirde, goldit í sakferle — 16	16	6	C.

Barkar-

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Grund</i> , hæc & præcedens oppignoratæ pro bonis templi Kulensis.	80	6	8
<i>Thorkelsbvol</i> , L hundredæ emtione, reliqvas de- cem templum, qvod ibidem est, possidet.	240	6	12
<i>Galtarnes</i> , usus fructus unius vaccæ, sacerdotis sunt.	160	6	6
<i>Vatnsborn</i> , expendit Presbyter Thorsteinus fili- us Illhugii.	80	6	4
<i>Fítíar</i> , expendit Nobis Jonas Sigmundi — 80	80	6	4
<i>Sydri Thveraa</i> , actione juris — 160	160	6	8
<i>Ytri Thveraa</i> , argento numerato — 200	200	3	8
<i>Asbiarnarstadir</i> , partim argento numerato, par- tim mulcta. 240	240	6	8
<i>Minne Os</i> — — — — — 80	80	6	4
<i>Vigdísarstader</i> — — — — — 80	80	3	4
<i>Veller</i> in Midfirde, mulcta — — — — — 64	64	6	4

Barkar-

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskuld.
<i>Barkarstader</i> — — —	40	5	CC.
<i>Adalból</i> , golldeð hálf, enn fengit Ofs hálf.	30	6	C.
<i>Biargarstader</i> í Núpsdal — —	12	—	—
oc í <i>Hnausum</i> keypt fyrir peninga —	4	—	—
Hálfer <i>Bálkastader</i> í Rútafirde —	15	3	C.
<i>Kúla</i> oc <i>Urder</i> at auk			
<i>Víðedalstunga</i> med sínum kotum lögd til Beneficium.			
Hálfar <i>Tiarnir</i> í Svarfadardal gaf Finnur Þórvaldsfon Sancto Johanni Baptista med voru tillage, því þat var Christsfe.			

Enn allt annat góts laust oc fast, nema þat sem í óbótamál hefur falled, þá reiknum vier ofs oc vora eign vera, þvíat vier hofum keypt þat med Voru aflagótfse, enn sumt bored under Ofs í fakeyrer þann sem *Kristlinvettur* fkipar biskupi. Enn Gudi til lofs oc dýrdar, enn

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
<i>Barkarstader</i> — — —	160	5	8
<i>Adalból</i> , dimidia ex parte expensa, ex altera autem dimidia a nobis acquisita.	120	6	4
<i>Biargarstader</i> in Nupsdalo — —	48	—	—
Pars prædii <i>Hnausar</i> , argento numerato —	16	—	—
Pars <i>Bálkastader</i> dimidia — —	60	3	4
<i>Kúla</i> præterea & <i>Urder</i>			
<i>Víðedalstunga</i> Beneficium.			
Dimidium prædii <i>Tiarnir</i> in Svarfadardalo Fin- nus Thorvaldi nostra intercessione ductus Sancto Johanni Baptista donavit, erat enim villa sacris usibus dicata.			

Omnes præscriptas res, & mobiles, & immobiles, præter multas in criminibus inexpressibilibus, nostrum peculium esse palam profiteamur, quod partim ære per accessio-
nem industrialem acquisito emtum, partim ut pecunia multatutia ex Juris Ecclesi-
astici

enn Óls oc þeim sem áttu oc öllum kristnum sálum til fridar líknar oc miskunnar, þá gefum Vier allt fyrrskrifad góts laust oc fast H. Hóladómkirkju til æfnligrar eignar under þá grein, at sálutíder þær oc sálumessa, sem Vor forverare Biskup Olaf góðrar minningar, oc Gud hanns sál náde, fœipade at fýngiaft oc lesaft fkyllde í Sancte Anne stúku, sie eilífliga uppehallded. svo sem fyrrnefndur Biskup Olaf, Gud hanns sál náde, hefr skipad. þvíat hann gaf þar penninga til; suo oc þær meflur tvær *Humilavit* oc *af Sancta Anna* á föstudaga oc laugardaga, þá sem ecki ber á frammeftöduhölld í H. Hólakirkju, skule oc jafnan fýngiaft. Þar med skipum Vier oc fiórar ártíder á tólf mánuðum uppí Dómkirkju oc öll klausturin, öll Beneficia, oc Þingaprest í sínum þingum, á vetr, vor, sumar oc haust, á þessum tímum sem hier epter greiner: Hinar fyrstu ártíder á vetrinn decimo octavo kal. Januarii, það er tveim nóttum epter Luciameflu; Adrar tertio Nonas Maji, það er tveim nóttum epter Krofsmessu á vored; Hinar þridiu á sumared decimo quinto kal, Augusti það er tveim nóttum fyrir Þórláksmessu á sumared; Hinar fiórdu ártíder á haustu decimo tertio kal. Octobris; það er tveim nóttum fyrer Matthei Apostoli oc Evangeliste. Enn þá nockurn þessara fyrrskrifadra ártídadaga ber á sunnudag, föstudag edur laugardag, þa meflurnar

Humi-

---

astici præscripto in Dei gloriam Episcopo debita, nostro fisco est adjudicatum. Cæterum in pacem, veniam & miserationem nostri, eorum, qui antea possederant, & omnium christianarum animarum, omnem præscriptam pecuniam, mobilem & immobilem, Sanctæ Curie Holensi in æternum peculium donamus, ea lege, ut horæ inferiales & inferiæ, quas Antecessor Noster Episcopus Olaus, beatæ memoriæ, *vov* *er ayons esu*, in ala templi, Sanctæ Annæ dicata, legends & canendas constituit, in perpetuum maneant, prout prædictus Episcopus Olaus (Deus ipsius animæ misereatur!) eisdem usibus pecuniam dicans, ordinavit. Binæ præterea Missæ, *Humiliavit & de Sancta Anna*, diebus Veneris & Saturni, qui majoribus solennitatibus non sunt dicati, semper canantur. Quatuor insuper quotannis missas in templo Cathedrali, omnibus cænobiis & beneficiis, a quocunque Sacerdote in suæ paræciæ templo, hyeme, vere, æstate & autumnno faciendas constituimus; Primam scilicet hyeme, 18 kal. Januarii, hoc est duabus post festum Luciæ noctibus; Secundam 3 Nonas Maji, hoc est, duabus post festum inventionis crucis vernum; Tertium æstate 15 kalend. Aug. biduo ante festum Thorlaci æstivum; Quartam autumnno, 13 kalend. Octobris, hoc est duabus noctibus ante Matthei Apostoli & Evangelistæ; Cum autem quodquam præscriptorum festorum, in diem Dominicam Veneris aut Saturni, quibus ex prædictis missæ *Humiliavit & de Sancta Anna* sunt canendæ, incidit,

Humiliavit oc af Sancta Anna Skulu sýngiaft sem fyrr seger, þá bidium Vier í umbodé allra kristenna sálna þá tvo dándesmenn oc présta Kirkiuprestenn oc Rectorem chori á Hólum, ad þeir fkiþe þessar ártíder med sinne messu á einhyrn þann dag þeirrar viku sem þeim þyker best tilfallenn, svo ad þessar fyrrlagdar ártíder med messunne falle alldrei nidur; Skulu þessar sálutíder sýngiaft í kórnum med níu lestrum á kvölded fyrir, enn commendaciones animarum á morgunenn epter Tertiam, oc þá strax sálumessan sýngiande med þessum oracionibus: *Concede quæsumus omnipotens Deus animabus omnium Episcoporum & Sacerdotum tuorum.*

Deus in cujus miseratione animæ fidelium red — Miserere quæsumus Domine animabus omnium benefactorum nostrorum defunctorum: Omnipotens sempiternus Deus, qui vivorum Deus fidelium, Deus omnium &c. í hvörre messu.

Enn til þess ad kennemenn sem eru Chorales daglega heima á Dómkirkjunne flytie oc fremie þessa tíðaskipun á hverjum tólf mánuðum, medan þeir þíóna Dómkirkjunne, þá aukum Vier kaup hvers prests fram yfer það sem veniulegt er X aurum; hvers Messudiákns XX álnum; hvers Subdiákns X álnum; oc hvers klerks V álnum. Enn under þá grein, þá leggium Vier þessa peninga, ad þeir giore þess áudvellðligar oc betur alla fyrrskrifada tíðaskipan. Oc ef svo kann til ad bera ad nockur af Chorsprestunum vilie fara sinna eyrenda annar-
stadar

cidit, omnium Christianarum animarum nomine rogamus, binos discretos viros & Sacerdotes, Cathedralem nempe, & Rectorem chori Holensem, his festis cum missa, ne unquam omittatur, celebrandis, aliquam hebdomadis, quæ ipsi maxime oportuna esse videtur, diem destinant. Hæ in choro Vespera præcedanea canantur *inferiæ* cum novem lectionibus, sed commendaciones animarum subsequenti mane post Tertiam, & deinde ipsa missa his orationibus intonetur: *Concede quæsumus omnipotens Deus animabus omnium Episcoporum ac Sacerdotum tuorum, Deus, in cujus miseratione animæ fidelium red. Miserere quæsumus Domine, animabus omnium benefactorum nostrorum defunctorum. Omnipotens sempiternus Deus, qui vivorum Deus, fidelium Deus omnium &c.* in singulis missis. Ut autem chorales Sacerdotes, qui jugiter ad Cathedralam se continent, has missas, dum templi cathedralis ministerio funguntur, quotannis faciant, peragantque, debito cujuscunque sacerdotis salario, decem oras, cujusvis Diaconi 20 ulnas, Subdiaconi 10 ulnas, & Clerici 5 ulnas adjecimus, ea sub conditione, ut eo facilius & melius prædicta munia peragant, unde, si quis chori sacerdotum in proprium usum, Cathedralam, dum hæ tres missæ celebrari

stadar burt af Stadnum þá þessar þriár messur. Skulu sýngiast; þá fyrerbíodum Vier honum það under hlýdne við H. Hóladómkirkju oc hennar. Formann. nema harm hafe annann prest vísan ad sýngia fyrir sig þessar þriár messurnar, sem er: *Humiliavit* oc af *S.-Anna*, oc *ártíðarmessuna*, um allan þann tíma sem hann er í burtu. Oc því giorum Vier ollum góðum monnum viturlegt med þessu Voru opnu brefe; ad Vier stadfestum oc samþyckium bref oc giörning Vors Virduligs Fodurs oc fyrirvera Biskups Olafs, goðrar minningar, Gud hanns fál náde, um messu oc fálutíðer í Anne stuku, svo oc confirmerum Vier þat fullkomliga í öllum öðrum sínum greinum oc articulis. sem þat hanns bref innehelldr, oc þat sama væntum Vier trúum oc fylliliga treystum til allra Vorra Erlegra epterkomenda, Biskupa, Officiala, Ráðsmanna oc kirkjupresta H. Hóladómkirkju, ad þeir mune óbrigðiliga halldast láta um alldur oc æfe þessar þriár messurnar med ártíðunum, sem Vier skipum oc í þessu brefe fyrr greiner, þar med bidiande ydar kjarlegt faderne oc elskulegt bróðerne ad þier aller sieud umbodsmenn allra christenna fálna dyggver trúer oc trauster, svo sem þier vilied svara fyrir Gude; oc kiorum Vier giarnan fyrir Guds skulld ad þier samþyched þenna Vorn giörning med ydru opnu brefe oc innfigle, þvíad hier giörer hvör sem giörer, enn nióte þeir sem Gud vill, oc þurfa. Enn til meire vissu oc stadfestu ad þesse Vor skipan oc giörningur skuli óbrigðuliga halldast um alldur

oc

---

brari debent (ad tempus) relinquere velit, id ipsum, sub obedientiam erga Deum, curiam Holensem, & ejus Antistitem, prohibemus, nisi habeat, qui sua vice has tres missas, nempe *Humiliavit*, & *de Sancta Anna*, & dictas *Inferias* omni quo abest tempore, canat. Tandem probis omnibus notum facimus his patentibus, Reverendi Patris & Antecessoris nostri Episcopi Olai, beate memorie, (Deus ejus anime miserentur) diploma & constitutionem de missis & horis inferialibus, in ala templi Sancte Annæ dicata, celebrandis nos approbare & confirmare; Item in reliquis suis punctis & Articulis, omne quod idem ejus diploma continet, absolute confirmamus, freti Venerabiles successuros Episcopos, Officiales, quæstores & Pastores Cathedrales, harum trium missarum, quas superscriptis ordinavimus, cultum in æterna secula facturos conservari; Rogamus itidem amicissimam vestram paternitatem & fraternitatem, omnium christianarum animarum tam fideles & probi Procuratores singuli sitis, quam Deo postea rationem reddituri, perque Deum exoptamus, hæc nostra Acta vestris literis adprobetis, nam quisque sibi, non aliis facit, sed ad eos, qui opus habent, & Deus vult, eorum fructus redundent. In majorem certitudinem & testimonium, hujus mandati & constitutionis per æterna secula observandi, nobiles

Domini

oc æfe, hafa Edla Herrar Abótar oc Herra Príorenn, oc aller forprest-
 ar, oc svo aller adrer kennemenn Hóla biskupsdames sem hier epter
 nefnast í bresenu, samþykkt þessa Vora skipan oc görning á almenne-
 legre prestastefnu á Videvöllum í Blönduhlíð í Skagafirde þeir sem voru
 þar oc svo heita: Bróder Einar med Gudz nád Abóti á Múnkaþverá,
 Bróder Helge med Gudz þolenmæde Aboti á Þingeyrum, Bróder Ni-
 colás med Gudz forsiu oc skipan Prior á Mödruvöllum, Jón Finnboga-
 son í Mula, Petur Pálsfson, Finnboge Einarsfson, Jón Þórgílsfson, Gud-
 mundur Jónsfon. Nicolás Vilhiálmsfson, Jón Fimbogafson í Laufáse, Jón
 Arnafson, Gilbriet Jónsfon, Þórsteinn Jónsfon, Olafur Jónsfon, Egill Hall-
 fson, Jón Jonsfson á Miklabæ, Jón Jonsfson á Skinnastöðum, Þórbiörn
 Jónsfon á Bægisá, Þórbiörn Jónsfon á Stadarbacka, Olafur Gudmundsfon,
 Sniolfur Jónsfon, Jón Sveinsfon, Halldor (Halfdan) Narfason, Thomas
 Eiriksfon, Jón Andresfon, Sigmundur Arafon, Jón Philippusfon, Steinn
 Marcúsfon, Jón Olafsfon, Jón Martinsfon, Sveinn Fimbogafson, Loftur
 Petursfon, Magnus Gudmundsfon, Einar Magnusfon, Jón Brandsfon,
 Gísle Gudmundsfon, Thomás Jónsfon, Thomas Einarfson, oc Þórleif-
 ur Jónsfon, med fleire dándismanna samþycke sem ecke eru nefnder,
 oc med þeirra samþycke sem nefnder eru oc ecke eru nú á prestastefnu-
 unne, ætlum Vier ad fá þeirra samþykkt ef Ofs hröckur líf til, oc nær
 Gud vill vier fínnunft. Oc til fannenda hier um setium Vier Var inn-
 M m m m 2 sígle,

Domini Abbates & Dominus Prior, & omnes primarii Sacerdotes & reliqui omnes
 Holanæ dioceseos pastores, qui præsto erant, hoc nostrum mandatum & constitu-
 tionem in Synodo Provinciali Videvallis Blönduhlíðar Skagfirðensis habitæ, ad-
 probarunt, quibus hæc nomina: Frater Einarus Dei gratia Abbas Munkaþverææn-
 sis; Frater Helgo Dei tolerantia Abbas Þingeyrensis; Frater Nicolaus Dei provi-
 dentia & dispositione Prior Mödruvallensis; Jonas Finnbogi de Mula; Petrus Pauli;
 Nicolaus Vilhelmi, Jonas Finnbogi de Laufási, Jonas Arii, Gilbríðus Jonæ, Thor-
 steinnus Jonæ, Olaus Jonæ, Egillus Halli, Jonas Jonæ de Miklabæ, Jonas Jonæ de
 Skinnastadis, Thorbiörnus Jonæ de Bægisá, Thorbiörnus Jonæ de Stadarbacka,
 Olaus Gudmundi, Sniolfus Jonæ, Jonas Svenonis, Halfdanus Narfi, Thomas Eri-
 ci, Jonas Andreæ, Sigismundus Arii, Jonas Philippi, Steno Marci, Jonas Olai, Jo-
 nas Martini, Sveno Finnbogi, Loftus Petri, Magnus Gudmundi, Einarus Magni,
 Jonas Brandi, Gíslo Gudmundi, Thomas Jonæ, Thomas Einari & Thorleifus Jo-
 næ; pluribus, quorum nomina hic omittuntur, suffragantibus, & iis, qui nominati
 quidem, sed in Synodo non comparuerunt, quorum suffragia, si vita suppeditebit,
 & quando, Deo volente, eos conveniemus, impetrabimus; In horum certitudinem,
 unacum

sigle með fyrrsagðra Prelata &c Presta innsiglum fyrir þetta bref er skrif-
ad var ad Dómkirkjunne á Hólum í Hialldal á midvikudagenn næstann
fyrir Barnabe Apostoli, anno Domini M.D.XX.

CAP. VII.

De Jona Arii filio.

§. I.

Elapsed a morte Egilli, ultimi e gente Islandica Holani Episcopi, annis
18, quibus hanc diocesin 9 peregrinæ nationis Præsules partim
rexerunt, partim affligerunt, eandem tandem moderari cœpit *Jonas Arii*
filius, vir indigena, qui ut Episcoporum Catholicæ Religioni addicto-
rum, non tantum in Islandia, sed & in Daniæ & Norvegiæ Regnis, ulti-
mus, ita etiam famosissimus extitit cujus vitæ & gestorum historiam
tam multi, & quidem non obscuri nominis viri, scripserunt, ut sola
multitudo, & ex ea proveniens relationum diversitas, non magis instruat,
quam obruat, quorum altera pars, utpote ipsius amici, cognati,
affines, eorumque descendentes, quædam viri facta, quæ nullo colore
obliniri possunt, plane omittunt, quædam in se & sua natura nihil minus
quam bona, aliquo justitiæ & pietatis fuce superinducere conantur,
omnia denique in cælum tam immodicis efferunt laudibus, non sine
contrariæ partis insigni injuria, cujus plerumque acta denigrant & vitupe-
rant, ut Jonam quippe, qui eorum judicio, vitam pro Religione ca-
tholica innocens posuerit, dudum martyrii corona coruscantem, Sanc-
torum albo inscriptum & publicæ adorationi propositum non fuisse, satis
mirari non possint; Alteræ autem, seu contrariæ partis Scriptores, par-
tim odio personæ, & contentu Religionis catholicæ, Reformatæ vero
amore inducti, ipsum ut hæreticum, persecutorem, & perduellem pro-
secundunt & condemnant, omniaque viri, tam mala & scandalosa, quam
innocua

---

unacum nominatorum Prælatorum & Sacerdotum sigillis nostrum appendimus præ-
sentibus, datis e curia. Holensi Hialtdalensium, die Mercarii, proximo ante Barna-
bæ Apostoli anno 1520.

innocua & indifferentia dicta & facta traducunt & vituperant. Nos autem, quibus neutra pars nec beneficio nec injuria cognita est, incorruptam fidem professi, sepositis ab utroque abaci nostri scriptorii latere talibus Autoribus, & utriusque relationibus cum Actis publicis & Auctorum fide dignorum relatione collatis (a), quæ ex adverso collocata, ut cynosuram sequi constitutum est, media incedentes via, veritatem expiscari, & in propatulum ducere conabimur.

§. 2.

Natus est Jonas Arii filius anno 1484 Gritæ (b) in Eyafjord, prope Monasterium Munkathveraaënse, parentibus pauperibus, sed non ignobilibus; Maternus enim ei avunculus magnus fuit Einarus Isleifi filius, Abbas Munkathveraaënsis, paternus vero avus fuit Prior Mödruvallensis nomine Sigurdus (c). Ephebis vix egressus patrem amisit, unde

M m m m 3-

fe

(a) Auctores & documenta quæ hic secuti sumus, sunt ex *antiquis*: Rescripta Regia, Publica Judicia & Constitutiones, Annalium & historiarum auctores, & Biographi, inter quos primum locum merentur *EGILLIDES & SKARDSAAENSIS*, ut & ipsarum partium scripta & confessiones, prout inter se, & cum aliis, aut conveniunt, aut non penitus dissentiunt. Ex *Recentioribus* autem nominari merentur Illustriss. & Celeberr. Dominus *LUD. HARBOE*, Siællandensium &c. Eccles. Episcopus merittissimus, cujus limatissimæ & nostra laude majori *Hist. Reform. Relig. in Islandia* nos permulta debere animo agnoscimus gratissimo. Et qui non ultimo nominandus erat, dilectissimus noster Parens *JONAS*, sive *JOHANNES* (idem enim nomen est, quamvis nos frequentius *Jonas* scribamus, quo distinctio fiat inter *Johann* & *Hans* sive *Hannes*, quæ semper nomine *Johannis* nobis veniunt) *HALTHORIUS*, pastor quondam Hytdalensis, Toparchiæ Myrensis Præpositus, & diæceleos Skalholtinæ Vicarius, vir omni genere literarum probe quidem imbutus, sed in Historia Ecclesiastica Islandiæ, (quod sine assentatione dici potest) versatissimus, & parem forte non habens; Cujus accuratissima scripta & excerpta, huc pertinentia, indefesso labore & industria, magnoque judicio exarata, sunt fons ille & locuples penu, ex quo plurima hausimus & mutuati sumus, quæ de Episcopis Islandiæ, præsertim illis, qui post annum 1300 vixerunt, in hoc opere concessimus, ille enim si talium nihil scripsisset, nos perparum scribere potuissemus.

(b) Hujus villulæ nobilitatem inferiori carmine evexit, jocans: *Licitatore* o Grita obtulisse Abbati prædia Grund, Grupufell & Mödruvallas, sed Abbatem illis hanc villulam addicere noluisse, nisi etiam adjicerent Holas.

(c) Habemus inter schedas nostras duas Jonæ Arii Genealogias, ad Adamum usque pertingen-

se matremque quotidiano labore sustentare necessum habuit, tantamque passus est esuriem aliaque paupertatis incommoda, ut aliquando non multum abfuerit, quin summa necessitate adactus, furto se alligaret, ut ipse sæpius suis postmodum retulit (a). Huncce suum ex sorore nepotem Abbas Einarus legere, scribere, latine canere, aliaque ejus modi, quæ ea tempestate sacerdotale officium ambienti sufficere videbantur, edoceri curavit, futurumque olim se celebriorem vaticinatus est, quo non obstante, fordidis interdum & vilissimis ministeriis adhibitus fuit, quæ aliquando exercens, & in limosam paludem incidens, conservos jocans, ut futurum suum Episcopum levarent, jussisse fertur.

§. 3.

Adolescens omnes sacros ordines suscepit, tandemque circa annum vigesimum (b) sacerdotio initiatus præbendam Helgastadas adeptus est, qua, elapso uno anno, cum Hrafnagilensi permutata, Præpositus Toparchiæ

tingentes, quarum altera concordat cum ea quæ legitur in *Actis Societ. Hafn.* Part. 5. pag. 221. Alteram autem usque ad Höfda Thordum, qui circa annum 920 vixit, suam esse profitetur *SÆMUNDUS Arnæ filius*, qui Seculo 16 floruit, quas quidam tribuunt ipsi Episcopo, quidam vero (& nostra quidem sententia rectius) ejus filio Ario Nomophylaci, qui tamen non ultra quam nostræ antiquitates habent, progressus esse perhibetur, reliqua vero ab Episcopi posteris & cognatis, forte *MAGNO BIORNI*, aut *SÆMUNDO ARNÆ* filio, quorum nomina quædam exemplaria præ se ferunt, ad conciliandum genti honorem, adjecta sunt. Vidi etiam præter has alias multo antiquiores, quarum una excepta fuisse dicebatur ex codice pergameneo continente *vitam Sverri Regis*, unde suspicatus sum aut *CAROLUM* Abbatein, aut alium quendam ejus Seculi doctum virum, esse primum harum genealogiarum autorem. Sed de tantilla re nulli litem movemus.

- (a) Noster aliquando cibaribus egenæ matri esuriem conqvestus, unam, de locatis cum prædio, agnam mactandam consuluit, qui, cum factum dissuaderet mater, sequente die idem frustra tentabat; Qua inconsulta, tertio, agnam adductam, lanario destinavit; Verum illa superveniens, conatum filii retardat, mandato, præstoletur, donec sciret, hordane, quæ jam jam parturiens spes sola erat nutrimenti, factum edidisset; Paruit monito Jonas, & audito vaccam enixam esse, proposito destitit.
- (b) *MAGNUS BIORNI*, nostri e filio nepos, auctor est, eum usque ad annum 24 ætatis Laugsiandi matrem suis laboribus sustentasse, & exinde Holas in familiam Episcopi Gotskalki transisse.

Toparchiæ Eyfiordensis constituitur, quod anno 1508 vel prius factum esse, evincit ejus de Thoma quodam Hialmi filio iudicium, quod se Generalem Judicem & Præpositum inter Vargiaa & Gleraa pronuntiasse & in scriptis pro tribunale sedentem protulisse dicit, Hrafnagili, die Veneris post Festum Purificationis Mariæ 1509, ubi ipse Actorem, Testes, & Judicem agens, Thomæ has causas intentat: 1) Quod sponsaliis tantum contentus, nuptias nunquam cum Helga Thorvardi filia celebrasset, quam nihilo secius plusquam 20 annis uxoris loco habuerit, quapropter sesqui marcam pro quovis anno pendere jubetur, nisi intra 14. dies probet se ex legum præscripto nuptias celebrasse, aut 6 virali juramento neget se unquam a Potestate Ecclesiastica admonitum fuisse. 2) Quod proximo triennio non bona fide solverit decimas Episcopo debitas, quocirca tres marcas quovis anno pendat. 3) Quod cum sua familia exigenti sibi credendorum rationem reddere noluerit, sex uncias pro quavis persona debeat (a), pro quavis harum petat absolutionem, & faciat competentem pœnitentiam; sed quod tantis causis innodatus templa adierit, & sacris tamdiu usus sit, ad Episcopi dispensationem remittit.

§. 4.

Anno 1520 die Mercurii ante festum Johannis ante Portam Latinam, consentiente Gotfalko Episcopo, cum Einaro Abbate Munka-thveraænfi, de matris Helenæ honesta sustentatione ad dies vitæ, contractum iniit, quo Abbati villam Midhus cum 40 Joachimicorum pretio emancipavit, promissis præterea 4 unciiis argenti quovis anno in proximum decennium, si uterque, ipse & mater, viverent, adjectisque pro matre commodis pariter & honestis conditionibus. Tempore, quo Hrafnagilensis:

(a) Hoc exemplum, aliquem in jus vocatum esse ob neglectum Religionis Christianæ, unicuique fere est, quod in tota Historia Ecclesiastica Islandiæ ante Reformationem occurrat, de quo itaque dicere licet: *Rara avis in terris, nigroque similis cygno*. In Originali est: Nohit legere *sin christeleg fræde*; quo nomine jam & post Reformationem denotatur *Minor Lutheri Catechismus* cum aliis eo pertinentibus; Sed sub Patru hoc nomine gaudebant *Credo in Deum; Pater noster*; Formula Baptismi; & *Ave Maria Mater Domini nostri*. Vid. supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 28. & Per. 3. Sect. 2. cap. 1. §. 14. 25. Tom. I. pag. 150. 472.

nagilensis Sacerdos fuit, inter Gotškalki Episcopi intimos amicos & fidesimos ministros numeratus, bis ab eo in Norvegiam ad expediendum nomina, aliaque magni momenti negotia procurandum, ablegatus fuit, inter quæ numerantur fabricatio templi quod ad ostium annis Kolbeinsæ constituit, & confectio calicis aurei, cui tria auri pondo impendit.

§. 5.

Mortuo Gotškalko anno 1520, Abbas Munkathveraænensis aliique Eyafjordenses Pastores conventum habuerunt, in quo concluderunt Jonam Arii filium aptissimum esse, cui Præfectura diœceſeos & opum Cathedralium dispensatio concedatur, quem ideo pro tali agnoscere & accipere vellent, in quod reliqui quidem consenserunt, sed posito Jonæ a latere Petro Pauli cum æqua potestate, qui una Dispensatores opum Cathedralium agerent; Sed aliarum rerum Ecclesiasticarum curam, quam Officialis partes vocarunt, Helgoni Abbati Thingeyrensi & Jonæ Finnborgi filio usque ad proxima diœceſeos comitia, commiserunt, Quæ acta fuerunt Holis 22 Decembris 1520; Sed proximo vere 1521 d. 2. Maji in conventu Eyarlandi in Eyafjord habito, Jonas denuo ab universo clero Holano in hoc officio, (excluso, ut videtur, Petro Pauli) amplissimis terminis & splendidis additis Privilegiis confirmatur, ea tamen conditione, ut Officiali Actorum rationem reddat, sique rem negliger aut male gesserit, suspensionem ab officio in Generalibus diœceſeos comitiis perficiendam minantur, sin vero omnia decenter & commode agat, duraturum ei hoc officium promittunt, usquedum Archiepiscopo alio modo constituere placuerit, cui Gotškalki obitum, & in quo statu res diœceſeos constitutæ erant, hoc anno perscripserunt. Sequente anno in festo Augustini Anglorum, 24 Clerici cis-Oxnadalensia tesqua habitantes, Holas convocati, reliquis scripserunt, se hoc rerum statu non contentos & necessitate Ecclesiæ adactos, Jonæ Arii filio soli non tantum opum Cathedralium dispensationem, sed etiam Officialis munus, seu curam Ecclesiarum tradidisse, cum neminem ex suo numero huic officio digniorem sciant, in quod ut reliqui consentiant, enixe orant, illum enim recusare onus, nisi omnium suffragiis ad id unanimiter electum; Sed quoniam trans-Oxnadalenses a Jonæ partibus semper steterant, perfacile

perfacile fuit illis *persuadere*, ut huic Constitutioni subscriberent, quæ ita comparata videntur, ut Jonam, licet dissimulanter & per amicos hæc omnia confecisse dubium non sit, hoc enim modo solus sine collega, &, ut videri voluit, pæne invitus, summum Ecclesiæ regimen nancisceretur.

§. 6.

His peractis, & rebus ex voto fluentibus, animum ad rerum administrationem adplicuit, primoque Einari cujusdam Jonæ filii, incolæ Toparchiæ Hunavætnensis, sed Teiti Thorleiffsonii clientis, bona, quorum dimidia pars, nescio ob quas causas, Holanæ cathedræ adjudicata fuerat, publicare instituit, ejusque rei causa anno 1522 Grimo Nomophylace, Rasno Brandi, ea tempestate Skagfiordensis Toparchiæ Præfecto, & 60 armatis stipatus, Sveinstadas, in Vatnsdal, tendit, ibidem enim de bonis confiscandis jus dicere Nomophylax instituerat; Sed loco adpropinquantes, vident eum a Teito 80 armatorum stipato occupatum, quapropter, ne seditioni aut cædibus ansam darent, haud procul subsistunt & legibus agere incipiunt, quod ut conspexit Teitus, suos, impetu facto, strictis gladiis eos adoriri & comitia turbare jussit, primusque ante omnes currens, obvios quosque aut pungit aut ferit, quo impetu Arnas Bessli filius occiditur, sed 10 alii fauciantur; Nomophylax, etsi furentem Teitum sedare conaretur auditus non est, usque dum intenso quem ad manum habebat calybeo arcu jaculo Teiti brachium trajecit, quo, ut & interventu Helgi Abbatis Thingeyrensis prælium diremtum est, & re infecta discessum; Quo Jonas acriter irritatus, Teitum, ut 12 Clericorum a se convocatorum conciliabulo Flugumyræ, pridie Nativitatis Baptistæ habendo, se sisteret, in jus vocavit, cujus accusationis capita fuerunt. 1) quod bona Einari Jonæ Holano templo adjudicata sibi retinuerit, quæ omnia cum usufructu restituere jubetur. 2) quod Holani templi prædium Galtarnes emerit, quod restituere, temploque plenam juris violati satisfactionem reddere, absolutioneque accepta pænitentiam agere jubetur, ni 6 virali juramento, quod infcius id fecerit, probare possit. 3) quod suum & templi Cathedralis famulum, se præsentem & inspiciente, occiderit, & multos alios fauciarit,

Tom. II.

N n n n

contra

contra Erici Archiepiscopi (a) literas, quibus ipse sui que famuli in Sancti Olai & Archiepiscopi tutelam accepti sint; Quapropter ut intra 12 menses se Archiepiscopo sistat, obligatur: Sed horum nihil Teituratum habuit, nam eodem anno Nomophylax factus, 12 virale fieri iudicium, quo ab hac cade liber pronuntiatur, modo non probetur illum Arnam occidisse, Apochamque Johannis Eggerti Præfecti Regii nactus est, quod Regio fisco, pro seditione Sveinftadensi, satisfecisset.

§. 7.

Eodem anno Jonas Helgoni Abbati Thingeyrensi dicam scripsit, Præside iudicii Jona Finnbogi filio, qui se vocat Holanæ Dioceseos Officialem: 1) Quod templo Holano 80 uncias argenti aut earum pretium non solverit, pro quibus vadem semet, loco Asgrimi cuiusdam Finnæi, stiterit, ut ex Rationariis Gotfkalki Episcopi patere dicit, de quo edicitur, Abbates & Monasticos jure non posse & debere vades esse; solutionem itaque hujus debiti ab ipso Asgrimo extorquendam esse, nisi ille Abbati pecuniam tradiderit. 2) Quod pecuniam ab Holana Sede mutuo sumtam non solverit, quam sine mora pendere jubetur. 3) Quod argentum sibi a Gotfkalko Episcopo concreditum non restituerit, quod itidem reddere ei injungitur. 4) Quod communicaverit cum quibusdam, qui egros cathedræ Holanæ rapuerant, a quo crimine ut se jurejurando purget, ei mandatur. 5) Quod cum intersectoribus Arnæ Besfæi, aliisque cathedræ hostibus communicaverit, eosque adjuverit, a quo se etiam jurejurando purgare jubetur, sin minus, absolutionem a Jona Finnbogi filio petere debeat. Unde constat inter Jonam Arii & Abbatem similitates fuisse, forte quod Helgo ex eorum numero fuerat, qui Jonæ soli summam rei tradere dissuasit, & ipse priore anno Officialis fuerat. Jonas Finnbogi hic & alibi se pro Officiali gerit, licet paulo antea
Jonas

(a) Tutelares hasce literas dudum & ante aliquot annos, cum Jonas inter Norvegiam & Islandiam plus simplici vice transfretaverat, datas fuisse oportet, cum hic adfuerint hoc anno ante ascensionem Domini; Sed tam mane ætatis inter has Regionem navigare, fuit contra mores hujus ætatis nautarum, qui vix ante Junii mensis initium solvere soliti fuerunt; Taceo quod hoc anno in Norvegia nullus Archiepiscopus fuerit, ut demonstravimus supra Sect. 1. cap. 8. §. 8. & Sect. 3. cap. 10. §. 4. pag. 524.

Jonas Arii solus summum imperium obtinuisse dicatur, quod Archiepiscopi aut Capituli Nidarosienfis jussu factum esse, probabile est.

§. 8.

Eodem anno 1522 allatis ex Norvegia Nidarosiensium Canoniorum epistolis, conceditur Holanis plena potestas eligendi Episcopum quicumque velint, & officio parem putent, qua accepta, unanimi consensu, excepto solius Petri Paulini, Jonam Arii filium eligunt, quod paulo post ex Norvegia adveniens Ogmundus, Skalholtinus Episcopus, quem Canonici Holanæ diœceseos Administratorem constituerant, suffragminare, & Jonam Einari filium, virum pium & doctum, illis imponere, omnibus viribus intendit, & ut viam proposito sterneret, omnes antiquos diœceseos ministros & Officiarios ab officiis removit, novos autem constituit, quo non parum plerorumque animos sibi alienavit; unde sub hyemem festo Simonis & Judæ frequentem agunt Holis conventum, ubi Jonæ electionem denuo confirmant, Ogmundum autem & omnem ejus Administrationem protestantur & abdicunt, literasque hac de causa exaratas Archiepiscopo & Canonicis Nidarosiensibus inscribunt, quarum tenor est: 1) Accepisse se Capituli Nidarosienfis literas, priusquam Ogmundus in Islandiam venerit, aut quicquam de illi concessa potestate innotuerit, ideoque Episcopum mox elegerit, quod factum infectum esse nequeat. 2) Ex antiquis monumentis probari posse, Holanis semper Skalholtinorum Administrationem perniciosam fuisse, qui pecuniam & pretiosa templi abstulerint, & nunquam reddiderint. 3) Ipsum Ogmundum Holanæ cathedræ pecuniam supra 200 aureos Boni Gudmundi peculium sibi retinere, contra Dignissimi partis Erii Archiepiscopi, expressum mandatum, qui eadem restituere jusserit. 4) Ipsum ingratis suis Officiarios & Dispensatores constituisse; quapropter omnes uno ore eum penitus abdicant & protestentur, ad Archiepiscopum & ejus Capitulum appellentes; coram quo per Electum suum Jonam Arii causam se acturos profitentur. Talis in Holana diœcesi fuit rerum status anno 1523, quo Jonas in Norvegiam transire constituit, sed nautarum tarditate impeditus, in Islandia hyemare coactus fuit, quo tempore Ogmundus primo Olaum Gilsi filium, cum literis, quibus Jonam patria excedere prohibuit, &, ut quidam volunt, sacris abstinere jussit, Holas misit,

qvi Cathedram, tam ingratum adferens nuntium adire non sustinens, Vidernesii substitit, & Jonæ colloqvium ibidem expetiit, qvò ille promittens, postero die Thorsteinum Gunni filium, suam gerentem personam (a), cum splendido comitatu misit, eoqve modo Legatum elusit, qvò sentiens Ogmundus, Petrum Pauli, Holanum, qvì ad ipsum defecerat, eadem perfecturum negotia ablegavit, qvi Holas perveniens honorifice excipitur, &, dum Jonas se colloquio pararet, paulisper expectare rogatur, qvi interim per posticum egrediens, quam citissime abeqvitavit

- (a) Hic sine dubio est *Olaus Gilsfi* filius, qvì postea Pastor Reykholtenfis factus est, vir strenuus, & ea tempestate magni nominis. In conspectu Legati, qvem ille Holas misit, Jonas vestimenta, qvibus postridie ad colloqvium iens uturus esset, aptari curavit, qvem actum hujus Seculi Scriptores hoc modo describunt: "Hann liet leggja klæde sín, húfu og strút, 3: *Vestimenta, capisium & collarium, accommodari jussit.* Vox *strút*, cujus significatus hodie in indecens & male aptatum colli aut cervicis tegumentum degeneravit, antiquitus ornamentum qvo Primores utebantur, denotavit. Fuit autem *Strutur* collare album, rosarum more implicatum, duos, aut maximum tres, digitos latum, ut in antiquis imaginibus conspiciere licet, non absumile ei, qvo hodie Sacerdotes utuntur, nostris ante centum abhinc annos ita frequens, ut illo etiam coloni & utriusque sexus vulgus uterentur, unde in Regia peregrinarum mercium taxatione data 1619 viliores aestimantur 16 aut 18 obolis. Antiquissimis autem temporibus capitis affixum fuisse videtur, qvò Magnates valde pretiosum, qvandoqve etiam aureum, habuisse constat, qvale fuit Haraldi Comitis, cujus *Strutur* decem auri marcis constabat, unde *Strut-Haraldus* vocatus fuit. Vide *Jomsvik. Hist. in Vita Olai Trygg.* Part. 1, cap. 133. Quidam pro Jonæ Arasonii *Strut* legunt *Sernot*, qvò non intelligimus; Hac autem occasione nobis in memoriam redeunt verba Audfinni Episcopi Bergenfis in Epistola ad Thordum Episcopum Gardensem scripta anno 1308, 10 Cal. Julii dicentis; "Sendum vier til ydar so sem til vin- ar og frænda mair minniliga enn ríka fending, eitt Skinger og Sýrkot og Kap- rún af lífsblóm lit, er Skingret, Sýrkot, og Kaprún fóðrat með gráom skinn- om, og Kyrtíl þar til af sama klædi. 3: *Mittimus Vobis ut amico & cognato, magis ut nostri memineris, quam locuples munus, Skinger, Sýrkot, & Kaprun cæci coloris, mustelinis duplicata pallibus, & præterea pallium ejusdem coloris ex eodem panno factum.* Hæc tria: Kyrtíl, Kaprún, & Sýrkot, optime convenire videntur cum Jonæ Arasonii vestimentis, Klædi, Húfu, og Strút, nam Klædi & Kyrtíl sunt pallium, Kaprún & Húfa idem sunt, notantqve Mitram, sed *Strut* aut *Sernot*, mutatis parumper literis, cum *Sýrkot* unum facere, & collare seu vestimentum ad tegendum cervicem aptum designare videntur. An vero *Succotium* HOFFMANNI in Supplem. *Lexici univers.*, & *Surcarium* MART. MARTINII in *Lexico*, ut & VOSSII in libro *de vitiis Sermomis*, idem sit, aliis disqvirendum relinqvimus.

abeqvavit (a). Tertio itaque Ogmundus Jonam Einari (b) filium, qvem Holanis Episcopum obtrudere tantopere satagebat, ad expediendum negotia misit, qvem Jonas peramanter excepit, & instituto convivio belle secum habuit, adeo ut beneficiis delinitus, perinde ac priores, reverteretur; unde patet hunc annum negotiationibus & variis machinationibus exactum fuisse, qvas Ogmundus aperte & imperiose exercuit, Jonas vero callide elusit.

§. 9.

Anno 1524 paulo ante Festum Paschatos Jonas Arii famulum suum Olaum Ormi cum literis pacem & amicitiam ab Ogmundo peti- tum, Skalholtum misit, qvem Ogmundus perhumaniter exceptum laute habuit. & responsorias securum expectare literas jussit. Ipse interea trecentis armatis comitatus, Holas, ut Jonam imprudentem opprimeret, iter instituit, qvod cognoscens Jonæ Legatus, qvanta potuit celeritate Ogmundum seqvitur, tandemqve ægre prævertens, herum de ejus adventu certiozem fecit, qvi extemplo, fuga salutem qværens, ad nautas, natione Germanos, in portu Kolbeinsæaros, abnavigationi sese præparantes, ægerrime evasit, qvo Ogmundus cognito, illis, ut Jonam sibi traderent, mandavit, qvod, si detrectarent, se cum suis eos adorturum & male mulctaturum, minatus est; Sed cum responderent, si placeret venire, se eum gladiis, plumbeis globulis, & pulvere nitrato haud parce excepturos, ab incepto destitit; Sed ab omni eos ita prohibuit commeatu, ut omnium rerum egentes navim solvere coacti sint, qvod anteqvam fieret, Jonas, Clericum qvemdam, nomine Magnum, adjunctis duobus testibus Holas misit, qvi Ogmundo dicam prælegeret,

N n n n 3

qva

(a) *Petrus Pauli* fuit Jonæ ante biennium Collega, in ejus electionem consentire recusans, unde ad Ögmundum transiit, qvi eum anno sequente Holanæ Cathedræ Dispensatorem constituit; postmodum in gratiam cum Jona rediisse videtur, qvi eum Abbatem Munkathveraænsem fecit; Mortuus est anno 1548.

(b) *Jonas Einari* nunqvam videtur Holanam Cathedralam affectasse; sed subînitus Ögmundi proposito inserviisse, qvi etiam constanter Jonæ Arii amicitia usus est, ut patet ex Pacis dotalibus liberorum Episcopi Magni datis Hlidarenda 1530, & Helgæ datis Holis 1531; nam in utrisqve Jonas hicce Einari inter testes primus nominatur.

qva ei, ut hoc anno coram Archiepiscopo & Capitulo Nidarosienſi cauſam dicturus compareret, diem dixit. Hic Magnus, cui omnes aditus notiſſimi erant, deceptis vigilibus, qvi numero 12 qvavis nocte Ogmundi cubiculum cuſtodiebant, ad fenestram domus dicam tam ſonore legit, ut expegefactus Præful, ſuorum primus, qvid rei ageretur, ſentiens, tam importunum declamatorem capi juberet. Sed fruſtra; nam ejus manus poſt multas velitationes tandem evaſit & ad ſuos ſalvus pervenit, qvi cum ventis vela dediſſent, tempeſtatibus afflicti ſub Grönlandiam deferuntur, indeqve poſt 14 dierum magnas exantlatas anguſtias, portum Huſavikenſem ingreſſi, & ab accolis comœatu qvodaſi aucti, deniqve mare intrantes, in Norvegiam demum ſalvi pervenerunt.

§. IO.

Ogmundus, licet res haud proſpere aut ex voto fluerent, ab incepto tamen deſiſtere nolens, per Finnbogum Einari, qvem, loco Jonæ Finnbogi, Officialeſm conſtituit, Clerum Holanum Videvallas convocavit, ubi die Lunæ poſt feſtum Barnabæ frequentem habuit diœceſeos Synodum, in qva primo intentatis Jonæ abſenti multis gravibuſqve cauſis, ut ſurem, qvi templi theſauros compilaverit, & plaſmam ſeu fugitivum, officio Episcopali indignum, infamia notavit & condemnavit. Deinde clerum, ut Jonæ electionem revocaret, & Jonam Einari ejus loco eligeret, non tam perſuaſionibus, qvam vi & minis adegit, qvot omnes demum fecerunt, præter Thomam Eri, tum temporis Paſtorem Cathedralē, & Nicolaum Vilhelmi, Paſtorem Mæleſeilenſem, & hac tempeſtate opum Cathedralium Diſpenſatorem, qvem Ogmundus opibus Cathedræ inhians, eaſqve a Nicolao celatas ſuſpicans, tanto perſequebatur odio, ut templum Cathedrale, commune homicidarum & capite cenſorum aſylum, tutum ipſi non præſtaret receptaculum; adeoque ut ad ſummum altare confugiens, clavibuſqve ſibi concreditis, ſcriinio Gudmundi impoſitis, & ingenti arrepta ſica ſemet deſenſurus caperetur, exantlatiſqve magnis & multis contumeliis, caudæ tandem eqvinæ alligatus, aliquot milliaria pertraheretur. Ogmundus autem, cum Hollis, qvantum conducere videbatur, commoratus eſſet, Petro Pauli filio cathedræ Qvæſtore conſtituto, & omnibus pro arbitrio diſpoſitis, domum

mum reversus est, unde Jonam Einari, quem tantopere Holanum constituere Episcopum satagebat, ad causam contra Jonam Aarii dicendam & objecta diluturum, in Norvegiam ablegavit; Quam constituto die, Olaus Archiepiscopus, assidentibus duobus Norvegiæ Episcopis & collegio Canoniorum Nidarosiensium, ex utriusque partis Actis cognoscens, Jonæ defensionem approbavit, qui thesauros templi, quos furatus esse insimulabatur, factos rectos in templo Holano, metu Ogmundi defossos fervari, testimonio Thomæ Erici & Nicolai Vilhelmi filii probans, absolutus est; Sopitaque est hæc de successione in Episcopatum Holanum controversia, cum tanto Ogmundi dedecore, qui tam crassas criminationes, odio, invidia & avaritia ductus, Jonæ affixisse censebatur, quanto Jonæ honore, qui paulo post, approbata ab Archiepiscopo & Collegio Canoniorum ejus electione, Holanus Episcopus inauguratur; cui invidiosa hæcce Ogmundi obrectatio in commiserationem versa, adjumento magis fuisse, quam obstaculo, videtur, ut Jonæ Einari filio viro docto, pio & officio pari, illiteratus & lingvæ latinæ plane ignarus præferretur, quapropter consentiente vel connivente Archiepiscopo, Olaus Hialti filius, ejus Confessionarius, ipsius loco, ad quæstiones latinas ipsi propositas respondisse fertur. De Jona, ut rarum quid & notatu dignum memoratur, quod post ordinationem ab Archiepiscopo discedenti mitra a capite decideret, quod ipse statim ut omen accepit, ita suum officium inopinato casu & rara forte finitum iri dicens, quod eventus etiam post 26 annos comprobavit.

§. II.

Anno 1525 in patriam reversus, quiete vixisse videtur, cum nihil hoc anno Actorum in monumentis traditum videre liceat; Sed anno 1526 d. 3. Jan. præsentem Helgo Abbate Thingeyrensi, Olao Hialti filio & Thoma Erici, Petri Pauli, quem Ogmundus cathedræ Quæstorem constituerat rationes revidit & approbavit, inque persimili statuta res æconomicae invenit, ac fuerant anno quo Gotskalkus decessit; Habebat enim cathedra in bonis, præter templi ornamenta, vestimenta, calices, clenodia, libros & utensilia rei domesticæ necessaria, vaccarum & ovium lactariorum tantum, ut pretium 8 millia 520 uncias argenti æquaret; boum 1764 vervecium 360 eqvorum eqvarumque, 480 adeo ut
 universa

universa cathedræ res armentaria constaret 11 millia 124 uncias, exceptis eqvis junioribus, qui nondum usui domestico adhibebantur. In navigiis autem habuit, onerariam 70 lastarum capacem; decemremem unam, octoremem unam, & sexremem tres (a). In hoc conventu Episcopus palam fecit Archiepiscopum Nidarosensem promisisse, se, bono cum Deo effecturum, ut Gudmundus Bonus Sanctorum albo inscriberetur.

§. 12.

Eodem anno frequentem Cleri Synodum habuit Videvallis, die Veneris ante Inventionem crucis, ut ex citatione patet, data Holis d. 3 Paschatos; Quid autem ibi factum fuerit, non constat, præter indictionem, ut quisquis Abbas, Prior, Præpositus & Pastor, evocatis suis colonis & subditis, armati ad comitia generalia Thingvallis hac ætate pro more habenda, cum Ogmundianis iusto prælio conflicturi, sese sisterent, quod, qvalem finem habuerit, alibi relatum est (b).

§. 13.

Si non sepulto, sopito tamen Episcoporum furore, Jonas, qvafi ex longo lethargo expergefactus, a Teito Thorleiffonio illatam sibi anno 1522 injuriam, ultum eundi tempus esse duxit, quod priusqvam publice aggressus est, callide effecit, ut Nomophylacis officium Teito ablatum, Rafno Brandi filio, Prætori Skagfiordenfi, conferretur, cui hoc anno, filiam Thorunnam, puellam 14 annorum, elocavit; Ipse Præfecturam Eyafiordensem obtinens, ut ex ejus sententia de hæreditate a Grimo Pauli relicta, Spialldhagæ 1527 dicta, constat; Totam itaqve diœcesin ut Præsul, sed magnam præterea partem ut Prætor & Prætorum focer, affinis aut amicus, devinctam sibi habuit; qvibus subsidiis, priusqvam cum Teito, tum temporis Islandorum ditissimo, & Ogmundi Episcopi amico intimo, congregederetur, semet firmare necessum duxit. Omnibus autem ex voto præparatis, per generum suum Rafnum, diem Teito dixit,

---

(a) Qvæ hic adscribere placuit, ut inde conspici qveat, quantum discrimen sit inter pristinum & hodiernum cathedrarum statum, cum vix 2600 uncias jam in bonis habeant.

(b) Vid. supra, Sect. 3. cap. 10. §. 6. pag. 526.

dixit, ut Seilæ anno 1527 die Veneris post conversionem Pauli, seditionem Sveinstadensem & cædem Arnæ Bessi defensusurus, aut deficiente legitima defensione, ex legum præscripto, commeritam pœnam daturus, se sistat. Quo ubi ventum est, ipse Rasmus, iudicibus præsidens, pro tribunali decrevit, sententiam in favorem Teiti, anno 1522 in Comitibus generalibus latam, nullius esse pretii. Teitum autem, qui primus seditionem moverit, exilii pœnam meritum esse, & omnia ejus bona, partim Regio fisco, partim proximis hæredibus deberi, præter debita aliasque minores mulctas, de quibus hocce iudicium cavet, quæ omnia ipse Rasmus administrare & exsequi jubetur, adjecta clausula, ut sine fœnore omnium rationem reddat, & suum cuique tribuat. Quo facto, Rasmus, nequid effugii Teitus haberet, eodem anno in Daniam transiit, & mediante Regio Præfecto, Johanne Petri, Friderici Primi dictæ sententiæ confirmationem, datam Gottorpii, festo omnium Sanctorum, adeptus est; quæ accepta, dimidiam illam partem, quæ Regio adjudicata fuit fisco, 300 Rhenanis emit, eaque fretus emtione, anno 1528 in patriam redux, omnia Teiti immobilia bona in diocesi Holana sita, quorum rationem nunquam reddidit, pretium autem, ut sagaciores autumabant, 6 millia Joachimicorum æqvabat, aut excèdebat, nullo habito Teiti hæredum, quibus dimidia pars debebatur, respectu, sibi & socero retinuit; quod, ubi Teito innotuit, tutum se in Holana diocesi non fore prævidens, cum mobilibus, quæcunque corraderet potuit, mala quævis prædium Glaumbaj occupaturo, imprecatus, cessit, quod Nemesis exaudisse videtur; nam vertente anno, Rasmus vino obrutus, excito, & invito fere ad dimicandum coactò, famulo quodam suo, cui nomen Philippus, in eodem loco, quo Teitus abiturus equum ascenderat, transfixus est. Sed ne opima hæc præda hæc forte sibi eriperetur, Præsul fama spargi curavit, filiam ex Rusino posthumum peperisse, qui sacro ablutus lavacro statim ad plures abierit, quo pacto ejus opes ad Thorunnam filiam hæreditario jure pervenerant; quam famam refutare, & hæreditatem repetere, Rasni fratres frustra enixi, ab incepto destiterunt.

§. 14.

Anno 1527 Olavum Hialti filium consvetis conditionibus & usitata forma, Præpositum Hunavatnensis Toparchiæ constituit. Anno 1538,
 Tom. II. O o o o die

die Lunæ post festum omnium Sanctorum, duodecimvirale iudicium promulgavit, quo Jonam Finnbogi filium, qui 35 annos præbendam Laufas tenuerat, & toto hoc tempore nullam templi reddituum rationem, multoties ab Episcopo iussus & postulatus, reddere noluit, templo ruinam minante præbenda privandus, & ab officio suspendendus esse, censebatur, nisi accuratam redderet rationem & templo sua restitueret; Cui sententiæ Jonam non satisfecisse, ideoque Præbendam amisisse, ex eo patet, quod Præsul eam sequenti anno (a) Olao Hialti filio contulit, in cuius gratiam anno 1546 decisionem fecit de jure oræ maritimæ & maris ejectamentis ad templum Laufasense pertinentibus Anno 1538 templo Myrensi, quod prædium dicit sibi suisque a fratre suo Ogmundo Episcopo concessum esse, attribuit prædia Fell & Rekavik, tantumque pecorum, librorum, vestimentorum, thuris, ceræ, auri, & argenti, ut omnia summam 240 Joachimicorum æquarent. Anno autem 1541 hocce prædium Biarno Nærri filio vendidit, ab eo recipiens prædium Medalsfell Qui omnes hujus viri prædiorum permutationes, emtiones & venditiones enumerare vellet, oleum certe & operam perdet; Exempli gratia tantum adjicere licet, quod prædia ad Holanam Cathedralam pertinentia, numero 83 abalienaverit, quorum loco alia quidem numero 66 substituit, sed tanto pretii & lucri discrimine, ut Cathedra tali permutatione quo ad sortem tantum supra 500 joachimicorum jacturam fecerit.

§. 15.

Anno 1540 die Veneris post Ascensionem Domini, in Synodo Videvallis habita, aliquot produxit testimonia, quæ dixerunt, Teitum Thorleifi filium, priusquam exilii poenam promeritus fuit, prædium Glaumbaj in sempiternum Beneficium Holanæ dioceseos dedisse aut destinasse, quod Præsul cum præsentem Clero confirmavit. Deinde anno 1550, die Lunæ post inventionem Crucis, consentiente Synodo Eyrarlandensi, Nupufellum, quod Gottskalkus albo Beneficiorum inscripserat, ex eodem erasit, & in suos usus vertit; Sed Glaumbajensi Præbendæ prædia fydre Ey, ytre Ey & Vatnskard, una cum 20 vaccis aut earum pretio adjecit,

---

(a) Vid. S. Ven. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island* in *Kjöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 29.

adjecit, a quo tempore Glaumbaj inter celebriora Holanæ diœceseos beneficia numeratur; Nupufell vero, quod filio suo Ario tradiderat, una cum aliis hujus bonis. Regio fisco cessit. Anno 1544, in Synodo Videvallensi Clerum consuluit, quid faciendum esset Gislo Finnbogi filio, Sacerdoti, qui Thorarinum Steindori occiderat, sed Præsule attestante, humiliter, perfecte, & ut vere pœnitehtem decet, omnes debitas pœnas & præsriptam pœnitentiam egerat? Huic ex unanimi Synodi voto, adprobante & ita volente Episcopo, officium sacerdotale, ad alendum se & frequentem sed pauperem familiam (a), restitutum est.

§. 16.

Anno 1540 acceptis cum Gissuro Einari filio, novo Skalholtinæ diœceseos Episcopo, Regiis literis, Jonas Arii filius solito more se ad Comitia generalia contulit, ubi cum de nova *Ordinatione Ecclesiastica* ageretur, quam Rex Islandis miserat, ad cuius præsriptum, tam doctrinam, quam ceremonias ecclesiasticas, accomodari Regia iussit Majeestas, tantum abfuit, ut Jonas eam debita observantia acciperet, quin potius convocato contradicentium conciliabulo, cum illis conferret, quomodo illi commodissime contra iri possit? Factoque concluso cum 25 viris Politici ordinis ex occidentali & boreali Quadrantibus selectis, Regi rescripsit, nam Ecclesiastici ordinis nemo cum illis subscripsit, quod quis satis mirari non poterit, cum in literarum exordio autores se vocent sacerdotes & laicos, sed scriptis at non subscriptis literis, nescio quam ob causam, mentem mutasse videntur, ita ut soli laici cum Episcopo & Nomophylace omnium nomine subscriberent, quod sub finem Epistolæ ipsi fatentur, vocantes se *Nesndar- og Lögrættumenn*, id est, ex quavis Toparchia delegatos & denominatos fori publici Adseffores; Quibus literis Regem tantum in rebus Politicis pro suo Domino agnoscunt, ut prima earum verba innuunt, sed in Ecclesiasticis non item, licet id expressis verbis non dicant (b).

O o o o 2

§. 17.

(a) Per *familiam* ejus liberi ex concubina suscepti intelligendi. Hicce Gislus fuit proavus maternus Thorlaci Skultonii Episcopi Holani. Thorarinus autem, quem Gislus occiderat, fuit ejusdem Episcopi proavus paternus.

(b) Hanc epistolam adtulimus supra pag. 555.

§. 17.

His, ut & aliis Islandiæ magni momenti negotiis, excitus Rex vere Christianissimus, anno 1541, primo vere Christophorum Hvítfeldium cum duabus Liburnicis in Islandiam ablegavit, qui Jonæ Episcopo literas & mandata Regia statim misisse videtur ex quorum præscripto, & pro solito more, iter ad Comititia generalia instituit, sed Kalmanstungam perveniens, audito Ogmundum Episcopum a Hvítfeldio interceptum captivum teneri & confiscatis omnibus bonis Hafniam evehendum fore, haud parum perculsus mente mutata, huic viro sui potestatem facere consultum non ducens, per literas datas Kalmanstungæ biduo ante Petri & Pauli publice protestatus est, fiducia literarum clementissimi Regis hac ætate acceptarum, promittentium Regios Præfectos antiquas Islandorum leges & consuetudines servaturos, se cum suis iter ad comitia generalia ingressum esse, sed Kalmanstungam in Borgarfjord venientem, audisse Ogmundum Episcopum contra suam voluntatem captum, & ejus opes, contra jus & fas ei ablatas esse, unde amicorum & stipatorum consilio ulterius progredi & comitia adire, consultum se non ducere; Sed cum sit, non tantum Regis, sed etiam Regni Senatus juratus (a) subditus, prohibere se omnes Islandos, Clericos pariter ac Laicos, judicium quoddam, de se, templo cathedrali, & diœcesi, promulgare, aut eadem condemnare; sed si quis se accusare velit, provocare se ad Regem & Norvegici Regni Senatum, quibus die & loco a Rege constituto, aut ipse, aut per Procuratores, se sistere velit. Alteras autem suo nomine, multo sedatores ad ipsum Hvítfeldium dedit, quibus ei notum facit, se cum ipso colloqui magnopere desiderantem, ab amicis & stipatoribus impediri, quin propositum exsequi queat, quod, ne sibi vitio vertat, enixe rogat; Ordinationi autem a Rege sibi missæ, contradicere se non posse, modo ab Ecclesia catholica, & in specie a Capitulo Nidarosiensi approbetur, unde sibi solatium & præsidium in reformatione rerum

---

(a) Ubi & quando Regi homagium solverit Jonas Arii filius, nos latet, (nisi hoc de primo ejus jurejurando, cum Episcopatum iniret, intelligi debeat) nam hoc anno, quo Hvítfeldius Islandos in verba Regis jurare adegit, Jonas præsto non fuit, ideoque ejus Legati sequente anno ejus nomine in Dania jusjurandum dixerunt.

rerum Ecclesiasticarum venturum speret (a). Utrasque hasce Olao Hialti filio perferendas commisit, cui in mandatis dederat, ut Hvítfeldio se quam efficacissime excusaret, ipse autem domum reversus est. Eodem anno Episcopus literas Regis accepisse perhibetur, quibus, ut una cum Gísluro Episcopo Skalholtino de rebus & regimine Ecclesiastico secum collocutum, Hafniam veniat, clementissime invitabatur; Sed quid ad eas responderit, non liquet; id tantum certum est, quod neuter Episcoporum hac ætate pedem ex patria extulerit.

§. 18.

Num Rex anno 1542 iterato Episcopos Islandiæ Havniam evocaverit, nobis non constat. licet id ex literis Jonæ Arii filii paulo infra inferendis colligi posse videatur; id autem certum est, Gíslurum hoc anno Hafniam petiisse, cujus, etsi Jonas summo eum haberet odio, amicitiam, utpote Regis gratia florentis, conducibilem sibi ratus, eandem, antequam ex patria exiit, per literas petit, aut petitam confirmavit, ut ex ipsius patet literis (b). In Daniam autem suas vices acturos misit filium Sigurdum Pastorem Grenjardstadensem, generum suum Isleifum Sigurdi, & Olaum Hialti filium Pastorem Laufaasensem, qui adhibita summa reverentia ejus nomine Regi homagium præstiterunt, & speciatim in verba *Ordinationis* jurarunt, ad quod, ipsis ab Episcopo plena potestas concessa fuisse videtur, ut ex literis ejus hac de re ad Regem datis colligi potest (c).

O o o o 3

§. 19.

(a) Vid. Illustriff. *HARBOE Afhandl. om Reform. i Island in Kiöbenb. Selsk. Skrift.* Tom. 5. pag. 255.

(b) Vid. loc. cit. pag. 300.

(c) Originales illas literas exhibet S. Ven. *HARBOE* loc. cit. pag. 269 quarum sensus hic est: *Nobilissimum nostrum Dominum Regem Christianum divina salute salutamus. Pro clementia & beneficiis in nos semper collatis, humillimas Majestati vestræ gratias agentes, Majestatis vestræ clementiæ notum facimus, gratiosas vestras nos accepisse literas, quibus ad vos, vestra navi advecti proficisci jubemur. Cum autem ea ipsa ad Islandiam*

§. 19.

Anno 1543, revertentes ex Dania legatos, qvi Regi, absolutum & sine omni exceptione præstiterant juramentum, & præter antea transmissam *Ordinationem*, *Articulos* etiam *Ripenses* priore anno promulgatos adtulerunt, haudquaquam læta fronte accepit, neque eorum sponfionibus aut juramentis teneri voluit, ideoque Regia Edicta, hoc anno illata, penitus

diari nunquam pervenerit (*), & corporulis nostræ valetudinis causa, Deum atque veridicos homines contestor! maritimo, & quidem tam longo, quam clementissima Vestræ Majestatis ad nos nuntius atque literæ mandant, itinere, nos dando non sumus, proborum Virorum consilii usus, charissimos nostros amicos, Dominum Sigurdum Jonæum, Curia Nidarosiensis Canonicum, Isleifum (**) Sigurdi & Dominum Olavum Hialti ad vos ablegavimus, freti præscriptos viros vestræ, circa Islandiæ emolumentum & opem quam nobis egenoque Holanæ diæceseos vulgo, in divina, vestraque Majestatis honorem & gloriam ferre, possibile atque licitum erit, voluntati expirandæ, maxime pares fore. Hi præterea, quicquid nostra vice vestræ Majestati promittunt, quæque vestra Majestas nobis injungere voluerit, Deo permittente, quam possimum, licetque nobis, sanctissime observabimus (***). Illis etiam Legatis, plura in his literis omissa referenda reliquimus, nam quicquid dicant a nostra parte, ut ipsi præsto essemus, valebit. His dictis clementiam vestram omnipotentis Numinis tutelæ nunc & in perpetuum commendamus. Datum in diæcesi Holanæ Islandiæ, die proximo post Festum Olai MDXLII.

JONAS

Dei tolerantia Episc. Holanus in Isl.

- (*) Hanc impudentiam satis quis mirari poterit? cum priori anno duæ triremes Regiæ adessent, quibus, ut ad se veherentur Episcopi Rex eos invitaverat, & hoc anno ad minimum una, quæ Hvítfeldium in Islandiam transportavit.
- (**) In vernacula est: *Isleif Bónða Sigurðson*. Vox *Bónde* tum temporis non significabat vulgarem colonum aut rusticum, sed magnatem, virum divitem & potentem, ut permultis exemplis probari potest, quorum unum tantum ex *Hervarar Saga* adferam: Gestur Blinde cap. 14, pag. 138 vocatur *vir dives* seu *potens* in Gothia, sed cap. 15 nominatur *Bónde*, quem *VERELIUS* in notis ad cap. 14, pag. 142 probabiliter scribit, non parvæ ditioni imperasse. Conf. eundem in notis ad cap. 15, pag. 152, adferentem testimonia ex *LL. Vestgoth*: "Ryfkup skal Bónðason vera." Item "Bónðason skal Lögmaður vera." 3: *Episcopus & Nomophylax erunt filii civis honoratoris*. Conf. etiam, si placet, Perillustr. *JOH. GRAMMII Dissertat. de voce Herremad*, in *Kjöbenh. Selsk. Skr.* pag. 268 — 281.
- (***) Ex his patet Jonæ Legatos mandatum & potentiam habuisse, ut hamagium ejus loco solverent, quod ipse postea præfractæ negavit, unde a perjurio & perduellionis crimine ægre absolvi potest.

penitus rejecit & nihili habuit, quorum præcipua erant: 1) De Missarum, Inferiarum, Vigiliarum, & ejusmodi plurium, eliminatione, sed catecheticae doctrinae introductione. 2) De Sacerdotum salario & sustentatione, data Hafniæ hoc anno (a), quod tamen tempori serviens, non palam fecit, ideoque Gissuræ Episcopo, qui ejus legatos ore & opere in Dania juverat, per literas, magnas egit gratias, simulque de Biarnanesio antiquam cantilenam recantare cœpit (b). Cui Gissurus respondit: sibi ad visitationem Ecclesiarum Vestfiordensium accincto, nec vacare omnia conquirere, quæ hujus causæ illustrationi inserviant, & ad ejus decisionem necessaria sint, nec suas res pati, ut hac vice eum conveniat placere autem, ut in proximis comitiis generalibus causa discernatur.

§. 20.

Anno 1544 Gissurus ad comitia universalia non venit (c), sed negotiorum multitudinem aliaque causans (d), per procuratores negotia expedit; qui autem ex ejus parte controversiam Biarnanesensem tractarent, fuerunt Martinus Einari, Brynjolfus Haldori & Jonas Biarni, optimæ notæ Pastores; Sed ex parte Jonæ Holensis fuerunt, Petrus Pauli, Abbas Munkathveraaënsis, Helgo Thingeyrensis & Thomas Erici, Presbyter, qui sententiam decisivam pronuntiare non audentes, causam Regiæ Majestati referendam, cujus judicio partibus standum esse dixerunt; Sed id Jonas non expectavit, hac enim ætate armatorum globo stipatus, Skalholtinam intravit diocesin, & Biarnanesum vi cepit, ob quod Gissurus

---

(a) Vid. supra pag. 275 & locc. ibidem citt.

(b) Vid. infra ad finem Cap. Litr. A.

(c) Causa, quæ Gissurum a congressu cum Jona Aarii filio prohibuit præcipua, videtur diffidentia aut suspicio fuisse. Novit enim illum semper magna armatorum multitudine cinctum esse; Novit ingenium viri valde instabile & insidum; Novit denique Catholicorum Axioma: *Hæreticis fidem non esse servandam*; hinc ipsi nunquam sui potestatem fecit: Et exitus tandem probavit, quanto odio Jonas eum habuit, ut ex dicendis patebit.

(d) Literas quas illuc misit, vid. loc. cit. Litr. B.

Gissurus eum acriter postulavit, & qvod hoc modo Pactum & datam fidem fregisset, exprobravit (a).

§. 21.

Cum Biarnanes aliæque opes Titianæ tantarum, primo inter Ogmundum & Jonam Arii, deinde inter Gissurum & Jonam, aliosque, dissentionum & turbarum fax & causa fuerint, operam nos non penitus lufuros speramus, si hic denuo de toto controversiæ statu tria tantum verba faciamus. Teiti, ut supra §. 13 inuimus, anno 1527 proscripti, opum dimidia pars Regio fisco, dimidia autem proximis hæredibus adjudicata fuit, excepta uxoris sat splendida dote, quæ in hunc censum venire non debuit. Si itaque jure cum Teito actum fuisset, dos uxoris primo excipienda fuit, reliqua autem inter fiscum & hæredes dividenda; Jonas autem cum 1528 Regio fisco, addictam partem 300 Rhenanis sibi comparaverat, neglecto ordinario juris processu, omnia Teiti & uxoris bona, quæ in diœcesi Holana sita fuerunt, exclusis legitimis hæredibus, sibi rapuit; Legitimus autem Teiti hæres fuit Arnas quidam, vir sedatus & non malus, possessor & habitator prædii Sudur-Reikenfis in tractu Mosfellsveit, qui dudum, seu ante annum 1509, Johannem Ethen, natione Germanum, virum nequam, famulum Præfecti Bestastadensis, in se irruentem, & ab eo tantum non lethaliter sauciatus, occiderat; Sed licet sententia Thorvardi Nomophylacis absolutus esset, Regique & occisi hæredibus injunctas multas pependisset, nunquam tamen Regios placare potuit Præfectos, quin ipsi insensibili essent ei que adversarentur; quapropter Jonæ hanc Titianarum opum partem sibi subicere, perfacile fuit. Teitus autem post cædem Arnæ Bestæi & seditionem Sveinstadensem, quanta sibi a Jona expectanda foret procella & persecutio, si modo Episcopatum Holanum obtineret, præsciens, in Ogmundi, Jonæ insensibilissimi, amicitiam, quocunque modo semet insinuaré studens, ipsi prædium Biarnanes cum adjacentibus villis, ut uxoris dotem, aut dotis loco ei addictum, vendidit; Præsul vero ei Hvammum

---

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. C. Hinc etiam patet, eos errare, qui scribunt, Jonam in diœcesin Skálholtinam non irrupisse, priusquam post fata Gissuri, nisi id tantum ad res ad officium episcopale pertinentes restrictum esse velint. Conf. §. seqv. not.

num cum aliis prope sitis prædiis emancipavit; Taceo quod anno 1526, si ad arma inter Episcopos venisset, Teitus cum suis ab Ogmundi parte stare decreverat; quo factum est, ut ex diœcesi Holana anno 528 fugiens, Hvammum se conferret, ubi in umbraculo Potentiæ Ogmundi cum uxore ad annum 1537 consenuit, quo improlis obiit. Eo mortuo, Episcopi prædio Hvammenfi, sed nullo jure, inhiant; nam si uxoris dos fuit, aut dotis loco ei addictum, ad neutrum illorum, sed ad hujus hæredes pertinebat; Ogmundus autem Jonam præveniens, & Gudrunam quendam pro legitimo hærede agnoscens, ab ea Hvammum parvo pretio redemit, & in Beneficium seu Præbendam diœceseos Skalholtinæ mutatum, intimo suo amico Davidi Gudmundi filio elocavit. Vivo Ogmundo Jonas Biarnanesum appetiit quidem, prætendens Teitum proscriptum, venditionis aut emtionis jus nullum habuisse, sed, Ogmundo hæc recte ad ejus bona & patrimonium restringente, uxoris vero dotem excipiente, Jonas illud vi rapere aut invadere non sustinuit. Eo autem officium abdicante, Gissurus Biarnanesum, ut opum Cathedralium, ab Ogmundo permutatarum compensationem, retinuit (a), Hvammum pro Skalholtinæ diœceseos Præbenda agnoscens. Quæ omnia si observentur, patebit Gissurum, Hvammum optimo jure, sed Biarnanes specioso ad minimum juris prætextu Jonam autem, nec Biarnanesum, nec Hvammum, ullo jure sibi subicere studuisse; nam primo, non nisi dimidiam partem bonorum Teiti emerat, sed universa raperat, & Secundo, hocce prædium, ut uxoris Teiti dos, ea consentiente, abalienari & Ogmundo vendi potuit; quo jure ipse Rex id sibi ut alia Ogmundi bona vindicavit, & id Brynjolfo cuidam, certo annuo pretio locaverat, ut in Comitibus anni 1543, exhibitis ea de re Regiis literis, probavit, quibus tamen nihil effecit, nam uterque Nomophylax consentiente Petro Einari filio, Regii Præfecti Vicario, Gissuro Biarnanesum adjudicarunt, donec ipse Rex de tota controversia certior factus, decisivam pronuntiaret sententiam.

§. 22.

- (a) Anno statim 1540 Gissurus hoc prædium contra invasiones Jonæ Arii defendere necessum habuit, ut patet ex illius ad Episcopum Augmundum literis hoc anno exequute datis, & Proclamate publico dato mense Julii eodem anno, quo Ejulfo filio Einari hujus-prædii administrationem prohibet. Vid. ad finem Capitis Litr. D. E.

§. 22.

Anno 1545, Otto Stigoti, Islandiæ Præfectura ornatus, Regis Edictum hoc anno datum de conjugio Pastorum & eorum liberorum in parentum bona legitima successione & hæreditate adtulit, quod, quomodo a Jona acceptum fuerit, non liquet, penitus autem sprevisse aut non magni fecisse, verisimile est (a). Alterum autem Diploma Regium, quod Stigotius filio ejus Biorno in foro generali tradidit, quo Rex in controversia Biarnanesiana contra omnium spem secundum ipsum pronuntiavit, ei pergratum fuisse, non est quod quisquam dubitet (b); cui Præsul 400 lothones (ut vocabant) argenti, seu 200 Joachimicos tradidit, quos ex suæ diœcefeos templis & cænobiis collegerat, sed quo nomine id fecerit, non liquet: Si conjicere liceret, dixerim hanc pecuniam fuisse pretium superflui aut inutilis templorum inventarii, quod Rex sibi tradi anno 1542 jusserat, & Gissurus eodem anno in sua diœcesi exsecutus fuerat, ut ex Regis Apocha ipsi data patet (c). Verosimile itaque fit, Jonam, ne omnino inobediens & refractarius videretur, tantillum argenti ad Gissuri imitationem tradidisse.

§. 23.

Quid annis 1546 & 1547 actum fuerit, nobis nihil innotuit, sed verosimile est, Regem melius edoctum anno 1546 revocasse sententiam, quam secundum Jonam de Biarnanesio pronuntiaverat, nam circa hæc tempora contulit, aut certo pretio idem prædium denuo elocavit Brynjolfo Jonæ; unde Jonas Episcopus non tantum Biarnanesum anno 1547, iterato armatus invasit, idque cum adjunctis prædiis in suam

---

(a) Conf. Theodori Martini filii literas ad Petrum Palladium datas anno 1549, quas Illustriss. Dominus HARBOE in *Hist. Reform. Island.* pag. 84. Literato orbi primus communicavit, ubi ille hac de re ita loquitur: *Qui sacerdotes uxores duxerunt, non diutius sacerdotes, sed Rustici esse coguntur; Si autem sacerdotes manere voluerint, uxores abjiciant & scorta sibi sumant, quoniam tunc sunt digni ad missas faciendas & alia sacerdotum officia.*

(b) Vid. supra pag. 300.

(c) Vid. ibid. pag. 299.

suam redegit potestatem, sed etiam Vatnsfiordum, nobilem in parte Occidentali Præbendam (nescio autem qvo sub prætextu aut juris specie) occupare constituit, nam ducentis, aut, ut quidam volunt, trecentis stipatus armatis eo venit, Sed cum Jonam Erics filium, antiquum Parochum, qui Stephani & Ogmundi Episcoporum tempore, Biorno Godvini, ejusque posteris, Vatnsfiördum appetentibus, strenue resistit, non imparatum inveniret, tot enim aut pluribus cinctus, Episcopum venientem excepit, re infecta & propositum dissimulans abiit. Sed quacunque iter fecit, & quocunque venit, puriorem Religionem penitus eradicare, & catholicam confirmare allaboravit, nusquam non more Papifico infantum confirmationes, missas, inferias, lustrationes & dedicationes celebravit, aliaque ejus farinae postliminio introducere allaboravit; Si qui autem contradicere audebant, aut, quod postulavit, negarent, male mulctabantur (a).

§. 24.

Adhæc usque tempora sæpius solus, ut videtur, Episcopus, grassatorum more Islandiam pervagatus fuerat, sed viribus & ætate senescens, majora vero ausurus, filios semper sibi ut consiliarios & consultorum executores adjungere placuit (b); cumque posthac eorum pariter ac patris acta conjunctim referenda sint, operæ pretium videtur perbrevis digressionem pauca de illis inferere (c). Supra monuimus, Jonam, cum Helga-stadenlis Pastor esset, sibi Helgam Sigurdi filiam, qua etiam ejus in officio Prædecessor usus fuerat, concubinam (mitiore voce auxiliatricem vocabant)

P p p 2

-
- (a) De hac ejus Biarnanefensi excursionem exstat testimonium, quod monstrat quanta cum violentia & subditorum oppressione Jonas jus suum, ut videri voluit, executus est, vid. ad finem Cap. Litr. F. Hinc etiam patet, eum non mortuo demum Gisluro, sed eodem adhuc vivo, per diocesim Skalholtinam grassari cœpisse, nam præter duas hæc Biarnanefenses excursiones, Vatnsfiordensem ipse, & per alios Stada-holensem ac Skardensem fecisse videtur.
- (b) Ita anno 1547 in expeditione Biarnanefensi Arium & Sigurdum secum habuit, sed Biörnus nunquam in Quartam orientalem venit.
- (c) Diploma adoptionis horum liberorum, cum cæremonias in tali actu adhiberi solitas contineat, nec adeo prolixum sit, ad finem hujus Capituli Litr. G. adferemus.

bant) adscivisse, ex qua plures quidem suscepit liberos; sed ad adultam pervenerunt ætatem: 1) *Arius*, latine & Germanice doctus, Juris slandici & Historiarum peritus largus & amicis humanus, sed acer, irritabilis, & ultionis avidus. Mortuo Rasko Episcopi genero, Nomophylacis officium anno 130 suscepit idque gessit ad annum 1541, quo id sibi abdicavit sed circa annum 1549 id denuo rapuit; ut ex literis Regiis datis anno 1551, facile concludi potest. Uxorem habuit Haldoram filiam Thorleivi Grimi, quæ quamdiu in vivis fuit, patris negotiis semet non immiscuit, & ea defuncta, idem habens propositum, fertur patri in os dixisse, injuste eum facere, qui alienæ dioceseos negotia tractanda susciperet, Skalholtinos eorumque res nihil ad eum pertinere, ideoque eos sua sibi habere finiret; Quæ patri valde ingrata, mater ejus Helga audiens, peplum capiti ejus accommodare aggressa est, dicens: se in eo filiam, non filium, habere, qui patrem senescentem deserere vellet, quibus stultis ineptæ mulieris diceriis victum ferunt. 2) *Magnus* Pastor Greniadarstadenfis, concubinam habuit Christinam Vigfusi Nomophylacis filiam, mortuus anno 1534. 3) *Biörnus*, Pastor Melstadenfis, Holanæ cathedræ opum aliquamdiu Quæstor, & dum Helgo Abbas Thingeyrenfis, Romam, absolutionem a fornicationibus accepturus, peteret, ejusdem vices gerens, a quibusdam eapropter Abbas Thingeyrenfis salutatur; Tandem etiam a patre Skalholtinæ dioceseos Officialis constitutus, vir irrequietus, avarus & factiosus, qui patrem ad pleraque ejus maleficia instigavit; Concubinam habuit Steinunam Jonæ Magnæ filiam, ex qua 7 suscepit liberos, qui ad maturationem pervenerunt ætatem. 4) *Sigurdus*, post Magnum fratrem fuit Pastor Greniadarstadenfis, annis plus minus 60, & Holanæ dioceseos plus simplici vice Officialis; vir modestus pro ratione temporis doctus, & doctrinæ amans; a parte anno 1542 Hafniam missus, Regi homagium solvit, ibidemque Reformatæ Religionis gustu accepto, nunquam patris signa secutus est (nisi in expeditione Biarnanesensi). Uxorem duxit Ceciliam Petri filiam, ex qua nullos reliquit liberos, sed unicam tantum habuit filiam notham. 5) *Helga* nupsit Ejoiso Einari filio, anno 1531, cum quo confenuit. 6) *Thorunna*, quam 14 annorum natam duxit Raskus Brandi Nomophylax, sed anno 1529 vidua facta, denuo anno 1533 nupsit Isleiso Sigurdi, & tandem Thorsteino Gudmundi, quibus omnibus diu superstes, obiit ineunte Decembri anno 1593, mulier virili animo, & vitiis non minus quam virtutibus famosa. His fulcris, & immensis, quas corraferat, divitiis

divitiis, præterea etiam Plebis favori, quam sibi semper devinctam habuit, ut & exterorum Mercatorum amicitia, confusus Jonas Aarii filius, totam Islandiam subjugare, & Religioni Lutheranae resistere, ausus est, quæ hac vice memorasse sufficiat. Sed e diverticulo in viam.

§. 25.

Percepta insigni illa Caroli V. Romanorum Imperatoris victoria, quæ anno 542 d. 24 Aprilis copias Electoris Saxoniae fudit, fugavitque, ipsum autem, & paulo post Landgravium Hassiæ, præcipua in Germania Protestantium capita captivos duxit, de Lutherana Religione actum esse ratus, & audita Gissuri Einaridæ Skalholtensis Episcopi vigilantissimi morte, Aræsonius personam penitus exuit; & cum sub Religionis prætextu opes & potentiam quæreret, ideo etiam majorum more, viros opulentos, & qui aliquid negotii sibi facessere possent, incautos opprimere constituit, quorum præcipuus fuit David Gudmundi filius, Ogmundi Episcopi. & post eum, Gissuri Einaridæ intimus amicus, cujus opera non tantum in rebus Politicis sed etiam in Ecclesiasticis quibusdam minoris momenti usi fuerant, adeo ut eorum jussu aliquando Præpositi vices egerit; Sed licet Reformatæ Religioni nomen dederit, mores tamen, aut non, aut nuper, reformaverat, nam præter unicam filiam ex legitima uxore susceptam, cum Ingvelda quadam, propinquo cognationis sibimet conjuncta gradu, diu convenerat, & ex ea 5 adulterinos habuit filios. Davidi etiam ipse Præsul dudum infensus fuerat, eo quod prædium & præbendam Hvamm ab Episcopis Ogmundo & Gissuro sibi concessam tenuit, Præsul non secus ac Biarnanesum aliasque Teiti possessiones, suam esse dixit (a) Ex simili fundamento inter Davidem & Arium Nomophylacem similitates erant de prædio Saudafell, quod Ormus Sturlæ filius, Nomophylax, Aarii levir, sed insignis decoctor, utriusque, tam Ario, quam Davidi, oppignoraverat, tandem autem Davidi vendiderat, excluso Ario, quod huic magnam movit bilem; Hicce itaque David, utpote notorius peccator, sed opulentus, & ipsis invidus, a quo initium facerent aptissimus visus est; Sic enim odium & avaritiam, sub insigni pietatis prætextu, explere potuerunt, ut ex sequentibus patebit. Confestim itaque post

P p p p 3

Gissuri

(a) Vid. supra §. 13. pag. 657.

Gissuri mortem, quæ in Quadagesimali tempore anno 1548 accidit, collecto armatorum globo, statim post Festum Paschatos, per Tractum Borgarfjord, in diocesin Skalholtinam irrupit (a), Kalmanstungæque constitutus, publicata Proclamatione ministerium suum Skalholtinis obferendo aut obrudendo, subsequenter turbis præludit, & classicum cecinit (b).

§. 26.

Hæc omnia, mortem Gissuri & Holani Episcopi molimina, audientes Primores cleri Skalholtensis, licet in Religionis negotio discordes essent, in eo tamen plerique concordēs, ut Jonas, ejusque filius Biörnus, quorum avaritia, superbia, & violentia, omnibus bonis displicebant, a successione in Episcopatum excluderentur, quod si in comitiis generalibus, præsentē ipso, conventus electionis gratia institueretur, averti non posse, prævidebant, prudenter itaque ejus machinationes præventuri, Skalholti sub ipsum Comitiorum tempus, cum quibusdam Politici ordinis viris, utrique Religioni addictis, convenerunt, ibique diu diversis votis certarunt, nam ut Catholici, Lutheranae sectæ Pastores ut hæreticos abominabantur, ita etiam Lutherani, antiquos Prælatos & Parochos, Catholicæ Religioni addictos, fastidiebant, quod omnium nomine publice protestatus est Gislaus Jonæ, Pastor Selaardalensis, nemini se suum daturum votum, qui lituo & mitra usus foret, id est, qui Catholicæ Religioni & ceremoniis non penitus renuntiaret. Cum autem inter eos qui tanto officio par habitus sit, & qui illud in tam lubrico rerum statu suscipere vellet, non facile inveniretur, omnium tandem vota in Martinum Einari filium, Pastorem Stadarstadensem, virum probum & simplicis pariter

---

(a) Sunt qui hanc expeditionem in dubium vocant, incredibile enim putant Præfulem hoc anni tempore tantum iter suscepisse, & re infecta rediisse, verosimilius itaque esse, aut mendum in hujus Documenti autographo, quod Holis hodieum reperitur, irrepisse, & pro Joh. Holensis Episcopi scribendum fuisse Joh. Baptistæ, aut pro Holis, Kalmanstungam incaute scriptam fuisse; in quorum numero nos etiam aliquando fuimus; Sed talis expeditio anno sequente suscepta, de qua infra §. 31, hunc scrupulum, viri hujus ingenium noscentibus, plane eximere potest.

(b) Has literas exhibet S. Vener. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island, in Kiøbenhavnſke Sælskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 3.

riter ac fedati ingenii, collinearunt, quem invitum & tantum non repugnantem sellæ Episcopali impofuerunt, quod perfectiffimum electionis fignum habebatur, qui, Jona Biarni filio, Pastore Breidabolftadensi, cathedræ Quæftore constituto, & Arna Arnori, Pastore Hytdalensi, diœcefeos Officiali denominato, comitia & Jonæ Episcopi congressum, ne sibi aliquid impedimenti objiceret, prudenter declinans, Hafniam, ad Regiam accipiendum confirmationem, extemplo trajecit. Catholici autem Sigurdum, Abbatem Tyckvabajensem, virum nec malum, nec impium, & literarum amantem, nam Giffurum Einari filium ab Ogmundo ejectum in domum suam receperat, ibidemque biennio, ut se, concreditosque suæ curæ monachos, erudiret, honeste sustentaverat, sed Catholicæ Religioni addictiffimum, Anno enim 1542, Ordinationem Ecclesiasticam recipere, eique subscribere renuerat, & Giffuro Episcopo, ut hic ipse in literis ad Sigurdum datis, exprobrat, religionem Evangelicam introducere fatagenti, se opposuerat, pro sua parte Episcopum elegerant, qui, cum suæ Religionis confortibus, ad Jonam Episcopum se contulit (a), qui in ejus electionem facile consensit, utpote viri annosi, animæ & corporis viribus effœti, & Catholicæ Religioni addicti, quem sibi nihil negaturum prævidebat, cujus ille statim, Aræsonium ipsum, suum Vicarium & diœcefeos Administratorem constituendo, egregium dedit documentum. Quo facto, eadem ætate, instigante Episcopo, Skalholtinum Episcopatum petiturus, Hafniam profectus est, ubi amplexa tandem Religione Lutherana, post biennium placide obdormiit (b).

§. 27.

-
- (a) An Sigurdus Skalholti, an vero paulo post Thingvallis, præfente ipso Episcopo, electus fuerit, incertum est; sed electum fuisse, & cum suæ Religionis confortibus, Aræsonium suum constituiffe Vicarium, judicium Thingeyrense 1549 d. 20 Septembris promulgatum, non obscure docet, vide infra §. 34.
- (b) Hic sine dubio est Abbas ille senex, natione Islandus, de quo agit S. Vener. & nostra laude major Dominus *HARBOE Hist. Reform. Isl. Part. 2. pag. 8.* quem Dominus Petrus Palladius in parentatione anno 1550, eidem dicta, per levem, & facilem mutationem, lingvæ Islandicæ ignarus, pro Sigurdo scripsit Sæmundum aut *Sigismundum*, qui ab aliis seductus, difficulter primo converti voluit, in extremis vero optime credidit, ut non frustra (ante biennium) venerit ex Islandia, tametsi aliud propositum habuit, persuasus ad hoc ab impio Episcopo, scilicet Jona Arii, ut Episcopatum Skalholtinum affectaret; Non enim alius esse potest quam noster. Nam non toto hoc

§. 27.

Ad hujus anni generalia Comitia iter faciens Præsul, in quosdam Davidis satellites, ipsius com meatum & impedimenta, in Comitibus usui necessaria vehentes, incidit, quos bene pulsatos dimisit, & autem equos cum sarcinis, & præterea ingentem panni vulgaris copiam a Davide in templo Thingvallensi, tanquam tutissimo asylo depositam, diripuit; Accepta deinde a Sigurdo Abbate, quali ipse gaudebat, in diœcesi Skalholtina, Episcopalia administrandi potestate, ibidem cum quibusdam catholicis, prout ipsi placuit, sententias promulgavit & constitutiones fecit; Sed percepto contrariam sectam in proposito perseverare, sibi que haud facile, collum submissurum fore, auditisque in Comitibus, Regiis literis, quæ ejus ante acta castigabant, & ad causam coram Rege dicendum evocabant, quod si negligat, perduellionis reum & proscriptum declarabant; tantum a submisso morigerando abfuit, ut ira & indignatione turgidus, domum se raperet, collectaque ingenti virorum armorumque copia, confestim contrariæ partis affectas, si fieri posset incautos oppressurus, & sedem Episcopalem cum universa diœcesi in suam redacturus potestatem, Skalholtum citato agmine recta tendit, ibidem enim Cathedrale templum Lutheranæ Religionis inquinatum repurgare, & convocato totius diœceseos Clero, universalem diœceseos Synodum celebrare, jura reddere, constitutiones facere, inimicos ulcisci, refractarios catholico more excommunicare, poenitentes absolvere, aliaque catholici Episcopi munia diu jam intermissa administrare, & uno quasi ictu Religionem Lutheranam jugulare, constituit (a). Sed Skalholtum perveniens, secus ac ratus fuerat & optaverat, omnes aditus stationibus munitos, & trecentos circiter armatos, Sedem Episcopalem defensores, offendit, quos Jonas Biarni filius, Pastor Breidabolstadenfis, Martini & Cathedræ Qvæstor, convocaverat, quibus, præter ipsum, Petrus Einari, Martini frater, diu in Germania haud

---

hoc Seculo (& fere dixerim nunquam) Islandia habuit Abbatem aut Priorem sub nomine Sæmundi aut Sigismundi, ut ex nostra *Diatribæ de Monasteriis Islandorum* abunde patet.

- (a) Autor commentariorum succinctorum de Jona Ario, ut videtur coævus, dicit hunc 200 viris & affine suo Isleifo stipatum fuisse, hæc accidisse anni sequentis vere ante adventum Martini, qui una cum Præfecto post Comitia advenit.

versatus, & militiæ non ignarus, nec non David Gudmundi cum suis, haud contemnendum partium augmentum, præfuerunt; quod ut vidit Præsul, agmen sistere & tentoria figi iussit, deindeque Ericum Grimi, Pastorem Skalholtinæ diœceseos, qui cum multis aliis Skalholtinis Catholicæ Religioni addictis, ejus signa seqvebatur, ad obsessos cum epistolio misit, jubens ut semet dederent, ni ab ipso excommunicari mal-
 lent, qui responsum ab eis acceptum retulit, ad extremum usque halitum semet defensuros fore, ipsique si adpropinqvaret, haudquaquam parci-
 turos; quibus perceptis, Freysteinum Grimi filium, Erii fratrem, itidem diœceseos Skalholtensis Pastorem, virum eloquentem & magni no-
 minis, misit, qui eorum animos eloquentia & bonis verbis molliret; Cui Jonas Biarni responsi loco dedit, se ei, ut fugitivum deceret, quique proprio Episcopo deserto, ad hostes defecerit, a vertice ad calcem cutem
 flagellis detracturum, ni os teneret, & celerrime abiret; quam sibi desti-
 natam sortem pedum pernecitate evasit; Quod audiens Præsul, post-
 quam paululum cogitabundus tacuerat, suos armari, & quam validissi-
 mum impetum fieri iussit, sed appropinquans ab obsessis sclopetorum icti-
 bus exceptus, receptui cecinit, & post 3 dies obsidionem solvens, re-
 infecta abiit, alibi que intra diœcesin, & Synodos habuit, & quascunque
 placuit, pro re nata, officii partes administravit, quod unicus ejus ex-
 peditionis effectus fuit, præter eqvorum, aliarumque rerum direptiones,
 imo & mulierum constuprationes, aliaque latronibus, nedum christiani
 Episcopi fatellitibus indigna, quæ, quomodo excusari queant, non video,
 nisi quod infcio domino pleraque facta sint.

§. 28.

Hac æstate, d. 27 Augusti, literas ad Paulum 3 Romanorum Sum-
 mum Pontificem dedisse videtur, quibus de præsentis rerum statu eum
 certiore fecit, suamque erga sedem Romanam obedientiam deprædi-
 cavit, & quid facto opus esset, consuluit, tandemque, cuinam multo-
 rum annorum Petri Denarium a se collectum tradat, cum nullus Nidro-
 siæ sit Archiepiscopus, interrogavit, ut ex Papæ responsoria patet epi-
 stola, quam Jonas sequente anno accepit; an vero eadem occasione lite-
 ras ad Cæsarem dederit, quibus se Islandiam ei subjugaturum fore, obtu-
 lit, si auxilia per Batavos, ipsius imperio subiectos, sibi mittere placuerit,

in medio relinqvimus. Celeberrimus *Annalium* scriptor, *BIORNUS* de *Skardsaa* qui eodem Seculo vixit (a) refert ad annum 1549, hanc famam volasse, epistolas in Germania interceptas fuisse, & defectionem prodidisse. Alii eum hanc conditionem Anglis obtulisse scribunt, quod omni caret verisimilitudine, nisi statuatur id factum esse ante annum 1547, quo Henricus 8 obiit. Ipse Rex Christianus II. videtur Hamburgenses ut confcios hujus prodicionis infimulare (b); Sed Judices Oddeyrenses expressse dicunt, eum Islandiam peregrinæ dominationi subigere voluisse, eumque perduellem vocant; Sed verisimillimum videtur, si quid diversæ hæ relationes veri habent. ut omnino habere videntur, Præsulem per Hamburgenses cum Cæsare egisse, qui hac tempestate per Germaniam victricia arma circumferebat, ut ex Batavia classe aut subsidiis in Islandiam missis, eandem sibi subjugaret, quæ tamen omnia ad meras redeunt conjecturas. Reputans itaque & secum pensans, quæ & quanta molia- tur, & quanta sibi suisque imminerent mala, omnia enim posthac armis agenda fore, præsidii & munimento, præsertim in improvisis & fortuitis casibus, opus esse videns, non longe a templo Holano munimen seu Castrum quoddam excitavit, fossisque circumdedit, armisque ad defensionem necessariis implevit, ex quo in templum sub terra cryptoporticum struxit, per quem, si externa vis aut necessitas urgeret, tuto inter templum & arcem commeari posset, cujus rudera hodie *Arcis* (Slot) nomen retinent (c).

§. 29.

Quam incertum est, an ad hunc annum, an vero ad aliquem antecedentium referenda sit expeditio Stadarholensis, tam dubium etiam est,

an

(a) De Biörno vid. Period. seqv. pluribus.

(b) Regium Rescriptum de Hamburgensium excessibus in Islandia patris, datum Flensburgi die Veneris post Dominicam Oculi 1551, ita loquitur: " Samme Biskop " haffner udi mange andre Maade skickett sig wtillbørligen, og szom en whørfzom " Wnderføtte, huilkkett Uii forsee ofz till at hand icke giortt hagde ther som thet " icke hagde weritt the Hamborgers tilskyndelse, &c. "

(c) Sunt qui non tantum arcis structuram, sed etiam reliqua, quæ hic tetigimus, ad annum 1550 referunt; cum autem literæ ad Papam scriptæ sint hoc anno, d. 27 August., de illis ambigi non potest, quæ occasione nos reliqua adjecimus. Fieri etiam potuit, quod arcis structura, licet hoc anno cæpta, anno demum 1550 perfecta fuerit.

an eidem ipse Episcopus a filiis stipatus præfuerit, an vero solus Biörnus cum suis affectis; de facto autem non ambigitur, quod hoc modo refertur. Famossimum prædium Stadarhol, antiquitus ad laicos pertinebat, nunc autem ut Beneficium aut Præbenda Cathedræ Skalholtinæ a Clericis habebatur, de quo bina Gaudi Archiepiscopi exstant Rescripta. Tandem autem Ogmundus Episcopus partem controversam a Thoma Oddi filio emit aut extorsit, & universum prædium Beneficiorum albo inscripsit. Sed circa hæc tempora Biörnus, Episcopi filius, sibi hoc prædium vindicare voluit, causans illud antiquitus fuisse Lopti Divitis peculium, a quo per Ormum Lopti filium ad Petrum, avum Steinnunæ, (quæ Biörni erat concubina) pervenerit. hocque usus prætextu, facto in Pastorem Theodorum Olai filium, cui Skalholtenses Episcopi hanc Præbendam contulerant, valido impetu, vi & armis eum Stadarholo expulit, & prædio in suam redacto potestatem, villicationem ibidem instituit (a). Pariter etiam incertum est, quo an o in Thorleifum Pauli, qui Arius, Episcopi filio, in Nomophylacis officio subrogatus fuerat, excursionem fieri curavit; Sed cum Thorleifus hoc anno officio se abdicavit, quod fecisse perhibetur ut omnem ipsis semet persequendi ansam præscinderet, non incommode ad hunc annum referri posse videtur, huic enim magnopere infensi erant, sed sine causa nam Arius anno 1541 officium sponte abdicaverat (b), & Thorleifus aut communi popularium voto, aut Hvítfeldio Regis nomine mandante, ipsi substitutus fuerat, sed nihilominus virum summo odio persequébantur. forte etiam, quia erat opulentus, ut ex una fidelia duos dealbarent parietes, & avaritiæ simul, ac invidiæ, fatisdarent; Mandat Præsul itaque Thorlaco Hallgrimi filio, ut domum eum adoriatur, atque captivum Holas ducat, qui imperioso Domino obedientiam denegare non ausus, sed injustum mandatum non exsequens,

Q q q q 2

nescio

(a) Conf. supra pag. 324.

(b) Illustriss. & Summe Venerabilis Sialandæ Episcopus Dominus HARBOE in *Hist. Ref. Rel. Island.* Part. 2. pag. 50, assertit se vidisse literas abdicationis Arii in Originali, datas Kalmanstungæ, biduo ante Petri & Pauli 1541; quod egregie refellit, non tantum quorundam nostratium relationem, quod Hvítfeldius ipsi officium abrogaverit, sed etiam mendacium & calumniam OLAI THOMÆ filii, Helgæ, Episcopi concubinæ, ex filia nepotis, qui hac de re potatus est.

nescio quid caussans, re infecta reversus est, quod Episcopus ejus timiditati adscribens joculari carmine perstrinxit (a).

§. 30.

Ex Skalholtina expeditione redux Præsul, domi substitit, dum quæ factu videbantur necessaria, aut paravit, aut perfecit; Sub festum Michaëlis, duobus filiis Ario & Biørno aliisque compluribus stipatus, novam in Davidem molitur expeditionem, qui, five casu domo abfuerit, five celeri fuga salutem quæsierit, nobis non innotuit; Sed ne frustra tantum laboris & impensarum ficeret; tria ejus invasit prædia, Snoksdalum, Saudafell & Hvam, omniaque quæ invenit, & avehi potuerunt, rapuit, quædam vero perdidit, &, ut causas excommunicationis & dirarum in Davidem legitime probaret ac præpararet, Hvammi, die Lunæ post festum Michaëlis, convocato ex utraque dioecesi duodecim Pastorum conciliabulo, de Davide tulit sententiam, qua ipsum quadruplici ferit anathemate, bona ejus publicanda, ipsumque proscriptum esse decernit, quæ etsi prolixior sit, hic tamen infra inserere non abs re esse ducimus (b).

§. 31.

(a) Thorlacus hicce fuit pater Gudbrandi, celeberrimi Holanæ dioeceseos 56 annis Episcopi, quem ita derisit Jonas Episcopus, poemate suo: " Sender vóru sextán menn, " sagan er þessi uppi enn; oddvitenn var ecke frekur, einginn þeirra giörðest sekur; " heppenn er fá heilum vagne heim ad ekur. Ridu þeir heim á ríkann gard, " raufnarstíed erended vard, höldar segia ad höfudból þetta heite Skard. Bistur " voru á bænum þriar, brögnum þókre kátlegt fár, enn karlmadar einginn kom " þar út; sem kvæded stár. " Id est: *Missi sedecim virorum, quæ relatio adhuc superest; Antesignanus non valuit; nemo eorum reus fiebat: Felix, qui incolumis laribus propriis redditur. Vecti equis in lautissimum prædium, quod Skard audit, licet negotium omni magnificentia caveret. Erant id loci sclopeta tria, quæ advenis timorem injecere, virorum autem nemo, ut carmen indicat, exit.*

(b) Nos Sturlius Enari, Cathedræ Holanæ Dispensator, Magnus Gudmundi, Gudmundus Biørni, Magnus Jónæ, Thorsteinus Thorgrimi, Jónas Gudmundi, Erlendus Thorgrimi, Biarnius Helgii, Andreas Arngrimi, Stenus Olai, Salomon Gudmundi, & Ericus Pauli, dioeceseos Holanæ Skalholtinæque Sacerdotes, hinc literis bonis omnibus notum facimus; quod anno Domini M.D.XLVIII die Lunæ festum Sancti Michaëlis proxime sequenti, Hvammi in paræcia Hvammenfi, a Venerando Domino Episcopo Jónæ

§. 31.

Tot tantisque circumdatus David difficultatibus, non animum plane abiecit, sed misso ad amicum suum Christianum Scribam, Laurentii

Qqqq 3

*Jona Arit filio, id temporis diœceseos Skalholtensis Administratore, ad dijudicandas lites ab ipso, Davidi Gudmundi filio intentatas, fuimus convocati. Primo, quod ille, Officialis Præpositique potestatem, quam soli domino Episcopo conferre compete-
bat, juxta concessam illi a Domino Pontifice & legibus Ecclesiasticis, potestatem, sus-
fragiis & electione summorum Sacerdotum & Presbyterorum diœceseos Skalholtensis,
consentiente Islandiæ populo susceptam; Quod memoratus David legem divinam trans-
gressus Beneficia Ecclesiastica contulisset, ipseque usurpasset, inconsultis legitimis
Ecclesiæ Præfatis, judicia insuper exercuisset, leges statuendo de conjugio, rebus-
que aliis, quæ in laicorum minime sitæ sunt potestate; Plurimos ibidem testes Jonas
Episcopus produxit, qui dictorum criminum reum Davidem convincebant, affirma-
bantque obsignatas literas Episcopi citatorias, Snoksdali & Saudafelli, ubi David legi-
timum habuit domicilium, fuisse recitatas; Porro quod sæpius nominatus David, Hvam-
ni, in parochia Hvammensi constitutus, in manibus Pastoris Olai Semingii obsignatas
Præfatis literas discerpsisset; Et cum leges, tam Politicæ quam Ecclesiasticæ censeant,
eos, qui jus impedire aut eludere conantur, siue literas citatorias discerpunt, siue
sefe in domibus includunt, dicam audire recusantes, legitime esse citatos; Igitur, in-
vocato Dei Nomine, causisque ita examinatis, memoratam dicam legitimam, Davi-
demque in jus rite vocatum censuimus; Sed cum leges Ecclesiasticæ & Jus Canoni-
cum ita præscribant: Quicumque potestatem Ecclesiasticam, quam legitime non fuit
consecutus, invalerit, &c. Prædictum Davidem Gudmundi cum omnibus, qui ipsi
ad istam legum violationem operam commodarunt, excommunicationi Papali obnoxium
judicavimus. Quod vero vi hujus potestatis peregit, aut alii ipsius adjutores, id Offi-
cialibus, quos laudatus Jonas Episcopus constituit, in iisdem diœceseos Skalholtine par-
tibus, quibus causæ peractæ sunt, judicandum reliquimus; omnia etiam decreta atque
sententias quas auctoritate Ecclesiastica David exercuit, solis iis exceptis, quæ consiliis
Ogmundi Episcopi, laudatæ memoriæ, legitime peregit, irrita atque nihili facienda
judicavimus. Secundo, cum per hanc dicam Davidem Jonas Episcopus accusaret,
quod sponsalibus nuptiisque celebratis, Gudrunam Enaris filiam uxorem duxisset, non
ignarus, eandem, tertio & quarto prohibito cognationis gradu sese contingere, & ni-
bilo secius annos jam plus duodecim eam conjugis loco habuisset, ex ea liberos procre-
asset. Cum vero Jus Canonicum quovis prohibeat uxorem ducere intra quartum con-
sanguinitatis vel affinitatis gradum, hanc causam in foro competentem a legitimo Offi-
ciali, auditis testibus examinandam statuimus, & si ista affinitatis violatio vera fuerit
deprehensa, Davidem ana cum Gudruna excommunicationi subiectum censuimus, &
ipsum maris XL, illamque totidem multandam, cujus multæ pars altera Regi, alte-
ra Episcopo cedat, amboque soluto fœdere conjugali, præscriptas penitentias agant,
siue*

rentii Mule Vicarium, tabellario, rem, ut acta erat, refert, rogatque, ut aut ipse veniat, & se in securitatem restituat, aut etiam Erlendo Thorvardi

sive consulto sive inconsulto contraxerant matrimonium; quod si alteruter conjugum denegaverit se consulto iniisse prohibitum, sese iuramento duodecim virorum exparet, & hac lege, de irrogata multa eximatur, modo connubii propositum rite fuerit proclamatum. Tertio, cum per hanc dicam Jonas Episcopus Davidem accusaret, quod Ingvelldam Arne filiam ipsi secundo & tertio gradu cognatam concubinam habuisset, & multos ex eadem liberos sustulisset, licet multoties a brachio Ecclesiastico admonitus, ut illi repudium det, nihilo secius scortatione & illicita sanguinis misura simul admissa, secum detinisset. Porro, cum Jus Canonicum legesque Ecclesiasticae tales causas satis clare disceptent, nosque certo sciamus, Ingvelldam & Davidem ea, qua diximus, cognatione se invicem contingere, qua ratione etiam publice fuisse decretum, ut hic illam egenam & victu necessario destitutam susciperet sustentandam; Qui vero vice triplici vota sua & prescriptas penitentias non persolvit, in eadem peccata, quibus renunciare promiserat, sese ingurgitans, ex Jure Canonico exilio mulciendus est. Et cum saepius memoratus David in dicto crimine deprehensus sit, ipsum, tanti reum, quanti illi, quibus ex Jure Canonici prescripto exilii pena irrogatur; Dictam insuper concubinam ipsi repudiandam, & ab ipso Episcopo absolutionem petendam censuimus. Quarto, cum impacta hac dica, Davidem Episcopum accusaret, quod ducem se praeberet militum turmae intra cœmeterium Skalholtense in Consistorio Ecclesiastico, sibi suisque Sacerdotibus resistens, & aditum praecludens, quo minus in eodem templo ipse competens divinum officium peragere potuerit, templum scilicet consecrare, liberos confirmare, excommunicatos rescrare, Christianos ab errore revocare, & id genus alia, quæ episcopalis essent officii, expedire, quare templum Skalholtinum adhuc maneat contaminatum. Cumque illius flagitii David omnino sit convictus, receptæque Regum Constitutiones ita prescribant: Quicumque legitimum Episcoporum officium impediverit, proditoris reus esto. Legesque Ecclesiasticae Jure Canonico comprehensæ, eum, qui Episcopum impedit, quo minus legitimum officium facere possit, excommunicationi Papali obnoxium esse decernant; Nos his relationibus inducti, censuimus Davidem Gudmundi absolutionem Papalem, pœnasque competentes, eodem tempore & loco quo Jonas Episcopus definiverit, suslinere teneri, ipsumque insuper universis facultatibus jure exuendum, quæ Regis & Ecclesiæ cedere debeant potestati, cui bona Davidis omnia, mobilia & immobilia, animata & inanimata, exceptis tantum multis & debitis, Regi, Ecclesiæ aut aliis probis hominibus ante persolvendis, nisi Rex & Episcopus singularem impertiri velint misericordiam, jure liceat occupare; Davidem denique jure comprehendendum, modo sine cædibus fieri poterit, nisi a potestate Regia in Jus Civile, & ad legitimas pœnas præreptus fuerit. Quinto cum per dicam Davidem Præsul accusaret, quod Hvammi in parœcia Hvammensî constitutus, e manibus Pastoris, Olai Semingii, literas, ad potestatem Papalem pertinentes, sigillo Episcopi munitas, & ab ipso ad Curiam Romanam transmittendas, eripuisset, & in multas partes discerpsisset, adeo, ut haud facile

vardi Nomophylaci persvadeat, ut sapientissimis stipatus pediariis & primoribus, id efficiat, vel tandem etiam protectorias sibi literas mittat. Cui Christianus respondet, sua presentia non opus esse, nec ei quicquam ab Ormo Sturlæ filio tum temporis Nomophylace postulavit, ut quod sui muneris esset, indicto conventu, de controversiis ex legum præscripto pronuntiaret, qui eundem in Davidis gratiam, Hvammi, die Jovis post festum

facile legi poterint: Plurimos enim ibidem testes adhibuit Episcopus Jonas, Davidem, ut scriptum est, fecisse. Cumque leges ita jubeant: Quicumque testes, literas aut judicia impediverit, quo minus jus justum habeat progressum, is, nec decretis nec testibus unquam fruatur, nam in eadem re qua quis leges violat, indignus est qui ipsarum præsidio fruatur. Nos igitur censuimus Davidem nullis scriptis adjuvandum, iis tantum exceptis, quæ ipse Rex cum Senatu Regni Norvegici comprobaverit. Præter ea Davidem propter hanc causam excommunicatiois reum censuimus. Quicumque vero Jure Canonico exilii pœna multatur, bona omnia, dimidia ex parte Regi, dimidia vero Ecclesiæ confiscanda relinquit. Sexto cum Episcopus Davidem accusaret, quod in possessionem curiæ Skalholtensis, quæ 340 Imperialium valorem exæquaret, injuste irrepisset; Nos hanc litem in Synodo Generali Skalholtensi proxime celebranda, a Jona Episcopo, aut aliis legitimis diœceseos Skalholtine Antistitibus, adjudicandam censuimus; Sed de prædio Hvammi intra parochiam Hvammensem, fundisque aliis, quos Præsul Davidem sibi vindicasse coarguit, producebat conclusum Sacerdotum diœceseos Skalholtensis, literis consignatum, quod injunxit Jona Episcopo, ut prædii istius possessionem legitimam probaret, quocirca idem conclusum in omnibus articulis ratum firmumque statuimus. Cetera autem prædia, quorum injuste occupationis Præsul Davidem insinulavit, a Jona Episcopo, aut aliis legitimis Curie Skalholtensis Antistitibus, in foro fundi cuiusvis competenti, exposculentur. Septimo cum Davidem Episcopus accusaret, quod prædium suum Skarffstadas, nec non 10 vaccas cum eodem fundo elocatas, sine sua, suorumque Quæstorum venia per novennium tenuisset; censuimus Episcopum Jonam intra menstruum spatium, in tractu Skagafordensi, ubi dictum prædium pretio fuisset mercatus, testes producere debere, cum ejusmodi testimonio, quod Jonas Episcopus hoc prædium a possessore justo pretio fuerit mercatus, nec scirent dictum prædium donasse ulli aut vendidisse, quod testimonium Episcopus Jonas, si placeat, una cum aliis suo sigillo muniret; Tali testimonio adhibito, statuimus memoratum prædium Skarffstadas Jonæ Episcopi esse, & per dictum novennium fuisse possessionem, ideoque debere Davidem idem prædium cumlocatis simul vaccis, annuis locariis & legitimo proventu restituere, & marcis 40 mulctari, Episcopo & cathedra Holanæ solvendis, nisi demonstraverit sese dictum prædium legitime comparasse, aut septem virorum juramento confirmaverit sui juris credidisse, quo juramento rite interposito, multis, satisfactionis gratia irrogatis, levetur. Laudatus Episcopus Jonas, aliique complures probi viri, appensis suis una cum nostris sigillis, hoc comprobare conclusum, quod eodem ac supra memoravimus loco die & anno scriptum est.

rum Martini instituit, cui David suam probavit securitatem & innocentiam: 1) Christiani Tertii Edicto, dato ipso die Natalitiorum Domini anno 1542, quo Davidem in suam accipit singularem tutelam, ei que vim facere aut incommodum aliquod inferre prohibet. 2) Literis Ogmundi Episcopi adprobatis a Gissuro Episcopo, cum utriusque sigillis, quibus ei præbendam Hvamm, cum omnibus ad eam pertinentibus in dies vitæ conferunt & elocant. 3) Ogmundi & Gissuri apochas & absolutionis testimonia, quarum primam ediderat Olåus Gudmundi filius, Ogmundi Episcopi Vicarius & Dalensis Toparchiæ Præpositus, datam Hiardarholti die Sancto Stephani anno 1530. Alteram Einarus Snorri filius Pastor Stadaftadensis & Ogmundi itidem Officialis, anno 1532. Stadaftadi, die Sancti Marci datam ei communicaverat. Tertiam ipse Ogmundus Episcopus, Skalholti anno 1536 die veneris ante Dominicam Palmarum. Quartam Gissurus Episcopus, Skalholti 1542 15 Cal. Aprilis. Quas omnes, tam suam, quam Ogmundi & ejus Vicariorum apochas, seu, ut tum temporis vocabant, Qvittantias, Gissurus perfecte confirmavit Helgafelli d. 19. Jan. 1544. Qvintam & ultimam Thingvallis. d. Martis post Petri & Pauli 1545 idem Episcopus ei dederat, in qua pro se & suis successoribus Skalholtinæ diœcefeos Episcopis, Davidem & Ingveldam Arnæ filiam ab omni multa & pæna, omnibus eorum adulteriis & incestibus promeritis, absolvit & liberat, reliquasque suas & Ogmundi apochas denuo confirmavit. Quibus, damnorum, rapinarum, & injuriarum sibi ab Episcopo & ejus filiis illatarum adjunxit enumerationem, quam nobis videre non contigit, nisi sit prior pars *Apologiæ* quam infra exhibebimus, ea enim continet quæ hætenus inter eos gesta fuerant. Quorum autoritate Nomophylax inductus securum eum & infontem, omnes vero, qui eum invadunt aut bona ejus diripiunt, extorres pronuntiavit, quam sententiam denuo confirmavit, Snoksdali anno 1549 (a). Quibus Nomophylacis

---

(a) Judicium Ormi Sturlæsonii Hvammense hujus est tenoris: *Omnibus has litteras visuris seu auditoris, Sigurdus Oddi, Biarnus Sumarlidi, Jonas Sigurdi, Biarnus Thorleifi, Christophorus Jonæ & Jonas Olai, Dei & suam salutem mittunt, notum facientes, quod nos anno Christi M.D.XLVIII die Jovis proximo post festum Martini hyemale, Hvammii in tribu Hvammenfi, loco judicii publice destinato, ab honorato Domino Ormo Sturlæ filio, borealis & occidentalis Islandiæ Nomophylace, Judices electi fuerimus ad cognoscendum, examinandum & lata legitime sententia decidendum, quo in valore*
aut

phylacis sententiis & judiciis David confisus, præcipue autem quod Holanum Episcopum nullam in se habere potestatem contenderet, omnes
Jonæ,

aut autoritate haberi deberent literæ & quittantiæ, quibus David Gudmundi filius a Regia potestate & Ecclesia munitus sit, quæ de re etiam judicium expetivit. 1) Nobis ibidem sunt exhibitæ celsissimi Domini nostri Regis Christiani literæ, salvo ipsius sigillo, ejus tenoris, quod gratia sua & dignitas prædictum Davidem Gudmundi, cum uxore, liberis & servis, bonis & prædiis, omnique peculio in singularem tutelam & protectionem ceperit, ipsum defensurus & ad jus suum obtinendum adiuturus, sed omnes & singulos, tam Clericos, quam Laicos, prohibens illum impedire vel molestia aut ulla injuria contra has literas efficere. 2) Nobis ibidem exhibitæ sunt & publice recitatae literæ Collationis ab Episcopo Ogmundo, bonæ memoriæ, consilio & consensu Domini Gissurris Enari filii (quorum animabus Deus sit propitius) expeditæ, salvo utriusque sigillis pendentibus, quæ ejus erant tenoris, quod ipsi prius nominato Davidi Gudmundi filio prædium Hvanni in tribu Hvannmænsi cum omnibus rebus animatis & inanimatis, mobilibus & immobilibus, ad prædictum prædium nunc & olim pertinentibus, in omnes vitæ dies contulerint, atque in feudum concesserint. 3) Publice ibidem recitatae sunt quittantiæ, quibus sæpe laudatus David Gudmundi filius ab Episcopis Ogmundo & Domino Gissuro, Ecclesiæ nomine, munitus erat. Similiter nobis etiam exhibitum est Thorleifi Pauli filii, tunc temporis Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylacis, decretum, cum salvo ipsius sigillo, in quo hæc erat sententia, quod omnes ejus (Davidis) literas & quittantias in omnibus suis punctis & articulis autenticas haberi debere decideret. Nos itaque supra memorati Judices, invocata gratia Spiritus Sancti, causa hunc in modum examinata, nobisque demonstrata, prædictas literas & quittantias omnes in omnibus punctis legitimas atque autenticas judicavimus, ipsique sæpe memorato Davidi Gudmundi filio jure licere omne suum peculium per quemvis hominem libere tenere quoad legitimo juris processu apud Clementissimum nostrum Regem ipsiusque Majestatem accusatus fuerit, juxta gratiosas illas literas, quibus dignitas sua ipsum instruxerat. Sed quicumque contra jus & fas ipsum impediverit, quo minus prædicto peculio libere fruatur, tantam multam solvat, vel ipse vel ipsius socii, quanta in legum codice præfinitur. David vero cum suis, qui ipsum vel ipsius consilium defendant, pace publica munitus sit. Illi autem qui vim afferunt, neglecto juris legisque præscripto, legum securitate destituantur. Hanc sententiam prædictus Reginus Præfectus, Dominus (Bondi) Ormus Sturle filius Nomophylax comprobavit, suumque sigillum nobiscum bis literis judicialibus appendit, datis eodem loco & die ut supra.

Ego Ormus Sturle filius Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax hisce parentibus probis hominibus notum facio, quod cum viderim & legerim literas & quittantias, quibus David Gudmundi filius a potestate Regia & Ecclesia in causis aut criminibus, quorum reus factus est, aut fieri potuit, munitus est, pro singulis punctis &
clausulis

Jonæ, Arii filii de se latas sententias & judicia magno animo centemfit, quapropter Episcopus eum solenniter excommunicavit (a), quod per universam diocesin Skalholtinam a suis emissariis ebuccinari curavit, qui etiam Davidem, quoquo modo interceptum, Holas in captivitatem abstrahere, in mandatis habuerunt. Quæ omnia cum David fusque deque haberet,

clausulis quæ iisdem continentur, quas literas & quittantias ex omni parte legitimas & authenticas censeo, juxta illius judicii sententiam, quod Hvammi in parœcia Hvamniensi die Jovis, post festum Martini proxime elapsum, exerceri curabam; Proinde in nomine Domini Amen, easdem literas judiciales, una cum quittantiis, quibus David Gudmundi filius munitus est, ex omni parte legitimas & authenticas esse judico; Et propterea quod nominatus David Gudmundi filius cum suis omnibus & universis fortunis, Clementissimi Domini nostri & Regis publicæ pacis & protectionis literis munitus est, ego præscriptus Ormus Nomophylax, omnes & singulos Clericos & Laicos, cujuscunque potestatis aut ordinis fuerint, pro imperio, cui Dominus meus Rex me indignum præfecit, quatenus per leges maxime licuerit, prob beo, ne supra memoratum Davidem, illius universam domum, bona & fortunas impedire aut molestia afficere, rapinis aut incursionibus, aut alia violentia, ad proximum usque forum Oxaræense infestare præsumant, sed qui secus fecerint, eorum criminum, quæ legibus definiuntur, reos pronuntio. Sed omnes Regis juratos viros & subditos sæpius memoratum Davidem cum suis, omnique peculio jurare, & ab omnibus iis, qui contra Regis protectionis, & alias quibus munitus est, literas, illi vim & impetum facere volunt, defendere jubeo, ad idemque obstrictos teneri censeo &c. In cujus rei verum testimonium Sigillum meum his decisionis & confirmationis literis appendo, datis Snoksdali die Jovis diem Hilarii proxime præcedente, Anno Domini 1549.

- (a) Qui maledictionem aut devotionis effectum Arnæ Arnoridæ ministerio & artibus a Davide in æqualeum versum credunt, nimis sunt creduli & superstitiosi; Majoris autem momenti momenti quæstio est; quoties David a Jona Arii filio excommunicatus fuit? ad quam nos respondemus, videri id ter factum esse, prout tum temporis moris erat notorios & obstinatos peccatores tractari, vid. supra pag. 371. Prima vice id fecit in Synodo Hvammeni, hoc anno, die Lunæ post festum Michaëlis, non quidem solenniter, sed publico judicio, declarando Davidem excommunicationem promeritum esse, & pro tali haberi debere: Talia enim judicia pro excommunicatione habebantur, & hunc actum ipse David pro excommunicatione quadam agnovit, licet eandem contemneret: De hac excommunicatione quæ ipso opere promereri aut contrahi potuit, vid. *Jur. Eccles.* cap. 38 Altera fiebat scripto, & ab Episcopo per universam diocesin proclamabatur, quam Jonas Davidi intendit anno 1549, de qua hoc loco agitur. Tertia denique, maxime solennis, fiebat, ore & opere Episcopi, adstantibus duodecim Sacerdotibus, accensis candelis & sonantibus campanis, quæ primo *major*, sed hoc tempore *maxima* dicebatur: hanc Jonas in Davidem effudit anno 1550 in qua Arnas Arnoris filius ei assistere noluit, de qua infra, §. 38.

haberet, Præful sub ætatis initium, collecto exercitu, ipsum invasurus Snoksdalum versus tendit; Sed in provinciam Hrutfiord perveniens, percepto Davidem de suo proposito certior factum, 60 aut 80 fortissimis stipatum viris domi semet expectare, ideoque nec imparatum opprimi posse, mente mutata in provinciam Borgarfiord per tesqva Holtavardensia irrupit, ibique improvisus hospes vel hostis omnia pacata inveniens, solito more processit, & ne frustra tantum iter faceret, in villam Davidis Signyarfstadas impetum faciens, illam, cum omnibus quæ ibidem invenit, sive Davidis, sive aliorum, erant, in suam redegit potestatem, tantilloque, tantæ expeditionis accepto fructu, domum reversus esse videtur (a).

§. 32.

Ineunte anno 1549, audivit Episcopus Jonam Biarni filium Martini & cathedræ Skaltholtenfis Qvæstorem, qui ipsi priore anno fortiter restiterat, & ad solvendam obsidionem Skaltholtensem adegerat, de eadem rythmos aut carmina qvædam fuisse, quod cum, aliis hoc modo insultare solitum, sed perpeti insuetum, tantopere anxio, ut mediâ hyeme tabellarios, quibus Ericum Grimi, Pastorem Gilsbackensem præfecit, ad generum suum Ejulfum Einari filium, aliosque amicos mitteret, injungens & orans, ut Jonam, quem ludibriosè *Stöðla Skáld*, (Stabuli poetam) vocabat, interciperent & vincitum sibi mitterent, quod Jonas subolens quosdam submisit, qui Ericum & tabellarios interceperunt, quorum pœna intra minas stetit; Sed Jonas de insidiis certior factus, eas postea facilius vitare potuit; cumque ex Annalium relatione & factorum circumstantiis manifestum sit, Episcopum in Qvartam orientalem, Skaltholtenæ diocesi subjectam, in qua situm est prædium Biarnanes, minimum bis irrupisse, primo anno 1544 & deinde anno 1547 quidam autem ter id factum esse

R r r r 2

innuant,

(a) Hanc etiam expeditionem, plerique harum rerum Scriptores aut ignorant aut omitunt; Sed de eadem, & quod hoc anni tempore facta fuerit, omne dubium eximit *Davidis Apologia*, paucis post annis scripta, cum ipsa res in omnium recenti memoria hæreret. Quidam ex duabus, hac scilicet & ea quam anno priori §. 25. adscripsimus, unam faciunt, suam sententiam sat speciosis rationibus probantes, quas nos in medio relinquimus, a litera & expressis auctorum verbis discedere, idque tantum ob probabiles conjecturas, pro piaculo habentes.

innuant, ad hunc annum tertiam ejus Biarnanesensem expeditionem, si unquam facta est, referre non dubitamus, nam annis 1548 & 1550 tot, tantisque fuit negotiis obrutus, ut ad eandem faciendam tempus vix habuisse videatur (a), neque verosimile est, virum tam negotiosum tota hac ætate desidem domi hæsisse.

§. 33.

Dum hæc in Islandia geruntur, Martinus, in Dania, Regi homagio soluto, Skalholtinus Episcopus ordinatur, qui, cum submississime Regi exposuerat, quanto in periculo versentur Pastores Islandi qui Reformationem acciperent, ejusque mandatis obedientiam præstarent, gratiosissimum ab eo obtinuit Rescriptum, quo omnes dioceseos Skalholtinæ sacerdotes, eorum uxores, liberos, famulos & possessiones in singularem suam tutelam & gratiam recepit Regia Majestas, omnes ac singulos illis nocere aut impedimento esse severe prohibens; Præterea etiam jubens, ut omnes illis, decimas aliæque salarii loco solvi solita, bona fide solvant (b). Hoc etiam anno allatum est Diploma Regium, datum Coldingæ, die Lunæ post Scholasticæ Virginis 1549, quo Jonas, qui priore anno Regem adire noluerat, sed ejus subditos vario modo exagitare perrexit, Regiaque mandata & Ordinationem Ecclesiasticam conculcavit, penitus proscribitur, omnesque, ne ei obediant, prohibentur (c). Ad Davidem etiam hoc anno Rex, de prioris anni persecutionibus certior factus, clementissimas dedit literas, ut Jonam Episcopum & filios, data occasione captivos ducat,

---

(a) De prima testatur Gissuri Episcopi epistola, Jonæ scripta anno 1544, d. 4 Octobr. vid. supra pag. 663. De secunda *BIORNUS de Skardsaa* ad annum 1547 & supra pag. 667. Tertiam verisimilem facit Brynjolfi Jonæ, coloni Biarnanesensis iter Hauniacum, questum injurias, & res ab Episcopo sibi ablatas repetitum anno 1550 institutum (quem de tanta injuria querimonias ab anno 1547, ad 1550 distulisse improbabile est) cujus mentionem facit filiorum Episcopi epistola ad Cancellarium data die Laurentii 1550, & *Carmen OLAI THOMÆI* de Jonæ Episcopi inimicis compositum. Expeditionem autem Biarnanesensem judices Oldeyrenses commemorant.

(b) Vid. S. Vener. *HARBOE Afhandl. om Reform. i Island*, in *Kiøbenhavnſke Selsk. Skrift*. Tom. 7. pag. 18.

(c) Vid. loc. cit. pag. 21.

ducat (a), quibus fretus, comitiale iudicium, acquisivisse videtur (b), ut Episcopus & filii, tanquam proscripti, capi & carceri includi debeant.

§. 34.

De tot ac tam diris in se editis Regiis Diplomatis, quibus proscriptus, carceri tradendus, & tantum non capite plectendus censebatur, certior factus Episcopus, terrore quodam primo perculsus, Comitibus adire non sustinuisse, & ne adversariis uno loco congregatis, quibus, si res ad manus veniret, parem se non fore, facile praevidebat, sui faceret potestatem, domi se continuisse videtur, quod Martino Episcopo ex Dania reduci, praeterea, quae mox diximus, Regia Rescripta, codicillis etiam collationis praemunio, & denique egregio Doct. P. Palladii Episcopi Sialandiae, & Islandicae Ecclesiae, causarumque ad Religionem spectantium Generalis Inspectoris a Rege constituti, testimonio ornato, quo, enixe eum omnibus commendabat, omnia quae Jonas, ipso absente in dioecesi Skalholtina egerat & constituerat, suffragandi ansam dedit, nam ejus absentia, non tantum Martino animum, sed etiam exoptatissimam facultatem subministravit, ut Thingvallas Clerum Skalholtinum frequentem convocaret, ubi praeter alia, ad statum Ecclesiae & Religionem pertinentia, cum viginti quatuor optimae notae Sacerdotibus, omnia Jonae in dioecesi Skalholtina gesta, ad juris statum examinata, legibus contraria esse proclamat, quae ideo penitus abrogat & rescindit, ut ex ipso patet conclusio (c). Quo facto, aliisque dioeceseos negotiis rite expeditis, pri-

R r r r 3

mo

(a) Vid. supra pag. 301.

(b) Tale iudicium in Comitibus factum esse, docet Rescriptum Regium, datum Nyburgi d. Martis post convers. Pauli 1551. Et iudicium Snoksdalense ab Ormo Sturlae filio promulgatum anno 1550, nam utraque clare allegant; Sed eodem anno fieri potuisse, omni probabilitate caret, tunc enim ipse Episcopus & filii 400 armatis stipati iudicio adstabant; qui tale quid fieri haud permisissent. Hinc itaque probabiliter concluditur hac eos aetate in Comitibus non apparuisse; Secus enim, nec David tale iudicium acquirere potuisset, nec Martinus eam, quae mox nominabitur, pronuntiare ausus fuisset sententiam; Et ad praecavendum, ne talia saepius fierent, videtur Arius Nomophylaeis officium anno 1550 postliminio aut affectasse, aut recuperasse. Vide Reg. lit. ad Davidem, dat. 1551 d. Ven. post qualemmodogeniti.

(c) Vid. S. Vener. *HARBOE Afbandl.* loc. cit. pag. 19.

mo Skalholtum proficiscitur, indeque Visitationem ecclesiasticam per Quartam Occidentalem ingressus, sub hyemis initium, Stadastradum, præbendam magni nominis, in parte occidentali sitam, ubi ante susceptum Episcopale officium, sacerdotali functus fuerat, se cum suis contulit, ibidemque Regiis fretus Edictis, securus egit.

§. 35.

Variis autem, ut probabile est, Aræsonium anxium curis (a), epistola Pauli Tertii Romanorum Pontificis, hoc anno scripta, magnopere crexit

- (a) Nobis etsi utriusque exemplaris copia sit, Latini tantum exemplum hic sistimus, cum duorum Sacerdotum testificatione, statim post acceptas literas adornata, ut ex diei & anni notatione patet. Harum tenor talis est:

PAULUS PP. III.

Venerabilis frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Recepinus literas tuas 27 Augusti preteriti dat. plenas illas quidem tum pietatis erga Deum, tum observantie & obedientie erga nos & hanc Sanctam Sedem: de quibus te summo opere in Deo Domino commendamus, hortamurque, ut una cum tibi commisso grege in illis perseveres, recepturus ab hominibus laudem in terris, & ab ipso Deo eternam vitam in celis. Quod vero ad pecuniam beato Petro debitam, quam apud te conservare dicis, attinet, gratum erit nobis, ut illam in usum eorum pauperum eroges, qui misericordia digni tibi videbuntur, existimesque nos in hiis, que cum Deo facere poterimus, nunquam tibi defuturos. Deus ipse omnipotens te & gregem tuum benedicat. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die 8 Martii M.D.XXXVIII, Pontificatus nostri anno quinto decimo.

Blo. ef. fulgin.

Venerabili Fratri Episcopo Holsensis.

" Id facimus Thorsteinus Gunni filius & Hallus Asgrimii filius Sacerdotes dice-
" ceseos Holanæ bonis viris notum, quod vidimus & perlegimus tale epistolium lati-
" num cum Domini Papæ sigillo, quale hic scriptum est, in cujus veritatem nomi-
" nati Sacerdotes nostra sigilla his literis imponimus, Holis in Hialtadal, pridie
" festum Olai prius Anno Domini 1539. "

Dominus A. MAGNÆUS scripsit se invenisse hujus Brevis Datum in alio exemplari ita scriptum: *Datum Romæ apud Rotas die nono Martii sub annulo piscatoris, Episcopatus nostri 15.* Nos hujus Brevis duo vidimus exemplaria Islandica, quorum utrumque habet: (a) *Paulus III*, quod manifeste erroneum est, cum is anno tandem 1555 Marcello successerit, sed Paulus III, qui hoc anno 4 idus Novembr. obiit, hujus Epistolæ indubius auctor est. (b) *Utrumque Islandicum*, quod vidimus exem-
plar

erexit & animavit, illa enim accepta, quam Hamburgenses mercatores Ulfus & Ludovicus attulerunt, Clerum confestim in templum Holanum convocavit, indutusque pretiosissimas vestes Episcopales, Mitram capite, sed manu lituum gerens, ante summum altare constitutus manibus & oculis in cœlum devotissimo gestu elevatis, sed clero, pariter ornato, adstante, eandem legi curavit, finita vero lectione, acceptaque Cleri gratulatione, ipse primo Deo & Pontifici intimas egit gratias, tantaque consolatione exultans dixisse fertur, vitam se potius quam fidem erga Pontificem Romanum positurum esse; Hinc literas statim exscribi curavit, earumque exemplum, cujus veritatem idoneorum testium subscriptio & sigilla firmabant, amicis transmisit, indoctis vero in vernaculam translatis linguam, ad firmandam vulgi fidem impertivit. In quovis etiam conventu Ecclesiastico publice recitari curavit, & ut usus postulare videbatur, easdem applicavit & explicavit.

§. 36.

Tantum itaque abfuit ut Regium Edictum & minæ, quæ Lutheranæ Religionis propagatores & sectatores persequi prohibuerunt, iisque protectionem promiserunt, durum mitigarent Aræsonii ingenium, ut eadem contemnere & penitus conculcare, Lutheranos autem eo acrius vexare, firmiter sibi proponeret. quod, quo majori juris specie fieri posset, consultissimum & factu facillimum visum est, si illis conclusum quoddam Synodi Ecclesiasticæ, tam recentium Pontificis Romani literarum auctoritati superstructum, opponatur, quod eosdem persequi & carceribus, includi jubeat. Feroceim præterea animum stimulant hu us anni Comitiorum conclusiones, tam a Clero Skalholtino, quam Politicis quibusdam, in ejus ignominiam & perniciem factæ, quas licet contemnere aut indifferenter ferre simularet, tam alta mente repositæ tamen manserunt,
ut

---

plar habet: Datum " vid Sancte Petrus kyrkio " 3: apud Sancti Petri Templum, sed diem 9 Martii, cum in Latino sit 8 Martii, quæ differentia parvi refert. In mox sequenti Judicio Thingeyrensi emphatice vocantur *Litteræ Pontificis hoc anno* (NB. i fialfne Róm) *ipsa Roma, ad Episcopum Jonam scriptæ*, quasi loci sanctitas auctoritati Epistolæ, aliquid ponderis adderet. At in judicio Thingvallensi 1550; sive hæc, sive ab ea diversa: *Domini Papæ Epistola aperta & sigillo firmata*, ut mandatum de administrandis rebus dioceseos Skalholtinæ Jonæ datum, alegatur.

ut severissimam parans ultionem, commodam tantum eandem exercendi occasionem expectaret, quapropter, ut adversarios eo securiores faceret, aut quietus domi mansit, aut in locis remotioribus aliud agens, æstatem trivit. Tandem autem sub autumnum Toparchiam Hunavatnensem, unde facillime in diœcesin Skalholtinam excursus fieri potest, solito more ecclesias, ad regendum de proposito suspicionem, lustratum ingreditur. cumque nunquam non causæ incidant, quæ in conventibus Ecclesiasticis sopiri aut sepeliri debent, & hoc tempore fere ubique aliqui essent, qui de antiquis ceremoniis & doctrina minus canonice sentirent & loquerentur, licet plurimi metu poenæ id palam proferre vererentur, ad eosdem coercendos, ubicunque tandem terrarum inveniri contingat, ad cænobium Thingeyrense, non adeo frequentem (ne scilicet frequentia famam & suspensionem auget) Synodum convocat, cui discernendum proponit, quid faciendum Hæreticis, qui chrisma, lustrationes, excommunicationes & talia contemnant, sed hæresin disseminare & novos ritus introducere studeant, quæ tam latis & generalibus verbis ac terminis proposuit, ut quo collinearet, vix intelligi posset, & ut generale nactus Conclusum, in omnes, cujuscunque status & conditionis essent, hujus autoritate & officii zelo, ut videri voluit, adactus, agere posset, nam, licet alia multa nullo juris prætextu, sed mera vi & injuria ageret, hac vice tamen, quæ moliebatur, ut optimo jure acta, aliqua justitiæ & pietatis larva tegere voluit; Conclusum autem, prout intendit, ab hoc conciliabulo obtinuit, tales omnes, ubicunque semet contineant, capiendos, & donec agant pœnitentiam, carceri includendos, quod ipse cum filio Biørno confirmavit (a).

§. 37.

Hujus atrocissimi conclusi effectum & Aræsonii tyrannidem, Martinus Episcopus & Arnas Arnoris omnium primi experti sunt (b), per exploratores

(a) Hoc conclusum vid. in S. Ven. *HARBOE Afhandling om Reform. i Island* in *Kjöbenh. Selsk. Skrift.* Tom. 7. pag. 33.

(b) Credam Martinus post Judicium Thingörense & sub ipsum hyemis initium captum fuisse, his inductus rationibus. 1) Verbis Theodori Martini filii, in literis ad Dominum

ploratores enim, quos nunquam non habuit, certior factus, Martinum aut ecclesiasticæ Visitationi in Toparchia Thornefensi intentum esse, aut Stadastadi cum paucis securum agere, filios Biornum & Arium, ingenti velutum stipatos agmine, quam citissime in Provinciam Borgarfjord irruptionem facere jubet, ut inde pro re nata iter vertere & impetum facere possent. Quo ubi perveniunt, compertoque Martinum Stadastadi adhuc esse, Davidem autem in emporio dicto Rif (a) mercaturæ aliisque negotiis intentum agere, citato agmine recta illuc tendunt, nisi quod Hytdalum, uno circiter a via publica milliari distans, deflexerunt, Arnam Arnori filium Martini & Davidis intimum amicum, Reformatæque Religioni addictissimum, capturi, qui priore anno Martini Officialis fuerat, Jonæque

---

Dominum Petrum Palladium, datis 1550, dicentis Patrem suum præterita hyeme captum fuisse; quod David in sua *apologia* autumnii tempore factum fuisse indigitare videtur. Recentiores vero vergente ad finem æstate evenisse scribunt, quos non moramur, cum Theodori & Davidis relationes facile conciliari queant, nam David determinat tempus, quo Præsul filios ablegavit, idque autumnum vocat; Theodorus vero loquitur de ipsò captivitatis die, quem hyemalem fuisse asserit, prius itaque in ultima autumnii, posterius vero in prima hyemis hebdomade accidisse statuendum est, id est, circa medium Octobris, cum hyems ex mente veterum hoc anno die 11 Octobris cæperit; Taceo quod tempus ab æquinoctio ad Festum Martini seu 11 Novembr. ab antiquis etiam autumnus vocabatur; vid. Mag. *THEOD. THORLACII Calendarium* pag. 7. 2) Ipsorum Episcopi filiorum, in Epistola ad Regni Cancellarium anno 1550 scripta, expresse dicentiam Martinum (epter dōne) ex iudicium sententia captum esse, quod iudicium aliud non invenitur quam hocce pridem allegatum, in quo, etsi Martinus certas ob causas non nominetur, haud obscure tamen ibidem describitur. 3) Eorum relatione, qui Arnam Arnoris filium, cum quatuor menses Holis captivus fuisset, sub quadragesimam, aut post festum Purificationis liberatum esse scribunt. 4) Ne minimum quidem famæ gry hoc anno de hac re Hafniam transvolare potuit, quod documento est, eum post mercatorum discessum captum fuisse. Pariter etiam anno 1550 de ejus dimissione, nec Præfectus Regius, Mercatores, aut Epistolæ quicquam certi Hafniam perferre potuerunt, ut ex Rescriptis & mandatis Regiis sequente anno datis, constat; nihilominus certum est in captivitate fuisse integrum annum minus decem dies, vide §. 54, conf. Epistolam Biorni & Aarii §. 49. ad Cancell. dat. 10 Aug. 1550 quæ Martini captivitatis, sed non liberationis mentionem facit; quæ omnia eo collineant, captivum fuisse circa medium Octobr. 1549, liberatum vero eodem mense ineunte 1550.

(a) De emporio Rif vid. supra Sect. I. cap. 3. §. 5. pag. 235.

Jonæque conatibus pro virili obviam iverat, quique ad ea, quæ hoc anno Thingvallis contra eum statuta fuerant, haud parum contulit, sed hoc tempore, cum Episcopo Stadaftadi manentem, domi non reppererunt, unde pari celeritate pergentes, in planitie dicta Stackhamarsfit, Arnam in tentorio dormientem offendunt, & ut erat seminudus, nequid opprobrio & cruciatibus deesset, manticæ aut vituli instar eqvo alligatum, Stadaftadum devehunt, ubi Episcopum incautum & imparatum, parvo negotio, in suam redigunt potestatem, quo successu læti, extemplo ad emporium Rif, Davidem pari modo oppressuri, pervolant, qui in arcta ibidem lingua inclusus, parum abfuit, quin in eorum manus incidisset, sed per tramitem quendam ipsis ignotum, ope incomparabilis equi ægerime elapsus est. Stadaftadum deinde reversi, novam de Davide intercipiendo consultationem ineunt, cui, cum inter pocula & comissionem fieret, ipsis infciis se immiscuerat quidam Davidis explorator, qui omnia, quæ audierat, hero retulit. Deinde cum opimis spoliis revertentes, Snoksdalum triumphantes pergunt; sed Davidem, non ut ante imparatum, inveniētes, ab invasione abstinēt, per literas, tantum ludibrio se invitantes, ut affinem & amicum inviset, aut si posset, liberet; majoris enim jam & eorum interesse liberari, & ipsius virtutem ostentare, quam priori anno, cum latronum Præfectus, patrem a templo Skalholtensi arcuisset, quæ ille magno animo contemnens, suos compescuit, ne impetum facerent, sed si impetantur, illatam vim strenue propulsent, monens. Uxor autem Davidis, Martini Episcopi soror, misere plorans, & per Jesu Christi vulnera orans, ut fratrem infontem & injuste captum dimittant, non solum re infecta, sed derisa & ludibrio habita, reversa est.

§. 38.

Quantam ex Episcopi captivitate ceperit Jonas Arii lætitiā, indicant ejusdem in eandem facta illusoria carmina (a), qui primo liberiori habitus custodia, ab uno tantum satellite, cui nomen Steinn, observabatur, cujus aliquando diligentiam eludens, aufugit, sed ab omnibus fugienti necessariis imparatus, statim inventus & retractus, arctiori multum

---

(a) Carmina ista legi possunt in S. Vener. *HARBOE* Tractatu sæpius laudato in *Kiöbenh. Selsk. Skrift.* Tom. 7. pag. 23.

tum carceri traditur, in quo ei non tantum ludibriosis illucit carminibus (a), sed etiam ei objecit & in vulgus spargi curavit, eum non a Regia Mæjestate Skalholtinum constitutum fuisse Episcopum, sed Laurentii Mule artibus ac technis Regias literas furto aut fraude adeptum esse, eumque pariter ac reliquos Reformatæ doctrinæ confessores, qvī Sanctos invocare, chrisina, lustrationes, confirmationes, & talia dedignantur, qvovis ethnico peiores esse. Tandem vero, aut ejus calamitatibus fatiato Episcopo, aut, ut quidam volunt, intercedente Ario Episcopi filio, ipsi custodiendus traditur, ubi tolerabiliorem nactus est conditionem, quo tempore etiam, sive serio, sive verbo tantum actum videtur de ejus liberatione & in officium restitutione (b), sed conditionibus, qvas noluit acceptare, quod itaque nullum habuit successum, nam in custodia apud Arium usque in sequentem annum mansit, in quo Biarnanesum sibi suisque successoribus penitus abdicavit (c). Arnas autem indignissime habebatur, nam primo in culina publica, pisces vento induratos malleo contundere quotidie coactus fuit; sed postquam anno 1550, die circumcisionis, Episcopo Davidem solenniter devoventi, operam commodare renuerat, angusto inclusus carceri, & sub scamnum quoddam detrusus, capite ad genua usque incurvato, fætido vase ori supposito cruciabatur (d), & forte esurie pereundum fuisset, ni mulier quædam ejus miserta

S s s s 2

per

-
- (a) " Bóndenn Marteinn brá sitt tal, burtu hlíóp frá Steine, vafadi hann fram á Vind-
" árdal, vard honum það ad meine. " Hoc est: *Colonus Martinus non stetit promissis, sed a Steno* (meiorato Desinophylaci) *viam corripiebat in vallens Vindaavenseni, quod illi infortunium peperit.* Forsitan & hic per Steineal lapis intelligitur, super quem pisces arefacti contunduntur, ut Episcopus simili ac Arnas Arnoris inodo habitus fuerit. Vide Theodori Martini Epist. ad Palladium, & filiorum Episcopi Epist. ad Cancell. Joh. Friis, vid. §. 49.
- (b) Conf. nunquam nimis laudati Illustriff. *HARBOE Híst. Reform. Relig. Island. Part. 2. §. 12. pag. 44. — 45.*
- (c) Huic cessione Möðrufelli d. 1 Jan. 1550 Martinus subscripsit ut Episcopus Skalholtinus, non quod illum pro tali agnoscerent, aut agnosci vellent, sed ad addendum valorem cessioni, quam Arius novit alias legitimam non esse, aut a quodam ratam habendam, nisi a legitimo Skalholtino Episcopo facta esset.
- (d) Hujus rei testes gravissimi sunt ipsius Præfulis carmina: " Hann var síðan halldenn
" midar, heildur tók þá kárna fyrir Arna; þreyngdur under þverpall nidur, þá tók
" bæde brióft og kvídar, med síðum lárna. " Item: " Þeir festu uppa hana fúl-
" ann

per angustum quoddam foramen ei aliquid esculentorum subinde attulisset. Tandem autem, præstito juramento, nunquam se Davidi aut Martino posthac auxiliaturum, multo minus Episcopo & ejus filiis adversaturum, uxoris, quæ ad ipsum redimendum, ingens auri argentique pondus coraserat, supplicibus precibus, datus est.

§. 39.

Ad hæc tempora referenda est persecutio Olai Hialti filii, qui ut Episcopi carissimus amicus, & inter synchronos, si non doctissimus, saltem majoribus par; ab eo, anno 1539 præbenda Laufasensi beatus fuerat, sed 1542 in Daniam ablegatus, ibidem gustum & cognitionem purioris doctrinæ imbiberat, timore autem Episcopi, & seculi amore, ne opimam amitteret Præbendam, & extorris, omnium indigus, redderetur, veritatem injuste detinuerat, nunc tandem libere eandem eloqui & contra Sanctorum adorationes aliosque abusus luculenter declamare cœpit, quod cum Episcopum diu latere non posset, ei confestim dicam scripsit, ut coram constituta Synodo causam dicturus adesset. Olaus itaque timore perculsus, partim excusationum flexuosis mæandris, partim obscuris amicorum testimoniis, qui ejus doctrinam non penitus abominabantur, partim objecta negando, in tantum se purgavit, ut Synodi voto ab hæreseos crimine purus & insons pronuntiaretur, quo Præsul adeo lætatus est, ut detecto capite, Deo, qui tantum virum a tanta labe conservaverat, intimas ageret gratias. Sed interjecto non longo tempore, fama, & quidem irrefragabilibus confirmata testimoniis ad Præsulem delata est, Olai non tantum illicitis usum mediis causam obtinuisse, sed etiam nunc majori quam unquam antea temeritate catholicam doctrinam oppugnare, Lutheranam vero propagatum ire, quapropter Jonas ira & ultione excandescens, denuo ei diem dixit, ut coram Synodo Hrafnagili habenda se sisteret, ubi objecta aut libere confitens, aut testimoniis convictus, causa cecidit, & ut manifestæ hæreseos reus Sacerdotio & Præbenda indignus condemn-

---

" ann kopp, sem fyrr var under bordum, hiá skordum." : Postea vilis tractatus Arnas, ejus rebus in pejus versis, sub scannum detrusus, unde tam pectus quam venter & latera sauciabantur. Item: Affixerunt ei matulam fetidam, quæ antea sub scabellis mulieribus inserviebat.

condemnatur, ac ut devotionis reus, facto impetu ex templo vi ejicitur, in quo tumultu, pede ita læsus est, ut, nullis unquam sanari posset mediis. Hinc omnium inops, uno tantum comitatus famulo, in tesqua Ejsfiordenfia aufugit, ibidemque delituit, donec Thorleifus Grimi cum suo satellitio eadem transiens, ipsi tutum inter suos in Toparchiam Kialarnesensem transitum præstitit, ubi in nautas, qui hic hyemaverant, sed jamjam vela erant daturi, incidens, cum iisdem Hafniam, quæstum injurias, trajecit, quo nuntium de Martini captivitate aliisque Aræsonii excessibus & tyrannide anno 1550, primus pertulisse videtur.

§. 40.

Dum hæc in Islandia geruntur, Jonas Aræsonius ab irato Rege, cujus tot clementissima monita proterve contemserat, ab officio penitus removetur, in cuius locum, aut Gislau Jonæ filium, aut alium quendam eligere, Hafniamque transmittere, qui ab Universitate Hafniensi approbatus, & ab ipso Rege Episcopus constitutus, denuo in Islandiam transmittatur, Holensis dioceseos incolæ jubentur (a). Quod Aræsonius, audiens, Gislao non modo ob Religionem, sed etiam quod se ut dioceseos Skalholtinæ Administratorem contradixerat, & filium Biørnum a successione in eundem Episcopatum anno 1548 suo voto excluderat; Tandemque anno 1549 inter eos non ultimus fuerat, qui sua Acta in Synodo Thingvallensi abrogaverant, & penitus irrita pronuntiaverant, infensus erat. Hunc itaque ut ulcisceretur, & excommunicatione, officio, quo destinabatur, indignum redderet, simulac ut Regium Mandatum conculcaret, Thingeyrensis Synodi concluso auctoritatem conciliaret, tandemque ut Holanæ dioceseos Clerum ab ipsius, aliusve electione averteret, Gislao misit excommunicationis diploma (b), qui licet id, ut brutum quoddam fulmen & quasi ex pelvi emissum contemneret, attamen se in Islandia, quam universam sub sua jam Jonas habuit potestate, tutum non fore prælagiens, convasatis rebus, relicta tantum uxore & liberis, Hafniam transnavigavit, quo prudenti consilio imminentem effugit procellam, brevi enim aderat Biørnus Episcopi filius a patre missus,

S s s s 3

qvi

(a) Vid. *HARBOE Afbandl.* &c. in Kiöbenh. Selsk. Skrift. Tom. 7. pag. 38.

(b) Vid. loc. cit. pag. 35 & supra pag. 371.

qvi ejus vices agens, Vatnsfiordi Synodum coëgit, in qva Gislao officium & Præbendam abrogavit, & bona publicanda judicavit; uxorem vero fere nudam Selardalo abegit, qvæ cum infantibus, omnium inops, ad fratrem suum Magnum Hagam confugit.

§. 41.

Hoc etiam anno, ad Davidem Gudmundi & Petrum Einari, clementissimas Regia Majestas scripsit literas, ex quibus constat, eos superiore anno Regi scripsisse, & de Aræsonii injuriis & grassationibus conquestos fuisse; illis enim Rex injungit & mandat, ut Laurentium Muhle Regis Præfectum, qvi in mandatis habeat, ut Episcopum capiat & custodiri curet, adjuvent (a). Nec qvod sui erat muneris, & qvod Ecclesiæ Islandicæ vigilantem decuit Inspectorem, omisit D. Petrus Palladius, Siællandicæ Episcopus laudatissimus, qvi hoc anno Aræsonio epistolam scripsit pietate & bonis monitis plenam, orans monensqve ut resipiscat (b).

§. 42.

(a) Vid. S. Ven. *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 63.

(b) Vid. loc. cit. pag. 39. Licet Palladius, per cujus manus transibant omnia, qvæ circa res ecclesiasticas Islandiæ a Rege agebantur, optime sciret, qvod anno 1548 Aræsonius, si ad Regem venire nolit, proscriptus fuerat, qvodqve eadem proscriptio anno 1549 renovata fuerat, & Davidi, ut eum capiat, injunctum; deinde etiam, qvæ jam ante mensem, vel amplius, Nyburgi acta erant; tamen voluit vir optimus ostendere protervo Episcopo apud Regem longe clementissimum non penitus præcisam esse omnem veniæ spem, modo jam jam resipiscere & ad agnitionem veritatis venire vellet. Sunt qvi fabulam de Hekla monte insipidam, quam Palladius in his literis commemorat, acri censura perstringunt, quam scilicet fabulam nec stultissimi Islandorum unquam crediderunt, qvæqve apud infidelem Aræsonium nihil aliud quam novæ doctrinæ ludibrium & Palladii credulitatis contemptum efficere potuit. Sed hic, non tam *PALLADIUM*, quam seculi, errorem deprehendimus, & qvod hanc de loco inferni in Hekla fabulam attinget, non solum ea, qvæ *Speculi Regalis* autor pag. 143. sqq. adfert, sed multo plura de hoc figmento ab exteris credito adierri possent, qvin & ipse Rex Christianus Tertius cum Gissuro Einari primo in Islandia Episcopo sacris purioribus addicto sermones serens, multa (ut hic scriptum reliquit) curiosa plus quam utilia de Hekla interrogavit. In *Collectione* præterea *Hymnorum* Edit. Havniæ 1677 per *Henricum Cassuben*, pag. 604, existit hymnus sub titulo: *Her efter følger den gamle Luurmande*

§. 42.

Sed hæc & omnia sana consilia Jonas non tantum neglexit, sed penitus sprexit & ludibrio habuit; hinc cognito Laurentium Mule, adjuvante Davide & Petro Einari, ut se capiat, & carceri tradat, in mandatis habere, non jam domi hostes expectare, & vim illatam propulsa-
 fare, contentus, sed eandem inferre paratus, collectis 400 aut 500 armatis, comitia adit (a), ipse enim ducentis aut 300, & filiorum quovis centum armatis stipati erant, tantusque tum fuit eorum furor, ut Ormo Sturlæ filio Nomophylacis officium abrogatum irent, Arium vero Episcopi filium, qui ante octennium eodem se abdicaverat, Præfecto Regio invito & ingratis eidem intruderent (b); Arius vero, a Præfecto, ut annuam mercedem Toparchiæ Ejaßiordensis numeraret, monitus, furore percitus, nummos, quos eum deglutire iussit, tanto impetu ei in os conjecit,
 ut

Laurmands Aftensang, hvor med band dantzer sine Börn til Seng, naar de bæssue lenge nock udræset i denne Verden. Cujus initium: Træd saft ber an, din Synd med Sorg beklage &c. Versus autem nonus hic est: " Dig hielper ey da den Ludtze " lette Laare, men hun maa gaa, alt med den store Skare, til Heckenfeld, til Hecken, til Hecken, til Heckenfeld, besidde den mørke Vraa. " Sunt, qui originem hujus superstitionis confutioni nominum montis *Helgafell*, & Hecla, sive *Heclafell*, adscribunt, sed minus recte, nam majores nostri gentiles in multo plura loca se post mortem translatos iri sperabant, quam in montem *Helgafell*, vid. *Landnamabók* passim; & *Speculi Regalis* autor longe aliam rationem loc. supra cit. allegat, quæ & verosimillima videtur. Vid. *BARTHOLINI Antiqvitt. Dan.* pag. 356.

- (a) De hac expeditione ita cecinit *OLAUS THOMÆUS*: " Til alþínges reid fá alldrei " enn Íslendingum meire, ad ei hefde hundrud tvenn, höllda búna geire, stundum " voru þau þríú; skrautlegann til eg þann fedga flokk, fyrr þad þætte nú; búin " var öll med brynju og rock, bragna sveiten sú. " Id est: *Forum Generale Islandorum maximus nunquam frequentavit, quin ducentis & interdum trecentis armatorum stipatus esset. O splendidum Patris filiorumque agmen! quod hodie esset admirationi. Exercitus hicce lorica & clamys instructus procedebat.* Et de Biorno: " Med " hundrad menn ad halurenn vikur, hölldar meiga þad frietta, til alþíngis reck- " urenn ríkur, ræde eg allt af lietta um raufnar þegnenn þann, tíad fólk í trausta " ferd, tel eg ad hefde hann, hervopn góð med handfska og sverd, hvör sig þýlde " mann. " Hoc est: *Centum viris comitatus, ut rumor fuit, forum Generale visitavit, Magnatum opulentissimus, libere loquor de viro magnificentissimo; Cohortem armatam, manicatam & quibus cinctam in hoc itinere habuit.*

- (b) Vide Regis Epistolam ad Davidem scriptam, anno 1550.

ut sanguis ex naribus haud parce profueret (a), de quo Episcopi affectu, ut facto quodam heroico, haud parum gloriantur, laudibusque id extollunt; Præfectus autem tanta affectus injuria, licet haud paucos armatos ad manus haberet, ne hiscere quidem ausus est, secus enim ab adstante armorum multitudine, ad Arii nutum cuivis facinori paratissima, pessime mulctatus aut occisus fuisset.

§. 43.

Aræsonius interim Martinum captivum circumducens, & spectaculo proponens, se pro unico vero & legitimo Papali auctoritate constituto Skalholtinæ dioceseos Inspectore gessit, quod hic in Generalibus Comitibus, ad quæ maxima & optima incolarum pars confluerat, publice confirmari gestiens, per 12 Clericorum collegium ab ipso delegatum (plures enim ut ei in hac re operam navarent inducere non potuisse videtur) non obstante quod a Rege ignominiose exauctoratus & pluries proscribitus fuerat, a Præfecto Regio, Nomophylace & prioris anni comitialibus Pedariis extorris & carcere dignus judicatus, tandemque ab ejusdem anni frequentissimæ dioceseos Generali Synodo legitima, præsidente Episcopo omnia ejusdem intra ipsius pomeria acta & judicia irrita & abrogata fuerant, decerni & proclamari curat, fuisse & haberi

-
- (a) Vide filiorum Episcopi Epistolam ad Cancellarium Joh. Friis, datam die Laurentii 1550, præterea *OLAI THOMÆI Carmen*: " Til alþinges en þá reid, eyder blárra skiallda, " í lögretta lagde leid, letst þar munde giallda, dalena danskre drótt; kastade sylfre " kappenn dýr, þad kom á nasernar fljótt, hirdstjórans, sá hrínga týr, hvörge fór " þá ódt. Et þú þad nú örva þundur, Are nam hátt ad greina. Hinn ried skielf " aft hrínga lundur, þó hefde marga sveina og hielde hnífum á, eingenn þorde " orded eitt, aptur ad giallda þá, annars hefde lífed leidt, láted búknum frá. " Hundrú þriú og her med háltir, höllda stóð í kranse, á eyrenne fyrer ofan, síalft, " öllu var búenn vanse, Ara óvinum þá; búner aller biörtum geir, ef brydde illu á, " skylldu aller skatnar þeir, skoinu í hausenn fá. " : Comitibus adhuc, ceruleorum scutorum spoliator adit, in Senatum veniens, simulabat se nummos Danis soluturum; Athleta fortissimus in ora Præfecto argentum projecit, hic autem moderate se tunc gessit. Devora hoc sagittari! clamavis Arius; Alter vero, quanquam potis esset numero famulorum gladiatorum, valde timuit, nemo verbum regerere ausus, alius morti misera proximi fuissent. Trecenti cum semisse virorum superius in crepidine conglomerati erant. Hostibus Arii singulis tunc temporis armati periculum minabantur, quibus dissidium incipientibus certa erant vulnera insligenda.

haberi debere eum Papalis mandati auctoritate, Ecclesiarum diœceſeos Skalholtinæ Episcopali præditum imperio, unicum Inspectotem, donec a Papa alius constitutur, qui autem recuset, quin perfecta auctoritate hoc officium administret, pœnis Ecclesiasticæ perduellioni condignis plectendos esse; & ut ostenderet se, non tantum polypragmosynes reorum exauctorationem, sed etiam quæ eorum erant, lucrari velle, per idem hocce duodecimvirale Collegium, eorum bona, ut & pro impensarum reparatione ordinarios cathedræ redditus sibi adjudicari curavit; Quo pacto, perinde ac in judicio Thingeyrensi 1549, Papalem stabilivit auctoritatem, Regiam vero, quæ Martino Episcopalem dignitatem contulerat, quam si non aperte & conceptis verbis, tacite tamen & per consequentiam, exauctoravit, penitus sprexit & concuicavit; sibi vero in ejus & omnium, tam ab ipso Rege, quam ab eo Ecclesiæ Ministerio præpositorum, bona & facultates, ut & ipsius cathedræ redditus jus & dominium adscivit (a).

§. 44.

His lætus successibus, scilicet quod Regium Præfectum tam ignominiose tractatum profligaverat, Episcopum & Nomophylacem a Rege constitutos exauctoraverat, illique se ipsum, huic autem filium substituerat, cum universis copiis Martinum victum, quasi in triumphum ducens, Skalholum proficiscitur, fixis in eodem, ac ante biennium, loco tentoriis, per caduceatorem deditionem imperat, quam Jonas Biarni cathedræ Quæstor, trecentorum plus minus armatorum præsidio confidens, penitus rejecit, nec, licet Præsul, se Martinum Episcopum in primæ aciei fronte collocatum pilis missilibus & maximis quibusvis periculis objecturum minaretur, ab incepto dinoveri potuerunt, usque dum ipse Martinus, de se, ni obsessi se submitterent, actum esse timens, scripto deditionem imperavit (b), cujus imperio Quæstor obtinendum

---

(a) Hanc sententiam exhibet Illustriss. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island*, in *Kiöbenhavn'ske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 56.

(b) Vide Theodori Martini Epistolam, dicentem: *Si ei quisquam se opposuisset, tum Patri meo mortem minabatur.*

perandum ratus, a defensione subinvitus destitit, cumque uterque Episcopus in Episcopali atrio, unacum utriusque partis Primoribus confederissent, claves sibi concreditas Martino coram omnibus tradidit, seque officio abdicavit; cujus constantia & fide Aræsonius delectatus esse videtur, nam Skalholti discedens, ipsi Quæstoris officium denuo mandavit. Primum quod Skalholti effecit, fuit templi lustratio, quod non tantum ob ceremonias & doctrinam Reformatæ Religionis ibi traditam, sed maxime ob Gissuri Episcopi sepulturam profanatum esse censuit, Gissuri itaque corpus exhumari, & sacco inclusum extra cœmeterium in foveam quandam conjici curavit, & ne ipse fundus, in quo beati viri reliquiae jacuerunt, hujus lustrationis expers esset, affatim aquæ consecratæ sepulcro infudit; Ipsi autem templi lustrationem perfecit, adhibitis omnibus, quæ in tali actu a Romano-Catholicis observari solent, ceremoniis, hymnorum & antiphonarum concentu, processionibus, circuitionibus, aquæ consecratæ asperione, crucium signatione, imprimis autem virga, parietes, altaria, & quicquid obvium fuit, ut hoc modo maligni inde expellerentur, probe pulsavit, quæ in conspectu octingentorum plus minus mortalium patrata, immensam lætitiâ apud horum rituum antiquos admiratores excitarunt (a). Lustrato hoc modo ipso templo & omnibus ejus ornamentis & instrumentis, alias peregit officii partes, infantum confirmationes & sacerdotum ordinationes, quorum hac vice quatuor indoctos & ex infima plebe in sacrum ordinem cooptavit, quorum unus fuit Jonas Gisli filius, vocatus *Mariulause*, id est, sine Maria, tantæ ignorantiae & stupiditatis, ut nihil de Maria sciret, qui Holis in culina coquo subservierat, quos omnes Skalholti reliquit. Ibidem frequentem habuit conventum, in quo Acta Synodi Thingvallensis confirmavit, sententiâ dixit, judicia & Constitutiones fecit, Magistratus Ecclesiasticos seu novos Officiarios constituit, & omnia ex proprio lubitu ordinavit. Martinum, cujus omnia bona sibi vindicavit, haudquaquam ut sui aut filii Vicarium (b), sed ut, si non in vinculis & carcere in-

---

(a) Vide supra Per. 2. Sect. 3. cap. 1. §. 48. pag. 171.

(b) Eorum conjectura, qui dicunt (sed sine sufficienti ratione aut probatione) Martinum, Jonæ fidelitatis juramentum solvisse, ideoque eum Skalholti ut ipse Vicarium relictum fuisse, nobis parum probabilis videtur; Nam, quam difficile creditu est, Martinum

inclusum, tamen captivum aut liberiore custodia omnium rerum indigum buccellarium ibidem reliquit. Inde discedens, gloriatus esse fertur, universam se jam Islandiam sub jugum misisse, præter sesqui Rustici filium (a).

§. 45.

Licet Skalholtinæ diœceseos subigendæ & Carhedræ potiundæ mandatum Papæ & catholicæ Religionis amorem ut unicam causam subjiceret, nihilo minus proprium lucrum & amor quævis habendi subitus latuit, quod hæc etiam ostendit, nam in mediis pietatis exercitiis, sacerdotibus quibusdam, antiquam de Biarnaneso litem examinandam & dirimendam tradidit. Quibus etsi inter eos essent totius diœceseos Clericorum cordatissimi, eiqve parum faventes, Snorro Hialmi, Brynjolfus Haldori, Arnas Arnori & Jons Biarni, sequentibus os sublevit coloribus: 1) Quod Teitus exul factus nec emendi nec vendendi potestatem habuerit. 2) Quod Rex sibi hoc prædium cesserit, & secundum se anno 1545 in ea causa pronuntiaverit. (3) Quodque Martinus Episcopus hoc anno die Circumcisionis Ario hoc prædium ut Episcopus

T t t t 2

Skalhol-

---

tinum tale fecisse jusjurandum, tam improbabile est, Jonam ei tale officium credidisse; &, quid Judæo cum verre, aut Martino Reformatam professio Religionem cum Catholica, quam dudum abjuraverat? Nec talis apostata mortuo Jona, ad officium Episcopale admittus fuisset. Qui Martinum Aræsonii Officialem fuisse dicunt, non attendunt verba Christiani Scribæ infra §. 54. aut etiam non observant Thorleifum Erii filium, Pastorem Melensem hoc tempore ejus Officialem fuisse, ut ex judicio Thingvallensi constat, vide supra §. 43.

- (a) Quos per *bálfann annann Kotúngsson* (sed non *Bóndasson* ut quidam scribunt, *kotángur* enim significat vilem Rusticum, qui parvam & conductitiam incolit villulam, *Bónde* autem virum divitem & potentem) quos, inquam, hoc loquendi modo indigitaverit, variant interpretes. Per semi-Rustici filium omnes intelligunt Davidem, utpote rustici, seu laici non potentis filium, quem per contemptum vocavit *Hálfkotúng*, semi-Rusticum; Sed per integrum illum *Kotúngsson* quidam intelligunt Thorleifum Pauli, quidam Paulum Vigfusi, quidam vero Petrum Einari Martini fratrem; Sed cum Thorleifus Pauli, vir mitis ingenui, ipsius furori statim cesserit, & se officio abdicaverit, sed Paulo Vigfusi nullæ unquam cum eo inimiciæ intercesserint, verosimillimum est, Petrum hic intelligi debere, qui semper ei adversarius fuit, qui a Rege in mandatis habuit eum comprehendere, quique hoc anno ejus injuriam questurus in Daniam trajecerat.

Skalholtinus emancipaverit, cujus cessionis vi & autoritate Arius hic causam egit, & ut suum peculium Biarnanesum sibi vindicavit, quibus persuasi rationibus, vel etiam minis territi, Judices, licet omnia aut colorata, & plane illegitima esse probe scirent, cum adversæ parti nec dies dictus esset, nullusque ejus Procurator adesset, ex Præfulis tamen voluntate causam secarunt, Ario Biarnanesum adjudicando (a), quod præcipue fecisse videntur respectu coactæ cessionis a Martino illi factæ. Hvammense vero prædium, quod Skalholtinæ cathedræ addixerunt, ejus antea fuit. sed verbo tantum hic inseritur, ne Præsul hancce cathedram, cujus curatorem se profitebatur, exspoliare velle videretur, & hæc etiam subsuit causa, quod tale judicium a Skalholtensis Curie optimatibus exerci

-
- (a) *Omnibus has literas visuris seu audituris, Brynjolfus Haldori, Snorro Hialni, Arnas Arnoris, Freysteinus Grimi, Officiales, Jonas Biarni reddituum Cathedralis Procurator, Ejolfus Grimi Pastor Cathedralis, Oddus Haldori, Gudmundus Jonæ, Ericus Grimi, Thordus Pauli, Stephanus Hallkeli & Olavus Senningi diæceseos Skalholtensis Pastores, divinam suamque salutem! Notum facientes, quod sub anno gratiæ 1550 die Veneris Visitationem Mariæ proxime insequente, Skalbolti in parocia Biscopstungenfis, a dignissimo Domino Jona Episcopo Holensi & legitimo diæceseos Skalholtensis Administratore, judices denominati fuimus ad controversiam de prædio Biarnanes in tractu Hornafjordensi cum peculio & pecunia eodem pertinente, incidentem, utpote quod Teirus Thorleifi filius Episcopo Ogmundo pro prædio Hvamm in tribu Hvammenfi cum pertinente peculio & pecunia rependerat &c. dispiciendam, examinandam & absoluta sententia dijudicandam. Publicavit ibidem Arius Jonæ filius coram nobis regias literas, Assessorum Judicialium decreta & Nomophylacum sententias ita sonantes, quod Teirus Thorleifi filius exul fuerit eo tempore, quo prædictum emtionis contractum cum Episcopo Ogmundo inierat. Protulit etiam laudatus Arius Jonæ filius emtionis instrumentum atque quittantias, quæ probare nititur hoc prædium Biarnanes sui juris esse. Invocato itaque nomine Dei, causaque, prout nobis demonstrata fuerat, examinata, judicavimus, quod laudato Ario Jonæ libere liceret prædictum fundum Biarnanes, cum pertinente pecunia & peculio in tractu Hornsfjordensi, quod Episcopus Ogmundus de Teito Thorleifi filio emerat, sub sua potestate tenere; Cathedra vero Skalholtensis ejusque Procuratores obtinerent, libereque reciperent prædium Hvamm in tribu Hvammenfi cum omni peculio mobili & immobili, quod Episcopus Ogmundus sapius memorato Teito pro fundo Biarnanesensi rependerat. Nobis enim visum est, Teito, postquam exilii penam meruerat, nullum emtionis contractum inire licuisse, prout duodecim illud Assessorum judicialium decretum, Regiæque sententia, suffragantibus Nomophylacum statutis, hac de re pronuntiat, declarant. Approbavit hanc sententiam nobiscum Episcopus Jonas, suumque sigillum una cum prædictorum sacerdotum sigillis bis literis appendit, datis eodem loco die & anno, ut supra.*

ceri voluit, scilicet, ne eum id per suos, seu Holanos sibi in omnibus devotos, & alienæ Cathedræ opibus inhiantes, effecisse dici posset, omnia enim, quæ fecit, juris quodam aut pietatis velamine obtexit, licet multa eorum revera impia essent & injusta.

§. 46.

Cum septem circiter dies Skalholti mansissent, inde magna pompa & triumphantes Videyam tendunt. Amœnissimum hocce cœnobium Rex anno 1539 Claudio Mervitzio, ea conditione, ut Abbatem & Monachos ad dies vitæ sustentaret, contulerat. Sed Mervitzius homo nequam, per Myndensem, sui similem, Abbatem & Monachos vi inde eiecit & eorum bona diripuit, quod inter Ogmundum Episcopum & Myndensem ultima dissidii, & si non proxima, tamen non minima cædis Myndensis causa existit. Quam cœnobii direptionem & Abbatis ac Monachorum profligationem audiens Aræsonius, pro solito poetandi more carmen fuderat (a), ex quo intelligi potest eum talia non impunè fore laturum, si commoda daretur occasio. Jam itaque Skalholtinæ Diœcesos præfectura aucti, & ingenti exercitu suffulti, pristinæ Monasterii direptionis cor ita effodit, ut eodem iter verteret, factoque in Regium Præfectum Laurentium Mule, qui ibidem præsens fuisse perhibetur, & ejus satellitium, impetu, eosdem parvo negotio fudit, fugavit, & in naves persecutus est, qui conflictus ei etiam poema elicuit (b). Hic, ut alibi, templum & Monasterium Papistico more lustravit, omniaque ad antiquam consuetudinem reformavit, revocato Alexio Abbate & nonnullis Monachis, quibus omnia cœnobii bona tradidit.

§. 47.

Videya per Toparchiam Kialnesensem & Borgfiordensem iter faciens, pro more Episcopalia peregit munia; Snæfellsnesensem autem ingredi-

T t t t 3

(a) " Sunnan ad segia menn, Sund-Claustrhalldlaust, Þýðsker giöra þar rask, þeige " gott í Videy; Öllden hefur ómíld, Ala bruggad vondt kál, under er ef Ísland, " ecke borgar þann hveck. " Id est: *Referunt austrini monasterium Fretorum vix teneri posse; Ibidem, in Videya Germani male ruunt, qui crudeliter Alexio insidias strunt: Mirum, si Islandia tale facinus non recompensaverit.*

(b) Vid. Summe Vener. HARBOE Afhandling loc. cit. pag. 50.

ingrediens, obviam habuit villam Snorraftadas, peculium & habitaculum Brandi Einari filii, Martini Episcopi fratris, viri quieti & villicatione se suosque sustentantis, quem omnino infontem, tantum ea de causa, quod fuit frater Martini, male mulctasset, ni stratagemate & astu quodam, ut & uxoris lacrymis & precibus, destinatis sibi malis ereptus fuisset. Helgafellense deinde cœnobium ingrediens, quod a morte Hallthoris Abbatis penes Regios fuerat, & nunc, ut quidam volunt, a Davide Gudmundi tenebatur, eodem modo ac Videyæ lustravit, & Narfo cuidam decrepito senī, qvī anno 1509, ejusdem monasterii Abbas factus, officium dudum depofuerat, idem restituit. Huc ad se arcessivit Ormum Nomophylacem, eumque, aut blandimentis, aut minis, induxit, ut certum diem constitueret, qvo Saudafelli de suis cum Davide controverfiis jus diceret, seu sui ipsius Acta Hvammensia, qvibus Davidem abfolverat, sufflaminaret, sed Episcopi, qvi Davidem condemnaverat, confirmaret, ut ex ipsius Ormi confessione suo loco (a) exhibenda patet. His factis, domum reversus esse videtur. Sed qvid potissimum obfiterit, quod Davidem hac vice non adorsus est (b), cum Helgafello Holas tendenti,

(a) Vid. infra §. 52.

(b) Haudquaquam audiendi sunt *JONAS EGILLI, BIORN* de *Skardsaa*, aliiqve magno numero, qvi magnopere fallunt & falluntur, dicentes Episcopum hac vice in Davidem impetum fecisse, & ab eo captum fuisse, ut ex sequentibus patebit. Nec consensum merentur, qvi utramqve hanc expeditionem, Videyensem scilicet & Helgafellensem in dubium vocant, ei innixi fundamento, quod Præful nec vivus a Christiano Scriba, nec mortuus ab Oddeyrensibus talium insimulatus fuerit, inter qvos est Celeberr. *A. MAGNÆUS*, quod pace summi viri & salvo ejus honore dictum esse volo. Rationes autem, qvæ me ad hoc scribendum inducunt, sunt: (u) Quod nec exhumatio Gissuri Episcopi, nec captivitas Arnæ Arnoris filii, non excommunicatio Gissai Jonæ, non obsessio & occupatio cathedralis Skalholtensis, & permulta alia ab Oddeyrensibus aut Christiano nominata fuerint, qvæ tamen nihilo secius vera sunt. (s) Cum Jonas Arii ad mortem usqve, & quidem contra edicta Regis & voluntatem retinuerit Monasteria in diœcesi Holana, non opus erat in specie eum occupationis Helgafellensis & Videyensis accusare, sufficit quod Christianus Scriba ejus rei meminit in accusatione. *Contemserunt*, inquit, *et nibili fecerunt Regiæ Majestatis constitutiones & Collationes Cœnobiorum & Beneficiorum & suæ potestatis fecerunt Cœnobio, prædia &c.* (r) Siqvam fidem meretur Ormus Sturlæsonius, certe Jonas Episcopus & Arius ejus filius fuerunt Helgafelli anno 1550, ibi enim de expeditione Saudafellensi cum Ormo consularunt, sed qvæ tanti tamqve laboriosi itineris alia potuit

dent, necessario per Davidis villam Snoksdal transeundum esset, nobis non innotuit; Verisimile est, prægnantem aliquam & magni ponderis causam eum a tali incepto impedivisse aut deterruisse.

§. 48.

Anteqvam Helgafello discessit Præsul, Ormum Sturlæsonium acciverat, verbo, forte & specie, ut controversias quasdam inter se componerent, quarum præcipua inter Præsulem & Ormum fuit de Cænobio Munkathveraaënsi, quod Rex Ormo concesserat (a), sed obstante Episcopi

tuit esse causa, quam monasterii occupatio, ejusque lustratio? (d) Hæc occupatio non diu duravit, ideoque non magni momenti habita fuit, nam antiquos illos Abbates, quos invitos fere Monasteriis præposuerat, statim post ejus mortem eadem deseruisse, valde est verisimile.

- (a) Munkathveraaënsæ Cænobium Ormo a Rege, vel hoc anno, vel quod credibilius, dudum concessum fuisse, patet ex judicio quodam Spialdhagæ in tractu Ejsaford, mortuo jam Episcopo, anno 1551 festo Ambrosii 3: 4 Aprilis habito, quod hujus est tenoris: Omnibus bonis viris has literas visuris seu audituris Nos Thorleifus Grimi Colonus (Bonde), Hallus Egilli, Teitus Magni, Thordus Thorgrimi, Asgrimus Jonæ, Thorvaldus Magni, Jonas Jonæ, Snorro Halli, Helgius Sveni, Biornus Jonæ, Halfdanus Einari, Arnas Gunnari, salutem Dei cum nostra mittimus. Notum facientes, quod anno a nativitate Salvatoris MDLI in prædio Tractus Eyafjordensis Spialdhagæ, in Conventu trium Curiarum judiciario, quem Ormus Nomophylax die lune septimanam Paschatos insequente constituerat, ad perpendendum & examinandum quam vim vel robur, literæ Regiæ, quas ipse ibidem publice recitari curavit, haberent, quæ eo pertinebant, idque continebant, quod Dominus meus Rex Cænobium Munkathveraaënsæ illi tamdiu concessisset, quamdiu Regia gratia id non repeteret. Ita etiam judicio nostro se sistebant viri, qui Regis literas cum appenso sigillo viderant, ad verbum ita sonantes, prout illæ literæ, quæ coram nobis recitatae sunt, tales literas domi in sede primaria laudati Ormi Nomophylacis reservari dicentes. Eodem porro judicio Nos prædicti Judices decrevimus, ut Ormus Nomophylax easdem literas, quibus ipsi jus & potestas in Cænobium Munkathveraaënsæ esset concessa, ab ipso Rege in præsentia proborum virorum sibi traditas esse, expresso juramento confirmaret; Quod ille juramentum nobis judicibus aliisque bonis viris præsentibus in conventu hoc judiciali statim præstitit, Thorleifo Nonnarchiæ Eyafjordensis Præsæcto Jurisjurandi formulam ipsi prælegente. Ipso igitur Deo invocato, Nos memorati Judices literas Regias in omnibus suis punctis & Articulis, quos continent, autenticas atque firmas, lata sententia, pronuntiamus. Approbavit hoc judicium prædictus Ormus Sturlæ filius Nomophylax, suumque

scopi potentia & autoritate, qvi Abbati Thomæ Erici filio idem jam tenenti patrocinebatur, voti compos fieri non potuit; pessime etiam Episcopum habuit, qvò Ormus judicio Hvammenfi anno 1548 Davidi securitatem addixerat, eoqve ejus acta Hvammensia non parum infregerat. Cum Ario autem litigium ei fuit, de venditione prædii Saudafell qvò Arius Ornum, contra datam fidem, Davidi emancipasse dixit; ut & de Nomophylacis officio, qvò tum Ormus gerebat, sed Arius jam postliminio affectavit, qvarum ambagum series (nam non parum lucis præfenti materiæ adfert) ab ovo ut loqui amant, repetenda est; Inceperunt autem anno 1525, qvo Præsul suis consiliis, vi & calliditate effecit, ut Nomophylacis officium Teito Thorleifi ablatum in generum suum Rafnum Brandi transferretur, qvo anno 1529 occiso, plurimi magnatum id e familia imperiosi Præfulis in virum qvendam modestum, virtute & fide notum, ut & patriæ commodis invigilantem, conferre voluerunt, eiqve destinarunt Thorleifum Pauli filium, sed vicerunt tricæ & vis Episcopi, ut posthabito Thorleifo, Episcopi filius Arius, ætate juvenis, in Comitiiis generalibus 1530 eligeretur, qvam injuriam licet Thorleifus patienter ferret, rivalis tamen ejusqve cognatorum odium vitare non potuit. Anno autem 1541 audito Hvitefeldii in Islandiam adventu & Ogmundi Episcopi captivitate, sibi malum ab eo ominantes, tam pater qvam filius Kalmanstungæ iter ad Comititia stiterunt, Ariusqve literas, qvibus officio renuntiavit, ibidem datas biduo ante Petri & Pauli in forum universale transmisit, qvas pleriqve imperii eorum pertæsi & futura timentes haud gravatim acceperunt, Thorleifumqve Pauli filium denuo eligere voluerunt, illo autem onus & honorem recusante, autoritate tandem Hvitefeldii, qvi causam delegatorum judicium decisioni commisit, factum est, ut Thorleifus id susciperet, ea tamen adhibita conditione, ut sibi David Gudmundi filius adjungeretur, cujus ope in casibus arduis uti posset, utqve sibi, qvando libitum foret, officio abire liceret. Qvibus utrobique stipulatis conditionibus, ad annum usque 1547 officio functus est, qvo Jonæ Episcopi violentæ actiones increbescere cœperunt, ut ejus itaqve se odio & furori subtraheret, vi & beneficio

---

suuntque sigillum unacum nostris sigillis his literis judiciariis appendit, datis Mödravallis in Eyafjordo, die Mercurii proximo post Ambrosii Episcopi & Confessoris, Anno ut supra &c.

ficio mox memoratæ stipulationis officio abire, idque in Davidem transferre cogitavit (a), quod initio non procul a Davidis voluntate fuisse videtur, sed re melius pensitata, onus subire noluit, appropinquanteque Comitiorum tempore, domi se continuit, & valetudinem cauſans, eadem adire aut noluit, aut non potuit (b). Quo cognito, Thorleifus, ne officii

(a) Abdicatio Thorleifi hujus est tenoris: *Ego Thorleifus Pauli, Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax, hiſce patentibus probis hominibus notum facio, quod, cum tantum virium decrementum ſentire & agnoſcere mihi videar, ut non ulterius rite exſequi queam illud officium Nomophylacis, quod obeundum ſuſcepi ex decreto Aſſeſſorum fori generalis, nec non Chriſtophori Hvítfeldii tunc temporis totius Islandiæ Præfecti petito & poſtulado, conſentiente Domino meo Domino Gitzero Einavis filio, populoque id temporis in foro generali conſtituto, quod tamen officium non ulterius aut diutius adminiſtrandum ſubivi, quam eidem obeundo parem me agnoſcerem; Hiſ & pluribus rationibus adductus, cognatum meum Davidem Gudmundi filium, illarum quartarum, Borealis puta & Occidentalis Islandiæ, quibus ego Nomophylax præfectus eram, juxta electionem & fori generalis concluſum: quo laudatus David designatus Nomophylax fuerat, conſentiente ſupra memorato Chriſtophoro Hvítfeldio, quatenus mihi per leges maxime licuerit, nec clementiſſimi Domini mei & Regis conſenſui & voluntati repugnaverit, Nomophylacem eligo & deſigno, neminem enim in hiſ Quartis huic officio magis idoneum (prout habet prædictum judicium) agnoſco. Hinc etiam ſæpius memorato Davidi Gudmundi filio conceſſi, demandavi, & plenam autoritatem dedi, conventus indicere, judices designare, cauſas agnoſcere, juſ dicere, æqua potestate atque egomet ipſe hac æſtate in foro generali, quoad Diploma Regium in hujus electionis confirmationem a Clementiſſimo meo Domino Rege acquirere potuerit. Hæc feci & ſcripſi præſentibus Erico Gudmundi filio, Sigurdo Oddi filio, Biorno Jona filio, Magno Sigurdi, Erico Oddi & Jona Sigurdi. Et in hujus rei verum teſtimonium hiſ electionis & conceſſæ autoritatis literis meum ſigillum una cum prædictorum virorum ſigillis ap-pono, datis Aſgardii in Paræcia Hvammſi, die Saturni proximo poſt feſtum Corporis Chriſti, anno Domini M.D.XLVII.*

(b) In literis ad Islandiæ Præſectum Laurentium Mule, datis Snoxdali die Martis ante feſtum Bartholomæi 1547, ita ſcribit: *Cum hiſ mitto exſcriptum judicii, de Nomophylacis electione, promulgatum, cum Chriſtophorus Hvítfeldius Islandiæ præfecturam gereret Unaque cum hoc mitto diploma Thorleifi Paulini, quod mihi cum bonorum hominum conſenſu, qui tunc præſentes fuerunt, impertivit, ſimulque, dilecte Laurenti Mule, vobis notum facio, quod hac æſtate in Comitiiſ propter corporis debilitatem comparere non potui, neque huic officio ob autoritatis & ſapientiæ deſectum me parem agnovi, requirit enim viſ & injuria, quæ aliquot annis hic graſſata ſunt, ut qui Dei voluntate &*

Domini

cii partes negligerentur, aut æmulis calumniæ materia subministraretur, ipse forum adisse & iudicii præfedisse videtur. Episcopus autem ubi id ei innotuit, talem honorem & potentiam in Davidem sibi alias invisum devolvi indignatus, incepto resistere & omnibus viribus obviam ire cogitavit, Thorleifumque, ut ad mentis mutationem & ad officium filio suo Ario cedendum cogeret, comprehendere voluit, hocque anno domi suæ hostiliter impetivit, sed frustra (vide §. 29.) simile quid Davidi paratum etiam erat, sed simili eventu (§. 25). Hinc anno sequente magna stipatus armatorum multitudine generale forum adiit; omnesque nervos in id intendisse videtur ut Arius denuo eligeretur, sed obistere non potuit, quin Ormo Sturlæsonio, cum David id non affectaret, Nomophylacis officium demandaretur, num autem Arius hoc anno 1550 in Nomophylacis sedem, extruso Ormo, se ingesserit, tam incertum est, (licet ad id credendum proniores simus, cum ejus facti in literis datis 1551 Rex primo mentionem faciat) quam certum, quod legitimus Nomophylax post annum 1541 nunquam fuerit, nec unquam ipse (quantum nobis innotuit) hunc characterem sibi ab eo tempore arrogavit, utroque autem anno Præful cum suis filiis haud parvo cincti exercitu Comitibus adfuerunt, omniaque fere, præsertim anno 1550 ad suum nutum dirigebant. Quæ molimina sine dubio sunt, quorum Rex in Rescripto anno 1551 edito eum accusat, quod abacto legitimo Nomophylace, filium suum in ejus locum intruserit. Has, sed verbo tantum, ut componerent lites, Helgafelli congressi sunt, revera autem Ormum acciverant, ut aut minis, aut etiam pollicitationibus, de cedendo ipsi monasterio Munkathveraænsi inducerent, & ut tanquam Toparcha Thornesthingenensis & ejusdem tractus Nomophylax diem juri dicendo de causis Davidianis Saudafelli constitueret, quo fuisset acta pro tribunali sedens rescinderet, Præfulis autem iudicium Hvammense de Davidis captivitate & bonorum publicatione executioni mandaret, tandemque ipsos a Rege proscriptos securos & infantes publice proclamaret, ut ex ipsius Ormi confessione paulo post §. 52. adducenda abunde patet. Quibus tam callide instructis technis Davidem capi posse Episcopus præsumerat.

§. 49.

Domini mei Regis mandato Nomophylacis officium jam suscipit, autoritate, sapientia & prudentia polleat. Faxit Deus, ut is tandem hanc Stationem obtineat, qui patriæ & populo est utilis, Regi vero, prout decet, fidus & obsequens.

§. 49.

Ex victoriosa illa expeditione redux, reputare cœpit, quid fecerat & quid moliatur, cumque prævideret sibi ut perjuro & per-duelli Regem aut Regni Senatuum fidem non habiturum, per filios itaque Regni Cancellarium tentare statuit, numne Episcopatus Skalholtinus venalis esset, si semet ejus licitatores profiterentur; Per eosdem etiam omnes suos adversarios diffamare, denigrare, & mendacissimis calumniis obruere instituens, ad Regni Cancellarium scribi curat Epistolam (a), in qua vix una est linea, quæ non aliquid calumniæ & mendacii contineat. 1) Quam quæso injuriam aut scelus fecerat Martinus, vir probus & innocuus? certe nullam, ideoque ille non fuit malorum causa, sed ipsi eorundem fax & tuba fuerunt, ut ex dictis patet. 2) Judicium, quod hic nominant, sine dubio est, judicium Thingeyrense, de quo supra §. 36. 3) Martinum nec fuisse falsarium, nec volentem officium Episcopale suscepisse, supra ostensum est; Falsissimum etiam est, eorum bona rapuisse & patri eorum insidiatum esse; Nec ullam habet veritatis speciem, quod de Laurentio Mule eiqve datis muneribus fabulantur, sed quod eorum Acta examinari, & ut injusta abrogari, curaverat, verum est, quod ratione officii facere, & potuit, & debuit. 4) Quod de Laurentii Mule avaritia produnt, non liquet quo nititur fundamento; Ipsi autem maxime infensi fuerunt ob judicium Comitiale, quod anno 1549 promulgari curavit, de quo §. 33. Quod autem de ejus negligentia in exequendis judiciis quibusdam querantur, sine dubio intelligendum est de judicio Hvammensi, contra Davidem promulgato, vide §. 30. 5) Præfectum Region in summo vitæ periculo constitutum fuisse, tam in Comitibus, quam Videyæ, ipsis eum persequentibus, supra ostensum est, quod ipsos hic profiteri non pudet. 6) Judicium Comitiale de Laurentii avaritia, quod citant, si aliquod unquam existit, sine dubio hoc anno ab ipso Ario factum esse, circumstantiæ svident. 7. 8. 9) Petrus Einari, Brynjolfus Jonæ, Olavus Hialti, & Gunnlaugus Arnæ, qui & qvales fuerint, ex Periodo sequenti, ubi pluribus de his agetur, patebit, quæ si cum his conferantur, manifestæ calumniæ scriptores rei fiunt. Mirandum sane, quod Gislaum Jonæ his non annumerent, qui hoc anno ab ipsis

U u u u 2

profligatus

(a) Vid. infra ad finem Capitis Litr. H.

profligatus ad exteros abiit; sed nescierunt forte eum jam enavigasse, quod si verum est, sequitur, ultimam in eum persecutionem a Biørno factam esse inter 10 Augusti & festum Michaëlis, quod verisimilitudine non caret. 10) Hæc omnia dicunt tam vera esse, ut ea coram Deo & hominibus profiteri ac tueri velint. O! nefandam impietatem & impudentem temeritatem! 11) Dicunt, se Regi fidos esse; Evolvatur historia & probe examinetur, & mox, qualis eorum fides & obedientia fuerit, apparebit. 12) Dicunt, se amare Evangelium, pro ut Rex id docere iusserat. Quare er o Evangelii confessores persecuti sunt & Regiam Ordinationem rejecerunt? 13) Præmissa adversariorum denigratione, & de sua fide Dei & hominum contestatione, tandem rem acu tangunt, ut Episcopus in Comitibus denominetur, qui Regio Præfecto homagium solvat, (2: Martini vocatio revocetur, sed Biørnus, adnitente patre & adstante armato exercitu, eligatur, & aut nullum, aut quale ipsi placuit iurandum dicat). 14) Petunt, ut antiquis legibus Norvegicis contineantur, id est *Ordinatio & Edicta Regia* abrogentur, sed antiquum *Jus Ecclesiasticum & Transactio Magni Regis* cum Jona Archiepiscopo confirmetur, quæ Regibus omnem fere auctoritatem & Jurisdictionem abrogat. 15) Nummos aut munera Cancellario offerunt, sed citius Herculi clavam extorissent, quam Joh. Frisii fidem & pietatem muneribus expugnassent. Ut verbo dicam: tantæ impudentiæ, temeritatis & stultitiæ est hæc epistola, ut helleboro opus habuisse videantur.

§. 50.

Tandem sub ipsum Michaëlis festum, quasi occulto rerum fato aut Nemese quadam in propriam actus perniciem, Davidem penitus everfurus, & bona ejus per Ormum Sturlæum publicaturus, ultimam in eum suscepit expeditionem, sed solito minore apparatu & satellitum multitudine, nam præter filios, nonaginta tantum armatos duxit, supplementa quippe & auxilia ex proximis Skalholtinæ dioceseos provinciis, prout visum foret, coactus, quæ neminem sibi denegaturum esse sperabat, cujus mox egregium Borgfiordenfes dederat documentum; nam Jonas Jonæ Prætor Borgfiordenfis, & Freysteinus Grimi Pastor Stafholtenfis, cum 30 aut 40 viris se ei statim associarunt; sed ut eventus docuit, magis, ut copiarum numerum augerent, quam quod cum ipso in alios impetum

petum facere & vim inferre parati essent, quibus tamen ita confidit Episcopus, ut monente Ario, periculosum sibi videri cum tantillis copiis aliquid audere, præstare igitur ex Boreali parte plures evocare, respondisse feratur, Borgfiordenenses suos se haud quaquam deserturos, adeo, ut ejus copiarum, annumeratis hisce auxiliis, 120 aut 130 virorum essent, cum quibus Saudafellum Davidis villam, uno circiter milliari a Snoksdalo distantem, occupavit. David vero per exploratores de Episcopi adventu & consilio certior factus, 80 tantum, sed animi præsentis, & viribus validissimos, quorum fidem & virtutem dudum fuerat expertus, viros convocavit, cum quibus aliquamdiu domi, quid hostes facturi essent, expectavit; sed cum illi in eum non moverent, tandem die 2. Octobris, qui erat dies Jovis post Festum Michaëlis, quem Ormus publico edicto ut conventui aptissimum partibus condixerat, tabellarium literas ferentem Saudafellum ablegavit (a). Quibus expeditis, confestim suos armari & in hostem ire iussit, quos, priusquam eundem aggredere-tur, viritum denuo recensuit, unicuique, qui timidus aut inconstantis animi esset, mox revertendi potestatem faciens, quorum unus tantum repertus est, licet corporis viribus esset robustissimus; reliquis, nunc ut antea, David sancte promisit, si contingat, quendam eorum occidi, se ejus uxorem & liberos ut suos proprios necessarios sustentaturum, si lædi aut fauciari, se damnum compensaturum; Deinde copias, non recta, sed flexo ad sinistram paullulum itinere, Saudafellum ducit, quod ideo fecisse videtur, ut eo serius in hostium conspectum, & quasi improvisus, adveniret, cum ex longe alia, quam sperarent, plaga accederet, & si mox pugnandum foret, ut loci iniquitatem hoc modo declinaret, nam si recta Snoksdalo Saudafellum accessisset, adverso monte ad hostem ascendendum erat, sed hac circuitione, non tantum id incommodum evitavit; sed etiam in suum commodum vertit, jam enim ipse superne villam aggredi potuit, hostibus inferiore loco constitutis. Et ut ex aeris constitutione aliquid etiam lucraretur, nebulosam nactus diem, suos togis & thoracibus nebulæ concoloribus indui curaverat, & duos plerumque uni imposuerat equo, ut eo pauciores viderentur, quo stratagemate superbo hosti & viribus confidenti, sui contemptum indere voluit, quod

U u u u 3

etiam

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. K. & Summe Vener. *HARBOE Afhandling &c.* loc. cit. pag. 65.

etiam optatum habuit effectum, nam adventum ejus non senserunt priusquam ad villæ pomœria pervenit. Sed quam primum in conspectum venit, fratres Biörnus & Arius cum suis ferociter ei occurrerunt, uno quasi raptu eum protrituri; sed videntes eum imperterritum audacterque contra euntem statim domum retro cesserunt.

§ 51.

Talem hostium trepidationem David in suum commodum vertens, eos insequitur, & parvo quodam tumulo; teli jactu a templo & villa distante, occupato, suos ibidem aggerem excitare jubet, quod videns Arius, tecta villæ cum quibusdam suorum ascendit, & sclopos quosdam, sed sine Davidicorum noxa, in eos ejaculatur; Biörnus vero Davidem contumeliose alloquens, multa in eum probra & maledicta, quæ David magno animo sprexit, evomit; Cum vero inter alia diceret, nec eum Saudafellensis prædii possessorem esse, nec unquam futurum, David Ormum Sturlæ filium, tum reiporis Nomophylacem ibidem præsentem, obtestatus est, ut si pro honesto viro haberi vellet, mox omnibus confiteretur, an cuidam præter se, Saudafellum vendiderit, quod cum ille pernegaret, Biörnus priora repetivit, novis quibusdam scommatibus adjectis. Arius vero paulo modestius Davidem abire & domum reverti jussit, secus enim ad manus & prælium inter eos venturum fore dicens. Quibus David respondit, ipsis, si modo graviora evitare vellent, mox hinc abire consultissimum esse, quod si velint, se non modo tutam eis discedendi facultatem concessurum, sed etiam omnes sibi illatas injurias condonaturum fore; si vero jure secum contendere vellent, vadimonium sibi imponant, quod certissime soluturum se promisit: si vero hæc recusarent, se eos, si posset, comprehensurum. Sed cum Biörnus ad hæc, suo more, maledicta & probra tantum regeret, David clara voce omnibus, qui se ab Episcopi satellitio separare vellent, liberam abeundi potestatem obtulit, moxque ad suos, qui aggerem erigebant, conversus, festinare eos jussit. Quo facto Borgfiordenses cum Davide collocuturi ad eum se contulerunt, Episcopus autem se interea e villa in templum contulit, ejusque omnes in cœmeterio, dispositis stationibus, collocantur; quæ dum fierent, Gislo Fimbogi filius, alique, sclopeta quædam in Davidem exploserunt, quæ ille paullulum retro cedendo

cedendo declinavit; Sed perfecto aggere, Borghordenſes non moratus, ibidem ſclopetæ & 30 ex ſuis reliquit qui præſidio eſſent, & ad quos ſe recipere poſſet, ſi quid adverſi eveniret, ipſe autem cum reliquis, acri factò impetu, in cœmeterium deſenſoribus rejectis, irrupit, moxque bipartito agmine, parietes templi legens, ipſe ad australe latuſ Arium obvium habuit, qui ſclopetum ei intentavit, cujus globulus ſupra Davidis caput, alterque eodem momento proxime ejus genam volavit, quo irritatus ſuos ſegnities inculans, validam facere impreſſionem juſſit, qui redintegrato impetu adverſarios levi negotio fuderunt, quorum quot-quot potuerunt, templum tanto impetu irruerunt, ut Arium fortiter pugnantem ſecum in turba inferrent; Quod cum fieret, Biörnus intra fores templi enſem vibrans, viſum Davidem jam pæne victorem, maledictis proſcindere non deſtitit, ſed paulo poſt, plumbeo globulo brachium ſauciatus, animum ita demisit, ut a lacrymis & ejulatu vix abſtineret. Hæc cum gererentur, inclinatum valde ſuarum rerum ſtatu cernens Præſul, adverſumque ſibi prælii finem ominans, de controverſiis jure, non vero gladio, dirimendis loqui cœpiſſe fertur, Regisque gratiam & pacem diu multumque a ſe contentas, & ab ipſo Rege proſcriptas, tandem appellare non erubuit, ab Ormo Nomophylace, ut ſibi ſuiſque pacem tutumque abitu Regis nomine concederet, poſtulavit, qui licet ſciret voluntatem Regis, ut Præſul comprehenderetur, haud ſegniter mandata perfecit, ſed a nemine, utpote ſervente jam prælio, auditus aut æſtimatus. Occluſo deinde templo, qui extra id erant, poſitis armis, pacem ſuppliciter petitam facile impetrarunt. Cumque per fores introitus non daretur, eas enim incluſi fortiffime obturaverant, David poſticam templi partem aggreſſus, factò foramine aditu pandit; tunc ipſe Epiſcopus, qui paulo ante militum dux de pace & concordia ne verbum quidem audire voluerat, ad aram, altera manu corpus Domini, altera vero Dei Matrem (ut loqui amabant) tenens, & univerſis Epiſcopi inſignibus ornatus, devotiſſime cantans conſpectus eſt, quem juſſu Davidis, Marcus quidam, vir robuſtiſſimus, per foramen extrahere adnitens, oblucanti tantum impegit colaphum, ut maxillam ei unam & alteram excuteret, quod David conſpiciens, ira excanduit, & Marcum acriter increpatum verberavit. Viſo autem Davide Præſul, pacem ſibi & vitam concedi petiit, cui David, ut animoſus victor, annuit, ſi modo armatam ſuam, quam ei porrexit, manum oſcularetur, quod Præſul in hoc rerum ſtatu

statu non est dedignatus; Pari modo uterque filius capti sunt & Snoksdalum deportati.

§. 52.

Nostræ ex variorum commentariis, & ipsius Davidis confessione, de prælio Saudafellenfi conflata relationi, Nomophylacis Ormi Sturlæsonii oculati testis, ut ipse fatetur, testimonium (a) a latere ponimus, de quo

-
- (a) *Id confiteor ego Ormus Sturlæ filius, Septentrionalis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax, & Toparchiæ Thornefiæ Præfectus Regius, quod talia verba sum elocutus Clementissimi Domini mei & Augustissimi Regis nomine, pro meo officio & secundum illud juramentum, quod Deo & Domino Regi præstiteram, promittens, me pro ingenii mei facultate & Optimatum consiliis & responsis, de omnibus eorum, quorum iudex, etiam si indignus, constitutus sum, quique jus a me expetunt, causis & litibus, congruam legibus sententiam pronuntiaturum, cum Episcopus Jonas Aræsonius, Biornus & Arius coram me Davidem Gudmundi arguerent & accusarent, quod semet ipsum in jura Ecclesiastica vi & impetu intrusisset, adeo ut nullis eum legibus, violentiæ & inobedientiæ causa, coercere possent, quare Rex & templa jus suum obtinere nequirent. Præterea dimidiam bonorum ejus (Davidis) partem Regis, dimidiam vero templi peculium esse, declararunt, ob publica illa delicta & crimina, quæ commisisset, ut ex sententia illa pateret, quam a probissimis viris de eo Hvammi in Parœcia Hvamniensi feri curasset Episcopus, quod judicium David contemnens, & ex integro insurgens, tam Regium, quam Ecclesiasticum jus supprimeret, & semet ipsum legum sententiæ subduceret. Qua de causa prædictus Episcopus Jonas, nec non Arius & Biornus, Regiæ Majestatis nomine a me præfato Ormo expetierunt & postularunt, ut, hanc litem ex legum præscripto decidere in Saudafelli in Breidafjardardolum, statuto die forum instituens, illi autem Helgafelli constituti, datis dextris promiserunt, Saudafellum, quando illuc conventum convocarem, sese venturos, & contra eos, qui actionem sibi intenderent, causas suas defensores. Ipsorum igitur petito & postulato, proprioque promisso adductus, conventiculum per indicem forensem (bod) Saudafellum convocabam, ubi utraqve pars se sisteret, & quæ rem illustrarent documenta & testimonia produceret. Cum autem illi (Jonas sc. & filii ejus) statuto die in prædictum locum mecum pervenissent, & ego, adhibitis in consilium viris probissimis, in hoc ipso conventu jus & sententiam dicturus essem, Davidis Gudmundi filii interdicto ab hoc proposito impeditus sum, ille enim ab omni juris processu eodem die me prohibuit, quæ postquam locutus erat, Episcopus me accedens, ut de sua suorumque causa judicium ex juris præscripto ferretur, expetiit, se sub Regis protectione & pace esse, insimul declarans. Deinde a me exposulavit, ut sibi suisque Domini mei Regis nomine pacem publicam concederem, donec de eorum causa legitima diceretur sententia, quod etiam hoc modo feci, ut Episcopum cum suis sub Domini mei Regis*

quo in antecessum hæcce ducimus monitu necessaria: 1) Fuit Ormus nobili quidem genere natus, sed notissimus sui ævi decoctor, qui præter officii salarium, & uberes, quibus præfuit, præfecturarum proventus, splendidum satis suum & uxoris patrimonium ita profudit, ut, unde se sustentaret, non haberet; Licetque jam & Toparcha Thornesthingenensis, & quartæ occidentalis esset Nomophylax, ut plus simplici jure de controversiis in provincia Dalensi enatis, jus dicere ejus esset officii, sua tamen inconstantia & turpi volubilitate controversiæ de Saudafello inter Arium Episcopi filium & Davidem intercedentis inhabilem semet effecerat judicem. Arius enim (cui, ut videtur, liberorum nomine ex sorore uxoris Ormi susceptorum jus emtionis & retractionis competeat) prætendebat promississe Ormum ei se Saudafell venditurum, quod mox, Ario clam, Davidi vendidit, ut jam in eo litis cardo verteretur, quisnam horum actuum, promissio Ario verbis tantum facta, an vero venditio Davidi opere præstita valere deberet. Pari modo litigio Hvammeni, seu controversiæ, quæ Episcopo cum Davide intercessit, se intricaverat: Anno enim 1548 in foro Hvammeni secundum Davidem pronunciando, sententiam ab Episcopo ibidem paulo ante in Davidem dictam haud parum infregerat, idque denuo declaratione Snoxdalensi confirmaverat, cum autem Episcopo, jam & sententiam a se in Davidem Hvammi pronuntiatam executioni dare, & ipsum Davidem comprehendere destinatum esset, omnia

---

Regis pace & protectione esse debere proclamarem, quoad mihi per leges maxime licuit. Præterea omnes ac singulos ut a cædibus & seditionibus abstinerent, jubebam, cui mandato David Gudmundi parere recusans, me ipse iram sedaturum a postibus templi depulit, & illud cum sua cohorte invasit, in quo Episcopus, Biörnus & Arius cum suis, quasi in asylo, sese continebant. Tunc David Gudmundi filius jussit & mandavit, ut sui sæpe memoratos viros, Episcopum nempe Jonam Arasonium, Biörnum & Arium, cum ipsorum conitibus, caderent, interficerent & telis infestarent, quibus dictis, cum suis sæpe nominatos viros percussit, laesit, jaculisque infestavit, templi ita, & Regis clementissimi pacem turpiter violantes, contra juris Canonici & legum præscripta, quibus permissum est, ut unusquisque, qui in templi sanctitate pacem & confugium quaerit, causamque suam judicio & legibus decidendam submittit, ut quædam sententia de eadem feratur, jure sanctus sit. Sed Clementissimi Regis Diploma eum (scilicet Jonam) comprehendendi quidem, sed non percuti aut occidi mandavit. Postea David Gudmundi, ea, quæ eorum erant, sub suam potestatem assumi curavit; Quæ omnia ac singula tali modo se habuisse memet jure jurando confirmaturum promitto.

omnia autem quæ fecit, optimo jure facta esse videri vellet, in eo totus fuit, ut Hvammenſe ſuum a judice competenti ſeu Nomophylace confirmaretur, id eſt ut David ab illis conjunctis viribus captivus duceretur, & bona ejus publicarentur, alterum vero ab Ormo ibidem factum ſoleniter reſciſſum iret, ſimulque Davidi Saudafellum, quod ipſe ei vendiderat, abjudicaret, & Ario addiceret, tandemque ſe filiosque a Rege proſcriptos ſecuritati publice lata ſententia reſtitueret, Ornum itaque vel minis, vel blandimentis, induxit, ut his rebus perficiendis, certum diem & locum conſtitueret, id enim ejus eſſe officii firmiter ei perſuaſerat, tam bene ingenium viri noſcens, ut de cauſæ exitu certus eſſet, ſi modo ipſe armatis cinctus judicio adſtaret. 2) Hæc omnia David probe ſciens, Ormo fidem non habuit, neque ejus judicio hac vice ſe ſiſtere voluit, intemeratum autem & incorruptæ fidei judicem alioquin haud recuſans, fuit enim Ormus præterea haudquaquam ipſi favens, ita ut nihil æquum ab eo exſpectaret, quamdiu in Epifcopi poteſtate eſſet, de qua ejus in ſe perverſitate & calumniis de ſe diſſeminatis dudum in Epifkola ad Laurentium Mule Islandiæ ſupremum Præfectum data 1547 graviter conqueſtus fuerat, dicens: *Probabile mihi videtur, notam vobis factam eſſe ingentem illam calumniam, quam Ormus (Bonde) Sturle filius, de Nomophylace Thorleifo (Bonda) Pauli filio, Petro (Bonda) Einari filio & me diſperſit &c.* Taceo quod jam prælio accinctus, aut eo ſervente, rabuliſmo forenſi tempus perdere, & offerentem ſe rei bene gerendæ occaſionem e manibus elabi noluit. 3) Ormi autem, qui tritonis inſtar ad cujuſvis auræ ſtatum ſe vertebat, ſubdolum & inconfans ingenium, & fere dixeram temeritas, optime inde cognofcitur quod Epifcopum Jonam, quem Regia Majeſtas anno 1549 patentibus & in foro generali publicatis literis proſcripſerat, omnibusque ejus adjutoribus eandem minitaverat poenam, hocque iterum anno idem edictum confirmaverat, addito mandato, ut quam primum comprehenderetur, & in carcerem, quoad Havniam transmitti poſſet, conjiceretur; Quemque ipſe Ormus ſuperiore anno in foro generali pro tribunali, ſupremi judicis loco ſedens, ut proſcriptum capi debere decreverat, hunc jam, cum Regis mandatum executioni dandum eſſet, ut inſontem, ab omni vi ſecurum & tutum eſſe debere proclamat, idque ipſius Regis nomine & autoritate, quam falſo huic rei prætereſtere non erubuit, & quidem, ut ab Ormo ſperandum erat, eundem illum, quem vix tribus interjectis hebdomadibus jure captum ac captivum tenendum

dum esse judicavit; Quam plusquam pudendam inconstantiam eo voluit excusare, quod Regia Majestas Episcopum capere & in carcerem ducere, non vero ejus satellites, qui armis ipsum tuebantur, ferire aut occidere jusserit, eja vero, quod Præsul, dum nonaginta armatis ad unum omnibus pro ejus libertate mori paratis, sine prælio, vulnere aut cædæ, capi potuerit; Davidi certe in tali rerum statu, aut præliandum, & Episcopus capiendus, aut Regis mandatum omittendum, & ipsi in captivitatem eundum fuit. 4) Ex universa Ormi relatione tantum & tam enorme partium studium elucet, ut quod de eorum actis refert, fidem vix mereri videatur, nisi quatenus aliorum fide dignorum relationi congruit, sed nihil novi adfert, nec quod cum aliis conciliari nequit, nisi quod de se ipso refert ignominiosum, scilicet Episcopum & se ipsum ejus nomine omnibus precibus orasse & obtestatos esse pacem ac Regis protectionem, cum Regis jussu Præsul captivandus, & gratiæ nullus locus dandus esset. Quod vero verbis tam emphaticis deplorat templi Saudafellensis fata, cujus jus indignissime læsum ait, cum supplices asylum ibi non invenerint, cum quo nimis turpiter jus & mandatum Regium confundit, quod hic nullum locum habet, neque cum priori ullo modo convenit, nam facinorosi ejus jussu ex templo extracti fuerunt; id si non partium studio, aut carpendi pruritui tribuendum est, papisticæ religionis zelo condonandum erit. 5) Licet itaque magni non sit pretii hocce Nomophylacis testimonium, id tamen habet quod omnem dubitationem adimit de præsentia Episcopi Helgafelli, hac ætate, & quod ibidem cum Ormo de expeditione Saudafellensi consilia miscuerit, cujus veritatem, ut & aliorum hoc documento contentorum, jurejurando se firmare paratum esse dicit.

§. 53.

Hunc exitum habuit prælium Saudafellense, quod multorum vulneribus, sed nullius vita stetit. David vero, qui hætenus non minore ratione quam fortuna usus fuerat, victoria etiam modeste ac prudenter usus est, nam patrem & filios Snoxdali in custodia, magna cura & diligentia asservavit; eorum satellitibus, qui adeo erant vulnerati ut abire non possent, Saudafelli mansionem & medicinam procuravit, ex quorum numero fuit Olaus Thomæus, Episcopi non incelebris encomiastes, ejus-

que concubinæ Helgæ ex filia nepos, sed Thomæ Erici, Abbatis Munkthveraaënsis filius; reliquos impune sed exarmatos & impedimentis privatos, dimisit, qui domum tendentes, in Tractu Hrutasfiord obvium habuerunt Sigurdum, Pastorem Grenjadarstadsensem, Episcopi filium, 30 viris stipatum, patri in subsidium venientem, qui etsi nunquam ejus consiliis & inceptis aperte assenserat, ideoque semper fere ab ejus expeditionibus abstinuerat, hac vice tamen de rerum infelici eventu aliquid ominatus, eum subsecutus est, pacis magis & concordiae conciliatorem acturus, quam cuiquam vim aut injuriam illaturus. Percepto autem patris & fratrum infortunio, ultra progredi ipse non duxit consultum, sed Gotskalkum Jonæ, Pastorem Glaumbajensem, Gotskalki Episcopi ex filia nepotem, virum magnæ autoritatis, cum 12 comitibus Snoxdalum misit, qui de parentis dimissione, oblatis, quascunque David petere aut accipere vellet conditionibus, accuratissime agere, in mandatis habuit, sed talis conatus frustra fuit; nam captivorum dimissio nullis omnino conditionibus impetrari potuit, neque cum illis colloqui, nisi præsentem Davide, permissum fuit; Qui Christianum, communiter Scribam dictum, Laurentii Mule Procuratorem, quid actum esset, exemplo certiore fecerat, rogans, ut is, quod sui muneris esset, capefferet vellet, scilicet ex Regii Rescripti tenore, captivos accipere & in custodia servare, donec Hafniam transmitti possent; qui accersito Martino Episcopo, qui hac occasione ex annua fere captivitate penitus liberatus fuisse videtur, aliisque Primoribus, Snoxdalum advolat, & constituto duodecimvirali judicio, quid faciendum foret, per Nomophylacem decerni postulat, qui causa diligenter cognita, celebre illud Snoxdalense judicium pronuntiavit (a).

§. 54.

Promulgato hoc judicio, Arius pro se suisque liberis, in eo se acquiescere dixit; David vero nobiles hosce captivos Christiano tradidit, sibi que omnem eorum curam adhibitis testibus solenniter abdicavit; cum eos tres hebdomadas & duos dies accurate & arcte quidem haberat; sed haudquaquam tam inhumaniter tractaverat, ut Aræfonius Martino,

---

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. I.

tino, Arnæ Arnori, aliisque fecerat, nam ab ipsis rogatus, & Martino Episcopo pro Ario intercedente, aliquando liberam cum aliis conversationem permiserat, qva accepta venia, cum reliquis Magnatibus accumbentes, a maleficiis temperare sibi non potuerunt, nam inter epulandum, Arius, arrepto ingenti cultro Davidis pectus transfodisset, nisi á Martino Episcopo, qvi intermedius sedebat, fuisset impeditus, qva ingrati & impii animi declaratione se omni indulgentia indignos reddiderunt; Sed licet judices Davidem, qvòd suum erat fecisse, & liberum eum jam ab eorum ulteriori cura ac custodia pronuntiasent, attamen, ut Regiæ eo facilius voluntati satisfieri posset, aliquem eorum, sed nominatim Arium, ad proxima usque Generalia Comitia, captivum tenere, ultro obtulit; Sed rejecta hac conditione, Christianus Snoxdalo, comitante Martino Episcopo & Davide, Skalholum captivos deduxit; ubi coram congregata ex Arneseusi & Rangaarvallensi Toparchiis multitudine, longam in eos instituit accusationem, in qva primo mentionem fecit Episcopi contumaciæ, qvòd a Rege vocatus venire noluerit, qvòd ob obstinaciam & alia facinora proscriptus fuerit, qvòd a Davide Regis jussu comprehensus sit; & præterea: 1) Qvòd Episcopum Martinum Einari filium per filios suos Arium & Biørnum in proprio ejus domicilio vi ceperit domesticos verberarit, ædes effregerit, ipsum autem avectum captivum integrum annum, minus decem diebus detinuerit, adeoque eum in officii, ipsi a Rege demandati, partibus peragendis impediverit. 2) Qvòd cum suis filiis Regia tributa, pensiones & portoria ex Skagafiordensi, Eyaafiordensi, Hunavtnensi, Hegraneensi Toparchiis & Flateya solvenda sibi retinuerint, sibi nil cum Daniæ Rege esse dicentes. 3) Qvòd Regias literas de Cœnobiis & Beneficiis agentes, nihili fecerint & contemserint. 4) Qvòd prædia Cœnobiorum & Beneficia, ut Biarnanesum, Oddam, Holas, & in specie Fiardarhorn, & Fljortstungam, prædia qvæ ob Thorsteinis filii Thordi delicta fisco Regio ex dimidia parte cedere debebant, sub suam redegerint potestatem, adeo ut nullis sua bona ab ipsis tuta fuissent; ipsique dimidiam fere Islandiam subjugaverint. 5) Qvòd tam Clerici quam Laici præ ipsorum imperiositate aufugere coacti fuerint. 6) Qvòd ad impediendum verbi divini progressum omnem moverint lapidem. 7) Qvòd licet capti jam essent, omnes tamen eos timeant; cum minitati fuerint, se libertati restitutos decuplo peiores quam huc usque erga inquilinos & externos fore. Præterea Jonas, ejusque filii hac

æstate sibi scripserint, & se & omnes Danos in Islandia agentes, juxta Norvegicas leges pœnas daturus fore, si modo eos Jonas ejusque filii comprehendere possent: Hamburgensibus etiam mercatoribus promiserit se eo fore prospecturum, vel quanticunque id constiterit, ut ne unus quidem Danus proximo vere vivens remaneat. 8) Nomophylaces & Pedarios ita ab ipsis exinanitos esse, ut coram tribunali veritatem profiteri non sustineant. 9) Literas & Rescripta Regia esse negent, licet ipsius manu subscripta sint, sed ementitia, eorumque asportatores fugitivos vocent. 10) Quod publice minatus fuerit, se, quanticunque id constiterit, effecturum, ne ipse & Laurentius Mule vere proxime subsecuturo, una Islandiæ Præfecti forent. 11) Plurimis testibus firmatum sit, Jonam Episcopum dixisse, se, & Hæreticum illum (Martinum) proxime subsecuturo vere una in Islandia non fore Episcopos, sive Regi id placeat, sive displiceat. 12) Die Veneris proxime præcedente, coram omnibus publice minatum esse, quæ in hoc casu necessitatis promiserit, se libertati restitutum non esse servaturum, sed quam primum posset, etsi totus apud se orbis intercederet, ulturum esse.

§. 55.

Instituta deinde deliberatione, quid nobilibus hisce captivis faciendum esset, omnes primo, prout judicaverant Snoxdalenses, a Præfecto, adjuvante Martino Episcopo & utroque Nomophylace, in vinculis habendos decreverunt. David etiam nunc ut antea, unius, sed nominatim Aarii custodiam apud se obtulit. Martinus Episcopus nec omnino abnuere, nec perfecte in se cujusquam curam suscipere, sed si necessario aliquid agendum foret, Aarii custodiam minime averfaturus videbatur. Christianus vero, ne unius quidem ex eorum numero custodiæ parem se esse profitebatur, timebat enim, ne eorum populares, Borealis quartæ incolæ, qui piscatum hyemali tempore in Toparchiam Kialarnesensem proficiscuntur, facta conjuratione & multitudine conductæ, eos per vim eriperent, quæ de re, cum per plures dies variis sententiis disceptatum esset, tandem Jonas Biarni filius Pastor Breidaboltadensis, Cathedralis Quæstor, cujus antea mentio facta est, dixisse fertur, se licet cum illorum nemine sapientia comparandus esset, videre tamen, quoniam eos sine periculo custodire possint, cumque eorum nomina edere rogaretur, respondit,

respondit, *securim & terram, fidiſſimos eorum fore custodes*; quam ſententiam Chriſtianus ſtatim quaſi ex tripode dictam, & Martinus non gravatim arripuerunt. David vero diutiſſime obſtitit, & Jonas Biörn Arneſis Toparchiæ Prætor, tales viros, quos Rex comprehendere & ſibi ſiſti juſſerat, quosque Nomophylax juſto judicio ad Comititia uſque Generalia conſervandos eſſe decreverat, jam contra Regis mandatum & Nomophylaxis ſententiam, inauditos & cauſa non cognita, ſine legitimo juris proceſſu, obtruncari, omnino fore inexcufabile, publice proteſtatus eſt, cujus ſententia Chriſtiano tam ingrata fuit, ut durioribus verbis virum exciperet, & vix a verberibus temperaret, quapropter ab omnibus in Jonæ Biørni & ejus ſententiam itum eſt, captivisque denuntiatur, quid de illis conſtitutum eſſet, qui mox ſeparatis includuntur cœnaculis, & unicuique ſuus assignatur Paſtor & Confeſſionarius, quod vario animi motu ab illis acceptum fuit, nam Epicoſopus qui antea iram tantum & minas ſpiraverat, ſæpiusque ſe & filios conſolatus fuerat, dicendo: " á Jólum " verum vier á Holum, " id eſt: *Feſto Natalitiorum Domini, Holis erimus*; nunc tandem paululum reſipiens agnoviſſe fertur, quantum ſe ſuosque terrenorum cura & mundi amor ſeduxerit (a). Biörnus, qui plurimorum malorum fax & tuba habebatur, ad lamentationes, pro vita preces, & conditionum oblationes converſus eſt. Arius vero durum nuntium fortiter tulit, noctemque ultimam canendo & precando trivit.

§. 56.

Albeſcente die, qui fuit Novembris ſeptimus, hebdomadis ſextus, omnes ſacram cœnam acceperunt. Ariusque primo, paulo poſt ſolis ortum eductus eſt (b), qui Agagi inſtar morti fortiter obviam ivit;
Limen

(a) Hæc occaſione ultimum in tota vita tale fecit carmen: " Vondſlega hefur ofz veröldenn " bleekt, villt og trillt ſvo næſta frekt, ef eg ſkal dæmalt af danſkre ſlekt, og deya " ſo fyrer Kongſens mekt. " Hoc eſt: *Peſſime nos mundus ſefellit, atque in devia duxit, ſi a natione Danica judicandus poteſtate Regia moriar.*

(b) MAGNUS BIÖRNI Arium, Reykholti, ubi Snoxdalo Skálholtrum tendentes pernoctarunt, fugam tentare ſcribit; alii id Skálholti factum eſſe perhibent; Sed tacente de his JONA EGILLI, qui ea quæ geſta fuerunt, ab oculatis teſtibus accepta, accurate reſert, quem nos ideo in iisdem duſtorem elegimus, in aliis autem, ſeu quæ Snoxdali

Limen enim egressus dixisse fertur, multos ex eadem æde nobiles exituros fore, (quod in eo completum esse volunt, quod biennio post, eadem ædes in scholam Cathedralem mutata est), & deinde, inter egrediendum dixisse, invitum hunc ludum se iniisse, nunc vero volentem egredi, optare tantum, cum jam moriendum sit, cor vitulinum ex fratre suo Sigurdo in se, suum autem in eum translatum esse; Ad fatalem locum perveniens, conspectoque palo & aliis feralibus instrumentis, suspirans dixit: *Domine! an hic sistendum est?* Cui cum Christianus annueret, respondit: *Væ tibi nebulo, non te Dominum vocavi, sed Deum Dominum meum allocutus fui.* Deinde Episcopum & Davidem accedens, dixit: *Con dona Marine! Con dona David!* Carnificem animavit, ut masculine quod suum esset, perageret, inque genua procumbens oravit, ultimoque dixit: *In manus tuas Domine commendo animam meam*, & mox intrepidus, ne oculis quidem obligatis, cervicem in palum inclinavit, quæ unico ictu abscissa fuit. Biörnus deinde, tristis valde & misere ejulans, liberorum conditionem deplorans, mortemque qualicunque conditione deprecans, sed a nemine exauditus, eandem terere cogitur semitam, cui carnifex, ob utriusque trepidationem, caput tertio aut quarto ictu vix amputavit. Ipse autem Præful, cujus vitæ omnes parcere voluerunt; modo filiorum mortem nunquam se ulturum jurejurando promitteret, conditionem respuit, dicens, illos se suaque consilia secutos fuisse, se itaque jam illos sequi velle. Ex templo Skalholtino egrediens, crucem manu tenuit, & Mariæ simulacrum ibidem conspectum pronus adorare voluit, sed a sacerdote admonitus, ut frivola hæc nunc demum omittat, sed ad mortem semet præparet, post hanc enim esse alteram & æternam vitam, respondit; *Scio id Sveinke* (scilicet te tacente), Svenus enim Pastori nomen erat, quem per jocum aut contemptum Sveinkum vocavit. Conspecto cuidam sibi cognito, sudarium & sigillum suum tradidit, jubens ad suos ea perferri curet, & ut filiæ suæ Sigurdo & filio Thorunnæ salutem

---

dali & Saudafelli acta sunt, Davidis Apologiam, ante annum 1554 ut videtur, scriptam, cum res adhuc in omnium recenti memoria essent, ut facillime falsitatis argui potuisset, si a veritate aliena protulisset, secuti sumus, sepositis omnibus, quæ aut controversa sunt, aut improbabilia, ut & illis quæ minoris momenti esse videntur. Hæc autem licet minuta sint non omittenda duxi, ut inde conspicuum foret quomodo quisque eorum se ad mortem præparaverit.

salutem dicat, qvi in sui memoriam, cibariorum, qvantum 240 imperiales æqvæt, inter pauperes distribuunt (a). Deinde oblata Davidi, qvem toties devoverat, absolutione, & responso accepto, sibi jam haud magis qvam ipsi absolutione opus esse, ad palum tristis progreditur, procumbensqve dixit: *In manus tuas Domine commendo animam meam.* Sed cum valde obstipa esset cervice, sexto aut septimo tandem ictu decolari potuit.

§. 57.

Talem exitum habuit Jonas Arii filius, Episcopus Holanus famosissimus, anno ætatis 66, officii 26, utramqve expertus fortunam, nam in summa paupertate natus & educatus, ad summos honores & maximas divitias evectus, privato majora capiens fortunam ferre non potuit, vitiisque plus nimio laxans habenas, tandem ab avaritia, ambitione, livore, polypragmofyne, & qvæ his omnibus prætendebatur, intempestivo Religionis zelo præceps datus, ad rebellionem usqve perductus fuit; Tantæ fuit avaritiæ & ambitionis, ut sibi suisqve totius Islandiæ imperium destinasse videatur; hinc in publicis processionibus & solennitatibus, more antiquorum Regum (si fas est credere) 12 satellites exquisitè ornatos, totidemqve sibi præferri cereos curavit; cujus vitia, licet virtutes superare videantur, haudqvaqvam tamen earundem expers fuit, nam largus, præsertim erga egenos, hospitalis, concinnus, comis, affabilis, & erga suos indulgens & amabilis fuit, haudqvaqvam etiam erga subditos tantæ crudelitatis ac avaritiæ ut ejus prædecessores, nam in judicii mitiorem sæpe elegit sententiam, unde a multis amatus & magnopere desideratus fuit. Indoctus quidem, sed sui seculi Poëtarum facile princeps, religionis amans, sed antiqvæ tenacissimus, veram a falsi discernere aut nequivit, aut operæ pretium non duxit. Cumqve latine nesciret, ex Svecia, circa annum 1528 evocavit Jonam Matthiæ filium, lingvæ latinæ & typographiæ gnarum, qvem sacerdotio initiatum, Præbendæ Breidabolstadeni præfecit, per eundem, qvæ latine scribenda

---

(a) Qvod non tantum mox eodem anno, ut caverat Præsul, factum est, sed etiam ejus filia Thorunna, qvoad vixit, d. 7 Novembris magnas pauperibus distribuit eleemosynas.

scribenda erant, expedit, & circa annum 1530 *Manuale Pastorum* imprimi curavit, unde patet, ipsi eam non esse denegandam laudem, quod primus typographiam Islandiæ intulerit. Quæri solet jurene an injuria cæsus, & an tali morte dignus fuerit (a)? quæ de re, si nostram promere licet sententiam, ut mortem eum, & quidem talem seu violentam, quæ aliis esset exemplo, promeruisse libenter concedimus, ita eum injuste cæsum fuisse censemus; nam etsi latrociniis, violentia, contumacia & perduellione quævis mala commeritus fuerit, ob quæ etiam a Rege, unico suo in terris judice, exauctoratus, proscriptus, comprehendendus & carcere dignus pronuntiabatur, nunquam tamen ab eodem morti addictus fuerat, imo ipsius Regis Duces, Otto Stigoti & Truels Ulftand, non aliud in mandatis habuerunt, quam ejus copias cedere, ipsum autem vivum capere & Regi sistere, quod si nullo modo facere possent, tunc primum ad majus malum evitandum, eum occidere ipsis concessum fuisse videtur. Christiano autem, Martino, aut Jonæ Biarnæo, nulla unquam ipsum occidendi concessa fuit potestas, imo, non multum abest, quin eum contra jus & fas occisum esse, audeam affirmare, cum judicium Snoxdalense a Nomophylace, talium rerum judice competente, secundum leges pronuntiatum, & ab ipso Christiano Regis nomine confirmatum, ad proxima Comitia, nisi ipse Rex prius aliquid de eo statuerit, incolumem conservari jusserat. Nec custodiæ difficultas fuit insuperabilis, nam si Davidi, qui proxime Borealem quartam habitavit, aliquem eorum in custodia asservare facile fuit, quod ipse sæpius obtulit, quidni idem Martino & Christiano possibile fuit? Et ponamus Bessastadis id factu fuisse difficile ob piscatorum frequentiam & ab illis timendam seditionem, an ideo etiam in aliquo longe remoto monasterio, quæ jam omnia Regi parebant, additis custodibus, ipsos tenere, impossibile fuit? id nobis nemo facile persuadebit. Hinc etiam ipse Rex, qui suas suorumque manus ab Episcoporum, etiam maxime rebellium, sanguine impollutas conservare voluit, Martinum & Jonam Biarni circa annum 1554 ad

---

(a) Sunt inter nostrates plures qui Jonam Aræsonium aut penitus exculpæ volunt, aut ejus crimen magnopere extenuant, in quorum numero est Doctiss. ARNGRIMUS in *Anat. Blesken* part. 2. quem itaque merito corrigit Illustriss. Dominus HARBOE in *Hist. Reform. Isl.* Part. 2. pag. 77. qui ibidem egregiam & lectu dignissimam instituit comparationem inter Ôgmundum & Jonam, ultimos Islandiæ Episcopos Catholicæ Religioni addictos.

ad causam coram summo tribunali dicendam, in jus vocavit, qui, ut verisimile fit, culpa in Christianum conjecta, quem Nemesis antea sustulerat, cumque factum infectum fieri nequiret, & fontes, non ob Religionem, sed Rebellionem capite plexi erant, a Rege & Regni Senatu absoluti sunt. Sed agnoscendum hic sine dubio iustum Dei iudicium, quod hunc Episcopum, qui conspectis aliorum fatiis, tot clementissimas admonitiones tam contumaciter spreverat, sine supplicio ad plures abire non permisit.

§. 58.

Ipse David scriptum quoddam adornavit, quod sæpius Sub ejusdem *Apologiæ* nomine allegavimus; cujus prior pars quoadtenus est accusatoria, concinnata, ut videtur, anno 1549, cum dicat ea quæ in Octobri prioris anni acta fuerunt, proximo autumno gesta fuisse, forte iudicio Hvammenfi aut Saudafellenfi, præsidente Ormo Nomophylace, oblata, de quibus egimus §. 31; Posterior vero, partim historica, partim apologetica est, adornata post annum 1551, cum expresse faciat mentionem Regiæ Majestatis Rescriptorum, tribus elapsis annis, qui fuerunt 1549 — 50 & — 51. Episcopi comprehensionem Davidi mandantium, quæ supra pag. 276. allegavimus; quod etsi non omnia hujus tragiæ actus, multo minus omnia cujusvis actus momenta, contineat, quem defectum ex aliorum fide dignorum scriptis supplere conati sumus, ejus tamen ductum, cum haudquaquam odiose scriptum esse videatur, quatenus cum aliis non dissentit, secuti sumus (a).

§. 59.

Cum decollatorum corpora ad solis fere occasum, aut ut alii volunt, in sequentem usque diem (b), sub dio jacuissent, quorundam precibus sepultura, sed sine quoquam apparatu & ceremoniis in cœmeterio concessa fuit, ubi per hyemem quieverunt; sed proximo vere, statim

Y y y 2

post

(a) Vid. ad finem Capituli Litr. K.

(b) *Skardsjænsis* scribit eos in cœmeterio Skaltholtenfi quievisse ab 8 Novembr. ad æstatem usque, quod si verum est, corpora etiam sub dio pernoctarunt.

post festum Paschatos, Sigurdus Episcopi filius 30 strenuos viros misit, quibus tres Sacerdotes præfecit, qui corpora exhumata Holas usque deveherent. Hi ut iussi erant, accepta a Martino Episcopo venia, mortuos effoderunt, sed opere tam tumultuario, ut foveam non replerent, unde ea hodieum conspicua est; corpora autem oculis aptarunt, quibus nolæ perpetuo sonantes, una Aarii, binæ Biörni, tres vero Episcopi, tam ornatus quam distinctionis gratia affixæ fuerunt, quò ubicunque aut transferunt aut pernoctarunt; campanarum sono & quibusvis honoris signis excepti fuerunt; Holis autem ingens mortalium multitudo, non tantum omnium campanarum pulsatione, sed lessu & planctu eos excepit, perhonorificeque in templo cathedrali sepelivit, nec defunt, qui miraculis eos inclaruissæ, literis mandarunt, multi enim, aut feretri aut loculi contactu, a variis morbis sanati fuisse perhibentur. Holanæ cathedræ Quæstorem tum temporis agebat Sigurdus Episcopi filius, quem etiam dioceseos Vicarium denominare voluerunt; sed cum id officii detrectare videretur, quidam in Jonam Finnbogi filium, Priorem Mödruvallensem, inclinarunt: plurimi vero, quod tandem obtinuit, Biörnum Gilfi filium elegerunt, qui anno 1551 pridie Cal. Maji, cleri Holas convocati frequentem habuit Synodum, in qua primo Sigurdum Jonæ, veteri more Episcopum patri successurum eligunt, quæ electio a 24 optimæ notæ sacerdotibus subscripta & obsignata fuit. Deinde Biornus per 20 sacerdotes concludi curavit, quum Jonas Aarii nec monachus nec Abbas fuerit, ideo ejus bona ad legitimos hæredes transmitti debere, exemplo Gottfralki Episcopi, cujus bona, Archiepiscopi consensu, ad legitimos hæredes transferunt. Huic concilio Sigurdus rationem reddidit bonorum Cathedralium, compertumque fuit, Jonam templum ditasse summa quinquies mille 760 Imperialium, quorum quartam partem Clerus hæredibus ejus adjudicavit; sed hæc omnia frustra fuerunt, ut mox docebitur.

§. 60.

Mortem Episcopi dioceseos Holanæ incolæ ægerrime tulerunt, quod tamen primo intra murmuraciones & minas sterit, usquedum pro regionis more circa festum Purificationis 1551 in Toparchiam Kialnesensem numero circiter 300 piscatum abirent, inter quos non nullos Episcopi necessariorum famulos latuisse suspicio fuit, (illorum præcipue nominatur

tur Thorunnæ, Episcopi filia (a)) in mandatis habentes, ut oblatam fortè ultionis occasionem non omitterent. Christianus autem Skalholto redux primo securus egit & lætus, qvòd tam potentes sustulisset adversarios, usqvèdum ab Einaro Olai Pastore Gardensi monitus est, caveat sibi, factum enim atrox, & plus nimio præcipitatum videri, ultionemqve aut accusationem sine dubio, undecunqve tandem venerit, subsequaturam, quibus tandem consentiens, sed crimen omne in Martinum Episcopum & ejus Procuratorem Jonam Biarni conjiciens, timere & cautior esse cœpit, unde, cum iter Sudurnesense, ad providendum, ut naves piscatoriæ, quæ Regiæ vocantur, gubernatoribus, instrumentis nauticis, aliisque piscationi necessariis instruerentur, institueret, solito pluribus se famulis, illisque armatis, munivit, quem timorem non vanum esse expertus est, cum villam Kirkiubolum, ibidem pro more pernoctaturus, ingressus esset, ubi eum 30, (alii habent 60) larvati sicarii, accepta a colono venia, villam frangendi, hostiliter aggressi sunt, & licet se cum suis mascule defenderet, multitudo tamen victus, cum parvulo filio & 12 affeclis misere tandem perit, impedimenta rapta, sed corpora vestibus nudata, & ne quid impudentiæ & contumeliæ deesset, mortuis barbaro more illusum fuit (b). Qvòd nefandum scelus ad Regias perlatum aures, justam ejus excitavit iram, adeo ut latrones & sicarios hosce conquirere, & aliis exemplo severe punire, Hvítfeldio Islandiæ Præfecto mandaret, de qua re etiam Davidi scripsit (c). Hvítfeldius itaqve anno 1552 per Eggerum Johannis Nomophylacem, hos omnes proscriptos, & ubicunqve comprehendi possent; capite plectendos pronuntiari curavit, aliisque exemplum præbiturus, duos statim, quorum alter fuit colonus Kirkiubolensis,

Y y y y 3

bolenfis,

-
- (a) Qvòd Christiani occisor fuerit Thorunnæ famulus plerique antiquiores consentiunt; Sed qui Sigurdum Episcopi filium hujus criminis insimulant, idqve eo modo, qvòd Christianum ad convivium amice invitatum, violato hospitii jure fraudulenter obtruncari curaverit, magnam viro bono & innocenti injuriam faciunt, a quo scelere Summe Ven. Dominus HARBOE in *Hist. Ref. Relig. Isl.* pag. 79. 80. ejus famam egregie vindicat.
- (b) Qui talia legere desiderat, videat JONAM EGILLI, aliosqve, qui eum exscripserunt. *Skardsaænsis* autem hic graviter errat dicens piscatores in ver usqve ultionem alta mente servasse, & Christianum finito tandem piscationis tempore occisum fuisse, cum media hyeme paulo post festum conversi Pauli factum id fuisse, certum sit.
- (c) Regias ad Davidem literas, vide supra pag. 311.

bolenſis, decollatos, palis & rotis imponi curavit, ſed mox ab incepto deſiſtens, ab aliis pecunia caput redimi paſſus eſt, ut teſtantur contractus, alter cum Jörundo Petri 1553 Dominica ante feſtum Barnabæ, alter autem cum Einaro Petri, Die Martis ante feſtum Margarethæ Beſſaſtadii initus, in quibus teſtatur ſe bonorum virorum precibus dediſſe, ut quivis horum vitam redimat quinque piſcium laſtis, id eſt 125 Joachimicis. Sedecim vero mox in Angliam auſugerunt, quos Maria Regina, quæ ſeqvente anno thronum aſcendit, in ſuam ſuſcepit tutelam (a). Cum itaque horum pœna & ultio hoc modo procedens, Regiis lucroſior & Aræſonii neceſſariis honoratior eſſet, Regi perſaſum fuiſſe perhibetur, operæ pretium non eſſe, plebejos hoſce tanto rigore perſequi, qui cæco zelo & prava imaginatione incitati, ultionem in Chriſtianum verterint, eo quod præcipuam malorum cauſam, Martinum Episcopum, ejus Quæſtorem Jonam, ac Davidem aggredi non potuerint, qui Jonam Episcopum contra jus & fas per Chriſtianum occiderint, præſtare igitur & juſtitiam expoſcere, ut in ipſorum acta inquiratur, quæ tandem tantum naſta ſunt aſſenſum, ut quæſtione in ſicarios omnino abſtitum ſit. Martinus autem & Jonas anno 1554 ad cauſam coram Rege dicendum in Daniam evocati fuerint; Davidi autem egregiam, quam ſæpius allegavimus, *Apologiam* ſcribere, neceſſitas impoſita fuit.

§. 61.

Ineunte æſtate anni 1551 binæ Regiæ triremes, Eyafjordum borealis quartæ portum ingrediuntur, quibus præfuerunt Axelius Juel & Chriſtophorus Trundſon, quos comitabatur, Olaus Hialti filius, Regium habens Diploma editum Flensburgi die Veneris poſt quaſimodogeniti, hujus anni, quo Jonæ Arii ſententia de ipſo priore anno lata penitus tollitur,

---

(a) *BIÖRNUS* de *Skardsfau* dicit Chriſtianum Tertium fugitivos ab Edvardo Quinto tradi poſtulaviſſe; quod ſi quid veri habet, non de Edvardo Quinto, ſed Sexto, aut noſtro judicio, de Maria Regina dicendum fuerat; illa enim ineunte anno 1553 fratri ſucceſſit, & quoniam Catholicæ Religionis ſupra modum amans fuit, eidem addiſtis & præſertim Episcopis Catholicis & Martyris, ut volunt Catholicis, necis ultoribus libentiſſime patrocinata creditur. Succedente tempore ipſe Rex etiam quibusdam ſicariorum gratioſiſſime reſtitutionem in integrum conceſſit, inter quos Erlendus Thorvall-di anno 1558 die 27 Jan. literas ſecuritatatis teſtes naſtus eſt. Conf. ſupra pag. 320 ſq.

collitur, & ut infecta esse jubetur, ipsique presbyterii honor & Præbenda Laufaaensis restituitur. Regii autem in mandatis habuerunt, comprehenso aut occiso Jona Aarii filio, Olaum Holanæ dicecefeos Episcopum declarare, incolarumque obedientiam ei conciliare, usquedum aliter Regiæ Majestati decernere placuerit. Præterea illis injunctum fuit, ut cum 300 militibus, longis armatis sclopetis, exscensionem faciant, Jonamque, aut Holis, quos eum munimento firmasse Rex ait, aut ubicunque cum reperire possint, adorianur & capiant, cædantve, incolas autem in Regis verba jurare adigant (a). Sed ad australem insulæ oram in portu Hafnfiordeni visus est Otto Stigoti, unicam habens triremem, qui Gislaum Jonæ secum habuit, itidem a Rege honori & Præbendæ Selardalensi restitutum (b). Ex quibus omnibus patet Regi relatum, aut ipsum imaginatum fuisse magnam Islandiæ partem defecisse, quapropter Stigotio injungit, ut nulli parcat operæ, eandem in obedientiam reducere. Deinde ut Aræfonii copias fundat & fuget, ipsum vero, si fieri possit, captivum ad se vehat, denique Martinum a captivitate liberet, aut si mortuus sit vel eum liberare non possit, alium ejus loco constituat Episcopum, unde liquet Martinum ante mercatorum discessum anno 1550 vinculis solutum non fuisse (c). Tot Præfectis, tantisque copiis ut auxilio & subsidio venirent, Rex, cujuscunque Quartæ Magnatibus, gratiosissimis mandavit literis; qui fuerunt: Erlendus Thorvardi, Australis & Orientalis Islandiæ Nomophylax, Paulus Vigfusi de Hlidarenda, Ejolfus Einari de Dal, Jonæ Episcopi gener, Biörnus Erlendi de Ketilstad, Biörnus Jonæ de Ejvindaraa, Thorlevus Grimi de Mödruvöllum Aarii Episcopi filii focer, Thorstenus Fimmbogi de Hafræfellstungu, Jonas Magni de Svalbard Biörni Episcopi filii focer; Ormus Jonæ de Draflastad, Egillus Jonæ de Skard (d).
Tandem

(a) Vid. supra pag. 306.

(b) Vid. ibid. pag. 277 & Summe Ven. *HARBOE* loc. cit. Tom. 7. pag. 84.

(c) Sunt & antiquorum quidam, qui Martinum captivitate detentum fuisse usque post prælium Saudafellense, & a Sigurdo tandem Jonæ filio dimissum fuisse, postquam hic patris & fratris infortunium inaudiverat.

(d) Vid. supra pag. 303. Ex his tres primi fuerunt incolæ australis Quartæ, ubi notandum generum Episcopi, qui hic tertio loco nominatur fuisse Ejolfam Einari, sed non Einarum Eiolfi, ne confundatur aut cum patre aut cum filio, quorum utrique nomen

Tandem etiam ad Davidem Gudmundi filium de eadem re hoc anno dedit clementissimas literas (a).

§. 62.

Licet vera hujus expeditionis causa Holanæ diœceseos incolis notissima esse posset, placuit tamen Regiæ Majestati eandem patentibus literis penitus illis inculcare, ut & eosdem, si modo bellicosus Præsul (quem in vivis esse putavit) jam pro suo more rebellare velit, ab ejus obedientia auxilio & consortio dehortari, ni poena rebellibus digna affici malint; omnibus tandem justum & pium regimen a se expectare mandans (b); Tandem etiam vigilantissimus Islandiæ Ecclesiæ Inspector D. Petrus Palladius suam adjecit symbolam, mittendo ad Clerum Holanum literas paræneticas, quibus primo in Aræsonii malitiam & cæcitatem invehitur, deinde ad Olai Hialtidæ laudes conversus; bonam etiam se de Sigurdo Episcopi filio spem habere contestatur, reliquos vero omnes his dissimiles, qui in tam clara Evangelii luce caligare malunt, quo ad resipiant, ab officio removet; tandemque quædam de vera verbi divini prædicationis methodo subjungit (c).

§. 63.

Cum autem Regii Præfecti & Legati Islandiam appellentes, contra spem, sublato rebele Episcopo, omnia pacata invenirent, quod agerent potissimum erat, incolas in verba Regis adigere, prout in mandatis habuerunt; Julius itaque & Trundsonius Holanæ diœceseos, utriusque, tam Ecclesiastici, quam Politici status incolas Oddeyram ad Eyafjord convocarunt,

---

nomen fuit Einarus Ejolfi. Duo, qui hos sequuntur sub Björni nomine, fuerunt incolæ Quartæ orientalis; Quinque reliqui Holanæ diœceseos cives fuerunt; At solus David hic pro Quartâ Occidentali apparet.

(a) Vid. Illustriss. *HARBOE* loc. cit. Tom. 7. pag. 87.

(b) Vid. Summe Vener. *HARBOE Afbandl. om Reform. i Island* in *Kjöbenh. Selvk. Skrifter* Tom. 7. pag. 88.

(c) Vid. loc. cit. pag. 97.

carunt, qui Regi præstiterunt homagium (a), sed in Skalholtina diœcesi Stigotius, multitudine ad consuetum comitiorum locum ac diem, per Martinum Episcopum, convocata, eandem eodem modo in Regis verba jurare adegit (b). Tandem quoque accepto homagio, Julius & Trundsonius per Ormum Sturlæum, Occidentalis & Borealis Quartarum Nomophylacem, 24 denominari curaverunt iudices, viros ordinis Politici præstantissimos & juris Islandici scientissimos, qui, præsidente ipso Nomophylace, Jonam Episcopum ejusque filios Biörnnum & Arium rebelles ac perduelles fuisse declararunt, omnesque eorum possessiones ad compensandas, quas in hanc expeditionem Rex fecerat, impensas, ipsius fisco adjudicarunt (c).

§. 64.

Peractis quæ Oddeyræ agenda erant Trundsonius & Julius cum globo armatorum Holas pertenderunt, indeque omnia quæ alicujus pretii videbantur & invenire potuerunt, interque ea magnum illum aureum templi calicem, aliaque ejus cimelia, abstulerunt, sed quod perpauca ibidem reperirent homines, displicuisse fertur, plerique enim Episcopi domesticorum sibi ab eis timentes, eorum congressum vitabant, ideoque ante eorum adventum se suaque omnia in latebras abdiderant, Helga autem, Episcopi concubina, cum paucis aliis magnam ætatis partem cinerei coloris utens tentorio, in altissimo monte, cui nomen est Glóafeyker, se continuit. Hanc, cum ob instantem navigationem, quam maturare necessum duxerunt, convenire non possent, dicam ei per Thorsteinum Jonæ scripserunt, quæ omnia ejus, comitumque Jonæ & Gotfralki bona Regio fisco adjudicari postularunt, quam causam Ormus Sturlæonius Borealis quartæ Nomophylax ad Vallalaugam die Veneris ante festum Thorlaci delegatis iudicibus secundam commisit, qui eam gravio-rem, quam ut ab iis dirimi posset, sentientes, ad Iudices in eodem loco die Mercurii post festum Michaëlis sapientiores undiquaque con-
gregan-

(a) Vid. loc. cit. pag. 90.

(b) Vid. ibid. pag. 93.

(c) Vid. ibid. pag. 94.

gregandos eandem relegarunt (*), sed quænam causæ capita fuerint, & qualem habuerit finem, nobis ignotum est, verosimile autem est fuisse tantum aliquam male fundatam suspensionem, quæ aut probari non potuit, aut patefacta veritate evanuit.

Litr. A.

- (a) Salutem & indissolubile charitatis ac fraternitatis vinculum in Christo continuo observandum. Kiærliga og uinsamliga þöckum vier ydur

(*) Nos Magnus Biörni, Thorsteinus Gudmandi, Sæmundus Simonis, Oddus Philippi, Thorgrimus Gudmundi, & Magnus Fona, bonis omnibus notum facimus his nostris patentibus literis, quod die Veneris proximo ante festum Thorlaci æstivum ad Vallalaugam in legitimo trium tribuum foro iudices delegati fuimus a Viro honorando Domino Ormio Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylace, ad dispiciendam, examinandam; exactaque decisione dijudicandam illam accusationem, quam Thorsteinus Fona loco Christophori Trundsonii & Axelis Julii contra Helgam Sigurdi filiam ejusque comites Jonam & Gotškalkum proferebat, ita sonantem, quod universa illorum bona fisco Regio deberi palam pronuntiaverint. Primo itaque iisdem literis observatis, nihil ista de re in præsentiarum judicare potuimus, propterea quod in tam gravibus causis sapientissimorum æque ac probatissimorum virorum judicium requiri nobis videretur. Proinde in nomine Dei amen, omnibus ita examinatis & coram nobis prolatis, omnes illas causas absoluta judiciali sententia ad Vallalaugam denuo relegavimus, die Mercurii festum Michaëlis proxime subsequente, sub judicium Nomophylacis proborumque virorum, & sapientissimis utpote tum ibidem pronuntiandam. Præterea omnes Toparchas, qui Regis præfecturis funguntur, itemque eorum Assessores Judiciarios, & Juratos Regis viros, ut præstituto loco & die compareant, jus Regis promoturi, singulosque Toparchiarum Præfectos, ut in sua quisque provincia Assessores suos Judiciales hac de re faciant certiores, nisi legitima prohibuerint oblatacula, obligatos iudicavimus. Si quis autem ad stabiliendum Regis jus non comparuerit, atque ideo & Regia Majestas jure suo exciderit, & qui rei sunt promeritum judicium non subierint, eidem quatuor marcæ multam Regi solvendam irrogavimus, si nimirum citra sortitam causam se non stiterit. Qui vero jusjurandum violaverint, illis multam, quam leges, jus Regis stabilire recusantibus dicunt, pendendam iudicavimus. In ejus rei veritatem laudatus Nomophylax Ormus Sturle filius hoc nostrum judicium nobiscum approbavit, suamque Sigillam una cum prædictorum virorum Sigillis ei appendit, scripto eodem loco & die, anno a nato Salvatore M D. LI.

- (a) Amicissimas pro omni vestra benignitate, & sigillatim humanitate, quam Legatis nostris peregre constitutis exhibuistis, gratias vobis habentes, fraternitatem vestram, paðli
inter

yður öll góðheit, oc sierliga þá heidarlega æru er þier lýndut vid vora sendiboda utanlandz. Trúum vier yðar bróðarni sie minniligtt hvad þier oc Vier höfum medlofast sem beggia ockar brief med innciglum innehallda, hvad vier vilium oc skulum ad Gudz vilia vel hallda, oc það sama treystum til yðar Nádar. Wm það Biarnarnes oc þá penninga sem Teitur Þórleifsson átti til forna oc Herra Kong Fredrich góðrar minningar hefur feltt, oc Vier höfum fullum peningum bítalad. Bidium vier kærliga ad yðar bróðerni villdi láta koma til skodunar þau skírke sem þar eru um giörd af yðrum partte oc vorum báðum ockur nærverandi. Þuí fyrir margra greina skulld villda ec giarna ad þier settud einn stad oc dag ad vid mattum persónuliga finnaft oc í þeim fundi mætte audvelldliga skodast það yður oc ofs best sömer. Er ofs sagtt ad þier vilied reifa yðar visitationem nú í sumar í Vestföördu, oc ef svo er þá verður það minnst ómak ad vid finnuft í Hrutafirdi vill yðar Nád svo vera láta, þá villdum vier giarna þier lietud vndervísa ofs það oc annad sem yður best líkar, med vorum þienara Olafi Ormsfyne, kann feigia yðurnockud af vorum partti það vier höfum honum vndervísad. Cum his paucis valete oc iterum valete deo summo optimo feliciter.

Reverendo in Christo patri Domino Gissæro Episcopo Schalholltensi detur hoc in caritate.

Z z z z 2

Litr.

---

inter nos sanciti, quod utriusque nostri signatæ literæ continent, memorem esse, confidimus, idque etiam quoad prædium Biarnanes, nummosque Teito Thorleivio olim possessos, quos Dominus Rex Fridericus (bonæ memoriæ) iusto nobis ære vendidit. Rogamus igitur amicissime, vestra fraternitas, documenta hac de re a vestra nostraque parte producenda, utroque præsentē, examini submittere velit; multis enim de causis certum aliquem locum diemque conventui nostro destinatis, velim, in quo, quæ vos nosque quam maxime decent, facillime possunt examinari; Igitur, si, quæ vos solitæ visitationis iter in Quartam occidentalem instituendum determinasse, nos edocuit, verax existat fama, majoris commodi ergo, in tractu Hrutafird nos convenire juvabit, quod si adprobet clementia vestra, illud, ut & quæ alia nobiscum communicare vobis placuerit, per famulum nostrum Olafum Ormi, qui &, quæ ipsi patefecimus, a nostra parte vobis referet, resciscere exoptamus. Cum his paucis valete & iterum valete, Deo summo optimo feliciter commendati.

Litr. B.

(b) **H**eilfa mínum bróður Herra Jóni með Gudz nád bifkupe að Hólum, laugmönnum og náðugasta herra Kóngsins fávita og heidursfamligum mönnum lærdum og leikum á alþingi með Guds kvediu og minne. Vitanlegt gjörande að fyrir nockurar hindrunar fæker kann ec nú um sinn persónlega ecki hingat að koma, hvað ec hefde annars gjörtt mínum kærara bróður og herra kóngsins fávita og öllum dándimönnum til vilia, einkum þar þörf hefði gjörft náðugasta herra kóngsins vegna, hvar ec tel mig skyldugann til vera, og vil mig þar til jafnlega reidubúinn og vèlviliadann láta finna. Er sú sierðelis mín ósk og bôn að minn bróðir bifkup Jón, landstjórnármenn og heidursfamligir innbyggjarar þessa landz síu aller tilhneygdir til kristiligrar eindrægni og almennilegs fridar, hvað ec giarnan þægja ath allar ágreiningar mætti nidurfetiast gudi til heidurs enn góðum mönnum til vnaðsendar. Hier með er ec yður alla fyrir líf og fal allzmekttugum gudi bifalandi. Skrifad í Schalholtti Aarum eptter Gudz burd M.D.XLIII.

Litr. C.

(c) **G**ratia & pax a Deo per Jesum Christum. Kunngjöre eg yður ath ec hefi feingid fulla víslu af yðrum ferdum í austfórðu og Biaranes,

(b) **F**ratri meo Domino Jonæ Dei gratia Episcopo Holensi, Nomophylacibus, & Clementissimi Domini Regis Quæstori, ut & honorandis viris, tam clericis, quam laicis, in Comitibus generalibus præsentibus, salutem Dei & meam mitto. Notum faciens, quod ob certâ quædam impedimenta, hac vice ipse per me illuc venire nequeam; quod cateroquin, in dilecti mei Fratris, Domini Regis Quæstoris, & omnium virorum discretorum gratiam, fecissem, præsertim cum Gratióssimi Domini Regis ergo opus fuerit, quod mei esse officii agnosco, & ad id jugiter paratum & lubentissimum me profiteor. Præcipuum meum petatum est & votum, ut Frater meus Episcopus Jonas, membra regiminis & honorandi hujus insulæ incolæ, christianæ concordie & paci publicæ, in unum omnes, studeant, in votis enim hoc mihi est, ut omnes simultates, in gloriam Dei, & bonorum virorum beneplacitum cessent. Cum his vos omnes, tam quoad animam, quam corpus, omnipotentí Deo commendo. Skriptum Skalholti, anno a nativitate Dei 1544.

(c) **G**ratia & pax a Domino per Jesum Christum; Notum vobis facio, quod mihi de professione,

nanes, oc þier hafid þadan haftt nockura peninga oc látid byggja jarder &c. Vndrar mig stórliga því þier hafid svo giortt, hvad ec veit ongva von til ad þier hafid nockurt skial þar til feingid af nádagasta herra kónginum oc hanns heidurfamliga Ríkistradi, síðan sá dómur giördist þar vm á alþingi ockar í mille, sem yður er velkunnigt, oc ec reidi mig vppá oc hefi reitt ad hallda. Þar fyrir vil ec yður kunngiora, ad ec má med önguú móti nie vil þessir eigner afleggja, audruvís helldur enn dómur þar vm giördur innehelldur, oc vier báder höfum ordid áfátter oc ockur látid líka. Cum hiis &c. Ex Schalholtt 4 die Octob. Anno M. D. XL. V.

Litr. D.

(d) Felicitatem in Jesu Christo salvatore nostro vobis exopto. Fieck ec yðar brief ad heyra er þier lietud ydvarn Capellan í Schalholtti vpplesa feria qvarta qvatuor temporum aduentus oc vnderstód ad þier villdud ad reikningskapur kirkiunnar (sem ec hafdi vmfkrifad) yrdi stadinn í þridiu viku páska nú þetta ár midvikudag oc fimtudag næstann epter Krossmessu, Einn sáker þeirra kirkiunnar vtuega oc náudfýnia sem í greindann tíma vidliggia kann eg þar ecki til ad komast af mínum parti, því hliota þær annar af ad líða áður ec set prestastefnuna, ei síður suo

Z z z z 3

adrer

fectione vestra per qvartam orientalem Biarnanesum usque liquido constat, & quod inde bona qvædam abstuleritis, fundosque qvosdam elocaveritis &c. Cum vero post promulgatum in foro generali iudicium, quod vobis satis notum est, ad id faciendum Vos aut a gratiosissimo Rege, aut Regni Senatu, ulla autoritate instructos esse nesciam, vestrum factum non satis mirari possum. Cumque confidam justam me tueri causam, vobis indicare volo, quod has possessiones alio modo, quam quem determinat ea de re inter nos, utroque consentiente, facta sententia, amittere nec possum, nec velim. Skalholti 4 Octobris 1545.

(d) Felicitatem in Jesu Christo salvatore nostro vobis exopto. Literas vestras audiui, quas per Capellanum vestrum, feria qvarta qvatuor temporum Adventus, Skalholti, recitari curastis, &, ut rationes templi, de quibus perscripseram, tertia hebdomade post pascha anni præsentis, feria scilicet qvarta & qvinta proximis ante Inventionem Crucis, componantur, vos velle, percepi. Sed ob negotia ecclesiæ, quæ dicto tempore peragi necessario oportet, mihi per me tunc adesse non licebit, ista scilicet dicta negotia perficienda sunt, priusquam ego Synodum habere queam, quoniam

&

adrer dándimenn kunni þefs auðveldligar til að koma, hvað yður skal í góðann tíma verða. Kunngjörift yður og að ec hefi fannspurt að Eyólfur bóndi Einarsson hefur logfest Biarnarnes og þær eignar sem þúi fylgia, svo og bygt sumum bændum heima vegna biskups Jóns. Enn má vel skilja að þiér vilíed greindar eignar ecki afleggja við Schálholtz dómkirkíu í yðrar lífstíð sem testamentum bríef yðvart hlióðar vppá hvað ec villdí að þiér gjórdud míer nockura ávífan á. Sægi ec giarnan að heilog kyrkia mætti halda sínum hluta óskíertum villdu þiér hennar vnnu sagdra eigna. Suo munu þiér og spurt hafa að ec villde giarnan að Reykir í Aulvesi drægift ecki undan dómkyrkíunni megi sú jórð hennar ríettílig eign vera. Villdí þiér og tilleggia, ef yður þyckir ríettur tilstanda að sama jórð skíckíft aptur kirkíunne fyrer vtan alla kífne edur ómak, sægi ec helst, þúi ec vil giarnan eiga allt gott við yðart fólk míer að víta-lausu. Cum híis paucis Omnipotenti Deo totíqve ejus celesti exercitui æternalíter nos commendo.

Litr. E.

- (e) Gjóri góðum mönnum kunnígt með þessu mínu opnu bríefi, sakir þefs að kaup biskups Augmundar og Teits Þorleífssonar hefur veríd

---

& aliis viris discretis hanc eo facilius frequentare licebit, tempus vero (synodi habenda) vobis mature indicabitur. Notum vobis esto me vere compertum habere, quod Dominus Eyolfus Einari, nomine Episcopi Jonæ, Biarnanesum cum cæteris prædiis ad id pertinentibus, hujus esse peculium publice proclamaverit, & cum illorum admodiatoribus quibusdam contractum iníisse. Quod si dicta prædia, ex testamenti vestri tenore, quoad vivetis, templo Skalholtensi tradere volupe non fuerit, ut me certiore reddatis, rogo. Nam ut sancta ecclesia sua facta testa retineat, si dicta illi prædia addicere vobis libitum fuerit, in votis habeo. Ita & notum vobis erit, me nolle ut Reyki in Ólveso a templo cathedrali abalienentur, si modo, prædium illud hujus peculium esse, evinci potuerit. Quod si & vos operam vestram collocetis, ut, modo jure agi vobis videatur, dictum prædium templo absque litibus & molestia restituatur, res mihi esset gratissima, omnia enim cum vestris familiaribus quam amicissime peragere, ne quæ tamen in me culpa sit, studebo. Cum his paucis omnipotenti Deo, totíqve ejus cælesti exercitui, æternaliter vos commendo.

- (e) Per has patentes omnibus viris discretis notum esto, cum permutatio ab Episcopo Augmundo & Teito Thorleifi filio peracta, legitima & in omnibus valida decreta fuerit, ut

verid dæmt laugligt oc mindugt í allann máta epter þuí sem uppa á hlýða dánúmannna dómur med óskaudum oc heilum þeirra hángondum innfiglum, fyrirbýd ec nóckurum manni bædi Eyolfi Arna (Einars *rectius*) syni sem öðrum ad byggia edur bæla neinar þær jarder sem Biarnarnesi tilheyra, utan þeir taki þær epter lögum af mínum vmbodsmanni Síra Arna Jónsfyni enn öngvum öðrum oc svari honum öllum laugfkilum sem til heyrer, þuí þeim helld ec til laga epter saugdu kaupí fyrer öllum oc sierhvörum. Enn hvor sem öðruvis dirfist ad giöra viti sig epter laugum þar fyrir svára skula oc til fannenda. Scriptum Schalholti die Julii MDXL.

Litr. F.

(f) Svofelld verk liet biskup Jon Arafon giöra oc hans syner Are oc Síra Sigurdur oc þeirra menn flester sem í þeirra reid voru mier Indrida Ketilslyne. Item ráku saman oc burt úr minne jördu oc heim til Biarnarnes tuttugu annars hundrads áfauðar oc tuttugu kýr oc fuelltu inne í fiögur mál oc var komid ad köfnun. ráku kapla úr mínu lande alla, suo ec hafdi ecki epter af þriátíu nema þrevett hrofs oc þrevetrann heft, oc þó var hann í láne. Tóku fimm undan heýflutningi þar á hladinu vid

---

ut virorum frugi sententia judicialis cum integris & salvis eorum sigillis appensis testatur, me homini cuilibet, tam Eyolfo Einari filio, quam aliis, prohibere, ut ulla prædia ad Biarnanesium pertinentia eloquent aut occupent, nisi ex juris præscripto illa a meo mandatario, sacerdote Arna Jonæ filio, sed nemine alio, utenda accipiant, & illi omnia officia legitima præstent; Ego enim dictum permutationis contractum contra omnes & singulos in foro tuebor. Quicunque contra hæc aliquid committere ausus fuerit, se ex juris præscripto satisfactionem redditurum fore scito. In quorum testimonium &c. Scriptum Skálholtri die Julii 1540.

(f) Sequentia in me, Indridum Ketilli filium, committi curavit Jonas Arii filius Episcopus, ejusque filii Arius & presbyter Sigurdus, & eorum assclarum plerique: Centum & quadraginta oves lactarias, & viginti vaccas, in unum coactas, de meo fundo Biarnanesium abigebant, & per quadraginta octo horas, inclusas & suffocatas fame cruciabant. Omnes de meo fundo equos abegerunt, ita ut de triginta equis solummodo mihi unica equa trima superfuisset, & unus equus trimulus, quem tamen alii tum utendum commodaveram. Quinque equos, in platea apud struem lignorum, qui fano domum vehendo adhibebantur, frenis ac ligamentis dissectis, rapuerunt,

vid, vidinn, skáru í fundur beisl oc giarder, hinn setta tóku þeir vid vidin vndan syne mínum, ad ec senda hann heim, oc var hann farlama epter, ridu þeir aptur oc fram um sveitina, töfdu verkum fyrir fólki mínu, gíftu þar átta, var þar fyrermadur Síra Olafur Hialltafon oc hanns fylgjarar, Síra Högni, Síra Illugi Gudmundsfon, Síra Ketill Hallsfon, enn þá þeir í burt ridu, þá tóku þeir minn fenadarmann er hann flúdi undan þeim sem fienad tóku oc reid hann í móti þeim sem úr hladinu ridu oc fluttu hann heim til Biarnanefs vm þverbak hanns síalfs fienadarkapli, hieildedu hönum naudigum, færdu hann úr sínum fötum, ógnudu hönum med vöndum, byssum oc vopnum, lietu hann fara naudigann sudur yfer fliót oc þar um sveitina, þóttist hann þar af þvingan fengid hafa af þeirra vöndri medferd. Item sendi biskupinn þangad sína tvo sveina til ad vardhallda þar, hvörrier vóru med pilltayrdum oc svo giördum sem uar Síra Þorkell Olafsson oc Olafur Tumasson hvör ad var med pilltskap, lagdi það biskupinn ályktarord ad hann skyldi senda þangad sína tuttigu sveina ad eyda oc uppeta minn kost, sem Are audfýnde sig í því ad hann reid af stad oc ætladi til mín oc fiell af baki í heimalæknum á blákaf oc vauð ad taka klædashipte oc hnekti það ferd hans ad því sinne. Item tóku oc gripu sídan tuttigu kapla í burt med fer, ellifu hefta, tveir bleika-

---

erunt, sextum, quo filius meus vehebatur, quem domum miseram, quique ideo ab itinere impeditus remanere cogebatur, abstulerunt. Illi ultro citroque per hunc provinciam tractum equitabant, operas meas in laborando impediabant, & octo eorum, quorum primipilus erat Olaus presbyter Hialti filius, cum affeclis, Högnio presbytero, Illugio presbytero filio Gudmundi, Ketillo presbytero filio Halli, (ingratiis mei) pernoctabant. Qui inde reversi, opilionem meum, illos qui pecora abigebant, fugientem, & hos domo mea abequitantes offendentes, capiebant, & dorso equæ, qua pecora cogere solitus erat, transversum alligatum, Biarnanesum avehebant, & invitum retinebant, vestibus exuebant, & virgis, sclopetis & armis ei minabantur, ac invitum ultra fluvium, & per ulteriorem tractum ultro citroque, secum abducebant, unde & hic ab illis se vexatum & male habitum fuisse conquestus est. Præterea Episcopus duos suorum satellitum, Thorkelum scilicet presbyterum Olai filium, & Olauum Thomæum, qui in excubiis essent, huc misit, quorum hic nequitia specimen edidit. Episcopus quidem sententia edixerat, missurum se huc viginti suorum satellitum, qui copias meas consumerent & exederent, ejus & rei specimen Arius edidit, qui abequitans, me invisurus, de equo in rivum Biarnaneso vicinum decidit, totusque adeo submergebatur, ut vestes mutare necessum habuerit, qui casus expeditionem illius ea vice distulit. Exinde viginti equos mihi ablatos abegerunt, undecim

bleikalóttur, annar kostahestur, þrír rauder, aller væner hestar, einn glófoxóttur stór oc roskinnnockud, þrír jarper. oc voru tveir grader, tvö hrofs stór oc úng, annat líóst, enn annat bleikalótt, tvö folöld, hefi ec þessa kapla alldre fengit, nema folalldit annat, enn hin þriú hrossin med folöldunum feck ec eigi fyrr enn um allra heilagra messu, er her til vitnis allt mitt heimafólk oc aller í þeirre sveit, reid hann vid seinasta med allan sinn flokk hvar helldr stóð ógn af, var ec þá ridinn upp til Stafafells, þeir ötludu mic upp ad ríða; hafa þeir þessa peninga í ongvo mínu frelsi hvoreckr fyrir mer ne mínum erfingium.

Vitnisburdur um þetta.

Þad medkennunfst vier Alexsander Haffidason, Arne Eyolfsson, Jon Þórsteinsfon, heimilis búdar (*forsan* kvidar) vitne, Síra Oddur Ivarsfon, Einar Petursfon, Einar Ormsfon, Þorarin Henrichfon, Anno Christi M.D.XL.VII ad vier vorum vidstadder í Arnanesi oc Biarna í Hornafirdi sáum oc heyrðum svofelldan verknad biskups Jóns Arafonar oc hans sona Ara oc Síra Sigurðar oc margra annara þeirra fylgiara, Síra Olafs Hjaltafonar Olafs Tumasfonar med þeirra fylgiurum, ad þeir gripuz
oc

undecim scilicet equos (adultos), duos lutei coloris, quorum alter tolutarius, tres rufos, omnes magni valoris, unum jubæ flavidæ, grandem & aliquantum annosum, tres badios, quorum duo erant admiffarii, duas eqvas grandes & atatis non provectas, alteram glaucam, alteram gilvum, & duos pullos eqvinos. Has eqvas, præter alterum pullum, nunquam, reliquas autem tres eqvas cum pullis, tandem circa tempus festi omnium Sanctorum recuperavi, quorum omnium meos domesticos & contribules antestor. Ille demum cum tota sua cohorte abegitavit, qui, ubicunque aderat, terrorem omnibus incutiebat. Ego tunc Stafafellum iter feceram, illis vero me equitando assequi constitutum erat. Dicta illi bona, nulla mea, meorumve hæredum venia, retinent.

Hac de re testimonium:

Nos Alexander Haffidi filius, Arnas Eyolfi, Jonas Thorsteini, testes domestici, Oddus presbyter filius Ivari, Einarus Petri, Einarus Ormi, Thorarinus Henrici, confitemur, quod anno Christi 1547 Arnanesi & Biarnanesi in Hornafordo præsentes eramus, videbamus & audiebamus talia facta Episcopi Jonæ Arii filii, ejusque filiorum Arii & presbyteri Sigurdi, & multorum aliorum hos stipantium, presbyteri Olai filii Hjaltri, Olai Thomæi, & illorum comitum, quod omnia armenta
&

oc ráku alla lifandi peninga sem þeir náðu oc fundu, naut oc faudi oc kapla Indrida Bónða Ketilsfsonar frá Arnanesi med foddan adburdum sem þessi fyrr ritud skrá innehelldur, innsattu oc sulltu í fögur mál so ad kofnad komid var, hier med hesur hann alldrei aptur feingid tólf hesta oc tvær hestamædur, hier med vissum vier ecki annars enn hann mundi kúgaur oc naudgaur í burt hafdur, hefdi hann nádst, hier med var hanns heyfkapur fkdaliga hindradur &c. Hier epter vilum vier sveria ef þurfa þikir, oc til fanninda hier um setium vier vor innfigli fyrir þetta vitnisburdarbrief, skrifad í Einholsti XVI dag Maji mánadar nockrum árum sídar enn fyr feigir &c.

Litr. G.

(g) Þad görum vier Tumas Eireksfson, Þorsteinn Gunnarsfson prestar, Grímur Jónsfon Einar Einarfson, leikmenn, góðum mönnum kunnugt med þessu voru opnu brefe ad þá lidit var frá hingatburd vors herra Jesu Christi M.D.XX oc tvö ár á Hólum í Hialltadal á Uppftigningardag, vórum vier í hiá, fáum oc heyrdum á, ad Jón prestur Aráfon ættleidde fögur sín börn er svo heita: Are, Magnús, Biörn, Þórunn ad þessum fskilmála; ad nefnd Þórunn fkyllde taka jafnann hlut vid brædur

---

& pecora, quæ assequi potuerunt & invenerunt, boves, oves & eqvos Domini Indridii filii Ketilli de Arnarneso, eodem, ac antea scriptum est, modo, rapuerunt & abegerunt, per viginti quatuor horas fame cruciaverunt & incluserunt, ita ut fere suffocata fuerint. Ille præterea duodecim eqvos & duas egvas matres nunquam exin recuperavit. Novimus &, quod ille violenter habitus, & coactus fuisset abductus, si illi eum assequi potuissent, nec non quod labor sanificio ejus impendendus, ejus damno fuerit retardatus &c. Hæc, si opus visum fuerit, juramento confirmare spondemus. In quorum testimonium nos sigilla nostra huic instrumento testimonii apprimimus, scripto Einholsti, die sedecimo mensis Maji, paucis post annis ac supra.

(g) Nos Thomas Erici, Thorsteinus Gunnari, sacerdotes; Grímur Jonæ, Einarus Einari, laici; bonis viris per has nostras patentes notum facimus, quod anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1522, Holis in Hialltadalo, festo Ascensionis, præsentibus eramur, videbamus, & audiebamus, quod sacerdos Jonas Arii filius, quatuor suos liberos, quorum nomina: Arius, Magnus, Biörn, & Thorunna, adhibita hac conditione adoptavit, ut Thorunna in æqualem cum (singulis) fratrum suorum de forte integra

brædur sína að óskiptum arfe. Samþykkt þessa ættleiðing Halldóra Magnúsdóttur skilgietin móður systur fyrrnefndz Síra Jóns er þá stöð næst arfe eptter hann, með handabande, jáyrde og fullu upplagie síns arfs. Item geingu aller þessir fyrrnefnder menn fyrir kyrkiudyr sem *Lögbók* vottar, halldande aller á einne bók að nefndum Síra Jóni Arafyne svo mælande: *Feg Jón prestur Arafson ættleidi Ara Jónsón, Magnús Jónsón, Biörn Jónsón, Þórunne Jónsdóttur, til arfs eptter mig, til fiár þess er eg gef þeim til gjalldz og til gjafar, til sefs og til sætis, og til alls þess riettar sem lögbók skirer að ættleiðingur á með lögum að hafa.* Hier til gaf Sera Jón fyrrnefndum börnum eina bók hveriu þeirra, enn Þórunni gaf hann eina fylgiu gyllta með silfur. Og til fanninda hier um setium vier fyrrnefnder menn vor innfigle fyrir þetta giörningsbrief er skrifad var í sama stad er fyrr segir, fimttudaginn í páskaviku árum eptter guds burd M. D. XL. og eitt.

Litr. H.

(h) **N**ád og fridur Jesu Christi sie með yður Herra Johann Friis míns nádu gasta herra kóngsins Canziler. Wid vilium yður witanligt giöra þá störu tvídragne og óvilia sem hier hefur wered nú í Islandi hvernin það kemur til og það sem sannleikur skal með fundinn verda.

A a a a a 2

I

integra hereditatis partem succederet. Quam adoptionem Halldora filia Magni, disci sacerdotis Jonæ matertera legitima, quæ tunc ejus erat hæres ab intestito, stipulata manu, assensu & totali hereditatis renunciatione approbavit. Item omnes prædicti viri, ex præscripto *Codicis Legum* ad fores templi se conferebant, & omnis unum librum tenebant, disci sacerdote Jona Aarii filio verba sic præeunte: *Ego Jonas presbyter Aarii filius, adopto Arium Jonæ filium, Magnum Jonæ filium, Biörnum Jonæ filium, Thorunnam Jonæ filiam, ad succedendum in facultates quas reliquero, ad bona quæ illis dederò, sive illa dono, sive debiti nomine, abalienaverint, ad locum honorariorem & dignitatem, & ad omne jus, quod Codex Legum adoptivo competere debere asserit.* Præterea sacerdos Jonas singulis prædictorum liberorum librum, Thorunnæ autem fibulam argenteam deauratam dedit. In quorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra huic instrumento apprimimus, scripto in loco prædicto, feria quinta paschatos, anno post nativitatem Dei 1541.

(h) Domino Johanni Friis Clementissimi Regis Cancellario; Jesu Christi gratiam & pacem! Ingentem illam, quæ his temporibus in Islandia viguit, discordiam & inimicitias, ut

&

I fyrstu höfum við með verid þá fangadur var Martheirn Einarsson eppter dóme fyrir sínar stóru ódygder sem hann giorde hier í landid. Fyrst hlióp þesse Martheirn úr landinu með faulskum brieftum sem hann let skrifa uppá XXIV kemmemenn að hann være kiörenn að vera biskup í Skálholtti, oc þeir sem hann kiöru voru ecki meir enn VI eda IIX prestmenn öllu landenu í móti oc so kóngsins retti. Hier ofaná let hann taka vortt góts oc villde forráða ockarnn faudur Biskup Jón oc liet hann oc alla hannis dóma oc giörninga ónýta giöra. Hier til gaf hann Lafrans Múla peninga að hann skyllde styrkia hann til svoddann vondra giörninga. Item hefur sá hinn same Lafrans Múle farit með órietti oc lygum úr landinu oc inn aptur í landid oc látid mikid óriettferdugt góls oc penninga eppter í landinu eppter þúi sem dómur hefur ádur á hann fallid á alþinge. Ec trúe að hann hefde alldrei með lifenu komeft af landinu hefde hann ecke notid wors náduga Herra Christians Fridrichs-sonar. Svo oc eru hedan hlaupner nockrer óarleger menn með skipum af landinu feni í fyrstu nesnist Petur Einarsson, Brynjolfur Jónsson, Gunnlaugur Arnason múnckur, Olafur Hjaltafon; þesser aller hafa fyrir sín vond ord, þjófnad oc gudlastan hlaupid út af landinu.

Nú höfum við skrifað yður riettann fannleika hier af svo sem við vilium andfuara fyrir Gúdi oc mönnum oc ecke mundu þesser menn svo mörg

---

& earum causas sequentibus veracissime non detrahabimus detegere: 1) In eorum numero fuimus, qui Martinum Einari ex prævio iudicio, ob maxima, quæ in hac terra commiserat, maleficia, comprehenderunt; Hic primo e patria aufugit, falsas quasdam secum ferens literas, suam electionem ad Episcopatum Skalholtinum continentes, quæis 24 sacerdotum nomina subscribi curaverat, eum tantum a sex vel octo Pastoribus, contra patriæ mores & Regiam ordinationem electus esset. Præterea bona nostra rapuit; Patri nostro Episcopo Jonæ insidias struxit, cuius omnia Acta & Judicia sustaminari curavit, muneribus emta Laurentii Mule ope; qui eum ad patrandam hæc maleficia iuvit. Hic ipse Laurentius Mule falsa & emittia multa refert, multamque auri & argenti vim injuste sibi comparavit, ut iudicium de eo jam pronuntiatum clarissime demonstrat, adeo ut verisimile sit eum vivum hinc elapsum non fuisse, nisi clementissimi nostri Domini Christiani Friderici filii causa factum esset. Ita etiam hinc aliquot enavigarunt viri, infamia notati, nimirum Petrus Einari, Brynjolfus Jonæ, Gunnlogus Arnæ Monachus, & Olaus Hjalteri, qui omnes ob maleficia, furta & blasphemiam aufugerunt. Quæ nos tam veraciter scripsimus, ut coram Deo & hominibus defendere parati sumus. Et certe tot Regia Rescripta a Clementissimo

mörg Kóns bref innflytia í landid frá worum nádugasta Herra Kóngin-
um ef þeir þecktud þessá menn svo sem vier Íslendsker þeckium þá,
Oc villdu þier svo vel giöra oc senda húngad eirn mann sem trúr oc for-
standigur være, sem med sannleika mætte vndervísa nádugasta herra Kóng-
inum oc yður hver falkleike oc óriettur ad hier geingur í landenu oc
nú allramest sídan Lafrans Múli skylde fövite vera. Þviad sá hinn same
Lassi Múle giörer ongvann reikningskap af morgum eignum oc góðsum
Kóngsins sem hier hafa Kónginum dæmdar wered. Oc margar þúngar
saker standa hier oc hafa lánnga tíma stadid ódæmdar oc sá hinn sami
Lafrans Múli tekur þar fyrir Joachimsdale uppá tína æru oc trú þar sem
Kóngurinn oc þier lítid af vitid. Þar fyrir bidium vier yður fyrir Guds
skylld ad Kóngurinn oc þier trúed ecke þessara manna dárligum lygum,
þuí þier finned sannendin sem vier segium yður uppá ockar trú oc æru,
ad biskupenn Jón ockar fader oc vid vilium vera trúer oc holler þienarar
nádugasta Herra Kóng Christians Fridrichsónar, oc so hans únga syne
Friderich styrkia til nádugs herra &c. So ad vier mættum hafa náð oc
frid, oc so vilium vier hallda christiliga trú oc það helga Evangelion so
sem það hefur alla wega í Íslande predikad verid sídan ad sá nádugaste
herra Kóngurinn þar af skrifade oc skipade. Item bidium vier yður
fyrir Guds skulld ad vier meigum fá eitt opid Kóns brief so bliódanda
ad logmadurinn oc landshöfðingiarnar med öllum almúganum hier í
Aaaaa 3 landid

---

mentissimo nostro Rege in Islandiam non transferrent, si tam vobis, quam nobis
Islandis, noti essent. Magno nos maxaretis beneficio, si prudentem & fidelem quen-
dam huc transmittere dignemini, qui veraciter Dominum Regem certiorum facere
posset de injuria & injuria cui hæc Provincia obnoxia est, præsertim a quo Lauren-
tius Mule ejus Præfecturam gerere cæpit, qui præter quod nullam Regi adjudicato-
rum bonorum rationem reddit, multas graves causas judicare prætermisit, seqve, per
fidem jurans, joachimicis corrumpi finit, quæ omnia vos atque Regem fugiunt. Per
Deum itaque rogamus, ne a vobis, nec a Rege, ipsius temerariis mendaciis fides ha-
beat; hæc enim quæ scribimus, hercle, verissima sunt. Nos cum patre Epi-
scopo Jona, Clementissimo Domino & Regi, Christiano Friderici filio fideles mane-
bimus subditi, ipsiusque tenellum filium ita adjuvabimus, ut pacem & quietem
promoveamus. Religionem Christianam sanctumque Evangelium coleamus, prout
semper in Islandia obtinuit, & Clementissimus Rex postea de eo scripsit: Item vos
per Deum rogamus, ut Regium quoddam Diploma consequamur, mandans Nomo-
phylacibus & patriæ Magnatibus, cum universis incolis, eo prospicere, ut a toto Populo
&

landid mætti fá biskup vera, ad kiörinn yrði af öllu landsfólki andligum oc veraldligum á alþíngi oc sveria þar Köngenum trúann eid fyrir hanns fávita, oc mættum med oc eptter Norrges Ríke laug oc riette halldner verda. Þar fyrir vilium vid borgun setia ad þetta bref skal leyst verda med peníngum so ad yður skal það glædia oc lúckast í hendur yðrum Umbodsmanne sem það bref ber oc færer oc giarnan vilium vier giaura yðarnn vilia það þier vilied ockur tilskrifu oc til hialpar wera. Oc öllum öðrum landhlaupurum sem fyrir yður hafa komid hiedan af landinu sem öckrum faudur oc ofs eru mótfallner. Enn gud gefi ofs öllum christilígum ad vera. Oc ad þier villdud ofs tilskrifu eitt riett andsvar med þeim hinum sama sem yður þetta bref færer sem ofs mætte til hialpar oc bata koma sem vid bidium. Oc til meiri vitnisburdar oc fannleika hier um fet ec Biörn prestur Jónsson oc Are Jónsson ockar innfigle med biskups Jóns iansfigle fyrir þetta brief, giörtt med góðra ærlegra manna ráde á Hólum í Hialltadal í Íslande in die Laurentii, anno 1550.

Litr. I.

- (i) Öllum þeim góðum mönnum sem þetta brief síá edur heyra sendum vier Þórleifur Einarsfon, Oddur Tumásfon, Gudmundur Gíslafon, Jón Grímsfon, svarner Lögregtumenn, Brandur Einarsfon, Steinþor

---

& Ecclesiasticis & Politicis, in Comitibus generalibus eligatur Episcopus, qui coram Regio Præfecto homagium Regi præstet, utque nobis Norvegicis legibus vivere permittat. Nos prædes dare non detestabimur, tale diploma tot numinis, quot optime contenti eritis, a vestro Procuratore nos redemturos fore. Voluntati vestræ satisfacere parati sumus, si modo per literas nobis aliquid injungere placeat, sique nobis contra fugitivos hinc ad vos discurrentes, qui patri nostro & nobis adversantur, operam vestram nobis commodare non dedignemini. Faxit Deus ut christiane vivamus, & ut vos catholicum responsum cum hoc tabellario nobis remittere dignemini, quod nobis, quem optamus, usui sit & emolumento. Inque horum testimonium & confirmationem, ego Biörnus Jonæ sacerdos, & Arius Jonæ, nostra sigilla una cum Episcopi Jonæ sigillo appendimus præsentibus scriptis, juxta proborum quorundam consilia. Holis Hialtdalenium in Islandia, die Laurentii anno 1550.

- (i) Probis omnibus has literas inspecturis seu audituris; Nos Thorleivus Einari, Otto Thoma, Gudmundus Gissai, Jonas Grimi, jurati Pedarii, Brynjulfus Einari, Steinthor

Steinþór Finnsfón, Erlendur Jónsfón, Jón Olafsfón, Eigill Jónsfón, Illuge Sveinsfón, Þórvaldur Einarfón, Þórfteinn Oddsfón, kvediu guds oc sína, kunnigt giörande að þá lídð var frá hínagadbúrdi vors Herra Jesu Chrífti MDL ár vórum vier í dóm nefnder í Snóxdal í Breidafíardar dolum á fimtudaginn næstann fyrer Simonsmeffu aff Ormi Sturlafyne Lögmanne nordan oc vestan á Íflande, fomuleides Kóngfins liensmanne í Þórnefs þínge til að fskoda oc rannfaka oc fullnadar dóms atkvæde á að leggja vm þá menn fem Dade Bónde Gudmundsfón hafde til fánga tekid öpter Kóngfins Nádarbreffe oc fkipan, fem var bífkup Jón Arafón oc hanz fyner Biörn oc Are. Í fyrftu kom þar fram fyrer ofs ádurgreinda dómsmenn tvo Kóngfins Nádar breff med heilum oc ófkoddudum innfiglum áþrícktum er fvo hlíódande vóru, að hanz Nád oc Herradómur oc Kong: Majeftat tilfkípade. Dada B. Gudmundsfyni vnder fína hlýdne, að hann fkyllde fánga fyrrgreinda menn huar hann kynne þeim að ná. Í annan máta beiddift B. Dade þar dómz á, huad hann fkyllde aff þeffum monnum ádurgreindum nú giöra, edur huorium í hendur fá, til uardueitfllu edur forfíónar, til næfta Oxarár þíngez, hier med uænduft þeffar menn breffum oc kuittunum, að þeir fogduft fyrer fier hafa, vt aff konúnglegu valde vtgiefin, hier med budu þeir fig oc appellerudu fín mál til Alþínkis, faker þeirra Kóngfins Nádar brefa fem þeir þóttuft fyrer fier hafa; Þuí að Heilags Anda nád med fier tilkalladre, að fíuo prófudu

---

rus Finni, Erlendus Jonæ, Jonas Olai, Egillus Jonæ, Illugo Svenonis, Thorvaldus Einari; Thorsteinus Ottonis, Divinam & nostram salutem dicimus, notum facientes anno 1550 die Jovis proximo ante Festum Simonis, Snøxdali in Breidafjordsdalis, ab Ormo Sturlæ filio, Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylace, & Regio Præfecto Toparchiæ Thornefensis, delegatos nos fuisse, ad judicandum de Episcopo Jona Arafonio, ejusque filiis Biörno & Ario, quos David Gudmundi, ex Regio mandato, comprehenderat. 1) Nobis bina Regis clementissimi Rescripta, illæsis & integris sigillis conspicua, repræsentabantur, quibus Clementissimus Rex hos viros exules & proscriptos proclamat. Produktæ etiam fuerunt ejusdem clementissimæ literæ, cum appposito sigillo, quibus Regia Majestas, Davidi Gudmundi, si pro obsequenti subdito haberi velit, inmemoratos viros, ubicunque posset, capere mandat. 2) David Gudmundi de eo nostram sententiam expetebat, quid memoratis viris esset faciendum, aut ejus tutelæ & curæ ad proxima usque Comitia Oxarænsia, tradendi sint; Ex altera parte dixere memorati viri, se literas tutelares & quittantias a Regia Majestate sibi datas, habere, quam ob rem ad Comitia Generalia appellarunt. Invocata igitur Spiritus Sancti gratia, omnibusque nostræ censuræ submissis rite examinatis, pleno

judicio

udu oc fyrer off komnu dæmum vier fyrrnefnder dómsmenn með fullu dóms atkuæde Biskup Jón oc hans syne Ara oc Biörn rettelega fángada hafa verid, epter Kóngsins breffe oc Alþíngis dóme: Sömuleides dæmum vier Dada Gudmundzson oc hanz medfylgiara saklausu verid hafa dómsins vegna oc epter Kóngsins skipan oc bode giört hafa verid: Hier með dæmum vier Dada Gudmundzson með öllu vidfskildann vid þessa menn hiedan af, enn Christian Kongsinz Umbodzmanñ skyldugann vid þeim ad taka, oc þá vel ad vardveita til næsta Oxarár þíngs, með styrk oc trúlegum tillögum Lögmanna beggia Ormz Sturlusonar oc Erlendz Þórvarðzsonar. Þar með leitst ofś oc virdtst Dómkirkian í Skálholte oc hennar Formann Herra Marteirn Einarsson skyldugur til ad styrkia suo ad optnefnder menn verde vel beuarader til næsta Oxarár þíngz, utan Kóngsins ráð annad til kome fyrre. Hier með dæmum vier öll þeirra skilríke oc breff skyldug ad koma til Alþíngis ad sumre, með þeirra forsuarz mönnum, oc þá meiga epter þeim skrifa opinberliga epter sínum vilia, suo hvad annad þeirra próff oc skilríke, sem þeim má til gagnz oc bata koma. Enn um þá menn er til þess villdu sig hafa ad veita nockurn hernad edur ólöglegar atrider vt af Nordlendinga fiórdunge hínad í stiftid í móte landzinslögum oc Kóngsins vilia oc hanz Nádarbriefsum oc Kónganna Riettarbótum. Þá dæmum vier þá alla landrádamenn
epter

---

judicio supra nominati Judices decrevimus, Episcopum Jonam ejusque filios Arium & Biörnum ex Regio mandato, & sententia in Comitibus Generalibus pronuntiata, iuste captos esse. Judicavimus etiam Davidem Gudmundi ejusque affectas, nullo modo contra Regem peccasse, cum hoc ipsum juxta Regium mandatum & latam sententiam fecerint. Præterea Davidem Gudmundi ab horum virorum cura & custodia post hac liberum esse, Christianum autem eos excipere, & adjuvante utroque Nomophylace, Ormo Sturlæ & Erlendo Thorvardi, ad proxima usque Generalia Comititia, custodire debere. Videtur etiam æquum justumque, ut Cathedra Skálholtensis; ejusque Antistes, Dominus Martinus Einari, opera sua eo prospiciat, ut ad proxima Oxaraæn-sia comitia bene custodiantur, nisi Rex ante illum terminum de illis aliquid aliud mandet. Decrevimus etiam Episcopum Jonam & ejus filios in proxima ætatis Comitibus Generalibus, cum suis Procuratoribus, omnibusque testimoniis & documentis se sistere debere, ideoque libere & aperte ea, omniaque ad hanc rem facientia, per literas adscribere licere. Quod autem eos concernit, qui arma circumferre & ex Bo-reali quadrante in diocesi Skálholtinam, contra Patriæ jura, Regis literas & constitutiones, irruptionem facere sustinent, ex legum & regionum mandatorum præscripto, perduellēs

eppter þúf sem Lögmálid vtvísar oc Kónganna Riettarbætur vmhallda. Samþyckte þennan vorn dóm ádurgreindur Ormur Lögmann oc Christ-ian Skrifare Kóngsinz Vmbodsmadur.

Lit. K.

(k) Svo felldan framburd oc lýsing hefe ec Dade Gudmundsón að fram-segia um áreider oc fiárupptecker sem þeir biskup Jón oc hanns syner giordu mer í haufst, þá þeir ridu heim á Hvamm í Hvammsveit, á laugardagin næstan fyrir Michaelis messu anno 1548. I fyrstu ridu þeir heim á mína þríá garda, Saudafell, Snóksdal oc Hvamm, med sitt fólk tilreidt med vopnum oc tíum spyriandi að hvar Dadi væri, med mörgum spies *al. blóts*) ordum oc brúkaraskap, segiande: honum være nú nær að vera heima að forðvara þær hanns saker sem Jón biskup mætte honum til-tala, oc hefur mer sagt verid, hann hafe láted lesa stefnu uppá sínar sakargifter. I annan máta klaga ec það til biskups Jóns oc hanns fólks, að um sumarid ádur hann veitte mer heimföknena, let hann taka sex hesta fyrer mer, oc það göts sem á þeim var, á fimtudagin næstan fyrir Pet-ursmessu oc Páls; Hier med let hann flá mína menn, oc handdraga af þeim veriur, oc adra þá peninga er ec hugde mer til þingskostar; Svo
oc

---

perduelles esse judicavimus. Hoc judicium confirmarunt Ormus Nomophylax, & Regius Prætor Christianus Scriverus, simulque nobis supra nominatis iudicibus figilla sua appendebant præsentibus, scriptis eodem loco anno & die ut supra.

(k) Hæc ego David Gudmundi, publice profiteor & protestor, de insultibus & rapinis, quibus Episcopus Jonas ipseque filii me, proxime elapso autumno, infestarunt, cum Hvammum Paræciæ Hvammenfis, die Saturni, festum Michaëlis proxime præce-dente, anno salutis 1548 pervenirent. Primo prædia mea, Saudafellum, Snóksdalum, & Hvammum, ferro & integra armatura instructi adibant, ubinam David se conti-neret? rogantes. Cavillas (diras) insuper & sesquipedalia verba projicientes, aje-bant, quare domi se non contineret, Jonæ Episcopo, de excommunicationis causis, quarum cum insimulare posset, se purgaturus? narratumque mihi fuit, ipsum dicam de intentatis mihi criminibus denunciari curasse. Secundo Jonam Episcopum eius-que satellites accuso, quod per æstatem die Jovis, festum Pauli & Petri præcedente, antequam me domi infestare cœpit, sex; quos possidebam equos, cum omnibus, quas
vehebant,

oc let hann grípa fyrer mer sex voder vadmáls úr kirkjunne á Þíngvöllum í öngre minnæ heimilld, hvor vadmál ec hefe enn nú eigi apturfengid. Enn þá biskup reid heim á mína þriá ádurnefnda garda, var ec í öngvan þann stad staddur, þá biskup Jón oc hanns menn þar komu, óttudu þeir mína konu oc mitt fólk; Hier med hófdu hanns menn í burtu úr ádur-skrifudum Hvammi tvær bækur þar úr kirkjunne frá prestenum Síra Magnúsi Jonsýni, messubók oc Davíds Psaltara. Item brutu þeir upp byrdu í kyrkiunni, oc köstudu henni fram í forkirkjuna, brutu hana sundur í mola, var mer sagt það giört hefde Are Jónsfon. Item vóru mer adrar fiárupptekeer giórdar á odrum peningum í somu reisu, ad upp voru brotin þriú hús í stadnum, höfd í burt ein tunna skyrs, (*al.* oc annar meire matur) enn spilltur hálfu meire matur, oc ollu rótad oc úr lage fært það Kyrrt átti ad vera. Item hafde mitt fólk hyrdt nockra peninga í hriskestinum, svo þeir hófdu siálfer virdt það tólf (*al.* siö) hundrud, oc það höfdu þeir mest med fer, það sem þeim þókti peninga verdt vera; Höfdu þeir med fer tólf siórdunga smiörs, skóledur oc klippinga það sem til var, siogur fære oc eitt skinnfære simtugt, mæliскетil oc siórdungs ketil, sextán engle, járn undan tíu heftum (*al.* under sextán hefta) edur fleire, svo míner menn sáu. Hier med let biskup Jón leggja elld í hrís-köstinn

---

vehabant, rebus, intercipi, vestores autem cædi, iisque arma & alia, quæ mihi in Foro Generali usui essent, extorqueri, curavit. Pannos etiam meos, 144 cubitos longos, ex templo Thingvallensi sine venia diripi iussit, qui panni nondum sunt restituti. Cum Episcopus Jonas supra memorata mea prædia accederet, ego non in iisdem locis fui constitutus; Ipse autem cum suis uxorem meam & familiam territabat; Ex templo etiam Hvammeni, libros Sacerdotis Magni Jonæ, Graduale nempe & Psalterium Davidis, comites ejus abstrulere; Arcam præterea in templo positam effringebant & in porticulum projiciebant minutatim confractam, id quod Arius Jonæ filius fecisse fertur. Præterea vi & rapinis adeo sum infestatus, ut tres hæc vice intra habitaculi limina ædes effractæ essent. Orea lacte schisto repleta (pluraque cibaria) ablata, sed cibarium duplo plus deperditum, & quæ immota manere debebant, perturbata. Nonnihil etiam pecuniæ, quod in fruticea congerie operæ meæ occultarant, & ipsi (hostes) 40 (28) Imperialibus æstimarant, de quibus & aliis rebus, ea potissimum diripuerunt, quæ ipsis pretiosissima videbantur, scilicet 120 pondo butyri, quicquid corii & pellium ovillarum suppetebat; lineas quatuor piscatorias & quintam ex corio confectam 50 cubitorum, lebetes duos & decem aut plurium (sedecim) æquorum calceos, quæ omnia aspectantibus meis famulis auferebant; Strui etiam fruticæ

köstin þar, svo þeir sögdu hann mundi hann að kolum brendt hafa, hefdu góðir menn ei sín ærleg orð tillagt. Ítem eftir þessar heimreider og fjar upptekter, hefur mér sagt verið að þráttnefndur biskup Jón hafi sendt sína presta og marga menn aðra hingat í sveit og víðar annarstadar í Skálholtið, að lesa yfir mér og mínum mönnum bannsbrief og forbod, svo og að sækja mig á mitt lögheimile, og færa mig norður til Hóla under lausa og skrifur, hvað ec veit ecke betur fyrir gude og mönnum enn hann hafi eingin andleg nie veraldlig ráð yfir mér haft hier í Skálholts stífte; Hefi ec orðid (uppa peninga og annan kostnad að hafa að hallda styrk á móte hans umlátre.

Að öðru sumri komanda, þá Datum var 1549, villde biskup Jón ríða á mitt heimele um vored eftir páska, hieilt ec þá fram yfir fardaga sextiu menn, stundum áttatíu edur fleire, enn þá hann villde það, snere hann af og sudur í Borgarfjörð, reid hann þá heim á mína jörð Signýarstadi, og markadi þar fyrir mér níu málnytu kúgillde, og lýste under sinn lás og eign alla þá peninga sem þar stóðu saman, svo þá sem öðrum mönnum tilheyrdu. Eftir það um haustid sendi hann sonu sína Biörn og Ara vestur fyrir Jökul, og söktu þangat Herra Marteín Biskup í Skálholti

B b b b b 2

hollte

fruticez ignem admoveri iussit Episcopus, & penitus eam combussisset, ni probi viri suis precibus intercessissent. Post hos denique insultus & rapinas, fama accepi, Episcopum Jonam misisse suos sacerdotes cum plurimis aliis in hanc tribum, ut & cætera diæceseos Skálholtensis territoria, qui me meosque comites excommunicatos denuntiarent, meque domi meæ comprehensum, Holas, ad absolutionem penasque competentes sustinendas, abducerent. At ego, Deum & homines contestor prorsus me ignorare ipsum quicquam imperii, nec in rebus Politicis, nec Ecclesiasticis, in me hic intra diæcesin Skálholtinam degentem habuisse, sed nihilo minus ad propulsandos ipsius impetus, in praesidia sustentanda magnos sumtus (tam quoad erogationem argenti, quam impensas alias) facere coactus sum. Sequenti enim ætate, quæ fuit anni 1549, post Festum Paschatos, cum domum meam adire pararet Jonas Episcopus, a Festo Paschatos ad tempora migrandi jam 60, jam 80 armatos mecum habere coactus sum, de quo ille certior factus, austrum versus, in Tractum Borgarfjörðensem iter vertit, prædium meum Signýarstadas accedens, ubi novem vaccas cum eadem villa elocatas, sui peculii instar, nota solita insignivit, omnia quæ ibi constarent, tam aliorum, quam mea, suam possessionem pronuntians. Sub equestri autumno; Biörnus & Arius, filii ejus, ab ipso, in eum regionis tractum, qui a monte Snæfells Jökul occasum versus protenditur, cum centum aut pluribus armatis emissi sunt,

hollte med C. hermenn edur fleire; Höfdu þeir oc Síra Arna í Hýtardal heim í Snóksdal til mín, oc settu þar tiöld nærre túninu, skrifudu mér til heim med hugmód oc hofferdugheit, *ad ec skyllde nú sækja þá upp yfer tunid, oc þeim lege nú meira á, enn þá ec hefði verid fyrer hermanna flocke í Skálholtte, oc varid sínum födur Biskup Jóni dómkirkíuna þar, svo hann hefði eigi mátt breinsa bana af vondskulegri (al. þeirre naudsynlegri) saurgan oc sótvirðingu, sem henne í lánan tíma ókristilega giörd hefði verid, svo oc hefði hann ei tilkomist ad giöra þar adra biskuplega skyldu, sem veri kennimanna vígslur oc kristinna barna fermingar, oc annad þvílíkt biskuplegt embætte ad veita.*

A þridia áre þá datum var 1550 reid biskup Jóni oc hans syner heim á minn gard Saudafell í Breidafjardolum med níutíu menn oc settist þar á Stadin, giordu þá ráð fyrer ad taka ad ser alla mína peninga kvika oc dauda, fasta oc lauta, vóru þar þá med honum Biörn oc Are; hafde Ari þá lýft Saudafell sína eign. Enn þá ec sputde þeir væru komner, reid ec úr Snóksdal, oc upp til Saudafells, oc nockrer míner menn med mer, þeir sem ec þeinkte mer munde med trúfeste til styrks vera, á fimtudagin næstan epter Michaëls messu, oc þá ec kom svo nærre Stadnum, geingu þeir brædur Biörn oc Are med sína menn oc biskupsins á móte

sunt, unde Martinum Skalholtinum Episcopum captivum, una cum Sacerdote Arna Arnoris filio de Hytardal, domum meam Snoksdalum, abducebant. Hic fixis, propius pomeria villar, tentoriis, literas ad me dedere superbe & infesto animo conscriptas, ut nimirum eos (Episcopum & Arnam) extra agri sepimenta egressus in libertatem vindicaret, magis quippe jam opis meæ indigos esse, quam cum Skalholtiae Ducem militum, egissem, patrem suum, Episcopum Jonam, a templo cathedrali prohibens, quo minus idem a nefanda (non necessaria) illa violatione & ignominia, qua longo tempore turpiter fuisset affectum, purgaret, nec ibidem munus Episcopi, aut alia, quæ ejus partium fuissent, ut Sacerdotum inaugurationes & liberorum christianorum confirmationem peragere potuisset. Tertio anno, scilicet a Christo nato 1550, Jonas Episcopus filiis suis & 90 militibus stipatus, prædium meum Saudafell in tribu Breidafjardardalis situm occupavit, omnia mea mobilia & immobilia, animata & inanimata ablaturus, & Arius qui una cum fratre Biörnio patri se comitem adjunxerat, prædium Saudafell suam possessionem pronuntiabat. Quo delatos cum audivissem, relicto Snoksdalo, assumisqve mecum quos fidelem operam mihi navaturos sperabam, Saudafellum die Jovis festum Michaëlis proxime sequenti, profectus sum. Quo cum adirem, fratres Biörnus & Arius cum suis patrisqve militibus obviam procedunt; sed

móte ofs, oc þá þeir láu vær mundum heimríða, geingu þeir heim aptur, oc stóðu þar vid Stadin fyrer sydre dyrum Stadarins, enn Are oc nockrer adrer menn med honum vóru uppe á Stadnum, oc settu biffur á mig oc mitt fólk, ridum vær heim á túnid, oc tókum ofs stóðu á einum hól móts vid þá. Var Síra Biörn þar hiá þeirra fólke oc sagde: *Þer er best ad fara heim aptur oc binda inn nautin.* Þá sagda ec til Síra Biörns: *Þier er best Biörn oc biskup Fone ad hafa yckur bedan, því ec vil fullkomlega hafa minn Stad, hús oc heimele ber á Saudafelle friálslega fyrer mig oc mitt fólk, huad þad vill kosta um þad úti er dagurinn.* Þá svaradi Síra Biörn mer suo. *Svei þer oc fardu beim aptur Dade, því ecki áttú í Saudafelli, oc allðrei skaltú eigandi ad því verda.* Þá taladi ec til Orms Sturlusonar svo: *Ef þú ert einn dugandismann, suo sem þier ber ad vera, þá segdu nú uppá þín sannende, hvört þú hefur nockrum manne sellt edur vedsett Saudafell öðrum fyrr enn mer, edur hvört þú hefur sellt þad nockud þessum mönnum?* Þá sagdi hann þar þvert nei fyrer, *ad hann hefde sellt þeim þad, enn sagdist þad kiennast, sem ockar kaup oc görningur innebelldu (um hellde).* Þá svaradi Síra Biörn til í annad sinn, fegiandi oc sveiandi mer heim aptur í þriár reisur, oc sagde, *ec skylde alldri Saudafells niótande verda, fiandans strákrinn, oc spurdi mig ad hvört ec vísse ecki hvörnin ec være getinn?* Þá taladi Ari heitinn (*al. Bonde*) Jónsfon til mín.

B b b b b 3

Þer

cum viderent nos villam intrepide accedere, domum reversi, ad fores, quæ austrum spectant, subsistebant. Arius vero & cum eo nonnulli testa conscenderant, memoresque sclopetis excepturi. Nos vero in agrum propius provecti colliculum e regione situm occupavimus. Tum Biörnus Sacerdos, qui turbæ eorum astitit, hæc præfatus est: *Præstat, David! ut domum reversus, boves stabuleris.* At ego, *Præstat, ajebam, ut vos, Biörne Sacerdos, paterque tuus Episcopus Jonas, hinc ocius discedatis; Ego enim prædium meum, atque domicilium, quod Saudafelli est, quancunque stabit impendio, mihi, meaque familia, ante vesperam vindicare decrevi.* Tunc iterum Biörnus: *Propudium David! domum revertere; neque enim Saudafellum possides, nec unquam possidebis.* Ego vero Ormum Sturlæ filium interpellans; *Dic ergo, inqueiebam, per tuam fidem, num cui alteri, præter me, prædium Saudafell vendideris aut pignori posueris, an vero etiam istis illud vendideris?* Ille vero prorsus id denegavit, solum, quod nostra emtione contractuque actum esset, se agnoscere professus. Ad hæc iterum Biörnus Sacerdos, solitis verbis: *Tu propudium, ter repetitis, me Saudafellum unquam habiturum negabat; Sacerrimum me nebulonem appellans, & quomodo genitus essem, percontatus.* Tum (*Dominus*) defunctus jam Arius his

me

Þer er best að fara heim aftur Dæde, því þer verða æfentýr í dag ef þú fer ei heim aftur. Yður er best Are Bonde, sagde ec, að hafa yður í burt af Stadnum, og þer skulud mega fara frjálsir og óhindrader fyrir mer og mínum mönnum hvört þer vilhed, og þeir dándismenn og dugandis sveinar sem her eru með Biskup Jóni og yckur bræðrum Birni og Ara, því fullkomlega ætla ec Stadinn að hafa áður enn úti er dagurinn; Svo og skal hverke Biskup Jón og Síra Biörn þegar fara óhindrader, utan þeir vilje ganga að þeim bodum (al. þessum kostum) sem ec býð þeim, að þeir fare burt af Stadnum viliuglega, og gefe mer og mínum mönnum dag og svo hvörrier öðrum til alþinges að samre komanda, og eigunf vier þar þá rett lög við um það sem hverrier mega þá til annara tala. Þetta baud ec þeim í þriar reisur edur optar, þá heydda ec ívar Síra Biörns, enn ei biskups Jóns ne Ara. Sagdi Síra Biörn þá: Svei þer Dæde, óþockastrákurinn, ei ertu þess verdugur þier sie nockur dagur gefinn. Þá setti Síra Gísle Finnbogason á mig byssu og mína menn, og fleire menn adrer, þá vóru nockurer þeir sem með mer fóru að hlada gard under þær byssur sem mer tilkomu, kallade ec þá að þeim að þeir skyldu flýta fer, og snart búnir vera. Þá töludu við mig nockurer þeir dándismenn sem vóru í selskap með biskup Jóni; stóð ec þá til baka við mitt fólk á meðan. Enn þá ec kom heim aftur á hólenn, var mer sagt að Biskup Jón og hanns synir være komnir upp til kirkju; vóru þá byssurnar þær sem

Biskupi

---

me compellavit! Tibi David tutissimum est domum reverti, secus, hunc diem facta nostra nobilitabunt. Vobis, mi Ari Bonde, ajebam, hinc facessere consultissimum est; Vobis enim, cum omnibus probis viris & juvenibus, qui hic Episcopo Jonæ, & vobis fratribus, Biorne & Ari! adhaerent, per me, meisque, salvus & illæsis abire licebit; Nam pradium ante vesperam omnino occupabo; Ita nec Episcopus Jonas, nec Pastor Biornus, hinc incolumes evadent, nisi oblatas amplectantur (has) conditiones, scilicet, pradium lubenter relinqvant, meisque, quod & nos vicissim faciemus, diem in Generali proximo Foro condicant, quo intentatas ab utraque parte causas, legitime agamus: Hæc triplici vice aut sæpius ins offerens, nec Episcopi nec Arii audivi responsum, sed tantum Biorni, dicentis: Propudium David! Insecte nequam, indignus es cui dies concedatur. Tum Sacerdos Gissus Finnbogi cum quibusdam aliis cladem mihi meisque minantia sclopetis disponebat. Ego vero meos, qui aggerem sclopetis, quæ mihi competeabant, struere cæperant, festinare, opusque accelerare jubebam. Interim mecum, pone meos constituto, sermones habuere probi aliquot viri qui a Jonæ Episcopi partibus stabant. Ibidemque constituto nuntiatur Episcopum Jonam

Biskupi tilkomu oc hanns monnum komnar uppá kirkiugardinn oc á litla tópt sem þar er hiá, var þá Síra Gísle Finnbogason oc nockurer menn adrer þar hiá byssunum, oc settu byssurnar uppá mig oc mína menn. Þá taladi ec til eins þeirra, oc spurdi ec hann ad heiti, fá sagdist Gísle heita. *Ertu þann same Gísle Finnbogason (sagde ec) sem setur á mig byssurnar? Já, sagde hann, það giöre ec ad skipan míns húsbónda Biskups Jóns Arasonar, oc ecke munud þier straffa mig þar fyrer. Þad er vel, sagda ec, fyrst það er hanns skipan.* Stódu þá biskupsmenn oc þeirra brædra med lagvopn (*al. langvopn*) oc uppdegin sverd oc handfka oc nockurar byssur í kirkiugardenum fyrer framan kirkiudyrnar. Þá taladi ec til minna manna: *Þier skulud bida her epter hiá byssunum, þriátíu edur fjórtíu, þeir sem ótíader eru, enn ver skulum ganga heim ad kirkiugardinum, ec oc þeir sem mer vilia trúlega fylgia.* Þá geck ec heim fyrer sunnan kirkiunna, oc nockurer míner menn med mer, enn sum-er míner menn gengu heim fyrer nordan kirkiuna, oc þá ec kom heim fyrer kirkiuegginn, setti Ari Jónsfon á mig byssu, enn einn minn mad-ur fló nedan under med lagvopne, þá lofsade hún fyrer ofan höfuded á mer, þá skaut oc annar þýskur allagötu hiá kinnenne á mer. Þá sagde ec *ad míner menn skyldu ganga ad í fiandans nafne.* Þá fá ec Síra Biörn

---

Jonam cum filiis suis templum accessisse, sclopetaque ipsorum in exiguum aggerem, cœmeterio contiguum, esse translata. Aderant ibidem sclopetis Sacerdos Gislus Finnbogi & alii nonnulli, in me meosque socios eadem dirigentes. Tum ego quendam illorum allocutus de nomine quæivi, qui cum Gislum se nominari, responderet, *an idem Gislus esset, qui mihi meisque sclopetorum ictus intentaret?* rogavi, id quod ille *verum confessus, sese jussu heri sui, Jónæ Episcopi, ita facere affirmavit, quod sibi a nobis vitio verti non debeat.* Ego vero, hoc quidem, inquam, bene est, cum ita jussu Episcopus. Stabant jam in cœmeterio & ante templi fores Episcopi & filiorum comites, strictis gladiis, hastis (longis), ferratis chirothecis & sclopetis aliquot instructi. Tum meis ut 30 vel 40 qui inermes essent, apud sclopetum remanent, præcepi, cæteris, qui fidelem mihi operam navare vellent, me ipsum in cœmeterium comitantibus. Quo ordinato, ipse cum quibusdam meis ad australe templi latus, alii vero ad boreale procedentes, eos aggressi sumus. At cum foribus templi propinquarem, Arius Jónæ in me sclopetum direxit, sed quidam meorum hasta longa subtus impacta, periculum avertit, adeo ut supra caput meum glans evolarer. Alter iridem natione Germanus proxime genam meam sclopetum explosit; Hinc ego meos nomine Satana eos invadere mandabam. Tum Biörnum Jónæ Sacerdotem in foribus

Biörn Jónsson í kirkiudyrunum með nakinn kordahníf, oc *bad fiandanu ad eiga mig*, oc sagde: *Vid skulum fundner enn ecke skilder, oc vær skulum hitta þig i annad sinn.* Var þá Ara Bónða hrundid inní kirkjuna; Nöckrer menn adrer trádust þá inní hana, oc letu hana aptur, báru fyrer hana kistur oc annad það sem í henne var; fengu þá nöckurer menn Nordlendsker ákomur í kirkiugardenum. Minnist ec þá ógiörla hvernin framför um vor vidskipti upp frá því, utan það minnist ec, ad Jón Jónsson í Bæ, kom ad mer, oc sagde ad sonur sinn Sturla være í kirkjunne, oc bad mig ad hann skyllde ná honum í burt þaðan. Geck hann þá ad kirkiudyrunum, oc var þar lágann tíma, bidiande ad hann mætte ná syne sínum í burtu þaðan; Var engin gaumur (*al. rómur*) gefinn ad hanns ordum. Kom hann þá enn til mín aptur, bad mig fyrir guds skuld ad síá nöckurt ráð til. svo hann nædi sínum syne óhindrudum í burt. Var ein fiölin framan úr biörnum (*al. úr kórnum*) í kirkjunne; þá skipade ec ad láta slá í burtu adra fiölina, svo þessi dándismann fengi sína bæn. Þá for hanns sonur þar út oc nöckrer menn adrer, þeir sem ec vísse ecki af í kirkjunni vóru. Epter það let ec hafa hönd (*al. höndlan*) á Biskuþe Jóni, oc hanns sonum Birni oc Ara, oc nöckurum mönnum med, lærdum oc leikum, hieilt ec þeim í vardhalldi til föstudagðins, liet ec þá þeirra menn lausa, enn opt nefndan

Biskup

---

foribus templi nudatam macharam tenentem videbam, qvi me *Diabolo commendans*, dixit: *Convenimus quidem, sed nondum ab invicem discessimus, & altera certe vice te deprehendemus.* Arius vero vi turbæ agitatus, in templum cum nonnullis alijs ferebatur, qvi clausa janua, fores cistis & alijs, qvæ in templo erant, præpedimentis, obstruebant. Interim quidam Borealis quartæ incolæ vulnera aliquot in cæmeterio accipiunt. Qvæ porro invicem gessimus, non probe memini, nisi quod Jonas Jonæ de Bæ me accedens, filium Sturlam templo inclusum esse qværebatur, me, ut exinde eriperetur, precatus. Tum ille fores templi propius accedit, ubi diutius hærens, rogabat ut filium inde recipere liceat, sed furdis canebat auribus, qvare ad me reversus, per Deum obsecrabat, aliquid darem consilii qvo filius illæsus sibi restitueretur. Hinc cum pars anterior (odeum) templi per amissi unius asserculi rupturam aliqua ex parte pateret, alterum avellendum curavi, ut probus ille vir voti compos fieret, qvo factò, ejus filius & nonnulli alii, qvos in templo inclusos esse nesciebam, exiere. Tum deniqve Jonam Episcopum ejusqve filios Biörnum & Arium cum quibusdam alijs laicis & clericis comprehendi jubebam; Qvos ad diem usqve Veneris, custodia asservavi, qvo Jonæ Episcopi filiorumqve comites dimisi, ipsos autem per

Biskup Jón oc hans sonu Biörn oc Ara hafde ec í hallde í þriár vikur oc tvo daga betur, oc það þyckeft ec giört hafa uppá trú oc hollustu við minn Nádugasta Herra Konúng, epter þeim brefum sem hans Nád oc Herradómur hefur innsendt í landid. nærstu þriú sumur forlidin. Let ec þar með þessá þriá menn lausa með tólf manna dóme, tillage oc samþycke Orms Sturlusonar, sem seger sig Lögmenn vera; Sagde ec þá úr minne ábyrgd ímed vottum. Epter það tók Christian Skrifare Kóngsins Umbodsmann þá í sína vakt epter þeim dóme sem þar um var giördur, oc alldreí komu þeir í mína vardveitflu, nie minna manna, upp frá því þeir ridu af hladinu í Snóksdal, sem mörgum dándismönnum er vel kunnugt, oc ec trúe mier munu vitne að verda ef þörf giörift (*).

Svo látandi brefsord sende ec Dade Gudmundsón þeim fegðum áður enn ec reid upp til Saudafells.

Gud gefe yður góða oc kriftelega stadfestu í öllum naudsynium ærleger dándismenn lærder oc leiker sem nú til samans komner eru á Saudafelle í Breidafíardar dölum, oc heimilesfaster eru hier í Skálholts stíckte.

23 dies custodivi, quod fide erga clementissimum Dominum meum & Regem, juxta transmissas in patriam proxime elapso triennio literas, me fecisse existimo. Hos deinde tres viros, eorum curam testibus adhibitis abdicans, ex 12 virorum iudicio, & Orni Sturlæi, qui se Nomophylacem profitetur, suffragio, mea emisi custodia. Quo facto, Christianus Scriberius, Quæstor Regius, eos, ex dicta hac de re sententia, custodiendos suscepit. Nec unquam in meam pervenerunt custodiam postquam Snoksdalum reliquere, quod plurimis probis latis notum esse, quodque, si opus fuerit, me contestari posse arbitror.

Sed priusquam ego David Gudmundi eos Saudafelli aggrediebar, talem illis misi Epistolam:

Omnibus vobis, boni & honesti viri, Clerici & Laici, Skálholtenfis dioceseos incolæ, qui hac tempestate Saudafellum in Breidafíardardalis confluxistis! Deus in omnibus

(*) *Hæc Apologia huc usque cum tribus ejusdem exemplaribus collata est, quorum lectiões variantes hic in casis sistantur. Unum eorum schedulam, quæ sequitur, alterum vero quatuor edicta Regia, quæ supra pag. 276 not. (a. b. c.) & 277 not. a. allegavimus, subnectunt.*

stíckte. Yður vil ec kunnugt sie ad ec berft fyrer ad ríða á mína eign Saudafell nú í dag ad forfallalaufu med guds tilfiá; Því er það mín bön oc ráð, ad þer fláed yður ecke inn til nockurs fylgis eda lidfinnis med biskup Jóni Arafyne oc hans fylgiurum, því fullkomlega íkal ec þángad minna húfa oc heimila leita med ollum þeim styrk oc manndóme sem minn skapare vill mer þar til veita Þurfed þier ecke hier í ad efast. Oc fyrer það yður mege mín skráfett ord trúleg virdast, þá þrycke ec mitt signet á þetta pappírsblad. Skrifad í Snóksdal nú í morgun. Hier med yður under guds nád befallande.

---

omnibus necessariis rebus concedat bonam & christianam constantiam! Notum vobis facere volo, me hodie, Deo juvante, si non aliquid obvenerit impeditenti, prædium meum Saudafellum accessurum fore, quare vos oro, vobisque consulo, ne cum Episcopo Jona Arii filio & ejus copiis vos jungatis, certe enim omnibus, quas mihi Creator meus concedet, viribus & virtuti innixus, domum meam & villam occupaturus sum; De hoc ne ullam dubitandi causam habeatis, & ut hoc epistolum pro veraci accipiatis, idem meo sigillo obfigno, mane diei (2 Octobris). Divinæ gratiæ vos commendans.

338

J7

Jónsson, F.

1970

Historia ecclesiastica

v.2

Islandiae

DL

338

J7

1970

v.2

336962

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY

BERKELEY, CA 94709

GTU Library

3 2400 00321 0923

